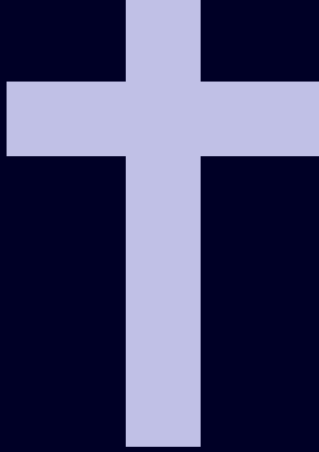

TUWA YESU KRISTORA
BOWI IWAING

The New Testament in the Zia language of Papua New Guinea

TUWA YESU KRISTORA BOWI IWAING
The New Testament in the Zia language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Zia long Niugini

Copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Zia

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
5002a6bd-6e6c-5a91-9a70-756653b93329

Contents

Tuwa Yesu Kristora bowi iwaing	1
MATIU	2
MAK	45
LUK	72
YOHANE	119
APOSOLO	150
ROMA	191
1 KORINTI	211
2 KORINTI	231
GALATA	244
EFESO	251
FILIPAI	258
KOLOSAI	263
1 TESALONIKA	268
2 TESALONIKA	272
1 TIMOTI	275
2 TIMOTI	281
TITO	285
FILIMON	288
HIBRU	290
YAKOBO	305
1 PETORO	310
2 PETORO	316
1 YOHANE	320
2 YOHANE	325
3 YOHANE	326
YUDA	327
KEREGAINA	329
Bible reading	349
GE TAUYAORA SUSUWA	355

Tuwa Yesu Kristora bowi iwaing

The New Testament in the Zia language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Zia long
Niugini
[zia]

Translation 1982 by PNG Bible Translation
Association
Published © 1982, Wycliffe Bible
Translators, Inc.

<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

This translation is made available to you
under the terms of the Creative Commons
license (Attribution-No Derivative Works).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Your are free to share – to copy, dis-
tribute and transmit the text under the
following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the
work to *Wycliffe Bible Translators* (but
not in any way that suggests that they
endorse you or your use of the work).
- **No Derivative Works.** You may not al-
ter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to
port the text to different file formats, as
long as you don't change any of the text
or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you
must make clear to others the license terms
of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait
na lo bilong Creative Commons Attribution-
No Derivative Works license. Em i tok olsem
**yu ken givim kopi long narepela man-
meri.** Yu ken wokim kopi na givim long
husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela
samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>.
Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela
buk i stap long dispela sait i gat tok orait
long usim wantaim dispela samting tasol.
Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas
askim husat i papa bilong copyright long
dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait
long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk
Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela
tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English
i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode>.
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim
mipela.**

BOWI IWAING MATIU MENE GAENA

Matiu, nung Yesura buro-mani 12 auna zo. Yazo nuna zo Lewi. Nung Yesura ungwe Yuda emo otao mani nuna eno gaena, arare nung porofetera ge gayao witao awiya ge nuna-una susuuno gaena. Awiya Yesu nung Yuda emora Mesia me awiya gipai gaese sero ayero yena ara. Ungwe-maungwe witao Yesu mene yero nasani nauna awiya Matiu mene gaena arauwa.

*Yesu Kristora aya-ewowo auna yazo.
Lu 3:23-38*

¹ Emo kasa yero butunawe duwa Yesu Kristo nung Abrahamto Dawidira saisibuna nunato zo mene kasa yena, auna ungwe.

² Abraham nung Isakara mfaung.

Isaka nung Yakobora maung. Yakobo nung Yuda meta maingne auna maung.

³ Yuda nung Pereseto Zerara maung. Ai nunato awiya Tema. Perese nung Hesronna maung. Hesron nung Ramuna maung.

⁴ Ramu nung Aminadapra maung. Aminadap nung Nasonna maung. Nason nung Salamonna maung.

⁵ Salamon nung Boasira maung. Boasira ai awiya Rehap. Boasi nung Obedera maung. Obedera ai awiya Ruti. Obede nung Zesira maung.

⁶ Zesi nung emo tuwa Dawidi auna maung. Dawidi nung Solomonna maung. Solomonna ai awiya Yurayara bauno noi.

⁷ Solomon nung Riaboamna maung. Riaboam nung Abaisara maung. Abaisa nung Asara maung.

⁸ Asa nung Yeosofatra maung. Yeosofat nung Yoramuna maung. Yoramun nung Usayara maung.

⁹ Usaya nung Yotamuna maung. Yotamu nung Ahasira maung. Ahasi nung Hesekeyara maung.

¹⁰ Hesekeya nung Manasara maung. Manasa nung Amosira maung. Amosi nung Yosayara maung.

¹¹ Yosaya nung Yekonaya metamani nuna aune auna maung. Be aune Yuda emora iwo mene awong bunero puro baung tawing Babilon auna yewa.

¹² Awong puro baung Babilon yewa aune Yekonaya nung Siatielira maung. Siatieli nung Zerababora maung.

¹³ Zerababo nung Abiudura maung. Abiudu nung Elayakimna maung. Elayakim nung Azora maung.

¹⁴ Azo nung Zedokra maung. Zedok nung Akimuna maung. Akimu nung Eliudura maung.

¹⁵ Eliudu nung Eleasara maung. Eleasa nung Matanna maung. Matan nung Yakobora maung.

¹⁶ Yakobo nung Yosefera maung. Yosefe nung Mariara yu ara. Ora Maria mene zo mani Yesu Sorao emo naname yazo nuna Kristo awiya puna.

¹⁷ Kasa yao awena awiya eyero kasa yero bumuwara era. Abrahamna una atu kasa yero butunawe duwa Dawidira una atu kasa yena, awiya kasa yao dubu awong 14 yewa. Ora Dawidira una atu kasa yero butunawe duwa iwo mene Yuda emo puro baung Babilon tawingna yewa awiya kasa yao dubu dekaongka deka aine 14 yewa. Ora be auna atu kasa yero butunawe duwa Kristo kasa yena awiya dekaongka deka aine kasa yero dubu 14 yewa arauwa.

*Yesu kasa yao nuna-una ungwe.
Lu 2:1-7*

¹⁸ Yesu Kristo kasa yena auna susuwa awiya eyero mitiya era. Ai nuna Maria nung Yosefe eno sero gerewa nasani nauwato ara. Arata awongto oko tayao sero gerao gege gerewa newato Oweno mene tani putoungne yenu Maria mesa yena ara.

¹⁹ Ayero yenu yu gerao nuna Yosefe nung etutero nasani nauna, arare dubo nuna mene eyero kotuna, "Na nung saingtiro yangduwari nena. Nung ugaing yetiya auna na nung gera pugana meng goiye sero, saingtiro kora yero yangduwarinena." Ayero sena ara. ²⁰ Ayero yari kotupunasani nenu Tuwara angelo zo mene nung eno atiyora atu kasa yero eyero sena, "O Yosefe, ning Dawidira sai, bauno gerao nina Maria pumari nasani kotung-katung oko yase. Bauno mesa yetiya awiya mani Owenona ara. ²¹ Mani emodi pumariniya nung amimene dubu nuna pasena nuna-una abena auna atu sorero pumariniya, aeno yazo nuna Yesu yause." Angelo mene ayero sena ara. Yazo auna susuwa awiya Tuwa Bayau Sorao Emo ara.

²² Nona apakana kasa yena awiya porofete zo mene Tuwara bera ge eyero sena awiya me yaise kasa yena ara.

²³ Sana nigipu. Mani baunodi zo gitau emo zore oko tayao amimene mesa yero mani emodi pumariniya auna yazo nuna Emanuel ayero sarineya. (Ge naname una "Tuwa Bayau mene name aune dema noiya.")

²⁴ Yosefe atiyo nenu Tuwara angelo mene ge nung eno sena, awiya nigiro giro seka yero iropuro ge diungno Maria puro witi garo nuna-una yena ara. ²⁵ Arata yu aro oko yao neteto aune mani emodi puna. Punu giro Yosefe mene mani yazo nuna Yesu yausena arauwa.

2

Diga emora-una atu emo nigao bainane mene Yesura-una kasa yewa.

¹ Herode mene emo tuwa yero nasani nauna be aune Yesu nung Betelehem nape Yudaya tawingna atu kasa yena. Kasa yenu aune wari wiwitinoiya auna ina tawing zora emo nigao bainane mene Yerusalem nape kasa yero atata yero sewa, ² “Yuda emo, emo tuwa ninæ mani wuire zo kasa yetiya awiya napo natu mitiye? Næ wari wiwitinoiya auna ina atu arasa nuna giro nuna-una koing gairo nung bowi yari sero butunenane.” ³ Ayero sewa emo tuwa Herode arita Yerusalem napo susuwa awong teng nigiro awang yero sopine yewa ara. ⁴ Ayero yero Herode mene Yuda emora pirisa babuze aune sao tauyao ge gipinao emo yausenu augaiwa atata yero sena, “Sorao emo naname awiya napo nauna atu kasa yaise sao ing?” ⁵ Ayero senu awong eyero sewa, “Betelehem nape Yudaya tawingna atu kasa yaise sao mitiya ara. Auna porofete zo mene Tuwa Bayaura bera ge eyero gaena era,

⁶ Betelehem napo, Yudaya tawingna mitiya. Napo awiya Yudaya tawingna napo gitau yao auna wosao zo okowa. Napo auna atu gitau yao bainakama zo kasa yero Isreli emo dubu nana diya yero baingtariniya.”

⁷ Ge awiya sewa nigiro Herode mene emo nigao bainane amaze nuna-una opene baese yau senu nuna-una bumuwa ara. Nuna-una bumuwa arasa awiya be nune kasa yeni auna susuwa gari sero nung awong atata yenu sero baingtiwa gigena ara. ⁸ Sewa giro awong Betelehem nape babaese sero eyero sena, “Niye baungno kaunete taungno giro buro na saya na deka ayero baungno koing gairo nung bowi yane.” ⁹ Emo tuwa mene ayero senu nigiro bamuwa ara. Bautunewa arasa nunæ-una tawingna atu gigiwa dekaongka amimene nagibo gitau yero bautunete garo mani mitina atu dopena ara. ¹⁰ Arasa atu dopenu awong arasa giro yawa yawa bainakama yewa ara. ¹¹ Ayero yero awong gare atu toiro mani ai nuna Maria aune awiya giro boma gaero nung bowi nasani maguro nunæ waure awiya be apero gol aune nona boingsa sereyao aune nona sere iwaingne a dema puro nung eno pugaiwa ara. ¹² Arare Tuwa Bayau mene atiyore awong Herodera una kapetegairo babao awang senu nigiro nagibo zora bautunete tawing nuka nunæ-una kasa yewa arauwa.

Yosefe aro maine puro baung Izip tawingna yena.

¹³ Awong kapetegairo bautunewa Yosefe atiyore nenu Tuwara angelo zo mene nuna-una kasa yero tugata yero eyero sena, “Ning iropuro mani aire puro Izip tawingna baungno atu ge nana diya neupu. Noeno oko, Herode mene mani kaunete taungno dari siniya.” ¹⁴ Ayero senu Yosefe mene iropuro mani aire puro pingne tara yero Izip tawingna bamuwa ara. ¹⁵ Awong baungno atu nawe duwa Herode magayena ara. Tani ayao kasa yenu aune ge porofete zo mene Tuwa Bayaura bera eyero sena awiya me yena,

Mani nana Izip tawingna atu nenu yau sewang doru kapetegaina.

Herode mene senu mani mamani kaka witao dewa mamagayewa.

¹⁶ Emo nigao bainane awong Herode etegairo nagibo ewe bamuwa, awiya Herode mene nigiro tini kapao baina puna. Ayero yero gorobo emo nuna senu baung Betelehem nape yero napo aune napo mamani kaka ziuno mitiwa auna mani emodidi dawang tani etobera atu wosiro bautuniya ayao amaze apakana dero aungkamore yewa. Awiya emo nigao bainane mene arasa kasa yaora be sewa nigina auna teng senu dewa mamagayewa. ¹⁷ Ayero yewa porofete Yeremia mene ge zo gitau eyero sena awiya me yena ara,

¹⁸ Rema nape atu bewing kasa yariniya.

Zi saore dubo minaore baina kasa yariniya. Bauno Reso mene mani mamani nuna eno zi sai

onggo saya teng oko yariniya.

Noeno oko, mani apakana aung yarineya.

Yosefe aro maine aune kapetegairo bumuwa.

¹⁹ Herode magayenu Yosefe Izip tawingna atu nasani atiyore nenu Tuwara angelo zo mene nuna-una kasa yero eyero sena, ²⁰ “Mani daya magayaise sewa awong awiya magateya, arare ning iropuro mani aire puro kapete Isreli tawingna gaipu.” ²¹ Ayero senu giro Yosefe mene iropuro mani aire puro kapete Isreli tawingna gaiwa ara. ²² Kapetegairo Yosefe mene ge zo eyero nigina, “Akeleas nung maung nuna Herodera buro puro Yudaya tawingna emo tuwa yero niya ara.” Ge ayero nigiro baungno atu nao awang yena ara. Ayero yero atiyore ge zo nigiro giro Yudaya tawing yandoro Galilaya tawingna baungna ara. ²³ Ayero yero napo zo yazo nuna Nasarete atu baungno nasani nauna ara. Arare porofete mene ge Sorao Emo eno sewa awiya me yena ara. Ge awiya eyero mitiya era, Nung Nasarete emo ayero sarineya.

3

Yohane ge ou zayero suwao emo amimene buro nuna zayena.

Mk 1:1-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28

¹ Yohane ge ou zayero suwao emo amimene Yudaya tawingna kasa yero eu yanawira atu nasani ge eyero tugata nasani nauna, ² “Uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya auna be butuniya, arare niye dubo darawa yepu.” ³ Ge porofete Yesaya mene sena awiya emo auna-una atu me yena. Ge awiya eyao era, Zo nung eu yanawira soma mani aungna atu wawa sero eyero siniya, “Tuwara nagibo kora yepu korosae.”

⁴ Yohane mene taung wori nuna wo kamel tumiza mene gayao amaze puro wosogairo nasani nauna ara. Ayero yero wora aingso mene ipura geing yero diro nasani nauna ara. Ora nona minao nuna awiya pika ou koware amaze mininasani nauna ara.

⁵ Yerusalem napora emo bauno enata Yudaya tawingna emo bauno enata ou Yodan enabarata enabara emo bauno apakana nuna-una downasani nauwa ara. ⁶ Ayero yero pasena nunae keregairo yangdoti nauwa aune nung awong ou Yodan auna atu ge ou susunasani nauna ara. ⁷ Arare Farisayo ta Sadukayo awong ge ou eno nuna-una kasa yewa giro nung awong eno eyero sena, “Yira mani awiso, niye pasenana abena kasa yariniya awiya awang yero daigaese awe mene niye eno sesiyé?” ⁸ Niye dubo darawa yarineya auna teng me ninæ-ina kasa yaise. ⁹ Ora taung puro wiwitasani dubo ninæ mene eyero oko sepu, ‘Næ Abrahamna saisibuna, arare Tuwa Bayau mene næ gera oko pugariniya.’ Na sana nigipu. Tuwa Bayau mene sari yero giro sai daba emimene Abrahamna saisibuna kasa yarineya ara. ¹⁰ Tuwa Bayau mene oto soseró i susuwara pugainu mitoiya. Arare i zo me iwaing oko iyao yai giro yetero au iyaora gariniya. ¹¹ Niye dubo darawa neya giro na ou gege mene niye ge ou susunena. Na emo wosao gege. Ora emo zo ago bariniya nung amimene zo emo putoung bainane ara. Putoung nuna mene putoung nana daigatiniya. Nune na daigatiniya, arare na emo wosao eyao mene te soga nuna dimao* teng oko niya. Nune mene zo Oweno niye eno pugariniya. Nupema niye iyaora pugariniya. ¹² Nung taponu wawong nuna mene inítiniya. Puro buro wuit mozaora masira kasa yero iwe babaise sero wuit au bisira gariniya. Iwe babai wuit me awiya

kora yero puro pu gare gariniya. Ora iwe zo iyao awao gege awinoiya auna augariniya.” Ayero sena arauwa.

Yohane mene Yesu ge ou suwena.

Mk 1:9-11; Lu 3:21-22

¹³ Be auna atu Yesu nung Galilaya tawing doró baung Yodan oura yero Yohane mene nung ge ou suwaise sena. ¹⁴ Arare Yohane mene giginu teng oko yenu giro abena eyero sena, “Na eyao mene nono yanese buro sinesí? Nine na ge ou suwasa teng yariniya.” ¹⁵ Ayero senu Yesu mene ge abena eyero sena, “Ning yeme kotungkatung oko yase. Nao ge dimao buro apakana yanano teng iwaing yariniya.” Ayero senu Yohane mene ge nuna diuna. ¹⁶ Ayero ge ou suwenu Yesu mene Yodan ou doró wiwitasani eyero gígina: Uriti be gausenu Tuwa Bayaura Oweno mene ni audubo ine yero wosiro nuna-una tame daungka yenu gígina ara. ¹⁷ Ayero yenu uritira atu ge zo eyero wosina, “Ning Mani nana. Ning yo diyang nana. Na ning eno yawa yawa nena.” Ge ayao wosina arauwa.

4

Sanda mene Yesu etegari yena.

Mk 1:12-13; Lu 4:1-13

¹ Sanda Yesu etegaise Oweno mene Yesu yuno puro eu yanawira baungna. ² Ayenu Yesu nung iya mume 40 ayao nona semini nasani nete meri magayena ara. ³ Be aune etegaora maung kasa yero eyero sena, “Ning Tuwa Bayaura Mani me yai giro se daba amimene ma yai minase.” ⁴ Ayero senu giro Yesu mene abena eyero sena, “Aung ara. Noeno oko, ge gayao zo eyero mitiya,

Minao taungna a gege mene emo bauno oko soremaise sao mitiya.

Tuwa Bayaura una bera atu ge wowosinoiya amaze teng nígiti nasani iwaing narineya.”

⁵ Ayero senu Sanda mene Yesu yuno puro Tuwa Bayaura dang napo Yerusalem auna baungno ibu bainana enora pugainu witina ara. ⁶ Ayero yero nung eno eyero sena, “Ning Tuwa Bayaura Mani me yai giro etu sasero wosi. Ning eza oko yarinesa. Noeno oko, ge gayao zo eyero mitiya,

Tuwa Bayau mene sai angelo dubu nuna mene ning diya yarineya. Ayero nasani te nina daba mene gayoiye sero, awong ning wawong mene soga nasani puro wosarineya.”

⁷ Ayero senu Yesu mene awang sero abena eyero sena, “Ora ge gayao zo dema eyero mitiya,

* **3:11:** Te soga dimao. Soumai mene emo tuwa nunæ-una te soga dipunauwa. Arata Yohane nuka nutope giginu nung Yesura soumani yaine yao teng oko. Noeno oko, Yesu nung witao nibamu, ora Yohane mene zo nung wosao nibamu.

Ning Tuwa Bayau nina amaze gaero gari oko yase.”

⁸ Ayero senu Sanda mene nung nupema yuno puro diri witiro baungno dodopinasani tawing sero-sero zamenasimena yao nunae amaze gipena. ⁹ A nasani eyero sena, “Boma gitira diro na bowi yarinesa, awiya na nona awiya apakana ning eno pugarinena.” ¹⁰ Ayero senu Yesu mene ge abena eyero sena, “Sanda, ning na yangdoro baung. Ge gayao zo eyero mitiya, Ning Tuwa nina Tuwa Bayau awiya bowi yase.

Nung dekaongka gege sou yarinesa.”

¹¹ Ayero senu Sanda mene nung yangdoro baungna ara. Sanda baungnu angelo dubu ena kasa yero Yesu kora yewa arauwa.

Yesu mene Galilaya tawingna baungno buro nuna zayena.

Mk 1:14-15; Lu 4:14-15

¹² Yohane bunao gare pugaiwa mitinu Yesu mene auna bowi nigiro giro tawing awiya yangdoro Galilaya tawingna baungna. ¹³ Ayero yero Nasarete napo yangdoro Kapaneam napo maze zo mitao masi nuna yena ara. Napo awiya ou nazi nugu mitiya. Napo awiya Sebulonito Naftalira tawingna atu mitoiya. ¹⁴ Ayero baungno mitao masi yenu aune porofete Yesayara ge zo eyero mitiya awiya me yena, ¹⁵ Tawing zo ou nazira ina mitoiya auna atu Sebulonito

Naftalira saisibuna yero nowa.

Tawing awiya ou Yodan deung enaba atu mitiya.

Tawing auna yazo zo Galilaya.

Emo Yuda oko mene atu kasa yero neya ara.

¹⁶ Tawing auna emo dubu mumena atu neya amimene waegao baina garineya.

Magayao awang nasani mumena atu mitima nowa awena una atu waegao kasa yariniya.

Yesaya mene ge ayero gaena arauwa.

¹⁷ Be auna atu Yesu mene zayero uritira ge sinasani emo bauno eno eyero tugata nasani nauna, “Uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya auna be nugu niya, arare niye dubo darawa yepu.” Ayero sinauna arauwa.

Yesu mene buro-mani siwongpatige amimene nung ago yaese sena.

Mk 1:16-20; Lu 5:1-11

¹⁸ Arare wari zore Yesu mene Galilaya ou nazira bage atu nete emo etobe metare tatore tauna ara. Zo Simon yazo nuna zo Petoro, aune meta nuna Anderea. Awongto wo pumao emo, arare awongto ou auna atu moga papati nasani newato tauna ara. ¹⁹ Taungno awongto eno eyero sena, “Nito

bungputo na ago yaeto. Na nito gipana emo pumaora emo yaeto.” ²⁰ Ayero senu giro awongto moga nunato mena yangdoro buro nung ago yewato. ²¹ Atu iropuro bautunete emo etobe awongto metare deka ayao ine nupema tauna ara. Yakobo meta nuna Yohane awongto Zebedira mani etobe ara. Awongto maung nunato Zebedi aune dema wangna atu mitasani moga nunae kora newato giro Yesu mene buro nung ago yaetose sena ara. ²² Nung awongto yau senu giro awongto maung wangna atu yangdoro nung ago yewato ara.

Yesu mene kora yao buro yero nasani nauna.

Lu 6:17-19

²³ Yesu mene Galilaya tawing zipunasani Yuda emora yere ibu sero witiro ge tugata nasani uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya auna Bowi Iwaing tugata nasani emo bauno yaya benaung giti puro nasani nauwa awiya kora yero nasani nauna ara. ²⁴ Ayero naunu bowi nuna mene Siria tawingna teng yenu nigiro giro emo yaya-biyayare, emo iwae sorowe nunae-una mokora mitao, emo ena angzi apunao, arita ena asama yao amimene kara iropuro nuna-una bamuwa kora yero aung yena ara. ²⁵ Ayero yenu Galilaya tawingna, Dekapolis tawingna, Yerusalem napora, Yuda tawingna, Yodan deung enabara emo bauno dubu bainakama amimene nuna-una au dekaongna gairo nung ago nasani nauwa arauwa.

5

Yesu mene diri atu uriti ge tugata yena.

Lu 6:20-23

¹ Yesu mene emo bauno dubu baina awiya giro diri witiro adungno mitinu buro-mani nuna mene nuna-una nugu bamuwa aune ² nung ge eyero sinasani emo bauno tugata yena ara.

³ “Emo dubo nunae gosinowa wowosinoya awong amimene yawa yawa yaese. Noeno oko, awong uriti napo auna gerao.

⁴ Emo dubo mininasani mitowa awong amimene yawa yawa yaese. Noeno oko, Tuwa Bayau mene dubo nunae kora yai awong iwaing yarineya.

⁵ Emo yazo nunae puro wowosinowa awong amimene yawa yawa yaese. Noeno oko, awong Maung nunae-una tawing apakana pumarineya.

⁶ Emo pewayero nari sero merire maganonane ayao ine yero nowa amimene yawa yawa yaese. Noeno oko, awong pumaya teng yariniya.

⁷ Emo ao-diyaore yero nowa amimene yawa yawa yaese. Noeno oko, Tuwa Bayau mene awong ao-diyariniya.

⁸ Emo dubo etore oko, dubo dekaongka yero nowa amimene yawa yawa yaese. Noeno oko, awong Tuwa Bayau garineya.

⁹ Emo mono kasa yaise buro yero nowa amimene yawa yawa yaese. Noeno oko, awong awiya Tuwa Bayau mene 'emodi baunodi nana' ayero sariniya.

¹⁰ Emo ena nao pewayaoere yero nowa giro ena mene awong dedunasani buninasani ayero nowa amimene yawa yawa yaese. Noeno oko, awong uriti napora gerao.

¹¹ Niye dubu nana yero naya giro emo ena mene ge iwinasani yazo ninæ puro wowosi nasani niye dero tuninasani ge memekomameko niye eno sarineya, awiya niye yawa yawa yepu. ¹² Ayero yaya niye dubo iwaing nasani yawa yawa yepu. Noeno oko, niye uritira atu zuma baina pumarineya. Porofete gitau nasani nauwa awong awiya deka ayero dero tuninasani nauwa. Porofetera te weso nunæ maze ago nasani nowa, aeno yawa yawa yepu.

Ge nigao dubu mene biyoung waegaore ine yero nanene.

Mk 9:50; Lu 14:34-35

¹³ Wo seka mitete gung yoiye sero, emo wo puro biyoung mene susunowa nimoinamoi iwaing mitoiya, deka ayero niye tawingna emo bauno apakana awena una towang atu biyoung ine yero nowa ara. Ora biyoung perusa yariniya, awiya name nono yanane aune mapu nuna nupema kasa yariniye? Aung ara. Biyoung perusa yao awiya meko ayero sero augatinowa emo mene papatinowa.

¹⁴ Niye emo bauno apakana auna waegao ine. Napo zo diri tame daung mokera mitai nona zo mene oko worariniya. ¹⁵ Ora name damana gaero au apero mokora pugairo oko wopununane. Awiya mitao masi nunauna atu pugati nonane emo bauno garo mokora mitowa awiya teng waegati noiya.

¹⁶ Arare waegao ninæ mene deka ayero emo baunona una towang atu waegaise. Ayero yai awong nao ninæ gaya iwaing yai Maung ninæ uritira mitoiya awiya bowi yarineya arauwa.

Yesu nung sao tauyao ge Mose mene gaena awiya stsigari oko buna.

¹⁷ Niye na eno eyero saneya, 'Nung sao tauyao ge Mose mene gaena aune porofetera ge awiya disari buna.' Na eno ayero zo oko sae. Ge awiya aung yaise oko, me yaise kasa yewang ara. ¹⁸ Na memokoba sane. Uritire tawingne mitarneyato teng Mosera sao tauyao ge deka ayero mitariniya ara. Ayero nasani Mosera sao tauyao ge agegawa dekaong-dekaong awiya dema mitete oko aung yariniya. Awiya me gege yero aune aung yariniya

ara. ¹⁹ Arare emo zo mene Mosera sao tauyao ge maingkoka nibamu zo daigati nasani ena mene deka ayero yaese sariniya, awiya uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya be aune emo amimene emo wosao nibamu yariniya. Ora zo mene dipunasani ena deka ayero yaese sariniya, nung awiya uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya be aune emo baina yariniya. ²⁰ Arare sana nigipu. Niye sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo auna etutero nao nunæ oko daigao yarineya, awiya niye uriti mokora oko towarineya.

Sao tauyao ge namba 5 auna susuwa sena.

Lu 12:57-59

²¹ Aya ewowo naname eno ge zo eyero sao ara, 'Ning emo oko dasa magayae. Zo nung mani dai magayariniya, nung awiya ge burora gerao yariniya.' ²² Arata nane mene zo niye eno eyero tugata nena ara: Zo nung otao nuna eno tini kapao pumariniya, nung amimene ge burora gerao yariniya. Zo nung otao nuna eno 'Ning mani meko nibamu' ayero sariniya, nung emo gitau yao dubura augao auna gerao yariniya. Zo nung otao nuna eno, 'Ning dau dubo si-wingyao' ayero sariniya, nung awiya soma mekora baungno iyaora gerao yariniya. ²³ Arare ning aitora dopero nona zo Tuwa Bayau eno pugari sero nasani aune eyero kotumarinesa, 'Otao nana aune dubo meko nanato mitiya.' ²⁴ Ayero sero nona nina demese pugasa mitai ning baungno otao nina aune ge kora yero aune kapetegairo nona nina aitora pugase. ²⁵ Ning zazra una baungno ge buro yasese saya giro oko kasa yaore nagibe atu nasani aune emo ning gera pugatinia aune ge mena kora ye. Ayero oko yao yasa iwo nina mene ning mena zazra una pugairo susuwa nina sai zaz mene gorobo emo nuna eno sai, ning bunao gare pugariniya. ²⁶ Na meba sane. Ning ayero mitete tebeba oko kasa daung yarinesa. Otao nina-una abena pugasa aung yero baingtai aune ning kasa daung yarinesa arauwa.

Sao tauyao ge namba 6 auna susuwa sena.

²⁷ Aya ewowo naname eno ge zo eyero sao ara: 'Ning kuma oko yase.' ²⁸ Arata nane mene zo niye eno eyero tugata nena ara. Emo zo mene bauno zo giro dubo-dubo yariniya, awiya nung bauno aeno dubo mene kuma yetiya ayero yariniya. ²⁹ Arare diti moko nina zo mene pasena yasese yai giro diti moko awiya zokero augarinesa. Taung nina zere-tutupore puro nasa soma meko iyaore auna atu augaya babosi sero saineba diti moko nina zo gera ye. ³⁰ Ora

wawong me nina mene ning pasena yasese yai giro wawong awiya kapero yangdo. Taung nina zere-tutupore puro nete soma meko iyaore auna atu babosi sero, saineba wawong nina zo gera ye.

Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lu 16:18

³¹ Aya ewowo naname eno ge zo eyero sao ara: 'Zo nung bauno nuna yangduwari yero giro bauno yangduwaora igi nung eno pugairo aune bauno iyengtai babaise.'

³² Arata nane mene zo niye eno eyero tugata nena ara. Zo nung bauno nuna kuma oko yao amaze tebeba yangduwariniya, awiya nung bauno nuna kuma bauno yaise yariniya. Ora bauno mene kuma yariniya, awiya emo nung dotinasani pasena oko dimariniya. Zo nung bauno emo zo mene yangduna awiya atariniya amimene kuma yariniya.

Sao tauyao ge namba 2 auna susuwa sena.

³³ Aya ewowo naname eno ge zo eyero sao ara, 'Ning Tuwa Bayaura benaungna sao tauyao ge nina awiya ge oko iwase. Sao tauyao ge sero giro Tuwara benaungna diung me yae.'

³⁴ Arata nane mene zo niye eno eyero tugata nena ara. Ge zo sasa emo bauno gaya me yaise sero nona zora yazo yausero oko sase. Uritira yazo yausero sao tauyao awiya eyao eno yangduwaese sinena. Uriti napo awiya Tuwa Bayaura mitao-masi. Arare ning uritira yazo yausarinesa, awiya Tuwa Bayaura yazo dema yau sarinesa ayero yariniya ara.

³⁵ Tawingna yazo awiya yausero sao tauyao awiya dema eyao eno yangduwaese sinena. Tawing awiya Tuwa Bayaura te guto yao ara. Arare tawingna yazo yausarinesa, awiya Tuwa Bayaura yazo dema yausarinesa ayero yariniya ara.

Yerusalem napora yazo yausero sao tauyao awiya eyao eno yangduwaese sinena. Yerusalem awiya Tuwa bainana napo, arare napo Yerusalem yazo yausarinesa, awiya Tuwa Bayaura yazo dema yausarinesa ayero yariniya ara.

³⁶ Ora ziyo ato ninnae yausero sao tauyao awiya dema yangduwaese sinena. Noeno oko, niye giti ai ninnae zo neyangyao awiya saya siwing yarinita? Ora giti ai siwing yao zo saya neyang yariniye? Awiya aung ara.

³⁷ Arare niye ge me sari yero giro "Yore" gege, o "Aung" gege ayero sepu. Ge ena susuuno sao awiya mekora maung auna una atu butunoiya.

Yao abena yao awiya aung ara.

Lu 6:29-30

³⁸ Aya ewowo naname eno ge zo eyero sao ara, 'Zo mene diti moko nina gayai zokai giro abena gayasa zokae. Ora zo mene di nina dai bezai giro abena de bezae.'

³⁹ Arata nane mene zo niye eno eyero tugata nena

ara. Emo meko mene niye puro gera gaira yari saya taung aingso ninnae oko sorepu. Nupema zo mene ning sowena dai giro enaba deka ayero gipe dae. ⁴⁰ Ora zo mene ning gera pugairo taung wori nina zuma wosao awiya pumari sai giro mo uno awinao nina zuma bainane awiya dema nung eno pugai pumae. ⁴¹ Ora gorobo emo zo mene ning nona nuna diungno puro nagibo apungkaka babasese sai giro ning nona nuna diungno nagibo imoko kara baungputo. ⁴² Dekka aine zo mene nona zo eno isa sai giro pugai pumae. Ora nona nina zo tebeba puro nari sai giro awang oko sase.

Iwo eno dubo bayao yao.

Lu 6:27-28; Lu 6:32-36

⁴³ Aya ewowo naname eno ge zo eyero sao ara, 'Ning otao nina kora ye, ora iwo nina zo iwo ye.'

⁴⁴ Arata nane mene zo niye eno eyero tugata nena ara. Iwo ninnae eno otao yepu. Niye dero tuninowa awiya awong eno Tuwa Bayau eno isa sepu. ⁴⁵ Ayero yarineya, awiya niye Maung ninnae uritira atu mitoiya auna mani me yero narineya. Nung amimene sinoi wari nuna mene emo iwaingne mekore apakana awiya waegairo aung yero noiya. Nupema wa awiya sinoi emo iwaingne emo nao mekore auna-una teng wowosinoiya ara.

⁴⁶ Emo bauno niye dubo bayao yero nowa awong aeno gege bayao yaya Tuwa Bayau mene nono yero niye gai iwaing yariney? Nao awiya emo bauno uritira ge dotinowa amimene dema yero nowa ara.

⁴⁷ Niye otao mani ninnae gege tairo naya aune nao ninnae mene nono yero emo bauno enana nao awiya daigariniye? Diga awong deka ayero yero nowa.

⁴⁸ Arata niye mene zo uritira Maung ninnae etutero noiya auna teng yero neupu.

6

Mono pumaora ge.

¹ Niye Tuwara buro yanese sao awiya teba emo bauno mene niye bowi yaese sero oko puro nae. Ayero yaya Maung ninnae uritira atu mitoiya amimene nona iwaing niye eno abena oko pugariniya.

² Ning emo mono pupunasani ena mene gaese to oko pisarinesa. Ge iwao emo awong me sao yero nowa amimene yere ibu enana atuta napo kakame atu emo mono pupunowa awiya ena mene giro awong emo yazole saese ayero yero nowa ara. Na ge me niye eno sinena era. Emo ena mene awong eno yawa yawa yero nowa amimene abena nunae noi aung yero noiya. Nete ago abena iwaing zo oko pumarineya.

³ Ayao ine oko yarinesa. Ning mono pupunasani bayao nina awiya pungyero nebu eno oko sase. ⁴ Ayero yasa mono iwaing nina pungyero mitariniya. Ayero yai Maung

nina nona pungyao gosinoiya amimene abena iwaing ning eno pugariniya.

Isara ge.

Lu 11:2-4

⁵ Niye isa sari yero giro ge iwao emo awong me sao yero nowa aine oko yae. Awong yere ibu enana atuta kakame atu dopero isa saora tauyero nowa, awiya emo bauno mene awong giro bowi yaese nowa. Arare amimene abena nunae yero noi aung yero noiya ara. Nete ago abena iwaing zo oko pumarineya. ⁶ Arata nine mene zo isa sari yero giro garo nina auna witiro garo be gazero aune Maung nina pungyero mitoiya aeno isa se. Ayero yasa Maung nina nona pungyao gosinoiya amimene abena iwaing ning eno pugariniya ara.

⁷ Niye isa tebeba be mene gege oko sepu. Awiya diga mene yero nowa auna tani. Awong amimene ge gayang-gayangne isa sinanane Tuwa Bayau nigariniya ayero sero nowa ara. ⁸ Arare niye tani nunae ine oko yepu. Maung ninae mene niye nung eno isa oko saore nona kau yero nowa awiya gosinoiya. ⁹ Arare niye isa eyero sepu.

O Mama nanae ning uritira atu mitosa, yazo nina dang mitaise.

¹⁰ Bung, dubo sero tawing sero auna Tuwa nanae yase.

Uritira atu ge nina dipunowa, aine tawingna etu nanae una atu kasa yaise.

¹¹ Ma nae eno wari be sero pugatinosa awiya yeme pugai.

¹² Pasena emo ena mene nae eno yero nowa awiya yangdotinonane, aine ning pasena nanae yangdo.

¹³ Nae etegaora atu oko pugase.

Nae mekora atu sorero pung. Awiya me yaise.

¹⁴ Niye emora pasena yangduwaya giro uritira Maung ninae mene pasena ninae deka ayero abena yangduwariniya ara.

¹⁵ Ora niye emora pasena puro naya giro Maung ninae mene pasena ninae deka ayero puro nariniya arauwa.

Semini nasani naora ge.

¹⁶ Niye Tuwa Bayau eno nona semini nasani benaung ninae yayare mene yaine oko nasani nae. Ge iwao emo awong me sao yero nowa amimene ayero yero benaung nunae awetu suwero yero nowa. Awiya emo bauno ena mene awong seminiro neya auna susuwa gaese ayero yero nowa. Na meba sinena. Emo bauno mene awong eno yawa yawa yero nowa amimene abena nunae yero noi aung yero noiya. Nete ago abena iwaing zo oko pumarineya. ¹⁷ Arata nine mene zo nona semini nasani benaung nina saero giti ai nina kisagairo neu. ¹⁸ Ayero yasa emo bauno mene semini

awiya oko garineya. Maung nina pungyero noiya amimene nata gariniya. Ayero yero nung nona pungyao gosinoiya amimene abena iwaing ning eno pugariniya arauwa.

Uritira wau me.

Lu 12:33-34

¹⁹ Wau moni ninae awiya tawingna etu oko wori mene dowaya mitae. Tawingna wau moni awiya ziri mene dedunoiya, o kayai yero meko yero noiya, arita emo mene goma yauseuno ugaing pupunowa. Arare wau ninae tawingna etu oko wori mene dowae. ²⁰ Wau ninae awiya uritira atu wori mene dowepu mitae. Uritira wau moni awiya ziri mene dao ine teng oko, nupema kayai yao ine teng oko, nupema emo mene goma yauseuno ugaing pumao ine teng oko. Arare wau moni ninae awiya uritira atu wori mene dowepu mitae. ²¹ Noeno oko, masi wau moni ninae mitoiya masi dekaongka auna atu dubo ninae mitariniya arauwa.

Taungna waegao.

Lu 11:34-36

²² Diti moko nina awiya taung nina auna waegao ara. Arare diti moko nina iwaing mitai aune taung aingso nina deka iwaing waegaore mitariniya. ²³ Ora diti moko nina meko yai aune taung aingso nina deka ayero mume yariniya ara. Arare dubo nina deka ayao ara. Dubo nina mene mume yai, mume bainakama nina ina mitariniya.

Name emo tuwa etobe sou yao ine teng oko.

Lu 16:13

²⁴ Mani dekaongka mene emo tuwa etobera una atu sou buro yai teng oko yariniya. Awiya nung zo otao nasani zo eno iwo yariniya. Arata nupema zo tumo didi-nasani zo eno bereya yariniya. Niye deka ayero Tuwa Bayau eno sou buro yao arita wau monina sou buro yao awiya etobe deka ayero yao ine teng oko arauwa.

Nona piti aeno sero kotung-katung oko yanene.

Lu 12:22-31

²⁵ Arare na niye eno sana nigipu. Niye nao ninae eno kotung-katung nasani eyero oko sae, 'Nona minao natu tamari nenine? Ou minao natu tamari nenine?' Nupema niye taung aingso ninae eno kotung-katung nasani eyero oko sae, 'Taung wori natu tamari nenine?' Niye sepu. Nao ninae mene me ta nona mene me niye? Taung aingso ninae mene me ta taung wori ninae mene me niye? ²⁶ Niye ni mamani kotungno gipu. Awong buro uno yetero yero urinasanita wo dedunasani gainasani ayero oko mininowa. Awong nona minao oko gurutu yero nowa. Arata uritira Maung

ninae mene saineba nona minao nunae tapunoiya ara. Awiya nono niye? Niye wosao nunae ing? Awiya aung ara. Arare nung nona iwaing niye eno pugariniya. ²⁷ Ninae-una zo mene nao nuna eno kotungkatung nasani nete wari be ena nao nuna-una susuuno paka tame yai teng yarinita? Aung ara. ²⁸ Niye noeno taung wori more eno yanakana kotungkatung yero nowi? Niye i ware atu agiti bairo wuzi ditinowa auna susuwa awiya kotungno gipu. Awong asino aimaoara buro oko yero nowa. Nupema awong mo gayaora buro oko yero nowa. ²⁹ Arata na niye eno sinena era. Gitau emo tuwa Solomon mene taung nuna sipunasani yero baingtiti nasani nauna, arata simao nuna yero nauna amimene i wuzira simao awiya oko daigaina. ³⁰ I wuzi yeme ware atu iwaing ditiniya, arata gora emo mene wezero igiyarineya ara. Arata saineba, Tuwa Bayau mene sinoi simao iwaing kasa yero Solomonna simao iwaing awiya daigati noiya. Tuwa Bayau mene ayero yero noiya, arare nung noeno niye eno mo taung wori oko tamao yariniye? O tumo diyao besaore niye, nung niye eno mo taung wori iwaing-kawaing tamariniya. ³¹ Arare niye kotung-katung nasani eyero yanakana oko sae. 'No yero minari nenine? No puro minari nenine?' ³² Awiya diga mene kotumao nunae auna pugatinowa mitoiya ara. Niye nona awiya aung iwaing oko narineya, awiya uritira Maung ninae mene nigitinoiya ara. ³³ Niye dubo ninae puro pu uritira ge nuna arita nao pewayao nuna auna gaipu mitae. Ayero yaya nung auna tame nona apakana awiya pugai pumarineya. ³⁴ Arare yaya ago kasa yariniya auna kotung-katung oko yae. Gorara kotung-katung yao awiya gorara gerao gege. Wari be sero auna yaya tamao nuna mene gerao nuna mitai teng yariniya arauwa.

7

Name zaz mene yaine oko yanene.

Lu 6:37-38; Lu 6:41-42

¹ Tuwa Bayau mene niye gera pugoiye sero, niye zaz mene yaine yero emo ena gera oko pugae. ² No eno oko, emo gera pugati nasani ge sarineya, teng Tuwa Bayau mene niye eno abena sariniya. Ora niye nona emo eno pugarineya, teng Tuwa Bayau mene niye eno pugariniya. ³ Ning noeno otao nina-una diti mokora uzozoru mitiya awiya gosinasani nina-una diti mokora i zizaing mitiya awiya oko giro baingtao nesi? ⁴ I zizaing nina-una diti mokora mitai aune ning otao nina eno eyero sasa teng yarinita? 'Nina ina diti mokora uzozoru mitiya awiya pumane.' ⁵ Ge iwao emo me sao ine yero nowa, nina

ina diti mokora i zizaing mitiya awiya gitau puro aune giro baingtiti nasani otao nina auna diti mokora uzozoru pumasa teng yariniya ara. ⁶ Niye uritira ge auna nona awiya sino eno oko pugae. Nupema simao wau onone ninae me awiya pu eno oko augairo yangduwae. Ayero yaya awong nona ayao ine awiya te mene patiro aune mena kapete gairo niye gamaneya.

Isa sinete aune nona pumao.

Lu 11:9-13

⁷ Niye Tuwa Bayau eno isa sinete aune pumarineya. Niye tamaora buro yero nete aune me tamarineya. Niye isa ninae mene garo be daine yero nasani naya Tuwa Bayau mene nigariniya. ⁸ Emo bauno isa sinowa amimene pupunowa. Emo bauno tamaora buro yero nowa amimene me tapunowa. Emo bauno isa mene garo be daine yero nowa auna isa awiya Tuwa Bayau mene nigitinoiya. ⁹ Ora ninae una awe mene mani nuna ma eno sai daba pugariniye? ¹⁰ Arita wo eno sai yi pugariniye? ¹¹ Aung ara. Niye emo memeko-mameko mene mani awiso ninae aeno nona iwaing pugatinowa ara. Arare eyero gosinonane ara: Maung ninae uritira mitoiya una bayao mene tawing emora bayao awiya daigatinoiya, aeno nung emo bauno isa sinowa awong eno nona iwawaing-kakawaing witao pugariniya. ¹² Niye nao emo mene niye eno yaese arataungno yero nowa teng ayao ine awong eno yepu. Ayero yaya aune sao tauyao ge apakana arita porofetera ge apakana gaewa awiya teng dipunowa ayao ine yariniya.

Towao-bera ge.

Lu 13:24

¹³ Niye nao mera towao-be maingkoka auna toipu. Gera yao napo auna towao-be awiya bainakama. Nupema nagibo nuna dema bainakama. Auna emo bauno daigairo mene bautu nasani nowa ara. ¹⁴ Nao mera napo auna towao-be awiya maingkoka. Nupema nagibo nuna dema taung dao bainane. Arare emo bauno agi okoka mene gege tapunowa arauwa.

Ge iwao emo awong me sao yero nowa auna ge.

Lu 6:43-44, 13:25-27

¹⁵ Ge gipao emo ge iwao awong sao nunae awiya lamana ine, dubo wosao gege. Arata moko nunae mene zo sinona moko ine, gorobo moko. Arare awong umo yero baingtiti nasani neupu. ¹⁶ Ge nunae-una me awiya giro aune susuwa nunae garineya. Pura mene biye zuwero iyarinita? Arita masao mene ona zuwero iyariniye? ¹⁷ Aung ara. I iwaing awiya me iwaing itinoiya. I

meko awiya me meko itinoiya. ¹⁸I iwaingna atu me meko kasa yao ine teng oko ara. Nupema i mekora atu me iwaing kasa yao ine a deka teng oko ara. ¹⁹Arare i zo me iwaing oko iyao yai giro kapero au iyaora garineya ara. ²⁰Susuwa ayero mitiya, arare niye ge nunae-una me awiya giro aune susuwa nunae garineya.

²¹Emo mene na eno "Tuwa nana, Tuwa nana," ayero sero nowa awong teng apakana uritira mokora oko towarineya. Mama nana uritira mitoiya auna ge dipunowa awong amimene gege towarineya ara. ²²Emo daigairo mene be bainana atu na eno eyero sarineya, "O Tuwa nanae, nae be nina-una Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yewangne. Ora be nina-una iwaie tunewangne. Ora be nina auna buro baina yewangne." ²³Ayero saya na awong eno eyero sarinena, "Na niye zo za nibamu oko gosinona. Doro zanepu aung yae, pasena emo niye."

Emo etobe garo gamuwato auna ge eniya.

Lu 6:47-49

²⁴Emo zo mene ge nana ewiya nigiro dimariniya, nung awiya emo nigao bainane. Nung emo zo garo nuna-una ziwong kote me wauno pugainu dopena ayao ine ara. ²⁵Ayero yenu mitinu wabamu baina denu garo tau yero mitina ara. Garora ziwong mutero baingtinare, aeno tau yero mitina ara. ²⁶Ora emo zo mene ge nana ewiya nigiro yangduwariniya, nung awiya emo darabi mene yaine garo ziwong tame paka yena, ayao ine yariniya. ²⁷Ayero yenu mitinu wabamu baina denu garo gisena ara." ²⁸Yesu mene ge awiya sinete sero aung yenu emo bauno awong ge nuna dina awiya nigiro wawong di gamuwa. ²⁹Awiya noeno oko, nung gera susuwa mene ge diro baingtina. Awiya sao tauyao ge gipao emo awong ge gipinasani nauwa, awiya yangdoro daigairo putoungne sena arauwa.

8

Yesu mene emo bozo tauyaore zo kora yena.

Mk 1:40-45; Lu 5:12-16

¹Yesu mene diri atu wowosinenu emo bauno dubu baina amimene nung ago yero ²wowosinewa emo zo bozo tauyaore mene Yesura benaungna baungno nugu atu boma gaero koing gairo eyero sena, "Tuwa, ning putoung nina mitiya, arare ning na kora yari yero giro kora yasa iwaing yarinena." ³Ayero senu Yesu mene wawong pugairo taung nuna dingyero eyero sena, "Na ayero yari kotupunena, arare bozo nina soyaise." Ayero sinenu bozo nuna mena soyewa taung nuna iwaing yena ara. ⁴Yesu mene

ayero yero nung eno eyero sena, "Tani ning eno yetena auna bowi awiya emo zo eno oko sase. Ning baung, taung nina awiya pirisa eno gipasa gae. Ayero nasani nona Mose mene Tuwa Bayau eno pugasese sena awiya pugasa yaya nina aung yetiya auna susuwa giro baingtarineya." Ayero sena arauwa.

Yesu mene gorobo emora gitau yao zo auna soumani kora yena.

Lu 7:1-10

⁵Yesu mene Kapaneam nape baungno atu nenu Romana gorobo emora gitau yao zo mene nuna-una kasa yero nung yausero eyero sena, ⁶"Tuwa, soumani nana yaya mou-mesa yao puro gare atu apegairo mitiya." ⁷Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Na buro kora yarinena." ⁸Ayero senu gorobo emora gitau yao mene ge abena eyero sena, "Tuwa, na emo iwaing oko. Arare ning garo nana-una towasa teng oko yariniya. Aeno ning etu mitasani aune ge gege sasa soumani nana iwaing yariniya. ⁹Awiya gosinena, noeno okowata, na emo babuze ago yero nona. Nupema na gorobo emo enana gitau yao. Arare nunae-una zo babaise sana babariniya, arita zo baise sana bariniya. Aine soumani nana buro yaise sana yariniya. Arare ning etu mitasani ge gege sasa soumani nana iwaing yariniya, awiya gosinena." ¹⁰Ayero senu Yesu mene ge awiya nigiro wawong di gauno emo dubu nung ago nasani newa aeno eyero sena, "Na ge me niye eno sinena. Isreli emo niniae-una atu emo zo tumo diyao eyao ine zo oko tamuawang. ¹¹Arare eyero tugata yana nigipu. Wari wosaorata witaora atu emo Yuda oko daigairo mene kasa yero Abraham Isaka Yakobo awong aune dema uriti mokora atu augairo anabonene yero adungno mininasani yawa yawa yarineya. ¹²Arata emo uriti mokora gerao nunae mene zo mumen baungno zi irare barare sinasani mitarineya." ¹³Ayero sero gorobo emora gitau yao eno eyero sena, "Ning baung, tumo diyao nina-una me kasa yariniya." Ayero senu soumani nana be dekaongka aune iwaing yena arauwa.

Yesu mene Petorora imeti auna yaya kora yena.

Mk 1:29-34; Lu 4:38-41

¹⁴Yesu mene Petorora una gare witiro imeti nuna yaya taung kokoni yao puro mitinu gigena ara. ¹⁵Giro wawong nuna ininu yaya bisi sena. Ayero yenu bauno awiya iropuro Yesura nona sainu miniwa ara. ¹⁶Ture inu emo bauno iwaie sorowe mokora mitao daigairo puro bumuwa ara. Ayero yewa Yesu mene iwaie sorowe nunae be nuna mene tunena ara. Ayero nasani emo bauno yayare apakana kora yena ara.

17 Ayero yenu porofete Yesaya mene ge zo eyero gaena awiya me yena. Nung yaya naname kora yai iwaing yarine-nane.

Nupema, nung mouyao naname dimariniya.

Yesu ago yanese sao auna ge.

Lu 9:57-62

18 Emo bauno daigairo mene Yesura una kasa yero nung zimuwa giro buro-mani mene nung puro dawero ou nazi deung enaba atu pugaese sena. 19 Arare babari sero nenu sao tauyao ge gipao emo zo mene nuna-una nugu buro eyero sena, "Gipao emo, ning natu natu babarinesa awiya na teng ning ago yarinena." 20 Ayero senu Yesu mene abena nung eno eyero sena, "Wo niniyang awong awao masire. Nupema ni mamani deka ayero awong paungne. Arata na Emora Mani mene zo niya-koma apegairo oregao aungware keusuma nasani nona. Arare ning mena na ago yari oko sase." 21 Ayero senu nunae-una dubura zo mene nung eno eyero sena, "Tuwa, ning nigasa na gitau mama nana magayai mutero aune na ning ago yane." 22 Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Ning na ago ye. Emo ititi aung mene yaine yero nowa amimene magayao emo mutaese." Ayero sena arauwa.

Bisi mene Yesura ge diuna.

Mk 4:35-41; Lu 8:22-25

23 Ayero sero wangna witinu buro-mani nuna witiwa aune bamuwa ara. 24 Bautunewa bisi mena buro wito gaenu kakawa iropuro bainakama yenu wito wang mokora toina. Be awiya Yesu nung auriti awinena ara. 25 Arare buro-mani nuna mene baungno uwero eyero sewa, "Tuwa, nae soreung. Name kara nosero tura babari sero nenane." 26 Ayero sewa giro eyero sena, "Tumo diyao ninnae baina oko. Niye noeno awang nei?" Ayero sero iropuro kakaware bisire gona yenu soma bisi binono dena ara. 27 Ayero yenu emo mene giro wawong di gauno eyero sewa, "Emo ewiya noiye? Nona apakana aune bisire kakaware dema ge nuna nigitinei?" Ayero sewa arauwa.

Yesu mene emo etobera una atu iwae tunena.

Mk 5:1-20; Lu 8:26-39

28 Yesu mene ou nazi buwagairo Gadara emora tawing auna kasa yena ara. Kasa yenu emo etobe biritira atu buro nung tamuwa ara. Iwae sorowe nunato una mitauwa awongto gorobo baina yero nasani nauwato emo ena mene awang yero nagibo auna buro baungno oko yao yero nasani nauwa ara. 29 Arare awongto wawa

sero eyero sewato, "Ning Tuwa Bayaura Mani mene nato eno no yari butunesi? Ning be baina oko kasa yaore yaya buro nae eno pugari butunesita?" 30 Be aune pu witao amimene ake ina atu nona mininasani mitiwa. 31 Arare iwae sorowe mene isa sinasani Yesu eno eyero sewa, "Ning nae tunari yero giro sasa pu dubu ouna-una mokora towanene." 32 Ayero sewa giro nung awong eno eyero sena, "Niye baungpu!" Ayero senu awong emo etobe yangdoro baungno pu dubu newa auna-una mokora toiwa ara. Ayero yewa pu apakana yanakana sungno kowara baungno ou nazira gutero ou miniro mamagayero aung yewa ara. 33 Ayero yewa pu diya newa awong dema zanewa ara. Zanero baung napo bainana yero ge ungewe awiya apakana keregairo sero aung yewa ara. Awong tani emo etobera una kasa yena auna ge ungewe awiya yewa ara. 34 Ayero sewa giro napo bainana emo bauno awong apakana iropuro Yesu tamari bamuwa. Awong buro nung giro nung eno ge tau tataware yao sinasani nung tawing nunae yangdoro babaise sewa arauwa.

9

Yesu mene emo zo te-wawong gimao awiya kora yena.

Mk 2:1-12; Lu 5:17-26

1 Yesu mene wangna witiro ou nazi nupema buwagairo napo nuna-una baungna. 2 Baungno kasa yenu emo zo te-wawong gimao awiya gogara pugaiwa apegairo mitinu diungno puro bumuwa ara. Ayero yewa Yesu mene tumo diyao nunae-una susuwa giro emo asama yao eno eyero sena, "Mani nana, ning awang oko yase. Tau ye. Pasena nina disero aung nena era." 3 Ayero senu Yudara sao tauyao ge gipao emo ena awong dubo nunae mene eyero kotumuwa, "Emo emimene Tuwa Bayau mene yaine niya." 4 Ayero kotupunewa Yesu mene kotumao nunae giro aung yero eyero sena, "Niye noeno ge meko kotupune?" 5 Name emo yayare aeno 'Iropung, ang yase' tebeba ayero sanane nung oko ang yao yarinia, awiya name meng garinenane. No eno oko, emo bauno mene ge naname gaya ge iwao yarinia. Arata name 'Na pasena nina disinena' tebeba ayero sarinenane, awiya name meng oko garinenane. No eno oko, emo bauno mene ge naname auna me awiya gao ine teng oko. 6 Arare na pasena disaora putoung puro tawingna etu nona awiya gaese sero na ge ewiya dema nung eno sarinena: Na ning eno eyero sinena, Iropuro awao masi gogare nina puro baung nina gare yase." 7 Ayero senu emo awiya iropuro nuna nape baungna ara. 8 Ayenu

emo dubu baina amimene tani awiya giro awang yero Tuwa Bayau nung putoung ayao zo emora waweng pugaina, awiya giro nung bowi yewa arauwa.

Yesu mene Matiu yau sena.

Mk 2:13-17; Lu 5:27-32

⁹ Yesu mene atu iropuro bautunete takis pumao emo zo yazo nuna Matiu nung takis pumaora gare atu mitinu giro nung eno eyero sena, “Ning bung na ago yase.” Ayero senu giro iropuro nung ago yena ara.

¹⁰ Ayero yero nung Yesu garo nuna-una atu nona minaise senu witinu aune takis pumao emo aune Yudara sao tauyao ge dao emo daigairo amimene kasa yero Yesu buro-maine aune dema tairo nona miniwa ara. ¹¹ Ayero newa Farisayo mene awong giro buro-mani nuna eno eyero sewa, “Gipao emo ninae mene noeno takis pumao emo aune Yudara sao tauyao ge dao emo aune dema mitasani nona mininei?”

¹² Ayero sewa ge awiya Yesu mene nigiro abena eyero sena, “Emo yaya aung mene doktara una oko bautunowa. Arata emo yayare gege mene doktara una bautunowa.

¹³ Niye baungno ge gayao eyero mitiya auna susuwa kotungno gipu.

Na Tuwa Bayau mene niye zawing pugaeese oko ara tapunona. Niye mono pumaese aratapunona.

Na emo nao nunaew pewayao sinowa awiya yausari sero oko bumuwang. Arata na emo pasena nao awiya yausari bumuwang.” Ayero sena arauwa.

Seminiro naora ge sewa.

Mk 2:18-22; Lu 5:33-39

¹⁴ Be auna atu Yohanena buro-mani mene Yesura una kasa yero nung atata yero sewa, “Nae aune Farisayo aune nae nona minao semini nasani yero nonane, arata buro-mani nina mene zo awong noeno nona oko seminao yero nowi?” ¹⁵ Ayero sewa Yesu mene awong eno abena eyero sena,

“Emo bauno ataora sao zuwao nasani mitaya emo nung bauno atariniya amimene awong aune dema nariniya be aune awong dubo mininasani nona seminaese saya nigarineita? Aung ara. Ora ago emo awiya iwo mene puro babaya aung yariniya be aune awong nona seminarineya. Deka ayao ine na eno yaya aune buro-mani nana mene nona seminarineya. ¹⁶ Name mo toto worero gayari sero mo be sekawa puro mo asora oko gainonane. Ayero yari nane, awiya mo sekawa mene watimai mo aso nupema kerai toto bainakama yariniya.

¹⁷ Name ou wain sekawa puro meme aingso matura oko sukupunonane. Ayero yarineneane, awiya ou wain mene daing yero meme aingso inai kerai ou wain meme aing-sore awiya gera gaira yarineneane. Name ou

wain sekawa puro meme aingso sekawara sukupunonane. Ayero nonane ou wain sekaware meme aingso sekaware awongto kara iwaing mitowato ara.” Ayero sena. Ge eniya awiya tebeba oko sena. Awong susuwa ewiya gaese sero sena: Nung nao sekawa auna ge sinauna, arare buro-mani nuna mene Yudara tani matu awiya yang-doro tani sekawa gege puro narineneane ayero sena arauwa.

Yesu mene bauno zo kora yero aune mani baunodi zo magayaora atu uwenu seka yero iropuna.

Mk 5:21-43; Lu 8:40-56

¹⁸ Yesu nung ge awiya sinasani mitinu yere ibu diya emo zo mene nuna-una buro benaungna atu koing gairo eyero sena, “Mani nana baunodi yeme magayetiya, arata ning puro babana wawong nuna-una tame pugasa iropariniya.” ¹⁹ Ayero sero baungnu Yesu mene iropuro buro-mani nuna aune emo awiya ago yero bamuwa ara. ²⁰ Bautunewa bauno zo yu pupunasani nawe dunu dawang 12 ayao yena amimene Yesura una ame baungno Yesura taung wori tera atu ding yena ara. ²¹ Ayero nasani nuka nutope eyero kotuna, “Taung wori nuna gege ding yero iwaing yarinena.”

²² Ayero kotungno ding yenu Yesu mene kapetegairo bauno giro eyero sena, “Aya nana, ning oko awang yase. Ning tumo diyao nina mene iwaing yetesa.” Ayero sinenu bauno awiya mena iwaing yena ara. ²³ Ayero yenu Yesu mene bautunete diyara gare witiro bui pisao emo aune emo bauno dubu bainane amimene zire buware nasani mitiwa giro eyero sena, ²⁴ “Niye kasa yero bungpu! Mani baunodi awiya nung oko magayao. Nung auriti awiniya.” Ayero senu awong nung izewa ara. ²⁵ Ayero yewa nung senu wosiro aung yewa mani magayao mitina auna-una baungno mani baunodi awiya wawong ininu iropuna ara.

²⁶ Ayero yena auna ge bowi mene tawing auna atu daure gairo teng yero baungna arauwa.

Yesu mene emo diti guma yao etobe aune iwaes sorowe mokora mitao zo awiya kora yena.

²⁷ Yesu mene atu iropuro bautunenu emo diti guma yao etobe mene nung ago yero yausinasani eyero sewato, “O Dawidira sai, ning nato eno yo-amase.” ²⁸ Yesu bautunete gare witinu awongto nuna nugu baungno kasa yewato ara. Nuna-una kasa yewato giro Yesu mene awongto atata yero sena, “Diti moko kora yaora putoung nanana-una mitiya ayero sero gige-yato me yeti bumeitota?” Ayero senu awongto sewato, “Yore, Tuwa. Gigenato me niya.” ²⁹ Ayero sewato giro nung diti moko nunato dingti

nasani eyero sena, “Tumo diyao ninato auna me mene ninato ina kasa yaise.”³⁰ Ayero senu diti moko nunato pagaina ara. Ayero yenu Yesu mene awongto eno sao tauyao ge eyero pugaina, “Nito tani auna ge bowi emo ena eno oko saeto.”³¹ Ayero sena, arata awongto doro baungno ge bowi nuna sero sero yewato tawing auna teng yena arauwa.

³² Yesu buro-mani nuna aune atu iropuro bautunewa emo zo puro Yesura una bumuwu ara. Iwae sorowe zo nuna-una mitaunu ge aung nasani nauna. ³³ Arare Yesu mene iwae sorowe tunenu baungnu emo awiya ge sena ara. Ge senu emo dubu baina amimene wawong di gauno eyero sewa, “Isreli tawingna etu gitau nona ayao ine zo oko kasa yenu gigiwangne.”³⁴ Ayero sewa, arata Farisayo mene Yesu eno eyero sewa, “Iwae sorowera gitau yao mene nung sorepunoi iwae sorowe tunero noiya ara.” Ayero sewa arauwa.

Yesu mene emo bauno eno yo amao tauna.

³⁵ Arare Yesu nung atu nasani napo bainata maingkoka awiya nung teng nasani nauna ara. Atu nasani yere ibu nunae sero toiro ge gipinasani Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna Bowi Iwaing tugata nasani nauna ara. A nasani emo bauno yayare apakana kora yero naunu yaya nunae bisi sero aung yero nauna ara. ³⁶ Arare nung emo bauno dubu baina awiya giro awong eno yo amao tauna. No eno oko, awong lama dubu diya aung ine. Arare awong putoung aung dubo mininasani nauwa. ³⁷ Arare nung buro-mani nuna eno eyero sena, “Nona bure etu zano mitiya, arata pumaora emo etoka gege.”³⁸ Arare niye pumao burora maung eno isa saya nung nona pumao emo tamai buro nuna-una babaese.” Ayero sena arauwa.

10

Yesura buro-mani auna yazo.

Mk 3:13-19; Lu 6:12-16

¹ Yesu mene buro-mani nuna 12 yau senu bumuwu iwae sorowe tunaora putoung aune yaya benaung giti korayaora putoung aune awiya awong eno pugaina ara. ² Aposolo 12 auna yazo nunae awiya eyao era: Gitau yao Simon yazo nuna zo Petoro, meta nuna Anderea, Yakobo Zebedira mani, aune meta nuna Yohane, ³ Filip aune Batolomiu, Tomas aune Matiu takis pumao emo, Yakobo Alifayora mani, aune Tadias, ⁴ Simon Zelote aune Yudas Iskeriot nung nawe Yesu keregaina arauwa.

Yesu mene buro-mani nuna eno buro ge sena.

Mk 6:7-13; Lu 9:1-6

⁵ Yesu mene buro-mani nuna 12 awong awiya burora iyengtiti nasani eyero sena, “Niye emo Yuda okora una tawingna oko babae, arita Samaria napo auna dema oko babae.”⁶ Isreli emo bauno dubu awong lama tara yetugao ine auna-una gege baungpu. ⁷ Bautunasani ge eyero tugata yepu: Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna be nugu niya. ⁸ Atu nasani emo bauno yayare awiya kora yepu. Nupema mama-gayao awiya dema uwepu. Ayero nasani bozore awiya kora yepu bozo soyae. A nasani iwae sorowe tunepu. Niye putoung awiya zuma aung tebeba pumeya, arare niye deka ayero buro awiya zuma aung yepu. ⁹ Moni bainata moni mamanikaka awiya oko guguno puro babarineya. ¹⁰ Niye nagibe atu zao oko desanegae. Taung wori etobe aung, o te soga sekawa zo aung, o tung zo aung, ayero neupu. No eno oko, buro emo awong nona zuma aung tebeba pugao minao gege ara. ¹¹ Arare napo zorata zora kasa yero giro gitau emo iwaing zo kau yepu. Ayero yero zo gaya iwaing yai giro garo nuna-una witiro deka atu gege awiro-dutiro nasani nema aune baungno yepu. ¹² Garo nunae-una wiwiti nasani giro eyero sepu, ‘Tuwara gao ninae-ina mitaise.’¹³ Ayero saya garo maung mene nigai teng yai giro ge ninae mene nunae-una atu me yaise. Arata garo maung mene nigai teng oko yao yai giro Tuwara gao ninae-ina atu gege me yaise. ¹⁴ Napo zorata garo zora babaya niye eno masi oko pugao, o ge ninae auna bereya yai saya giro garo awiya yangdoro baungpu. Ayero yero popo nunae te ninae-ina mitiya awiya durere gaipu wosae. ¹⁵ Na memokoba sinena. Tuwa Bayau mene emo awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune napo etobe yazo nunato Sodomto Gomora auna emo awong abena mou-mesayao tamarineya. Arata ge ninae awang sarineya napo auna emo mene zo abena mou-mesa yao nibamu tamarineya.

Mouyao benaung giti noyao kasa yariniya.

Mk 13:9-13; Lu 21:12-17

¹⁶ Sana nigipu. Niye lama ine, gorobo aung, amaze emo ena eu sino ine auna towang iyengtitinena. Arare niye umo nasani neupu. Ayero nasani gorobo aung dero yawero neupu. ¹⁷ Niye emo itere-temare yero baingtiti nasani neupu. Awong niye puro gera pugarineya. Awong yere ibu nunae-una atu niye waung mene darineya. ¹⁸ Awiya gege okowata, niye buro-mani nana yero nowa aeno awong niye puro emo gitau yaora unata emo tuwara una babaya ge buro yarineya. Arare niye

nunae benaungnata nupema digara be-
naungna tauyero Bowi Iwaing sero kere-
gaipu. ¹⁹ Awong niye puro emo gitau yaora
una pugaya ge nono yero sarinenine ayero
sinasani kotung-katung oko yae. Ge abena
saora be kasa yai aune ge sari yaya Oweno
mene niye eno kotumao pugai sarineya ara.
²⁰ Ge saya ge ninae oko yariniya. Maung
ninae auna Oweno mene dubo ninae-una
nariniya auna ge yariniya ara. ²¹ Tatomani
ena mene metamani nunae magayaese
iwora waweng pugarineya. Mamono ena
mene mani awiso nunae magayaese sero
iwora waweng pugarineya. Mani awiso ena
mene ai amono mamono iwo nasani ma-
gayaese sero iwora waweng pugarineya.
²² Niye yazo nana puro nowa aeno emo
apakana niye eno tini kapaore narineya
ara. Arare zo nung tau yero dopero nete
magayariniya, nung awiya Tuwa Bayau
mene sorero pumariniya. ²³ Arare napo
zora atu naya dero tunaya giro napo awiya
yangdoro nupema zora baungpu. Na meba
sane. Niye buro yero bautu nete Isreli napo
sero sero auna atu buro oko yero besugao
naya na Emora Mani mene nupema kasa
yarinena arauwa.

*Tuwa eno yewa ayao ine teng name eno
yarineya.*

Lu 12:2-9

²⁴ Mani zota zo mene gipao emo nuna
daigairo witaine yao oko mitiya. Nupema
soumani mene emo tuwa nuna daigairo
baina yao adeka dema oko mitiya. ²⁵ Arata
mani mene gipao emo nuna mene noiya
aine yai teng yariniya. Nupema soumani
mene emo tuwa nuna mene noiya aine
yai teng yariniya ara. Awong na eno
Iwaera Maung ayero sewa, arare buro-
mani nana eno deka ayero ge memeko-
mameko sarineya ara. ²⁶ Arata saineba,
susuwa ninae pungyero mitiya awiya
ago kasa daung yai garineya. Arare niye
awong giro awang oko yae. ²⁷ Ge ena
nane pungyero tugata yero nona awiya
dubu bainana atu keregai pu nigae. Ora
maingkoka dawong mene nigaine yao
awiya dema daung mokera atu keregairo
sepu. ²⁸ Taung aingso ninae gege dero ititi
ninae dari nasani putoung kau yarineya,
awong awiya oko awang yepu. Taungne
ititire etobe ayero musugai kowa iyaore
auna babarineya auna putoung awiya
nuna-una mitiya, nung awiya giro awang
yepu. ²⁹ Ni sisisi awiya nona me aung,
arare maketra atu ni sisisi etobe auna zuma
awiya toya dekaongka gege. Arata Maung
ninae mene gai teng oko yati siya, awiya
zo oko zuwero magayatiya. ³⁰ Arata emo
bauno niye mene zo Mama mene niye diya
yero baingtiti nasani giti ai ninae zazagairo

awong yero noiya ara. ³¹ Ni sisisi daigairo
auna zuma awiya baina oko, arata ninae
mene zo zuma bainane. Arare niye awang
oko yae. Mama mene gai teng oko yao yai,
nona meko zo ninae-ina tebeba oko kasa
yariniya. ³² Zo nung emora benaungna atu
'Na Yesura mani yero nona' ayero sariniya,
awiya nane emo aeno uritira Mama nana
auna benaungna atu 'Nung awiya mani
nana' ayero sarinena. ³³ Arata zo nung
emora benaungna atu na bewae yariniya,
nung awiya nane uritira Mama nana-una
benaungna atu abena bewae yarinena
arauwa.

*Yesu mene ge puro bunu emo bauno
gagausewa.*

Lu 12:51-53; Lu 14:26-27

³⁴ Na mono pumari oko, emo bauno
gagausari sero bumuwang ara. Arare ge
nana eno gagausero narineya. ³⁵ Mani emo-
didi mamonone gagauserineya. Ai amono
mani baunodidire gausarineya. Bemani
imeti maingne deka ayero gausarineya ara.
³⁶ Dubu dekaongka amimene gausero iwo
wina-ye yarineya. ³⁷ Zo nung aita maung
nuna ara tamao baina ara tapunasani na
maingkoka ara tamariniya amimene gerao
nana yao ine teng oko ara. Zo nung deka
ayero mani nuna emodita baunodi ara
tamao baina ara tapunasani na maingkoka
ara tamariniya a deka gerao nana yao ine
teng oko ara. ³⁸ Ora zo nung i pasao nuna di-
ungno na ago oko yao yariniya, nung a deka
gerao nana yao ine teng oko ara. ³⁹ Zo nung
nao nuna sorariniya amimene nao nuna
taragariniya. Arata zo nung na eno nasani
nao nuna yangduwariniya amimene nao
me tamariniya arauwa.

*Yesu eno nasani otao mani mono pumao.
Mk 9:41*

⁴⁰ Zo nung niye kora yariniya, awiya
na eno yetiya ayero yariniya. Ora na
eno yariniya, awiya nung Mama nana na
iyengtina aeno yetiya ayero yariniya. ⁴¹ Zo
nung porofete zo nai giro kora-makora
yariniya nung amimene porofetera abena
auna teng pumariniya. Zo nung emo
etutero nai giro kora yariniya amimene
emo etutero naora abena auna teng
pumariniya. ⁴² Na memoko sane. Zo nung
emo na ago yero nowa awong auna zo nai
giro ou iyangyao dungno pugai minariniya,
awiya ou pugarineya aeno nung abena
nuna me pumariniya." Ayero sena arauwa.

11

*Yohane Yesura bowi sao emo mene buro-
mani nuna ena Yesura una iyengtinu ba-
muwa.*

Lu 7:18-35

¹ Yesu mene buro-mani nuna 12 aeno buro ge sero aung yero atu iropuro napo enana atu uritira ge sero gipero ayari sero baungna ara.

² Anenu Yohane nung bunao gare atu mitasani Kristo mene buro yero nasani nauna auna bowi awiya nigiro giro buro-mani nuna ena iyengtinu ³ baungno Yesu atata yero sewa, “Kristo bumaise sao awiya ning arita zo ago bumai gari diya yarinene?” ⁴ Ayero sewa Yesu mene awong eno abena eyero sena, “Niye kapetegairo baungno nona gigeaya, o ge nigeaya auna bowi sinasani Yohane tugata yepu nigae. ⁵ Diti guma yao awiya diti pagatineya; te meko yao awiya nupema angneya; emo bozo tauyaore awiya taung iwaing yero neya; dawong itigao awiya ge nigitineya; mamagayao awiya seka yero iropupuneya; ora bogamasa awiya Bowi Iwaing nigitineya. ⁶ Zo nung na eno gai mou oko yao yariniya amimene yawa yawa yariniya.” ⁷ Ayero senu Yohanena buro-mani awong kapetegairo bautunewa Yesu mene emo dubu baina mitiwa aeno Yohanena ge eyero sero tugata yena, “Niye Yohane gari eu yanawira bamuwa, awiya emo nono yao maze gari sero bamuwi? Niye emo iyangyao zo bisi mene teboza augati noi buro baungno noiya ayao ine maze gari bamuwita? Aung ara. ⁸ Niye emo nono yao maze gari sero eu yanawira bamuwi? Emo zo taung wori nuna iwaingne amaze gari sero bamuwita? Aung ara. Emo taung wori iwaingne awong awiya emo tuwara gare gege atu mitowa. ⁹ Arare emo nono yao maze gari sero bamuwi? Porofete zo gari sero bamuwita? Na sana nigipu. Emo gari sero bamuwa nung amimene porofete yero nasani porofete ena nauwa awiya daigatiniya. ¹⁰ Nung aeno sero ge zo eyero gaewa mitoiya, Ewiya gipu! Na bowi sao emo nana iyeng-tarinena.

Nung gitau yero nagibo nina kora yariniya. ¹¹ Na memoko sana nigipu. Yohane ge ou zayero suwao emo amimene tawingna emo apakana daigatiniya. Arata Tuwa Bayaura napora gerao zo wosao nibamu amimene Yohane daigatiniya ara. ¹² Yohane ge ou zayero suwao emo amimene buro zayena be auna atu emo bauno mene uritira mokora towari sero wina-zakita yero neyata emo putoungne mene toitineya ara. ¹³ Mose arita porofete emo ena awong Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge sinasani gainasani ayero butunawe duwa Yohane kasa yena be aune porofetera ge atu tana yero dopena ara. ¹⁴ Arare niye ge nunae gao me yao ine teng yai giro ge ewiya gipu me yao bumaise sao, awiya Yohane ara. ¹⁵ Zo nung dawongne mene ge ewiya nigaise. ¹⁶ Arare na emo bauno yeme tawingna etu neya amaze nona nora pugairo sana teng yariniye? Niye tani mani mamanikakara ine yero nowa. Mani mamanikaka napo kakame atu adungno mitasani mani mamanikaka ena yau sero eyero sinowa, ¹⁷ ‘Nae ge tuwari niye yuno gogoing detenane, arata niye na oko wuyao yeteya. Nupema nae yo-amaora zi be yetenane, arata niye zi be oko yao yeteya. Arare nae nono yanane gaya iwaing yariniye?’ ayero sinowa ara. ¹⁸ Yohane mene buro nuna zayero nona minao ena semini nasani noi giro nung eno eyero sinowa, ‘Iwae nuna-una mokora mitoiya.’ Ayero sinowa. ¹⁹ Nupema na Emora Mani mene kasa yero nona mininasani ou mininasani ayero nona giro na eno eyero sinowa, ‘Gipu! Nung nona yana mininao emo. Nung ou wain yanakana mininoiya. Nung takis pumao emo aune Yudara sao tauyao ge dao emo awong auna otao.’ Ayero sinowa. Arata nato buro yero nonato awiya Tuwa Bayaura kotumaora yero nonato auna susuwa awiya buro nanato una me mene keregatinoi emo bauno gosinowa me yero noiya.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene Galilaya emo bauno gona yena.

Yesu mene Galilaya emo bauno gona yena.

Yesu mene Galilaya emo bauno gona yena.

Lu 10:13-15

²⁰ Yesu mene napo enana atu buro putoungne daigairo nasani putoung nuna-una susuwa keregainu gigiwa, arata dubo oko darawa yao yewa. Arare ge zayero eyero sinasani awong gona yena, ²¹ “Oiyee Korasin emo bauno! Oiyee Besaida emo bauno! Mouyao bainakama ninae-una kasa yariniya. Na tani putoungne ena ninae-una atu yero nona awiya na napo Tayato Saidon auna atu yateni siya, awiya awong yemaoko dubo darawa yero pasena nunae kotungno dubo mininasani mo taung yuurire awiya awiro awetu suwero mitateya. ²² Arare sana nigipu. Tuwa Bayau mene emo awega-ziwega nasani abena awong eno pugariniya be aune Tayato Saidon napora emo bauno mene abena wosao tamarineya. Arata ninae mene zo abena ninae bainakama tamarineya. ²³ Ora niye Kapaneam emo bauno, emo bauno ena mene yazo ninae de ika yarineita? Aung ara. Awong yazo ninae puro wosarineya. Ninae una tani baina kasa yena ayao ine Sodom nape atu kasa yati siya, awiya napo awiya oko disatiya. Yeme ewiya mitatiya. ²⁴ Aeno sana nigipu. Ago Tuwa Bayau mene emo bauno awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune Sodom napora emo bauno mene abena mou yao tamarineya.

Arata ninae mene zo abena mou-mesayao nibamu tamarineya." Ayero sena arauwa.

Yesu mene name nuna-una buro ore-ganese sena.

Lu 10:21-22

²⁵ Be aune Yesu mene ge eyero sena, "O Mama, ning uritire tawingne auna Tuwa. Awong nuka nuyetope gosinowa emo baina yero noiya emo ayao amimene susuwa nina gowi sero ning putoung nina-una susuwa puingtinosa. Ora awong nuka nuyetope gosinowa mani wuire ine yero noiya awong aeno zo keregatinosa. Arare na aeno ning bowi nena. ²⁶ O Mama, ning ayero gege yari aratapunosa."

²⁷ Nung ge awiya sero aung yero aune eyero sena, "Mama nana mene susuwa nuna keregaora putoung awiya wawong nana-una pugaina. Emo zo mene na Maungna Mani auna susuwa oko gosinoiya; Mama mene nata gosinoiya. Dekka ayero emo zo mene Mamana susuwa oko gosinoiya; na Mani mene nata gosinona. Ora na Mani mene Mamana susuwa emo ena eno gipinona, awong amimene Mamana susuwa gosinowa. ²⁸ Niye sao tauyao ge dimari kaputinasani mouyao dipunowa amimene nana-una bungpu. Buro oregao me tamae. ²⁹ Na dubo wosaore ao-diyaore nona, arare nana-una buro amoka nana-una agewa puro dipunasani susuwa nana giro baingtae. Ayero yaya ititi ninae ore-gairo baingtae. ³⁰ Amoka nana niye eno pugari nena awiya iwaing. Dekka aine nona ninae dimaese pugarinena awiya eo-meo yao." Ayero sena arauwa.

12

Sabat bere buro yowi sero awang sewa auna ge.

Mk 2:23-28; Lu 6:1-5

¹ Sabat iya be zo aune Yesu gitau yenu wuit bure towang bamuwa ara. Bautanasani buro-mani nuna mene merire auno wuit me kowero miniwa ara. ² Ayero yewa Farisayo emo awong awiya giro Yesu tugata yero eyero sewa, "A gi! Buro-mani nina buro neya awiya sao tauyao ge mene Sabat bere tani ayao yowi sero awang sao mitiya."

³ Ayero sewa giro Yesu mene eyero sena, "Dawidi aune emo ena nung aune dema nasani nauwa awong merire apunasani tani zo yewa auna ungewe awiya niye oko zazagairo gao mene saine neya! ⁴ Awong Tuwa Bayaura ibu auna toiro ame Tuwa Bayaura benaungna pugatinasani nauwa awiya puro miniwa ara. Ame awiya awong emo wosao mene minao sao oko. Pirisa emo gege mene mininaese sao ara. Arata awong miniwa Tuwa Bayau mene giginu meko oko yena. ⁵ Ora sao tauyao ge zo bukura gayao

mitiya awiya niye zazagairo susuwa nuna gosinowita? Ge awiya eyao era. Pirisa emo awong Sabat bere ibu bainana atu buro nasani iya be dang awiya sigisiginowa pasena oko yero noiya. ⁶ Ora nane sana nigipu. Sao nana mene ibu bainana buro awiya daigatiniya. ⁷ Ge gayao zo eyero mitiya era,

Na Tuwa Bayau mene niye zawing pugaese oko aratapunona. Niye mono pumaese aratapunona.

Niye ge auna susuwa nigatei siya, awiya niye buro-mani nana pasena aung eeno ge oko sateya. ⁸ Na Emora Mani mene Sabat be auna Tuwa yero nona ara." Ayero sena arauwa.

Yesu mene Sabat iya zore emo wawong amao zo kora yena.

Mk 3:1-6; Lu 6:1-11

⁹ Ayero sero atu baungno yere ibu nunae zo auna witina ara. ¹⁰ Witinu emo zo wawong nuna amao amimene atu mitina ara. Arare emo ena mene Yesu gera pugari sero, iko nora gairo gera pugari ne-nine ayero sero giro nung atata yero sewa, "Emo Sabat iya zore kora yao awiya teng nita?" ¹¹ Ayero sewa Yesu mene be nunae-una puro eyero sena, "Ninae-ina auna zo mene lama nuna dekaongka Sabat iya zo aune zuwero kotera wosai nung Sabat iya kotungno yangduwarinita? Aung ara. Saineba kara watimariniya. ¹² Lama awiya nona me aung ara. Arata emo mene zo nona me ara. Arare Sabat bere soremaw iwaing yaora buro yao awiya teng ara." ¹³ Ayero sero emo aeno eyero sena, "Wawong nina iteti." Ayero senu wawong nuna itetinu iwaing yero zo aune dema teng yena ara. ¹⁴ Ayero yenu Farisayo awong tani awiya giro apakana baungno Yesu daya magayaise sero ge gatewa ara.

Ge Yesu eno sao awiya me yena.

¹⁵ Yesu mene ge awiya nigiro napo awiya yangdoro baungna ara. Napo awiya yangdoro bautunenu emo bauno daigairo mene nung ago yewa giro emo bauno yayare awiya kora yenu iwaing yewa ara. ¹⁶ Iwaing yewa giro Yesu mene awong susuwa nuna keregowi sero ge tauyao nibamu sena ara. ¹⁷ Ayero yenu ge gitau Tuwa Bayau mene senu porofete Yesaya mene gaena, ge awiya me yena ara. Ge awiya eyero mitiya,

¹⁸ Ewiya mani sou nana. Na nung giro baingtiro

aune pumuwang ara. Nung yo diyang nana. Na nung aratapunona. Na Oweno nuna-una tame pugana nung soremaw diga emo bauno eno etutero naora ge sero gipero yariniya ara.

¹⁹ Nung ge matu yaota ge betao awiya oko yariniya. Ge nuna-una bewing kakame etu oko kasa yai nigarineya.

²⁰ Nung emo bauno opowang botu zoro-gao ine awiya gera yari okowata, kora yai tauyarineya.

Nung emo bauno damanana wuik kayai yao ine awiya sisigari okowata, kora yai iwaing yarineya ara.

Ayero nasani buro etutero korayero naora ge mene nao apakana daigatinasani iwaing kasa yariniya.

²¹ Ayero yai diga emo naiye-naiye amimene nung tumo diyarineya ara.

Yesu mene iwae zo emo zora una atu tunenu giro tori dewa.

Mk 3:20-30; Lu 11:14-23, 12:10

²² Emo zo iwae mene mokora toinu diti guma yenu ge sao teng oko yero nasani nauna emo awiya ena mene puro baung Yesura una yewa ara. Aweya Yesu mene kora yenu diti moko nuna pagainu ge wina-se yewato ara. ²³ Ayero yenu emo bauno dubu baina mitiwa amimene giro wawong di gauno bowi pasore nasani eyero sewa, "Dawidira sai bumaise sao arita?" ²⁴ Ayero sewa Farisayo mene nigiro eyero sewa, "Iwae sorowera gitau yao yazo nuna Bielsebul amimene nung sorepunoi iwae tuninoiya ara." ²⁵ Ayero sewa Yesu mene kotumao nunae-una susuwa giro ge nunae abena sari sero tawingna pugairo eyero sena, "Tawing zo auna emo awong gagausero wina-de yarineya, awiya tawing awiya mena zatu yero i bairo suwariniya. Deka aine napo zota dubu zo auna emo awong gagausero wina-de yarineya, awiya napo awiya tauyao oko mitarineya." ²⁶ Arare Sandara dubu mene awigairo nasani wina-de yatei siya, awiya putoung nuna sisigairo aung yatiya. ²⁷ Ayero nuna Bielsebulra putoungna iwae tuninoni siya ayero sinowa, ge awiya meba siya, awiya mani awiso ninae iwae tuninowa awong awiya ana putoungna iwae tunarinei? Awong Tuwa Bayaura putoungna iwae tuninowa, arare awong amimene ge iwao ninae auna susuwa keregatineya. ²⁸ Naka awiya Tuwa Bayaura Oweno mene sorepunoi iwae tuninona, arare Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna putoung ninae-una yemaoko kasa yero mitoiya. ²⁹ Arata zo mene emo putoung bainane zo mitai aune garo nuna-una witiro wau nuna sorero pumao awiya teng nita? Awiya aung ara. Nung emo putoung bainane awiya gitau bunero aune wau nuna sorero pumariniya ara. ³⁰ Zo nung na eno otao oko yao yariniya amimene na eno iwo yariniya. Nupema zo nung dubu nana oko duma

dao yariniya nung amimene sisigao buro yariniya. ³¹ Arare sana nigipu. Emora pasena susuwa giti arita Tuwa Bayau izaora ge susuwa giti awiya disao ine teng ara. Arata zo nung Oweno izariniya, emo auna pasena awiya disao teng oko ara. ³² Zo nung na Emora Mani eno ge meko sariniya, awiya Tuwa Bayau mene pasena awiya disariniya. Arata zo mene Oweno sero pusugairo iyariniya awiya pasena nuna tawingna etuta ago uritira atu disao aung yao ine teng oko ara.

I me mene ira susuwa keregatinoiya.

Lu 6:43-45

³³ Niye i zo eno 'iwaing' ayero sero giro me nuna eno deka ayero 'iwaing' sepu. Ora i zo eno 'meko' ayero sero giro me nuna eno deka ayero 'meko' sepu. Noeno oko, i me mene ira susuwa keregatinoiya ara. ³⁴ Niye yira saisibuna, niye meko mene nono yero ge iwaing sarine? Dubo mene denenu mitoiya auna teng be mene keregairo sinoiya. ³⁵ Emo iwaing awiya kotumao iwaing nuna-una mokora mitoiya, arare nung tani iwaing yero noiya. Emo meko awiya nung kotumao memeko-mameko nuna-una mokora mitoiya, arare nung tani memeko-mameko yero noiya. ³⁶ Arata nane sana nigipu. Ge diti giro oko sinowa awiya Tuwa Bayau mene emo bauno awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune niye ge auna ge buro yarineya ara. ³⁷ Awiya noeno oko, ge sinosa amimene susuwa nina keregai iwaing yai Tuwa Bayaura una kotora atu iwaing yarinesa. Arata ge sinosa amimene susuwa nina keregai meko yai Tuwa Bayaura una kotora atu zuwarinesa." Ayero sena arauwa.

Yesu mene tani putoungne yaise ato sewa.

Mk 8:11-12; Lu 11:29-32

³⁸ Yesu mene ayero sero tugata yenu sao tauyao ge gipao emo ena aune Farisayo ena awong amimene ge eyero kapetegairo sewa, "Gipao emo, ning tani putoungne zo ye kasa yai ganene." ³⁹ Ayero sewa abena eyero sena, "Niye emo memeko-mameko. Emo mene bauno daigati noiya deka ayero niye Tuwa Bayau daigatinowa. Niye tani putoungne zo yana gari sineya. Arata niye tani putoungne zo oko garineya. Tani gitau porofete Yonana una atu kasa yena, deka ayao ine kasa yai garineya. ⁴⁰ Yona nung iya mume etama ayero wo baina auna obero atu mitina, deka ayero na Emora Mani mene iya mume be etama ayero tawing mokora atu mitarinena. ⁴¹ Tuwa Bayau mene emo awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune Niniwe emo mene iropuro emo bauno be yeme tawingna etu

neya euna susuwa keregaya mouyao dimarineya. Awiya noeno oko, Niniwe emo Yona mene Tuwara ge tugata yenu nigiro dubo darawa yewa. Arata na etu dopero mitena amimene Yona daigatinena.⁴² Ora Siba tawingna bauno tuwa nung dema iropuro emo bauno yeme tawingna etu neya euna susuwa keregai mouyao dimarineya. Awiya noeno oko, bauno amimene Solomonna kotumao bainakama awiya sai nigari taung dero tawing ake nibamu auna atu buna ara. Arata na etu dopero mitena amimene Solomon daigatinena.

Iwae mene nupema tera kapetegairo bariniya.

Lu 11:24-26

⁴³ Iwae mene emora mokora atu kasa yero oregaora masi eu atu tamari babariniya. ⁴⁴ Baungno oko tamao nete giro eyero sariniya, "Garo nana doro bu-muwang deka auna nupema kapetegairo babarinena." Ayero sero baungno garo awiya sauno kora yeteya besuma sungno mitiya awiya gariniya. ⁴⁵ Awiya giro nupema baungno iwae otao mani ⁷ awiya nung ine oko, meko nibamu awiya puro garo deka auna toiro mitao masi yarineya ara. Ayero yaya emo awiya gitau meko nasani nauna amimene be aune meko yore nibamu yariniya. Arare emo dubu meko yeme tawingna etu neya auna-una atu deka ayero kasa yariniya ara." Ayero sena arauwa.

Yesura ai metamaine.

Mk 3:31-35; Lu 8:19-21

⁴⁶ Yesu nung ge awiya tugata nasani nenu nunae-una bautara atu ai metamaine nuna mene ge nung eno sari sero nung diya mitiwa ara. ⁴⁷ Ayero mitiwa emo zo mene Yesu eno eyero sena, "Ai nina metamaine awong ge ning eno sari sero buro bautara atu dopero miteya." ⁴⁸ Ayero senu Yesu mene ge abena eyero sena, "Awe ai nana yero niye? Awe mene metamani nana yero nowi?" ⁴⁹ Ayero sero buro-mani nuna atu mitiwa aeno wawong yunu yero eyero sena, "Gipu. Aya mani metamani nana era. ⁵⁰ Zo nung Mama nana uritira mitoiya auna ge nigiro dipunoiya nung amimene metata, numonota, aya nana niya ara." Ayero sena arauwa.

13

Emo zo mene nona we bure sesena auna ge ungwe.

Mk 4:1-9; Lu 8:4-8

¹ Iya be aune Yesu mene gare atu wosiro ou nazi deung bera bage atu adungno mitina ara. ² Atu mitinu emo bauno dubu bainakama mene nuna-una kasa yewa ara.

Kasa yewa giro nung wang zora witiro adungno mitinu emo bauno dubu baina mene zo awong ika atu dopewa ara. ³ Ayero yewa Yesu mene ge eniya ena sinasani kotumao daigairo awong eno tugata nena. Tugata nasani ge eyero sena, "Sana nigipu. Emo zo mene nona we bure atu sesari sero baungna ara. ⁴ Baungno nona we bure atu sesinenu we ena nagibe atu wosiwa. Atu wosiro daung mokera mitiwa ni manani mene taungno miniro aung yewa ara. ⁵ We ena awiya tawing daba tame soyao auna wosiwa ara. Tawing awiya sori oko, arare we amimene mena pusasa yewa ara. ⁶ Ayero yewa tatai nunae mene imokore oko wosiro baunare wari mene witiro awenu irara yero auno aung yewa ara. ⁷ We ena awiya tawing i nawe tatai mitiwa auna wosiwa ara. We awiya i nawere dema apakana tetemo pusasa yewa i nawe mene nona awiya denu me oko iyao yena ara. ⁸ We ena awiya tawing me gawire auna wosiro me daigairo iwa ara. Nona wosiro pusasa yero iropumuwa auna zora me nuna 100, zora me 60, ora zora me mene zo 30, ayero kasa yewa ara. ⁹ Arare zo nung dawongne mene ge awiya nigaise." Ayero sena ara.

Yesu mene ge eniya sinasani nauna auna susuwa.

Mk 4:10-12; Lu 8:9-10

¹⁰ Ge ayero senu buro-mani nuna mene nuna-una nugu baungno atata yero sewa, "Ning noeno ge eniya ena awiya awong eno sinosi?" ¹¹ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge pungyero mitoiya, auna susuwa awiya niye ena mene nigaese sao mitiya ara. Arata emo bauno ena awiya aung ara. ¹² Zo nung nona nung eno pugao awiya puro nai giro nupema memani pugana nung zamena simena baina tamariniya. Arata zo nung nona nung eno pugao awiya doro aung nai giro na nona nuna sorero pumana nung teba aung nariniya ara. ¹³ Awong diti moko nunae mene gosinowa, arata oko giro baingtiti-nowa. Awong dawong mene ungwe nig-itinowa, arata ungwena susuwa awiya oko giro baingtiti-nowa. Aeno na ge eniya awiya awong eno sinona. ¹⁴ Arare ge zo porofete Yesaya mene gaena ge awiya nunae-una atu me niya. Ge awiya eyero mitiya, Niye dawong mene zo nigarineya, arata susuwa nuna oko nigiro baingtarineya.

Niye diti moko ninae mene garineya, arata susuwa nuna oko giro baingtarineya.

¹⁵ Emo dubu ewiya awong kotumao aung. Awong dawong itigao ine, arare ge oko nigao yero nowa.

Awong diti moko nunae sikimuwa. Ayero oko yao yateya, awiya diti moko mene nonana susuwa gateya; arita dawong mene gera susuwa nigateya; nupema dubo mene nonana susuwa nigiro baingtateya.

Ayero oko yao yateya, awiya awong dubo darawa yaya na awong kora yatena.

¹⁶ Ninae mene zo diti moko pagairo giro baingtatinowa. Nupema dawong yawero nigitinowa. Arare niye yawa yawa yero nowa. ¹⁷ Na ge me sane. Gitau porofete daigairo aune etutero nao emo daigairo awong amimene nona gosineya awiya gari aratapu nasani nauwa, arata awong oko gao yero nawe mamagayewa. Awong ge nigitinowa awiya nigari aratapu nasani nauwa, arata oko nigao yero nawe mama-gayewa.

Nona we bure atu sesaora ge eniya auna susuwa sena.

Mk 4:13-20; Lu 8:11-15

¹⁸ Arare nona me bure sesaora ge eniya sesena auna susuwa nuna awiya keregairo sana nigipu. ¹⁹ Nona we ena nagibe atu wosina auna susuwa eyao era: Emo zo uritira ge nigitinoi susuwa oko kasa yao noi pasenana maung mene nuna-una kasa yero uritira ge dubo nuna-una toitinoiya awiya puro tara yero noiya ara. ²⁰ Ora nona we ena awiya tawing daba tame soyao auna wosina, auna susuwa eyao era: Zo nung uritira ge nigiro mena puro yawa yawa yero noiya. ²¹ Arata nung tatai aung, arare nung be apungkaka gege Tuwara nagibora nariniya. Ayero nai uritira gera iwo kasa yai nung mena yangduwariniya ara. ²² Ora nona we ena i nawe towang wosina auna susuwa eyao era: Zo nung uritira ge nigitinoiya, arata nung tawingna nona eno kotung-katung noi wau moni mene nung etegatinoiya, arare tani ayao amimene uritira ge wori nowa me oko kasa yero noiya. ²³ Ora nona we ena tawing gawire auna wosina auna susuwa eyao era: Zo nung uritira ge nigitinoi susuwa kasa yero noiya. Nung amimene me itinoiya. We zora me 100, zora me 60, zora me 30, ayao ine kasa yero noiya ara." Ge ayero sena arauwa.

Wuit towang atu i nawe dema pusasa yao auna ge eniya.

²⁴ Ayero sero ge eniya zo dema eyero sena, "Uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya auna susuwa awiya eyero pugairo sana teng yae. Emo zo mene wuit me iwaing bure atu sesena. ²⁵ Me sesena aune ping tuno tano iwo nuna mene kasa yero wuit auna towang atu i-we zo goru nuna wuitra ine auna me awiya puro baungno sesero doro tara yena. ²⁶ Ayero yenu wuit aune i-we aune teng pusasa

yewa. Pusasa yero me iwa aune i-we auna benaung kasa daung yena ara. ²⁷ Ayero yenu mani sou mene giro buro maung tugata yero eyero sewa, "Emo tuwa, ning buro nina auna nona me iwaing gege sesasa, arata i-we meko ewiya natu buro pusasa niye?" Ayero atata yewa sena, ²⁸ "Awiya iwo zo mene sesena amimene pusasa niya." Ayero senu nupema atata yero sewa, "Ayero nae baungno i-we awiya sumanenese kotupunesita?" ²⁹ Ge ayero sewa abena eyero sena, "Aungwa. Niye i-we supunasani wuit dema sumowi sero yangdopu. ³⁰ Wuit awiya i-we aune dema teng mitete iropaeto. Ago wuit me pumaora be kasa yai aune me pumaora emo mene gitau i-we meko awiya suno tairo tiro iyaora igiyaese sarinena. Arata wuit me gege etutero garo nana-una zuwagaese sarinena." Yesu mene ayero sena arauwa.

I mastet aune yis aune auna ge eniya.

Mk 4:30-32; Lu 13:18-21

³¹ Yesu mene ge eniya zo eyero sena, "Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya, awiya i mastet ayero sero nonane auna me ine ara. Emo awong i me awiya puro bure nunae-una atu urinowa. ³² Urinowa pusasa yero bairo nona we ena bure atu urinonane awiya apakana daigairo baina noiya. Ayero noi bowang nuna babuze kasa nowa ni mamani mene utung nuna-una buro bowangna atu uwang gapunowa." ³³ Yesu mene ayero sero ge eniya zo eyero dema sena, "Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna susuwa awiya yis ine. Bauno zo mene tao baina zora atu plaware yisre pugairo dawenu yis toiro plawa punu titisero daing yena ara." Ayero sena arauwa.

Yesu mene ge eniya gege sinauna.

Mk 4:33-34

³⁴ Yesu mene emo bauno ge tugata yero nasani nauna, awiya ge eniya gege sinauna ara. Ge keregairo oko sao yena. ³⁵ Ayero yenu porofete zo mene gitau ge eyero sena awiya me yena, Na ge eniya sinasani kotumao pungyao tawing kasa yena aune kasa yero butunoiya awiya keregarinena.

Wuit towang atu i-we pusasa yaora ge eniya auna susuwa keregaina.

³⁶ Yesu mene emo bauno senu bautunewa nung garo nuna-una witina ara. Witiro mitinu buro-mani nuna mene nuna-una baungno eyero sewa, "Ning wuit bure atu i-we enana ge sesesa auna susuwa se nae niganene." Ayero keregaise sewa giro sena, ³⁷ "Emo we iwaing sesena nung awiya Emora Mani.

³⁸ Buro awiya tawing apakana auna teng ara. We iwaing awiya uritira gerao dubu ara. Ora i-we awiya pasenana maung auna mani awiso. ³⁹ Iwo mene i-we sesena awiya Sanda. Wuit me pumaora be awiya be baina. Me pumaora emo awiya angelo dubu. ⁴⁰ I-we suno iyaora igitinowa susuwa ayao awiya be bainana atu kasa yariniya. ⁴¹ Be bainana atu na Emora Mani mene angelo dubu nana iyengtana wosiro pasena yumaora nona arita emo pasena yero nowa awiya apakana yangtagairo emo tuwa yaora masi nana yangdoro ⁴² iyao tauyao awao gege awinoiya auna augarineya ara. Ayero yaya atu zi irare barare sinasani engweze-pangweze nasani mitarineya. ⁴³ Be aune emo etutero nao awong Maung nunae-una atu nasani wari posinoiya ayao ine posero waegarineya. Zo nung dawongne mene ge ewiya nigiro baingtaise.

Emo zo mene wau moni baina tauna auna ge eniya.

⁴⁴ Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna susuwa eyao era. Maguro zo wau moni bainane tawing agewa zora atu pungyao mitauna, awiya emo zo mene taungno nupema pungyenu kayero mitinu nung yawa yawa nasani nona-owi nuna awiya apakana emo eno pugairo aung yenu nung eno zuma pugaiwa puro baungno tawing agewa awiya zuma gaero pungna arauwa.

Zewe zaima auna ge eniya.

⁴⁵ Nupema Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna susuwa awiya eyao era. Emo zo nung zewe zaima tamaora buro yero nauna. ⁴⁶ Ayero kaunawe iwaing zo taungno giro nona-owi nuna apakana emo eno pugainu aung yenu nung eno zuma pugaiwa puro baungno zewe zaima awiya zuma gaero pungna ara." Ayero sena ara. Name tawingna nona me aung awiya doro kotumao naname puro pu uritira gairo nanenese auna sena.

Mogara ge eniya.

⁴⁷ Yesu mene eyero sena, "Tuwa Bayau nata Tuwa yero nari niya auna susuwa awiya moga ine. Emo mene moga witora augairo wo ewego-papego benaung giti watumuwa. ⁴⁸ Ayero yewa wo be bunu watumuwa witi ika yenu emo adungno wo yangtagati nasani wo minao awiya puro pu taora gaiwa. Ora oko minao ami zo augairo yangduwa ara. ⁴⁹ Tawingna be aung nai aune susuwa ayao ine kasa yariniya. Be auna atu angelo awong tawing sero sero auna atu baungno emo bauno iwawaing

auna towang atu emo bauno memeko-mameko yangta gatigairo ⁵⁰ iyao tauyao nibamu awao gege awinasani mitoiya auna augaya babarineya. Ayero yaya atu zi irare barare sinasani engweze-pangweze nasani mitarineya." ⁵¹ Yesu mene ayero sero atata yero sena, "Niye ge apakana auna susuwa nigiro baingtitineita?" Ayero senu awong eyero sewa, "Nigiro baingtitinonane." ⁵² Ayero sewa giro eyero sena, "Buro-mani nana zo mene Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna susuwa awiya nigitinoiya amimene garo maung zo ine ara. Garo maung mene nona mature sekare garo nuna-una pugairo diya noi emo ena mene nona kau nowa giro garo mokora atu puro emo nona kau nowa aeno pugatinoyia. Deka ayero buro-mani nana mene kotumao mature sekare amaze puro nasani emo bauno gipari yero giro puro gipariniya." Ayero sena arauwa.

Nasarete napora emo mene Yesu bauta potewa.

Mk 6:1-6; Lu 4:16-30

⁵³ Yesu mene ge eniya benaung giti awiya sinete sero aung yero tawing awiya doro baungna ara. ⁵⁴ Ayero baungno napo nuna-una kasa yero yere ibu nunae-una toiro uritira ge tugata yenu emo mene wawong di gauno eyero sewa, "Emo ewiya nigao baina aune tani putoungne yao awiya natu taungni?" ⁵⁵ Name susuwa nuna gosinenane. Nung kapendara mani ara. Ai nuna yazo Maria. Aune metamani nuna yazo nunae Yakoboto Yosefe, aune Simonto Yuda. Nupema numono mani nuna apakana awiya nae aune dema yero nowa. ⁵⁶ Arare emo ewiya nigao baina awiya natu taungni?" ⁵⁷ Ayero sero nung eno kotumao meko pumuwa ara. Ayero yewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Porofete awong emo yazore. Arata napo nunae-una atu, o mamono nunae-una atu awong emo yazo aung." Ayero sena ara. ⁵⁸ Napo auna emo awong nung tumo oko diyao yewa, arare nung tani putoungne ena daigairo nunae-una atu oko yero nauna.

14

Yohane ge ou zayero suwao emo awiya dewa magayena.

Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; Lu 9:7-9

¹ Be auna atu emo tuwa Herode mene Yesura ge bowi nigina ara. ² Nigiro buro-mani nuna eno eyero sena, "Yohane ge ou zayero suwao emo nung ka amimene magayaora atu iropuro noiya, arare nung tani putoungne yero noiya." ³ Ge awiya tebeba oko sena. Herode nung gitau yemaoko meta nuna Filip auna bauno sorero puna, yazo nuna Herodia, bauno

aeno yero senu gorobo emo baungno Yohane tere wawongne bunero puro pu bunao gare gaiwa. ⁴ Awiya Yohane mene ge eyero sena aeno yena, "Ning bauno pumasa awiya teng oko niya." ⁵ Ayero senu Herode mene Yohane dari kotupunauna ara. Arata emo bauno mene Yohane nung porofete ayero sinasani nauwa, arare Herode mene awong awang yero yangdunu mitauna ara. ⁶ Atu mitaunu aune Herode mene giginu iwaing yenu giro ⁷ nung eno eyero sena, "Na Tuwa Bayaura benaungna ge me sana tau yae. Ning nona zota zo ara taungno giro sasa pugarinena." ⁸ Ayero senu mani baunodi awiya nung ai nuna mene kotumao zo pugainu giro eyero sena, "Ning Yohane ge ou zayero suwao emo auna gitau ato awiya puro pu taora gairo yeme puro bung na eno pugase." ⁹ Ayero senu emo tuwa nung dubo nuna mou yena ara. Arata Tuwa Bayaura benaungna ge senu tauyena, nupema emo dema mitiwa amimene ge nuna gaya wosao yoiye sero awang yero giro, ¹⁰ saineba sero senu gorobo emo awong baungno Yohane bunao gare atu dubo nuna kapero ¹¹ gitau taora pugairo puro buro mani baunodi eno pugaiwa puna ara. Pugaiwa mani mene puro ai nuna eno pugainu puna ara. ¹² Yohane dewa magayenu giro buro-mani nuna mene kasa yero taung aingso nuna puro mutewa. Mutero aune baungno Yesu eno ge ungewe yewa arauwa.

*Yesu mene emo 5,000 aeno ma taungna.
Mk 6:30-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-14*

¹³ Yesu mene Yohanena bowi nigiro tawing awiya doro wang zora witiro tawing zo emo aung auna atu nata nari sero baungna ara. Bautunenu emo bauno mene bowi nuna nigiro napo sero sero auna emo bauno dubo baina amimene ika bautunete tawing deka auna kasa yewa ara. ¹⁴ Ayero yewa Yesu mene wangna atu wosiro emo bauno dubo baina awiya giro yo baina yenu giro emo bauno yayare nunae awiya kora yena ara. ¹⁵ Ayero nasani nenu ture itinenu giro buro-mani nuna mene nung eno eyero sewa, "Eu etu nenane ture itiniya, arare emo pugasa napo sero sero baungno nona minao tamarineya." ¹⁶ Ayero sewa abena eyero sena, "Niye awong babaese oko sae. Ninae awong eno nona pugaiwu minae." ¹⁷ Ayero senu abena sewa, "Nae ma wawong zo aune wo etobe gege maze puro nenane." ¹⁸ Ayero sewa giro Yesu mene sena, "Nona awiya puro nana-una bungpu." ¹⁹ Ayero sero emo bauno senu yowangze patiro isiyero adungno mitiwa

ara. Ayero yero mitiwa nung ma wawong zore wo etore awiya puro diti ika uritira yero Tuwa Bayau eno dange sero eegairo buro-mani nuna eno pugainu puro emo bauno eno bono yewa ara. ²⁰ Ayero yewa awong apakana miniwa teng yena ara. Ayenu giro nona itoto ena awiya puro pu dekaongna gaiwa saka 12 teng yena ara. ²¹ Ora emo nona miniwa awiya 5,000 mene nona miniwa ara. Arata ai amonone mani mamanikakare ami zo oko zazagao yangduwa arauwa.

Yesu mene ou patinu tauyenu ang yero baungna.

Mk 6:45-52; Yo 6:15-21

²² Yesu mene buro-mani nuna eno senu awong nata wangna witiro gitau ou nazi deung enaba bamuwa ara. ²³ Bautunewa Yesu mene senu emo bauno zanero bautunewa nung isa buro yari nata witi ika diri yena ara. Atu isa buro nasani nenu ping atu ina. ²⁴ A nenu wang mene bautunete ou nazi towang daung singsang gaina ara. Mume aune bisi benaungna atu butunenu kakawa baina dema dero buro wang puro witiro wosiro nena. ²⁵ Ayero nenu newa iya gari sero nenu Yesu mene ou nazi tame atu ang yero bautunete awong tamari nugu daung nenu ²⁶ buro-mani mene nung ou tame atu ang nena amaze giro yangka sero ipinasani 'iwae mene butuniya' ayero sero awang nasani aiyamama sewa ara. ²⁷ Aiyamama sinewa Yesu mene eyero sena, "Niye tau yepu. Nane ara. Awang oko yae." ²⁸ Ayero senu Petoro mene be nuna-una puro eyero sena, "Tuwa, nine meba butunesita se giro na dema ou tame atu ang yero nina ina bumane." ²⁹ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Bung." Ayero senu giro Petoro mene wangna atu wosiro ou tame atu ang yero Yesura una baungna ara. ³⁰ Nuna-una bautunasani bisi baina nena awiya giro awang yero oura kuru-kuru sinasani Yesu yau sero eyero sena, "Tuwa, na pung!" ³¹ Ayero senu Yesu mene mena wawong nuna initinasani eyero sena, "Ning tumo diyao bainane oko, arare ou tura babari sero nesa. Ning noeno dubo eto nesi?" ³² Ayero sero wangna witiwato bisi aung yena ara. ³³ Ayero yenu emo wangna mitiwa amimene Yesura una atu koing gairo eyero sewa, "Ning Tuwa Bayaura Mani me." Ayero sewa arauwa.

Yesu mene emo bauno yayare Genesaret atu kora yena.

Mk 6:53-56

³⁴ Awong ou nazi buwagairo Genesaret tawingna atu kasayero witiwa ara. ³⁵ Ayero yewa emo bauno mene Yesu gigiwa ziwenu ge sero sero yewa napo sero baungnu emo bauno yayare nunae mitauwa awiya puro Yesura una bamuwa. ³⁶ Ayero yewa emo

bauno yayare mene Yesu isa sero taung wori nuna tera atu gege ding yari sewa. Arare awong nung ding yewa awong auna yaya mene zo aung yena ara.

15

Tuwa Bayaura ge mene aya-ewowora ge daigatinoyia.

Mk 7:1-13

¹ Be auna atu Yerusalem napora Farisayo aune sao tauyao ge gipao emo ena awong amimene Yesura una kasa yero atata yero sewa, ² “Buro-mani nina awong noeno ewowo naname una tani daigatinowi? Ayero nasani wawong oko sayao* nona tebeba mininowa, amaze sinenane!” ³ Ayero atata yewa giro Yesu mene abena eyero sena, “Ora niye dema noeno tani ninae matu ago nasani Tuwa Bayaura sao tauyao ge awiya dedunowi?” ⁴ Tuwa Bayaura ge zo eyero mitiya, ‘Ning tani iwaing ai maung nina eno nasani neu.’ Nupema ge nuna zo eyao era, ‘Zo nung ai maung nuna eno ge meko sari niya nung awiya depu magayae.’ ⁵ Tuwa Bayaura ge ayero mitiya, arata ninae mene zo eyero sinowa, ‘Zo nung aita maung nuna eno eyero tugata yariniya, nung amimene ai maung nuna sou yaise sao oko mitiya, “Nona nito eno pugatena, arata nona awiya yemaoko Tuwa Bayau eno pugari sewang tau yena.”’ ⁶ Niye ayero sinowa amimene ewowora tani puro nasani Tuwa Bayau mene ai maung sou yaese ge sena awiya dotinowa aung yero noiya. ⁷ Niye ge iwao emo me sao yero nowa! Porofete Yesaya mene ge gaena amimene niye gapuniya. Ge gaena awiya eyero mitiya,

⁸ Tuwa mene eyero siniya, Emo emimene na begiti mene bowi yero nowa, arata moko nunae mene zo nana-una oko mitiya.

⁹ Awong emo ge amaze Tuwa Bayaura sao tauyao ge ine ayero sinasani sero gipero yero nowa. Arare awong na bowi yero tetere yero nowa.”

Nona nomi mene noi name dubo be-ingtire yero nonine auna ge.

Mk 7:14-23

¹⁰ Yesu nung ayero sero emo bauno dubu baina yunu kasa yewa eyero tugata yena, “Na ge sana nigiro baingtipu. ¹¹ Nona

be ninae-una toitinoiya amimene oko niye yero noi beingtire yero nowa ara. Ge be ninae-una atu kasa yero noiya amimene niye yero noi beingtire yero nowa ara.” Ayero sena ara.

¹² Ayero senu giro buro-mani nuna mene nimoi aung nuna-una benaungna baungno nung atata yero sewa, “Ning ge sesesa aeno Farisayo awong ge awiya nigiro dubo mou pupuneya, awiya gosinesita?” ¹³ Ayero sewa giro abena eyero sena, “I dubu baina uritira Mama nana mene oko urao agiti pusasa yero baiwa awiya apakana suno aung yarinena ara. ¹⁴ Awong dubo mou pupuneya auna kotung-katung oko yepu. Awong diti guma yao amimene nagibo gitau yari yaine neya. Ora emo diti guma yao zo mene otao nuna diti guma yao auna nagibo gitau yariniya, awiya awongto etobe deka ayero kowara babarineyato.” ¹⁵ Ayero senu Petoro mene Yesu eno eyero sena, “Ning ge eniya sesesa auna susuwa keregai niganene.” ¹⁶ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ayeroy niye deka dema kotumao aungta nowa. ¹⁷ Susuwa eyao oko nigao yero nowita? Nona be mene mininonane tini naname una baungno nagibo nuna-una wowosinoiya. ¹⁸ Ora ge be ninae-una atu kasa yero noiya awiya dubora atu kasa yero noiya, arare ge amimene niye yero noi beingtire yero nowa ara. ¹⁹ Emora dubora atu nona eyao awiya kasa yero noiya: kotumao meko, emo dao magayao, kuma yao, nona ugaing yao, kotora atu ge iwao, ge iwero emora yazo puro wosao. ²⁰ Nona ayao amimene niye yero noi Tuwa Bayaura benaungna atu beingtire yero nowa ara. Ora wawong oko saero nona minao amimene noi niye beingtire oko yero nowa.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene bauno Yuda oko zora mani baunodi kora yena.

Mk 7:24-30

²¹ Yesu buro-mani nuna aune tawing awiya doro napo etobe mitauwato auna tawingna bamuwa ara. Napo etobe awiya Tayato Saidon. ²² Atu baungno nawa Kenan tawingna bauno zo Yuda oko mene buro Yesu yausero sena, “O Tuwa, ning Dawidira sai mene naka eno yo aung. Mani baunodi nana iwae mene daraunu meko yero mitoiya.” ²³ Ayero senu Yesu mene nigiro ge zo oko sena. Ayero yenu buro-mani nuna mene nuna-una kasa yero eyero sewa, “Ning bauno se babae. Nung naname una ago butunasani wawa siniya.” ²⁴ Ayero

* **15:2:** Wawong sayao. Wawong atu tawingta nona siwinyao zo mene mitao amaze sayari oko sewa. Awong sao tauyao ge nunae zo kotungno aeno sewa. Awong eyero sero nauwa: Yuda emo zo maketira-ta nagibe atu nasani nona zo emo Yuda oko zo mene ding yena amaze ding yariniya, awiya emo Yuda okora beingtire suwaye Yuda emora-una gai aune nung wawong oko sayao tebeba nona ino minai moko nuna beingtire yariniya. Arare diga emora beingtire mene awong yai pasenane yowi sero awong wawong sainauwa ara.

sewa giro Yesu mene eyero sena, “Na Isreli emu dubu lama tara yao ine awong auna gerao gege.”²⁵ Ayero sinenu bauno awiya nuna-una benaungna kasa yero koring gairo isa sinasani eyero sena, “O Tuwa, ning na soreung!”²⁶ Ayero senu abena eyero sena, “Mani maminana nona minao serero sino† unao ine awiya teng oko niya.”²⁷ Ayero senu ge abena eyero kapetegaina, “Tuwa, awiya meba sinesa. Arata nupema sino awong diya nunae-una opesa wese atu nona susuna wowosi noi mininowa.”²⁸ Ayero senu giro Yesu mene eyero sena, “O bauno, tumo diyao nina bainakama. Arare sinesa ayero yaise.” Ayero sinenu mani baunodi nuna awiya iwaing yena arauwa.

Yesu mene emo bauno daigairo kora yena.

²⁹ Yesu nung tawing awiya doro nupema kapete gairo butunete Galilaya ou nazira kasa yero bage-bage nete diri zora witiro baungno adungno mitina ara. ³⁰ Atu mitinu emo bauno dubu baina amimene emo bauno yayare witao nibamu puro buro nuna-una kasa yewa ara. Awong ena te gimao, o ena diti guma yao, o te wawong amao, o ena ge aung dau emo, o dubu bainane mene zo yaya benaung giti noyao, ayao amaze puro kasa yero Yesura benaungna pugaiwa apakana kora yero aung yena ara. ³¹ Ayero yenu dau mene ge ungwe-maungwe yewa, ora te wawong amao mene iwaing yewa, ora te gimao mene iwaing yero ang yewa, ora diti guma yao mene zo diti pagaiwa ara. Arare emo bauno dubu baina mene tani amaze giro yawa yawa bainakama nasani Isreli emora Tuwa Bayau auna yazo de ika gatinasani bowi pasore yewa ara.

Yesu mene emo 4,000 ma pugainu miniwa.

Mk 8:1-10

³² Yesu mene buro-mani nuna yau senu bumuwa eyero sena, “Na emo dubu ewiya eno yo baina niya. Noeno oko, awong nana-una wari be etama ayero nete doteya nona minao aung yeti nona kau neya. Arare nona aung ayero sana awong etu iropuro bautunete nagibe atu meri magayowi sero awang nena.”³³ Ayero senu buro-mani nuna mene eyero sewa, “Ewiya: Eu nezera etu nenane, arare ma witao natu taungno emo dubu baina ewiya eno punganane minaya teng yariniye?”³⁴ Ayero sewa giro nung awong atata yero sena, “Ma ninane na nazigo mitiye?” Ayero senu awong eyero sewa, “Ma 7 aune wo maminakaka etoka gege ara.”

³⁵ Asewa giro Yesu mene emo bauno adumaese senu adungno mitiwa ara. ³⁶ Ayero yewa nung ma 7 aune wo eto amaze puro Tuwa Bayau eno dange sero eegairo buro-mani nuna eno pugainu awong bono yero emo bauno eno pugairo bamuwa ara. ³⁷ Pugairo bamuwa emo bauno miniwa teng yena ara. Ayero yewa nona itoto awiya puro pu dekaongna gaiwa saka 7 teng yena ara. ³⁸ Nona miniwa auna emo namba nunae 4,000. Arata bauno mani awisore ami zo oko zazagao.

³⁹ Yesu mene emo bauno iyengtinu bautunewa nung wangna witiro bautunete Magadan tawingna kasa yena arauwa.

16

Tani putoungne zo yaise sewa Yesu mene awang sena.

Mk 8:11-13; Lu 12:54-56

¹ Farisayo emo aune Sadukayo emo awong amimene Yesura una kasa yero Yesu gaero gari sero etegao ge eyero sewa, “Ning kara sasa uritira tani putoungne zo kasa yai ganene.”² Ayero sewa giro awong eno abena eyero sena, “Niye ture iyari yero noi giro eyero sinowa, ‘Ture gori iwaing ziweru sawiya, arere awiro wari witariniya.’³ Ora iya gari noi giro eyero sinowa, ‘Bereze siwingniya, arare yeme wa diyariniya.’ Niye berezera susuwa gosinowa, arata be euna susuwa emi zo niye oko gao yero neya ara. ⁴ Niye emo memeko-mameko. Emo mene bauno daigatinowa, deka ayao ine niye Tuwa Bayau daigatinowa. Niye tani putoungne zo yana gari sinowa. Arata niye tani putoungne zo oko yana garineya. Tani gitau Yonana una atu kasa yena deka ayao ine kasa yai garineya.” Yesu mene ayero sero awong yangdoro buro-mani nuna aune dema bamuwa arauwa.

Farisayo aune Sadukayo emora tani auna ge eniya sena.

Mk 8:14-21

⁵ Yesura buro-mani awong ma nuwe-gairo doro Yesu aune dema ou nazi buwagaiwa ara. ⁶ Buwagairo suwa yero witi ika yewa Yesu mene eyero sena, “Farisayo aune Sadukayo auna yis awiya seung ninane-a goiye sero, niye umo yero baingtiti nasani neupu.”⁷ Ayero senu awong eyero sinasani wina-se yewa, “Ma oko pao doro bumene aeno sinita nowa.”⁸ Ge auna sinewa nung yetine yero giro abena awong eno eyero sena, “Oiye, tumo diyao besaore niye! Noeno ma doteya auna ungwe-maungwe nei?”⁹ Niye noeno susuwa nana oko gao yero nei? Na ma wawong zo amimene

† 15:26: Yesu mene sinona ge sena, awiya nung sino eno oko senata Yuda emo mene emo Yuda oko awiya sino ine ayero sero nauwa, aeno Yesu mene eniya ge pu sinona gairo sena ara.

emo 5,000 aeno pugena mineya teng yeti itoto awiya yangtagairo saka nazigo yeteya be bumiye? ¹⁰ Ora ma 7 mene emo 4,000 aeno pugena mineya teng yeti itoto nunae yangtagairo saka nazigo yeteya be bumiye? ¹¹ Na ma minao eno oko sesena. Niye noeno oko kotungno baingtao yetei? Farisayo aune Sadukayora yis awiya seung ninae-una goiye sero umo yero baingtiro naese sinena.” ¹² Ge awiya tugata yenu awong nigiro eyero sewa, “O, nung ma minaora yis aeno oko sesiya. Farisayo aune Sadukayora gipao ge nunae aeno sesiya.” Ayero sewa ara.

Petoro mene Yesura susuwa sero keregaina.

Mk 8:27-30; Lu 9:18-21

¹³ Yesu nung napo Sisaria-Filipai auna tawingna kasa yero buro-mani nuna atata yero sena, “Emo awong na Emora Mani aeno awe sero nei?” ¹⁴ Ayero senu awong nung eno eyero sewa, “Ena mene ning maze Yohane ge ou zayero suwao emo ayero sero nowa, asinowa ena mene Eliya ayero sero nowa, ena mene zo Yeremiata porofete gitau nasani nauwa auna zo, ayero ning eno sinowa ara.” ¹⁵ Ayero sewa giro nung nupema awong atata yero sena, “Ora nika niyeto pe na awe sero nowi?” ¹⁶ Ayero senu giro Simon Petoro mene abena eyero sena, “Ning Sorao Emo nanae Kristo. Ning Tuwa Bayau putoungne auna Mani ara.” ¹⁷ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Simon Yonana mani, ning yawa yawa yase. Noeno okowata, ge me sesesa awiya emora mokora atu oko kasa yero noiya. Uritira Mama nana mene sero keregai sinesa ara. ¹⁸ Arare na yazo nina sekawa zo sinena: Ning Petoro. (Ge naname-una Daba.) Arare nane daba tame atu dubu nana pugatinana garo ine kasa yero babariniya. Ayero yana mekora putoung mene awong puro wosari yai teng oko yariniya. ¹⁹ Ayero yero na uritira napo auna ki awiya ning eno pugarinena. Arare ning nona zo tawingna etu awang sasa giro nona awiya Tuwa Bayau mene uritira atu deka ayero awang sariniya. Arata ning nona zo tawingna etu gasa teng yai giro nona awiya Tuwa Bayau mene uritira atu deka ayero gai teng yariniya.” ²⁰ Ayero sero buro-mani nuna eno ge tauyao sinasani eyero sena, “Na Sorao Emo ninae Kristo nena awiya emo eno oko sae.”

Yesu magayero aune seka yero iropariniya auna ge bowi bere-bere sena.

Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27

²¹ Be auna atu Yesu mene zayero nona nuna-una ago kasa yarinena auna ge buro-mani nuna eno sero keregairo eyero sena, “Na Yerusalem nape witana emo gitau yao

aune pirisa babuze aune sao tauyao ge gipao emo awong amimene yaya-biyaya na eno pugatinete na iwora waweng pugaya daya magayariana. Magayero wari be etama aung yai aune nupema seka yero iroparinena.” Ayero sero aune tani nunana ago kasayariniya auna ge apakana tugata yero sero aung yena ara. ²² Ayero senu giro Petoro mene nung yuno ewe baungno aune awang sinasani eyero sena, “Tuwa, Tuwa Bayau mene nigai nona ayao oko kasa ye nina-una gaise.” ²³ Ayero senu Yesu mene kapetegairo Petoro eno abena eyero sena, “Sanda, ning awiya Tuwa Bayaura ge okowata, emora ge niya.” Ayero sena arauwa.

Yesu ago yaora ge.

²⁴ Be deka aune Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, “Zo nung na ago yari yero giro aratamao nuna apakana doru dubo minaore yaya tamaore auna i pasao nuna diungno na ago yaise. ²⁵ Noeno okowata, zo nung nao nuna tawingna awiya sorero puro nari kotumariniya auna teng nao nuna awiya aung yariniya. Arata zo nung na eno yero giro nao nuna duwariniya amimene nao iwaing tamariniya. ²⁶ Zo nung tawingna nona iwaing apakana awiya pupunariniya, arata nao nuna aung yariniya, awiya nona nomi nuna-una mitariniye? Ora nao nuna kapetegaise kotungno zuma no pugai aune nao nuna awiya abena kapete nuna-una gariniye? Aung ara. ²⁷ Na Emora Mani mene Mama nana-una waegaore angelo dubu nuna aune dema wosiro emo bauno apakana auna nao nunae-una teng abena pugarinena ara. ²⁸ Na meba sane: Emo ena etu dopero mitewa amimene oko magayao mitaya na Emora Mani mene tawing sero sero auna Tuwa yero nete daung-mokera kasayana gariney.

17

Yesu nung diri atu uritira waegao pungna.

Mk 9:2-13; Lu 9:28-36

¹ Yesu mene wari be 6 nete Petoroto Yakobo aune meta nuna Yohane awong pungnu awong nata diri baina zora witiro bamuwa ara. ² Ayero yero atu benaung nunae-una dodopinasani benaung nuna zo ewe yena ara. Ayero nasani benaung nuna warira waegao ayao ine waegaina ara. Nupema taung wori nuna awiya neyangyero zayang zayang yena ara. ³ Ayero nenu Moseto Eliya mene wosiro nuna-una nugu kasa yero nung aune dema ge ungwe-maungwe nasani mitiwa Petoro otao etore mene gigiwa ara. ⁴ Ayero gigiwa Petoro mene Yesu eno eyero sena, “Tuwa,

nae etu mitenane awiya iwaing. Arare nigasana kouboga etama sinane — zo nina, zo Mosera, zo Eliyara.”⁵ Ayero sinenu bereze waegao bainane zo wosiro awong worenana. Ayero yenu aune ge zo bereze mokora atu eyero kasa yenu nigwiwa, “Awiya Mani bouwa nana. Na nung eno yawa yawa nena. Niye ge nuna nigipuu.”⁶ Buro-mani mene ge awiya nigiro diti benaung nunae worero puro pu tawingna gairo awang yero ipinasani mitiwa ara.⁷ Ayero newa Yesu mene nunae-una nugu baungno awong initinasani eyero sena, “Niye iropungpu, awang oko yepuu.”⁸ Ayero senu awong diti pagairo Yesu gege gigiwa ara.⁹ Arare diri atu wowosinewa aune Yesu mene eyero sena, “Nona benaung sekawa zo gigeaya auna ge bowi emo zo eno oko sarineya. Mama mene na Emora Mani awiya uwai magayaora atu seka yero iropana aune ge bowi awiya sarineya.”¹⁰ Ayero senu giro buro-mani nuna mene nung atata yero sewa, “Eliya gitau bumai aune Kristo bumariniya,” awiya sao tauyao ge gipao emo mene noeno ayero sinowi?”¹¹ Ayero atata yewa giro abena eyero sena, “Eliya nung meba gitau kapetegairo tawingna nao meko awiya apakana korayai aune Kristo bumariniya, awiya ge meba ara.”¹² Arata sana nigipuu. Eliya nung yemaoko kasa yero naunu emo bauno mene susuwa nuna gigiwa oko kasa yao yenu nung eno tani tebe-tabu yewa ara. Arare awong na Emora Mani deka ayero puro dedunasani gainasani ayero yarineya ara.”¹³ Ayero senu awong nung Yohane ge ou zayero suwao emo aeno sena awiya gigiwa arauwa.

Yesu mene mani emodi zora una atu iwae tunena.

Mk 9:14-29; Lu 9:37-42

¹⁴Awong diri atu wowosinete emo bauno dubu baina auna una kasa yewa aune emo zo mene buro Yesura nugu atu koing gairo eyero sena,¹⁵ “Tuwa, ning mani nana eno yo aung. Nung be ozaung angzi apunasani yaya baina tapunoiya. Nung iyaora zuwero nasani oura gutero nasani ayero noiya ara.”¹⁶ Arare na buro-mani nina eno puro bumena kora yari teya teng oko tiya.”¹⁷ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “O niye emo bauno meko, tumo diyao aung. Na be nazigo niye aune dema narineni? Mani puro nana-una bungpu.”¹⁸ Ayero senu awong mani puro bumuwana nung iwae gona yero ge senu mani doro baungnu mani

mena iwaing yena ara.¹⁹ Arare buro-mani nuna mene awong gege nata mitasani aune nung atata yero sewa, “Nae nono yero iwae tunaora buro yetenane teng oko yao yetiye?”²⁰ Ayero sewa abena eyero sena, “Tumo diyao ninnae besao aeno teng oko yao yetiya. Na meba niye eno sana nigipuu. Tumo diyao ninnae awiya i me maingkoka zo ine iropuro baina yariniya, amimene zo niye diri eeno, ‘Ning etu zokero otu baung!’ ayero saya, zokero babariniya. Tumo diyao ayao awiya ninnae-una mitai niye buro baina yao teng ara.”²¹ [Iwae ayao tunao awiya nona zota zo mene oko niya ara. Isa saore nona seminaore mene gege tunao teng ara.] Ayero sena arauwa.

Magayero iropariniya auna ge bowi nupema sena.

Mk 9:30-32; Lu 9:43-45

²²Buro-mani nuna nawe apakana Galilaya tawingna atu nuna-una au dekaongna gaiwa aune Yesu mene eyero sena, “Nanane aune na Emora Mani awiya emora waweng pugaya²³ daya magayana wari be etama aung yai aune Mama mene na uwai iropari nena ara.” Ayero senu buro-mani awong nigwiwa dubu nunae mou yena arauwa.

Petoro mene wora bera atu moni pungna.

²⁴Yesu buro-mani nuna aune Kapaneam nape kasa yewa emo ena Tuwa Bayaura ibu baina aeno takis buro nasani nauwa amimene Petoro atata yero sewa, “Gipao emo ninnae mene ibu bainana takis 50 toya awiya pugatinoiya?”²⁵ Ayero sewa Petoro mene eyero sena, “Yore, pugatinoiya ara.” Ayero sero nung nupema tera Yesura una gare witiro ge awiya oko keregao nenu Yesu nung nuka nutope Petoro atata yero sena, “Simon, susuwa ewiya gasa nono yai giro abena se gane: Tawingna emo tuwa awong ana-una atu takista kastam* pupunowi, dubu nunae unata dubu zora una ing?”²⁶ Ayero senu Petoro mene eyero sena, “Dubu zora una.” Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Iwaing sinesa, arare emo tuwara dubu awong takis pugasee sao oko mitiya.”²⁷ Arata saineba, awong name eno kotumaya meko yao eno, ning ou nazira baungno angsi augairo wo zo gitau dumarinesa awiya watimasa wita be nuna inasa zanai kina zo tamarinesa. Awiya ibura takis moni nanao ayero sero puro baungno awong eno pugasa teng yae.” Ayero sena arauwa.

* **17:25:** Kastam. Kastam awiya takis zo. Nona ake-akemo atu puro buro nape towari yero giro bere gitau nona auna takis moni pugairo aune puro nape toitinauwa. Tani deka ayao ine Papua Nu Gini taun auna maketira atu yero nowa. Nona minao puro towari yero giro bere gitau goma be zuma gaero aune nona puro toiro maket yero nowa.

18

Emo baina yero nao auna ge.
Mk 9:33-37; Lu 9:46-48

¹ Wari be aune buro-mani nuna awong nuna-una baungno atata yero sewa, "Uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nai aune awe mene gitau yao baina yero nariniye?" ² Ayero sewa Yesu mene mani maingkoka zo senu bunu nunaeuna towang atu pugairo ³ eyero sena, "Na meba niye eno sane. Niye dubo kapetegairo mani mamanikakara nao ine oko yero narineya, awiya uritira mokora oko towarineya. ⁴ Zo nung dubo nuna puro wosiro mani eyao ine yero nariniya, nung amimene Tuwa Bayau nata Tuwa yero nai aune emo gitau yao baina yariniya. ⁵ Arare zo nung na eno nasani mani eyao ine zo kora yariniya, nung amimene na kora yetiya ayao ine yariniya arauwa.

Mani pasenana oko yumanene.
Mk 9:42-48; Lu 17:1-2

⁶ Zo nung mani mamanikaka na tumo didinowa auna zo yumai pasena tamoiye sero, niye bere-bere daba bainakama zo emo auna dube kimegairo wito kurura teugaipu gutero babai teng yariniya. Noeno oko, emo amimene pasena oko yaore oura gutero magayariniya, awiya nona eo yao gege. Arata nung pasena yai aune Tuwa Bayau mene abena pugariniya, awiya nona mou-mesa yao. ⁷ Pasenana yumao benaung giti amimene kasa yero emo bauno yumai pasenana zuwarineya. Arata zo nung emo bauno pasenana yumariniya amimene meko yaise. ⁸ Arare wawong nina zo meneta te nina zo mene pasena yasese yai giro kapero yangdo. Nao me iwaing pumari kotungno giro wawong dekaongkare gege o te dekaongkare gege nete nao me iwaing topetasa teng yariniya. Arata tere wawongne zere tutupore deka ayero puro nasa ago ning iyao tauyao awao gege awinoiya auna augaya babasa teng oko yariniya. ⁹ Ora diti moko nina zo mene pasena yasese yai giro zokero yangdo. Nao me iwaing pumari kotungno giro diti moko dekaongkare gege nete nao me iwaing topetasa teng yariniya. Arata etobe deka ayero puro nasa ago ning kowa iyaore auna augaya babasa teng oko yariniya.

Lama zo tara yao auna ge.
Lu 15:3-7

¹⁰ Niye mani-mamani nana zo gaya oko wosao yaise. Awiya susuwa eeno sinena. Angelo nunae uritira atu nowa awong uritira Mama nana auna benaungna kasa nasani mani nunae-una ge ungewe yero

nowa. ¹¹ [Na Emora Mani mene emo tiritara yao awiya kau yero tamari sero wosiwang.]

¹² Ora ge zo sana kotungno abena sepugane. Emo zo lama nuna 100 nunae-una zo mene tara yai giro yangduwarinita? Aung ara. Nung lama 99 nona mininasani miteya awiya doro baung eu ware yero tara yao amaze kau yariniya. ¹³ Na meba sana. Nung baungno kau nete taungno aune 99 oko tara yao awong aeno okowata, tara yeti tamiya awiya eno dubo iwaing yariniya ara. ¹⁴ Arare deka aine uritira Maung ninae mene mani-mamani nana nunae-una zo mene Maungna una gomara atu tara yoiye sero sinoiya arauwa.

Otao pasena yai aune kora yaora nagibo.

¹⁵ Otao nina zo mene pasena nina yai giro ning baungno nito nata adungno meko nuna gipe gae. Ayero yasa nung ge nina nigiro kotumao nuna iwaing tamai nupema otao wina-ye yarineyato. ¹⁶ Ora ge nina dai giro doro baungno emo dekaongkata etobe ayao awiya puro nupema tara nunae-una babaya awongto dema susuwa nuna gosinasani ge nito sarineyato awiya nigae. ¹⁷ Ora ge ninae teng deka ayero dai giro dubu nana-una benaungna atu keregai gae. Dubura ge deka ayero dai giro niye gaya nung emo meko, diga emota takis pumao emo ine yaise. ¹⁸ Na memoko sane. Niye tawingna etu tairo diyaya giro Tuwa Bayau mene deka ayero uritira atu tairo diyariniya. Ora tawingna etu besaya giro Tuwa Bayau mene deka ayero uritira atu besariniya.

¹⁹ O zo susuuno sana nigipu. Ninae-una etobe mene nona zo eno dubo nunato dekaongka tiyayato dekaongka yai isa sayato giro uritira Mama nana mene isa nunato nigiro auna teng pugariniya. ²⁰ Noeno oko, emo etobeta etama awong yazo nana-una augaya giro na nunae-una towang atu narinena." Ayero sena arauwa.

Soumani meko zo mene otao nuna oko ao-diyao yena auna ge.

²¹ Yesu mene ge ayero senu Petoro mene atata yero sena, "Tuwa, otao nana zo mene na eno pasena nai na be nazigo ayao awiya pasena nuna yangduwari neni? Be 7 ayao awiya yangduwana teng yarinita?" ²² Atata yenu Yesu mene abena eyero sena, "Na be 7 ayao yangduwasese oko sinena. Ning be daigairo nibamu 70 taims 7 ayao ine yangdotinasese sinena. ²³ Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna susuwa amaze na emo tuwa zora pugairo sana nigipu. Emo tuwa zo mene mani sou dubu nuna abena nuna abena pugaese ge buro awiya zayena. ²⁴ Arare ge buro zayero sou mani bunaese senu nunae-una zo abena nuna 10 milion

kina amimene emo tuwara una kasa yena. ²⁵ Nung abena nuna baina awiya pugaine yao teng oko yenu giro emo tuwa mene eyero sena, 'Emo erita bauno maingne nuna arita wo nuna nona wau nuna awiya apakana emo mene zuma gaero pumaya na moni tamane.' ²⁶ Ayero senu soumani mene emo tuwara una koing gairo isa sinasani eyero sena, 'Emo tuwa nana, ning na a-diyasa abena nuna pugarinena.' ²⁷ Isa senu emo tuwa nung yo-auno giro ao-diro abena nuna baina awiya yangduna. ²⁸ Ayero yenu nung gare atu wosiro baungno soumani otao nuna zo tauna, nung awiya nuna-una abena nuna 100 kina mitina. Nung amaze taungno dubo iniro dedunasani eyero sena, 'Abena nana yemeneka keeune mena pugai!' ²⁹ Ayero yenu otao nuna nuna-una koing gairo nung eno isa sinasani eyero sena, 'Ning na a-diyasa abena nuna pugarinena.' ³⁰ Nung eno isa senu ge nuna oko nigao yero baungno senu otao nuna eno eyero sinasani bunao gare pugaiwa, 'Abena nuna pugairo aung yero aune kasa yarinena.' ³¹ Ayenu otao mani nuna mene giro moko nunae meko yenu baungno emo tuwa eno ge ungwe yewa ara. ³² Ge ungwe yewa emo tuwa mene nigiro soumani awiya nu-pema yau senu bunu eyero tugata yena, 'Ning emo meko nibamu amaze sina. Ning na eno isa sesesa na ning yo-aungno giro abena nana baina awiya ning eno dotena. ³³ Arare na ning a-diyena ayao ine ning deka otao nuna eno yo-aungno a-diyatesa, awiya teng yatiya.' ³⁴ Ayero sero dung yero tini kapenu gorobo emora wawong pugairo eyero sena, 'Niye bunao meko nibamu nung eno pugai-pu, nasani aune nung abena nana baina awiya pitiro aung yai aune yangduwarineya.' ³⁵ Yesu mene ayero sero ge ewiya susuuno sena, 'Arare niye dubo eo-yaore pasena wina-yangduwao oko yao yaya uritira Mama nana mene nona mou-mesa yao deka ayao niye eno yariniya arauwa."

19

Bauno yangduwaora ge.

Mk 10:1-12; Lu 18:18

¹ Yesu nung ge noyao benaung giti awiya sero aung yero Galilaya tawing doru Yudaya tawing agewa ou Yodan deung enabara mitina atu baungna ara. ² Bautu nenu emo bauno dubu baina mene nung ago yewa ara. Tawing auna atu newa nung emo yayare kora yena ara. ³ Atu nenu Farisayo nung gaero gari sero kasa yero nung atata yero sewa, "Zo nung bauno nuna susuwa zota zo eno yero yangduwai teng yarinita?" ⁴ Ayero sewa nung abena eyero sena, "Niye Tuwara ge eyero mitiya awiya oko zazagairo gao mene saine naya, awiya!

Yaora Maung mene nung tawing zayaora atu emo yari nasani emore baunone teng yena. ⁵ Yero aune eyero sena, 'Arare emo mene ai maung nuna yangdoro bauno nuna aune dema gauno baingtiro awongto dubore taungne dekaongka yero narineyato.'

⁶ Arare awongto etobe okowata, dekaongka yero narineyato. Tuwa Bayau mene awongto pu dekaongna gainu ati-wato, arare emo mene oko kapaese." ⁷ Ayero senu awong abena eyero sewa, "Ayao siya, awiya Mose mene noeno eyero seni, 'Emo zo mene bauno nuna yangduwari yero giro igi pugairo sai babaise.' Mose mene noeno ayero seni?" ⁸ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Mose nung niye Tuwa Bayaura ge nigao awang aung yero nauwa susuwa aeno wina-yangduwaora ge sewa nigina ara. Arata zayaora atu nagibo ayao ine zo oko mitauna. ⁹ Arare nane sana nigipu. Zo nung bauno nuna yangdoro zo atariniya nung amimene susumao nunato awiya kapero nung kuma yetiya aine yariniya. Arata bauno nung emo zore nete meko yero nai aune emo zo mene atiro aune awang sariniya, awiya wina-yangduwaora pasena awiya bauno mene dimariniya. Emora oko yariniya." ¹⁰ Ayero senu buro-mani nuna mene eyero sewa, "Arare sao auna susuwa ayero mitai giro name bauno aung nao amimene zo iwaing mitaora nagibo ara." ¹¹ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Emo dubu baina mene ge amaze nigiro pu dube gao ine aung. Emo putung mena pugao pumao gege mene puro pu dube garineya. ¹² Emo ena aira tiyangna atu kasa yero bauno ataine yao teng oko somono nowa; ora ena awiya emo mene taung aingso nunae gera nowa bauno oko atao yero nowa; ora ena mene zo uritira ge eno bauno oko atao somono nowa. Arare zo auna putung mitai giro ge ewiya puro pu dube gaise." Ayero sena arauwa.

Yesu mene mani mamanikaka gao yena.

Mk 10:13-16; Lu 18:15-17

¹³ Emo bauno awong mani mamanikaka nunae puro baung Yesura una yero wawong paka ziye yero isa saise sewa. Ayero yewa buro-mani nuna mene emo bauno awang sewa ara. ¹⁴ Awang sewa giro Yesu mene eyero sena, "Niye mani mamanikaka yangdopu nana-una bumae. Nagibo nunae oko gazae. Ayao amimene uriti naporu gerao." ¹⁵ Ayero sero wawong nuna paka ziyo nunae-una yero awong gao yena. Ayero yero aune tawing awiya doru baungna ara.

Emo zo wau bainane amimene Yesu bauta potena.

Mk 10:17-31; Lu 18:18-30

¹⁶ Emo zo mene Yesura una kasa yero atata yero sena, “Gipao emo, na buro iwaing zo nomaze yero aune nao me iwaing tamarineni?” ¹⁷ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Nona iwaingna susuwa gari sero noeno na atata nesi? Iwaingna susuwa auna Maung awiya dekaongka gege niya. Arare ning nao me iwaing auna gerao yari yero giro sao tauyao ge nuna diung.” ¹⁸ Ayero senu giro nung sao tauyao ge awiya noiye ayero sinasani atata yenu Yesu mene eyero sena, “Na sao tauyao ge eyao eno sinena: ‘Ning emo oko dasa magayae. Ning kuma oko yase. Ning ugaing oko yase. Ning emo zo gera pugatinasani ge oko iwase. ¹⁹ Ning ai maung nina-una ge diung. Ora ning nika nitope aratapunosaa, deka aine emo ena eno ye.’ Amaze sinena ara.” ²⁰ Ayero senu emo taung seka amimene abena eyero sena, “Awiya yemaoko otu mena diungno butunona. Arare zo nono yero yana teng yariniye?” ²¹ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ning etutero nari kotungno giro baungno nona nina apakana pugasa emo mene zuma gaero pumaya wau moni nina awiya emo bogamasa eno bono yasa pumae. Ayero yasa wau nina uritira atu mitariniya. Ayero yero aune ning buro na ago yase.” ²² Ayero senu emo taung seka amimene ge awiya nigiro kotung-katung nasani doro baungna. No eno oko, wau moni nuna witaoo. ²³ Baungnu Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, “Na memoko sane. Emo wau moni bainane mene uritira towari nete buro bainakama yariniya. ²⁴ Na nupema sane. Wo kamel mene zai mo gayao auna enora towao awiya teng oko. Dekaa ayero emo wau moni bainane mene Tuwa Bayaura napo auna babao awiya deka teng oko.” ²⁵ Ayero senu buro-mani awong ge awiya nigiro yangka sero eyero sewa, “Arare awe mene* uritira baungno nao me iwaing tamao teng niye?” ²⁶ Ayero sewa Yesu mene awong anuwung nasani eyero sena, “Awiya emo mene yao ine teng oko. Arata Tuwa Bayau mene ayero yai teng yariniya.” ²⁷ Ayero senu Petoro mene bera puro eyero sena, “Ayero nae nona nanae apakana nuwe gatigairo ning ago nonane. Arare nete auna abena no nanae-una kasa yariniye?” ²⁸ Ayero atata yenu Yesu mene eyero sena, “Na memoko sane. Nete nona apakana

seka yero iwaing kasa yariniya be aune na Emora Mani mene adumao masi simaore nana-una atu adungno mitana na ago yewa niye deka ayero emo tuwara adumao masi 12 auna atu mitasani aune Isreli emo dubu 12 amaze awega-ziwega yarineya. ²⁹ Arare zo nung na eno nasani metamani o nu ai amono, o meto mani, ai maungne mani awiso, o napo, o tawing yangduwariniya – nung amimene abena nona daigairo ipu ewa-gaewa yao puro auna tame nao me iwaing dema maung yariniya ara. ³⁰ Arare emo gitau neya awena-una ena mene ago yarineya. Ora ago neya awong auna ena mene gitau yarineya.

20

Wain buro yero nowa auna ge eniya.

¹ Tuwa Bayau nata Tuwa yero nari niya auna susuwa awiya wain burora maung zora pugairo sane. Wain burora maung zo mene wain buro nuna eno kotungno giro buro emo pumari gora-gara baungna. ² Ayero yero ena puro buro be dekaongka auna zuma nuna K1.00 ayero keregainu gigiwa teng yenu giro buro nuna-una iyengtinu bamuwa. ³ Wari witiro 9 kilok nenu nung nupema baungno emo ena napo kakame atu tebeba newa giro eyero sena, ⁴ ‘Wain buro nana mitiyare niye baungno buro yaya zuma teng pugarinena.’ ⁵ Ayero senu giro wain buro nuna-una bamuwa ara. Ayero yero 12 kilok aune mani ena puro 3 kilok nupema ena puna. ⁶ Ayero 5 kilok nupema baungno emo ena buro aung newa taungno giro eyero sena, ‘Niye noeno wari eune buro oko yao timara neya ture itiniye?’ ⁷ Ayero senu awong abena eyero sewa, ‘Awong buro ge zo nae eno oko sao.’ Ayero sewa giro nung awong iyengtiti nasani eyero sena, ‘Wain buro nana-una buro mitiya arare baungpu yae.’ ⁸ Burora maung mene ayero nenu ture inu buro diya yao emo nuna yau senu bunu eyero sena, ‘Ning buro emo au dekaongna gairo zuma pugai pumae. Ago kasa yeteya atu zayero pugairo bautunete gitau kasa yeteya atu besugai.’ ⁹ Ayero senu giro ago bumuwa awiya senu bumuwa K1.00 pugairo aung yena. ¹⁰ Pugainu gitau bumuwa awong giro eyero kotupunewa, ‘Zuma puro witiro pugarinena.’ Ayero sinasani mitiwa, arata diya mene K1.00 dekaongka amaze awong eno pugaina. ¹¹ Pugainu puro gugumama sinasani burora maung eno kotumuwa meko yena. Ayero nasani eyero sewa,

* **19:25:** Yesura buro-mani ge ayero sewa, noeno okowata, Yuda emora gitau yao mene eyero sinauwa, “Emo wau bainane mene uritira babari sero nete waura oko yero babariniya. Arata emo bogamasa mene uritira babari sero nete waura bainakama yarineya.” Arata Yesu mene zo ayero oko sena. Arare buro-mani nuna mene iwawa yero eyero kotumuwa. “Emo waure mene uritira babao ine teng oko siya, awiya name bogamasa mene nono yero uritira babarinene?” Ayero kotumuwa ara.

12 'Ago bumeya awong buro wan aua gege yeteya. Arata nanae mene zo wari baina auna atu yaya kokoni yao tapunenane ture iya, awiya ning noeno ago bumeya aeno zuma teng ayero pugatinesi?' 13 Ayero sewa burora maung mene nunae-una zo eno eyero sena, 'Otao, na niye eno oko meko nena. Na K1.00 sesena nigesas teng yetiya. 14 Arare moni nina puro baung. Na ago beya awiya ning eno teng ayero pugari kotumena teng yetiya. 15 Nona nana ware, eyerota ayero yana teng yarinya. Ning bayao nana-una awong eno dubo mou tapunesita?'

16 Yesu mene ungwe awiya diro besugairo ge susuuno eyero sena, "Arare ago neya amimene gitau yarinya. Ora gitau neya amimene ago yarinya." Ayero sena arauwa.

Yesu magayero iroparinya auna ge bowi senu be etama yena.

Mk 10:32-34; Lu 18:31-34

17 Yesu nung Yerusalem nape babari sero wiwitinete aune buro-mani nuna 12 awiya gege puro baung ewe yero aune awong nuka nuye gege nagibe atu bautunasani eyero tugata yena, 18 "Sana nigipu. Name Yerusalem babari wiwitinene. Atu kasa yanane aune awong na Emora Mani awiya pirisa babuze aune sao tauyao ge gipao emora waweng pugaya na magayanese sarinya. 19 Magayanese sero na puro emu Yuda okora waweng pugaya na izinasani waung mene dedunasani anete i pasaora daya magayarina. Magayana wari be etama aung yai aune nupema iroparinena ara." Ayero sena arauwa.

Yakoboto Yohanena ai mene awongto baina yaetose sena.

Mk 10:35-45

20 Be auna atu Zebedira aro mene mani nuna etobe puro Yesura una nugu baungno koing gairo nona zo eno isa sena ara. 21 Ayero yenu nung atata yero sena, "Ning no eno sinesi?" Ayero senu giri nukara eyero sena, "Ning sasa mani nana etobe ning Tuwa baina kasa daung yarinesa be auna atu awongto nina una nugu zo wawong mera zo wawong mepora* mitaetose." 22 Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Ning ge sinesa auna susuwa oko gosinesa. Na ou dokowang yao zo minarinena, awiya nito teng minarineyato?" Ayero senu awongto sewato, "Yore, teng minarinenato." 23 Ayero sewato nung awongto eno abena eyero sena, "Ou dokowang yao zo minarinena, awiya minarineyato. Arata

nito nana-una zo wawong mera zo wawong mepora adungno mitarineyato auna ge awiya nane saine yao oko. Mama nana nung dubo nuna mene mani ena kotupunasani masi awiya sosenu mitoiya, arare awong amimene masi auna adungno mitarineya." Ayero sena arauwa.

24 Asewa buro-mani 10 awong ge awiya nigiro otao nunae etobe eno gigiwa meko yena ara. 25 Anewa giro Yesu mene awong yau senu bumuwa eyero sena, "Tawingna emo tuwa mene emo bauno awong sou yaese sinowa. Nupema, emo babuze mene emo bauno puro wosiro awong witao nunae ine yero nowa, awiya gosinya. 26 Ora ninae mene zo ayero oko yae. Ninae-ina zo mene baina yari yero giro enana soremao yero naise. 27 Ora gitau yao yari yero giro enana soumani yero naise. 28 Na Emora Mani mene deka ayero emo bauno na sou yaese okowata, naka natope sou buro nasani nete magayero emo bauno daigairo mekora atu sorero pumari bumuwang." Ayero sena arauwa.

Yesu nung Yeriko napora emo etobe kora yenu diti pagaiwato.

Mk 10:46-52; Lu 18:35-43

29 Yesu buro-mani nuna aune awong Yeriko napo buwagairo doro bautunewa emo bauno dubu baina amimene awong ago yero bamuwa. 30 Bautunewa emo diti guma yao etobe nagibo deungbera atu adungno mitasani Yesu buro bautuniya ayero sewa nigiro yanakana wawa sinasani eyero sewato, "Tuwa, ning Dawidira sai mene nato eno yo aung!" 31 Yanakana wawa sewato emo bauno mene awongto giro sinasani awang sewa ara. Awang sewa awongto nigiro oko nigao ine yero gewera yero wawa sinasani eyero sewato, "Tuwa, ning Dawidira sai mene nato eno yo-aung!" 32 Ayero sewato giro Yesu mene nagibe atu dopero senu bumuwato awongto atata yero sena, "Na no maze nito eno yanese sineito?" 33 Ayero senu abena eyero sewato, "Tuwa, diti nanato sasa pagaise sinenato." 34 Ayero sewato Yesu mene awongto ka eno yo-aungto diti nunato ding yenu mena pagaiwato ara. Ayero yero Yesu ago yewato arauwa.

21

Yesu nung emo tuwa mene yaine yero Yerusalem nape witina.

Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19

1 Yesu buro-mani nuna aune bautunete Yerusalem nape kasa yari sero nasani aune Betefasi napo Oliwa diri susuwara

* **20:21:** Gitau otu emo tuwara wati mugo namba wan mene emo tuwara wawong mera adungno mitauna. Ora emo tuwara wati mugo namba tu mene emo tuwara wawong mepora adungno mitauna. Arare Yakoboto Yohane awongto susuwa awiya kotupu nasani Yesura wati mugo yero nari sewato.

mitina atu kasa yero Yesu mene buromani nuna etobe iyengtiti nasani eyero sena, ²“Nito baungno napo maingnoka atu mitiya gosineyato auna toiro baungno wo dongki maingne geta yao miteyato awiya tamarineyato. Taungno geta besero puro bumaeto. ³Nito atu nayato zo mene nito atata yai giro abena eyero seputo, ‘Tuwara buro euna mitiya.’ Ayero sayato mena pugariniya.” Ayero sena arauwa.

⁴Nona awiya tebeba oko kasa yena. Ge porofete zo mene gitau sena awiya me yaise ayero yena ara. Porofete mene ge eyero gaena,

⁵Niye napo Zaiyon auna emo bauno eno eyero tugata yepu nigae:

Ewiya gipu! Emo tuwa ninae mene ninae-una butuniya.

Nung dubo wosaore nasani wo dongki tame adungno butuniya.

Nung wo nona-owi dimao auna mani auna tame adungno butuniya.

⁶Arare mani etobe baungno Yesura ge dipunasani ⁷dongki aire maingne puro bumuwato taung wori nunae mene tame ero zuwewa Yesu witina ara. ⁸Ayenu emo bauno daigairo mene taung wori nunae dutugairo birigairo nagibe atu ero zuwewa. Ora ena mene zo i gomi kapero nagibe atu ero zuwewa ara. ⁹Ayero yero emo bauno witao mene gitaure agore gazero bautu nasani wawa sero eyero sewa, “Oro, oro, Dawidira sai. Tuwara bera butunesa, ning awiya bowi yanene. Uritira atu nowa amimene Tuwa Bayau bowi yaese.” ¹⁰Asinewa Yesu Yerusalem nape witinu napo susuwa awong zabu-butu nasani eyero sewa, “Awe mene butuni nei?” ¹¹Ayero sewa emo dubu baina amimene abena eyero sewa, “Awiya porofete Yesu. Nung Galilaya tawingna Nasarete nape atu kasa yena amimene butuniya.”

Yesu mene wina-piti yao emo ena Tuwa Bayaura ibu bainana atu tunena.

Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22

¹²Yesu mene Tuwa Bayaura ibu bainana witiro nona wina-piti nasani mitiwa awong awiya tunena ara. Ayero nasani moni darawa yao emora tewo arita emo ni gumo ibu atu zawing pugao auna buro nasani nauwa auna apa adumao awiya ininu kapetegaina. ¹³Ayero nasani eyero sena, “Ge gayao zo eyero mitiya era, Ibu nana awiya isa saora ibu mitaise.

Arata ninae yeteya ibu ewiya ugaing yao emora pungyao masi ine niya.” Ayero sena arauwa.

¹⁴Ibu bainana atu nenu emo diti guma yaore asama yaore nuna-una bamuwa kora yena ara. ¹⁵Ayero yenu pirisa babuze aune sao tauyao ge gipao emo awong tani

putoungne nuna gigiwa ara. Nupema, mani mamani mene Tuwa Bayaura ibura atu yawa yawa nasani, “Oro, oro, Dawidira sai,” ayero sewa nigwiwa ara. Arare tani putoungne giro mani maminana ge nigiro awong tini kapena. ¹⁶Tini kapenu Yesu eno eyero sewa, “Awong emimene ge ewiya sineya nigitinesita?” Ayero sewa abena eyero sena, “Nigitinena. Arata niye ge gayao zo eyao mitiya awiya oko zazagairo gao mene saine neya, awiya!

Mani mamanikaka arita mani wuire auna dubo nunae

pumasa eo yai nunae-una bera atu bowi yao nina

iwaing kasa yariniya.”

¹⁷Ayero sero awong doro Yerusalem nape atu wosiro Betani nape yero atu awina arauwa.

Ifik zo mene Yesura bera soyena.

Mk 11:12-14; Mk 11:20-24

¹⁸Yesu mene gora-gara napo Betani doro nupema tera Yerusalem witari sero bautunenu meri yena ara. ¹⁹Ayero yenu nagibo deungbera atu i fik zo dopero mitinu giro i susuwara baungno me kau yero gi gege mitinu giro i aeno eyero sena, “Ning sobe yero me nupema oko iyarinesa.” Ayero sinenu nuna bera i awiya gi nuna irara yenu soyena ara. ²⁰Ayenu buro-mani nuna awiya giro wawong di gauno eyero sewa, “I awiya nung nono yero mena soyetiye?” ²¹Ayero sewa Yesu mene eyero sena, “Na memoko sane. Niye dubo eto oko yao tumo diyao mere dema narineya amimene tani ira atu kasa yetiya ayao awiya ninae yarineya. Awiya gege oko, niye diri oeno eyero sarineya, ‘Diri, ning zokero witora gute.’ Ge sarineya, auna teng kasa yariniya. ²²Ayero yero tumo diyao mere dema nasani aune nona zota zo no eno isa saya kasa yariniya.” Ayero sena arauwa.

Yesura putoung auna susuwa gari atata yewa.

Mk 11:27-33; Lu 20:1-8

²³Yesu mene bautunete Tuwa Bayaura ibu bainana witiro emo bauno uritira ge gipinasani mitinu pirisa babuze aune Yuda emora simai amimene nuna-una baungno nung atata yero sewa, “Ning tani ena yero nosa awiya ana bera yero nosi? Awe mene ning eno senu yero nosi?” ²⁴Ayero sewa Yesu mene ge abena eyero sena, “Na niye eno atata zo yarinenana. Niye abena na eno sarineya, awiya na deka ayero ana bera tani ayero yero noni auna susuwa sarinenana. ²⁵Yohane ge ou suwao buro nuna awiya ana bera nauni, emora berata Tuwa Bayaura bera ing?” Ayero sinasani atata yenu awong ge no sari-nenine ayero sinasani dubo gagausewa

ara. Ayero yero nuka nuyetope ge wina-se nasani eyero sewa, "Name 'Tuwa Bayaura bera' ayero sarinenane, awiya nung eyero sariniya, 'Arare niye noeno ge nuna oko nigao yewi?' ²⁶ Name 'Emora bera' ayero satenane, arata emo bauno mene name eno iwo yowi sero awang nenane. Noeno oko, awong Yohane gosinawuwa porofete me yero nauna." ²⁷ Ayero sero Yesu eno eyero sewa, "Nae oko gosinenane." Ayero sewa Yesu mene ge abena eyero sena, "Arare na deka ayero ana bera tani ewiya yero noni auna susuwa oko sarinena."

Emo zora mani emodi etobe auna ge eniya.

²⁸ Yesu mene eyero sena, "Ungwe diyana nigiro sepu. Emo dekaongkara mani etobe nasani nauwato ara. Arare maung mene mani zo eno eyero sena, 'Mani, ning yeme baung wain buro yase.' ²⁹ Ayero senu abena sena, 'Aungwa. Na bure oko babarinenana.' Ayero sero nete dubo darawa yero bure baungna. ³⁰ Bautunenu maung mene nupema mani zo eno ge dekaongka kamaze tugata yero sena ara. Senu giro mani zo amimene abena eyero sena, 'Yore, nakara yarinena.' Ayero sero oko babao kara mitina. ³¹ Arare niye mani awe mene maung nuna-una ge diungna ayero sarinei?" Atata ayero yenu awong eyero sewa, "Mani ge gitau sena." Ayero sewa Yesu mene eyero sena, "Na memoko sane. Takis pumao emore towangna baunone awong Tuwa Bayau nata Tuwa nanae yaise sero gitau nasani nuna-una mokora toitinaya ninae mene zo ago yari neya. ³² Noeno oko, Yohane kasa yero etutero naora nagibo niye eno gipenu niye ge nuna awang yero yangduwa takis pumao emore ugaing baunone mene ge nuna nigiuwa ara. Ayero yewa niye gigiwa, arata niye dubo oko darawa yao, o ge nuna oko nigao yewa." Ayero sena arauwa.

Wain buro diya yao emo memekomameko auna ge eniya.

Mk 12:1-12; Lu 20:9-19

³³ Yesu mene eyero sena, "Na ge eniya zo sana nigipu. Emo baina zo mene tawing zora wain urero goma gaero ziuna. Ayero yero wain me mozaora kote baina zo wauno wain buro diya yao emora garo dema yero ayena ara. Ayero aung yero emo ena mene wain buro nuna diya naese sero nung tawing zo ake nibamu auna baungna ara. ³⁴ Baungno nenu wain paora be bunu giro nung me ena pumari kotungno soumani nuna ena iyengtinu baungno diyara una kasa yero sewa giro ³⁵ diya mene iropuro soumani zo puro dero musunamasuna yewa, ora zo maze zo dewa magayena, ora zo awiya daba mene dewa

ara. ³⁶ Ayero yewa burora maung mene nigiro nupema soumani daigairo pugatin-aunu bautunauwa nao deka ayao awong eno yero nauwa ara. ³⁷ Ayero nawe duwa giro nung mani yo diyang nuna nibamu amaze eyero kotupno nasani iyengtina ara. 'Mani nana baungno kasa yai awong giro ge nuna dimarineya,' ayero sero iyengtinu baungno kasa yenu ³⁸ diya mene mani nuna yo diyang nibamu awiya giro eyero sinasani wina-se yewa ara, 'Nung amimene nete tawing euna maung yarininya. Arare bungpu, name mani ewiya danane magayai tawing ewiya naname yae.' ³⁹ Ayero sero nung bure atu musuna-masuna nete puro baungno goma bautara atu dewa magayena ara."

⁴⁰ Yesu mene ayero sero susuuno eyero sena, "Arare burora maung nung kasa yero buro diya yao emo eno nono yarinie?"

⁴¹ Ayero senu awong eyero sewa, "Nung emo memeko-mameko awiya dai oena-paena nete magayarineya ara. Ayero yero diya iwaing ena buro nuna-una pugai awong me kasa nai giro me puro buro maung eno pugati nasani narineya."

⁴² Ayero sewa Yesu mene ge eyero susuuno sena, "Uritira ge gayao zo eyero mitiya, awiya niye zazagati nowita?"

Garoyao emo mene daba zo gigiwa meko yenu

yangduwa ara.

Arata daba amimene garo autura ziwong yero mitoiya.

Nona awiya Tuwara bera kasa yena, arare emo mene gigenane iwaing niya arauwa.

⁴³ Auna sana nigipu. Tuwa Bayau nata Tuwa yero nao auna nagibo awiya ninae-una atu sorero puro dubu zo eno pugarinenana. Ayero yana awong buro yero me puro maung eno pugarineya. ⁴⁴ [Zozung daba auna tame atu zuwariniya amimene bezariniya. Ora daba amimene emo zora una tame zuwariniya, awiya emo awiya dai bezero pusupasuyero mamanikaka yarininya.] ⁴⁵ Ge eniya ayero senu pirisa babuze aune Farisayo emo awong nigiro eyero sewa, "Oiyee, nung name eno siniya." ⁴⁶ Ayero sero puro bunari kotungno aune emo bauno mene Yesu nung porofete ayero sero nauwa giro awong emo bauno awang yero yangduwa arauwa.

22

Emo bauno ataora ana-bonene auna ge eniya.

Lu 14:15-24

¹ Yesu nung ge eniya zo nupema susuuno sena, ² "Uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya auna susuwa awiya emo

tuwa zo mene mani nuna bauno pumaise sero ana-bonene yena auna pugairo sane. ³ Nung nona sosero buro-mani iyengtinu awong baungno emo bowi mena tugata yena awong awiya yuno puro bari bamuwa ara. Baungno sewa arata awong yangduwa. ⁴ Yangduwa giro emo tuwa mene buro-mani ena nupema tera iyengtiti nasani eyero sena, 'Niye baungno emo bowi sao awiya eyero tugata yepu: Na kara nona sosetena mitiya. Wo bulimakao babuzere mamanikaka gawire awiya dema sesena dero aero yeteya ara. Ayero yero nona ewezo nibamu kora-makora yero aung yeteya ara. Arare niye bumaya name emo eno bauno pugati nasani nona mininasi yawa yawa yanene.' ⁵ Emo tuwa mene ayero senu buro-mani baungno sewa awong nigiro oko nigao ine yero zanero tere taira yero bamuwa ara. Zo nung buro nuna-una baungnu, zo nung stowa nuna-una baungnu, ⁶ ora ena mene zo emo tuwara buro-mani sero pusugairo itinasani saniro puro dewa mamagayewa ara. ⁷ Ayero yewa emo tuwa mene nigiro tini kapenu giro senu gorobo emo nuna mene baungno emo mani dewa magayewa awiya dero aung yero napo nunae kouyewa awena ara. ⁸ Ayewa emo tuwa nung buro-mani nuna eno eyero sena, 'Nona sairo sosao mitiya, arata emo bowi sao awiya awong awang yero yangdoteya, arare na awong abena dotinena. ⁹ Arare niye napo kakamo sero baungno emo tamarineya awiya teng sero puro bumaese sinena.' ¹⁰ Ayero senu buro-mani nuna soma sero baungno emo mekore iwaingne tebe-tabe puro bumuwa augao ibu awiya be buro mitiwa ara.

¹¹ Mitiwa emo tuwa mene awong gari sero witiro emo zo ana-bonene yaora taung wori aung mitinu giro nung eno eyero sena, ¹² 'Otao, ning nono yero ana-bonenena taung wori oko wosogao buro mitesi?' Ayero senu nung ge titi yero doro mitina ara. ¹³ Ayenu emo tuwa mene buro-mani nuna eno eyero sena, 'Niye te wawong nuna bunero au daung mumena gaipu. Atu zi aiyamama sero be kerinasani mitae.' "

¹⁴ Yesu mene ungewe awiya diro aung yero ge susuuno eyero sena, "Yau sao nigao awiya daigairo ara, arata kora yero yangta gairo pumao awiya zo etoka gege." Ayero sena arauwa.

Awong Yesu takis buro yaora atata yewa.

Mk 12:13-17; Lu 20:20-26

¹⁵ Yesu mene ayero senu Farisayo awong ewe baungno ge mene wao zo itaine yanane dariniya ayero sero ge diro kora-makora yewa. ¹⁶ Ayero nete buro-mani nunae arita Herodera Pati auna memba sao amaze ena

tugata yero iyengtiwa Yesura una baungno eyero sewa, "Gipao emo, nae susuwa nina gosinonane. Ning ge iwao ge zo oko sinosa. Me gege sinosa ara. Tuwa Bayaura nag-ibo awiya nae witaota wosao teng tugata yero nosa nigiti nonane. Ning emo witaore wosaore awiya giro awang oko yero nosa. ¹⁷ Arare nae ning atata nenane, ning se. Name Yuda emo mene takis moni Roma emora emo tuwa Sisa eno pugati nonane, awiya ning gosinosa teng yero noita aung ing?" ¹⁸ Ayero sewa nung dubo nunae-una ge iwao awiya giginu kasa yenu giro eyero sena, "Niye ge iwao emo mene me sao yero nowa. Noeno ge mene na wao itaine nei? ¹⁹ Niye takis moni pugati nowa awiya zo gipepu gane." Ayero senu moni zo taungno gipewa giro ²⁰ nung awong atata yero sena, "Ititire yazore monina mitiya ewiya ana ing?" ²¹ Ayero senu awong sewa, "Awiya Sisara." Ayero sewa giro awong eno eyero sena, "Nona Sisara ayero sero giro Sisa eno pugaipu. Ora nona Tuwa Bayaura ayero sero giro Tuwa Bayau eno pugaipu." ²² Ayero senu awong wawong di gauno doro bamuwa ara.

Magayaora atu iropao auna Yesu atata yewa.

Mk 12:18-27; Lu 20:27-40

²³ Wari be dekaongka auna atu Sadukayo emo awong Yesura una kasa yewa ara. Emo amimene magayao awong nupema oko iroparineya ayero sinauwa ara. ²⁴ Awong amimene kasa yero atata yero sewa, "Gipao emo, Mose nung ge eyero gaena. 'Emo zo mene mani aung magayai giro meta nuna mene bauno noi nuna ataise. Ayero yero aune tato nuna eno mani zo pumaise.' ²⁵ Arare nanae-una towang tatomani metamani 7 nasani nauwa. Arare tato kiyongne nunae mene bauno puro mani oko pumao nawe magayenu, meta nuna wese mene bauno noi nuna awiya atina. ²⁶ Nung deka ayero nete magayenu meta maingkoka zo mene bauno dekaongka amaze nupema atina. Ayero yerota yero ayero butunawe metamani 7 apakana magayero aung yewa ara. ²⁷ Ayero yewa aune bauno noi nunae awiya ago magayena ara. ²⁸ Arare awong apakana bauno dekaongka amaze atiwa, arare be magayao mene nupema iroparineya be aune bauno awiya ana yariniye?" ²⁹ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Niye Tuwa Bayaura ge gayao aune Tuwa Bayaura putoung awiya oko gosinowa, aeno ge meba wosopatineya. ³⁰ Magayao mene iropuro nupema oko wina-ati yarineya. Awong uritira angelo ine yero tebeba narineya. ³¹ Arare iropaora sineya aeno sane. Tuwa Bayau nung ge eyao niye eno sena amaze niye

oko zazagairo gao mene saine neya, awiya!
³² Nung eyero sena,
 Na Abrahamto Isaka arita Yakobo auna
 Tuwa yero nona.

Tuwa Bayau nung emo magayao ayero sero nonane awiya gosinoi seka gege yero nowa. Arare nung emo magayaora Tuwa okowata, nung emo seka mitowa auna Tuwa yero mitoiya.”³³ Yesu mene ge ayero senu emo bauno dubu baina amimene ge nuna awiya nigiro wawong di gauno yawa yawa yewa arauwa.

Sao tauyao ge nomi mene gitau yao baina niye, auna Yesu atata yena.

Mk 12:28-34; Lu 10:25-28

³⁴ Yesura ge mene Sadukayo emo puro wosina. Ayero yenu Farisayo awong nigiro au dekaongna gairo³⁵ otao nunae zo Yudara sao tauyao ge susuwa nigiro baingtao aeno sewa nung Yesu etegari sero eyero sena,³⁶ “Gipao emo, sao tauyao ge nomi mene gitau yao baina niye?”³⁷ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “‘Ara tamao nina bainakama awiya Tuwa Bayau nina nuna-una mitaise. Ayero nasani dubore ititire kotumaore nina mene nung sou ye.’³⁸ Sao tauyao ge amimene sao tauyao ge apakana awiya daigati nasani bainakama niya.³⁹ Nupema zo eyero mitiya awiya awongto dekaongka neyato ara. ‘Ning nika nitope aratapunosa, deka aine emo ena eno ye.’⁴⁰ Sao tauyao ge etobe amimene Mose aune porofete ge nunae apakana auna gera poza nibamu neyato.” Ayero sena arauwa.

Yesu nung nuka nutope susuwa nuna-una awong atata yena.

Mk 12:35-37; Lu 20:41-44

⁴¹ Farisayo emo au dekaongna gairo newa Yesu mene awong atata yero sena,⁴² “Niye Yuda emora Sorao Emo yazo Kristo aeno no sinowi? Nung sai ana ing?” Ayero senu awong abena eyero sewa,⁴³ “Nung Dawidira sai.” Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, “Niye Kristo nung Dawidira sai sineya, aune Dawidi noeno Oweno mene gaenu aune Kristo eno ‘Tuwa nana’ ayero seni? Ayero sinena, noeno oko, Dawidi mene eyero sena,

⁴⁴ Tuwa mene tuwa nana eno eyero sena, ‘Ning buro wawong me nana-una adungno mitasa na iwo dubu nina awiya be-naung nina ina pugana izarinesa.’

⁴⁵ Arare aune Dawidi mene Kristo eno Tuwa nana ayero sena ara. Arare Kristo

nung nono yero Dawidira sai yariniye?”
⁴⁶ Ayero sinasani atata yenu awong ge abena kapete gari yero ge kau yewa ara. Ayero yero nung nupema atata yari oko kotumuwa.

23

Awong sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo auna ge iwao awiya umo yaese sena.

Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; Lu 20:45-46

¹ Be auna atu Yesu mene emo bauno dubu baina aune buro-mani nuna aeno eyero tugata yena,² “Sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo awong Mosera sao tauyao ge gipao emo yero nowa.³ Aeno ge sero gipero ayaya teng nigiro diungpu. Ora nao nunae ami zo ago oko nae. Noeno oko, awong be gege mene sao awiya zo sinowa, arata dimao mene zo oko dipunowa.⁴ Awong sao tauyao ge witao nona mouyao ine awiya kora yero gausero diro ninnae una tame pugairo dimaese sinowa. Arata nuka nuyetope dimao zo awang sero nowa ara.⁵ Nona yero nowa amaze emo mene giro ara tamaese aeno gege yero nowa ara. Awong Tuwara ge ena gaero puro paus mamanikakara pugairo megeteta wawong diro puro naese sao*, awiya daigairo paus babuze diro puro nowa, awiya gosineya. Nupema, taung wori bera angsi imokakaung sipunowa kirikoro yero mitoiya, awiya gosinowa.⁶ Ayero nasani ana-bonene yero minaora bera atu awong emo baina siya asero nona baina pugaya minari sinowa. Nupema yere ibura atu emo baunona benaungna atu adumari aratapunowa.⁷ Emo bauno mene kakame atu awong arugati nasani yazo bowire nunae de ika gaese aratapunowa. Ayero yero yazo nunae gipao emo asaya nigari yawa yero nowa.⁸ Arata ninnae mene zo emo bauno ena mene niye gipao emo asaese oko sae. Noeno oko, gipao emo ninnae dekaongka gege niya. Arare niye apakana otao gamao gege.⁹ Ayero yero tawingna emo zo eno ‘gera maung nanan’ oko sae. Maung ninnae dekaongka uritira mitiya a gege ara.¹⁰ Awong niye gitau yao asaese adeka dema oko sae. Gitau yao ninnae dekaongka awiya Sorao Emo ninnae Kristo ara.¹¹ Zo nung sou ninnae yariniya amimene baina ninnae yariniya.¹² Zo nung nuka nutope puro wiwitasani nai giro Tuwa Bayau mene nung puro wosariniya. Ora zo

* **23:5:** Paus megete diyao. Gitau Tuwa Bayau mene ge pungyao zo eyero sena: Ge nana dubo ninnae-ina o be ninnae-ina mitaise. Niye ge nana wawong ninnae-ina o megoti ninnae-ina sikigairo diro puro neupu. Awiya awong ge nuna yangduwao eno awang sena. Arata awong ge pungyao auna susuwa oko giro baitao yero nasani ge amaze papiyara gaero singgairo paus mamanikakara pugairo zo wawong mepora zo megete ayero sikigairo diro puro nauwa. Yuda emo witao mene paus amaze isa saora bera gege diro puro nauwa. Arata Farisayo mene zo awong taung nunae puro witari sero paus mamanikaka okowata, paus babuze-babuze amaze be ozaung sikigairo diro puro nasani yero nauwa.

nung wosiro nariniya, awiwa Tuwa Bayau mene yazo nuna de ika gariniya.

Yese mene Farisayo emo gera pugaina.

Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; Lu 20:47

¹³ Oiye, sao tauyao ge gipao emo arita Farisayo. Niye ge iwao emo me sao yero nowa. Emo bauno awong uritira mokora towari sero nowa ninae awong musugairo nasani uritira garo be gazeru nowa ara. Niye nika niyeto pe oko towao nasani aune awong towari sinowa awang sinowa ara. ¹⁴ [Oiye, sao tauyao ge gipao emo arita Farisayo. Niye ge iwao emo me sao yero nowa. Niye bauno yu magayao auna wau amaze sorero puro nowa. Ayero nasani pasena ninae worero me sao yero nasani isa imoko-kaungkaung sinowa. Isa imoko-kaungkaung mene pasena ninae oko worao yatei siya, awiwa ago abena ninae meko maingkoka gege pumateya. Arata niye isa imoko-kaungkaung mene pasena ninae worero yero me sao yero nowa, arare auna ago abena ninae mou-mesayao nibamu tamarineya.] ¹⁵ Oiye, sao tauyao ge gipao emo arita Farisayo. Niye ge iwao emo me sao yero nowa. Niye emo dekaongka amimene tani ninae ago yaise sero tawingne witore buwagairo bautunowa ara. Arare ayao amimene niye aune dema tairo noi aune niye nung tugata yero nowa nung kowa iyaore auna gerao yero witiro niye daigatinoiya ara. ¹⁶ Oiye, gitau yao emo diti guma yetugao. Niye eyero sinowa, 'Tuwa Bayaura ibu baina auna ikogati nasani sao tauyao awiwa piti. Ora Tuwa Bayaura ibu bainana simao nona mitiya auna ikogati nasani sao tauyao amimene zo me.' Ayero sinowa. ¹⁷ Oiye, dau emo diti guma yetugao. Tuwa Bayaura ibu baina awiwa dang mitoiya aeno ibura simao nona awiwa dang mitoiya ara. Arare nona nomi mene memoko nibamu niye, ibura simao meneta ibu mene niye? ¹⁸ O zo eyero sinowa, 'Aitara ikogati nasani sao tauyao awiwa me aung. Ora zawing aita tame mitiya auna ikogati nasani sao tauyao amimene me ara.' ¹⁹ Oiye, emo diti guma yao ine. Aita awiwa dang mitoiya aeno nuna-una tame zawing pugao amimene dang yero noiya ara. Arare nona nomi me noiye, zawing meneta aita mene niye? ²⁰ Arare zo nung aitara ikogairo sai tauyai aita arita aita tame nona mitiya awiwa dema gamariniya ara. ²¹ Ora zo nung kara Tuwa Bayaura ibu bainana ikogairo sai tauyai giro ibu baina arita Tuwa Bayau ibu bainana atu noiya awiwa dema gamariniya ara. ²² Ora zo nung uritira ikogati nasani sai tauyariniya,

awiwa Tuwa Bayaura adumao masi aune adumaora maung aune dema gamariniya.

²³ Oiye, sao tauyao ge gipao emo arita Farisayo. Niye ge iwao emo me sao yero nowa. Niye i bure ninae-ina nona piti amaze dubu wawong etobe auna atu dekaongka teng auna Tuwara gerao ayero sero pugatinowa. Ayero nasani sao tauyao gera agewa nona me – emo eno yanenese saota mono pumaota sero dimao – awiwa yangdoro nowa wowosinoiya ara. Niye dubu wawong etobe auna atu dekaongka Tuwa Bayau eno pugati nasani nona me awiwa dema yatei siya, awiwa teng yatiya. ²⁴ Niye gitau yao emo diti guma yao. Niye ou minao ninae auna atu kumisa gutinoi giro awang nasani u pasi pugairo yasagati nowa. Arata wo kamel nona baina awiwa niye mena nukinowa arauwa.[†]

²⁵ Oiye, sao tauyao ge gipao emo arita Farisayo. Niye ge iwao emo me sao yero nowa. Au-tao ninae taung tame gege saitinowa pewayero noiya. Arata auna mokora dubo-dubo yero ugaing yero nowa auna nona meko amimene be bumao mitiya ara. ²⁶ Farisayo emo diti guma yao. Ning gitau au-tao moko sayasa pewa yai aune taung nuna deka ayero pewa yari niya arauwa.

²⁷ Oiye, Farisayo, ge iwao emo me sao yero nowa. Niye biriti simao ayao ine. Biriti nung buyong asiyang mene simao, arata tura mokora awiwa emo weture magayao gungyaore amimene mitiya ara. ²⁸ Niye awiwa deka ayao ine taung aingso ninae mene emora benaungna wosewa sao yero nowa. Arata dubo ninae mene zo ge iwaore uritira ge gera gaira yao mene bebumao arauwa.

Lu 11:47-51

²⁹ Oiye, sao tauyao ge gipao emo arita Farisayo. Niye ge iwao emo me sao yero nowa. Porofetera biriti yero nowa wosewa yero noiya, a nasani ge emo matura biriti sipunowa. ³⁰ Ayero nasani eyero sinowa, 'Aya ewowo naname nasani nauwa aune natenane, awiwa awong aune dema tairo porofete oko dero sisigatenane.' ³¹ Ewowo ninae gitau porofete dedunauwa awiwa niye ge ayero sinasani aune saisibuna nunae yero nowa auna susuwa ninae awiwa keregatineya ara. ³² Arare porofete daora buro aya ewowo ninae mene zayewa, awiwa yero besugaipu! ³³ Niye yi mani. Niye yira mani awiso. Pasenana abena kowa iyaore auna babao awiwa nugu yai niye nono yero daigarinei? ³⁴ Arare na eyero sinena ara. Na naka nato pe porofete aune kotumao emo arita gipao emo ena

[†] 23:24: Kamel nukao. Farisayo awong Tuwa Bayaura sao tauyao ge babuze awiwa yangdoro sao tauyao ge nunae mamanikaka awiwa ago yero baingtiti nasani nauwa. Aeno Yesu mene sao tauyao ge babuze amaze puro wo kamel auna pugairo sena.

ninae-ina iyengtana baya niye ena daya mamaga yarineya, ora ena awiya i pasaora darineya, ora ena zo yere ibu ninae-ina atu waung mene darineya, awong ena ago iniro tunaya napo sero babaya baungno pupunasani dedunasani ayero yarineya. ³⁵ Ayero naya tawingna atu emo pewa yetugao awiya dedunauwa mamaga nauwa auna abena ninae-ina kasa yariniya ara. Gitau yemaoko otu emo pewayao zo yazo Abel awiya dewa magayena auna atu gorobo zayena awiya bumao gege butu nawe dunu ninae Berekayara mani Zekaraya nung aita tumana atu dewa magayena auna abena awiya ninae-ina kasa yariniya. ³⁶ Na memokoba niye eno sane. Gorobo apakana auna pasenana abena awiya emo bauno yeme tawingna etu neya auna-una kasa yariniya.

Yesu mene Yerusalem napo susuwa eno sero zi sero yena.

Lu 13:34-35

³⁷ O Yerusalem emo bauno, Yerusalem emo bauno. Niye porofete dedunowa magayero nowa. Nupema Tuwa Bayau mene ge emo ninae-ina iyengtinoi butunowa awong awiya daba mene dedunowa magayero nowa. Kokora ai mene mani awiso nuna wati wese pugairo sanitinoiya deka ayao ine nane emo bauno niye puro pu dekaongna gari yero nona niye awang sinowa. ³⁸ Arare Tuwa Bayau mene napo ninae yangduwai yanero mitariniya, awiya gipu. ³⁹ Sana nigipu. Niye na oko gao nasani nete eyero sinasani aune na nupema garineya, "Tuwara bera butuniya nung awiya bowi yanene." Yesu mene ayero sena arauwa.

24

Yesu mene Tuwa Bayaura ibu baina disaya aung yariniya auna ge sena.

Mk 13:1-2; Lu 21:5-6

¹ Yesu nung Tuwa Bayaura ibu bainana atu kasa yero bautunenu buro-mani nuna mene nuna-una baungno ibu bainana garo gipari sewa. ² Ayero yewa nung ge abena eyero sena, "Nona apakana miti gosineya auna na memoko sana nigipu. Iwo mene ibu kasero disaya aung yariniya. Ibura daba zo oko duwaya zora una tame mitariniya."

Ago yaya-biyaya tawingna etu kasa yariniya auna ge sena.

Mk 13:3-13; Lu 21:7-19

³ Yesu nung Oliwa diri witiro adungno mitinu buro-mani nuna mene nata nuna-una baungno atata yero sewa, "Nona sesesa awiya be nazi kasa yariniye? Ora kasa yao be nina, o tawing aung yaora be awiya nugu nai tani nomi kasa yai

ganane kasa yariniye?" ⁴ Ayero sewa Yesu mene eyero tugata yena, "Emo ena mene dubo ninae sisiganeya, umo yero baingtiti nasani neupu. ⁵ Noeno oko, emo wita amimene kasa yero esega nana una yero eyero sarineya, 'Na Kristo Sorao Emo ninae era.' Ayero sinasani emo bauno daigairora dubo sisigarineya. ⁶ Niye winade nugu etu narineya awiya gosinasani aune nupema winade-wanade ake-akemo otu narineya auna bowi dema nigarineya. Nigiro awang oko yae. Nona awiya gitau kasa yaise sao mitiya. Nona ayao ine kasa yariniya, arata tawingna be mena oko aung yariniya. ⁷ Dubu zo mene iropuro emo tuwa enana dubu aune dema winade-wanade yarineya. Dora botiyo babuze kasa yerota kasa yero yariniya. Nupema, dumi babuze iperota ipero yariniya. ⁸ Bauno mani pumari yero nowa yaya gitau mena maingkota zayero noiya. Arata ago yaya bainakama kasa yero noiya. Ayao ine yaya sesena awiya kasa yai aune yaya bainakama ago kasa yariniya, awiya garineya.

⁹ Be auna atu emo ena mene niye puro iwora waweng pugaya puro dedunasani gainasani ayero daya mamaga yarineya. Tawing sero sero auna emo bauno mene na eno tini kapao pupunasani niye buro-mani nana aeno iwo yarineya ara. ¹⁰ Be aune emo daigairo amimene uritira ge yangduwarineya. Doro ge wina-se nasani otao nuna awiya puro pu iwora waweng gairo iwo wina-ye yarineya ara. ¹¹ Ora porofete ge iwao daigairo mene kasa yero emo daigairo auna dubo sisigarineya ara. ¹² Uritira ge dao mene bainakama yariniya susuwa aeno emo bauno daigairo auna mono pumao buro awiya aung yariniya ara. ¹³ Arare zo nung uritira ge puro iniro takasero nasani tauyero dopero nete magayariniya nung awiya Tuwa Bayau mene sorero pumariniya. ¹⁴ Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge bowi amimene tawing sero sero teng babai emo dubu giti mene nigaya aune be aung yariniya arauwa.

Nona meko nibamu zo kasa yariniya.

Mk 13:14-23; Lu 21:20-24

¹⁵ Arare nona meko nibamu gera yao, porofete Daniel mene nona auna ge gaena, amimene ibu bainana masi dang auna dopai garineya ara. (Ge zazagatinesa amimene nigiro baingti.) ¹⁶ Ayao ine kasa yai giro Yudaya tawingna mitariniya amimene awang yero sungno baungno diri naese. ¹⁷ Ayero nasani zo nung garo nuna-una opesara atu mitariniya amimene nona-owi nuna gare mitiya awiya pumari oko towaise. ¹⁸ Ora zo nung bure atu nariniya amimene taung wori nuna doti

mitiya awiya pumari oko kapetegairo nape babaise. ¹⁹Oiye, bauno mesare arita bauno mani wuire, awong yanakana sumao ine teng oko, arare na awong eno yo apunena. ²⁰Awang yero sungno babao ninae awiya wara be aune ta Sabat iya auna atu kasa yai wa meneta Sabat iyara sao tauyao ge mene niye gazao eno, Tuwa isa sepu. ²¹No eno oko, be auna atu mou bainakama kasa yariniya ara. Tawing kasa yena atu zayero butunawe duwa mou zo ayao ine oko kasa yena. Arata ago zo ayao ine nupema oko kasa yariniya. ²²Arare Tuwa mene be awiya oko kapao yatiya, awiya emo bauno apakana sisigairo aung yateya. Ora nung dubu gerao nuna eno yero aune be awiya kapena, arare apungkaka yariniya ara.

²³Arare be aune emo zo mene niye eno eyero sai oko nigae, 'Era Sorao Emo naname ara.' Ora, 'Sorao Emo naname ora.' Ge ayao ine sero buro baungno ayaya oko nigae. ²⁴Be auna atu Sorao Emo ge iwao enane porofete ge iwao enane amimene kasa yarineya. Kasa yero emora dubo sisigari sero tani putoungne ena arita tani benaung seka ena witao awiya yarineya. Ayero nasani Tuwa Bayaura dubu gerao awiya dema dubo sisigari sero buro yarineya ara. Arata awong Tuwa Bayaura dubu gerao auna dubo sisigao ine teng oko, arare yero tetere yarineya ara. ²⁵Na nona ago kasa yariniya auna ge niye eno bere-bere sinena.

²⁶Arare aune 'Kristo soma emo aung auna atu kasa yeti gigenane,' ayero saya oko gari babae. Ora 'Garō mokora atu pungyero miti gigenane,' awiya dema ayero saya oko nigae. ²⁷Noeno oko, bibiya mene papari-papari yero noi wari witaora atu baung deung enaba wari wosaora yero aung yero noiya, deka ayao ine na Emora Mani mene kasa yarinae.

²⁸Buro awinoi ni owa mene iyao boingsa giro downowa.

Ago Emora Mani bumari niya.

Mk 13:24-27; Lu 21:25-28

²⁹Yaya kokoni yao iwore dema aung yai aune wari nume yariniya. Ayero yai inona waegao awiya dema aung yariniya. Arasa uritira atu zokero wosariniya. Ayero nai aune putoung uritira mitowa amimene iparineya. ³⁰Ayero yai aune Emora Mani auna owe uritira atu kasa yai tawing sero sero auna emo bauno amimene zi sinasani mitaya aune na Emora Mani mene uritira bereze tame atu putoungne waegao bainane aune dema kasa yana garineya ara. ³¹Arare to baina pisaya ge sai na angelo dubu nana iyengtana tawing ageware ageware ikata enaka auna baungno dubu gerao nana pumarineya ara.

Mk 13:28-31; Lu 21:29-33

³²Niye i fik auna tani awiya kotungno aune susuwa zo gipu. Bowang nuna botu kasa yero dang iwaing ditinowa be aune niye giro, 'O warira be nugu niya,' ayero sero nowa ara. ³³Arare nona awiya apakana kasa yero aung yai giro eyero sepu, 'Nung nugu yetiya. Be towaora bautara dodopiniya.' ³⁴Na meba sane. Emo bauno yeme tawingna etu neya amimene oko magayero aung yao naya aune tani awiya apakana kasa yero aung yariniya ara. ³⁵Ago uritire tawingne awongto disero aung yarineyato ara, arata ge nana mene zo oko disero aung yariniya.

Yesu kasa yaora be nuna awiya oko gosinane.

Mk 13:32-37; Lu 17:26-30; Lu 17:34-36

³⁶Ora tani kasa yariniya auna wari beta aua be awiya emo zo mene oko gosiniya. Uritira angelo awong deka ayero oko gosineya. Na Mani nuna deka ayero oko gosinena. Mama nung nata gosiniya. ³⁷Tani gitau Noa wangna oko witao aune yero nasani nauwa deka ayao ine naya aune na Emora Mani kapete gairo bumarinena. ³⁸Awong wabamu baina oko dao aune nona pupu nasani mini nasani ayero nasani bauno wina-darawa yero atiti nasani nauwa. Ayero nasani kara nauwita ayero sero newa Noa wangna witina ara. ³⁹Witinu awong wabamu baina dero butunena awiya oko gao mitiwa ou baina buro awong nukero aung yena ara. Emora Mani auna kasa yao bera atu deka ayero yarineya. ⁴⁰Be auna atu emo etobe bure atu nayato na zo puro zo yangduwarinena. ⁴¹Bauno etobe ma yeti nasani mitayato na zo puro zo yangduwari nena. ⁴²Tuwa ninae mene be nazi kasa yariniye, awiya niye oko gosineya, arare dubo ninae diya yero baingtiti nasani neupu. ⁴³Niye susuwa eyero gipu. Garo zora maung mene ugaing emo pingne bumariniya awiya gatiya, awiya nung seka ayero mitasani garo nuna diya yero baingtai ugaing emo oko towatiya. ⁴⁴Arare Emora Mani auna kasa yao be oko gao nasani na oko bumarinena ayero sinaya be aune bumarinena. Ayao eno niye kora makora nasani neupu.

Kasa yao be nuna awiya diya yanenese sero soumani zora pugairo sena.

Lu 12:41-48

⁴⁵Niye soumani iwaing yero neupu. Soumani iwaing nung kotumao iwaing puro nai giro emo tuwa nuna mene nung soumani nuna apakana diya yaise sariniya. Nung awong diya nasani wo ma awong eno pugatinaise sariniya ara. Emo tuwa nuna mene buro ge awiya nung eno pugairo doro baungno nariniya. ⁴⁶Arare soumani amimene buro nung eno sao awiya teng

dipunasani nai, emo tuwa nuna mene kapete gairo buro nuna-una me giro tani iwaing nung eno yai yawa yawa yariniya.⁴⁷ Na memokoba sane. Emo tuwa nuna mene diya buro baina soumani eno pugati nasani nona nuna apakana diya yaise sariniya.⁴⁸ Ora soumani awiya nung diya buro nuna pore nasani dubo nuna mene eyero sariniya, 'Emo tuwa nana mene mena oko kapete gariniya. Nete ago kapete gariniya.'⁴⁹ Ayero sinasani emo bauno sou buro yero nowa awiya dero gera gaira nasani otao nuna ena ou tauyao miniro dau yero nowa awong aune dema ana-bonene nasani ou tauyao mini nasani ayero nasani dau yarineya ara.⁵⁰ Ayero nasani nete emo tuwa nuna kapete gaora be awiya oko gao nasani nung mena oko kapete gariniya ayero sinasani nai, emo tuwa nuna kapete gairo bumariniya.⁵¹ Buro soumani awiya yanakana wezero dero ge iwao emo awong abena tamarineya masi deka auna pugariniya. Atu zi aiyamama be kerero sinasani engweze-pangweze nasani mitariniya arauwa.

25

Baunodidi wawong etobe auna ungewe.

¹ Be baina awiya kasa yai aune uritira mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya auna susuwa awiya eyero kasa yariniya. Na sou baunodidi 10 auna pugairo sana nigipu. Emo zo mene bauno gerao nuna atari sero bauno gerao auna maungna una bauna. Bautunenu sou baunodidi 10 amimene emo awiya nagibe atu taungno puro bumari sero damana nunae puro bamuwa ara.² Baunodidi 5 awong awiya dau, ora 5 awong mene zo kotumaore.³ Arare dau mene damana nunae gege pumuwa ara. Garewa nunae ou oko sukuno pumao.⁴ Arata kotumaore mene damana nunae puro ou garewara dema sukuno puro aune bamuwa ara.⁵ Arare emo awiya mena oko bumao, nimo'i nenu awong diya mitete magayero giro auriti awinewa ara.⁶ Auriti awinewa ping towang daung singsang gainu aune wawa zo eyero kasayena, 'Emo butuniya. Iropungpu, baungno tamanene!' ⁷ Arare baunodidi 10 awong nigiro giro iropuro damana nunae kora-makora yewa ara.⁸ Ayero newa baunodidi dau awong iropuro baunodidi kotumaore aeno eyero sewa, 'Nae damana nanae sikipuniya, arare niye nae eno ou sukungpu!' ⁹ Ayero sewa baunodidi kotumaore mene abena awong eno ge eyero kapetegaiwa, 'Aung ara. Ou name apakana auna teng oko yarinita nowa. Arare niye stowara baungno ou ninae zuma gaero pungpu!' ¹⁰ Ayero sewa giro awong ou zuma gayari bautunewa

emo awiya kasa yena. Arare sou baunodidi 5 nona kora yero damana nunae aune dopero mitiwa awiya yuno ataora ana-bonene yari maungna gare toiwa. Gare toiro garo be gazeru ana-bonene nasani mitiwa ara.¹¹ Atu mitiwa baunodidi dau awong ago buro wawa sinasani eyero sinewa, 'O Tuwa nanae, be towao iwe!' ¹² Wawa sinewa abena eyero sena, 'Na memoko niye eno sane. Na niye oko gosinona!' Ayero sena ara."¹³ Yesu mene ayero sero ge susuuno eyero sena, "Niye be awiya oko gao, arare diya yero baingiti nasani neupu." Ayero sena arauwa.

Yesu nung soumani etama mene moni pumuwa auna pugairo sena.

Lu 19:11-27

¹⁴ Yesu mene eyero sena, "Uritira atu mitoiya amimene nata Tuwa yero nariniya auna susuwa gaese sero na soumani etama auna pugairo sane. Emo tuwa zo mene ake-akemo babari sero diya dubu nuna gurutu dekaongna gairo moni nuna diya yaese bono yena.¹⁵ Ayero nasani soumani zo eno K5,000 pugairo zo eno K2,000 pugairo zo eno K1,000 pugaina ara. Awiya moni tamaora putoung nunae teng gosinasani pugaina. Moni pugairo aung yero nung doro baungna ara.¹⁶ Nung bautunenu soumani moni K5,000 pungna amimene moni awiya puro buro yero susuunota susuuno ayero nenu K5,000 ayao teng kasa yenu moni nuna K10,000 yena.¹⁷ Ora otao nuna K2,000 pungna nung deka ayao buro yenu K2,000 susuuno moni nuna K4,000 yena.¹⁸ Arata soumani K1,000 pungna amimene emo tuwa nuna-una moni puro baungno mutenu mitina ara.

¹⁹ Arare emo tuwa nunae be imoko-kaungkaung nawe kapetegairo buro kasa yena ara. Kasa yero soumani moni diya nauwa awiya au dekaongna gairo moni puro buro yewa nono yao kasa yeni, awiya saese sena ara.²⁰ Asenu giro K5,000 pungna amimene kasa yero K5,000 pugairo K5,000 zo susuuno eyero sena, 'Tuwa nana, ning K5,000 na eno pugasa awiya na puro buro nawe dotena K5,000 ayao teng nupema kasa yetiya era!' ²¹ Ayero senu emo tuwa nuna mene eyero sena, 'Soumani iwaing ge dimaore. Ning nona maingkokaka awiya iwaing diya yasa, arare nane ning nona bainakamana diya pugarinena ara. Arare ning bung, na emo tuwa nina aune dema yawa yawa yaneno!' ²² Ayero senu soumani K2,000 pungna awiya kasa yero eyero sena, 'Emo tuwa nana, ning moni K2,000 na eno pugasa, awiya nane puro buro nawe dotena K2,000 ayao nupema kasa yetiya era!' ²³ Ayero senu emo tuwa nuna mene eyero sena, 'Soumani iwaing ge

dimaore. Ning nona maingkokaka awiya iwaing diya yasa, arare nane ning nona bainakamana diya pugarinena ara. Arare ning bung, na emo tuwa nina aune dema yawa yawa yaneno!' ²⁴ Ayero senu ago moni K1,000 pungna amimene kasa yero eyero sena, 'Emo tuwa nana, na susuwa nina eyero gosinona. Ning emo kokoniyao. Emo zo mene nona bure urinoiya awiya ning me nuna pupunosa. Ora tawing agewa zo auna emo zo mene wuit me augatinoi kosoyero zapunoi ning wuit me nuna pupunosa. ²⁵ Arare na aeno awang yero moni nina mutewang mitoiya. Arare yeme na moni nina ning eno pugatinena era!' ²⁶ Ayero senu emo tuwa nuna mene abena eyero sena, 'Ning soumani meko timara. Emo zo mene nona bure urinoi me nuna pupunona, o emo zo mene wuit me augatinoi kosoyero zapunoi pupunona, awiya gigesa me yetiya ayero sinesa, arare ²⁷ ning na eno ayero kotupunasani moni nana awiya moni diya yao emo eno pugasa buro yaya zapunai kasa yero pumatena, awiya teng yatiya.' Ayero sero soumani ena eno eyero sena, ²⁸ 'Arare niye moni nuna sorero K5,000 puro noiya aeno pugaipu pumae. ²⁹ Zo nung nona nung eno pugao awiya puro nasani amimene buro yai giro ena susuuno nung eno pugarinena. Ayero yana aune zamena-simena nuna-una kasa yariniya ara. Arata zo nung nona nung eno pugao awiya puro nasani amimene buro oko yao yai giro na nona maingkokaka nuna-una mitiya awiya sorero pumarinena. Ayero yana nung aung nariniya. ³⁰ Ora soumani timara nung awiya puro ake mumena augaya atu zi aiyamama sinasani engweze-pangweze nasani mitaise.'

Yesu mene ago name awega-ziwega yariniya.

³¹ Nete ago na Emora Mani mene uritira waegao nana aune angelo dubure dema kasa yero Tuwara adumao masi simao zineka yao auna atu adungno mitarinena. ³² Ayero nasani tawing sero sero auna emo bauno pu dekaongna gana nana-una augarineya. Ayero yaya wo diya mene lamane memene awega-ziwega yero noiya deka ayero na emo bauno awega-ziwega yero ³³ lama awiya benaung nana-una atu dubu zo gurutu yarinenara. Arata meme zo nana-una bautara atu dubu zo gurutu yarinenara. ³⁴ Ayero yero na Tuwa mene benaung nana-una atu mitarineya awong aeno eyero sarinena, 'Mama nana mene gao yena niye bungpu, uriti napo niniae topetae. Napo awiya gitau yemaoko tawing kasa yena be auna atu niye eno gerena. ³⁵ Noeno okowata, niye na eno eyero

yewa: Na meri magayewang giro niye na eno ma pugaiwa; na oure magayewang giro niye na eno ou pugaiwa; na esewa nasani mitao masi kau newang giro niye na kora-makora yewa; ³⁶ na taung wori kau yewang giro niye na eno taung wori zo pugaiwa; na yaya pumuwang giro niye na eno yo-amuwa; na bunao gare mitiwang niye na soremuwa.' ³⁷ Ayero sana etutero nao mene ge eyero kapetegarineya, 'Tuwa, ning natu meri magayasa ning eno nona pugaingwine? Ora ning natu oure magayasa ning eno ou pugaingwine? ³⁸ Ning natu esewa nasani mitao masi kau nasa ning kora yewingne? Ora ning naina atu taung wori kau nasa nae ning eno taung wori pugaingwine? ³⁹ Nupema ning natu bunao gare atu yayare mitasa ning kora yewingne?' ⁴⁰ Ayero saya na Tuwa mene eyero sarinena, 'Na memokoba niye eno sane. Niye otao mani nana wowosigao auna zo kora-makora yewa, awiya niye na eno yewa ayero niya ara.

⁴¹ Na awong eno ayero sero aune nana bautara mitarineya awong aeno eyero sarinena, 'Kowa iyaore auna gerao niye. Niye na doro baungpu, iyao tauyao Mama nana mene Sanda angelo dubu nuna aune eno kou yenu awao gege awinoiya auna atu nae. ⁴² Noeno okowata, niye na eno eyero yewa: Na meri magayewang giro niye na eno ma oko pugao yewa; na oure magayewang niye ou na eno oko pugao yewa; ⁴³ na esewa nasani mitao masi kau newang niye na oko kora yao yewa; na taung wori kau newang niye na eno taung wori oko pugao yewa; na bunao garetaya yayare mitiwang niye na oko kora yao yewa.' ⁴⁴ Ayero sana nana bautara mitarineya amimene eyero sarineya, 'Tuwa, ning natu ma kau nasani, ou kau nasani, mitao masi kau nasani, mo kau nasani, yayareta bunao gare mitasa nae ning oko soremao yewingne?' ⁴⁵ Ayero saya na eyero sarinena, 'Na memoko sane. Niye otao mani nana wowosigao auna zo awiya oko kora yao yewa, awiya na eno oko yao yewa ayero niya ara.' ⁴⁶ Ayero sana awong gera yao masi auna nape babarineya. Orata etutero nao mene nao me iwaing auna nape babarineya." Yesu mene ayero sena arauwa.

26

Awong Yesu dari opene ge diwa.

Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53

¹ Yesu nung ge awiya apakana sinete sero aung yero buro-mani nuna eno eyero sena, ² "Wari be etobe aung yai aune Magayao mene awong Daigaina auna iya be kasa yariniya, awiya gosineya ara. Arare be auna atu awong na Emora Mani i pasaora

magayaneser sero puro emora waweng pugarineya.” Ayero sena ara.

³ Arare be auna atu pirisa babuze aune Yuda emora simai awong pirisa baina yazo Kayafa nuna-una augao gare witiro ⁴ Yesu opene puro dari ge diwa ara. ⁵ Ayero nasani eyero sewa, “Emo bauno yo-dubo uwanane tini kapai gorobo yowi sero, oregao be baina aune oko yanene.” Ayero sewa ara.

Bauno zo mene Yesu ou sereyao suwenu pungna.

Mk 14:3-9; Yo 12:1-8

⁶ Yesu mene Betani nape baungno Simon bozo tauyaore nenu kora yena auna gare atu nona mininasani mitinu ⁷ bauno zo mene nuna-una baungno ou sereyao zuma bainakamane garewa daba mene yao auna sukumao, awiya puro nuna-una ziye yasagainu suwena ara. ⁸ Ayero yenu buromani nuna mene giro dung yero eyero sewa, “Nona zuma bainane awiya noeno gera niye?” ⁹ Amimene moni witaio tamai emo bogamasa eno pugaoware.”

¹⁰ Ayero sewa Yesu mene nigiro awong eno eyero sena, “Niye noeno bauno eno ge bautara sinei? Bauno nung na eno mono pupuni iwaing niya. ¹¹ Emo bogamasa awong niye aune dema be giti yero nowa narineya. Arata nane mene zo niye aune dema oko nao gege narinena. ¹² Na be maingkokaka nete magayana mutarineya. Arare nung bere-bere taung nana siuno sosiniya. ¹³ Na memokoba sana nigipu. Bowi iwaing tawing sero sero bautunai aune tani iwaing na eno yetiya auna bowi awiya dema sero sero ayaya babariniya.” Ayero sena arauwa.

Yudas mene Yesu keregairo iwora waweng pugari moni pungna.

Mk 14:10-11; Lu 22:3-6

¹⁴ Arare buro-mani nuna 12 nunae-una zo yazo nuna Yudas Iskeriot, nung amimene pirisa babuzera-una baungno ¹⁵ eyero sena, “Na Yesu keregairo pu wawong ninane-una gana niye na eno moni nazigo pugarinei?” Ayero atata yenu awong silva moni 30* zazagaiwa pungna ara. ¹⁶ Puro Yesu gera pugaora nagibo tamari buro yena arauwa.

Yesu nung buro-mani nuna aune dema Magayao mene awong Daigaina auna bonene miniwa.

Mk 14:12-21; Lu 22:7-14; Lu 22:21-23; Yo 13:21-30

¹⁷ Magayao mene awong Daigaina auna iya be kasa yenu Yuda emo bauno mene yis semini nasani newa aune Yesura buromani mene nung atata yero sewa, “Nae

yeme garo natu Magayao mene awong Daigaina auna bonene nina sairo koramakora yanenese kotupunesi?” ¹⁸ Ayero sewa nung abena eyero sena, “Niye Yerusalem nape baungno emo zo gitau sewang gigiwa aeno eyero sepunigae: ‘Gipao emo nanae nung ning eno eyero siniya: Be nana nugu niya, arare nina-una buro buro-mani aune dema Magayao mene awong Daigaina auna bonene minarinenane sinena,’ ayero sepunigae.” Yesu mene ayero sena ara.

¹⁹ Yesu mene ge awiya senu buro-mani nuna mene diungno Magayao mene awong Daigaina auna bonene sairo kora-makora yewa ara.

²⁰ Ture inu Yesu nung buro-mani nuna 12 puro Yerusalem baungno garo auna witiro Magayao mene awong Daigaina auna bonene miniwa ara. ²¹ Mininasani Yesu mene eyero sena, “Na memokoba sane. Ninane-una zo mene na keregairo iwora waweng pugariya.” ²² Ayero senu buro-mani nuna dubo mininasani dekaong dekaong nung atata yero sewa, “Tuwa, na eno sinesita?” ²³ Ayero sewa nune eyero sena, “Na aune dema ame sura dusarinenato nung amimene na keregariya. ²⁴ Na Emora Mani mene nagibo na eno sero gaewa auna babari sero nena ara. Arata emo na keregariya nung awiya, oiye! abena nuna nono yao pumariniye? Ai nung oko pumaoyatiya, awiya nung meko oko yatiya.” ²⁵ Ayero senu Yudas keregao emo amimene deka ayero nung atata yero sena, “Gipao emo, na eno sinesita?” Ayero senu abena eyero sena, “Sinesa ara.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene bonene pugaina.

Mk 14:22-26; Lu 22:14-20; 1Ko 11:23-25

²⁶ Awong nona mininasani mitiwa Yesu mene poro puro Tuwa Bayau eno dange sero eegairo buro-mani nuna eno pugatinasani eyero sena, “Puro minipu. Ewiya goi nana.” ²⁷ Ayero sero awang ou wainne zo puro Tuwa Bayau eno dange sero awong eno pugatinasani eyero sena, “Niye apakana amimene minipu. ²⁸ Ewiya yu nana. Yu amimene Tuwa Bayau aune tairo nao auna ge inai tau yariniya. Emo bauno daigairo auna pasena disaise yasagarinena. ²⁹ Sana nigipu. Na ou wain yeme mininenane ewiya doroko oko minao nete Mama nana nata Tuwa yai aune niye aune dema ou wain seka zo minarinenane ara.” Ayero sena ara. ³⁰ Awong yere zo gauno aune iropuro Yerusalem doroko baungno diri yazo Oliwa auna witiro mitiwa ara.

* 26:15: Silva moni 30. Awiya moni baina oko. Moni awiya K60 ayao ine gege ara.

Petoro mene nung bewae yariniya auna ge sena.

Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38

³¹ Nagibe atu bautunasani aune Yesu mene eyero sena, "Ping eune niye apakana awang yero na doro zanarineya. Noeno okowata, ge gayao zo eyero mitiya awiya me yariniya,

Na Tuwa Bayau mene wo sipsip diya emo dana magayai wo sipsip sisi-bura-bura yarineya.

³² Arata na magayaora atu iropuro Galilaya tawingna babana niye ago bumarineya." ³³ Ayero senu Petoro mene eyero sena, "Awong apakana ewiya iwo awang yero ning yangduwaya nane zo ning oko yangduwarinena." ³⁴ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Na memoko sana nig. Nine ping eune kokora ge oko saore na bewae yasa be etama yariniya." ³⁵ Ayero senu Petoro mene eyero sena, "Awong na ning aune dema daya magayanese sarineya, arata saineba, na ning oko bewae yarinena." Ayero senu buro-mani otao mani ena mene deka ayero nung soreuno sewa ara.

Gesemani i burora bamuwa isa sena.

Mk 14:32-42; Lu 22:39-46

³⁶ Yesu buro-mani nuna aune bautunete i buro zo yazo Gesemani auna kasa yero Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, "Niye etu adungno mitaya nane zo otu baungno isa sarinena." ³⁷ Ayero sero Petoro aune Zebedira mani etobe puro bamuwa ara. Bamuwa Yesu nung dubo mininasani dubo mou yenu ³⁸ awong eno eyero sena, "Na dubo minao bainane tapunena dubo minao mene na puro wosi magayanese niya. Arare niye na aune dema etu seka mitasani umo neupu." ³⁹ Ayero sero awong doro baungno ake yero diti beaungne nuna pu tawingna gairo eyero sinasani isa sena, "Mama nana, ning nigasa yaine yao yai giro yaya baina ewiya na daigae. Arata ge nana okowata, ge nina mene me yaise." ⁴⁰ Isa ayero sero mani etamara-una kapetegairo awong auriti awinewa giro Petoro eno eyero sena, "Niye na aune dema aua dekaongka gege seka yero mitao teng oko, awiya!" ⁴¹ Niye etegaora atu iyangyao eno, seka yero mitasani isa sepu. Dubo ninae mene buro iwaing yaora eo niya, arata taung mene zo mou niya." Ayero sena ara.

⁴² Arare nung nupema baungno ge eyero sinasani isa sena, "Mama nana, yaya baina ewiya na daigaise nigasa teng oko yao yai giro saineba diungno aung yana ge nina mene me yae." ⁴³ Isa ayero sero kapetegairo buro-mani awong diti morenu auriti awinasani mitiwa gigina ara. ⁴⁴ Giro doro nupema baungno isa senu be etama yena. Ge

gitau sena deka awiya sinasani isa sena ara. ⁴⁵ Isa sero aung yero buro maingna-una kapetegairo eyero sena, "Niye auriti gege awinasani miteya. Be kasa yetiya. Emora Mani keregeya pasena emora waweng wi-witinenena. ⁴⁶ Keregao emo butuniya. Irop-ungpu, nunae-una babanene."

Iwo mene Yesu pumuwa.

Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12

⁴⁷ Ayero sinenu buro-mani 12 auna otao nunae Yudas mene iwo dubu baina gitau yenu kasa yewa ara. Iwo dubu awiya pirisa babuze aune Yuda emora simai amimene iyengtiwa gorobo yari sero iwire ami dawangne puro buro kasa yewa ara. ⁴⁸ Gitau keregao emo mene iwo dubu baina eno ge zo gipero eyero sena, "Emo nane saniro toko yarinena, nuka ara. Nung awiya saniro pumarineya." ⁴⁹ Arare kasa yero mena Yesura-una baungno, "O gipao emo nana," ayero sero toko yena. ⁵⁰ Ayero yenu Yesu mene eyero sena, "Otao, buro nina yari sero bumesa awiya ye aung yae." Ayero senu awong buro nung puro wawong bunewa ara. ⁵¹ Anewa Yesu aune dema newa auna-una zo mene iwi nuna geingna atu ininu gururu senu pirisa bainana soumani awiya dari yero dawong nuna kesena ara. ⁵² Ayero yenu Yesu mene eyero sena, "Iwi nina geingna pugai towae. Zo nung gorobo yariniya amimene abena nuna deka awiya gorobo tamariniya. ⁵³ Ning susuwa nana mitiya awiya oko gao nasani aeno ayero nesita? Mama nana eno isa sana yemeneka keune angelo 70,000 pugai wosiro na soremateya, arata dotinena. ⁵⁴ Ayero wosiro na soremaya ge gayao mene nagibo nana eyero kasa yaise sinoiya amimene nono yero me yariniye?" ⁵⁵ Ayero sero emo dubu baina nung pumari bumuwa aeno eyero sena, "Niye iwire ami dawangne puro butuneya, awiya gorobo emo zo puro bunari bumaine neya. Be giti awiya na niye aune dema ibu bainana atu yero nona niye atu noeno na oko pumao yero nowi?" ⁵⁶ Arata tani ewiya profete mene ge gaewa awiya me yero aung yaise kasa niya." Ayero senu buro-mani nuna awong apakana nung doro zanero aung yewa ara.

Awong Yesu puro pirisa baina auna gare witiro ge buro yewa.

Mk 14:53-65; Lu 22:54-55; Lu 22:63-71; Yo 18:13-14, 19-24

⁵⁷ Emo Yesu iniro saniwa amimene nung puro baungno pirisa baina yazo nuna Kayafa auna gare puro witiwa. Garo auna atu sao tauyao ge gipao emore simaire amimene augairo mitiwa ara. ⁵⁸ Yesu puro bautunewa Petoro nung ake atu ago nasani pungyero-pungyero baungna

ara. Bautunete kasa yero pirisa baina auna-una goma mokora toina ara. Toiro pirisa bainana soumani auna-una towang atu eyero sero adungno mitina, "Yesura ge nono saya tau yariniye, etu mitasani nigane."

⁵⁹ Arare pirisa babuze arita gitau yao dubu awong teng mitasani emo zo mene Yesu eno ge iwai Yesu gera pugairo daya magayaise sero ge iwao ge yangtaka-betaka yewa ara. ⁶⁰ Ayero nasani ge iwao daigairo sewa kasa yenu nigiswa mou oko yao yenu giro ge iwao ge iwaing zo tamari sero buro nasani mitiwa. Ayero nasani mitiwa emo etobe iropuro eyero sewato, ⁶¹ "Yesu nung eyero senu nigiwangto, 'Nane Tuwa Bayaura ibu baina kasero wari be etama gege aung yai nupema yana dopariniya. Na ayero yao ine teng.' Ayero senu nigiwangto ara." ⁶² Ayero sewato pirisa baina amimene iropuro Yesu eno eyero sena, "Ning noeno ge nina sineyato auna abena oko sao bora bora yero mitesi?" ⁶³ Ayero senu Yesu mene ge abena oko sao bora bora yero dopero mitina ara. Ayero yenu pirisa baina mene nupema atata yero sena, "Tuwa Bayau putoungne auna benaungna ning atata yana se tau yae. Ning Yuda emora Sorao Emo yazo Kristo, Tuwa Bayaura Mani meti aung ing?" ⁶⁴ Atata yenu Yesu mene eyero sena, "Sinesa ara. Arata zo sana nigipu. Nete na Emora Mani mene Tuwa Bayau Putoungne auna wawong mera atu adungno mitana garineya. Na uritira bereze tame adungno mitana wosiro buro kasa yai garineya." ⁶⁵ Ayero senu pirisa baina amimene ge awiya niginu meko yenu nung tawong wori nuka nuna ininu kerenu emo dubu nuna eno eyero sena, "Nung Tuwa Bayau daigari nasani siniya, arare name noeno emo ena buro nung gera pugaeese sarinenine?" ⁶⁶ Ge meko awiya nika niyetope nigiro no sarinei?" Ayero senu awong eyero sewa, ⁶⁷ "Nung magayaora gerao niya ara." Ayero sero Yesura benaungna begura pisero nung dero musunamasuna yewa ara. Anewa ena mene zo wawong petata yero nung sowena dero ⁶⁸ nung eno eyero sewa, "Oiye, Sorao Emo Kristo. Ning porofete me yai giro se, emo ning deduniya auna yazo aweni?"

Petoro mene Yesu bewae yena.

Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Ayero nasani newa Petoro nung goma mokora napo kakame atu mitina ara. Mitinu soumani baunodi zo mene nuna-una baungno eyero sena, "Ning amimene Yesu Galilaya emo oune dema nosa ara." ⁷⁰ Ayero senu nung emo mitiwa auna benaungna atu bewae nasani eyero sena, "Ning ge

sinesa awiya na kau nena." ⁷¹ Ayero sero iropuro goma towao bera ina baungno mitinu nupema soumani baunodi zo mene giro emo atu mitiwa aeno eyero sena, "Emo ewiya nung Yesu Nasarete napora aune dema noiya." ⁷² Ayero senu Petoro mene Tuwa Bayaura benaungna senu tau yenu nupema bewae nasani eyero sena, "Na emo owiya oko gosinona." ⁷³ Ayero sero dodopinenu be apungkaka aung yenu emo mitiwa amimene Petorora-una baungno eyero sewa, "Nae ge mapu nina nigitine-nane Galilaya emora ge ine niya. Ning meba dubu nuna-una zo ara." ⁷⁴ Ayero sewa nung nupema Tuwa Bayaura benaungna ge eyero senu tau yena, "Na ge iwarinena, awiya Tuwa Bayau na dai magayarinenana. Na emo awiya oko gosinona." Ayero sinenu kokora mene ge sena ara. ⁷⁵ Petoro kokora ge nigiro Yesu mene gitau nung eno ge eyero sena awiya kotungna. "Kokora ge oko saore nine na bewae yasa be etama yariniya." Nung ge awiya kotungno kasa daung yero zi bainakama sena ara.

27

Yudas keregao emo mene awong Yesu puro baung Pilator-una yewa giro nung muri zuwena.

Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32

¹ Iya gainu pirisa babuzere simaire awong au dekaongna gairo Yesu daya magayaise sewa tau yena ara. ² Ayero yero sewa Yesura wawong etobe bunero puro Romana emo tuwa Pilato auna-una bamuwa ara.

Apo 1:18-19

³ Magayaise sewa tau yena awiya Yudas keregao emo mene nigiro giro, "noeno ayero yeteni?" ayero sero dubo nuna meko yenu moni pugaiwa awiya puro baungno pirisa babuzere simaire aeno pugaina ara. ⁴ Ayero nasani eyero sena, "Na were-were yero emo pasena aung awiya keregana pumeya." Ayero senu awong eyero sewa, "Nae no yanenese buro sinesi? Awiya nona nina gege." ⁵ Ayero sinasani moni awong sewa puro baungno Tuwa Bayaura ibu bainana atu augainu witinu nung doro baungno muri zuwero magayena ara.

⁶ Ayero yenu pirisa babuze mene moni silva awiya yangtagairo pu dekaongna gairo eyero sewa, "Moni ewiya zo magayaora zuma, aeno ibu bainana awangna punganane oko teng yariniya." ⁷ Asero awong moni amimene no yarinene ayero sero wina-se nete sewa teng yenu moni awiya puro baungno au yao emora tawong agewa zo zuma gaewa ara. Emo esewa buro magayaya atu mutaya biriti esewara yaise sero zuma gaewa ara. ⁸ Arare tawong

auna yazo “Yu Zuma Gayaora” ayero sewa tau yenu mitoiya ara. ⁹ Arare porofete Yeremiara ge me yena ara. Ge awiya eyao era,

Isreli emo awong zuma nuna

silva moni 30* ayero sewa ara.

¹⁰ Emo moni silva 30 amimene au yao emora

tawing zuma gaewa ara.

Tuwa mene na eno sena deka ayero yewa.

Pilato mene Yesu i pasaora magayaise sewa niginu tauyena.

Mk 15:2-15; Lu 23:3-5, 13-25; Yo 18:33-19:16

¹¹ Awong Yesu puro bamuwa emo tuwara benaungna dopenu emo tuwa mene atata yero sena, “Ning Yuda emora emo tuwa ing?” Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Yore, sinesa ara.” ¹² Ayero sena ara. Arata be pirisa babuzere simaire mene nung gera pugari sero ge sewa be aune nung ge abena oko sao yena. ¹³ Ayero yenu Pilato mene atata yero sena, “Ning eno ge mou-mesa yao sineya awiya nigitinesita?” ¹⁴ Ayero senu Yesu mene ge abena oko sao bora bora yero mitinu emo tuwa mene giro wawong di gauna ara.

¹⁵ Magayao mene awong Daigaina auna iya sero emo tuwa nung Yuda emo zo yazo yau sinauwa emo awiya bunao gare atu besero ayero nasani nauna. ¹⁶ Arare be auna atu gorobo emo meko nibamu zo bunao gare mitina yazo nuna Barabas. ¹⁷ Arare emo apakana augairo dodopinewa Pilato mene atata yero sena, “Emo zota zo besanese sinei? Na Barabas besanese sineita Yesu nung emo tuwa Kristo asineya, nung awiya besanese sinei?” ¹⁸ Pilato mene ayero sena, noeno okowata, Yesu mene buro nasani nuanu emo bauno Yudara gitau yao emo yangdoro nuna-una bautu- nauwa aeno gitau yao emo mene nung eno tini kapao puro nung puro buro nuna-una newa, ayero gigena.

¹⁹ Be aune emo tuwa nung ge sao tau yao masi nuna-una adungno mitinu bauno nuna mene ge eyero pugainu baungna, “Ning emo dang auna ge osina zo oko sase. Noeno okowata, na yeme atiyo yero nung aeno yaya baina tapunete gigena.”

²⁰ Arare pirisa babuzere simaire awong emo bauno dawong gaero eyero sewa, “Barabas ao-diro Yesu daese sepu.” Ayero sewa. ²¹ Arare emo tuwa mene nupema atata yero sena, “Zota zo besanese sinei?” Ayero senu awong eyero sewa, “Barabas.” ²² Ayero sewa nung atata yero sena, “Ayero Yesu Sorao Emo Kristo ayero sinowa nung

eno nono yarineni?” Ayero atata yenu be kerero zayero wawa sero eyero sewa, “Nung i pasaora magayaise.” ²³ Ayero sewa Pilato mene nupema atata yero sena, “Noeno ayero sinei? Nung pasena no yeni?” Ayero senu awong atata auna susuwa oko sao yangdoro wawa sero eyero sewa, “I pasaora magayaise.”

²⁴ Ayero sewa Pilato ge sero tetere yero giro winade bainakama kasa yoiye sero awang nasani senu soumani ou puro bu- muwa nung Yuda emora benaungna atu wawong nuna sainasani eyero sena, “Emo pewayao ewiya dao magayao auna pasena awiya nana-una oko mitaise. Awiya nona ninae gege.” ²⁵ Ayero senu awong be kerero wawa sero eyero sewa, “Dao magayao nuna auna pasena awiya nae aune saisibuna nanae auna-una mitaise.” Ayero sewa ara.

²⁶ Ayero sewa Pilato mene senu Barabas besewaka kasa yenu awong Yesu angsi wo tata mene yao† amimene wezewa ara. Wezinetu duwa aune Pilato mene Yesu i pasaora daya magayaise sero gorobo emora waweng pu- gaina ara.

Gorobo emo mene Yesu izewa.

Mk 15:16-20; Yo 19:2-3

²⁷ Pilatora gorobo emo ena mene Yesu puro Roma emo tuwara gare witiro sewa gorobo emo apakana nuna-una augaiwa ara. ²⁸ Augatinasani Yesura taung wori dutugairo taung wori yuyao wosogaiwa pungna. Awiya emo tuwara taung wori wosogaine yewa pungna. ²⁹ Ayero yero angsi dungne puro ewero aune ziyo nuna- una atu wosogaiwa ara. Ayero yero itu zo pugaiwa wawong me mene puro dopena ara. Ayero dopero mitinu nuna-una nugu baungno boma gaero nung izinasani eyero sewa, “Iya iwaing, Yuda emora emo tuwa.” ³⁰ Ayero sero begura pisinasi itu sorero puro nung ziye dewa ara. ³¹ Ayero nasani nung izinasani nete gorobo emora taung wori dutugairo yangdoro taung wori nuna awiya nupema wosogaiwa pungnu i pasaora dari sero puro bamuwa ara.

Yesu i pasaora dewa magayena.

Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27

³² Puro bautunete nagibe atu emo zo tamuwa yazo nuna Simon, nung Sairini napora. Awong nung taungno ato sewa Yesura i pasao soreuno diunu bamuwa ara. ³³ Bautunete tawing zo yazo Goli- gata, ge naname-una “Gitau Atora Wetu,” atu kasa yewa. ³⁴ Kasa yero ou wain puro ou dokowang yao yaya nuwegaora

* **27:9:** Soremao Ge zo Matiu 26:15 auna atu mitiya awiya gi. † **27:26:** Angsi wo tata mene yao, awiya wo tata gege okowata, seni tauyao ta nona ena diyao amimene wo tatara dema buro yao ara. Nona ayao mene mani dedunauwa yaya baina tapunauwa.

ou aune dema dawero pugaya minaise pugaiwa miniro giro yangduna ara.

³⁵ Ayero yero nung i pasaora dewa ara. Dero aune taung wori nuna itagi yero pumari sero ge tuwao zo yazo nuna laki awiya yewa ara. Ayero aune taung wori nuna bono yero pumuwa ara. ³⁶ Ayero nung diya nasani adungno mitiwa ara. ³⁷ Ika i pasao tame atu susuwa nouna nung dewi auna ge eyero gaero pugaiwa mitina, “Ewiya Yesu, Yuda emora emo tuwa.” ³⁸ Emo ugaing mani etobe nung aune dema i pasaora dero zo enaba zo enaba ayero pugaiwa dopewato ara.

³⁹ Masi auna atu emo puma-sauma nasani Yesu izero nung eno eyero sewa, ⁴⁰ “Ae, ibu baina kaseru wari be etama aune ibu seka yari sasa amimene taung aingso nina gera yaora atu sore. Ning Tuwa Bayaura mani me nosi siya, arare ning nika nitope i pasaora atu wosi dopase.” ⁴¹ Pirisa babuze aune sao tauyao ge gipao emore simaire awong deka ayero nung izinasani sewa, ⁴² “Nung gitau emo ena soreuno kora yero nasani nauna, arata nung nuka nutope soremao ine teng oko ara. Nung Isreli emora emo tuwa naname noita, aeno i pasaora atu yeme wosai nung Sorao Emo naname me ayero sarinenane. ⁴³ Nune ‘Na Tuwa Bayaura Mani’ asinasani Tuwa Bayau tumo didinoyi, arare Tuwa Bayau mene nung aratapu nasani giro nung sorero pumaise ganene.” ⁴⁴ Ayero sewa pasena emo etobe dema awongto Yesu deka ayero izewato ara.

Yesu magayena.

Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30

⁴⁵ Ayero nung eno newa wari diti 12 kilok yenu mume baina kasa yero tawing teng yero mitinu 3 kilok yena ara. ⁴⁶ Arare 3 kilok yenu aune Yesu mene wawa sero eyero sena, “Eli, Eli, lema sabaktani.” Ge naname-una, “Tuwa Bayau nana, Tuwa Bayau nana, ning nono yero na dotinesi?” ⁴⁷ Ayero senu dopero mitiwa auna ena mene nigiro eyero sewa, “Nung Eliya yau siniya.” ⁴⁸ Aune zo mene nigiro mena sungno baungno witora yabutata zo puro wain dokowang yao dusero itura diro Yesu mene minaise sero pugainu witina ara. ⁴⁹ Ayero yenu ena mene giro eyero sewa, “Ning yangdo. Eliya mene buro nung bata-gairo pugai wosarinita, awiya ganene.”

⁵⁰ Ayero sinewa Yesu nung nupema wawa bainakama senu oweno aung yenu magayena ara.

⁵¹ Magayenu ibu bainana mo bainakama[‡] kimegao awiya ika atu zayero kerero dao etobe yena ara. Dumi bainakama ipenu daba babuze bebezegaiwa. ⁵² Ayero yenu biriti be gausenu ge emo gitau magayao ena mene seka yewa ara. ⁵³ Ayero yewa ago Yesu nung nuka nutope gitau yero iropunu aune awong biriti nunae-una atu iropuro Yerusalem napo dang auna baungno emo bauno daigairo auna-una kasa yewa gigiwa ara.

⁵⁴ Gorobo emora gitau yao aune gorobo emo nuna ena awong Yesu diya nasani dopero mitiwa amimene dumine nona enane dema kasa yena awiya giro awang yero sewa, “Emo ewiya kara meba Tuwa Bayaura Mani ara.”

⁵⁵ Mani bauno daigairo Yesu Galilaya tawingna atu ago yero nasani sou buro nauwa amimene ake ina atu dopero tani awiya gosinasani mitiwa ara. ⁵⁶ Nunae-una ena awiya Maria Madala napora, aune Maria yazo nung Yakoboto Yosefera ai, nupema Zebedira mani etobe auna ai dema.

Yesu mutewa.

Mk 15:42-47; Lu 23:50-56; Yo 19:38-42

⁵⁷ Ture inu aune Arimatia napora emo waure zo yazo nuna Yosefe, nung Yesura ge nigitinasani nauna, amimene baungno kasa ye ⁵⁸ Pilatora-una gairo Yesura taung aingso pumari senu nigina ara. Nigiro taung aingso pumaise gorobo emo eno senu yangduwa. ⁵⁹ Yangduwa Yosefe mene taung aingso puro mo neyangyao sekawa zo imoko-kaungkaung mene ewero ⁶⁰ puro baungno daba una sekawa wamao biriti gerao nuka nuna auna atu Yesu pugairo daba bainakama zo dereme yenu baungno be gazenu yangdoro baungna ara. ⁶¹ Ayenu biriti auna bera atu Maria Madala napora nung yazoreto adungno mitiwa ara.

Gorobo emo ena mene Yesura biriti umo yewa.

⁶² Fraide ture weno dung mume yenu Sarerera be zayewa be aune pirisa babuze Farisayore awong au dekaongna gairo Pilatora-una bamuwa ara. ⁶³ Baungno eyero sewa, “Emo tuwa nanae, nae ge zo kotupunenane, awiya sanane. Ge iwao emo omimene nung seka nasani eyero sero nasani nauna, ‘Na magayero wari be etama aung yai aune seka yero iroparinena.’”

[‡] 27:51: Mo bainakama. Tuwa Bayaura ibu baina auna mokora atu masi etobe mitauna. Zo awiya yazo nuna Masi Dang. Pirisa emo dubu mene wari be sero masi auna toitinasani buro nunae yero nasani nauwa. Ora masi zo bautara atu mitauna yazo nuna Masi Dang Nibamu pewayao auna towao be amaze mo bainakama mene gazinasani nauna. (Hibru 9:1-7 awiya zazagairo gi.) Yesu magayenu aune mo bainakama awiya kerena, awiya name pirisa aung Tuwa Bayaura benaungna atu kasa yao ine teng susuwa awiya ganenese kerena ara.

⁶⁴ Gitau nung seka nasani aune nuka nutope Sorao Emo Kristo ayero sero naunu meko yero nauna. Arata yeme awiya buro-mani nuna mene baungno taung aingso nuna ugaing puro tara yero aune, 'Nung magayaora atu iropuro seka yetiya,' ge asero name eno ge iwaya meko yore yariniya. Arare awong ayero yowi sero, ning ge sasa gorobo emo mene baungno diya yero baingtiti naya wari be etama aung yaise." ⁶⁵ Ayero sewa Pilato mene awong eno eyero sena, "Gorobo emo pugatinena. Arare niye puro baungno pugai pu umo yero baingtiti nasani mitae." ⁶⁶ Ayero senu awong gorobo emo aune dema baungno daba be gazao awiya angsi mene diwa. Ayero yero angsi osina besaya mitai gari sero angsi osina etobe awiya i saora mung mene dewa saneneungna ara. Ayero yero gorobo emo ena biriti diya yaese pugairo ayero yewa ara.

28

Yesu iropuna.

Mk 16:1-10; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10

¹ Sabat iya aung yenu Sande gora iya gatinenu Maria Madala napora nung yazo nuna auneto biriti gari sero bamuwato ara. ² Bautunewato dumi bainakama ipenu Tuwara angelo zo mene uritira atu wosiro daba dereme enaba yenu baungnu nung tame adungno mitina ara. ³ Benaung nuna awiya zayang-zayang nasani waegatinena. Taung wori nuna imoko-kaungkaung awiya neyangyao, bereze ine ara. ⁴ Arare diya emo awong giro awang yero wetu ipenu zuwero mamagayao ine yero mitiwa ara.

⁵ Ayero mitiwa bauno etobe baungno kasa yewato angelo mene eyero sena, "Nito awang oko yaeto. Na gosinena. Nito Yesu i pasaora dao awiya gari sero butuneyato. ⁶ Arata nung etu oko mitiya. Nung gitau niye eno sena deka ayero iropumiya. Nito bungputo, masi nuna gaeto. ⁷ Diti moko ninato mene giro aune mena baungno buro-mani nuna eno eyero seputo: Yesu nung magayaora atu iropuro Galilaya tawingna gitau bautuniya. Arare niye baungno nung atu garineya. Ge kara sinena ara." ⁸ Angelo mene ayero senu giro awongto awang yero biriti doro mena kapetegairo sungno bamuwato. Arata awongto yawa yawa bainakama dema yero buro-mani nuna eno bowi sari sero sumao gege sungno bamuwato ara. ⁹ Bautunewato Yesu mene nagibe atu awongto taungno eyero sena, "Gora iwaing." Ayero senu awongto nuna-nuna nugu koing gairo te nuna iniwato ara. ¹⁰ Ayero yewato Yesu mene eyero sena, "Nito awang oko yaeto. Baungno otao mani

nana sayato Galilaya tawingna baungno na garineya." Ayero sena ara.

Gorobo emo mene baungno ge ungwewa.

¹¹ Bauno etobe bautunewato biriti diya nunae-una ena mene mena sungno baungno nape atu pirisa babuze eno ungwewa didinasani tani kasa yena auna ungwewa diro aung yewa. ¹² Ayero sewa nigiro awong simaire dema augairo ge sero nigiro ayero aune gorobo emo eno moni witaio pugatinasani eyero sewa, ¹³ "Niye eyero sepu, 'Pinge auriti awinenane buro-mani nuna mene kasa yero aingso nuna ugaing puro babeya.'" ¹⁴ Ge awiya emo tuwa mene nigiro niye eno nona zo yao eno awang oko yae. Nae nung zawagairo sanane nigariniya." ¹⁵ Ayero sewa gorobo emo mene moni awiya puro ge sewa awiya dimuwa ara. Arare ge iwao ge awiya Yuda emora-una teng yena. Teng yero mitoiya mitiya.

Yesu mene diri atu kasa yero buro nuna awiya buro-mani nuna eno sero pugaina.

Mk 16:14-18; Lu 24:36-49; Yo 20:19-23; Apo 1:6-8

¹⁶ Buro-mani 11 awong Galilaya tawingna diri zo gitau Yesu mene awong eno sena auna witiwa ara. ¹⁷ Witiro nung maze giro nuna-una baungno kokoing gaiwa ara. Dekaong dekaong mene dubo gagausewa ara. ¹⁸ Arare Yesu mene nunae-una nugu baungno eyero sinasani tugata yena, "Putoung baina uritira aune tawingna aune apakana na eno pugairo aung yao. ¹⁹ Arare niye tawing sero sero bautunasani emo bauno dubu sero ge tugata yaya nigiro awiso nana yae. Ayero nasani Mama, Mani aune Oweno auna yazora susupunasani ge ou suwepu pumae. ²⁰ Wini ge sero gipero ayero nona amaze gipepu diungno aung yae. Sana nigipu. Na wari be giti niye aune dema nana tawingna be aung yariniya arauwa."

BOWI IWAING MAK MENE GAENA

Mak, yazo nuna zo Yohane Mak, nung Yerusalem nape atu baina. Nung Pauloto Petorora soumani yero nasani nauna. Nung Yesura ungwe ewiya Roma emo dubu mene zazagairo aratamaese aeno gaena. Roma emo awong putoungne sero putoung paso didinasani nauwa. Arare Mak mene Yesura ungwe gainasani buro putoungne aune tani putoungne Yesu mene nasani nauna auna ungwe-maungwe yena.

Yohane ge ou zayero suwao emo amimene ge tugata nasani nauna.

Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28

¹ Yesu Kristo Tuwa Bayaura Mani auna Bowi Iwaing eyero kasa yena era. ² Porofete zo yazo nuna Yesaya mene bukura ge ewiya gaenu mitoiya era,

Ewiya gipu! Na bowi sao emo nana iyengtarinena. Nung gitau yero nag-ibo nina kora yariniya. ³ Nung eu yanawira atu wawa sero eyero siniya, "Tuwara nagibo awiya kora yepu korosae."

⁴ Yesaya mene ge ayero gaena deka ayero Yohane ge ou zayero suwao emo amimene eu atu mitasani ge putoungne sinaunu nigiti nasani nauwa. Eyero sinauna, "Niye dubo darawa yero nao memeko ninæ duwaya giro aune na niye ge ou suwarinena. Ayero yaya aune Tuwa Bayau mene pasena ninæ disai aung yariniya." Ayero sero nauna ara. ⁵ Yudaya tawingna emo bauno arita napo baina Yerusalem auna emo bauno apakana amimene nuna-una baungno pasena nunæ keregati nauwa aune nung awong ou Yodan auna atu ge ou susu nauna arauwa.

⁶ Yohanena mo awiya wo kameli tumiza puro gaewa ara. Ipura geing nuna awiya wo aingso ara. Nung koware aune pika ou amaze mininauna. ⁷ Yohane mene Tuwa Bayaura ge eyero sinauna, "Na gitau nena, arata na putoung aung. Ora emo zo ago bariniya auna putoung bainakama. Nune na daigatiniya ara. Na utero te soga nuna-una angsi awiya besao ine teng oko ara." ⁸ Nane ge ou gege niye eno pugena pumeya, arata nune mene zo ge ou Owenone niye eno pugai pumarineya." Ayero sinauna arauwa.

Yohane mene Yesu ge ou suwena.

Mt 3:13-17; Lu 3:21-22

⁹ Ayero newa aune Yesu napo Nasarete Galilaya tawingna mitiya auna atu bunu Yohane mene nung ou Yodan auna atu ge

ou suwena ara. ¹⁰ Ayero yenu Yesu oura atu wiwiti nenu uriti gausenu Oweno mene nuna-una towari sero ni audubo ine yero wowosinenu gigina. ¹¹ Diti yero gosinenu ge zo eyero uritira atu wosina, "Ning mani nana. Ning yo dingya nana. Na ning giro yawa yawa nena."

Sanda mene Yesu etegari yena.

Mt 4:1-11; Lu 4:1-13

¹² Ge wosinu Oweno mene nung puro eu baungna. ¹³ Eu baungno wari be 40 mitaunu Sanda mene nung etegari yena. Yesu eu wo somara atu nenu angelo mene nung kora yewa.

Yesu nung Galilaya atu buro nuna zayena.

Mt 4:12-17; Lu 4:14-15

¹⁴ Emo ena mene Yohane puro bunao gare pugaiwa aune Yesu mene Tuwara Bowi Iwaing awiya sero sero yero baung Galilaya yena. ¹⁵ Galilaya baungno eyero sena, "Be kasa yetiya. Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna be kasa yetiya. Niye dubo darawa yero Bowi Iwaing nigipu me yae." Ayero sena arauwa.

Yesu mene emo siwongpatige nung ago yaese sero yausena.

Mt 4:18-22; Lu 5:1-11

¹⁶ Yesu mene ou nazi Galilaya auna bage atu nete Simon meta nuna Anderea awongto wo buro nasani nauwato amimene moga oura papatinewato gigina ara. ¹⁷ Giro awongto eno eyero sena, "Nito bungputo, na ago yaeto. Na nito gipana emo bauno pumao emo yaeto." ¹⁸ Ayero senu giro awongto moga nunato atu doru Yesura ame bamuwato ara. ¹⁹ Yesu mene nupema maingkoka bage-bage baungno menatore etobe yazo nunato Yakoboto Yohane, awongto Zebedira mani, amimene wangna atu mitasani moga kora newato awiya gigina. ²⁰ Giro yausenu awongto maung nunato Zebedi awisore wangna atu doru Yesu aune dema bamuwato arauwa.

Yesu mene iwae emo zora-una atu tunena.

Lu 4:31-37

²¹ Awong baung napo Kapaneam yewa. Atu newa oreagaora be yazo nuna Sabat awiya kasa yenu giro nung Yuda emora yere ibu auna toiro awong eno ge tugata yena ara. ²² Nung ge tugata nenu awong ge nuna nigiro wawong di gapunewa ara. Awiya noeno okowata, nung gera susuwa mene ge diro baingtina, awiya sao tauyao ge gipao emo nunæ gipinauwa awiya doru daigairo putoungne sena ara. ²³ Ayero gipinenu emo zo iwae mene nuna una toiro

* 1:7: Soremao Ge zo Matiu 3:11 auna atu mitiya awiya gi.

mitina amimene yere ibu nunae-una atu kasa yena. ²⁴ Kasa yero ge betero eyero sena, “Yesu Nasarete napora emo, ning no yari sero nanae-una butunesi? Ning nae sisigari sero butunesita nowa. Na susuwa nina gosinena. Ning Tuwa Bayaura mani wosewa zebao.” ²⁵ Ayero sena ara, arata Yesu mene iwae tunero eyero sena, “Ning ge doro nung doro baung.” ²⁶ Ayero senu giro iwae mene emo awiya denu angzi apunenu iwae be kerero aiyamama sero nung doro baungna ara. ²⁷ Ayero yenu emo bauno mene giro wawong di gauno ge wina-se nasani atata yero sewa, “Ewiya noiye? Nung gipao ge seka zo gipiniya. Nung emo putoungne ine yero ge sinoi nona apakana ge nuna dipunowa. Iwae dema ge nuna dipunowa.” ²⁸ Ayero sewa bowi nuna amimene baungno Galilaya tawingna teng yena ara.

Yesu mene Petorora imeti kora yena.

Mt 8:14-15; Lu 4:38-39

²⁹ Yesu buro-mani nuna aune dema ayero yere yere ibu doro Simonto Andereara-una gare toiwa Yakoboto Yohane awongto aune dema toiwato. ³⁰ Simonna imeti mene yaya taung kokoni yao puro apegairo mitinu giro awong bowi nuna Yesu eno sewa ara. ³¹ Sewa giro Yesu mene nuna-una baungno wawong nuna ininu iropunu taung kokoni yao awiya aung yenu nung nona nunae sairo pugainu miniwa arauwa.

Yesu mene emo bauno dubu baina awiya kora yena.

Mt 8:16-17; Lu 4:40-41

³² Ture itinenu awong emo bauno yare aune emo bauno iwae puro nasani nauwa awong awiya puro nuna-una kasa yewa. ³³ Ayero yewa napora emo bauno apakana amimene be towaora atu winamise yero towari sero yewa. ³⁴ Yesu mene senu emo bauno daigairo yaya ewe-pape puro nasani nauwa amimene iwaing yewa. Iwae daigairo tunenu bamuwa. Iwae mene nung gosinauwa, arare nung awong ge sao awang senu awong ge sao ine teng oko yewa.

Yesu nung Galilaya tawing ziuno buro yena.

Lu 4:42-44

³⁵ Pingne iya oko gaore nung iropuro garo doro soma zo emo bauno aung auna baungno isa sinenu ³⁶ Simon aune emo ena nung aune dema nauwa amimene nung kau yero baungno, ³⁷ taungno eyero sewa, “Emo bauno apakana ning kauneya.”

³⁸ Ayero sewa nung eyero sena, “Napo babuze nugu miteya auna dema babarinenane. Atu baungno na Tuwa Bayaura ge awong eno sane. Noeno okowata, na

buro awiya eno bumuwang.” ³⁹ Ayero sero nung yere ibu nunae Galilaya tawingna mitauwa auna baungno Tuwa Bayaura ge tugata nasani iwae ena tuni nasani nauna arauwa.

Yesu mene emo zo bozo tauyaore awiya kora yena.

Mt 8:1-4; Lu 5:12-16

⁴⁰ Yesu tani ayero nenu emo zo bozo tauyaore mene Yesura-una buro boma gaero koing gairo eyero sena, “Ning putoung nina mitiya, arare ning na kora yari yero giro kora yasa iwaing yarinena.”

⁴¹ Ayero senu Yesu mene nung yo yenu giro nung kora yari sero wawong pugairo nung dingyero eyero sena, “Yore, na ayero yari kotupunena. Taung nina iwaing kasa yaise.” ⁴² Ayero sinenu bozo tauyao nuna mena soyewa taung nuna iwaing yena. ⁴³ Ayero yenu Yesu mene nung mena babaise sero ge tauyao nung eno eyero sena, ⁴⁴ “Tani ning eno yetena auna bowi awiya emo zo eno oko sase. Arata ning baung, taung nina awiya pirisa eno gipasa gae. Ayero nasani nona Mose mene Tuwa Bayau eno pugaese sena, awiya pugasa yaya nina aung yetiya auna susuwa giro baingtarineya.” ⁴⁵ Ayero senu emo awiya garo doro baungna ara. Arata nung emo bauno daigairo aeno ge sinasani auna bowi awiya sero sero yena. Arare Yesu mene napo zota zora emo bauno auna ditira babao ine teng oko yenu giro nung soma emo bauno aung auna baungno mitaunu emo bauno euna aune ouna aune ayero nuna-una kasa yero nauwa arauwa.

2

Yesu mene emo zo te wawong amao awiya kora yena.

Mt 9:1-8; Lu 5:17-26

¹ Wari be ena aung yenu Yesu mene nupema tera baung Kapaneam yenu emo bauno mene Yesu kapete nuna gare gairo mitina awiya nigawa. ² Nigiro emo bauno daigairo mene nuna-una buro augaiwa garo mokore bautare apakana beburo aung yena ara. Ayero yewa nung Tuwa Bayaura ge awong eno sinasani mitinu ³ emo ena mene emo zo te wawong amao awiya puro bumuwa ara. Emo siwongpatige amimene emo awiya diungno puro bumuwa. ⁴ Arata emo bauno witao mitiwa, arare awong Yesura-una nugu babao ine teng oko yenu giro awong garo eno nung wese mitina atu be yero emo gogare awiya pugaiwa wosina. ⁵ Ayero yewa Yesu mene inao nunae giro mani yayare aeno eyero sena, “Mani nana, na pasena nina disinena.” ⁶ Ayero senu Yudara sao tauyao ge gipao emo ena mene eyero kotupunasani mitiwa,

7 “Emo emimene Tuwa Bayau mene yaine nija. Emo zo mene pasena disao ine teng oko. Awiya Tuwa Bayaura buro gege.”
 8 Ayero kotupunewa giro Yesu mene awong kotupunewa awiya mena yetine yero giro awong eno eyero sena, “Niye nono yero ayero kotupunui?”
 9 Name emo yayare aeno, ‘Iropu, ang yase’ tebeba ayero sanane nung oko ang yao yariniya, awiya name meng garinenane. Noeno okowata, emo bauno mene ge naname gaya ge iwao yariniya. Arata name, ‘Na pasena nina disinena,’ tebeba ayero sarinenane, awiya name meng oko garinenane. Noeno okowata, emo bauno mene ge naname-una me awiya gao ine teng oko.
 10 Arare na pasena disaora putoung puro tawingna etu nona, awiya gaese sero na ge ewiya dema nung eno sarinena,
 11 Na ning eno eyero sinena: Iropu, awao masi gogare nina puro garo nina-una babase.”
 12 Ayero senu nung iropuro awao masi gogare nuna puro emo baunona diti mokora atu garo doro baungna ara. Ayero yenu awong wawong di gauno Tuwa Bayau bowi yero eyero sewa, “Name tani eyao ine gitau oko gao.”
 Ayero sewa arauwa.

Yesu mene Lewi yausena.
Mt 9:9-13; Lu 5:27-32

13 Yesu mene soma awiya doro ou nazira nugu nupema baungnu emo bauno apakana mene nuna-una kasa yewa ge tugata yena ara.
 14 Atu nawe garo awiya doro bautunete emo zo yazo nuna Lewi, nung Alifayora mani, nung amimene takis pugaora gare atu adungno mitinu giro nung eno eyero sena, “Ning na ago ye.”
 Ayero senu giro nung iropuro nung ago yena arauwa.

15 Yesu mene Lewira-una gare baungno adungno nona mininasani mitinu takis pumao emo aune Yudara sao tauyao ge dao emo daigairo amimene Yesu buro-mani nuna aune dema adungno mitiwa. Emo ayetugao daigairo amimene Yesura ame nasani nauwa.
 16 Arare Farisayora sao tauyao ge gipao emo ena mene Yesu takis pumao emo aune Yudara sao tauyao ge dao emo aune dema nona mininasani mitina, awiya giro buro-mani nuna eno eyero sewa, “Nung nono yero takis pumao emore ge dao emo aune dema nona mininiye?”
 17 Ayero sewa Yesu mene ge awiya nigiro awong eno eyero sena, “Emo yaya aung mene doktara-una oko bautunowa. Arata emo yayare mene gege doktara-una bautunowa. Na emo nao nunae pewayao asinowa awiya yausari oko bumuwang. Arata na emo pasena yao emo awiya yausari bumuwang.”
 Ayero sena arauwa.

Tani nona seminaora.

Mt 9:14-17; Lu 5:33-39

18 Be aune Yohanena buro-mani aune Farisayo awong amimene nona minao semini nasani mitiwa. Arare emo ena mene buro Yesu atata yero sewa, “Susuwa noeno Yohanena buro-mani aune Farisayora buro-mani amimene nona seminineya buro-mani nina mene nona oko seminao yero nei?”
 19 Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, “Emo bauno ataora bonene nasani mitaya emo nung bauno atariniya amimene awong aune dema nariniya be aune nona seminaese saya nigarineita? Aung arauwa. Awong emo aune dema narineya be aune seminaese saya oko nigarineya.”
 20 Arata ago emo awiya iwo mene puro babaya aung yariniya be aung awong nona seminarineya. Dekka ayao ine na eno yaya aune buro-mani nana mene nona seminarineya.”
 Ayero sena arauwa.

Gipao ge sekare mature dema tairo pugao awang sena.

21 Yesu mene eyero sena, “Name mo toto yangtagairo gayari sero mo be seka puro mo asora atu oko gainonane. Ayero yarinene, awiya mo seka mene watimai mo aso awiya nupema kerai toto bainakama yariniya.
 22 Nupema, name ou wain seka puro meme aingso matura oko sukupunonane. Ayero yarinene, awiya ou wain mene daing yero titisero meme aingso misero pisai kerai ou wainne meme aingsoere awiya gera yarinene. Name ou wain seka puro meme aingso sekara sukupunonane.”
 Ayero sena arauwa.

Sabat iya be aune buro yao awang sewa auna ge.

Mt 12:1-8; Lu 6:1-5

23 Sabat iya be zore Yesu buro-mani nuna aune nagibe atu bautunete wuit buro zo buwagati nasani buro-mani nuna mene wuit me kowero miniwa.
 24 Ayero yewa giro Farisayo mene nung eno eyero sewa, “Sao tauyao ge mene awong buro zo Sabat iya be aune yao awang siniya awiya neya, gosinesita?”
 25 Ayero sewa Yesu mene awong eno abena eyero sena, “Niye ungewe zo Dawidi aune emo ena nung aune dema nauwa, awong nona minao aung, meri apunasani mitiwa auna ungewe awiya niye oko nigao mene saine neya, awiya!”
 26 Abayata mene pirisa baina yero nasani nauna be aune Dawidi mene Tuwa Bayaura ibu auna toiro ame Tuwa Bayaura benaungna pugati nasani nauwa awiya minina. Ame awiya awong wosao mene minaese sao oko. Pirisa gege mene minaese sao ara. Arata Dawidi mene ame awiya puro dubu nuna eno pugainu miniwa Tuwa Bayau mene giginu meko oko yena.”

²⁷ Ayero sero susuuno eyero sena, “Tuwa Bayau mene Sabat iya be amimene emo bauno soremaise pugaina. Arata emo bauno mene Sabat iya be awiya soremaese oko pugaina. ²⁸ Arare na Emora Mani mene nona apakana auna Tuwa yero nona amimene Sabat iya be auna Tuwa dema yero nona.” Ayero sena arauwa.

3

Sabat iya be zore Yesu mene emo wawong meko yao zo kora yena.

Mt 12:9-14; Lu 6:6-11

¹ Yesu mene yere ibura nupema toiro emo zo wawong amao atu mitinu tauna. ² Emo bauno atu mitiwa amimene Yesu anuwing nasani “Nung emo yayare awiya Sabat iya be eune kora yarinita?” asero etuti nasani mitiwa. Awong Yesu gera pugari sero kotupu nasani newa, ³ arare Yesu mene emo wawong amao aeno eyero sena, “Era gapo.” ⁴ Ayero sero nung atu awong eno eyero sena, “Name tani iwaing Sabat bere yanane teng yarinita, tani meko yanane teng yariniye? Ora name emo bauno soremanane iwaing yaya teng yarinita, emo gera yanane magayaya teng yariniye?” Ayero sena, arata awong bora-bora yero mitiwa. ⁵ Ayewa nung diti-dati yero tini kapenu nupema kotumao meko nunae giro awong eno yo-aungno moko nuna zi sinenu giro emo aeno eyero sena, “Wawong iteti.” Ayero senu wawong itetinu wawong iwaing nupema yena. ⁶ Ayero yenu Farisayo mene ibu doro kasayero mena baungno Herodera Pati memba ena aune dema augairo Yesu daya magayaise auna nagibo tamari sero yewa arauwa.

Dubu baina mene ou nazira nugu atu augaiwa.

⁷ Yesu buro-mani nuna aune baung ou nazira yewa ara. Galilaya emo bauno dubu bainakama mene nung aune dema bamuwa. Ayero yewa emo Yudaya tawingna aune ⁸ emo napo Yerusalemna aune emo Idumia tawingna aune emo ou Yodan enabara aune emo napo Tayato Saidonna amimene buro apakana Yesu mene nasani nauna auna ge nigwa, arare awong witao amimene nuna-una bumuwa. ⁹ Ayero yewa nung buro-mani nuna eno eyero sena, “Emo bauno ewezoware na patowi sero wang zo soseru kora yero nugu pugaiwu mitae.” ¹⁰ Ayero sena, noeno okowata, gitau nung emo yayare daigairo awiya kora yenu giro emo bauno yayare apakana amimene nung dingyari sero wina-mise nasani mitiwa. ¹¹ Arare emo bauno iwae nunae-una mitiwa amimene nung giro te nuna-una zuwero aiyamama sinasani eyero sinauwa, “Ning Tuwa Bayaura Mani.” ¹² Ayero

sinauwa Yesu mene ge tauyao iwae eno sinasani awong susuwa nuna emo ena eno keregao awang sinauna.

Yesu mene buro-mani nuna 12 yangtagairo puna.

Mt 10:1-4; Lu 6:12-16

¹³ Yesu mene diri witiro emo ena ara taungno yausenu nuna-una bumuwa. ¹⁴ Nung awong yangtagairo kora yero emo 12 puro burora pugairo awong nung aune dema naese sena. Nung awong iyangtai Tuwa Bayaura ge saese, ¹⁵ o iwae tunaora putoung awiya pumaese sena ara. ¹⁶ Nung buro-mani 12 yangtagairo puna auna yazo nunae era: Nung yazo seka Simon eno pugairo Peto ro asena ara. ¹⁷ Yakobo nung Zebedira mani aune meta nuna Yohane auna yazo seka Boanege asena ara. (Ge naname-una, “Bibiyara mani.”) ¹⁸ Anderea, Filip, Batolomiu, Matiu, Tomas, Yakobo nung Alifayora mani, Tadias, Simon Zelote, ¹⁹ Yudas Iskeriot nung Yesu keregairo iwora wawong pugao emo.

Yesu mene buro-mani awiya burora pugairo aune nung doro baung nuna gare yena.

Ena mene Yesu eno eyero sewa, “Bielsebul mene nung sorepunoi buro yero noiya.”

Mt 12:22-32; Lu 11:14-23; Lu 12:10

²⁰ Emo bauno daigairo mene nupema Yesura-una bumuwa nung aune mani awiso nuna aune awong nona minaora be daigaiwa. ²¹ Ayewa giro dubu nuna ena mene ge awiya nigiro, “Nung dau yaine noiya,” asero nung sorari bamuwa ara.

²² Yudara sao tauyao ge gipao emo ena mene Yerusalem atu wosiro buro eyero sinasani mitiwa, “Iwae yazo nuna Bielsebul amimene nuna-una toiro mitiwa. Arare iwaera gitau yao amimene nung sorepunoi iwae tuninoiya.” Ayero sewa ara. ²³ Arare Yesu mene eno bauno yausenu bumuwa ge pungyao ena awong eno eyero sena, “Sanda mene nono yero nutope tunariniye?” ²⁴ Napo dekaongka auna emo bauno mene gausero wina-de yarineya, napo awiya tauyao oko mitarineya. ²⁵ Ora dubu zo gausero ge wina-se nasani iwo wina-ye yarineya, dubu awiya tauyao oko mitarineya. ²⁶ Sanda mene nutope iwo nuna yero putoung nuna gausero nariniya, awiya nung tauyero mitao teng oko yariniya. Putoung nuna aung yariniya. ²⁷ Name emo putoung bainane zora wau apakana pumari sero gitau emo awiya bunero aune nuna-una gare toiro wau nuna apakana pumarinenane ara. ²⁸ Na memoko sana nigipu. Emo baunona pasena apakana arita Tuwa Bayau izao ge nunae awiya disao teng niya. ²⁹ Arata zo nung Oweno izariniya emo auna pasena disao

ine teng oko ara. Pasena nuna mitao gege mitariniya.”³⁰ Yesu ayero sena. Awiya noeno okowata, awong nung eno eyero sewa, “Iwae mene nuna-una toiro mitiya.”

Yesura ai metamaine.

Mt 12:46-50; Lu 8:19-21

³¹ Ai nuna aune metamani nuna awong buro garo bautara atu dopero mitasani Yesu nunae-una baise sewa. ³² Asewa emo bauno dubu baina Yesura-una nugu adungno mitiwa amimene nung eno eyero sewa, “Ai nina aune metamani nina amimene ning gari sero buro bautara atu dopero miteya.” ³³ Ayero sewa nung abena eyero sena, “Ai nana metamani nana awiya nami i?” ³⁴ Ayero sero nung emo bauno nuna-una nugu adungno mitiwa awiya gosinasani diti-dati yero eyero sena, “Emo bauno emimene ayamani nana aune metamani nana aune neya. ³⁵ Emo bauno Tuwa Bayaura ge nigiro dipunowa amimene metamani numono aune ayamani nana neya.” Ayero sena arauwa.

4

Emo zo mene nona we bure atu sesena auna ge eniya.

Mt 13:1-9; Lu 8:4-8

¹ Yesu nung ou nazira nupema baungno ge tugata nenu emo bauno daigairo nibamu amimene nuna-una kasa yewa. Ayewa giro nung senu wang isewa wosinu nung witiro adungno mitinu emo bauno diti bainane mene bage atu mitiwa. ² Atu mitiwa nung awong eno ge eniya ena sinasani ge witao awong eno tugata nasani yena. Tugata nasani awong eno eyero sena, ³ “Sana nigipu. Emo zo mene nona we bure atu sesari baungna ara. ⁴ Baungno nona we sesinenu we ena nagibe atu wosiwa ni mamani mene taungno miniro aung yewa ara. ⁵ Ora we ena awiya tawing daba tame atu paka yero mitina auna atu wosiwa ara. Tawing awiya sori oko wiyai yao, arare we amimene mena koso yewa ara. ⁶ Tatai nunae deka ayero imokore oko bauna, arare wari mene witiro kokoni yenu irara yero magayero aung yewa ara. ⁷ Ora we ena awiya tawing iwe ena mitiwa auna atu wosiwa ara. We awiya iwere dema apakana teng-temo pusasa yero iropuro iwe mene nona awiya anenu me oko iyao yena ara. ⁸ Ora we ena awiya tawing me gawire auna wosiro iropuro zauno me witao iwa ara. We zora me 30 inu, we zora me 60 inu, we zora me 100 ina.” ⁹ Ayero sero sena, “Zo nung dawongne mene ge awiya nigaise.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene ge eniya sinauna auna susuwa.

Mt 13:10-17; Lu 8:9-10

¹⁰ Emo bauno zanewa aune emo ena mene Yesu aune dema nauwa arita buromani nuna 12 awong amimene ge eniya sena auna susuwa gari sero nung atata yewa. ¹¹ Atata yewa giro nung awong eno eyero sena, “Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna ge pungyero mitoiya, auna susuwa awiya niye ena mene nigaese sao mitiya ara. Arata ena awiya susuwa nuna pungyero mitai ge eniya gege sana nigaese sero sinona. ¹² Porofete Yesaya mene ge eyero gaena,

Awong dubo kapete gairo nao sekara naya na Tuwa Bayau mene pasena nunae disoni sero, awong diti moko nunae mene gaese, arata oko giro baingtaese. Awong ungewe nigaese, arata ungwena susuwa oko nigiro baingtaese.

Tuwa Bayau mene ayero sena, arare na ge eniya gege awong eno sinona.” Yesu mene ayero sena arauwa.

Nona we bure atu sesaora ge eniya auna susuwa keregaina.

Mt 13:18-23; Lu 8:11-15

¹³ Yesu mene ayero sero awong eno eyero sena, “Niye ge eniya auna susuwa awiya oko gao neita? Arare niye nono yero ge eniya ena auna susuwa giro baingtarinei? ¹⁴ Susuwa nuna eyao era: Emo we urari sesinoiya amimene Bowi Iwaing auna ge we urinoiya. ¹⁵ Arata emo bauno enana dubo awiya nagibora tawing tauyao ine. Awong Bowi Iwaing nigitinowa Sanda mene mena buro Bowi Iwaing dawong nunae-una toitinoyia awiya sorinoiya. ¹⁶ Dekka ayao ine emo bauno ena awong tawing gawi aung daba tame paka yero mitoiya ayao ine ara. Awong uritira ge nigiro mena puro yawa yawa nowa. ¹⁷ Arata awong tatai aung. Awong Tuwara nagibo awiya be maingkoka gege ago yero nema aune emo bauno mene uritira ge eno iwo awong eno yero nowa giro awong mena nagibo awiya dotinowa. ¹⁸ Emo bauno ena mene awong tawing iwe mekore ine ara. Awong amimene uritira ge nigitinowa, ¹⁹ arata awong tawingna nona eno kotungkatung nasani wau moni eno yawa yawa nasani nona apakana aeno dubo-dubo nasani nowa, arare tani ayao amimene uritira ge worinowa me oko kasa yao noiya. ²⁰ Arata emo bauno ena mene zo tawing me gawire ine. Awong amimene uritira ge nigiro pu dube gairo me tapunowa — ena 30, ena 60, ena 100.” Ayero sena arauwa.

Damana waegao au apero wese atu pungyao auna ge.

Lu 8:16-18

²¹ Yesu mene awong eno eyero sena, "Name damana gaero puro au wese apero pugati nonineta? Aung arauwa. Ora name damana awiya garo bautara pugati nonineta? Aung arauwa. Name damana gaero gerura atu ikogati nonane. ²² Nona pungyao apakana ago kasa daung yarineya. Nona angayao apakana ago kasa daung yariniya. ²³ Zo nung dawongne mene ge ewiya nigaise." Ayero sena arauwa.

²⁴ Nung awong eno eyero sena, "Ge nig-itinowa awiya nigiro baingtipu. Niye nona emo bauno eno pugarineya teng Tuwa Bayao mene niye eno pugariniya. Nona aune nona enane kapetegariniya. ²⁵ Tuwa Bayau mene emo zo ge me ena puro noiya aeno ge me bainakama pugariniya. Ora emo zo ge me maingkoka gege puro noiya auna ge me awiya Tuwa Bayau mene sorero pumariniya." Ayero sena arauwa.

Nona we urinowa baitinoiya auna ge eniya.

²⁶ Yesu mene eyero sena, "Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna susuwa awiya eyero mitiya: Emo zo mene nona we buro nuna-una urinoyia. ²⁷ Nona we urero nung awiro-dutiro anema we mene kosonoi aune emo amimene we koso yaora susuwa oko giro baingtao noiya. ²⁸ Tawing mene nung nutope gawi nona eno pugatinoyia. Gitau koso yero kasa yero aune me wuzi noiya. Ayero yero aune me titisinoiya ara. ²⁹ Titisero sau itinoi aune emo amimene minaora be kasa yetiya asero giro emo ena iwi gegeru yaore nona pumaese sero bure pugatinoyia." Ayero sena arauwa.

Mastet me auna ge eniya.

Mt 13:31-32; Lu 13:18-19

³⁰ Yesu mene eyero sena, "Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna susuwa awiya pu nora gairo sarinenine? Name susuwa awiya keregari sero ge pungyao nora pugairo sanane teng yariniye? ³¹ Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna susuwa awiya i zo yazo nuna mastet asinonane auna me ine arauwa. Emo mene i me awiya bure atu urinowa. I me awiya tawingna i me apakana miteya auna wosao nunae ara. ³² Arata urinowa mena bairo nona we ena bure atu urinonane awiya apakana daigairo baina noiya. Ayero noi bowang nuna babuze kasa yero nowa ni mamani mene utung nuna-una buro bowangna atu uwang gapunowa." Ayero sena arauwa.

Yesu nung ge eniya gege sinauna.

Mt 13:34-35

³³ Yesu mene ge eniya witao sinasani Bowi Iwaing emo bauno eno sero nauna ara. Nigao nunae auna teng sinauna.

³⁴ Nung ge eniya gege awong eno sero nauna. Arata buro-mani nuna nata nung aune dema mitima nauwa giro be aune nung ge auna susuwa awong eno keregairo nasani nauna arauwa.

Yesu mene senu bisi baina binono dena.

Mt 8:23-27; Lu 8:22-25

³⁵ Be aune ture inu Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, "Name ou nazi buwagairo enabara babanene." ³⁶ Ayero senu giro awong emo bauno dubu baina awiya doru Yesu wangna atu kayero mitinu giro nung puro bamuwa. Wang ena awong aune dema bamuwa. ³⁷ Bautu newa bisi yanakana sunu kakawa mene wang nosari sero nena. ³⁸ Be awiya Yesu nung wang age baungno ziyo guto zo pugairo apegairo auriti awinena. Arare awong nung uwero nung eno eyero sewa, "Gipao emo, name magayari sero nenane era, awiya ning gosinesita?" ³⁹ Ayero sewa nung iropuro bisi gona yero kakawa eno eyero sena, "Ning aung ye. Bisi sero mitiung." Ayero senu soma bisi binono denu ⁴⁰ nung awong eno eyero sena, "Niye nono yero yo bainakama mininei? Niye inao aungta nowa?" ⁴¹ Ayero senu awong yangka sero eyero wina-se yewa, "Emo ewiya nono yao i? Nung sesi bisu oure dema ge nuna dipunei?" Ayero sewa arauwa.

5

Yesu mene emo dau zora-una atu iwae tunena.

Mt 8:28-34; Lu 8:26-39

¹ Yesu buro-mani nuna aune awong ou nazi buwagairo enabara kasa yewa. Tawing awiya Gerasa emora tawing. ² Yesu wangna atu witinu emo zo iwae nuna-una toiro mitauna amimene biritira atu buro Yesura-una kasa yena. ³ Emo awiya biritira daba umana atu mitasani nauna. Emo zo mene nung saniro bunaine yao teng oko. Angsi tauyao yazo nuna seni awiya dema teng oko yao ara. ⁴ Gitau emo mene te wawong nuna seni mene buninauwa, arata nung wawongna seni watipu naunu kasugatinaunu tera seni deka ayero dedunaunu kasugatinauna ara. Emo zo mene nung saniro isiyao ine teng oko amimene nauna. ⁵ Pingne iyare nung biritira atu nasani diri atu nasani wawa sinasani nuka nutope daba mene kapinasani nauna. ⁶ Nung amimene ake-ina atu mitete Yesu giro sungno buro Yesura-una atu zuwero koing gairo ⁷ yausero aiyamama sinasani eyero sena, "Yesu, ning Tuwa Bayau ika mitoiya auna

Mani, amimene na eno no yari butunesi? Na Tuwa Bayaura ditira atu sinasani ning na oko dasese sinena.”⁸ Emo amimene ayero sena, noeno okowata, Yesu nung eno mena eyero sena, “Iwae, ning emo ewiya doro baung.”⁹ Arare Yesu mene nung atata yero sena, “Yazo nina aweni?” Ayero senu abena eyero sena, “Yazo nana Dubu Baina. Noeno okowata, nae dubu bainakama.”¹⁰ Ayero sero ge betinasani Yesu eno eyero isa sena, “Iwae tunasa ake oko babae.”

¹¹ Arare napo pu witao diri deungna atu nona kau nasani mitiwa giro ¹² iwae mene Yesu eno yausero eyero sewa, “Nae tunasa pura-una towanene.”¹³ Ayero sewa giro Yesu mene eyero sena, “Ayero yepu.” Ayero senu iwae mene emora-una atu kasa yero doro pura-una toiwa pu mene sungno kowara baungno ou nazira gugute gairo ou miniro mamaga yewa ara. Pu auna zare nunaey awiya 2,000.

¹⁴ Pu diya yao emo amimene zanero baungno emo nape mitiwa aeno sero emo wo bogara mitiwa adema sewa giro awong tani kasa yena awiya gari sero bumuwu.¹⁵ Awong Yesura-una buro emo gitau iwae witao nuna-una mitauwa nauna amimene mo awiro kotumao iwaing puro adungno mitina awiya giro awang yewa.¹⁶ Emo ena tani emo auna-una atu kasa yenu giwi amimene ge ungwe awiya yewa. Nupema tani pura-una atu kasa yena awiya dema tugata yewa.¹⁷ Ayero yewa emo bauno mene Yesu yausero tawing nunaey ozaung doro babaise sewa ara.¹⁸ Ayero sewa Yesu wangna wiwitinenu emo gitau iwae nuna-una mitiwa tunena amimene Yesu eno isa sero nung aune dema nari sena.¹⁹ Arata Yesu mene “Aungwa” sero nung eno eyero sena, “Dubu nina-una baungno Tuwa mene ning ao-diro tani iwaing ning eno yetiya awiya se nigae.”²⁰ Ayero senu nung baungno tawing yazo Dekapolis (ge naname-una, “Napo wawong etobe”) auna kasa yero tani Yesu mene nung eno yena auna ungwe tugata-magata yero yenu emo bauno apakana be angyero ge nuna gege nigiti nasani nauwa.

Yesu mene bauno zo kora yero Yairora mani baunodi uwenu iropuna.

Mt 9:18-26; Lu 8:40-56

²¹ Yesu wangna witiro ou nazi nupema buwagairo enabara kasa yero bage atu mitinu emo bauno daigairo mene nuna-una kasa yewa.²² Kasa yero mitiwa yere ibura simai emo zo yazo nuna Yairo amimene Yesu giro nuna-una baungno koing gairo²³ isa sero eyero sena, “Mani baunodi nana maingkoka amimene magayari sero niya. Ning bung. Ning mani kora yari sero giro wawong nina nuna-una tame pugasa nung

iwaing yero nariniya, awiya gosinena.”²⁴ Ayero senu Yesu mene nung aune dema baungna. Bautunenu emo bauno daigairo mene nung aune dema bautunasani nung pu towang gairo puro bautunewa.

²⁵ Anewa bauno zo awong aune dema bautunena amimene yu pupunasani nawe dunu dawang 12 aung yenu yu pupunauna awiya oko soyao.²⁶ Nung dokta witao auna-una bauto naunu awong yaya nuna aung yaise buro yero nauwa, arata yaya nuna oko aung yao naunu nung yaya bainakama tapunasani nauna ara. Nung wau moni nuna apakana pugainu aung yena, arata yaya oko aung yao yena. Yaya bainakama kasa nasani nauna.

²⁷ Arare nung amimene Yesura bowi ni-giro emo bauno dubu baina awiya gate-gate yero Yesura-una bautara kasa yero²⁸ nutope eyero kotungna, “Na taung wori nuna ding yero iwaing yarinena.”²⁹ Ayero kotungno kasa yero Yesura mo ding yenu yu nuna mena soyenu Yesu mene nung kora yenu yaya aung yena awiya giginu.³⁰ Ayero yenu Yesu mene kora yaora putoung auna yatu nung doro baungna awiya yetine yero giro emo bauno dubu baina auna towang atu mena kapetegairo eyero sena, “Awe mene taung wori nana ding yetiye?”³¹ Ayero senu buro-mani nuna mene nung eno eyero sewa, “Emo bauno dubu baina mene ning misineya, arare ning nono yero ‘Awe na ding yetiye?’ asinesi?”³² Ayero sewa arata Yesu mene, “Awe mene na ding yetiye?” asero gari sero diti-dati yena.³³ Anenu bauno amimene tani Yesu mene nung eno yena awiya giro yangka sero awang nasani Yesura-una buro te nuna-una zuwero susuwa nuna keregairo sena ara.³⁴ Ayero yenu giro Yesu mene nung eno eyero sena, “Aya nana, ning inao nina-una iwaing yetesa. Arare ning yawa yawa nasani aune baung. Yaya nina oko kapete gariniya.”

³⁵ Yesu mene ayero sinasani mitinu emo ena mene simai emora-una gare atu buro eyero sewa, “Mani baunodi nina magatiya. Ning nono yero buro baina Gipao Emo eno pugari sinesi?”³⁶ Ayero sewa, arata Yesu mene ge sinewa awiya nigari sero dawong oko yawao yero yere ibura simai emo eno eyero sena, “Kotung-katung oko yase. Tumo diyaore gege neu.”³⁷ Ayero sero awong apakana nung aune dema babao awang sero Peto aune Yakobo meta nuna Yohane ami gege nung aune dema babaese sena.³⁸ Awong baungno yere ibura simaira gare kasa yero Yesu mene emo bauno witao pasero zi sinasani mitiwa awiya giginu. Emo bauno zi sinasani zibe nasani mitiwa.³⁹ Ayero newa giro Yesu gare toiro awong eno eyero sena, “Niye noeno gurutu sero

mitasani zi sinei? Mani awiya oko magayao. Nung auriti awiniya.”⁴⁰ Ayero senu awong nung pusugairo iwa. Arata nung awong awang senu garo doro bamuwa aune nung maina maung aire aune emo nung aune dema mitiwa awiya puro masi mani mitina auna toina.⁴¹ Toiro maina wawong iniro nung eno Yuda gera eyero sena, “Talita kumi.” Ge auna susuwa eyao era: “Zebi, ning iropasese sinena.”⁴² Ayero senu mani awiya mena iropuro angyena. Dawang nuna 12. Ayenu emo bauno mene wawong di gauno yangka sewa.⁴³ Yesu mene awong susuwa awiya emo bauno ena eno sowi sero ge tauyao sena. Ayero sero awong nona minao mani eno pugaese sena arauwa.

6

Nasarete emo bauno mene Yesu bauta potewa.

Mt 13:53-58; Lu 4:16-30

¹ Yesu mene napo awiya doro napo nuna-una baungna. Buro-mani nuna mene nung aune dema bamuwa. ² Arare Sabat be kasa yenu giro nung yere ibu mokora toiro ge tugata nenu emo bauno witao mene ge nuna nigiro wawong di gauno eyero sewa, “Emo kotumao awiya natu tamiye? Kotumao tauyao nono yao mene nuna-una kasa yetiye? Nung nono yero tani emo bauno gitau oko gao awiya yero noiye?”³ Emo ewiya nung kapenda. Nung Mariara mani arauwa. Nung Yakobo, Yosefe, Yuda, aune Simonna tato. Numono ai amono nuna name aune dema nowa.” Ayero sero awong Yesu eno kotumao meko puro dubo mou yewa. ⁴ Arata Yesu mene awong eno eyero sena, “Porofete awong emo yazore. Arata napo nuka nunae-una, o dubu nuka nunae-una atu, o maung nuka nunae-una atu, awong emo yazo aung.” Ayero sena ara. ⁵ Nung tani emo bauno mene gitau oko gao nauwa awiya nunae-una atu yao teng oko yena. Arata nung wawong nuna mene emo yayare dekaong-dekaong auna-una pugainu yaya nunae aung yena ara. ⁶ “Awong nono yero na tumo oko diyao yero nei?” ayero kotungno giro nung angyero napo mamanikakara baungno ge tugata yena arauwa.

Yesu mene buro-mani nuna 12 burora pugaina.

Mt 10:5-15; Lu 9:1-6

⁷ Yesu mene buro-mani nuna 12 yau senu bumuwa iwae tunaora putong awiya awong eno pugairo awong eto-eto baungno tere-taira yero buro yaese sero nung awong eno eyero sena, ⁸ “Nagibora nona zo oko pumae. Wo ma aung, zao aung, wau moni aung. Tung gege pungpu.”⁹ Te

soga wosogarineya, arata taung wori etobe oko wosogae. ¹⁰ Niye esewa yero napo zora baungno garo dekaongka auna toiro mitasani buro baungno nete napo awiya duwari yero giro aune garo awiya dopu. ¹¹ Napo zo mene niye masi oko zuwao, o ge ninae oko nigao yaya giro napo awiya doro susuwa nunae gaese sero popo awetu nunae te yo ninae-una mitiya awiya durere-gaipu wosae.”¹² Ayero senu giro buro-mani 12 amimene baungno emo bauno eno eyero sewa, “Niye dubo kapetegaipu.”¹³ Ayero sero iwae witao tunero uweri emo bauno yayare witao auna-una yasagairo nauwa yaya nunae aung yero nauna arauwa.

Yohane ge ou zayero suwao emo awiya magayena.

Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; Lu 9:7-9

¹⁴ Yesura bowi baungno emo bauno apakana tawing sero sero auna teng yena. Ayero yenu emo tuwa zo yazo nuna Herode amimene Yesura bowi nigina. Emo ena mene Yesu eno eyero sinauwa, “Yohane ge ou zayero suwao emo nung amimene magayaora atu iropuna, arare nung tani putoungne yero noiya.”¹⁵ Ena mene ayero sinauwa, Arata ena mene eyero sinauwa, “Nung Eliya.” Ora ena mene eyero sinauwa, “Nung porofete zo. Porofete gitau nauwa ayao ine.” Ayero sinauwa arauwa.

¹⁶ Arata Herode mene Yesura tani auna ge nigiro eyero sena, “Na ge sewang awong Yohanena dubo kapewa magayena, arata nung nupema iropuro niya.”¹⁷ Herode mene ayero sena, noeno okowata, gitau nung gorobo emo senu baungno Yohane bunero puro pu bunao gare gaiwa. Herode mene tani awiya bauno Herodia eno yena, auna susuwa awiya eyao era: Herode mene meta nuna Filipra bauno puro atina ara. Bauno auna yazo nuna Herodia. ¹⁸ Ayero yenu giro Yohane mene Herode eno eyero sena, “Ning meta nina-una bauno sororo puro aune dema nosa, awiya teng oko niya. Sao tauyao ge gazao mitiya.”¹⁹ Yohane mene ayero senu giro bauno Herodia mene dung yero Herode nung Yohane daise sinauna. ²⁰ Arata Herode mene tani awiya oko yao yena. Noeno okowata, nung Yohane awang yero nauna. Yohane nung emo pe-wayao, nung emo pasena aung, awiya giro awang yero sororo nauna ara. Yohane nung ge sinaunu Herode mene nigiro kotungkatung yero nauna, arata nung Yohanena ge nigari aratapunauna arauwa.

²¹ Arata Herodia mene Yohane dao magayaora be awiya tauna. Herode mene ai nung puna auna be awiya kasa yenu giro nung emo babuze nuna aune gorobo emora gitau yao ena aune Galilaya tawingna emo babuze ena awong aeno ana-bonene yena.

²² Be aune Herodia mene Yohane dao magayaora nagibo tauna. Awiya eyao era: Mani baunodi nuna mene Herodera ibu auna toiro na bainakama wuinu Herode ta esewa nung aune dema mitiwa amimene giro yawa yawa yewa. Ayero yewa giro Herode mene mani daungse aeno eyero sena, "Ning nona zota zo nomaze ara taungno sasa giro pugarinena." ²³ Na Tuwa Bayaura be-naungna sana tauyae. Ning nona no eno saisi – nona maingkokata nona bainakama – awiya saineba na ning eno pugarinena. Tawing nana agewa eno sarinesa, awiya pugarinena." ²⁴ Ayero senu nung dorobaugno ai nuna eno eyero sena, "Na no pugaise sarineni?" Ayero senu ai nuna mene eyero sena, "Yohane ge ou zayero suwao emo auna gitau ning eno pugaise sarinesa." ²⁵ Ayero senu nung mena sungno Herodera-una baungno eyero sena, "Yemeneka ke-une ning Yohane ge ou zayero suwao emo auna gitau taora pugairo pugasana pumane." ²⁶ Ayero senu Herode mene kotunu teng oko yenu dubo nuna mou yena. Arata nung Tuwa Bayaura ditira atu ge senu tau yena, nupema emo dema mitiwa amimene ge nuna gaya wosao yao eno, ²⁷ nung gorobo emo zo mene Yohanena gitau kapero puro baise senu baungno bunao gare atu dubo nuna kapero ²⁸ gitau taora pugairo puro baungno mani baunodi aeno pugainu puro ai nuna eno pugaina ara. ²⁹ Ayero yewa Yohanena buro-mani mene tani auna bowi nigiro giro baungno taung nuna puro baungno biritira atu mutewa arauwa.

Yesu mene emo 5,000 eno nona minao pugaina.

Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-14

³⁰ Emo Yesu mene iyengtina amimene Yesura-una atu augairo ge tugata nasani buro yewa awiya apakana nung eno sewa ara. ³¹ Anasani mitiwa emo bauno witao mene Yesura-una buro baungno anasani nawa Yesu aune buro-mani nuna aune nona minaora be aung yena. Ayero yenu giro Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, "Bungpu. Name nata baungno soma emo bauno aungna atu oreganene." ³² Ayero sero awong wangna witiro soma emo bauno aung auna babari bautunewa ³³ emo bauno witao napo sero sero auna mene awong bautunewa giro nai bagebage gege gitau mena baungno kasa yero mitiwa ara. ³⁴ Mitiwa Yesu wang dorowiti ika yero emo dubu bainakama awiya giro awong eno yo auna. Noeno okowata, awong pu mamani mene ai kau nasani nowa ayao ine. Ayao giro yo auno nung awong eno ge tugata-magata nenu ³⁵ ture itinenu giro buro-mani mene nuna-una nugu buro nung eno eyero sewa, "Soma

ewiya soma meko. Nona minao aung. Ture itiniya, ³⁶ arare ning emo bauno duwasa baungno nona minao nunae pumari napo nugu-nagu miteya auna babae." ³⁷ Ayero sewa nung eyero sena, "Ninae nona minao pugaipu minae." Ayero senu awong nung eno eyero sewa, "Nae baungno ame igiyao 200 kina mene zuma gaero awong eno puganane minaese sinesa?" ³⁸ Ayero sewa nung awong eno eyero sena, "Ame igiyao niye nazigo i? Baungpu gae." Ayero senu awong baungno giro nupema buro eyero sewa, "Ame wawong zore wo etobere gege miteya." ³⁹ Ayero sewa nung emo bauno eno eyero sena, "Niye dubu sero dopero kanasi nezayao owiya naero adungpu." ⁴⁰ Ayero senu awong dubu sero adumuwa – dubu ena emo bauno 100, dubu ena emo bauno 50, ayero yero adumuwa ara. ⁴¹ Ayero yewa aune Yesu mene ame wawong zore wo etobe awiya puro ditiye uritira gairo Tuwa Bayau eno dange sero ame awiya eegairo buro-mani eno pugaina ara. Awiya buro-mani mene emo bauno eno pugaise sero ayero yena ara. Nung wo etobe puro zozoro gairo bono yenu emo bauno apakana amimene pumuwa. ⁴² Awong apakana miniwa teng yena ara. ⁴³ Teng yenu awong ame itoto wo itoto awiya yangtagairo puro saka 12 auna gaiwa teng yena. ⁴⁴ Emo nona miniwa auna zare nunae awiya 5,000.

Yesu mene ou nazi tame angyena.

Mt 14:22-33; Yo 6:15-21

⁴⁵ Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, "Niye wangna witiro musugairo enaba Besaida nape gitau babarineya. Na emo bauno zanaese sero aune awong duwarinena." ⁴⁶ Ayero sero nung awong gitau iyengtinu bamuwa nung isa sari sero diri witiwa ara. ⁴⁷ Atu isa sinasani mitinu ture itinenu mani awiso wangna bautunete ou nazi towang daung yewa ara. ⁴⁸ Atu bisi mene awong dero ibena abena nenu awong wang dawaora yaya tapunewa awiya giginna. Ayero giro iya gari nenu aune nung ou nazi tame angyero nunae-una nugu kasa yena. Nung awong daigari sero nenu ⁴⁹ awong nung ou tame angnena awiya giro nung ititi zota asero aiyamama sewa. ⁵⁰ Awiya noeno okowata, awong nung giro awang yero te wawong ipena. Ayero yewa giro nung awong eno mena eyero sena, "Niye tau yepu. Na ara. Awang oko yae." ⁵¹ Ayero sero nung wangna witiro soma bisi sena. Ayero yenu awong yangka sewa ara. ⁵² Awiya noeno okowata, awong tani Yesu mene ame emo bauno eno pugaina auna susuwa oko gao. Diti dubore nunae oko zawagao.

Yesu mene emo bauno dubu baina yayare Genesaret atu kora yena.

Mt 14:34-36

⁵³ Awong ou nazi buwagairo baung tawing yazo Genesaret auna yero wang isewa witina ara. ⁵⁴ Ayero yero wang doro witiwa emo bauno Yesu gao amimene nung giro ⁵⁵ napo nugu-nagu mitiwa auna sungno baungno emo bauno kezeya yetugao goga gaero zuwagairo puro buro Yesu atu mitiya asero atu pugaiwa ara. ⁵⁶ Soma apakana Yesu mene baungna – napo mamanikaka, o napo babuze, o soma napo aung – soma auna emo bauno mene emo bauno kezeya yetugao puro nagibe pugaiwa emo bauno yayare mene Yesu yausero mo be nuna gege ding yari sewa. Emo bauno ding yewa auna yaya aung yena.

7

Tuwa Bayaura ge mene ewowora ge daigatinoiya.

Mt 15:1-9

¹ Farisayo ena aune sao tauyao ge gipao emo ena Yerusalem atu bumuwu amimene Yesura-una augaiwa. ² Augairo buromani nuna mene wawong oko sayao nona mininewa awiya gigiwa.

³ Wawong sayaora tani auna susuwa eyao era: Farisayo emo gege okowata, Yuda emo apakana dema, awong nona teba oko mininowa. Awong ewowo nunae-una sao tauyao ge awiya ago yero wawong saero aune nona mininowa ara. ⁴ Awong make-tra atu nema kapetegairo gare buro gitau ou suwero aune ago nona mininowa. Awong ewowora sao tauyao ge ewe-pape ago nasani awangne taore aure sainowa.

⁵ Arare Farisayo aune sao tauyao ge gipao emo amimene Yesu eyero atata yero sewa, “Buro-mani nina mene nono yero ewowora sao tauyao ge awiya doro wawong oko sayao nona tebeba mininei?” ⁶ Ayero sewa nung awong eno eyero sena, “Niye ge iwao emo me sao yero nowa. Ge porofete Yesaya mene gaena amimene niye gapuniya. Ge gaena awiya eyero mitiya era: Tuwa mene eyero siniya,

Emo bauno emimene na begiti mene bowi yero nowa, arata moko nunae nana-una oko mitiya. ⁷ Awong emora ge awiya Tuwa Bayaura sao tauyao ge ine ayero sero gipero ayero nowa. Arare awong na bowi yari yero tetere yero nowa.

Yesaya mene ayero gaena ara.” ⁸ Yesu mene ayero sero aune ge susuuno eyero sena, “Niye Tuwa Bayaura sao tauyao ge doro emora wini ge puro iniro baingtinoiwa.” Ayero sena arauwa.

* 7:5: Soremao Ge zo Matiu 15:2 auna atu mitiya awiya gi.

⁹ Yesu mene ge zo nupema awong eno eyero sena, “Niye Tuwa Bayaura sao tauyao ge doro ewowora tani ago yero nowa, awiya kotupunowa iwaing noi?” ¹⁰ Na ayero sinena, noeno okowata, Mose mene eyero sena,

Ning tani iwaing ai maung nina eno nasani neu.

Nupema,

Zo nung ai maung nuna eno ge meko sariniya,

nung awiya depu magayae.

¹¹ Mose mene ayero sena, arata niye eyero sinowa: Zo nung ai maung nuna eno eyero sai teng yariniya, ‘Na nona nito eno pugatena, arata na nona awiya mena Koban eno sewang.’ (Koban auna susuwa eyao era: “Na nona ewiya Tuwa Bayau eno pugari sewang tauyena.”) ¹² Mani zo ayero sariniya, awiya niye nung ai maung soremoiye sero awang sinowa. ¹³ Ayero yero niye Tuwa Bayaura sao tauyao ge pu ago gairo ewowora tani pu gitau gairo mani eno gipinowa. Tani ayao awiya daigairo yero nowa.” Ayero sena arauwa.

Nona dubora beingti tapunoiya auna ge.

Mt 15:10-20

¹⁴ Yesu mene ayero sero emo bauno nupema yausenu bumuwu eyero sena, “Ge sana nigipu. Niye apakana nigiro baingtipu. ¹⁵ Nona be ninae-una toitinoiya amimene oko niye noi beingtire yero nowa. Ge be ninae-una atu kasa noiya amimene niye noi beingtire yero nowa ara. ¹⁶ [Zo nung dawongne mene ge ewiya nigaise.]” Ayero sena arauwa.

¹⁷ Ayero sero emo bauno doro buromaine dema gare toiro buro-mani mene ge sena auna susuwa nigari sero nung atata yewa ara. ¹⁸ Atata yewa giro nung awong eno eyero sena, “Ayero niye dema oko gao yero neita? Niye susuwa ewiya gosineita? Nona minao mene bera toiro niye oko noi beingtire yero nowa. ¹⁹ Noeno okowata, nona minao amimene dubo ninae-una oko toitinoiya. Nona awiya tini ninae-una baungno nagibo nuna-una wowosinoiya.” Yesu mene ge awiya sinasani nona minao apakana amimene dubora beingti oko tapunoiya. Ayero sena ara. ²⁰ Ayero sero aune eyero sena, “Tani emora-una dubora atu kasa yero noiya amimene emo awiya noi beingtire yero noiya. ²¹ Noeno okowata, emora-una mokora atu, o emora-una dubora atu kotumao meko mene kasa yero nowa – kuma yao, ugaing yao, mani dao magayao, atao gerayao, ²² dubo-dubo yao, tani meko yao, ge iwao ge sao, gao meko yao, isi patao ge sao, taung puro witao, wini

ge dero nao —²³ tani awiya apakana emora-una mokora atu kasa yero emo awiya yero noi beingtire yero noiya.” Ayero sena arauwa.

Bauno Yuda oko zo mene Yesu tumo diro baingtina.

Mt 15:21-28

²⁴ Yesu mene atu iropuro baung tawing zora atu napo zo yazo nuna Taya mitauna auna yero garo zora toiro mitasani emo bauno mene nung atu mitina awiya gowi sero awang sena, arata nung nutope pungyaine yao teng oko. ²⁵ Ayero nenu bauno zo mene Yesura bowi nigina. Bauno auna mani bauno di zo maingkoka amimene iwae nuna-una mokora mitauna ara. Bauno amimene kasa ye Yesura-una gairo koing gaina. ²⁶ Arata bauno awiya nung Yuda oko. Tawing nuna yazo Sirofonisia. Arare nung Yesu eno isa sero nung mani nuna-una iwae tunaise senu ²⁷ Yesu mene nung eno ge eniya zo eyero sena, “Na nona mani mamani eno gitau pugana minaya teng yae. Noeno okowata, mani mamantina nona minao sorero sino unao ine awiya teng oko yariniya.” ²⁸ Ayero senu giro bauno mene ge eniya auna abena eyero sena, “Tuwa, awiya meba sinesa. Arata sino opesa wese atu mitasani susuna mani mene nowa wowosinoiya awiya mininowa.” ²⁹ Ayero senu giro Yesu mene nung eno eyero sena, “Ge iwaing sesesa, arare gare baung. Iwae mene mani nina mena doro babiya.” Ayero sena ara. ³⁰ Ayero senu bauno mene nupema tera kapete nuna-una gare gairo baungno iwae mena baungnu mani nuna teba apegairo mitina awiya giginna.

Yesu mene emo zo dawong itigao awiya korayena.

³¹ Yesu mene atu iropuro tawing napo Taya mitina awiya doro napo Saidon buwagairo tawing yazo Dekapolis awiya buwagairo kasa ye ou nazi zo yazo Galilaya auna gaina. ³² Ayero mitinu emo ena mene emo zo puro buro Yesura-una yewa ara. Emo awiya dawong itigao, ge aung. Emo mene emo awiya puro Yesu mene nung ding yero kora yaise sero isa sewa. ³³ Ayero yewa giro Yesu mene emo awiya puro emo bauno doro baungno dopero wawong soro emo auna-una daweng pugairo begura pisero wawong mene emo auna ewawa dingyero ³⁴ diti ika uritira yero oweno tauyao pisero emo aeno eyero sena, “Epata.” (Ge naname-una, “Dawong iwaise.”) ³⁵ Ayero senu dawong tangsenu be eo yenu ge iwaing sena ara.

³⁶ Ayero yenu giro Yesu mene awong eno eyero sena, “Niye tani euna bowi sowi sero awang sinena.” Ayero sinaunata emo

bauno mene gewera yero keregairo nauwa. ³⁷ Anauwa emo bauno ena mene nigiro wawong di gauno yangka sero eyero sinauwa, “Nung tani apakana iwaing yero noiya. Nung noi emo dawong itigao mene ge nupema nigitinowa, nupema emo ge aung amimene ge nupema sinowa.” Ayero sinauwa arauwa.

8

Yesu mene emo 4,000 aeno nona minao pugaina.

Mt 15:32-39

¹ Iya zore emo bauno daigairo mene Yesu aune augairo mitete nona minao aung yenu mitiwa giro nung buro-mani nuna yau senu bumuwa eyero sena, ² “Na emo bauno yo niya. Noeno okowata, awong iya etama na aune dema nete doteya nona minao awena aung yetiya. ³ Arare na nona awong eno oko pugao tebeba iyengtarinena, awiya awong bautunete nagibe atu meri magayero zuwarineya. Awong ena soma nugu daung okora atu bumeya.” ⁴ Ayero senu buro-mani mene nung eno eyero sewa, “Name towangna etu nono yero emo baunona nona minao taungno pugarinene?” ⁵ Ayero sewa giro eyero sena, “Niye ame igiyao nazigo i?” Ayero senu giro awong sewa, “Nae ame igiyao 7.” Ayero sewa ara.

⁶ Arare Yesu mene emo bauno tawingna adumaese senu adumuwa nung ame igiyao ⁷ awiya puro Tuwa Bayau eno dange sero ame awiya eegairo buro-mani eno pugaina. Buro-mani mene emo bauno eno bono yaya minaese sero pugainu puro emo bauno eno bono yewa. ⁷ Nupema wo mamanikaka nunae ena mitiwa awiya puro Tuwa Bayau eno dange sero buro-mani eno eyero sena, “Wo dema emo bauno eno bono yepu.” Ayero sena ara. ⁸ Ayero senu puro bono yewa miniwa teng yena. Teng yenu giro itoto pu dekaongna gaiwa saka 7 teng yena ara. ⁹ Nona miniwa awong auna zare nunae awiya 4,000. ¹⁰ Miniwa aune Yesu mene awong senu bamuwa. Bamuwa nung buro-mani nuna aune wangna witiro tawing yazo Dalimanuta auna bamuwa arauwa.

Emo ena mene tani zo diti seka yai gari sewa.

Mt 16:1-4; Lu 12:54-56

¹¹ Farisayo ena mene Yesura-una buro nung aune dema ge wina-se yewa ara. Awong Yesu gaero gari sero nung tani diti seka zo yai uritira putoung kasa daung yai gari sewa ara. ¹² Sewa Yesu mene ge nunae giginu bereya yenu giro eyero sena, “Emo yeme neya emimene noeno tani diti seka zo gari sinei? Na ge meba nibamu sinena era. Emo yeme neya emimene tani diti sekawa

zo oko garineya." Ayero sena ara. ¹³ Ayero sero nung awong doro wangna nupema witiro ou nazi enabara baungna arauwa.

Farisayora yis ta Herodera yis auna ge eniya sena.

Mt 16:5-12

¹⁴ Buro-mani nuna mene ame oko pumao nuwegaiwa. Ame dekaongka gege awong aune dema wangna mitina. ¹⁵ Arare Yesu mene dawong gayao ge zo awong eno sinasani eyero sena, "Niye umo yepu. Farisayora yis ta Herodera yis amimene seung ninae-una goiye sero niye umo yero baingtiti nasani neupu." Ayero sena ara. ¹⁶ Ayero senu awong ge nuna awiya nigiro wina-se yewa, "Name ame nuwegenane aeno ge ewiya sinita nowa?" ¹⁷ Ayero sewa awong Farisayora gipao ge okowata, ame minao maze kotupunewa giro Yesu mene awong eno eyero sena, "Name ame dotenane aeno sintiya awiya noeno sinei? Niye yeme susuwa nana oko gosineita nowa? Diti dubore ninae daba ine i? ¹⁸ Niye diti mokore, arata niye oko gao i? Niye dawongne, arata niye oko nigao i? Niye susuwa ewiya nuwegeita nowa? ¹⁹ Na emo 5,000 eno ame wawong zo eegaiwang be aune niye itoto saka nazigo diwi?" Ayero senu awong sewa, "Saka 12 diwangne." ²⁰ Ayero sewa giro nung eyero sena, "Na emo 4,000 eno ame 7 eegena niye itotora saka nazigo diyeyi?" Ayero senu sewa, "Saka 7 diyenane." ²¹ Ayero sewa giro nung eyero sena, "Niye tani awiya oko gao i?" Ayero sena arauwa.

Yesu mene Besaida atu emo diti guma yao zo korayena.

²² Yesu buro-mani nuna aune dema kasa ye napo Besaida auna yewa emo ena mene emo diti guma yao zo puro Yesura-una buro Yesu mene nung ding yaise sewa ara. ²³ Ayero sewa giro Yesu mene emo diti guma yao awiya wawong gaero puro napo doro baungno begura ye diti mokora gairo wawong diti mokora pugairo atata yero sena, "Nona zo gosinesita?" ²⁴ Ayero senu nung diti kanero abena eyero sena, "Na emo bauno gosinena. Na awong gosinena i ipu ine neya, arata awong ang neya." ²⁵ Ayero senu giro Yesu mene wawong nuna diti mokora nupema pugainu emo awiya anuwing nenu diti nuna iwaing yenu nung nona apakana giro baingtina ara. ²⁶ Ayero yenu giro Yesu mene nung iyengtari sero eyero sena, "Ning nupema napo euna oko babase. Ning garo nina-una baung." Ayero sena arauwa.

Petoro mene ge keregiro Yesu nung Kristo ayero sena.

Mt 16:13-20; Lu 9:18-21

²⁷ Yesu buro-mani nuna aune dema napo ena tawing yazo Sisaria-Filipai auna mitiwa auna bamuwa. Bautunete Yesu mene buro-mani atata yero sena, "Emo bauno mene na awe sero nei?" ²⁸ Ayero senu abena sewa, "Ena mene eyero sineya: Ning Yohane ge ou zayero suwao emo. Arata ena mene eyero sineya: Ning Eliya. Arata ena mene eyero sineya: Ning profete gitau nawe magayewa auna zo." ²⁹ Ayero sewa giro nung awong atata yero sena, "Ora niye nika niyetope na awe sero nei?" Ayero senu Petoro mene eyero sena, "Ning Kristo, Sorao Emo nanae." ³⁰ Ayero senu Yesu awong eno ge tauyao eyero sena, "Ge nana awiya emo zo eno oko sae." Ayero sena arauwa.

Yesu nung ago magayero nupema iropariniya auna ge sena.

Mt 16:21-28; Lu 9:22-27

³¹ Yesu mene awong ge tugata yari sero eyero sena, "Na Emora Mani mene yayabiyaya tamarinena. Yuda emora simaita pirisa babuzeta sao tauyao ge gipao emo amimene na awang sero na daya magayarinena. Magayana be etama aung yai aune na nupema seka yero iroparinena." ³² Ge awiya senu kasa yenu gigiwa. Asenu Petoro mene nung yuno baungno awang sero eyero sena, "Ayero oko sase." ³³ Ayero senu Yesu mene kapetegiuro buro-mani nuna ena giro abena Petoro gona yero eyero sena, "Sanda, ning na doro daigai. Ning ge sinesa awiya Tuwa Bayaura ge okowata, emora ge niya." Ayero sena arauwa.

³⁴ Yesu mene buro-mani nuna aune emo bauno dubu baina aune awiya yau senu bumuwa eyero sena, "Zo nung na ago yari yero giro aratamao nuna apakana doro dubo minaore yaya tamaore auna i pasao nuna diungno na ago yaise. ³⁵ Noeno okowata, zo nung tawingna nao nuna sorero puro nari kotumariniya auna nao nuna aung yariniya. Arata zo nung na eno yero o Bowi Iwaing nana eno yero tawingna nao nuna duwariniya amimene nao iwaing tamariniya. ³⁶ Zo nung tawingna nona iwaing apakana awiya pupunariniya, arata nao nuna aung yariniya, awiya nona nomi nuna-una mitariniye? ³⁷ Nupema nao nuna kapetegaise kotungno zuma noma pugai aune nao nuna awiya abena kapete nuna-una gariniye? Aung arauwa. ³⁸ Emo pasena nasani Tuwa Bayau daigati nasani nowa be aune emo zo mene na ta ge nana awiya awang sariniya, awiya na Emora Mani mene Mama nana-una waegaore angelo pewa yetugaore bumarinena be aune na abena emo awiya awang sarinena." Yesu mene ayero sena arauwa.

9

¹ Yesu mene awong eno eyero sena, “Na ge me niye eno sinena era. Emo ena etu dopero miteya amimene oko magayao naya Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna putoung kasa daung yai garineya.” Ayero sena arauwa.

Yesura taung mene nona zo ine kasa yena.

Mt 17:1-13; Lu 9:28-36

² Wari be 6 aung yenu aune Yesu mene Petoro Yakobo aune Yohane awong awiya gege puro diri bainana witiwa Yesura taung mene diti moko nunae-una atu darawa yero benaung zo ewe yena ara. ³ Mo nuna mene waegairo neyang yena. Mo nuna awiya neyang kaing-kaing yao. Emo zo mene mo sayai ayao ine yao teng oko. ⁴ Buro-mani nuna mene Eliyato Mose awongto Yesu aune dema ge sinasani mitiwato awiya gigiwa. ⁵ Giro Petoro mene Yesu eno eyero sena, “Gipao emo, name etu mite-nane awiya iwaing. Arare ning nigasa nae kouboga etama sinarinene — zo nina, zo Mosera, zo Eliyara.” ⁶ Petoro mene no saine nete giro ge awiya sena. Noeno okowata, awong buro-mani mene awang bainakama yewa. ⁷ Ayero newa bereze zo mene buro awong worena. Ayero yenu ge zo bereze auna mokora atu eyero kasa yenu nigwiwa, “Awiya mani nana. Nung yo diyang nana. Ge nuna nigipu.” ⁸ Buro-mani mene ge awiya nigiro gari-gari yero emo zo oko gigiwa, arata Yesu gege mene awong aune dema mitina awiya gigiwa.

⁹ Yesu buro-mani nuna aune dema diri atu wosiro bautunasani nung awong eno ge tauyao sinasani eyero sena, “Niye tani gigea auna ge oko sae. Na Emora Mani mene magayero iropana aune niye ge awiya saya teng yariniya.” Ayero sena ara. ¹⁰ Arare awong Yesura ge tauyao sena awiya dimuwa. Arata awong Yesu magayero iropariniya auna gera susuwa gari sero kotung-katung yewa. ¹¹ Ayero nasani nung atata yero sewa, “Sao tauyao ge gipao emo mene eyero sinowa, ‘Eliya gitau bai aune Kristo bariniya.’ Nono yero ayero sinowi?” ¹² Ayero sewa giro Yesu mene awong eno eyero sena, “Eliya nung gitau buro tawingna nao meko awiya apakana korayai aune Kristo bariniya. Na Emora Mani eno ge eyero gaewa mitoiya, Nung yaya-biyaya tamariniya.

Awong nung pusugairo gero iyarineya.

Ge ayero gaewa mitoiya. Arata Eliya mene buro tawingna nao meko apakana kora yati siya, awiya tani nana-una atu kasa yariniya auna ge oko gayateya. ¹³ Aeno na niye eno sinena era. Eliya buna. Bunu giro emo ena mene nung eno tani tebe-tabe

yewa. Ge nung eno gaewa ayao ine teng yewa.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene mani zo iwae nuna-una mitauna awiya korayena.

Mt 17:14-21; Lu 9:37-43

¹⁴ Awong wosiro buro kasa ye buro-mani enana-una yero emo bauno dubu baina mene buro-mani nuna ena aune dema mitiwa gigiwa. Sao tauyao ge gipao emo ena mene buro-mani aune ge betinasani mitiwa. ¹⁵ Ayero newa emo bauno mene Yesu butunenu giro yangka sero sungno baungno arugaiwa ara. ¹⁶ Ayero yewa Yesu mene awong atata yero sena, “Niye ge no-maze awong aune dema sinei?” ¹⁷ Ayero senu emo bauno dubu baina mitiwa auna emo zo mene nung eno eyero sena, “Gipao emo, na mani emodi nana puro nina-una bumena. Noeno okowata, iwae nuna-una toiro mitoi nung ge aung mitoiya. ¹⁸ Mani nana be ena iwae mene nung darapunoitu zuwero begura suwero di yetinoitu taung aingso nuna tau-tataware noiya. Arare na buro-mani nina mene iwae tunaese sesena, arata awong tunao ine teng oko yeteya.” Ayero sena ara. ¹⁹ Ayero senu Yesu mene awong eno eyero sena, “O niye emo bauno inao aung. Na be nazigo niye aune dema narineni? Na be nazigo buro ninane eno taung dedunasani nari neni? Mani puro nana-una bungpu.” ²⁰ Ayero senu awong mani puro nuna-una bumuwa iwae mene Yesu giro mani daraunu zuwero begura gutinasani angzi apunenu ²¹ Yesu mene maina maung atata yero sena, “Dawang nune yaya ewiya tauni?” Ayero senu abena eyero sena, “Nung mani maingkore tauna. ²² Arare iwae mene mani magayaise sero nung darapunoitu oura ta iyaora zuwero noiya arauwa. Arata ning yaya kora yao ine teng yariniya, awiya ning nae eno yo auno nae soreung.” ²³ Ayero senu giro Yesu mene bera puro eyero sena, “Na yaya awiya kora yao ine teng yarinita, asinesita? Emo zo nung tumo diyaore amimene tani apakana yai teng yariniya.” ²⁴ Ayero senu maina maung mene mena eyero sena, “Na ning tumo didinona, arata ning na soremasa na ning tumo diro baingtane.” Ayero sena ara.

²⁵ Arare Yesu mene emo bauno witao nuna-una suno butunewa giro nung iwae tunero eyero sena, “Ning iwae ge aung nao, o dawong itigao, na ning eno ge tauyao sinena era. Ning mani doro nuna-una nupema oko towase.” Ayero sena ara. ²⁶ Ayero senu iwae mene be kerero mani awiya tau-tataware yao denu angzi apunenu iwae nung dunu mani awiya magayaine yena. Ayero yenu emo bauno witao mene giro eyero sewa, “Mani magayetiya.” Ayero

sewa, ²⁷ arata Yesu mene maina wawong iniro ininu iropuna ara.

²⁸ Yesu buro-maina dema gare toiro buro-mani mene emo baunona diti pungyero aune nung atata yero sewa, "Nae iwae awiya tunari yetenane nono yero teng oko yao yetiye?" ²⁹ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Name iwae ayao awiya tunari sero isa saora buro gege yero tuninonane. Iwae tunaora nagibo zo oko mitiya." Ayero sena arauwa.

Yesu nung ago magayero nupema iropariniya auna ge nupema senu be etobe yena.

Mt 17:22-23; Lu 9:43-45

³⁰ Awong atu iropuro baungno tawing yazo Galilaya awiya buwagaiwa. Arata Yesu mene awong bautu newa awiya emo bauno mene gao awang sena. ³¹ Noeno okowata, nung buro-mani nuna gipinasani eyero sena, "Awong na Emora Mani awiya puro emo enana-una waweng pugaya na daya magayarina. Magayero wari be etama aung yai aune iroparinena." Ayero sena ara. ³² Arata awong ge nuna-una susuwa oko gigiwa. Nupema awong nung atata yao awang yewa arauwa.

Awe mene baina niye?

Mt 18:1-5; Lu 9:46-50

³³ Awong bautunete baung Kapaneam yero gare toiro mitiwa aune Yesu mene awong atata yero sena, "Niye nagibe atu ge nono sesei?" ³⁴ Yesu mene ayero atata yena, arata awong ge abena oko sao yewa. Noeno okowata, awong nagibe atu eyero sewa, "Naname-una zo awe mene baina niye?" Ayero sewa ara. ³⁵ Arare Yesu mene adungno buro-mani nuna 12 yau senu bu-muwa eyero sena, "Emo zo mene gitau yari sariniya, nung amimene ago yaise. Nung emo apakana auna sou yaise." ³⁶ Ayero sero aune nung mani maingkoka zo puro pu towang gairo mani saniro awong eno eyero sena, ³⁷ "Emo zo mene mani zo eyao ine na eno kora yariniya, nung amimene na kora yetiya ayero yariniya. Emo zo na kora yariniya amimene na gege okowata, nung na iyengtinu wosiwang awiya dema kora yetiya ayero yariniya." Ayero sena arauwa.

³⁸ Yohane mene nung eno eyero sena, "Gipao emo, nae emo zo nae aune dema oko nao amimene yazo nina yau sinasani iwae tuninenu gigiwangne. Arata nung nae oko ago yao noiya, arare duwaise se-wangne." ³⁹ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Buro duwaise awiya oko sae. Noeno okowata, emo zo mene yazo nana yau sinasani tani putoungne zo yariniya amimene mena yazo nana puro wosari yai teng oko yariniya. ⁴⁰ Emo iwo name eno oko yariniya awiya otao naname arauwa. ⁴¹ Na

ge me niye eno sinena era. Emo zo mene niye Kristora mani yero nowa awiya giro ou minao niye eno pugariniya amimene abena zuma nuna iwaing pumariniya." Ayero sena arauwa.

Tani meko mene emora tumo diyao noi meko noiya.

Mt 18:6-9; Lu 17:1-2

⁴² Yesu mene eyero sena, "Zo nung mani mamanikaka na tumo didinowa auna zo yumai pasena tamoiye sero, niye bere-bere daba bainakama zo emo auna dube kimegairo wito kurura musugaya gutai teng yariniya. Noeno okowata, emo amimene pasena oko yaore oura gutero magayariniya, awiya nona eo yao gege. Arata nung pasena yai aune Tuwa Bayau mene abena pugariniya, awiya nona mou-mesa yao. ⁴³ Ning wawong zo mene pasena yaseye yai giro wawong awiya kapase. Ning wawong dekaongkare gege nete ago uritira baungno nasa iwaing yariniya ara. Arata ning wawong etore nete ago soma iyao awao gege awinoiya auna babasa meko yariniya. ⁴⁴ [Soma meko auna ipa mene oko maganowa. Soma auna iyao oko wowosinoiya.] ⁴⁵ Ning te zo mene pasena yaseye yai giro te awiya kapase. Ning te dekaongkare gege nete ago uritira baungno nasa iwaing yariniya ara. Arata ning te etore nete ago soma iyao awao gege awinoiya auna babasa meko yariniya arauwa. ⁴⁶ [Soma meko auna ipa mene oko maganowa. Soma auna iyao oko wowosinoiya.] ⁴⁷ Ning diti moko zo mene pasena yaseye yai giro diti moko awiya yokase. Ning diti moko dekaongkare gege nete ago Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna nape babasa iwaing yariniya ara. Arata ning diti moko etore nete ago soma iyao awao gege awinoiya auna babasa meko yariniya arauwa. ⁴⁸ Soma meko auna ipa mene oko maganowa. Soma auna iyao oko wowosinoiya. ⁴⁹ Name biyoung puro nona minaora sesinonane iwaing noiya ara. Deko ayero yaya zo iyao ine amimene emo bauno apakana iwaing yaese sesariniya. ⁵⁰ Biyoung awiya nona iwaing. Arata biyoung perusa yariniya, awiya name nono yanane mapu nuna iwaing nupema kasa yariniye? Name biyoung puro nona tame sesinonane iwaing noiya, deka ayero niye dubo-monone naya iwaing yariniya." Ayero sena arauwa.

10

Yesu mene bauno duwaora ge sena.

Mt 19:1-12; Lu 16:18

¹ Yesu buro-mani nuna aune dema atu iropuro baung tawing yazo nuna Yudaya

auna yero nupema doro baung tawing zo ou Yodan enabara mitina auna yewa emo bauno dubu baina mene nuna-una nupema kasa yewa nung awong eno uritira ge tugata yero gipero nasani nauna ara.

² Anenu Farisayo ena mene nuna-una kasa yero nung gaero gari sero atata yero sewa, "Emo mene bauno nuna duwao awiya teng nita?" ³ Ayero sewa nung abena eyero sena, "Mose mene sao tauyao ge niye eno pugairo nono seni?" ⁴ Ayero senu awong sewa, "Mose mene eyero sena: Emo zo bauno nuna duwari sero yero giro bauno duwaora igi zo gaero aune bauno duwaise. Mose mene ayero sena arauwa." Ayero sewa ara. ⁵ Asewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Ziyo tauyao ninæ eno Mose mene ge awiya niye eno gaena. ⁶ Arata Tuwa Bayau mene nona apakana tapunasani emore baunone tauna. ⁷ Arare emo mene ai maungne nuna doro bauno nuna aune dema gauno baingtiro ⁸ awongto dubore taungne dekaongka yero narineyato. Arare awongto etobe okowata, dekaongka yero narineyato. ⁹ Tuwa Bayau mene awongto tairo pugainu atiwato, arare emo mene oko kapaese." Yesu mene ayero sena arauwa.

¹⁰ Awong gare toiro mitiwa aune buromani nuna mene gera susuwa gari sero nung atata yewa. ¹¹ Atata yewa giro nung awong eno eyero sena, "Emo zo mene aro nuna doro bauno seka atariniya, awiya nung kuma yariniya. ¹² Ora bauno zo mene yu nuna doro emo zo atariniya, awiya nung kuma yariniya." Ayero sena arauwa.

Yesu mene mani mamanikaka gao yena.

Mt 19:13-15; Lu 18:15-17

¹³ Emo bauno ena mene mani mamanikaka Yesu mene iniro gao yaise sero nuna-una puro butunewa buro-mani nuna mene emo bauno awang sewa. ¹⁴ Ayero sewa Yesu mene giginu meko yenu giro buro-mani nuna eno eyero sena, "Niye mani mamanikaka dopu nana-una bae. Nagibo nunæ oko gazæe. Awong ayao amimene Tuwa Bayaura napo auna gerao. ¹⁵ Na ge me niye eno sinena era. Zo nung tumo diyao nuna mani mamanikakara ine oko amimene Tuwa Bayaura-una nape babao ine teng oko." ¹⁶ Yesu mene ge ayero sero mani mamanikaka puro saniro wawong nunæ-una ziye pugairo gao yena arauwa.

Emo wau monine auna ge.

Mt 19:16-30; Lu 18:18-30

¹⁷ Yesu mene babari sero nenu emo zo sungno buro kasa ye nuna-una gairo koring gairo eyero sena, "O gipao emo iwaing, na nono yero nao me iwaing tamarineni?" ¹⁸ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero

sena, "Ning na iwaing asinasani iwaingna susuwa gosinesita? Tuwa Bayau nung nata iwaing. ¹⁹ Ning Tuwa Bayaura sao tauyao ge gosinosa erauwa: 'Emo oko dasa magayæe; kuma oko yase; ning ugaing oko yase; ning emo zo gera pugari ge iwao ge oko sase; emo zora nona ge iwero sero oko pumase; ai maung nina-una ge dimase.' Sao tauyao ge ayao mitiya." ²⁰ Ayero senu nung eno eyero sena, "Gipao emo, na sema nana naungwa be aune ge awiya apakana diungno butunawe emo yetena." ²¹ Ayero senu Yesu diti yero nung gosinasani yo auno giro nung eno eyero sena, "Ning buro zo duwasa mitoiya awiya ye. Ning buro ewiya yero aune nao me iwaing tamarinesa. Ning baungno nona nina apakana pugasa emo ena mene zuma gaero pumaya aune wau moni nina awiya emo bauno bogamasa eno bono yasa pumæe. Ayero yasa wau nina uritira atu mitariniya ara. Ayero yero aune buro na ago yase." ²² Yesu mene ayero senu nung tumo koina-kaina yero kotungkatung nasani doro baungna. Awiya noeno okowata, wau moni nuna witaore.

²³ Arare Yesu mene diti-dati yero buromani nuna eno eyero sena, "Emo wau moni witaore amimene Tuwa Bayaura napo auna babaora buro bainakama yarineya." ²⁴ Ayero senu buro-mani ge awiya nigiro wawong di gamuwa. Arata Yesu awong eno eyero nupema sena, "O buro-mani nana, Tuwa Bayaura nape babao awiya buro bainakama. ²⁵ Wo kamel mene zai totora towao awiya teng oko. Deka ayero emo wau moni witaore mene Tuwa Bayaura napo auna babao awiya deka teng oko." ²⁶ Ayero senu awong wawong di gauno wina-se yewa, "Arare awe mene uritira baungno nao me iwaing tamao teng niye?" ²⁷ Ayero sewa giro Yesu mene diti nunæ-una yero eyero sena, "Emo mene ayero yao ine teng oko, arata Tuwa Bayau mene ayero yao awiya teng niya. Noeno okowata, Tuwa Bayau mene tani apakana yao teng niya." Ayero sena ara.

²⁸ Ayero senu giro Petoro mene nung eno eyero sena, "Sana nigi. Næe nona nanæe apakana doro nina ame nasani nonane." ²⁹ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Na ge me niye eno sinena era. Emo zo mene napo nuna ta metamani nuna ta numono mani nuna ta ai nuna ta maung nuna ta mani awiso nuna ta tawing nuna awiya na enota Bowi Iwaing eno duwariniya, awiya ³⁰ nung amimene napore metamaine numono mani ai amono mani awisore tawingne awiya 100 be yeme eune tamariniya. Ayero nai emo bauno ena mene nung mani nana asero nung gera gaira yero narineya. Ago nung nao me iwaing awiya pumariniya. ³¹ Ora emo gitau neya auna

daigairo mene ago yarineya. Emo ago neya amimene gitau yarineya." Ayero sena arauwa.

Yesu nung magayero iropariniya auna ge nupema senu be etama yena.

Mt 20:17-19; Lu 18:31-34

³² Yesu emo enane Yerusalem babari sero nagibe atu bautunewa Yesu nung gitau nenu buro-mani nuna mene ago atu kotung-katung nasani bautunewa emo bauno ena awong ago newa adeka dema awang nasani aune bamuwa ara. Ayero bautunewa Yesu mene buro-mani nuna 12 puro tani emo mene ago nung eno yarineya auna ge awong eno keregati nasani eyero sena, ³³ "Sana nigipu. Name Yerusalem nape babari sero wiwitinene. Witiro atu kasa yero nanane aune emo zo mene na Emora Mani awiya puro pirisa babuzera-una ta sao tauyao ge gipao emo auna waweng pugai awong na daya magayanese sero emo Yuda okora-una waweng pugarineya. ³⁴ Ayero pugaya emo Yuda oko mene na isipu nasani begura na eno pisero waung mene na yana-kana dero aune daya magayarina. Magayana wari be etama aung yai aune nupema iroparinena." Ayero sena arauwa.

Yakoboto Yohane awongto baina yero mitari sewato.

Mt 20:20-28

³⁵ Zebedira mani etobe Yakoboto Yohane, awongto amimene Yesura-una buro eyero sewato, "Gipao emo, ning nato eno nona zo yasese kotupunenato." ³⁶ Ayero sewato giro abena eyero sena, "Na nomaze nito eno yanese kotupuneito?" ³⁷ Ayero senu awongto sewato, "Ning waegaore mitarinesa be aune nato deungbe nina-una adungno mitarinenato, zo wawong mera, zo wawong mepora,* awiya nigasese sinenato." ³⁸ Ayero sewato nung abena ge pungyao awongto eno sena, "Nito nonana susuwa oko gao yero na atata yeteyato. Na ou dokowang yao zo minarinena, awiya nito minao teng yarineitota? Na ou suwao zo pumarinena, awiya nito pumao teng yarineitota?" ³⁹ Ayero senu awongto eyero sewato, "Nato teng yarineno." Ayero sewato giro nung eyero sena, "Na ou dokowang yao zo minarinena, awiya nito dema minarineyato. Na ou suwao zo parinena, awiya nito dema parineyato.† ⁴⁰ Arata nito wawong nana mera, ta wawong nana mepora adungno mitarineyato auna ge awiya nane sao ine teng oko. Tuwa Bayau mene masi awiya

emo ena eno kora yenu mitoiya. Arare awong amimene masi auna atu adungno mitarineya." Ayero sena ara.

⁴¹ Buro-mani 10 mene ge awiya nigiro Yakoboto Yohane eno dubo mou yewa. ⁴² Ayero yewa giro Yesu mene buro-mani 12 yau senu humuwa eyero sena, "Tawingna emo tuwa mene emo bauno awong sou yaese sinowa. Nupema emo babuze mene emo bauno puro wosiro awong witao nunae ine yero nowa, awiya gosinowa. ⁴³ Arata ninae mene zo ayero oko yae. Ninae-una zo mene baina ninae yari yero giro enana soremao yero naise. ⁴⁴ Gitau yao ninae yari yero giro enana soumani yero naise. ⁴⁵ Noeno okowata, na Emora Mani mene emo na sou yaese okowata, na natope sou buro nasani magayero emo bauno witao mekora atu sorero pumari bumuwang." Ayero sena arauwa.

Yesu mene emo diti guma yao zo kora yena.

Mt 20:29-34; Lu 18:35-43

⁴⁶ Yesu buro-mani nuna aune baungno kasa ye Yeriko nape gairo napo awiya duwari sero emo bauno dubu baina aune dema bautu newa emo diti guma yao zo yazo nuna Batimea, nung Timeara mani, amimene nagibo deungbera atu adungno mitina ara. Nung moni eno isa sinauna. ⁴⁷ Arare nung atu mitasani Yesu Nasaretera emo etu butuniya auna ge nigiro nung aruga-ro sena, "O Yesu, ning Dawidira sai, ning na eno yo aung." ⁴⁸ Ayero senu emo witao mene nung gona yero sewa, "Ning ge do." Ayero sewa, arata nung nupema wawa baina sena, "O Dawidira sai, ning na eno yo aung." ⁴⁹ Ayero senu giro Yesu mene dopero eyero sena, "Yau sepua bae." Ayero senu awong emo diti guma yao awiya yau sero sewa, "Awang oko yase. Iropuro dope. Nung ning yau siniya." ⁵⁰ Ayero sewa nung mo wape nuna kougairo mena dopero kasa ye Yesura-una yenu ⁵¹ Yesu mene nung eno eyero sena, "Na nomaze ning eno yanese sinesini?" Ayero senu emo diti guma yao amimene eyero sena, "Gipao emo, diti moko nana iwaing yaise sinena." ⁵² Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, "Ning baung. Tumo diyao nina-una teng ning iwaing nesa." Ayero senu diti moko nuna iwaing yenu nung Yesu nagibe atu ago yero baungna arauwa.

11

Yesu nung emo tuwa zo ine yero

* **10:37:** Soremao Ge Matiu 20:21 auna atu mitiya awiya gi. † **10:39:** Ou dokowang yao auna susuwa eyao era. Iwo mene Yesu eno yaya pugarineya deka ayero mani etobe eno yaya pugarineya. Nupema ou suwao auna susuwa eyao era. Ou baina buro tawing topetiro aung yero noiya, deka ayero yaya mene Yesu topetiro puro wosarininya.

Yerusalem witina.

Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19

¹ Awong napo Yerusalem nugu kasa yewa. Napo maingkola etobe yazo nunato Betefasito Betani atu mitauwato ara. Atu kasa yero diri yazo nuna Oliwa awiwa zorogairo Yesu mene buro-mani etobe gitau babaetose sero awongto eno eyero sena, ² "Nito buwagairo napo nugu mitiya auna baungputo. Baungno atu kasa yero wo dongki auna mani zo kimegeya mitiya awiwa tamarineyato ara. Emo zo za wo auna tame oko adumao. Wo awiwa besero puro bungputo. ³ Anayato emo zo mene, 'Nito no yari wo awiwa besineito?' ayero sariniya, awiwa nito nung eno eyero seputo: 'Tuwara buro euna mitiya. Nung etu mena nupema pugariniya.' Ayero seputo." ⁴ Yesu mene ayero senu awongto baungno wo dongkira mani awiwa tamuwato. Wo awiwa emo mene garo bera atu kimegaiwa nagibo nugu atu mitina awiwa taungno besewato ara. ⁵ Angsi besinewato emo ena atu mitiwa amimene awongto eno eyero sewa, "Nito no yari buro wora angsi besineito?" ⁶ Ayero sewa giro awongto ge Yesu mene saetose sena awiwa sewato giro duwa. ⁷ Ayero yewa awongto wo awiwa puro baung Yesurana yewato awong mo nunae wo tame atu zuwewa Yesu mene wo tame witiro aduna. ⁸ Ayero yenu emo witao mene taung wori nunae puro nagibe atu ero zuwewa. Ena mene i bure baungno i bowang kapero puro buro nagibe atu pugairo pugairo bamuwa ara. ⁹ Arare emo gitau bautu newa aune emo ago butunewa amimene arero sewa, "Emo Tuwara bera butuniya nung awiwa bowi yanene. ¹⁰ Tuwa yero naora be nuna kasa yariniya, arare nung bowi yanene. Ewowo naname Dawidi auna emo tuwa yaora be awiwa nune nupema tamariniya. Oro, oro, Tuwa Bayau eno sanene." Ayero sewa ara. ¹¹ Yesu mene Yerusalem kasa yero Tuwa Bayaura ibu baina auna toiro nona apakana awiwa gigina. Gosinenu ture itinenu giro nung napo awiwa doro buro-mani nuna 12 aune dema napo Betani auna bamuwa arauwa.

Yesu mene ifik awiwa me iyao awang sero waru ge sena.

Mt 21:18-19

¹² Iya gainu awong napo Betani awiwa doro bautu newa Yesu nung meri auno giro ¹³ i zo yazo nuna fik awiwa gire ake atu giro nung me ena mitita asero gari baungna ara. Baungno i auna nugu kasa yero me aung gi gege gigina. Awiya noeno okowata, me iyaora be aung. ¹⁴ Arare Yesu mene i aeno waru ge eyero sena, "Emo zo mene me nina oko minariniya." Ayero senu buro-mani nuna mene ge awiwa nigwa arauwa.

Yesu mene Tuwa Bayaura ibu baina atu emo nona winapiti newa awiwa tunena.

Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22

¹⁵ Awong kasa ye Yerusalem gaiwa Yesu nung ibu baina toiro emo ibu mokora atu nona winapiti newa awiwa dero awang sero tunena ara. Ayero nasani nung emo moni winapiti newa auna tewo awiwa ininu kapetegainu emo ni gumo pugao emo auna adumao masi dema kapetegaina ara. ¹⁶ Ayero yero awong nona diungno ibu baina auna puma-sauma yao awang sena. ¹⁷ Nung awong eno eyero sena, "Ge gayao zo eyero mitiya era, 'Ibu nana awiwa tawing sero sero auna emo bauno mene isa saora ibu mitaise.' Ge gayao ayero mitiya, arata niye yeteya ibu awiwa ugaing yao emora pungyao masi ine niya." Ayero sena ara. ¹⁸ Ayero senu emo bauno apakana amimene Yesura ge nigiro wawong di gamuwa. Ayero yewa pirisa babuzere sao tauyao ge gipao emo mene ge awiwa nigiro Yesu awang yero nung dari sero nagibo tamari yewa ara.

¹⁹ Ture itinenu Yesu buro-mani nuna aune awong Yerusalem doro bamuwa arauwa.

Emo tumo diyaore mene isa sero nona pumariniya.

Mt 21:20-22

²⁰ Iya gainu awong angyero i fik auna nugu baungno i irara yena awiwa gigiwa. Tatai nuna aune dema irara yena. ²¹ Ayenu Petoro mene i awiwa giro kotungno Yesu eno eyero sena, "Gipao emo, ewiya gi. Nine i fik zo waru yetesa amimene irara yetiya." ²² Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Niye Tuwa Bayau tumo dipu. ²³ Na ge me eyero sinena era. Emo zo mene diri ewiya eno eyero sariniya, 'Ning nitope iropuro baungno witora gute.' Nung ayero sariniya, awiwa tani deka ayao ine kasa yariniya. Arata emo amimene dubo eto yariniya, awiwa tani awiwa oko kasa yariniya. Nung, 'Ge diri eno sesena awiwa me yariniya,' asero nariniya, awiwa tani awiwa kasa yariniya. ²⁴ Arare na niye eno eyero sinena era. Niye nona zo pumari sero giro isa sarineya be aune niye eyero kotungpu: Tuwa Bayau mene nona awiwa nae eno pugariniya. Ayero kotumarineya, awiwa nona pumarineya. ²⁵ Ora niye isa sari sero yero giro dopero aune emo zo eno dubo mou puro nete giro mouyao awiwa disepu. Mama naname uritira mitoiya amimene pasena ninae dema disaise sero niye emora pasena awiwa disepu. ²⁶ [Arata niye emo zora pasena oko disao yarineya, awiwa Mama nana uritira mitoiya amimene pasena ninae dema oko disariniya."] Yesu mene ayero sena arauwa.

Awe mene putoung Yesu eno pugaini, awiya nigari sero nung atata yewa.

Mt 21:23-27; Lu 20:1-8

²⁷ Awong nupema tera kapete gairo baungno Yerusalem kasa yewa. Atu kasa yewa Yesu mene ibu bainana atu ang nenu pirisa babuze ta sao tauyao ge gipao emo ena ta simai ena amimene nuna-una kasa yero ²⁸ nung eno eyero sewa, "Ning nae eno se. Ning ana bera tani awiya yero nosi? Awe senu tani awiya yero nosi?" ²⁹ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Na niye eno atata zo yarina. Niye abena na eno sarineya, awiya nane deka ayero ana bera tani awiya yero nona auna susuwa sarinena. ³⁰ Yohane ge ou zayero suwao emo amimene buro nuna awiya ana bera yero nauri — emora bera ta Tuwa Bayaura bera i? Ge sepu nigane." ³¹ Ayero senu awong nuka nuyetope ge wina-se nasani eyero sewa, "Nae Yohanena ge ou suwao awiya uritira nona asarinanane, awiya nung eyero sariniya, 'Arare niye nono yero ge nuna oko nigao yewi?' ³² Arata name eyero sarinenineta? 'Yohanena ge ou suwao awiya emora nona.' Ayero sarinenineta?" Ayero wina-se yewa ara. Awiya noeno okowata, emo bauno apakana mene Yohane gosinawua nung porofete me yero nauna, arare awong emo bauno awang nasani ³³ Yesu eno eyero sewa, "Nae oko gao yero nenane." Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Arare na ana bera tani awiya yero nona auna susuwa awiya niye eno oko keregari nena." Ayero sena arauwa.

12

Emo memeko-mameko wain buro diya yero nauwa auna ge eniya.

Mt 21:33-46; Lu 20:9-19

¹ Yesu mene ge eniya ena sero awong eno eyero sena, "Emo zo mene wain urero goma gaero wain buro diya yao emo auna garo yena ara. Ayero yero nung wain me mozaora kote baina zo wauna. Ayero yero aune nung emo ena eno eyero sena, 'Na tawing zora babarinena, arare niye buro nana diya yepu. Diya yarineya, awiya na me nuna ena niye eno pugari nena.' Ayero sero nung doro tawing zo omete oko auna baungna. ² Arare wain me paora be bunu giro buro maung mene buro-mani zo buro nuna diya yero nauwa auna-una baungno wain me ena pumaise sero iyengtinu baungna. ³ Baungno kasa yenu awong nung puro waung mene dero awang sewa nona aung wawong usa yero baungna. ⁴ Ayero yenu giro buro maung mene nupema buro-mani zo nunae-una babaise sero iyengtinu baungnu awong nung puro giro sero gero iro ziye atu

dewa bozo yena ara. ⁵ Ayero yewa giro buro maung mene nupema buro-mani zo iyengtinu baungnu awong nung dewa magayena ara. Tani ayao gege nasani nauwa. Nung buro-mani witaog pugatinaunu bautonauwa awong buro-mani ena waung mene dero buro-mani ena dero nauwa magayero nauwa. ⁶ Ayero nawe duwa emo dekaongka gege nung buro maung aune mitauna. Nung mani emodi nuna. Nung awiya yo dingya nuna. Arare nung mani nuna nunae-una babaise sero eyero kotungna, 'Awong mani nana-una ge oko darineya.' Ayero kotungno iyengtinu baungna ara. ⁷ Arata buro diya yao emo mene nuka nuyetope wina-se yero eyero sewa, 'Mani euna maung magayai aune nung maungna tawing ewiya pumariniya. Nung danane magayai aune tawing nuna ewiya tawing naname yariniya ara. Bungpu.' ⁸ Ayero sero awong nung saniro dewa magayenu aingso nuna puro wain buro doro au goma bautara gaiwa ara.

⁹ Ayero yewa, arare wain buro maung mene nono yariniye? Nung buro diya yao emo awiya dai magayaya aune emo ena mene tawing nuna diya yaese sariniya ara. ¹⁰ Niye Tuwa Bayaura ge ewiya gitau zaza-gaiwita?

Garu yao emo mene daba zo gigiwa meko yenu duwa. Arata daba amimene garo autura ziwong yero mitoiya.

¹¹ Nona awiya Tuwara bera kasa yena. Naname gigenane iwaing niya.

Niye ge awiya gitau zazagaiwita?" Ayero sena ara.

¹² Awong Yesura ge nigiro nung ge eniya awiya awong eno sena awiya giro nung gera pugari sewa, arata awong emo bauno dubu baina atu mitiwa awiya awang yero giro Yesu doro bamuwa arauwa.

Takis moni Sisa eno pugao auna Yesu atata yewa.

Mt 22:15-22; Lu 20:20-26

¹³ Yuda emora gitau yao ena mene Farisayo ena aune Herodera Pati memba ena aune awong awiya Yesura-una iyengtiwa bamuwa ara. Awiya Yesura ge zo puro nung gera pugari sero bamuwa. ¹⁴ Awong baungno ge nung eno eyero sewa, "Gipao emo, ning ge me gege sinosa awiya gosinenane. Ning emo zo oko awang nosa. Ning emo witaore emo wosaore apakana gosinosa ziyo gomi dekaongka gege noiya. Ning ge me sinasani Tuwa Bayaura nagibo gipinosa. Arare name Yuda emo mene takis moni Roma emora emo tuwa Sisa aeno pugatinonane, awiya ning gosinosa teng noita aung i? ¹⁵ Name takis moni pugari nenineta duwari nenine?" Ayero sewa ara. Arata Yesu nung awong iwora yani itari

sero newa awiwa giro eyero sena, ¹⁶ “Niye noeno na gaero gari sero nei? Moni zo pugaiwu bai gane.” Ayero senu awong moni zo pugaiwu puro eyero sena, “Ititire owere monina mitiya ewiwa ana i?” Ayero senu awong eyero sewa, “Awiwa Sisara.” ¹⁷ Ayero sewa nung awong eno eyero sena, “Niye nona Sisara asero giro Sisa eno pugaiwu. Ora nona Tuwa Bayaura asero giro Tuwa Bayau eno pugaiwu.” Ayero senu awong ge awiwa nigiro wawong di gamuwa arauwa.

Awong emo magayero iroparineya auna Yesu atata yewa.

Mt 22:23-33; Lu 20:27-40

¹⁸ Sadukayo emo mene eyero sinauwa, “Mamagayao awong nupema oko iroparineya.” Arare Sadukayo ena mene Yesura-una buro nung gaero gari sero eyero atata yero sewa, ¹⁹ “Gipao emo, Mose mene name eno eyero sero gaena: Emo zora tato magayai aro nuna mani aung mitariniya, awiwa emo amimene tato nuna-una aro noi awiwa atiro mani tato nuna eno pumaise. Mose mene ayero gaena ara. ²⁰ Arare gitau metato 7 mitauwa. Tato kiyongne amimene bauno atiro mani oko pumao magayena. ²¹ Ayero yenu meta nuna nung tamaira amimene bauno deka awiwa atiro mani oko pumao magayena. Ayero yenu nupema nung tamaira deka ayero yena. ²² Ayero yero metato 7 apakana bauno awiwa atiro mani oko pumao magayewa. Ago bauno awiwa magayena. ²³ Metato 7 mene nung atiro nasani nauwa, arare mamagayao iroparineya be aune bauno awiwa ana yariniye?” ²⁴ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, “Niye Tuwa Bayaura ge gayaore Tuwa Bayaura putoungne awiwa oko gao, arare niye ge me wosopatiro nowa. ²⁵ Magayao mene iropuro nupema oko wina-ati yarineya. Awong uritira angelo ine yero narineya.

²⁶ Niye mamagayao iroparineita asero atata neya, arata niye ge Mose mene gaena awiwa zazagatinowita? Nung i motu zora atu iyao awinenu gigina. Arata iyao mene i motu awiwa oko awero aung yao yena auna ungewe awiwa gaitinetet aune ge zo Tuwa Bayau mene nung eno sena awiwa eyero gaena, ‘Na Abrahamto Isaka aune Yakobo auna Tuwa yero mitona.’ Niye ge awiwa zazagatinowita? ²⁷ Tuwa Bayau nung emo mamagayao asinonane awiwa gosinoi seka gege yero nowa. Arare nung emo magayaora Tuwa okowata, nung emo seka mitowa auna Tuwa yero mitoiya. Mamagayao iroparineya auna susuwa wosopatiro baingtitinowa.” Ayero sena arauwa.

Sao tauyao ge nomi gitau yao niye?

Mt 22:34-40; Lu 10:25-28

²⁸ Sao tauyao ge gipao emo zo mene kasa yero awong ge wina-se newa ge awiwa nigina. Yesu mene awong eno ge iwaing wina-se nenu giro nung Yesu atata yero sena, “Sao tauyao ge nomi gitau yao niye?” ²⁹ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Sao tauyao ge gitau yao awiwa eyao mitiya,

O Isreli emo, ge ewiwa nigipu. Baina naname nung Tuwa Bayau. Nung nata Tuwa naname. ³⁰ Ara tamao nina

bainakama awiwa Tuwa Bayau nina auna-una mitaise. Ayero nasani dubore ititire kotumaore putoungne nina mene nung sou ye.

³¹ Sao tauyao ge auna wese awiwa eyao era,

Ning nika nitope aratapunosa, deka ayero emo ena aratamase.

Sao tauyao ge etobe amimene gege baina neyato. Sao tauyao ge eyao ine zo oko mitiya.” Ayero sena ara.

³² Ayero senu sao tauyao ge gipao emo amimene Yesu eno eyero sena, “Gipao emo, me sinesa. Tuwa Bayau dekaongka gege mitiya. Tuwa zo aung awiwa me sesesa.

³³ Arata dubore kotumaore mene Tuwa Bayau aratamao ta naka nametope aratapunonane deka ayero emo ena aratamao, awiwa tani etobe iwaing ara. Arata tani nona Tuwa Bayau eno pugari sero iyaora pugao awao ta tani wo Tuwa Bayau eno pugari sero dao magayao, awiwa tani etobe iwaing maingkoka gege.” Ayero sena ara.

³⁴ Ayero senu Yesu mene ge nuna niginu iwaing yenu giro nung emo kotumaore giro nung eno eyero sena, “Tuwa Bayau mene beba Tuwa nina niya.” Ayero senu emo bauno apakana Yesu atata yao awang yewa arauwa.

Yesu mene awong Kristora susuwa gaese sero atata yena.

Mt 22:41-46; Lu 20:41-44

³⁵ Yesu mene Tuwa Bayaura ibu bainana toiro awong eno ge tugata nasani eyero sena, “Sao tauyao ge gipao emo mene eyero sinowa, ‘Yuda emora Sorao Emo yazo nuna Kristo, nung amimene Dawidira sai.’ Nono yero ayero sinowi? ³⁶ Oweno mene kotumao Dawidi eno pugainu Dawidi nung nuka nune eyero sena,

Tuwa Bayau mene Tuwa nana eno eyero sena, ‘Ning wawong me nana-una adungno mitasa na iwo dubu nina awiwa benaung nina-una pugana gona yarinesa.’ Tuwa Bayau mene Tuwa nana eno ayero sena ara.

Dawidi ayero sena ara.” Yesu mene ayero sero susuuno eyero sena, ³⁷ “Dawidi mene ge ayero sinasani Kristo eno ‘Tuwa nana’

asena. Arare Kristo nung nono yero Dawidira sai yariniye?" Yesu ayero senu emo dubu bainane mene ge nuna nigiro yawa yawa yewa arauwa.

Sao tauyao ge gipao emora tani.

Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; Lu 20:45-47

³⁸ Yesu mene ge tugata nasani eyero sena, "Niye sao tauyao ge gipao emo awiya umo yepu. Awong taung wori imokakaung wosogairo ang naya emo bauno mene awong kakame atu giro bowi yaese aratapunowa. ³⁹ Nupema awong yere ibura atu emo baunona benaungna adumari aratapunowa. Nupema awong ana-bonene yaora bera atu masi yazore auna adumari aratapunowa. ⁴⁰ Awong bauno yu mamaga yetugao awiya etegairo wau moni nunae pupunowa. Ayero nasani awong pasena nunae worero mani me sao yero nasani isa imoko-kaungkaung sinowa. Emo amimene abena nunae mou-mesayao tamarineya." Ayero sena arauwa.

Bauno bogamasa mene Tuwa Bayau eno moni pugaina.

Lu 21:1-4

⁴¹ Yesu mene Tuwa Bayaura ibu bainana toiro adungno emo bauno moni kolektara pugatinewa awiya gigina. Emo waure daigairo mene wau witao pugatinewa ⁴² bauno bogamasa zo yu magayao amimene buro toya etobe pugaina ara. ⁴³ Ayero yenu giro Yesu mene buro-mani nuna yau senu bunuwa eyero sena, "Na ge me niye eno sinena era. Bauno zo yu magayao wau moni aung amimene moni pugaiya awiya emo apakana moni Tuwa Bayau eno pugatinewa auna moni awiya daigatiniya. ⁴⁴ Noeno okowata, awong awiya moni witao mitiya, arata awong ena gege Tuwa Bayau eno pugeya. Arata bauno ewiya moni nuna maingkoka mitiya auna teng pugairo aung yetiya. Arare nung nona zuma gaero minaora zo oko mitiya." Ayero sena arauwa.

13

Yesu mene Tuwa Bayaura ibu baina meko yariniya ayero sena.

Mt 24:1-2; Lu 21:5-6

¹ Yesu buro-maine dema ibu baina doro kasa ye daung gatinewa buro-mani zo mene nung eno eyero sena, "Gipao emo, ibura daba babuze awiya gi. Ibu iwaing-kawaing ara." ² Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, "Ning ibu iwaing gosinesa. Arata ago ibura daba zo oko duwaya zora-una tame mitariniya. Emo mene ago ibura daba apakana kasarineya." Ayero sena ara.

Mt 24:3-14; Lu 21:7-19

³ Yesu mene diri yazo Oliwa auna witiro adungno ibu baina awiya anuwing nasani

mitinu Petoroto Yakobo aune Yohaneto Anderea awong amimene nata nung aune dema mitasani giro nung atata yero sewa, ⁴ "Gire, tani awiya be nazi kasa yariniye? Ora nae tani no saore giro susuwa auna me kasa yariniya awiya garinenine?"

⁵ Ayero sewa giro Yesu mene awong eno eyero sena, "Emo zo mene niye etegoiyero sero, niye giro baingtipu. ⁶ Emo witao mene buro ge iwi nasani eyero sarineya, 'Na Kristo.' Ayero sinasani awong eno bauno witao etegarineya. ⁷ Niye winadewanade nugu mitarineya arita winadewanade ake-akemo mitariniya auna bowi nigiro awang oko yae. Winadewanade kasa yariniya, arata kasa yaya tawingna be oko mena besugariniya. Ago tani ena susuono kasa yariniya. ⁸ Dubu zo mene iropuro dubu zore dema winadewanade yarineya. Emo tuwa enana dubu mene iropuro emo tuwa enana dubu aune winadewanade yarineya. Soma enana atu dumi babuze ipariniya. Nupema dora botiyo babuze kasa yerota kasa yero ayariniya. Bauno mani pumari yero nowa auna yaya bere maingkoka zayero noiya. Arata ago awiya bainakama kasa yero noiya. Ayao ine yaya sesena awiya kasa yai aune yaya bainakama ago kasa yariniya, awiya garineya.

⁹ Arata niye nika niyetope giro baingtipu. Awong niye puro gera pugarineya. Awong niye yere ibu mokora atu waung mene darineya. Niye buro-mani nana yero nowa, aeno awong niye puro emo babuzere emo tuwa ena auna-una pugaya doparineya ara. Dopero ge me awong eno sarineya. ¹⁰ Bowi Iwaing tawing sero gitau babai aune tani awiya ago kasa yariniya. ¹¹ Emo mene niye saniro puro gera pugaya be aune niye no sari yero kotung-katung oko yae. Niye gera pugaya be aune ge Tuwa Bayau mene niye eno pugao awiya sepu. Ninae okowata, Oweno mene ge sariniya. ¹² Tatomani ena mene metamani nunae magayaese sero iwora waweng pugarineya. Mamono ena mene mani awiso nunae magayaese sero iwora waweng pugarineya. Mani awiso ena mene iropuro ai amono mamono iwo nasani magayaese sero iwora waweng pugarineya. ¹³ Niye dubu nana yero nowa awiya emo bauno apakana gosinowa aeno awong tini kapao niye eno pumarineya. Arata zo nung tau yero dopero nete magayariniya, nung awiya Tuwa Bayau mene sorero pumariniya." Ayero sena arauwa.

Sisigaora nona meko amimene kasa yariniya.

Mt 24:15-28; Lu 21:20-24

¹⁴ Yesu mene ayero sero sena, “Sisi-gaora nona meko amimene masi nung mitaine teng oko auna atu dopariniya awiya garineya. Be aune awong Yudaya tawingna mitarineya amimene iwo awong doiyero sero sungno baung diri yaese. (Emo ge gayao ewiwa zazagatinoiya amimene gera susuwa awiya gaise.) ¹⁵ Be aune zo nung garo nuna-una opesara atu mitariniya amimene nona-owi nuna gare mitiya awiya pumari oko towaise. Nung iwo mene doiyero sero sungno baung diri yaese. ¹⁶ Be aune zo nung bure atu nariniya amimene taung wori nuna pumari sero oko kapetegairo nape babaise. Nung dema iwo mene doiyero sero sungno baung diri yaese. ¹⁷ Oiyero, bauno mesare aune bauno mani wuire. Awong yanakana sumaine yao teng oko, arare na awong eno yo apunena. ¹⁸ Tani awiya wa wosaora be nai aune kasa yai wa mene niye gazao eno, niye isa sepu. ¹⁹ Noeno okowata, be auna atu mouyao bainakama kasa yariniya ara. Tuwa Bayau mene tawing yena atu zayero butunawe duwa atu mouyao zo ayao ine oko kasa yena. Nupema ago zo ayao ine oko kasa yariniya ara. ²⁰ Arare Tuwa mene be awiya oko kapao yatiya, awiya emo bauno apakana sisigairo aung yateya. Arata nung gegeregao dubu nuna eno kotungno aeno be awiya kapena, arare apungka yariniya ara. ²¹ Arare be aune emo zo mene niye eno eyero sai oko nigae, ‘Era, Sorao Emo naname ara.’ Nupema, ‘Sorao Emo naname ora.’ Ge ayero sero buro baungno ayaya oko nigae. ²² Be auna atu Sorao Emo etegao enane porofete etegao enane amimene kasa yarineya. Kasa yero emo baunona dubo sisigari sero tani putoungne ena aune tani benaung sekawa witao awiya yarineya. Ayero nasani Tuwa Bayaura gegeregao dubu auna dubo dema sisigari sero buro baina yarineya ara. Arata awong Tuwa Bayaura gegeregao dubu auna dubo sisigao teng oko, arare yero tetere yarineya ara. ²³ Arata niye nika niyeto pe umo yepu. Na tani ago kasa yariniya auna ge bere-bere eune niye eno keregatinena.” Ayero sena arauwa.

Ago Emora Mani bariniya.

Mt 24:29-31; Lu 21:25-28

²⁴ Yesu mene ayero sero aune eyero sena, “Yaya tamaora be awiya aung yai aune wari mume yariniya. Ayero yai inona waegao awiya dema aung yariniya. ²⁵ Ayero nai aune putoung uritira mitowa amimene iparineya. Ayero yai arasa mene uritira atu zokero wosarineya. ²⁶ Tani ayero kasa yai aune na Emora Mani mene putoung tauyaore waegaore berezera atu wosiro butunana emo bauno mene garineya ara. ²⁷ Na wosiro angelo iyengtiro emo bauno

dubu Tuwa Bayau mene nuna yaese gegeregoina awiya puro pu dekaongna gaese sari-nena. Arare angelo mene baungno tawing ageware ageware ikata enaka auna gegeregao dubu nana pumarineya ara.” Ayero sena arauwa.

I fik mene tani kasa yaora be auna susuwa gipai gaese sena.

Mt 24:32-35; Lu 21:29-33

²⁸ Yesu mene ayero sero aune eyero sena, “Niye i yazo fik auna tani awiya kotungno aune susuwa zo gipu. Bowang nuna botu kasa yero dang iwaing ditinowa be aune niye giro, ‘O, warira be kasa yariniya,’ ayero sinowa. ²⁹ Arare nona awiya apakana kasa yero aung yai giro eyero sepu, ‘Nung nugu yetiya. Towao bera bautara dodopiniya.’ ³⁰ Na ge me niye eno sinena era. Emo bauno yeme tawingna etu neya amimene oko magayero aung yao naya aune nona awiya apakana kasa yariniya. ³¹ Ago uritire tawingne aung yarineyato, arata ge nana mene zo oko aung yariniya.” Ayero sena arauwa.

Emo zo mene be awiya oko gosiniya.

Mt 24:36-44; Lu 17:26-30, 34-36

³² Yesu mene ayero sero aune eyero sena, “Tani awiya kasa yaora be nuna awiya emo zo za oko gosineya. Angelo uritira nowa adeka dema be awiya oko gosineya. Na Tuwa Bayaura Mani mene dema be awiya oko gosinena. Mama nana mene gege nata gosinoiya ara. ³³ Niye umo nasani neupu. Be nazi tani awiya kasa yariniye, awiya niye oko gosineya. Arare umo yero baingtipu. ³⁴ Susuwa nuna eyero mitiya. Emo zo mene tawing ake-kake auna babari sero giro buro-mani nuna awong nona apakana diya yaese sero burora pugaina. Zo buro zora pugairo zo buro zora pugairo ayero yena ara. Ayero nasani garo be diya yao mani mene umo yero baingtaise sero garo doro baungna. ³⁵ Arare be nazi garora maung mene kapete gariniye – ture itinai auneta, ping tuno-tanota, kokora ge sinai auneta, nupema iya gaora i? Awiya niye oko gosineya, arare niye umo yero baingtiti nasani neupu. ³⁶ Nung mena kapetegairo niye auriti awinasani mitaya tamoiye sero niye umo yero baingtiti nasani neupu. ³⁷ Na ge niye eno gege okowata, emo bauno apakana aeno sinena. Niye umo yero baingtiti nasani neupu.” Yesu mene ayero sena arauwa.

14

Emo gitau yao awong Yesu daya magayaise ge sewa.

Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53

¹ Magayao mene awong Daigaina auna bonene minaora be kasa nenu be zo ame

yis aung auna bonene minaora be awiro nupema awiro kasa yari nenu giro pirisa babuze aune sao tauyao ge gipao emo ena aune awong amimene Yesu etegairo saniro daya magayaise sero nagibo tamari yewa. ²Awong eyero sewa, "Emo bauno name dao eno, name oregao be baina auna atu oko yarinene." Ayero sewa arauwa.

Bauno zo mene ou sereyao awiya Yesura ziye atu yasagaina.

Mt 26:6-13; Yo 12:1-8

³ Yesu buro-mani nuna aune napo Be-tani atu baungno emo zo yazo nuna Simon Bozo Tauyaore auna gare atu nona mininasani mitiwa bauno zo garewa daba yazo nuna alabasta amimene yao awiya puro nuna-una buna. Ou zo yazo nuna nad, sere nuna iwaing, awiya garewa mokora mitina. Zuma nuna baina. Arare bauno amimene kasa yero garewa awiya zoro-gairo ou sere yao awiya Yesura ziye atu yasagaina. ⁴ Ayero yenu emo ena atu mitiwa amimene yo iropunu wina-se yewa, "Noeno ou ewiya gera niye?" ⁵ Nung ou ewiya moni 300 kinana sai zuma gaero pumaya aune nung moni awiya emo bauno bogamasa eno pugai teng yatiya." Ayero sero awong nung gona yewa. ⁶ Ayero yewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Niye bauno dopu. Niye noeno bauno kaputinei? Tani nung na eno yetiya, awiya tani iwaing. ⁷ Noeno okowata, emo bauno bogamasa awong niye aune dema nowa narineya. Arare niye awong kora yari sero kumarineya, awiya nagibo ayao mitariniya. Arata nane mene zo niye aune dema oko nao gege narinena. ⁸ Bauno emimene tani nune yaine yao auna teng tani ewiya nia. Ago awong aingso nana mutarineya, arata nung bere-bere buro magayaora ou ewiya aingso nana-una susuniya. ⁹ Na ge me niye eno sinena era. Bowi Iwaing tawing sero bautunai aune tani iwaing na eno yetiya auna bowi awiya dema sero sero yaya babariniya ara." Ayero sena arauwa.

Yudas nung Yesu keregari sero emo gitau yaora-una baungna.

Mt 26:14-16; Lu 22:3-6

¹⁰ Be aune Yudas Iskeriot, nung buro-mani 12 auna zo, amimene Yesu keregairo gera pugari sero pirisa babuzera-una baungna ara. ¹¹ Baungnu awong ge nuna nigiro yawa yawa yero nung eno eyero sewa, "Ayero yasa nae moni ena ning eno pugarinene." Ayero sewa giro nung Yesu gera pugaora nagibo tamari buro yena.

Yesu nung bonene buro-mani nuna aune dema miniwa.

Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30

¹² Oregao be baina yazo nuna Ame Yis Aung* auna iya namba wan aune Yuda emo mene Magayao mene awong Daigaina auna bonene awiya minari sero wo sipsip mani zo dero aero mininauwa. Arare be awiya kasa yenu giro Yesura buro-mani mene nung eno eyero sewa, "Name natu baungno Magayao mene awong Daigaina auna bonene nina kora yanene kotupunesi?" ¹³ Ayero sewa giro Yesu mene buro-mani nuna etobe iyengtiti nasani awongto eno eyero sena, "Nito nape baungno emo zo ou aura dungno puro bautuniya awiya tamarineyato ara. Nito nung aune dema babarineyato. ¹⁴ Nung gare towai aune nito garora maung eno eyero seputo, "Gipao emo mene ning atata niya. Nung nae buro-mani nuna aune Magayao mene awong Daigaina auna bonene garo moko nauna atu minarinenine?" ¹⁵ Ayero sayato nung garo moko baina zo garo ika tame mitiya awiya nito eno gipariniya. Garo moko awiya masi zuwao au-tao kora yao mitiya. Gipai giro atu nito bonene minaora nona kora yeputo." ¹⁶ Ayero senu giro buro-mani etobe mene iropuro napo auna baungno nona Yesu mene sena deka ayao ine taungno Magayao mene awong Daigaina auna bonene minaora nona kora yewato ara.

¹⁷ Ture inu Yesu mene buro-mani nuna 12 aune dema kasa yewa. ¹⁸ Awong adungno nona mininasani mitiwa aune Yesu mene eyero sena, "Na ge memoko niye eno sane. Ninae-una zo mene na keregairo iwora waweng pugariniya. Emo na aune dema nona mininiya amimene yariniya." ¹⁹ Ayero senu awong dubo mininasani nata-nata nung eno eyero sewa, "Nane oko yarinena. Me sinenita?" ²⁰ Ayero sewa nung awong eno eyero sena, "Niye buro-mani nana 12 auna zo mene yariniya. Emo zo na aune dema ame sura dusariniya amimene yariniya. ²¹ Ge gitau gaewa mitoiya ayero na Emora Mani mene magayarinenana. Arata emo na Emora Mani keregari niya, nung awiya, oiye, abena nuna nono yao pumariniye? Ai nung oko pumao yatiya, awiya nung meko oko tamatiya." Ayero sena arauwa.

Yesu mene bonene buro-mani nuna eno pugaina.

Mt 26:26-30; Lu 22:14-20; 1Ko 11:23-25

* **14:12:** Yuda emo bauno mene dawang sero oregao be baina zo yazo nuna Ame Yis Aung auna atu mitari sero yis iya be 7 semini nasani nauwa. Arare iya namba wan auna atu awong lama dero Magayao mene awong Daigaina auna bonene yero mininauwa.

²² Awong nona mininasani mitiwa Yesu mene poro puro Tuwa Bayau eno dange sero eegairo buro-mani nuna eno pugati nasani eyero sena, "Puro minipu. Ewiya goi nana." ²³ Ayero sero nung awang ou wainne zo puro Tuwa Bayau eno dange sero awong eno pugainu awong apakana puro miniwa. ²⁴ Ayero yewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Awiya yu nana. Yu nana mene Tuwa Bayau aune tairo nao auna ge inai tau yariniya. Yu nana emo bauno daigairo eno wosariniya. ²⁵ Na ge me niye eno sinena era. Na ou wain nupema oko minarinena. Ago Tuwa Bayau nata tuwa yero naora be kasa yai aune na ou wain seka minarinena." Ayero sena arauwa.

Petoro mene nung bewae yari nena auna ge sena.

Mt 26:31-35; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38

²⁶ Awong yere zo gauno iropuro Yerusalem doro baungno diri yazo Oliwa auna witiro mitiwa ²⁷ Yesu mene awong eno eyero sena, "Niye apakana na duwarineya. Noeno okowata, ge gayao zo eyero mitiya era, Na Tuwa Bayau mene wo sipsip diya yao emo dana magayai wo sipsip sisi-bura-bura yarineya.

²⁸ Arata na magayaora atu iropuro Galilaya tawingna babana niye ago barineya." ²⁹ Ayero senu Petoro mene nung eno eyero sena, "Awong apakana ning duwarineya, arata na ning oko duwarinena." ³⁰ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, "Na ge me ning eno sinena era. Nine ping eune kokora mene ge be etobe oko saore na bewae yasa be etama yariniya." ³¹ Ayero sena, arata Petoro mene tauyero ge sena, "Awong na ning aune dema daya magayanese sarineya, arata saineba, na ning oko bewae yarinena." Petoro mene ayero senu giro awong apakana amimene ge deka ayero sewa arauwa.

Yesu Gesemani i bure atu isa buro yena.

Mt 26:36-46; Lu 22:39-46

³² Yesu buro-mani nuna aune awong baungno soma zo yazo Gesemani auna kasa yero nung buro-mani nuna eno eyero sena, "Niye etu adungpu. Na isa sarinena." ³³ Ayero sero nung Petoroto Yakobo aune Yohane awong awiya puro baungno te wawongne nuna ipinenu ³⁴ nung awong eno eyero sena, "Na dubo minao bainakama tapunena. Dubo minao mene na puro wosi magayanese niya. Niye etu seka mitasani umo neupu." ³⁵ Ayero sero nung maingkoka baungno tawingna atu boma gaero isa sinasani yaya nuna-una kasa yari nena awiya nung daigao teng yai giro daigaise sena. ³⁶ Isa ayero sinasani eyero sena, "O

Mama nana, ning tani apakana yao teng niya. Ning yaya ewiya nana-una atu sorero pung. Arata kotumao nana-una okowata, kotumao nina-una teng ye."

³⁷ Isa ayero sero kapetegairo buro awong auriti awinasani mitiwa giro nung Petoro eno eyero sena, "Simon, auriti awinesa. Ning be maingkoka gege seka tauyero mita-ao ine teng oko i?" ³⁸ Etegao mene ninae-una kasa yoiye sero, niye seka mitasani isa sinasani mitipu. Dubo ninae mene buro iwaing yaora eo niya, arata taung mene mou niya."

³⁹ Ayero sero nung nupema baungno isa gitau sena deka amaze nupema sena. ⁴⁰ Isa sero kapetegairo buro awong diti mou yenu nupema auriti awinasani mitiwa gigena. Giro senu awong no saine yero duwa ara.

⁴¹ Yesu mene nupema baungno isa sero kapetegairo awong auriti awinewa giginu be etama yenu giro awong eno eyero sena, "Niye oregatinasani auriti awineya, amaze sinena! Teng yetiya. Be kasa yetiya. Emora Mani keregeya pasena emora-una waweng wiwitinena. ⁴² Keregao emo butuniya. Iropungpu, nuna-una babanene." Ayero sena arauwa.

Yudas mene Yesu puro gorobo emora waweng pugaina.

Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12

⁴³ Ayero sinenu buro-mani 12 auna otao nunae Yudas mene iwo dubu baina gitau yero puro buro kasa yewa ara. Pirisa babuzere sao tauyao ge gipao emo aune simai amimene iwo dubu awiya iyengtiwa gorobo yari sero iwire ami-dawangne puro buro kasa yewa ara. ⁴⁴ Gitau keregao emo amimene iwo dubu baina aeno ge zo eyero sena, "Emo nane saniro toko yarinena, nung arauwa. Arare niye nung saniro puro babarineya."

⁴⁵ Ge awiya gitau sena, arare nung kasa yero Yesura-una baungno, "Gipao emo," ayero sero nung toko yena ara. ⁴⁶ Ayero yenu giro iwo dubu mene Yesu iniwa ara. ⁴⁷ Ayero yewa emo dopero mitiwa auna zo mene iwi nuna geingna atu ininu gururu senu nung pirisa bainana soumani awiya dari yero dawong nuna kesena. ⁴⁸ Ayero yenu Yesu mene iwo dubu eno eyero sena, "Niye iwire ami-dawangne puro butuneya, awiya gorobo emo zo puro bunari baine naya. ⁴⁹ Be giti awiya na niye aune dema ibu bainana atu ge tugata nasani yero nona niye atu noeno na oko pumao yero nowi? Arata Tuwa Bayaura ge gayao awiya me yaise." ⁵⁰ Ayero senu buro-mani nuna apakana nung doro sungno bamuwa arauwa.

Mani seka zo mene awang yero suna.

⁵¹ Mani seka zo mene mo neyang yao zo gege awiro Yesura ame nenu iwao dubu mene nung sanari yewa ⁵² nung mo awao nuna yugairo doro aung sungno baungna arauwa.

Awong Yesu puro gitau yao dubura be-naungna atu gera pugaiwa.

Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24

⁵³ Awong Yesu puro pirisa bainana-una bamuwa pirisa babuze simai ena aune sao tauyao ge gipao emo ena amimene garo auna augaiwa ara. ⁵⁴ Ayero newa Petoro mene ake ina atu Yesu ago yero buro pirisa bainana goma auna toiro baungno umo yao emo aune dema adungno iyao ainasani kakame atu mitina ara. ⁵⁵ Pirisa babuzere gitau yao dubu apakana awong teng mitasani emo zo mene Yesu eno ge iwao ge sai Yesu gera pugairo daya magayaise sero ge iwao ge ena tamari sero yewa ara. Arata awong pasena nuna zo oko tamuwa. ⁵⁶ Emo witao mene Yesu tani yero nauna auna ge ungwe nasani ge iwao ge ena sewa, arata ge iwao ge nunae auna susuwa awiya dekaongka gege oko sewa.

⁵⁷ Ena mene dopero ge iwero sero eyero sewa, ⁵⁸ "Nae ge nuna nigiwangne. Nung eyero sena, 'Na Tuwa Bayaura ibu emo bauno mene yewa awiya kasarinenana. Kasana wari iya be etama aung yai aune na ibu zo wawong mene yao okowata, ewe zo yarinena.' Nung ayero senu nigiwangne." Ayero sewa ara. ⁵⁹ Arata awong ayero sinasani ge nunae auna susuwa awiya dekaongka gege oko sero yewa.

⁶⁰ Pirisa baina mene nunae-una towang atu dopero Yesu eno eyero sena, "Ning nono yero ge nina sineya auna abena oko sao ge aung mitesi?" ⁶¹ Ayero sena ara, arata Yesu mene ge auna abena oko sao teba dopero mitina ara. Ayero yenu pirisa baina mene nupema atata yero sena, "Ning Yuda emo baunona Emo Tuwa yazo Kristo Tuwa Bayaura Mani meta aung i?" ⁶² Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Na Kristo. Niye na Emora Mani awiya Tuwa Bayau Putoungne auna wawong mera atu adungno mitana garineya. Na uritira berezere dema butunana garineya." ⁶³ Ayero senu pirisa baina mene Yesu nung Tuwa Bayaura yazo dena-betena yenu siya sero taung wori nuka nuna ininu kerenu eyero sena, "Name noeno emo ena buro nung gera pugaese sari nenine? Nung nutope kara gera pugaiya. ⁶⁴ Niye ge meko nuna nigiro no sarine?" Ayero senu awong sewa, "Pasena nuna meko, arare daya magayaise." ⁶⁵ Ayero sewa ena mene begura pise nuna-una tame gairo diti moko nuna

worero wawong mene dero aune eyero sewa, "Emo awe mene ning detiye, auna yazo nuna keregai ganene." Ayero sewa nung bunero puro mitiwa amimene nung sowena yanakana dewa arauwa.

Petoro mene Yesu bewae yena.

Mt 26:69-75; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Petoro mene wese kakame atu adungno mitinu pirisa bainana soumani baunodi zo mene buro Petoro iyao ainasani mitinu ⁶⁷ giro nung anuwing nasani eyero sena, "Ning dema Yesu Nasaretera emo aune dema nosa." ⁶⁸ Ayero senu nung eyero sena, "Na oko gao. Ning ge sinesa awiya na oko gosinena." Ayero sero nung goma bera baungnu kokora zo mene ge sena ara. ⁶⁹ Petoro atu baungnu soumani baunodi deka amimene nung giro emo atu mitiwa aeno nupema sena, "Emo ewiya dubu nuna auna zo." ⁷⁰ Ayero senu Petoro mene nupema bewae yero "Aung arauwa," ayero sena ara. Be maingkokka aung yenu aune emo atu mitiwa amimene Petoro eno eyero sewa, "Ge me sinenane ara. Ning dubu nuna auna zo arauwa. Noeno okowata, ning dema ning Galilaya emo zo."

⁷¹ Ayero sewa nung nupema Tuwa Bayaura benaungna ge eyero senu tau yena, "Na ge iwarinenana, awiya Tuwa Bayau mene na dai magayarinenana. Niye emo yazo sineya awiya na oko gosinena." ⁷² Ayero senu kokora mena ge be etobe sena ara. Kokora ge senu Petoro mene Yesura ge kotuna. Yesu mene gitau Petoro eno eyero sena, "Ning kokora ge be etobe oko saore na bewae yasa be etama yariniya." Yesu mene gitau ayero sena, awiya nuka nutope kotungno zi baina sena arauwa.

15

Awong Yesu puro Pilatora-una bamuwa.

Mt 27:1-2, 11-14; Lu 23:1-5; Yo 18:28-38

¹ Iya gati nenu pirisa babuze aune simaire sao tauyao ge gipao emo ena aune gitau yao dubu apakana awong amimene augairo ge teng sero Yesura wawong etobe bunero puro Pilatora-una bamuwa.* ² Puro bamuwa Pilato mene nung atata yero eyero sena, "Ning Yuda emora emo tuwa i?" Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Yore, sinesa ara." Ayero sena ara. ³ Awong Yesura ge buro newa pirisa babuze mene ge iwi nasani Yesu nung tani meko witao yero nasani nauna ayero sewa. ⁴ Ayero sewa Pilato mene nung nupema atata yero sena, "Ning ge abena saine yao teng oko i? Awong tani meko nina auna susuwa witao keregatineya, gosinesa." ⁵ Ayero sena, arata

* 15:1: Soremao Ge zo Yohane 18:31-32 auna atu mitiwa awiya gi.

Yesu mene ge zo oko sao yenu giro Pilato mene kotungno wawong di gauna ara.

Pilato mene Yesu i pasaora daese sena.

Mt 27:15-26; Lu 23:13-25; Yo 18:39-19:16

⁶ Dawang sero bonene yaora be kasa nanu Yuda emo mene bunao mani zo eno sinauwa giro Pilato mene mani awiya besinauna. ⁷ Arare emo zo yazo nuna Barabas amimene emo enane dema bunao gare mitina ara. Awong gavman dari sero winade yero emo ena dewa magayewa, arare awong bunao gare mitiwa. ⁸ Arare emo dubu bainane mene Pilatorana kasa yero eyero sewa, "Ning dawang sero tani zo nae eno yero nosa awiya nupema ye." ⁹ Ayero sewa nung eyero sena, "Na Yuda emora emo tuwa besero niye eno puganese kotupuneita?" ¹⁰ Pilato mene pirisa babuze awong tini kapaore Yesu teba puro baungno nuna-una pugaiwa awiya kotungno aune ayero sena ara. ¹¹ Arata pirisa babuze mene emo dubu baina aeno eyero sewa, "Nung Yesu okowata, Barabas maze besaise sepu." Emo dubu baina amimene ayero saese sewa tau yenu giro ge dekaongka awiya sewa ara. ¹² Ayero sewa Pilato mene nigiro awong eno nupema eyero sena, "Ayero saya aune emonika ninae nung maze Yuda emora emotuwa asinowa, nung awiya puro nono yanese sinei?" ¹³ Ayero senu awong wawa sero nung eno eyero sewa, "I pasaora magayaise." ¹⁴ Ayero sewa Pilato mene abena awong eno eyero sena, "Noeno ayero sinei? Nung pasena no yeni?" Ayero sena, arata awong be kerero wawa sero nupema eyero sewa, "I pasaora magayaise." ¹⁵ Ayero sewa giro Pilato mene emo bauno dubo iwaing yaise sero senu gorobo emo mene Barabas besewa kasa yenu awong Yesu angsi wo aingso mene yao[†] amimene wezewa ara. Wezi nete duwa aune Pilato mene Yesu i pasaora daya magayaise sero gorobo emora-una waweng pugaina arauwa.

Gorobo emo mene Yesu izewa.

Mt 27:27-31; Yo 19:2-3

¹⁶ Romana emo tuwara gorobo emo ena mene Yesu puro Romana emo tuwara gare witiro sewa gorobo emo apakana nuna-una augaiwa. ¹⁷ Augairo taung wori yuyao ine nung eno wosogairo angsi dungne puro ewero aune ziyo nuna-una atu wosogaiwa ara. ¹⁸ Ayero yero nung izinasani emotua arugaine nasani eyero sewa, "Wari iwaing, Yuda emora emo tuwa." ¹⁹ Ayero sero ziyo nuna waung mene dedunasani begura nuna tame pisinasi koing gairo nung bowi yaora etotoma yewa ara. ²⁰ Awong

nung izinet taung wori yuyao ine awiya dutugairo doro taung wori nuna nupema wosogaiwa punu i pasaora dari sero puro bamuwa arauwa.

Awong Yesu i pasaora dewa.

Mt 27:32-44; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27

²¹ Emo zo yazo nuna Simon, tawing nuna Sairini, nung Alesandato Rufasa maung, nung towang zora atu buro Yerusalem babari sero butunenu awong nung taungno ge tauyao nung eno eyero sewa, "Ning emo euna i pasao ewiya diung." ²² Ayero sero awong Yesu puro baung tawing yazo Goligata auna yewa ara. Tawing auna yazo awiya susuwa nuna eyao era, "Gitau atora wetu." ²³ Awong ou wain puro dubo dau yaora ou zo yazo mira aune dema dawero nung eno pugaiwa, arata nung oko minao yangduna. ²⁴ Awong nung i pasaora atu niri mene dewa. Dero aune mo nuna bono yari sero awemene mo zo pariniye, asero getuwao zo yazo nuna laki awiya yero mo nuna bono yewa ara. ²⁵ Awong nung dewa awiya wari diti 9 kilok nenu aune nung i pasaora atu dewa ara. ²⁶ Ayero ziyo gomina ika atu susuwa noeno nung dewi auna ge eyero gaero pugaiwa mitina, "Yuda emora emo tuwa." ²⁷ Be aune awong ugaing yao mani etobe dema i pasao nunato-una dero Yesura-una zo enaba zo enaba yero pugaiwa dopewato ara. ²⁸ [Ayero yewa Tuwa Bayaura ge gitau gaewa awiya me yena. Ge awiya eyero mitiya era,

Awong nung gigiwa pasena emo ine yenu giro

nung pasena emore dema pugaiwa ara.

Ge awiya gitau gaewa amimene me yena.] ²⁹ Emo bauno mene puma-sauma nasani nung izero nung eno eyero sewa, "Wae, ning emo ibu baina kasero wari be etama gege ibu seka yero aung yari sasa. ³⁰ Ning nika nitope taung aingso nina gera yaora atu sorero i pasaora atu wosi dopase." Ayero sewa ara. ³¹ Deka ayero pirisa babuzere sao tauyao ge gipao emo enane mene Yesu izinasani wina-se yewa, "Nung gitau emo ena soreuno kora yero nauna, arata nung nuka nitope soremao ine teng oko. ³² Kristo nung Isreli emora emo tuwa naname noiya amimene yeme i pasora atu wosaise. Wosai giro, 'Me sena,' asarinenane." Ayero wina-se yewa ara. Emo etobe i pasaora mitiwato amimene dema nung izewato arauwa.

Yesu magayena.

Mt 27:45-56; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30

³³ Wari diti 12 kilok yenu mume baina kasa yero tawing teng yero mitinu 3 kilok yenu ³⁴ aune Yesu mene be kerero eyero

[†] 15:15: Soremao Ge zo Matiu 27:26 auna atu mitiya awiya gi.

sena, “Eloi, Eloi, lama sabaktani.” Ge auna susuwa eyao era, “Tuwa Bayau nana, Tuwa Bayau nana, ning noeno na dotinesi?”³⁵ Ayero senu emo ena nugu mitiwa amimene ge awiya nigiro eyero sewa, “Gipu. Nung Eliya yau siniya.”³⁶ Ayero sewa giro mani zo mene sungno baungno witora yabutata zo ou wain dokowang yaora dusero itura diro Yesu mene mi-naise sero nung eno pugairo eyero sena, “Name nung Eliya mene buro i pasaora atu parinita, awiya garinenane.”³⁷ Ayero senu Yesu mene nupema aiyamama sero magayena ara.³⁸ Magayenu ibu bainana mo bainakama[‡] kimegao awiya ika atu zayero kerero dao etobe yena ara.³⁹ Gorobo emo 100 auna gitau yao mene Yesu anuwing nasani mitinu Yesu magayenu giro eyero sena, “Emo ewiya nung Tuwa Bayaura mani me.” Ayero sena ara.

⁴⁰ Bauno ena dema mitiwa. Awong ake ina atu dopero anuwing nasani mitiwa ara. Enana yazo nunae Maria napo nuna Madala, aune Maria zo nung Yakoboto Yosera ai, aune bauno zo yazo nuna Salome.⁴¹ Gitau Yesu Galilaya tawingna atu nasani nauna be aune bauno amimene nung ago nasani nona nuna sasinasi nauwa ara. Aune bauno witao Yesu aune dema Yerusalem atu buro kasa yewa amimene awong aune dema atu dopero mitiwa arauwa.

Awong Yesura aingso puro daba-umana pugaiwa.

Mt 27:57-61; Lu 23:50-56; Yo 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Arimatia napora emo zo yazo nuna Yosefe, nung Yudara gitau yao dubu auna emo zo yazole ara. Nung dema Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna be diya nasani nauna. Arare nung amimene ture itinenu be bonene korayaora be kasa yenu awiro gora awiya Sabat iya dang giro nung tauyero Pilatora-una baungno Yesura aingso pumari sena ara.⁴⁴ Yesura aingso pumari senu giro Pilato mene, nung magayetita, asero gorobo emo 100 auna gitau yao yau senu bunu eyero sena, “Yesu magayetita?” Ayero senu gitau yao mene eyero sena, “Nung magayetiya.”⁴⁵ Ayero senu giro Pilato mene Yosefe baungno Yesura aingso pumaise sena.⁴⁶ Senu Yosefe mene baungno mo neyang yao iwaing zo zuma gaero puro baungno Yesura aingso i pasaora atu batagairo puro mo amimene ewero puro baungno daba-uma wamao auna pugaina. Atu pugairo daba zo dereme yenu baungno daba-umana be awiya gazena ara.⁴⁷ Ayero yenu Maria etobe, zo napo nuna Madala, zo nung Yosera ai,

amimene daba-umana atu aingso nuna pugaiwa awiya gigiwato arauwa.

16

Yesu nupema iropuna.

Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10

¹ Sabat iya dang be aung yenu Maria napo nuna Madala auneto Maria nung Yakobora ai, awongto aune bauno Salome amimene baungno ou sereyao Yesura aingso tame yasagari sero zuma gaero pumuwa ara.² Arare wikira be namba wan yazo nuna Sande awiya kasa yenu iya gainu awong iya oko gao biriti be nuna-una bamuwa ara.³ Awong bautunasani nuka nuyetope eyero wina-se yewa, “Awe mene daba zo uma be gazao awiya name eno dereme yero enaba pugariniye?”⁴ Ayero sewa, noeno okowata, daba awiya bainakama. Ayero sero diti gitau yero daba baina awiya uma be doro enaba atu mitina awiya gigwi.⁵ Giro daba-umana toiro mani taung seka zo wawong mera atu adungno mitina awiya gigwi. Mani auna mo neyang yao awiya imoko-kaungkaung. Bauno mene nung giro yangka sewa.⁶ Ayero yewa mani amimene awong eno eyero sena, “Niye awang yao dopu. Niye Yesu Nasaretera emo deteya magatiya awiya gari sero butuneya. Nung iropumiya. Nung etu oko mitiya. Masi aingso nuna pugeya awiya era gipu.”⁷ Ayero niye baungpu, buro-mani nuna ena eno sinasani Petoro eno dema eyero sepu nigae, ‘Nung Galilaya tawingna gitau bautuniya. Arare niye baungno nung atu garineya ara. Ge deka awiya gitau mena niye eno sena.’ Ayero sepu nigae.”⁸ Ayero senu awong daba-uma doro sungno bamuwa. Noeno okowata, te wawongne awena ipinenu awong awang yewa. Arare awong awang nasani ge awiya emo zo eno oko sao yewa arauwa.

Maria napo nuna Madala amimene Yesu gigena.

Mt 28:9-10; Yo 20:11-18

⁹ [Yesu mene wikira be namba wan yazo Sande aune gora-gara iropuro nuka nuyetope gitau Maria napo Madala auna-una kasa yenu gigena ara. Gitau Yesu mene iwae 7 Mariara-una atu tunena.¹⁰ Bauno amimene baungno Yesura dubu zi sinasani zibe nasani mitiwa aeno eyero sena, “Na nung gigena.”¹¹ Ayero senu awong bauno mene Yesu seka yero iropunu gigena auna ge sena awiya nigwiwa me oko yena.

Yesura buro-mani etobe mene Emeas nagibe atu Yesu tamuwato.

Lu 24:13-35

[‡] 15:38: Soremao Ge zo Matiu 27:51 auna atu mitiya awiya gi.

¹² Ago Yesu mene benaung ewe yero emo etobe nagibe atu bautunewato towang atu nuka nutope nunato-una kasa yenu gigiwato. ¹³ Nung awongto aune dema nenu nung gigiwato kasa yenu giro awongto nupema tera kapete Yerusalem gairo baungno Yesura dubu ena eno sewato, arata awong ge nunato nigwiwa me oko yao yena.

Yesu mene buro-mani nuna burora pugaina.

Mt 28:16-20; Lu 24:36-49; Yo 20:19-23; Apo 1:6-8

¹⁴ Ago nung buro-mani nuna 11 amimene nona mininasani mitiwa aune nuka nutope nunae-una atu kasa yenu gigiwa. Emo bauno ena mene Yesu iropunu gigiwa auna ge sewa nigwiwa me oko yao yena aeno nung awong gona yena. ¹⁵ Nung awong eno eyero sena, "Niye tere-taira yero tawing sero baungno Bowi Iwaing emo bauno apakana eno sepu nigae. ¹⁶ Zo nung Bowi Iwaing nigiro na tumo diro ge ou suwariniya, nung awiya Tuwa Bayau mene sorero pumariniya. Arata zo nung Bowi Iwaing nana nigiro na tumo oko diyao yariniya, nung awiya Tuwa Bayau mene gera pugai zuwariniya ara. ¹⁷ Emo na tumo diyarineya amimene tani putoungne eyao ine yarineya: Awong iwaie be nana-una tunarineya; awong ge ewe-pape gitau oko nigao awiya sarineya; ¹⁸ awong yi mani gamao awiya iniro oko meko yarineya; awong ou meko miniro magayao awiya minarineya, arata awong yaya oko tamarineya; awong wawong nunae emo bauno yayare auna tame pugaya iwaing yarineya." Ayero sena arauwa.

Tuwa Bayau mene Yesu puro pu uritira gaina.

Lu 24:50-53; Apo 1:9-11

¹⁹ Tuwa Yesu mene buro-mani nuna eno ge senu aung yenu Tuwa Bayau mene nung puro witiro pu uritira gainu nung Tuwa Bayaura wawong mera aduna ara. ²⁰ Ayero yenu awong tere-taira yero Bowi Iwaing soma apakana auna atu sinauwa. Ayero yero yewa Tuwa mene ge nunae soremai tau yaise sero awong sorepu naunu tani putoungne yero nasani nauwa arauwa.]

BOWLIWAING LUKA MENE GAENA

Luka nung dokta zo. Nung Paulo aune dema nasani nauna. Nung Yuda emo oko, arare nung Yesura ungwe ewiya Grik emo eno gaena. Grik emo awong etutero nao awiya aratapu nasani nauwa, arare Luka mene Yesura ungwe gainasani Yesu nung etutero nao emo me auna ungwe-maungwe yena. Yesu nung emo bauno eno yo-amao bainane nasani nauna, awiya Luka mene keregaina. Luka nung APOSOLO BURO YERO NASANI NAUWA auna ge dema gaena.

Luka mene Yesura ungwe ewiya emo Teofilo eno gaena ara.

¹O emo baina Teofilo, gitau emo daigairo mene tani ena nanae-una towang atu kasa yena auna ungwe awiya gaero baingtari sero yewa. ²Ungwe awiya emo ena awong tani awiya diti moko nunae mene zayaora atu giro butu nasani nauwa amimene Bowi Iwaingna buro-mani yero nasani tugata yero nauwa nigiti nasani naungwane ara. ³Arare nane ungwe gaewa deka ayao ine maze ning eno gaero baingtari kotupunena. Noeno okowata, na tani auna susuwa nigiro baingtari sero atata daigairo yero nawe tamuawang. ⁴Arare ge ning eno gipewa auna ge me susuware awiya gasa memoko yaise sero ungwe awiya gayari sero nena.

Angelo mene Yohane kasa yari nena auna ge Zekaraya eno sena.

⁵Be Herode mene Yuda emora emo tuwa yero nasani nauna be aune pirisa zo yazo nuna Zekaraya amimene nasani nauna. Nung awiya pirisa dubu yazo Abaisa auna zo. Bauno nuna awiya Aronna dubu auna zo. Yazo nuna Elisabet. ⁶Awongto Tuwa Bayaura ditira atu iwaing nasani nauwato ara. Awongto Tuwara sao tauyao ge awiya teng ago nasani nauwato ara. Anasani Tuwa Bayaura ge teng dipunasani nauwato ara. Nunato-una mouyao zo aung. ⁷Arata awongto mani aung. Noeno okowata, Elisabet nung wagaung. Nupema awongto zai yewato. ⁸Zekarayara dubu awong buro yaora be nunae kasa yenu giro Zekaraya nung Tuwa Bayaura benaungna pirisa buro nenu ⁹awong nung zawing sereyao pugao auna buro yaise sewa ibu moko iwaing pugati nauwa auna toina ara. ¹⁰Be zawing pugaora bera atu emo bauno dubu baina amimene masi daung auna atu augairo isa sinasani mitiwa. ¹¹Ayero newa aune Zekaraya nung Tuwa Bayaura angelo zo zawing pugaora aita auna deung

wawong mera ina atu dopero mitinu gigna ara. ¹²Nung angelo giro yangka sero awang yena ara. ¹³Arata angelo mene nung eno eyero sena, "Zekaraya, ning awang oko yase. Tuwa Bayau mene isa nina nigitinoiya. Bauno nina Elisabet mani nina emodi pumai ning yazo nuna Yohane ayause. ¹⁴Ayero ning dubo nina iwaing mitai yawa yawa yase. Nung kasa yai emo bauno daigairo amimene dema yawa yawa yarineya. ¹⁵Nung awiya Tuwara benaungna atu emo baina yarininya. Arata nung ou wain oko minariniya. Aune ou tau-tataware yao dema oko minariniya. Be nung aira tiyangna mitai aune Oweno mene moko nuna topetiro bebariniya. ¹⁶Nung Isreli emo bauno daigairo yumai kapetegairo baung Tuwa nunae Tuwa Bayaura-una yero narineya. ¹⁷Nung Eliya ine yero tani nuna aune putoung nuna awiya puro nariniya. Ayero Tuwara nagibo gitau yarininya. Nung mamonona kotumao inai darawa yero mani mamani nunae kotumarineya. Nung ge dao emo awiya kora yai kotumao iwaing tamarineya. Ayero emo kora yai Tuwa bariniya awiya diya mitarineya." ¹⁸Angelo ayero senu Zekaraya mene angelo eno eyero sena, "Na nono yero ge awiya nigiro me sarineni? Na mena zai tena. Bauno nana deka ayero zai tiyare." ¹⁹Ayero senu angelo mene ge abena kapetegairo eyero sena, "Na Gabriel. Na Tuwa Bayaura benaungna dodopinona amimene Tuwa Bayau mene na ge iwaing ewiya ning eno sanese sesi giro buro sinena. ²⁰Arare sana nig. Ning ge nana nigesia me oko yao niya, aeno ewawa nina tauyaise. Ayero yai ning ge sao titiyero nasa ge nana euna me kasa yai aune ge nupema sarinesa." Angelo mene ayero sena ara. ²¹Emo bauno awong Zekaraya diya yewa mena oko kasa yao yenu giro kotumao gayang-gayang pupunasani eyero sewa, "No kasa yeti nung ibu moko dang auna atu nimoi-namoi mitiye?" ²²Ago nung kasa daung yero aune awong eno ge saine yao teng oko yena ara. Ayenu awong nung moko dang auna atu nona putoungne zo tauna awiya gigiwa kasa yena ara. Nung ge awong eno sao awiya wawong mene gege etotoma yena ara. Noeno oko ewawa nuna tauyaore. ²³Ago Zekaraya nung buro nuna aung yenu doro napo nuna-una baungna. ²⁴Ayenu ago bauno nuna Elisabet nung mesa yena ara. Mesa yero ino wawong zo awiya nung pungyero mitauna ara. Nung eyero sena, ²⁵"Tuwa mene na yo-auno giro na eno eyero yetiya ara. Awiya na wagaung nona aeno meng gao nana ewiya emo baunona benaungna atu disanese sero yetiya." Ayero sena ara.

Angelo mene Yesu mani kasayaise Maria eno sena.

²⁶ Elisabet nung mesa yenu ino 6 aung yenu aune Tuwa Bayau mene senu angelo Gebriel mene napo baina zo Galilaya tawingna mitauna yazo nuna Nasarete auna baungna. ²⁷ Napo auna mani baunodi zo yazo nuna Maria, nung emo zo yazo nuna Yosefe, nung Dawidira saisibuna auna zo, awiya ataise sero gerewa nasani nauna. ²⁸ Arare Gebriel mene nuna-una baungno eyero sena, "Ture iwaing. Tuwa Bayau ning gosinoi iwaing yero noiya. Tuwa mene ning aune dema mitoiya." ²⁹ Ayero senu Maria nung ge awiya nigiro kotumao nuna mou-mesa yena ara. Dubo nuna mene kotungno, "ge nomaze siniye?" asena ara. ³⁰ Ayero yenu angelo mene nung eno eyero sena, "Maria, ning oko awang yase. Tuwa Bayau mene ning gigi iwaing niya. ³¹ Sana nigi. Ning mesa yero mani emodi zo puro yazo nuna Yesu yau sarinesa. ³² Nung emo baina yero nariniya. Nung Tuwa Bayau ika mitoiya auna Mani memoko asarineya ara. Tuwa Bayau mene nung emo tuwa pugai ewowo nuna Dawidi ine yero mitariniya. ³³ Nung amimene Yakobora saisibuna auna emo tuwa yero be giti mitao gege mitariniya. Emo tuwa yero naora buro nuna awiya oko aung yariniya." ³⁴ Angelo ayero senu Maria mene angelo eno eyero sena, "Tani ayao awiya nono yero kasa yariniye? Na emo zo oko ataoware." ³⁵ Ayero senu angelo mene ge nuna abena kapetegairo eyero sena, "Oweno mene nina-una kasa yariniya. Ayero Tuwa Bayau ika mitoiya auna putoung nuna mene ning worariniya. Aeno mani pumarinesa awiya awong nung eno eyero sarineya, 'Nung dang. Nung Tuwa Bayaura Mani.' ³⁶ Sana nigi. Ai nina maingkoka Elisabet nung zai, arata nung mesa yero niya. Mani emodi otira mitiya. Gitau awong nung eno eyero sinauwa, 'Nung mani pao ine teng oko.' Arata yeme nung mesa yeti ino 6 aung yetiya. ³⁷ Nona zo nomaze Tuwa Bayau mene yao ine teng oko awiya oko mitiya." ³⁸ Ayero senu Maria mene eyero sena, "Na Tuwara buro bauno, arare sinesa ayero yaise." Ayero senu angelo doru baungna arauwa.

Maria baungno Elisabet gigina.

³⁹ Be aune Maria nuka nutope iropuro wongto-wongto yero Yudaya tawingna baungno napo zo diri atu mitauna auna baungna. ⁴⁰ Atu baungno Zekarayara garo mokora toiro Elisabet arugaina. ⁴¹ Ayero yenu Elisabet nung Mariara arugao nigitinenu Elisabetra mani otira mitina awiya wurugu-warugu yena. Ayero yenu Oweno mene Elisabetra moko be buna ara. ⁴² Ayenu nung yau sinasani eyero

sena, "Ning gao bainane. Gao nina mene bauno enana gao daigatiniya. Mani nina-una otira mitiya a deka dema gaore ara. ⁴³ Naka iwaing ungta ning Tuwa nana-una ai amimene nana-una butunesi? ⁴⁴ Dawong nana mene arugao nina nigitinena aune nana-una otira mani mitiya amimene yawa yawa yero wurugu-warugu yetiya. ⁴⁵ Tuwa mene ning eno sena auna me awiya ago kasa yariniya asinosa, arare ning yawa yawa yero nasani nosa." Elisabet mene ayero sena arauwa.

Mariara yere.

⁴⁶ Maria nung eyero sena, "Na moko nana mene Tuwara yazo puro wiwitinona.

⁴⁷ Ititi nana yawa yawa Tuwa Bayau Sorao Emo nana eno niya.

⁴⁸ Noeno okowata, nung na buro baunodi nuna wosao ewiya kotungna. Arare yemeta ago awiya emo bauno apakana amimene na eno eyero sarineya, 'Tuwa Bayau mene bauno awiya gao yenu yawa yawa baina yena.'

⁴⁹ Gaya ayao yariniya, noeno okowata, Tuwa Bayau putoung bainane mene na eno nona baina yena. Yazo nuna dang mitoiya amimene yena.

⁵⁰ Ara tamao nuna awiya emo nuna wosao miteya auna-una mitoiya. Deka ayero saisibunana-una atu wisika sero babao gege bautunasani mitariniya.

⁵¹ Nung wawong nuna mene buro tautataware yao yariniya. Taung puro witaore emodi kotumao nunae paso didinowa, awong awiya tunai tere-taira yero zanarineya.

⁵² Tuwa Bayau mene emo tuwa tautataware yao auna putoung nunae puro wowosi nasani emo wosao awiya puro witariniya.

⁵³ Nung emo bogamasa eno nona iwawaing pugariniya. Ayero emo wau-moni witaore awong tunai wawong usa yero tebeba babarineya.

⁵⁴ Nung soremao nuna mitoiya auna gege buro-mani nuna

Isreli dubu sorepu nasani nariniya.

⁵⁵ Ayero nasani nung ewowo nanae eno sena awiya teng yariniya. Awiya Abraham aune saisibuna nuna eno sena ara."

⁵⁶ Maria mene Elisabet aune mitete dunu ino etama aung yenu aune nung doru napo nuna-una baungna arauwa.

Elisabet mene Yohane puna.

⁵⁷ Mani pumaora be bunu Elisabet mene mani emodi puna.

⁵⁸ Napo dema nuna arita didikaing nuna bowi nigiswa Tuwa mene nung soreunu

giro awong teng deka ayero nung aune dema yawa yawa yewa.⁵⁹ Nung mani punu wari be 8 aung yenu aune awong maingna taung aingso kapari augaiwa ara. Anasani aune awong maung nuna Zekarayara yazo yau sari sewa,⁶⁰ arata maingna ai mene "Aungwa" sero eyero sena, "Name yazo nuna Yohane yau sarinenane."⁶¹ Ayero senu awong nung eno eyero sewa, "Imoo mani nina-una yazo ayao zo aung ara."⁶² Awong wawong mene etotoma yero maung atata yewa, "Ning yazo awe maze yau sari kotupunesi?"⁶³ Ayero sewa nung tape zo puro bumaese yenu giro puro bumuwa eyero gaena, "Yazo nuna Yohane." Ayero gaenu awong kotumao daigairo pumuwa ara.⁶⁴ Ayero newa be aune ewawa nuna tauyena mitauna amimene nupema ge sena ara. Nung ge sinasani Tuwa Bayau bowi yena.⁶⁵ Ayenu napo dema nuna awong apakana awang yewa. Arare maingna bowi mene Yudaya tawingna diri auna napo sero sero baungno aung yena ara.⁶⁶ Emo bauno daigairo amimene bowi awiya nigiro pu dube gaiwa ara. Ayero aune eyero sewa, "Ago mani amimene nono yero nariniye?" Awong gigiwa Tuwara putoung nung aune dema mitina arauwa.

Zekarayara yere.

⁶⁷ Oweno mene maung nuna Zekarayara-una atu bebunu nung porofete mene saine nasani eyero sena,

⁶⁸ "Name Isrelira Tuwa Bayau auna yazo nuna puro witanene. Nung buro name emo bauno nuna soreuno zuma gayariniya.

⁶⁹ Buro-mani nuna Dawidi auna dubura atu Sorao Emo tau-tataware yao zo naname-una towang pugatinia.

⁷⁰ Nung ayero yari sero gitau otu porofete pewa yetugao nuna eno senu awong be nunae mene keregaiwa.

⁷¹ Nung eyero yari sero keregaina: Nung name iwora waweng atu sorero pumariniya. Anasani nung name emo kotumao memeko name eno pupunowa auna waweng atu dema sorero pumariniya ara.

⁷² Nung ewowo naname soremani sena. Nung tairo naora ge sena awiya kotupunasani giro ayero yari sena.

⁷³ Tairo nao ge awiya ewowo naname Abraham eno sena. Arare nung tairo naora ge sinasani eyero yari sena:

⁷⁴⁻⁷⁵ Nung name iwora waweng atu sorariniya. Ayero yai name be narinenane auna teng awang yao aung nuna benaungna atu nasani be giti nao iwaing nasani tani pewa yero nao aune

tani iwaing gege nasani aune nung sou nasani narinenane.

⁷⁶ Orata mani nana, nine zo emo mene ning eno Tuwa Bayau ika mitoiya auna porofete asariniya. Ning awiya Tuwara nagibo kora yari sero gitau yarinesa.

⁷⁷ Nine emo bauno nuna tugata yasa awong eyero garineya: Nung pasena nunae disero awong sorero pumariniya.

⁷⁸ Awiya Tuwa Bayau naname mene mono pumao nuna-una teng ayero yariniya. Nung emo zo uritira wari ine awiya pugai naname-una bumariniya.

⁷⁹ Nung buro emo bauno awong magayao awang nasani mumena atu mitima nowa auna atu waegariniya. Nung name dubo iwaingne naora nagibora pugariniya."

Zekaraya mene ayero sero aung yena ara.

⁸⁰ Mani Yohane awiya kasa yero bairo bainakama yenu kotumao nuna zawagairo iwaing yena ara. Ayero yenu nung Isreli dubura benaungna kasa yao auna be nuna diya nasani tawing zo emo aung auna atu baungno nasani nauna arauwa.

2

Maria mene Yesu puna.

Mt 1:18-25

¹ Zekarayara aro mene mani Yohane puna be aune Romana emo tuwa Sisa Ogas-tas nung sao tauyao ge zo pugairo awong emo baunona yazo teng apakana ayero gayaese sena ara. ² Awiya zayero mena yazo gaewa ara. Arare Sairinias nung Siria tawingna emo tuwa yero mitauna be aune yazo gaewa ara. ³ Arare be awiya emo bauno apakana ayero awong yazo nunae gayari napo susuwa nunae-una bamuwa ara. ⁴ Yosefe nung Dawidira saisibuna auna zo, arare nung Galilaya tawingna napo Nasarete awiya doro baung Yudaya tawingna yero Dawidira napo yazo Betelehem asinawuwa auna baungna. ⁵ Nung bauno gero nuna Mariato dema babayato yazo nunato gayaese sero bamuwato ara. Maria nung moure nasani aune baungna ara. ⁶ Awongto napo auna atu mitiwato Maria mani pumaora be nuna kasa yena. ⁷ Arata garo esewara awiya emo bauno mene puro aung yero mitiwa. Arare nung mani nuna emodi muwo mani awiya puro mo mene dowero pu bulimakao tepara gainu mitina.

Angelo mene Yesura bowi wo sipsip diya yao emo eno sewa.

⁸ Napo auna bautara atu emo ena wo sipsip nunae pingne diya newa, ⁹ Tuwara angelo zo mene nunae-una kasa yenu Tuwara waegao baina amimene nunae una atu waegainu awong giro awang yewa ara.

10 Arata angelo mene awong eno eyero sena, “Niye awang oko yae. Sana nigipu. Na Bowi Iwaing puro ninae-ina butunena. Bowi awiya emo bauno apakana amimene nigiro yawa yawa bainakama yarineya. ¹¹ Be eune Dawidira nape atu bauno zo mani pumiya. Mani amimene niye mekora atu sorero pumariniya. Nung awiya Tuwa ninae Kristo ara. ¹² Niye nung eyero gaya kasa yariniya: Niye mani zo garineya, awiya mo mene dowao. Nung bulimakao tepara atu apegairo mitiya.” ¹³ Angelo nung ayero sinenu uritira angelo dubu daigairo awong mena kasa yero nung aune dema Tuwa Bayaura yazo de ika nasani eyero sewa, ¹⁴ “Uritira atu Tuwa Bayaura yazo baina yaise. Tawingna itu emo bauno Tuwa Bayau mene gosinoini iwaing yero nowa auna atu mono kasa niya.” Ayero sewa arauwa.

Wo diya yao emo awong baungno Yesu gigiwa.

¹⁵ Angelo dubu awong doro kapete gairo baung uritira newa wo sipsip diya yao emo awong eyero sewa, “Name Betelehem nape baungno nona kasa yeti Tuwa mene name eno gipetiya awiya ganene.” ¹⁶ Ayero sero awong kapetegairo baungno Mariato Yosefe mitiwato awiya giro mani wuire bulimakao tepara atu apegairo mitinu gigiwa ara. ¹⁷ Awong mani giro mani wuire auna ge nigwi awiya keregairo sewa ara. ¹⁸ Ge awiya keregairo sewa emo apakana wo sipsip diya yao emora ge awiya nigiro kotumao daigairo pumuwa ara. ¹⁹ Arata Maria nung ge apakana awiya dubo nuna-una pugainu mitaunu nung kotupunasani nauna ara. ²⁰ Wo diya yao emo awong kapetegairo baungno Tuwa Bayau bowi nasani yazo nuna de ika yewa. Noeno okowata, angelo mene ge senu nigwi awiya teng maingna-una atu gigiwa arauwa.

Awong Yesura yazo yau sewa.

²¹ Ago wari be 8 ayero aung yenu awong maingna taung aingso kapero yazo nuna Yesu yau sewa. Nung aira tiyangna atu oko kasa yaore angelo mene yazo awiya sena.

Simionto Ana awongto Yesu Tuwa Bayaura ibu bainana atu gigiwato.

²² Mani aire kora yai pewa yaetose Mose mene sao tauyao ge gaero pugainu mitauna, arare be nuna awiya bunu giro maung aire mene mani awiya Tuwara benaungna pugari sero puro baung Yerusalem yewato ara. ²³ Awiya Tuwara sao tauyao ge gayao eyero mitiya auna teng yewa: “Mani emodi muwo mani awong aira tiyangna atu kasa yaya giro awong awiya Tuwara gerao ara.” ²⁴ Nupema Tuwara sao tauyao ge zo eyero mitiya auna teng

yewato: “Niye aira zawing pugari sero giro ni uko etota ni gumo sekawa etobe awiya pugaipu.” Ge ayero sao mitauna aeno awongto ge awiya diungno Tuwa eno zawing pugari sero bamuwato ara.

²⁵ Be aune emo zo Yerusalem atu mitauna yazo nuna Simion. Nung emo iwaing, aune nung Tuwara ge nigao emo. Nung Isreli emora Korayao Emo awiya kasa yai gari diya mitasani nauna. Arare Oweno mene Simionna mokora atu mitasani nauna. ²⁶ Oweno mene nung eno yemaoko eyero sena, “Ning mena oko magayarinesa. Aung ara. Ning mitasa Tuwara Korayao Emo yazo Kristo awiya kasayai giro aune magayarinesa.” ²⁷ Arare Oweno mene nung uwenu nung baungno Tuwa Bayaura ibu bainana toiro mitinu ai maungne mene mani Yesu puro bumuwato ara. Awiya awongto tani yaise sao awiya nung eno yari puro bumuwato ara. ²⁸ Ayewato Simion nung wawong nuna mene mani awiya puro Tuwa Bayau bowi nasani eyero sena,

²⁹ “O Tuwa, ning ge gitau na eno sasa awiya me yetiya, arare sasa na buro-mani nina dubo iwaingne magayane.

³⁰ Diti moko nana mene nona nae sorero pumaise

yasa awiya gosinena.

³¹ Korayao Emo ewiya kora yasa, awiya emo bauno

apakana gaese sero yasa.

³² Nung awiya waegao ine ara. Arare nung emo Yuda oko aeno nagibo gipariniya. Ayero Isreli dubu auna yazo de ika nariniya.”

³³ Yesura ai maungne awongto Simion mene nung eno ge ayero sena auna kotumao daigairo pumuwato. ³⁴ Arare Simion mene awong gao yero maingna ai Maria eno eyero sena, “Sana nigwi. Mani ewiya Isreli emo bauno gausaise sao mitiya ara. Arare ena mene nung giro zuwero meko yarineya. Arata ena awiya nung giro tau yero doparineya. Nung awiya Tuwa Bayaura nagibo gipao emo ara. Arare emo witao mene nung eno ge memeko-mameko sarineya. ³⁵ Ayero yaya kotumao nunae pungyao awiya kasa daung yariniya ara. Nupema dubo minao bainakama nina-una kasa yariniya. Dubo minao awiya iwi mene mani gaitinowa yaya tapunowa ayao ine moko nina-una atu kasa yariniya.” Ayero sena arauwa.

³⁶ Porofete bauno zo mitasani nauna yazo nuna Ana. Nung Panuelra mani. Nung Ase dubura zo. Nung zai nibamu. Nung gitau emo atiro emo nuna aune dema dawang 7 nawe duwato ³⁷ emo nuna magayenu nung nata mitasani nawe dunu dawang nuna 84 yena. Nung Tuwa Bayaura ibu baina oko duwao nasani nauna. Nung nona minao

seminiro isa buro nasani mitasani nauna. Anasani Tuwa Bayaura buro pingne iyare initi nasani nauna ara. ³⁸ Be aune nung dema nugu buro Tuwa Bayau eno dange sena. Ayero nung mani auna ge awiya emo Tuwa Bayau mene Yuda emo bauno nupema sorero pumaise sero diya nasani nauwa awong aeno keregairo sena arauwa.

Yosefe nung awongto aire puro yesese yero Nasarete bamuwa.

³⁹ Awong nona apakana Tuwara ge mene yaese sao mitina awiya teng yewa aung yenu aune yesese yero Galilaya tawingna baungno Nasarete napo nunae-una kasa yewa ara. ⁴⁰ Atu mani bairo baina yero mani putoungne yena ara. Nung kotumao iwawaing daigairo kasa yenu Tuwa Bayaura gao nuna-una mitasani nauna arauwa.

Yesu dawang nuna 12 aung yenu aune Tuwa Bayaura ibu bainana baungna.

⁴¹ Yesura ai maungne awongto dawang sero iya be dang yazo Magayao mene awong Daigaina awiya gari sero Yerusalem nape wiwifinasani nauwato ara. ⁴² Arare Yesura dawang 12 ayero aung yenu giro awong tani awiya ago yero iya be dang aune Yerusalem nape witiwa. ⁴³ Ago iya be dang aung yenu awong yesese yero bamuwa ara. Arata Yesu nung Yerusalem atu kara mitina. Ai maungne nuna mene nung mitina awiya oko gao. ⁴⁴ Awongto nung emo bauno ena aune dema bautunena sero bautunewato. Arata ture inu awong oregatinewa aune nung tamari sero dubu nunato-unata nupema otao mani enanauna atu tamari sero ⁴⁵ kau yewato, arata oko tamuwa. Ayero yero giro awongto nung kau yero yesese yero Yerusalem bamuwato ara. ⁴⁶ Awongto nung tamaora buro yewato wari be etama ayero aung yenu aune nung ibu bainana mokora atu mitinu tamuwa ara. Nung gipao emora-una towang atu adungno mitasani ge wina-se yero nigitinasani mitiwa. ⁴⁷ Emo ge nuna awiya nigwa amimene kotumao nunata wina-se yao nuna nigiro wawong di gamuwa. ⁴⁸ Arare awongto nung giro wawong di gauno baingtiwato ara. Ayero aune ai nuna mene nung eno eyero sena, "Bouwa, ning nono yero nato eno ayero yetesa nato maungne dubo nanato mou-mesa yeti ning tamaora buro nenito?" ⁴⁹ Ayero senu nung ai maungne eno eyero sena, "Nito noeno na kaunasani neito? Na Mama nana-una gare atu mitanese sao mitiya, awiya nito oko gosineitota, nowa." ⁵⁰ Ayero senu awongto ge auna susuwa kau yewato ara.

⁵¹ Ayero sero nung awongto aune dema yesese yero baungno Nasarete kasayewa. Ayero atu be giti nung ge nunato

dipunasani nauna ara. Arare ai nuna mene ge awiya apakana pu dubo nunana gainu mitauna ara. ⁵² Yesu nawe bairo emo baina yenu kotumao nuna iwaing kasa yero baingtina ara. Arare Tuwa Bayau arita emo bauno awong Yesu gigiwa iwaing yero baingtina arauwa.

3

Yohane ge ou zayero suwao emo amimene ge tugata nasani nauna.

Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Yo 1:19-28

¹⁻² Zekarayara mani Yohane nung tawing emo aung auna atu nenu Tuwa Bayau mene ge nung eno sero nung burora pugaina. Awiya emo emimene emo babuze yero nasani nauwa be aune ayero yena ara: Roma emora emo tuwa Taibirias nung emo tuwa yero nenu dawang 15 aung yena, be aune Pontias Pilato nung awiya Yuda tawingna atu emo bauno diya nasani nauna; Herode nung Galilaya tawingna atu emo bauno diya nasani nauna; aune meta nuna Filip awiya nung tawing etobe yazo nunato Ituriato Trekonaitis auna atu emo bauno diya nasani nauna; Anasito Kayafa awongto pirisa baina yero newato, be aune Tuwa Bayau mene Yohane burora pugaina arauwa.

³ Ayenu Yohane baungno ou Yodan auna garawira yero atu nasani emo bauno ge tugata nasani nauna. Emo bauno mene uritira ge nigiro dubo darawa yero ge ou suwaya Tuwa Bayau mene pasena nunae disaise ayero sinauna ara. ⁴ Awiya porofete Yesaya mene ge zo gaenu mitoiya auna teng yena,

Emo zo eu yanawira atu wawa sero eyero siniya, "Tuwara nagibo awiya kora yepu korosae.

⁵ Witio-watio apakana kora yaya bisisae. Diri bibou yao apakana gizaya wosiro bisi bisi sae.

Nagibo gegeru yao awiya kora yaya korosae.

Nagibo kitiyo-kotiyo mitiya awiya dema kora yaya masa masa sae.

⁶ Ayero yaya emo bauno apakana Tuwa Bayaura kora yao buro awiya garineya.'

⁷ Emo bauno witao mene Yohanena-una kasa yero nung awong ge ou suwaye sewa giro awong eno eyero sena, "Niye yi meko auna mani. Awe mene sesi aune niye Tuwa Bayau abena pugari niya awiya daigari sero taung mene gege ge ou suwari sinei? Nane ayero oko sesena. ⁸ Niye dubo darawa yero aune tani dubo darawa yaora me awiya taungpu. Niye nika niyetope ge eyero oko sae, 'Abraham nung mama nanae, arare Tuwa Bayaura abena amimene nanae

ina oko bariniya.' Na niye eno sinena era. Tuwa Bayau mene sai daba domito amimene Abrahamna saisibuna ine teng kasa yarineya. Auna putoung nuna-una mitiya. ⁹ Tuwara oto yemaoko i susuwara atu daka dao mitiya ara. I me iwaing oko iyao mitaya giro awong yetero au iyaora garineya." ¹⁰ Nung ayero senu awong nung atata yero sewa, "Arare nae nono yarinene?" ¹¹ Ayero sewa nung awong eno ge abena eyero sena, "Emo taung wori etobe puro noiya amimene saineba zo puro emo taung wori aung aeno pugaise. Emo ena mene nona minaora zamena simena tapu nasani giro deka ayero yaese."

¹² Emo ena takis pumao emo awong dema ge ou suwaise sero nuna-una buro nung eno eyero sewa, "Gipao emo, nae nono yari nenine?" ¹³ Ayero sewa nune awong eno eyero sena, "Niye takis gavman mene pumaese siniya awiya teng pungpu. Arata niye ena oko tebeba pumae." ¹⁴ Ayero senu gorobo emo ena mene nung atata yero sewa, "Orata nae mene zo nono yari nenine?" Ayero sewa nung awong eno eyero sena, "Niye emo tebe-tabe oko dae. Ayero ge iwi nasani sero emora daba oko sorae. Niye zuma ninnae teng pungpu." Ayero sena ara.

¹⁵ Yohane nauna be aune emo daigairo mene "Yuda emora Sorao Emo yazo Kristo amimene bariniya," ayero kotupunauwa. Arare awong Yohanena susuwa giro dubo eto nasani eyero sewa, "Nung awiya Kristo nanameta aung ing?" ¹⁶ Asinewa Yohane mene abena awong eno eyero sena, "Na niye eno ge ou suwao gege pugatinena. Arata emo zo ago bariniya auna putoung mene putoung nana daigariniya. Na emo wosao nibamu amimene te soga nuna-una angsi besao ine teng oko niya.* Nune mene zo Oweno niye eno pugariniya, nupema iyao niye eno pugariniya. ¹⁷ Nung taponu nuna wawong nuna mene initiniya. Puro buro wuit mozaora masira kasa yero iwe babaise sero taponu nuna mene wuit dungno au bisira gariniya. Iwe babai wuit me awiya yangtagairo pu gare gariniya. Arata iwe zo iyao awao gege awinoiya auna augariniya."

¹⁸ Yohane nung kotumaa nunae awiya uwari sero ge gewaoko ena dema sinasani Bowi Iwaing awong eno tugata yero nasani nauna.

Herode mene Yohane bunena.

¹⁹ Diya emo nunae Herode nung meta nuna-una bauno Herodia awiya sorero pungna. Awiya gege okowata, nung pasena

ena dema nasani nauna, arare Yohane mene nung gona yena. ²⁰ Gona yenu giro Herode mene tani meko zo dema susuuno Yohane puro bunero bunao gare pugaina arauwa.†

Yesu ge ou suwena.

Mt 3:13-17; Mk 1:9-11

²¹ Emo bauno apakana ayero ge ou suwero mitiwa Yesu dema ge ou suwena. Nung ge ou suwero isa sinasani mitinu uriti gausenu ²² Oweno mene ni audubo ine yero wosi nuna-una tame atu daungka yena. Ayero yenu uritira atu ge zo eyero kasa yena, "Ning mani nana. Ning yo dingya nana. Na ning giro yawa yawa nena."

Yesura aya ewowo auna yazo.

Mt 1:1-17

²³ Yesu dawang nuna 30 yenu aune buro nuna zayena. Emo bauno awong nung eno eyero sero nauwa, "Nung Yosepera mani."

²⁴⁻³⁸ Yosepe nung Hilaira mani, Hilai nung Matatira mani,
Matati nung Lewira mani, Lewi nung Melikaira mani,
Melikai nung Yanaira mani, Yanai nung Yosepera mani,
Yosepe nung Matatayara mani, Matataya nung Amosira mani,
Amosi nung Neamna mani, Neam nung Esilira mani,
Esili nung Nagaira mani, Nagai nung Meatira mani,
Meati nung Matatayara mani, Matataya nung Semenna mani,
Semen nung Yosekera mani, Yoseke nung Yodara mani,
Yoda nung Zoananna mani, Zoanan nung Resara mani,
Resa nung Zerababora mani, Zerababo nung Siatielira mani,
Siatieli nung Neraira mani, Nerai nung Melikaira mani,
Melikai nung Adira mani, Adi nung Kosamma mani,
Kosam nung Elimadamna mani, Elimadam nung Erera mani,
Ere nung Yosua mani, Yosua nung Eliesara mani,
Eliesa nung Yorimna mani, Yorim nung Matatira mani,
Matati nung Lewira mani, Lewi nung Simionna mani,
Simion nung Yudara mani, Yuda nung Yosepera mani,
Yosepe nung Yonamna mani, Yonam nung Elayakimna mani,

* **3:16:** Soremao Ge zo Matiu 3:11 auna atu mitiya awiya gi. † **3:20:** Herode mene Yohane oko bunao Yohane Yesu ge ou suwena. Arata Luka mene Yohanena ungewe gainete Yesura ungewe zayari sero tani ena ago Yohanena-una atu kasa yena amaze bere-bere dema susuuno gaena.

Elayakim nung Meliara mani, Melia nung
 Menana mani,
 Mena nung Matatara mani, Matata nung
 Netanna mani,
 Netan nung Dawidira mani, Dawidi nung
 Zesira mani,
 Zesi nung Obedera mani, Obede nung
 Boasira mani,
 Boasi nung Salara mani, Sala nung Nasonna
 mani,
 Nason nung Aminadapra mani, Aminadap
 nung Adaminna mani,
 Adamin nung Anina mani, Ani nung Hes-
 ronna mani,
 Hesron nung Peresera mani, Perese nung
 Yudara mani,
 Yuda nung Yakobora mani, Yakobo nung
 Isakara mani,
 Isaka nung Abrahamna mani, Abraham
 nung Terara mani,
 Tera nung Nehorira mani, Nehori nung Ser-
 akra mani,
 Serak nung Riyura mani, Riyu nung Pelekra
 mani,
 Pelek nung Ibara mani, Iba nung Selara
 mani,
 Sela nung Kainanna mani, Kainan nung
 Apasatra mani,
 Apasat nung Semna mani, Sem nung Noara
 mani,
 Noa nung Lemekra mani, Lemek nung Me-
 tusalara mani,
 Metusala nung Inokra mani, Inok nung
 Yeretra mani,
 Yeret nung Mahalalilira mani, Mahalalili
 nung Kainanna mani,
 Kainan nung Inosira mani, Inosi nung Se-
 tira mani,
 Seti nung Adamna mani, Adam nung Tuwa
 Bayaura mani.

4

Sanda mene Yesu etegari yena.

Mt 4:1-11; Mk 1:12-13

¹ Oweno mene Yesura moko be bunu Yesu
 nung ou Yodan doro kapete gairo baungna.
 Oweno mene nung puro tawing emo aung
 auna baungna. ² Ayero yenu nung iya
 mume 40 atu naunu Sanda mene nung ete-
 gari yena. Be aune Yesu nona oko minao
 nauna. Ago iya mume 40 aung yenu aune
 Yesu meri magayena ara. ³ Anenu Sanda
 mene nung eno eyero sena, "Ning Tuwa
 Bayaura mani me yai giro se daba amimene
 ma yai minase." ⁴ Ayero senu Yesu mene
 ge abena eyero sena, "Ge gayao zo eyero
 mitiya era, 'Ma mene gege emora nao oko
 diya yero noiya.'" Ayero sena ara.

⁵ Asenu Sanda nupema nung puro witiro
 baung ika yero aune nona tawing sero
 sero miteya awiya Yesu eno mena gipena.

⁶ Gipero nung eno eyero sena, "Na putoung
 ewiya apakana ning eno pugarinena. O
 tawing sero sero auna wazawa dema ning
 eno pugarinena. Nona apakana awiya
 nana gege yena. Arare na mani zo eno
 pugari sero giro kara pugarinena. ⁷ Aeno
 ning na eno boma gaero na bowi yasa giro
 aune na nona apakana ning eno pugari-
 nena." ⁸ Ayero senu Yesu mene ge abena
 eyero sena, "Ge gayao zo eyero mitiya,
 'Ning Tuwa nina Tuwa Bayau awiya bowi
 yase. Nung dekaongka awiya gege sou yari-
 nesa.'" Ayero sena ara.

⁹ Asenu Sanda mene nupema Yesu puro
 Yerusalem nape baungno Tuwa Bayaura
 ibu bainana ika tame atu pugaina. Pugairo
 nung eno eyero sena, "Ning Tuwa Bayaura
 mani me yai giro etu sasero wosi. Ning
 eza oko yarinesa. ¹⁰ Noeno okowata, ge
 gayao zo eyero mitiya era, 'Tuwa Bayau
 mene sai angelo dubu nuna mene ning diya
 yarineya. ¹¹ Ayero yaya te nina daba mene
 gayoiye sero, awong ning wawong mene
 soga nasani puro wosarineya.'" ¹² Ayero
 senu Yesu mene abena eyero sena, "Ge
 gayao zo deka eyero mitiya era, 'Ning Tuwa
 nina Tuwa Bayau awiya oko gaero gari
 yase.'" Ayero sena ara.

¹³ Arare Sanda nung etegao apakana
 yenu aung yenu giro nung Yesu doro be zo
 ayao awiya diya yena arauwa.

*Yesu nung Galilaya tawingna atu buro
 zayena.*

Mt 4:12-17; Mk 1:14-15

¹⁴ Yesu nung Owenona putoung nuna-
 una mitina, arare nung nupema tera
 kapetegairo Galilaya tawingna baungna.
 Baungnu bowi nuna mene tawing auna
 baungno teng yena. ¹⁵ Nung atu emo bauno
 yere ibu nunae-una atu gipinasani naunu
 daigairo mene yazo nuna de ika gatinasani
 nauwa arauwa.

*Nasarete napo susuwa mene Yesura ge
 awang sewa.*

Mt 13:53-58; Mk 6:1-6

¹⁶ Yesu mene Nasarete baungna. Gitau
 nung mani maingkore nung napo auna atu
 baina. Nung Sabat be sero yere ibura
 mokora toitinasani nauna, arare Sabat be
 zore toina. Toiro Tuwa Bayaura ge zazagari
 sero benaung nunae-una dopena. ¹⁷ Ayenu
 awong porofete Yesayara buku zo nung eno
 pugaiwa nung puro apero ge gayao eyero
 mitiya awiya taungno keregairo zazagaina,
¹⁸ Tuwara Oweno nana-una mitiya. Awiya
 na ago bogamasa eno bowi iwaing
 sanese sero nung na burora pugati-
 nasani Oweno na eno pugaina. Na
 eyero tugata yanese iyengtinu bu-
 muwang ara:

Niye bunao emo, na niye besana bunao doro babarineya.

Niye emo diti guma yao, na niye korayana nupema diti pagarineya.

Emo sou buro memekora nasani nauwa sou yao buro mene awong bunena auna bunao besana doro babaese, o

¹⁹ Tuwa Bayau mene emo kora yariniya auna be pugainu mitoiya awiya kereganese sero na iyengtinu bumuwang ara.

²⁰ Yesu mene buku tapu dero yere ibu diya yao emo eno pugairo ge sari sero ge saora masira atu aduna. Ayero yenu emo bauno ibu mokora mitiwa amimene apakana ayero teng diti ye nuna-una gairo mitiwa, ²¹ nung zayero awong eno eyero sena, "Ge zazagena nigeiya auna me yeme kasaniya." Ayero sena ara.

²² Arare awong yazo nuna puro de ika gatinasani kotumao daigairo kotumuwa. Noeno okowata, nuna-una bera atu ge iwaing kawaing kasa yena. Arata awong nung eno eyero sewa, "Nung Yosefera mani amimene ge ayero siniya." ²³ Ayero sewa nung awong eno eyero sena, "Niye na eno eyero sarineita, nowa, 'Dokta, ning nitope taung aingso nina kora ye giro me asanene. Tani ena Kapaneam atu yasa awiya nae nigiwangne. Arare ning yeme deka ayero napo susuwa nina-ina atu ye ganene.' Niye na eno ayero sarineita, nowa." ²⁴ Ayero sero aune eyero sena, "Na meba niye eno sinena. Porofete zo mene napo susuwa nuna-una atu ge sai oko nigarineya. ²⁵ Ewowo mani ninae mene porofete Eliyara ge oko nigao yewa. Ayewa giro Tuwa Bayau mene senu wa oko wosao wari gege posinaunu dawang etama aune ino 6 ayero aung yena. Be aune dora botiyo bainakama kasa yenu bauno gagamo ibono mamaga yetugao daigairo mene Isreli tawingna atu nasani nona minao kau nasani nauwa. ²⁶ Arata Tuwa Bayau nung Eliya senu Isrelira bauno gamo zo yu magayao auna-una oko baungna. Aung ara. Nung nung maze iyengtinu Saidon tawingna baungno napo Sarefat auna gege kasa yena ara. Awiya bauno gamo yu magayao zora-una atu kasa yero bauno awiya nona minaora sorepunasani mitauna. ²⁷ Nupema deka ayero porofete Elisa eno yewa ara. Nung nasani nauna be aune emo bozo tauyaore daigairo Isreli emora-una atu mitauwa. Arata nung nunae-una zo oko kora yenu iwaing yena. Aung ara. Siria tawingna emo zo yazo Neaman nung awiya gege kora yenu iwaing yena ara." Yesu mene ayero sena ara. ²⁸ Ayero senu emo yere ibu mokora mitiwa awong amimene ge awiya nigitiwini kapenu ²⁹ awong iropuro Yesu saniro puro napo bautara banuwa ara. Napo nunae

awiya diri zora ika tame atu mitauna, arare awong nung puro baung diri auna deung bera yero nung au kowara gari yewa ara. ³⁰ Arata nung nunae-una towang atu ang yero doro baungnu aung yena arauwa.

Yesu mene emo zora-una atu iwae zo tunena.

Mk 1:21-28

³¹ Nung wosiro Galilaya tawingna napo zo yazo nuna Kapaneam auna baungna. Baungno atu mitasani aune Sabat iya be zo auna atu emo bauno eno ge tugata yena. ³² Ayero yenu awong ge nuna nigiro wawong di gamuwa. Awiya noeno okowata, ge nuna awiya putoungne. ³³ Be aune emo zo yere ibu mokora atu mitina awiya iwae mene nuna-una mokora mitauna. Nung amimene be kerero eyero sena, ³⁴ "Ae, Yesu Nasarete napora emo, ning no yari sero nanae-una butunesi? Ning Tuwa Bayaura Mani iwaing pewayao." Ayero sena ara. ³⁵ Arata Yesu mene nung gona nasani eyero sena, "Ning ge doro emora mokora atu kasa yero bung, babase." Ayero senu iwae amimene emo awiya augainu emora towang atu zuwe tawingna gaina ara. Arata iwae mene emo awiya oko gera yao yero doro baungna ara. ³⁶ Ayero yenu emo apakana amimene wawong di gauno nuka nuyetope eyero wina-se yewa, "Emo ewiya nono yao i? Nung iwae eno ge putoungne sinoi iwae mene ge nuna diungno emo doro bautunowi." Ayero sewa ara. ³⁷ Ayenu Yesura bowi amimene tawing auna napo sero baungna arauwa.

Yesu mene Petorora imeti kora yena.

Mt 8:14-15; Mk 1:29-31

³⁸ Yesu nung iropuro yere ibu awiya doro Simonna gare witina. Simonna imeti yaya taung kokoni baina awiya puro mitina, aeno awong Yesu yausero nung kora yaise sewa ara. ³⁹ Asewa giro nung baungno nuna-una nugu dopero yaya awiya gona yenu yaya aung yena ara. Aung yenu bauno amimene mena iropuro awong kora yena arauwa.

Yesu mene emo bauno daigairo kora yena.

Mt 8:16-17; Mk 1:32-34

⁴⁰ Ture itinenu Sabat iya be awiya aung yenu emo bauno mene didikaing nunae yaya ewego-papego puro mitiwa awiya puro bung nuna-una yewa ara. Ayero yewa nung emo bauno awiya wawong pu ziye gairo awong apakana kora yenu iwaing yewa ara. ⁴¹ Ayero nenu iwae ena mene emo bauno daigairo awiya doro bautunasani eyero sewa, "Ning Tuwa Bayaura Mani." Arata nung awong gona yero ge sao awang sena. Awiya noeno okowata, awong

nung Yuda emora Sorao Emo yazo Kristo yero nauna awiya gigiwa.

Yesu mene buro yero napo enana baungna.

Mk 1:35-39

⁴² Gora-gara nung napo awiya doro agewa zo emo aung auna baungna. Ayenu emo bauno mene nung tamari sero nuna-una baungno nung awong doro babao eno awang sewa. ⁴³ Arata nung awong eno eyero sena, "Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna Bowi Iwaing awiya na napo enana atu dema nasani sarinena. Tuwa Bayau mene na buro awiya yanese sero iyengtinu bumuwang ara." ⁴⁴ Ayero sero nung Yuda emora yere ibu sero auna atu nasani ge tugata yao buro yero nasani nauna arauwa.

5

Yesu mene senu Petoro wo daigairo pungna.

Mt 4:18-22; Mk 1:16-20

¹ Be zo Yesu mene ou nazi yazo Genesaret* auna bage atu dopero mitinu emo bauno daigairo mene Tuwa Bayaura ge nigari sero nuna-una buro kasa yero winamise yewa ara. ² Anewa nung wang etobe ou nazira bage mitiwato gigina ara. Arata emo wo pumao emo awong wang etobe awiya doro moga sayao buro nasani mitiwa. ³ Anewa nung wang zora witina, awiya Simonna wangna atu witina ara. Ayero atu nung Simon senu wang isenu bago doro maingkoika baungno dopenu nung wang tame adungno emo bauno eno ge tugata yena ara.

⁴ Nung ge sero aung yero aune Simon eno eyero sena, "Name ou kurura babanane aune niye moga augairo wo pumae."

⁵ Ayero senu Simon mene ge abena eyero sena, "Gipao emo, nae ping ewiya wo buro baina teba nenane iya gaiya, arata wo zo oko pumao yetenane. Arata nine sinesa giro sana moga augaya wosariniya."

⁶ Ayero senu awong ayero yewa aune wo daigairo dero tatakasewa moga zanari nete sekawa yena ara. ⁷ Ayero yenu giro awong otao mani nunae wang zora mitiwa amimene buro awong soremaese sero asawa yewa. Ayero yewa awong buro wo puro pu wang etora gaiwa bebunu wang eto deka ayero nosari sero yewato ara.

⁸ Ayero yenu Simon Petoro nung tani awiya giro Yesura-una tera nugu daung atu boma gaero eyero sena, "O Tuwa, na emo meko, arare ning na doro baung." ⁹ Ayero sena. Noeno okowata, nung aune emo ena nung aune dema mitiwa amimene wo benaung

ewego-papego pumuwa awiya giro awang yewa ara. ¹⁰ Zebedira mani emodi etobe Yakoboto Yohane awongto Petoro aune dema wo buro nasani yero nauwato amimene dema giro awang yewato ara. Ayero yewa Yesu mene Petoro eno eyero sena, "Ning awang oko yase. Ning yeme zayero emo bauno pumaora buro nasani narinesa." ¹¹ Ayero senu awong wang etobe isewa witiwato nona apakana awiya doro nung ago yero bamuwa arauwa.

Yesu mene emo zo bozo tauyaore kora yena.

Mt 8:1-4; Mk 1:40-45

¹² Napo nugu atu emo zo mitauna. Nung bozo tauyao witaio mene taung aingso nuna meko yao. Arare Yesu napo auna kasa yero nenu emo amimene Yesu giro nuna-una baungno boma gaero koing gairo eyero sena, "Tuwa, ning putoung nina mitiya, arare ning na kora yari yero giro kora yasa iwaing yarinena." ¹³ Ayero senu Yesu mene wawong pugairo nung ding yero eyero sena, "Yore, na ayero yari kotupunena. Arare bozo nina aung yai ning iwaing pewa yase." Ayero sinenu bozo tauyao nuna mena aung yewa. ¹⁴ Ayero yenu Yesu mene ge tau-tataware yao nung eno eyero sena, "Tani ning eno yetena auna bowi awiya emo zo eno oko sase. Ning baung, taung aingso nina pirisa eno gipasa gae. Ayero nasani nona Mose mene Tuwa Bayau eno pugaese sena awiya pugasa yaya nina aung yetiya auna susuwa giro baingtarineya." Ayero sena arauwa.

¹⁵ Ayero senata tani ena yero nasani nauna auna bowi awiya soma sero baungna. Arare emo bauno daigairo mene nuna-una atu ge nigari serota yaya nunae kora yai iwaing yaise sero nuna-una butunauwa. ¹⁶ Ayero nauwa nung be ozaung baung soma emo aung auna yero isa sero nauna arauwa.

Yesu mene emo zo te wawong meko yao awiya kora yena.

Mt 9:1-8; Mk 2:1-12

¹⁷ Be zore nung emo bauno ge tugata nasani mitinu aune Farisayo aune sao tauyao ge gipao emo ena awong dema ayero adungno mitiwa ara. Awong awiya Yerusalem napota Galilaya tawingna napo sero sero auna ta Yudaya tawingna napo sero sero auna atu buro mitiwa. Tuwara putoung yaya emo kora yaora awiya Yesura-una mitina. ¹⁸ Arare emo ena awong emo zo gogara atu pugairo diungno puro bamuwa ara. Emo auna wetu awiya auno turero mapeta ine yao. Awong nung diungno puro garo mokora baungno

* 5:1: Ou nazi zo mitiya auna yazo etama. Zo awiya Galilaya, zo awiya Genesaret, zo awiya Taibirias. Yohane 6:1 awiya zazagairo gi.

Yesura-una nugu pugari yewa. ¹⁹ Arata emo bauno daigairo mene garo gazewa. Ayewa awong emo yayare awiya puro baung garo mokora yaora nagibo kau yewa. Ayero giro nung puro garo ika tame witiro garo eno be yero baero emo gogare dema puro pugaiwa wosina ara. Awiya emo bauno Yesu aune dema mitiwa auna towang wosiwo Yesura benaungna kasa yena ara. ²⁰ Ayenu Yesu mene tumo diyao nunae giro emo aeno eyero sena, "Otao, na pasena nina disetena aung yetiya." ²¹ Ayero senu sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo awong nuka nuyetope ge witao sinasani wina-se yewa, "Emo emi Tuwa Bayau mene yaine yero niya. Emo zo mene pasena disao ine teng oko. Awiya Tuwa Bayaura buro gege." ²² Yesu nung kotumao nunae awiya mena yetine yero giro ge nunae abena eyero sena, "Niye noeno ayero kotupunei?" ²³ Name emo yayare aeno, 'Iropu, ang yase,' tebeba ayero sanane nung oko ang yao yariniya, awiya name meng garinenane. Noeno okowata, emo bauno mene ge naname gaya ge iwao yariniya. Arata name, 'Na pasena nina disinena,' tebeba ayero sarinenane, awiya name meng oko garinenane. Noeno okowata, emo bauno mene ge naname auna me awiya gao ine teng oko. ²⁴ Arare na pasena disaora putoung puro tawingna etu nona, awiya gaese sero na ge ewiya dema nung eno sarinena, 'Na ning eno eyero sinena: Ning iropu, awao masi gogare nina puro nina-ina gare babase.'" ²⁵ Ayero sinenu nung emo bauno mitiwa auna ditira iropuro awao masi gogare nuna puro Tuwa Bayaura yazo de ika gatinasani baung garo nuna-una yena ara. ²⁶ Ayero yenu emo apakana amimene giro wawong di gamuwa ara. Ayero yero awong awang yero Tuwa Bayaura yazo de ika gatinasani ge eyero wina-se yewa, "Name tani yeme gosinenane awiya benaung zo seka ara." Ayero sewa ara.

Yesu mene Lewi yau sena.

Mt 9:9-13; Mk 2:13-17

²⁷ Ago Yesu mene doro ang yero bautunete diti yero takis pumao emo zo, nung takis pumaora gare atu adungno mitina, awiya gigena. Emo yazo nuna Lewi. Arare Yesu mene nung eno eyero sena, "Ning bung, na ago yase." ²⁸ Ayero senu nung iropuro nona apakana atu mitina awiya doro Yesu ago yero baungna arauwa.

²⁹ Lewi mene Yesu nung aune dema nona minaise sero gare atu nona minao kora yena. Ayero yenu takis pumao emo daigairo aune emo ena dema nung aune dema adungno nona mininasani mitiwa. ³⁰ Atu mitiwa Farisayo ena aune dubu nunae-una sao tauyao ge gipao emo ena

amimene Yesura buro-mani eno ge witao sinasani eyero sewa, "Ae, niye nono yero takis pumao emo aune pasena emo awong aune dema tairo nonane oure mininei?" ³¹ Ayero sewa Yesu mene ge nunae abena kapete gairo eyero sena, "Emo yaya aung mene doktara-una oko bautunowa. Arata emo yayare mene gege doktara-una bautunowa. ³² Na emo nao nuna pewayao asinoyia awiya yausero pana dubo darawa yaese oko bumuwang. Aung ara. Na pasena emo awiya yausero pana dubo darawa yaese bumuwang ara." Ayero sena arauwa.

Nona seminaora tani.

Mt 9:14-17; Mk 2:18-22

³³ Arare awong Yesu eno eyero sewa, "Yohanena buro-mani mene be ozaung nona minao seminiro isa sinasani nowa. Nupema Farisayora buro-mani mene deka ayero yero nowa ara. Arata buro-mani nina mene zo nona oko seminao minao gege mininowa." ³⁴ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Emo bauno ataora sao zuwao nasani mitaya emo bauno atariniya amimene awong aune dema nariniya be aune nona seminaese saya nigarineita? Aung ara. ³⁵ Arata ago emo awiya iwo mene puro babaya aung yariniya be aune awong nona seminarineya. Deka ayero na eno yaya aune buro-mani nana mene nona seminarineya."

Ge sekare mature pu dekaongna gowi sero sena.

³⁶ Yesu nung ge eniya zo dema awong eno sinasani eyero sena, "Emo mene taung wori sekara agewa maingkota zo kapero taung wori matura toto awiya gayao ine awiya teng oko arauwa. Emo zo mene ayero yariniya, awiya taung wori seka awiya yai meko yariniya. Ayero yai mo be maingkota taung wori sekara awiya taung wori mature teng dekaongka oko yarineyato. ³⁷ Nupema zo sana nigipu. Ou wain sekawa awiya emo mene wo memena aingso matu auna sukumao ine teng oko ara. Emo zo mene ayero yai, ou wain sekawa mene titisero memena aingso misai zanai ou wain yasa tawingna gariniya ara. Ayero yai meme aingso watimai zanero meko yariniya ara. ³⁸ Emo nung ou wain sekawa awiya meme aingso sekawara gege sukumaise. ³⁹ Emo nung ou wain matu minina amimene ou wain sekawa awiya oko aratapunoia. Nung eyero sinoiya, 'Matu mene zo nona nana iwaing.'" Ayero sena arauwa.

6

Sabat iyare buro yao eno awang sao mitiya auna ge.

Mt 12:1-8; Mk 2:23-28

¹ Sabat iya be zore Yesu mene wuit buro zora towang atu ang yena ara. Ayero nenu buro-mani nuna mene wuit me ena gosere pumuwa. Puro wawong nunae mene binero kowero miniwa. ² Ayero newa Farisayo ena mene giro eyero sewa, "Sabat iyare buro ayero yao awiya awang sao mitiya, awiya noeno nei?" ³ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Tani Dawidi mene yena auna ungwe awiya niye oko nigao mene saine neya, awiya! Na eyao eno sinena. Be zore nung aune dubu nuna awong meri magayewa ara. ⁴ Ayero yewa Dawidi mene Tuwa Bayaura ibu toiro ame Tuwa Bayaura benaungna pugatinasani nauwa awiya puro minina ara. Ame awiya awong emo wosao mene minae sao oko mitiya. Pirisa gege mene minae sao ara. Arata Dawidi mene miniro dubu nuna dema pugainu miniwa Tuwa Bayau mene giginu meko oko yena. Niye ungwe awiya oko gao ing?" ⁵ Ayero sero susuono awong eno eyero sena, "Na Emora Mani mene Sabat iya be auna Tuwa yero nona." Ayero sena arauwa.

Sabat iya zore Yesu mene emo zo wawong amao awiya kora yena.

Mt 12:9-14; Mk 3:1-6

⁶ Sabat iya zore nung yere ibu zora toiro emo bauno ge tugata yena. Emo zo wawong me nuna amao amimene dema atu mitina. ⁷ Arare sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo dubu awong Yesu gera pugaora nagibo tamari sero nung etutinewa ara. "Nung emo yayare awiya Sabat iya be eune kora yari nita aung ing," asero etuti nasani mitiwa ara. ⁸ Arata nung nutope kotumao nunae mena gigena ara. Arare nung emo wawong nuna amao aeno eyero sena, "Ning bung, towang etu dopase." Ayero senu nung iropuro dopena ara. ⁹ Ayero yenu Yesu mene awong eno eyero sena, "Na niye atata nena. Name tani iwaing Sabat iyare yanane teng yarinita tani meko yanane teng yariniye? Nupema name emo sorem-anane iwaing yaya teng yarinita emo sisi-ganane meko yaya teng yariniye?" ¹⁰ Ayero sero nung diti dati yero emo apakana mitiwa awiya giro aune emo aeno eyero sena, "Wawong nina iteti!" Ayero senu emo awiya wawong itetinu wawong nuna nupema iwaing yena ara. ¹¹ Ayenu awong tini kapao bainakama puro nuka nuyetope eyero sewa, "Name tani no nung eno yarinenine?" Ayero sewa arauwa.

Yesu mene aposolo 12 yangtagairo puna.
Mt 10:1-4; Mk 3:13-19

¹² Be aune Yesu mene isa sari diri witiro baungna. Baungno ping awiya nung Tuwa Bayau eno isa gege sinasani mitinu iya gaina ara. ¹³ Iya gainu nung wosiro buro emo nung ago newa awong awiya yau senu bumawa nung nunae-una atu emo 12 awiya yangtagairo puro yazo awena aposolo asena ara. ¹⁴ Zo Simon, arata Yesu mene yazo Peto ro nung eno sena; zo Anderea awiya nung Simonna meta; Yakoboto Yohane; aune Filipto Batolomiu; ¹⁵ Matiu aune Tomas; zo Yakobo awiya nung Alifayora mani; Simon awiya yazo nuna Gewera* asinasani nauwa; ¹⁶ zo Yuda awiya Yakobora mani; ora Yudas Iskeriot, nung amimene ago Yesu keregairo iwora wawong pugaina.

Yesu mene emo bauno dubu bainane auna atu buro yena.

Mt 4:23-25

¹⁷ Arare Yesu awong aune dema diri atu wosiro baungno tawing garawi zora kasa yero emo bauno nung ago nauwa auna ena mene emo dubu baina aune dema dopero mitiwa tamuwa. Awiya emo bauno wita o nibamu Yudaya tawingna arita Yerusalem napora aune wito bera napo eto Tayato Saidon auna atu buro augairo mitiwa tamuwa. ¹⁸ Awong ge nuna nigari sero, o nung yaya nunae korayaise sero buro mitiwa. Ena iwae mene mokora toinu nauwa amaze Yesu mene kora yena ara. ¹⁹ Ayenu emo bauno apakana wawong mene nung inari yewa. Awiya noeno okowata, putoung nuna mene emora-una seuno awong apakana kora yena arauwa.

Yawa yawa yaore dubo minaore auna ge.
Mt 5:1-12

²⁰ Yesu mene emo bauno nung ago nauwa awong awiya anuwing nasani eyero sena, "Niye emo bauno bogamasa, niye amimene yawa yawa yepu.

Niye Tuwa Bayaura napo auna gegeregao.

²¹ Niye dora botiyo ninae una kasa yero noi nowa, niye amimene yawa yawa yepu. Ago zamena simena ninae una atu kasa yariniya ara.

Niye emo bauno yeme zi sinasani miteya, niye amimene yawa yawa yepu. Ago niye gero iyarineya.

²² Ago emo bauno ena mene niye gaya na Emora Mani auna dubu yaya awong tini kapao puro niye tunarineya, arita niye eno ge meko sarineya, ayero yazo ninae yaya meko yariniya, auna niye yawa yawa yarineya. ²³ Niye eno ayero yaya giro niye yawa yawa nasani wuyari-gamari yaya moko ninae iwaing yaise. Noeno okowata,

* **6:15:** Simon yazo nuna Gewera. Gewera auna susuwa eyao era: Simon nung dubu zo auna memba yero nasani nauna. Dubu amimene pu dekaongna gairo Roma emo tunero tawing susuwa nunae sorari sero nauwa.

zuma ninae uritira atu pumarineya awiya bainakama. Emo meko niye eno yarineya auna ewowo awiya gitau deka ayero porofete emo ena eno nasani nauwa. Arare niye porofete emora te weso papatinasani narineya.

²⁴ Ora niye wau emo, niye amimene gosinasani aune neupu! Niye moko ninae iwaing yaora nona awiya yemaoko pupugaiwa.

²⁵ Niye emo bauno zamena simenane nowa, niye amimene gosinasani aune neupu! Ago dora botiyo ninae una atu kasa yariniya.

Niye emo gero itinowa, niye amimene gosinasani aune neupu! Ago niye dubo mininasani zi saya ziziung wosariniya.

²⁶ Ago emo bauno apakana amimene yazo ninae puro witarineya, awiya niye gosinasani aune neupu! Gitau ewowo nunae mene porofete ge iwao eno deka ayero sinasani nauwa ara. Arare niye eno ayero saya niye porofete ge iwao auna te weso papatinasani narineya arauwa.

Iwo eno dubora mono pumao auna ge.
Mt 5:38-48

²⁷ Niye ge nana nigitinowa, na niye eno eyero sana nigipu. Niye iwo ninae eno dubora mono pungpu. Niye tani iwaing emo tini kapao niye eno puro nowa aeno yepu. ²⁸ Emo waru ge niye eno sarineya, awiya abena gao ge iwaing awong eno sepu. Arita emo niye eno meko yarineya, awiya abena awong soreuno isa sepu. ²⁹ Ora emo zo mene ning sowena enabara dai giro ning meta yero enaba gipe dae. Emo zo mene mo taung wori nina pumai giro taung wori mokora dema pugai pumae. ³⁰ Emo zo mene nona nina zo eno isa sai giro pugai pumae. Nupema emo zo mene nona nina pumai giro abena pugaora ge oko sase. ³¹ Niye tani emo mene niye eno yaese arata-punowa teng deka ayero awong eno yepu. ³² Zo awiya niye emo dubora mono niye eno pupunowa awong aeno abena dubora mono pumaya niye bowi yaneya? Pasena emo awong deka ayero nasani emo awong eno dubora mono pupunowa aeno abena dubora mono pupunowa ara. ³³ Ora emo tani iwaing niye eno yero nowa aeno abena tani iwaing yaya niye bowi yaneya? Pasena emo awong tani deka ayero yero nowa ara. ³⁴ Niye emo ena eno nona ena pugairo nupema abena niye eno pugaese kotumaya niye bowi yaneya? Pasena emo awong deka ayero nasani pasena emo ena eno nona pugairo nupema nona awiya nupema kapete gairo pumari sinowa ara. ³⁵ Arata niye mene zo iwo ninae aeno dubora mono pungpu. Niye tani iwaing awong eno yepu.

Niye nona ena awong eno pugairo abena nona zo pumari sero oko kotumae. Niye ayero nasani nete ago zuma bainakama pumarineya ara. Ayero ago niye Tuwa Bayau ika nibamu mitoiya auna mani me yarineya ara. Emo ena nung eno dange oko sao yero nowa, arita ena mene meko nasani nowa. Awiya saineba, nung awong eno bayao noiya. ³⁶ Niye yo-amao Mama ninae mene yero noiya ayero yepu.

Name zaz emo mene yaine oko yanene.
Mt 7:1-5

³⁷ Niye zaz mene yaine yero emo ena oko gera pugae. Ayero oko yao yarineya, awiya Tuwa Bayau mene niye oko gera pugariniya. Niye zaz mene yaine yero mou yao emo ena eno oko pugae. Ayero oko yao yarineya, awiya Tuwa Bayau mene mou yao niye eno oko pugariniya. Niye emo enana pasena ganena duwaya Tuwa Bayau deka ayero pasena ninae duwariniya. ³⁸ Niye nona emo ena eno pugaya giro Tuwa Bayau mene nona niye eno pugariniya. Nung nona niye eno sukumai be kiziba yero yasagai pumarineya. Niye nona emo ena eno pugarineya teng Tuwa Bayau mene niye eno pugariniya." Ayero sena arauwa.

³⁹ Yesu mene ge pungyao zo awong eno sinasani eyero sena, "Emo zo diti guma yao amimene emo zo diti guma yao aeno nagibo gipai teng yarinita? Aung ara. Awongto etobe deka ayero kowara zuwarineyato ara. ⁴⁰ Mani zo nigao gare atu nariniya amimene gipao maung nuna daigao ine oko mitiya. Nung nigao gitau puro aune gipao maung nuna ine yariniya. Arare gipao mani nina mene ning oko daigao yai giro nung gera oko pugase. ⁴¹ Ning nono yero otao nina-una ditira uzozoru mitiya awiya gosinasani nina-una diti mokora i zizaing mitiya awiya oko giro baingtao nesi? ⁴² I zizaing nina-una diti mokora mitiya awiya ning oko gao nasani otao nina eno eyero sasa teng yarinita? 'Otao, nina-una ditira uzozoru mitiya awiya pumane.' Ge iwao emo, ning nitope nina diti mokora i zizaing mitiya awiya gitau puro aune giro baingtiti nasani otao nina-una ditira uzozoru mitiya awiya pumasa teng yariniya.

I meko awiya me meko itinoiya.
Mt 7:17-20; Mt 12:33-35

⁴³ I iwaing mene me meko oko iyariniya. Deka ayero i meko mene me iwaing oko iyariniya. ⁴⁴ Emo awong gitau i me giro aune i mekota iwaing ing, awiya gosinowa ara. Name yuwang me awiya angsi tapo giginone auna atu oko iro mitai sukarinenane. Nupema guwawa me awiya nibara atu oko iro mitai uwarinenane. ⁴⁵ Emo iwaing awiya kotumao iwaing nuna-una mokora mitoiya, arare nung tani iwaing yero noiya.

Emo meko awiya nung kotumao memeko-mameko nuna-una mokora mitoiya, arare nung tani memeko-mameko yero noiya. Dubo mene denenu mitoiya auna teng be mene keregairo sinoiya arauwa.

Garoyao tani etobe.

Mt 7:24-27

⁴⁶ Niye nono yero begiti mene gege na eno, 'Tuwa nana, Tuwa nana,' asinasani ge sinona awiya oko dimao yero nowi? ⁴⁷ Zo nung nana-una atu buro ge nana nigiro dimariniya, susuwa nuna awiya emo zora pugairo sana nigipu. ⁴⁸ Emo awiya nung emo zo garo yena ayao ine ara. Nung gitau kote me wauno ziwong pugairo susuwa gaenu tauyenu aune garo pugainu dopena ara. Ago wabamu baina denu garo awiya oko gisao tauyena. Noeno okowata, emo awiya garo tauyao yena. ⁴⁹ Arata emo ge nana nigiro oko dimao yero noiya awiya nung emo zo garo tawingna tame pugairo yena ayao ine ara. Nung gitau kote me oko wamao. Nung garo auna ziwong tame paka yero yena. Arare ago wabamu baina dero garo awiya denu mena uno zuwero kasero aung yena ara." Ayero sena arauwa.

7

Yesu mene gorobo emora gitau yao zo auna soumani kora yena.

Mt 8:5-13

¹ Yesu mene ge awiya emo bauno eno senu aung yenu nupema baung Kapaneam nape yena. ² Gorobo emo 100 auna gitau yao zo awiya atu mitina. Soumani nuna zo awiya giro ara tapunauna amimene be aune yaya puro maga yari sero nasani mitina. ³ Emo gitau yao amimene Yesu mitina auna ge nigiro giro Yuda emora diya ena iyengtinu baungno Yesura-una atu nung yausero eyero sewa, "Gorobo emora gitau yao zo mene ning baungno soumani nuna kora yasese siniya." ⁴ Ayero sero awong nupema Yesu eno ge tau-tataware yao sinasani eyero sewa, "Gitau yao awiya nung gorobo emo enana gitau yao ine okowa. Nung gitau yao emo iwaing. Arare ning soumani nuna kora yasa teng yariniya. ⁵ Nung name Yuda eno nao iwaing yero noiya. Nung nutope gitau yere ibu naname zo yena." ⁶ Ayero sewa giro Yesu mene awong aune dema baungna. Baungno kasa garo nugu yenu aune gorobo emora gitau yao amimene otao mani ena eno ge senu puro baungno eyero sewa, "Tuwa, saineba, ning buro baina oko yase. Na emo iwaing oko, arare ning garo moko nana-una towasa teng oko yariniya. ⁷ Nupema na emo iwaing oko amimene nina-ina nugu bana teng oko yariniya. Arare ning atu mitasani ge gege sasa soumani nana iwaing yariniya,

awiya gosinena. ⁸ Noeno okowata, na emo gitau yaora ame-ame nona. Nupema gorobo emo dubu ena mene nana-una ame-ame nowa. Arare nane nuna-una zo babaise sana babariniya. Ora zo bumaise sana bumariniya. Nupema na soumani nana buro yaise sana yariniya. Arare putoung nina-ina susuwa gigena kasaniya. Arare ge gege sasa soumani nana iwaing yariniya." Ayero sena ara. ⁹ Ayero senu Yesu mene ge awiya nigiro wawong di gauno ziruru yero emo bauno dubu baina nuna ame newa aeno eyero sena, "Na niye eno sana nigipu. Na Ireli emo nina-ina atu emo tumo diyao eyao ine zo oko tamuwang." Ayero sena ara.

¹⁰ Arare emo gitau yao nuna-una ge puro bumuwawa awong amimene nupema baung gare yero soumani awiya iwaing yero mitinu gigiwa arauwa.

Yesu mene mani seka zo magayaora atu uwen.

¹¹ Yesu buro-mani nuna aune baungno napo zo yazo nuna Nen auna yari sero bautunewa emo bauno dubu baina amimene nuye ago yero dema bamuwa ara. ¹² Baungno napo auna atu kasa yero napora goma auna towao bera atu towari sero newa aune napo auna emo bauno ena mene mani magayao zo puro biritira babari sero puro bumuwawa. Mani magayao auna ai awiya nung yu magayao aune nung mani dekaongka gege ara. Arare napo auna emo bauno witao mene iropuro bauno aune dema butunewa. ¹³ Tuwa nung bauno awiya giro nung eno yo-aungno giro nung eno eyero sena, "Ning zi oko sase." ¹⁴ Ayero sero nung nugu baungno wawong goga tame pugainu emo mani gogare diungno newa amimene dopewa ara. Ayero yewa Yesu mene eyero sena, "Bouwa, ning iropasese sinena." ¹⁵ Ayero senu mani magayao awiya iropuro adungno ge sena. Ayero yenu Yesu mene puro ai nuna eno pugaina ara. ¹⁶ Ayero yenu emo bauno witao amimene awang nasani Tuwa Bayaura yazo de ika yewa. Ayero nasani eyero sewa, "Naname-una towang etu porofete zo kasa yetiya." ¹⁷ Ayero sewa Yesu buro nauna auna bowi amimene Yudaya tawingnata tawing enana-una baungno teng yena arauwa.

Yohane mene buro-mani etobe senu Yesura-una bamuwato.

Mt 11:2-19

¹⁸ Yohanena buro-mani mene Yesu buro nauna auna bowi nung eno sewa. ¹⁹ Arare Yohane mene buro-mani nuna etobe yausero bumuwato awongto ge zo puro Tuwara-una babaetose sena. Baungno eyero saetose sena, "Ayero Kristo baise

sao awiya ning arita, orata zo ago bai gari diya yارينينه?" ²⁰ Ayero senu emo etobe awiya baungno Yesura-una kasa yero eyero sewato, "Yohane ge ou zayero suwao emo amimene nato sesi nina-ina butunenato. Nato ning eyero atata yanetose sesiya, 'Ayeri Kristo baise sao awiya ning arita, orata zo ago bai gari diya yارينينه?' " Ayero sewato ara. ²¹ Arare be aune Yesu mene emo bauno daigairo auna yaya-biyaya noyao awiya kora yena. Anasani iwa'e sorowe mokora mitao awiya tunena, aune diti guma yao awiya kora yenu diti pagaiwa ara. ²² Arare Yesu mene ge awongto eno abena eyero sena, "Nito yesese yero baungno nona yeme gosineyato, o ge nigitineyato awiya Yohane eno seputo nigae. Diti guma yao awiya diti pagatineya; te meko yao awiya nupema ang neya; emo bozo tauyaore awiya taung iwaing neya; dawong itigao awiya ge nigitineya; mamagayao awiya seka yero iropupuneya; ora bogamasa awiya Bowi Iwaing nigitineya. ²³ Zo nung na eno gai mou oko yao yariniya amimene yawa yawa yariniya." Ayero sena arauwa.

²⁴ Emo etobe Yohanena ge puro bu-muwato awongto amimene nupema tera yesese yero bamuwato aune Yesu mene emo bauno dubu baina aeno Yohanena ge ungwe yena. Ayero nasani eyero sena, "Niye Yohane gari sero tawing emo aung auna bamuwa, awiya niye emo nono yao gari bamuwi? Niye emo turao zo bisi mene teboza pisinoi buro baungno yero nasani noiya ayao ine awiya gari bamuwita? Aung ara. ²⁵ Niye emo nono yao gari bamuwi? Niye emo zo taung wori iwaingne nasani nauna awiya gari bamuwita? Aung ara. Emo nona sekare yero nowa, o taungna nona ipu ewa-gaewa yao pupunowa, emo ayao awiya awong emo tuwara gare mitima nowa ara. ²⁶ Arata niye emo nono yao gari bamuwi? Niye porofete zo gari bamuwita? Yore. Niye porofete zo gari bamuwa. Arare na niye eno ge me sane. Nung awiya porofete ara. Nune porofete nasani nauwa awiya daigatiniya. ²⁷ Arare emo aeno ge gayao zo eyero mitiya, Ewiya gipu. Na bowi sao emo nana iyeng-tarinena.

Nung gitau yero nagibo nina kora yariniya.

²⁸ Na niye eno sane. Yohane mene tawingna emo apakana daigatiniya. Arata Tuwa Bayaura naporu gerao zo wosao nibamu amimene Yohane daigatiniya ara." Ayero sena ara. ²⁹ Emo bauno apakana aune takis pumao emo awong ge awiya nigiro eyero sewa, "Yore, Tuwa Bayaura tani awiya me ara." Ayero sewa noeno okowata, gitau Yohane mene awong ge ou suwena. ³⁰ Arata Farisayo aune sao tauyao

ge gipao emo awong awiya Yohane mene oko ge ou suwao, arare awong Tuwa Bayau mene nagibo naese sena awiya awang sero yangduwa. ³¹ Arare Yesu mene eyero sena, "Arare na emo bauno yeme tawingna etu neya awiya nona nouna pugairo sana teng yariniye? Niye emo nono yao ing? ³² Niye tani mani mamanikakara ine yero nowa. Mani mamanikaka napo kakame atu adungno mitasani otao mani ena yausero eyero sinowa, 'Nae ge tuwari aeno niye yuno gogoi detenane, arata niye na oko wuyao yeteya. Nupema nae yo-amaora zi be yetenane, arata niye zi be oko yao yeteya. Arare nae nono yanane gaya iwaing yariniye?' Ayero sinowa ara. ³³ Ayero Yohane ge ou zayero suwao emo amimene buro nuna zayero nona minao ena seminasani ou wain dema semini nasani noi giro nung eno eyero sinowa, 'Iwa'e nuna-una mokora mitoiya.' ³⁴ Nupema na Emora Mani mene kasa yero nona mininasani ou mininasani ayero nona giro na eno eyero sinowa, 'Gipu. Nung wisu minao nao emo. Nung ou wain yanakana mininiya. Nung takis pumao emo aune Yudara sao tauyao ge dao emo auna otao.' Niye na eno ayero sinowa. ³⁵ Arata nato buro yero nonato awiya Tuwa Bayaura kotumaora yero nonato auna susuwa awiya buro nanato una me mene keregatinoi emo bauno gosinowa me yero noiya." Ayero sena arauwa.

Pasena bauno zo mene Yesura te saena.

³⁶ Farisayo zo mene Yesu nona minaise sero garo nuna-una yunu baungno witiro nona minaura masira atu adungno nona minari mitina ara. ³⁷ Ayero mitinu pasena bauno zo napo auna atu mitauna amimene ge bowi Yesu Farisayora-una gare atu nona mininasani mitina awiya nigina. Ayero sewa nigiro giro nung garewa daba mene yao auna ou sere bainane awiya puro buna ara. ³⁸ Ayero yero baungno Yesura-una tera nugu atu dopero zi sinasani mitinu ziziung mene Yesura te gugusa yena. Ayero yenu nung giti ai nuna mene dupenu soyenu te nuna toko yena ara. Ayero yero ou sere bainane amimene Yesura te suwena ara. ³⁹ Arare Farisayo emo Yesu yunu buro garo nuna-una yena auna yazo Simon, amimene tani awiya giro eyero kotuna, "Emo ewiya nung porofete me yero nati siya, awiya nung bauno emimene nung ding niya auna susuwa gatiya. Nung awiya pasena bauno awiya gatiya." ⁴⁰ Emo ayero kotupunenu giro Yesu mene nung eno eyero sena, "Simon, na ge zo ning eno sari kotupunena." Ayero senu Simon mene eyero sena, "Gipao emo, ning ge nina se nigane." ⁴¹ Ayero senu Yesu mene eyero sena,

“Mani etobe awongto abena emo zora-una yewato ara. Zo mene 100 kina abena yena, arata zo mene zo 10 kina gege abena yena. ⁴² Awongto abena awiya nupema abena pugao ine awiya teng oko yao yena. Arare emo awiya abena awenato etobe deka awiya yangduna. Arare nunato-una awe mene emo aeno moko nuna iwaing yariniye?” ⁴³ Ayero senu Simon mene ge nuna auna abena eyero sena, “Emo awiya abena nuna baina yangduna nung amimene yariniya.” Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, “Ning iwaing kotumesa.” ⁴⁴ Ayero sero nung diti ye bauno auna-una yero Simon eno eyero sena, “Ning bauno ewiya gi. Na garo moko nina-ina bumena ning te sayaora tani naname awiya doro te sayaora ou na eno oko pugao yetesa. Arata bauno emimene zo te nana ziziung nuna amimene saetiya ara. Ayero giti ai nuna mene dupeti soyetiya ara. ⁴⁵ Na nina-ina bumena ning na wawong oko inao yetesa ara. Arata bauno emimene zo be na toiro bena atu zayero te nana yumao gege yupunasani mitiya era. ⁴⁶ Ning giti ai nana uweri mene oko suwao yetesa ara. Arata bauno emimene zo te nana uweri sereyaore mene suwetiya. ⁴⁷ Arare na ning eno sane. Pasena nuna witao bainakama disetena aung yetiya, ka eno nung na eno yo-amao bainakama taungno na kora yetiya. Arata zo nung pasena nuna maingkokaka gege disana nung abena na eno yo-amao maingkokaka gege tamariniya.” ⁴⁸ Yesu mene ayero sero aune bauno eno eyero sena, “Na pasena nina disetena ara.” ⁴⁹ Ayero senu giro emo nung aune dema nona mininasani mitiwa amimene nuka nuyetope wina-se nasani eyero sewa, “Emo ewiya nung nono yao mene pasena disiniye?” ⁵⁰ Ayero sewa, arata Yesu mene bauno aeno eyero sena, “Tumo diyao nina auna teng iwaing yetesa. Arare dubo iwaingne baung.” Ayero sena arauwa.

8

Bauno ena Yesu ago nasani nauwa.

¹ Ago Yesu mene napo babuzere mananikakare zipunasani Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge tugata nasani nauna ara. Atu buro-mani 12 nung aune dema nasani nauwa. ² Bauno ena gitau Yesu iwaie nunae-una atu tunena arita yaya meko nunae-una atu kora yena awong amimene nung aune dema nasani nauwa ara. Nunae-una zo awiya Maria. Awong nung Maria Madala napora asinauwa. Gitau Yesu mene iwaie ⁷ nuna-una atu tunena. ³ Ora bauno Yoana awiya nung Kusara bauno. Yu nuna mene Herodera garo diya nasani nauna. Ora bauno zo yazo nuna Susana, aune bauno ena dema, awong

apakana amimene Yesu aune dema nasani nung aune buro-mani nuna aune awiya wau nunae mene sorepunasani nauwa arauwa.

Emo zo mene nona we bure atu sesena auna ge eniya.

Mt 13:1-9; Mk 4:1-9

⁴ Emo bauno dubu baina awong Yesu-una buro augatinewa dubu bainane mene nupema susuuno napo sero sero auna atu bumuwa giro nung ge eniya zo awong eno sinasani eyero sena, ⁵ “Emo zo mene nona we bure atu sesari sero baungna. Baungno nona we sesinenu we ena nagibe atu wosiwa ara. Nagibe atu wosiwa emo bauno te mene patiwa, nupema ena awiya ni mamani mene taungno miniro aung yewa ara. ⁶ Ora we ena mene zo agewa daba mitina auna tame atu wosiwa. Wosiro pusasa yewa, arata tawing awiya ou aung, arare nona awiya irara yero magayena ara. ⁷ Ora we ena mene zo i-we meko mitiwa auna atu wosiwa ara. We awiya i-were dema apakana teng-temo pusasa yero iropuro i-we mene nona awiya anenu me oko iyao yena ara. ⁸ Orata we ena mene zo tawing me gawire auna atu wosiro pusasa yero zaungno me witao iwa arauwa.” Yesu mene ayero sero aung yero aune eyero sena, “Arare zo nung dawongne mene ge ewiya nigaese.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene ge eniya sinauna auna susuwa.

Mt 13:10-17; Mk 4:10-12

⁹ Buro-mani nuna awong nung ge eniya auna susuwa keregaise sewa giro ¹⁰ nung eyero sena, “Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge pungyero mitoiya auna susuwa awiya niye ena mene nigaese sao mitiya ara. Arata ena awiya susuwa nuna pungyero mitai ge eniya gege sana nigaese sero sinona. Arare diti moko nunae mene gaese, arata oko giro baingtaese. Awong ungwe gege nigaese, arata awong ungwena susuwa oko nigiro baingtaese.

Nona wera ge eniya auna susuwa.

Mt 13:18-23; Mk 4:13-20

¹¹ Ge eniya auna susuwa awiya eyao era: Nona we awiya Tuwa Bayaura ge ara. ¹² Ora we ena nagibe atu wosiwa auna susuwa eyao era: Emo awong ge nigitinowa, arata Sanda mene buro awong ge awiya nigiro Tuwa Bayau tumo diyaya nung awong sorero pumao eno, nung ge awiya nunae-una kotumaora atu sorero pupunoiya. ¹³ Ora we ena tawing agewa dabare auna atu wosiwa auna susuwa awiya eyao era: Emo awong uritira ge nigiro dube pugairo yawa yawa nowa, arata awong tatai aung. Awong tumo

diyaore nasani nowa etegao zo kasa nung aune awong tumo diyao nunae besinowa. ¹⁴ Ora we ena i-we towang atu wosiwa auna susuwa awiya eyao era: Emo awong ge nigitinowa, arata awong tawingna nona eno kotung-katung nasani wau moni eno yawa yawa nasani nona ipu ewa-gaewa yao aeno dubo-dubo nasani nowa nona amimene awong zipunoi me nunae oko kasa yero baina noiya. ¹⁵ Ora we ena zo tawing iwaing gawire auna atu wosiwa auna susuwa awiya eyao era: Emo awong ge nigiro dubo nunae iwaing-kawaing auna pugairo iniro baingtiti nasani tau-tataware nasani me tapunowa arauwa.

Waegao au wese atu pugairo pungyao auna ge.

Mk 4:21-25

¹⁶ Emo name damana gaero au apero wese atu oko pugatinonane. Nupema name damana puro opesa wese oko pugatinonane. Aung ara. Name puro iko gerura gatinonane. Awiya emo awong buro garo mokora toiro waegao gaese sero ayero nonane. ¹⁷ Nona pungyao apakana ago kasa daung yarineya. Ora nona dowao apakana kasa ye daung gaya emo mene garineya. ¹⁸ Niye ge nigari sero giro, kotungno baingtiro aune nigipu. Emo zo nung ge me puro nariniya, awiya Tuwa Bayau mene ge me bainakama nung eno pugariniya. Arata emo zo nung ge me oko puro nao nasani 'ge me nana-ina mitiya,' asariniya, awiya Tuwa Bayau mene ge me nuna-una atu sorero pumariniya." Ayero sena arauwa.

Yesura ai metamaine.

Mt 12:46-50; Mk 3:31-35

¹⁹ Be aune Yesura ai metamaine awong nuna-una bumuwa. Arata emo bauno witao mitiwa, arare awong nuna-una nugu babao awiya teng oko yena. ²⁰ Ayenu newa giro emo ena mene nung eno eyero sewa, "Ai nina metamaine awong ning gari sero buro bautara atu dopero miteya." ²¹ Ayero sewa nung ge nunae abena eyero sena, "Emo bauno Tuwa Bayaura ge nigiro dipunowa amimene ai nana arita metamani nana neya." Ayero sena arauwa.

Yesu mene senu bisi baina binono dena.

Mt 8:23-27; Mk 4:35-41

²² Be zore Yesu buro-mani nuna aune wang zora witiro nung awong eno eyero sena, "Name ou nazi buwagairo enaba babanene." Ayero sero buwagairo bamuwa. ²³ Bautunewa Yesu nung auriti awinenu bisi baina zo diri ina atu wosi ou nazira yero kakawa dena. Ayero yenu wang beboga nosenu awong gera yari sero nasani ²⁴ giro baungno Yesu uwero nung eno eyero

sewa, "Gipao emo, name gera yari sero nenane!" Ayero sewa nung iropuro bisire kakaware baina awiya gona yena. Gona yenu bisire kakawa bainane awiya binono dena ara. Ayero yenu ou awiya kapu nupema aung yena. ²⁵ Ayenu nung awong eno eyero sena, "Niye nono yero tumo diyao ninae besinei?" Ayero senu awong awang yero kotung-katung nasani nuka nuyetope ge wina-se yero sewa, "Emo ewiya nono yao I? Nung bisire kakaware eno ge sesi ge nuna dimeyato ewiya!" Ayero sewa ara.

Yesu mene emo dau zora-una atu iwae tunena.

Mt 8:28-34; Mk 5:1-20

²⁶ Yesu buro-mani nuna aune mene ou nazi zo Galilaya tawing enaba Gegesa tawing enaba ayero mitowato auna atu buwagairo Gegesa tawingna kasa yewa. ²⁷⁻²⁹ Kasa yero Yesu nung wang doro witi ika nenu emo zo napo auna amimene nuna-una buna. Iwae ena emo auna-una mokora mitiwa. Gitau oune iwae amimene emo awiya ozaungzaung darauno nasani nauwa. Emo ena awong emo meko awiya diya nasani seni mene buninasani hankap pugati nasani nauwa. Ayero nauwa nung iropuro nona apakana awiya initi naunu kasugatinaunu iwae amimene nung puro baungno tawing agewa emo aung auna yero nasani nauwa. Nung mo aung nasani nauna. Nung garo mera oko awinauna. Nung biritira atu mitima awiro nasani nauna. Arare emo amimene Yesu giro aiyamama sero baungno Yesura-una tera atu zuwe tawingna gaina. Zuwero aiyamama yanakana sinasani eyero sena, "Yesu, ning Tuwa Bayau ika mitoiya auna Mani me nosa amimene na eno nomaze yari butunesi? Ning yaya buro na eno oko pugase." Ayero sena, noeno okowata, Yesu mene mena iwae awiya emo doro babaese sena. ³⁰ Arare Yesu mene nung atata yero sena, "Yazo nina aweni?" Ayero senu nung eyero sena, "Yazo nana dubu baina." Ayero sena, noeno okowata, iwae daigairo mene gitau nuna-una toiro mitauwa ara. ³¹ Ayero senu iwae awong isa sinasani aiyamama sero Yesu eno eyero sewa, "Nae kowa iyaore auna babanenese sero oko tunase." Ayero sewa ara. ³² Pu dubu baina diri deungna atu nona mininasani newa, arare iwae awong Yesu eno eyero sewa, "Ning nigasa nae baungno pu dubu ouna-una towanene." Ayero sewa Yesu mene ge nunae nigina ara. ³³ Ayenu iwae awong emo awiya doro baungno pura-una mokora toiwa pu dubu awiya yanakana sungno kowara baungno ou nazira gutero ou miniro maga yewa ara. ³⁴ Ayero yewa pu diya awong tani awiya giro awang yero sungno baungno ge awiya

keregairo emo bauno napo bainanata agewa enana aeno sewa ara.³⁵ Ayero yewa giro emo bauno awong tani awiya gari sero bamuwa. Baungno Yesura-una kasa yero emo iwae nung doro bamuwa awiya gigiwa. Nung mo awiro kotumao nuna nupema iwaing yenu nung Yesu aune dema tairo adungno mitina awiya giro awang yewa.³⁶ Ayero yewa emo awong gitau tani awiya gigiwa amimene Yesu mene emo iwae nuna-una mitao awiya korayena auna ungewe awiya yewa nigwiwa.³⁷ Arata Gegesa tawingna emo apakana amimene awang yero Yesu nung tawing nunae doro babaise sewa. Asewa giro nung buro-mani nuna aune witi wangna yero yesese yero babari newa³⁸ emo iwae nung doro bamuwa amimene Yesu eno isa sinasani eyero sena, “Na ning aune dema babari sinena.” Ayero senu Yesu mene awang sinasani nung eno eyero sena,³⁹ “Ning yesese yero napo nina-una baungno Tuwa Bayau tani daigairo ning eno yetiya awiya sasa nigae.” Ayero senu emo amimene yesese yero baungno tani daigairo Yesu mene nung eno yena auna ge ungewe nasani emo bauno napo nuna-una aeno senu nigwiwa arauwa.

Yesu mene bauno zo kora nasani aune simai zora mani baunodi awiya dema uwenu iropuna.

Mt 9:18-26; Mk 5:21-43

⁴⁰ Yesu ou buwagairo nupema yesese yero bunu emo bauno dubu baina nung diya mitiwa amimene nung giro yawa yawa nibamu yewa.⁴¹ Aune emo zo yazo nuna Yairo, nung awiya simai baina yere ibu diya yero nasani nauna amimene buro Yesura-una nugu baungno koing gairo isa sinasani eyero sena, “Ning kara garo nana-una bung.”⁴² Ayero sena, noeno okowata, mani nuna baunodi dekaongka dawang nuna 12 gege amimene magayari nasani mitina. Ayero senu giro Yesu bautunenu emo bauno dubu baina mene nung pu towang gairo bautunewa⁴³ bauno zo be giti yu pupunawe dunu dawang 12 ayao yena awiya dema baungna. Arata emo zo mene yaya nuna kora yaine yao teng oko ara.⁴⁴ Bauno amimene Yesura-una bautara buro wawong pugairo Yesura taung wori be dingyena. Nung ayero nasani nenu be ka aune yu pupunauna awiya soyena.⁴⁵ Ayero yenu Yesu mene eyero sena, “Awe mene taung wori nana dingniye?” Ayero senu awong apakana eyero sewa, “Na aung. Na aung.” Ayero sero bamuwa Petoro mene eyero sena, “Gipao emo, emo bauno dubu baina mene ning kara puro pu towang gairo miteya, gosinesa!”⁴⁶ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Zo gitau wawong nuna nana-ina pugaiya,

awiya yetine yetena, noeno okowata, korayaora putoung ena nana-ina atu kasayero babi yatu tamena.”⁴⁷ Ayero senu bauno awiya susuwa nuna pungyao ine teng oko yenu giro awang yero ipinasani nuna-una nugu buro boma giti mene tawingna gaena. Ayero yero emo bauno dubu baina mitiwa auna ditira atu nung nono yero wawong pugairo Yesu dingyena auna susuwa keregati nasani yaya nuna mena aung yena awiya dema senu nigwiwa.⁴⁸ Ayero senu Yesu mene nung eno abena eyero sena, “Aya nana, ning tumo diyao nina auna teng iwaing yetesa. Ning dubo iwaingne baung.”

⁴⁹ Nung ge sinasani mitinu emo zo simaira-una gare atu buro simai eno eyero sena, “Mani nina magayetiya. Arare buro baina gipao emo eno oko pugase.”⁵⁰ Ayero senu Yesu mene ge awiya nigiro emo simai aeno eyero sena, “Ning kotung-katung oko yase. Ning tumo diyaore gege nasa mani nina iwaing yariniya.”⁵¹ Ayero sero baungno simaira-una gare kasa yero emo bauno nung aune dema garo mokora towao awang sena. Awang sero nung Petoro, Yohane, Yakobo aune maina ai maungne awong awiya gege puro toiwa ara.⁵² Ora emo bauno witao mene zo awong mani eno zire-buware nasani mitiwa. Anewa Yesu mene awong eno eyero sena, “Niye zi oko sae. Nung oko magayao ara. Nung auriti gege awiniya.”⁵³ Ayero senu awong mani meba magayena awiya gigiwa, arare nung pusugairo itinasani izewa.⁵⁴ Arata Yesu mene mani baunodi auna wawong iniro yausero eyero sena, “Zebi, ning iropung.”⁵⁵ Ayero senu maina oweno nupema bunu mena iropuna. Ayero yenu Yesu mene nona pugaya minaise sena.⁵⁶ Arare maina ai maungne awongto tani awiya gigiwato beu dena. Arata Yesu ge tauyao awongto eno eyero sena, “Nito tani euna bowi awiya emo zo eno oko saeto.” Ayero sena arauwa.

9

Yesu mene buro-mani nuna 12 aeno buro pugaina.

Mt 10:5-15; Mk 6:7-13

¹ Yesu mene buro-mani nuna 12 yau senu bumuwa putoung tau-tataware yao iwae apakana tunaora putoung, arita yayabiyaya korayaora putoung awiya awong eno pugaina ara.² Ayero awong baungno Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge sero gipinasani emo bauno yayare kora yaese sero iyengtina ara.³ Iyengtiti nasani awong eno eyero sena, “Niye nagibe atu nasani nona daigairo oko pumae. Niye tungta ketewata nona minaota wau moni oko pumae. Niye taung wori etobe oko pumae.”⁴ Ora niye esewa yero garo zora

towarinya awiya garo dekaongka kamaze mitao masi yero buro baungno nasani nete aune garo awiya doro babarinya ara. ⁵ Ora niye napo zora babaya awong niye oko puro toi garo nunae-una yao yaya giro niye napo awiya doro te ninae auna popo durere gaya awong tani nunae meko awiya kotumae.” ⁶ Ayero senu awong bamuwa. Baungno napo sero sero auna atu nasani Bowi Iwaing sero gipero anasani emo bauno yayare awiya korayewa arauwa.

Herode mene Yesura bowi nigina.

Mt 14:1-12; Mk 6:14-29

⁷ Emo tuwa Herode mene Yesu tani yero nauna auna bowi nigiro nung dubo eto yena. Noeno okowata, emo ena mene eyero sewa, “Yohane magayaora atu iropuro niya.” ⁸ Arata ena mene eyero sewa, “Eliya nupema kasa yetiya.” Ora ena mene eyero sewa, “Porofete gitaura zo seka yero iropuro niya.” ⁹ Ayero sinasani newa Herode mene eyero sena, “Na Yohanena dubo kapewang. Arata emo awe mene ni na ge bowi nuna nigitineni?” Ayero sero nung Yesu gaora nagibo tamari yena arauwa.

Yesu mene emo bauno 5,000 aeno nona pugainu miniwa.

Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-14

¹⁰ Aposolo 12 awong nupema tera Yesura-una buro buro apakana yewa auna ungwé yewa ara. Ayero yewa Yesu mene awong gege puro emo ena doro awong baung napo zo yazo Besaida auna yewa ara. ¹¹ Ayero yewa giro emo bauno ena mene nung tamari sero baungno nuna-una kasa yewa giro nung yawa yawa nasani Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge awiya awong eno sero gipero anasani emo bauno yayare awiya kora yena ara. ¹² Ayero nasani mitinu ture itinenu giro buro-mani nuna 12 amimene nuna-una buro eyero sewa, “Ning emo bauno iyengti napo nugu miteya auna baungno atu nona minao taungno miniro awae. Tawing name mite-nane ewiya nona minao aung ara.” ¹³ Ayero sewa, arata Yesu mene awong eno eyero sena, “Nika niyetope nona minao awong eno pugaipu minae.” Ayero senu awong sewa, “Nae nona minao daigairo aung. Nae ame igiyao wawong zo aune wo etobe amimene gege miteya era. Ning naka nanae baungno emo bauno euna nona minao zuma gaero pumanenese kotungno sine-sita?” Ayero sewa, noeno okowata, ¹⁴ emo dubu awiya 5,000 amimene mitiwa. Ayero sewa Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, “Niye sepu emo bauno 5,000 amimene dubu sero dubu sero 50-50 yero adumae.” ¹⁵ Ayero senu buro-mani nuna deka ayero sewa emo bauno adumuwa ara. ¹⁶ Adungno

mitiwa Yesu mene ame wawong zo aune wo etobe aune awiya puro diti ika uritira yero Tuwa Bayau eno dange sero wore amere awiya eegairo buro-mani nuna eno pugainu awong emo bauno eno bono yewa ¹⁷ emo bauno apakana amimene miniwa teng yena ara. Ayero yero nona itoto duwa giro yangta gairo puro pu dekaongna gaiwa saka 12 teng yena arauwa.

Petoro mene Yesura susuwa keregairo, “Ning Sorao Emo nanae Kristo Tuwa Bayau mene iyengtina” asena.

Mt 16:13-19; Mk 8:27-29

¹⁸ Be zore Yesu nung isa sinasani mitete aune buro-mani nuna nung aune dema mitiwa awiya atata yero sena, “Emo bauno mene na awe asero nowi?” ¹⁹ Ayero senu awong abena nung eno eyero sewa, “Ena mene ning maze Yohane ge ou zayero suwao emo asero nowa; ena Eliya asero nowa; ena porofete gitau nasani nauwa auna zo seka yero noiya asero nowa ara.” ²⁰ Ayero sewa nung eyero sena, “Arata nika niyetope na awe asero nowi?” Ayero senu Petoro mene abena eyero sena, “Ning awiya Sorao Emo nanae Kristo Tuwa Bayau mene iyengtina ara.” Ayero sena arauwa.

Yesu nung magayero nupema seka yero iropariniya auna ge sena.

Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1

²¹ Yesu mene ge tau-tataware yao sinasani awong susuwa nuna awiya keregairo emo zo eno sao awang sena ara. ²² Nung awang sinasani eyero sena, “Na Emora Mani mene yayabiyaya tamarinena. Ayero yana Yuda emora simai pirisa babuzere sao tauyao ge gipao emore amimene na awang sero daya magayana wari be etama aung yai aune na nupema seka yero iroparinena.”

²³ Ayero sero nung nupema emo bauno nung ago newa aeno eyero sena, “Zo nung na ago yari yero giro ara tamao nuna apakana doro be sero dubo minao yaya tamaore auna i pasao nuna diungno na ago yaise. ²⁴ Ayero sinena, noeno okowata, zo nung nao nuna tawingna awiya sorero puro nari kotumariniya auna nao nuna aung yariniya. Ora zo nung tawingna nao nuna na eno yero duwariniya amimene nao iwaing tamarinia ara. ²⁵ Nupema emo zo mene tawingna nona iwawaing apakana awiya pupunariniya arata ititi nuna gera yai meko yariniya, awiya teng yarinita? Aung ara. ²⁶ Ora emo zo nung na ta ge nana awiya awang sariniya, awiya na Emora Mani mene simao waegaore nana aune Mamana angelo dubu pewa yetugao auna simao waegaore awiya puro bumarinena be aune na abena emo awiya awang sari-nena. ²⁷ Na ge me niye eno sinena. Emo ena

etu dopero miteya amimene oko magayao naya Tuwa Bayau nata tuwa yero nariniya auna putoung kasa daung yai garineya ara." Ayero sena arauwa.

Yesura taung aingso darawa benaung zo yena.

Mt 17:1-13; Mk 9:2-13

²⁸ Yesu ge awiya senu wari be 8 ayao aung yenu nung Petoroto Yohane aune Yakobo awong awiya puro isa sari sero diri witiwa ara. ²⁹ Nung isa sinasani mitinu benaung nuna darawa yero benaung zo yenu taung wori nuna awiya waegairo neyang nibamu yena ara. ³⁰ Ayero yenu sao tauyao ge pugaora maung Mose aune porofete baina Eliya awongto amimene nung aune dema mitasani ge ungwe nung eno newato ara. ³¹ Awongto simao waegaore nunato aune dema buro Yesu mene Yerusalem atu magayari nena auna ungwe yewato ara. ³² Petoro otao nuna etore diti morenu auriti awinete iropuro Yesura simao waegaore aune emo etobe nung aune dema dopero mitiwato awiya gigiwa ara. ³³ Awongto Yesu doro babari newato giro Petoro mene Yesu eno eyero sena, "Gipao emo, name etu mitenane awiya iwaing. Arare nigasa nae kouboga etama sinanene — zo nina, zo Mosera, zo Eliyara." Ayero sena ara. Arata Petoro nung oko giro baingtao nasani tebeba sena ara. ³⁴ Nung ayero sinenu bereze zo mene awong worenu awong awang yewa ara. ³⁵ Ayero newa ge zo bereze auna mokora atu eyero kasa yenu nigwiwa, "Awiya Mani nana. Na nung puro burora zawang yewang. Niye ge nuna nigipu." ³⁶ Ge awiya aung yenu aune awong diti yero Yesu nata mitinu gigiwa ara. Arare awong be aune tani gigiwa, awiya emo zo eno oko sao dubo nunae-una atu mitaunu nauwa arauwa.

Yesu mene mani zora-una atu iwae tunero kora yena.

Mt 17:14-21; Mk 9:14-29

³⁷ Iya gainu awong diri doro wosiwa emo bauno dubu baina amimene buro Yesu nagibe atu tamuwa ara. ³⁸ Ayero yewa emo bauno auna mokora emo zo mene wawa sero eyero sena, "Gipao emo, na isa ning eno sinena. Ning mani nana eno yo aung. Mani nana dekaongka gege. ³⁹ Iwae zo mene nung darauno noi ozauing be kerero noiya. Ayero noi iwae amimene nung dero musuna-masuna noi poro bera kisa-kisa yero nasani yaya bainakama tapunoi aune iwae nung dotinoiya. ⁴⁰ Arare na buro-mani nina mene iwae tunaese sero zi sero ayetena iwae tunero tetere teya." ⁴¹ Ayero senu Yesu mene ge abena eyero sena, "O niye emo bauno meko, tumo diyao aung. Na be nazigo buro ninae eno taung dedunasani

narineni? Mani nina puro nana-ina bung." ⁴² Ayero senu nung mani nuna puro butunenu iwae mene augainu zuwenu puro awena-kawena yena ara. Arata Yesu mene iwae awiya gona yero mani awiya kora yero maung nuna eno nupema pugaina ara. ⁴³ Ayero yenu emo bauno baina amimene Tuwa Bayaura putoung baina awiya giro yangka sero wawong di gamuwa arauwa.

Yesu magayao nuna-una ge nupema senu be etobe yena.

Mt 17:22-23; Mk 9:30-32

Awong tani ena yena auna kotungkatung nasani mitiwa Yesu mene buromani nuna eno eyero sena, ⁴⁴ "Niye dawong yawero ge ewiya nigiro baingtipu. Awong Emora Mani puro pu emo dubura waweng garineya." ⁴⁵ Ayero sena, arata awong ge awiya oko gao. Awong eyero kotumuwa, "Nung emo tuwa naname siya sero sinenane aune magayaora ge siniya!" Ayero kotungno ge auna susuwa awiya gigiwa beu dena. Arata awong ge auna atata yao awang yero duwa arauwa.

Awe mene baina yero nariniye?

Mt 18:1-5; Mk 9:33-37

⁴⁶ Buro-mani nuna mene, "Yesu mene emo tuwa naname yero nai aune naname-una awe mene baina yariniye?" auna sero zabu bumuwuwa ara. ⁴⁷ Kotumao awiya nunae-una mokora atu mitinu Yesu gigena ara. Arare nung mani maingkota zo puro nuna-una deungbera pugainu nung aune dema dopenu ⁴⁸ nung awong eno eyero sena, "Emo zo nung mani maingkota ewiya na kotungno kora yariniya, awiya nung na kora yetiya ayero yariniya ara. Ora emo zo nung na kora yariniya, awiya nung na iyengtinu bumuwang awiya kora yetiya ayero yariniya ara. Emo zo ninae-una towang atu nung nutope puro wosiro nariniya, nung amimene baina yariniya ara." Ayero sena arauwa.

Zo nung iwo niye eno oko yao yariniya amimene otao ninae yariniya.

Mk 9:38-40

⁴⁹ Ayero senu Yohane mene eyero sena, "Gipao emo, nae emo zo mene yazo nina yau sinasani iwae tuninenu gigiwangne ara. Arata nung nae oko ago yao yero noiya, arare nung duwaise sewangne." ⁵⁰ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, "Niye nung duwaise oko sae. Zo nung iwo niye eno oko yao yariniya awiya otao ninae ara." Ayero sena arauwa.

Samaria ena mene Yesu nunae-una babao awang sewa.

⁵¹ Tuwa Bayau mene Yesu pumai witi uritira yaora be awiya nugu yena ara. Ayero yenu Yesu nung kotungno giro nung

Yerusalem babari denena ara. ⁵² Anasani giro nung emo ena iyengtinu gitau baungno nona nuna kora yari sero Samaria emora napo zora bamuwa ara. ⁵³ Bamuwa emo napo auna amimene Yesu napo nunae auna babao awang sewa. Awiya noeno okowata, nung Yerusalem babari nasani nena.* ⁵⁴ Awang sewa giro buro-mani etobe Yakoboto Yohane mene nung eno eyero sewato, "Tuwa, nae yausanane uritira atu iyao wosiro emo bauno ewiya awaise a kotupunesita?" ⁵⁵ Ayero sewato Yesu kapete gairo awongto gona yena ara. ⁵⁶ Gona yero aune nung buro-mani nuna aune dema napo awiya doro napo zora bamuwa arauwa.

Yesu ago yaora ge.
Mt 8:19-22

⁵⁷ Awong nagibe atu bautunewa emo zo mene nung eno eyero sena, "Ning natu natu babarinesa, awiya na teng ning ago yarinena." ⁵⁸ Ayero senu Yesu nung eno eyero sena, "Wo niniyang awong awao masire. Nupema ni mamani deka ayero awong uwangne. Arata na Emora Mani mene zo niyang koma apegairo oregao aung. Arare ning mena na ago yari oko sase." ⁵⁹ Ayero sero emo zo eno eyero sena, "Ning bung, na ago yase." Ayero sena ara. Arata emo awiya eyero sena, "Tuwa, ning nigasa na gitau mama nana magayai mutero aune ago mene ning ago yane." ⁶⁰ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, "Saineba, emo ititi aung mene yaine yero nowa amimene magayao emo mutaese. Arata nine mene zo baungno Tuwa Bayau nata Tuwa yero narinya auna ge bowi awiya sero gipero ayase." Ayero sena ara. ⁶¹ Ora emo zo mene nung eno eyero sena, "Tuwa, na ning ago yarinena. Arata ning nigasa na gitau baungno dubu nana wawong inane." ⁶² Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, "Zo nung Tuwa Bayaura buro gege yari sero kotungno giro doro dekaongka gege yero yaise. Emo dubo eto nasani nowa amimene Tuwa Bayaura buro yaine yao teng oko yarineya." Ayero sena arauwa.

10

Yesu mene buro-mani 70 burora babaese iyengtina.

¹ Ago Tuwa mene buro-mani seka 70 eto eto iyengtiti nasani baungno napo babuzere mamanikakare nung nutope ago babari kotupunena auna babaese sena ara.

² Ayero sero awong eno eyero sena, "Nona bure atu zaungno mitiya, arata pumaora emo etoka gege.* Arare niye pumao burora maung eno isa saya nung nona pumao emo ena tamai buro nuna auna babaese. ³ Niye burora baungpu. Na niye iyengtitinena niye wo sipsip mani mamani ine yero eu sino miteya auna-una mokora babarineya, a gipu. ⁴ Niye moni worireta ketewata te soga oko pumae. Niye nagibe atu emo bauno taungno wawong iniro ge ungwe oko yae. ⁵ Ora niye garo zora towari yero giro eyero sepu, 'Emo bauno garo euna awiya Tuwa Bayaura gao mene nunae-una mitaise.' ⁶ Ayero saya emo zo uritira gao pumari aratapunoia amimene garo auna mitariniya, awiya gao ge sarineya awiya nuna-una atu me yariniya. Ora emo zo uritira gao pumari sero ara oko tapunoia amimene atu mitariniya, awiya gao ninae nupema kapete ninae-ina gairo mitariniya. ⁷ Niye garo dekaongka auna gege atu mitao masi ninae yero neupu. Atu nona minao oure niye eno pugaya giro awiya gege mininasani mitiungpu. Noeno okowata, buro emo awiya nung buro noiya auna zuma teng pumariniya ara. Niye garo zora witiro gaya meko yai giro doro garo zora oko towae. ⁸ Ora niye napo zora babaya awong niye otao yero nona niye eno pugarineya awiya puro minipu. ⁹ Niye napo auna emo yayare awiya kora yero awong eno eyero sepu, 'Tuwa Bayau nata Tuwa yero narinya auna putoung awiya ninae-una kasa yari sero niya.' ¹⁰ Ora niye napo zora babaya awong niye eno otao oko yao yaya giro niye baungno kakame atu dopero eyero sepu, ¹¹ 'Susuwa ninae meko awiya gaese sero nae napo ninae-una popo te nanae-una takasesiya awiya durere genane ninae-una babiya ara. Aeno niye susuwa ewiya giro baingtipu: Tuwa Bayau nata Tuwa yero narinya auna putoung awiya ninae-una kasayeti niye oko pumao yeteya niye daigairo bautuniya.' ¹² Na niye eno sinena: Tuwa Bayau mene emo bauno awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune napo Sodomna emo bauno abena mouyao tamarineya. Arata napo ge ninae awang sarineya amimene abena mou-mesa yao nibamu tamarineya.

Napo ena mene dubo oko darawa yao yewa auna ge sena.

Mt 11:20-24

¹³ Oiyee Korasin emo! Oiyee Besaida emo! Mouyao bainakama ninae-una

* **9:53:** Yesu awang sewa. Samaria emo bauno mene Tuwa Bayau bowi yari sero diri zo yazo nuna Gerasim auna atu augairo Tuwa Bayau bowi yero nauwa. Ora Yuda emo mene zo napo baina nunae Yerusalem auna atu witiro Tuwa Bayau bowi yero nauwa. Yohane 4:20 awiya zazagairo gi. Arare Samaria emo mene Yesu Yerusalem baungno Tuwa Bayau bowi yari bautu nenu giro nung soremao awang sewa. * **10:2:** Soremao Ge zo Yohane 4:35 auna atu mitiya awiya gi.

kasa yariniya. Na tani putoungne ena ninae-una atu yero nona awiya na napo Tayato Saidon auna atu yateni siya, awiya awong yemaoko dubo darawa yero pasena nunae kotungno dubo mininasani mo taung yuurire awiya awiro awetu suwero mitateya. ¹⁴ Tuwa Bayau mene emo bauno awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune Tayato Saidon napora emo bauno mene abena wosao tamarineya. Arata ninae mene zo abena ninae bainakama tamarineya. ¹⁵ Ora niye Kapaneam emo, emo bauno mene yazo ninae de ika yarineita? Aung ara. Awong yazo ninae puro wosarineya.” ¹⁶ Yesu mene ge ayero sero buro-mani nuna eno eyero sena, “Zo nung ge ninae dimariniya, awiya nung ge nana dipunoiya ayero yariniya. Ora zo nung ge ninae awang sariniya, awiya nung ge nana awang sesiya ayero yariniya. Nupema zo nung ge nana awang sariniya, awiya nung Tuwa Bayau na iyengtinu bumuwang auna ge awang sesiya ayero yariniya.” Ayero sena arauwa.

Buro-mani 70 awiya nupema tera kapete gairo bumuwu.

¹⁷ Ago buro-mani 70 amimene yawa yawa nasani kapete gairo Yesu eno eyero sewa, “Tuwa, nae yazo nina yausero nasani buro yero nonane iwaie dema ge nanae nigiro doro bautunowa.” ¹⁸ Ayero sewa nung awong eno eyero sena, “Sanda nung uritira atu zuwenu gigiwang, awiya nung bibiya papari noiya amimene wiwiri-weweri yero wosaine yena. ¹⁹ Niye eyero nigipu. Na putoung niye eno pugena. Arare niye yire gogoyangne awiya pataya niye gera oko yarineya. Niye iwora putoung teng puro wosarineya ara. Ayero yawa nona zo mene niye oko gera yariniya. ²⁰ Arata iwaie mene ge ninae nigiro doro bautunowa aeno yawa yawa oko yae. Aung ara. Niye Tuwa Bayau mene yazo ninae uritira atu gaenu mitoiya aeno yawa yawa yepu.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene yawa yawa nasani Tuwa Bayau Maung bowiyena.

Mt 11:25-27; Mt 13:16-17

²¹ Be aune Owenome mene Yesura moko be bunu Yesu mene eyero sena, “O Mama, ning uritire tawingne auna Tuwa. Awong nuka nuyetope gosinowa emo baina yero noiya emo ayao amimene putoung nina-una susuwa gao eno, ning puingtinoso. Arata awong nuka nuyetope gosinowa mani wuire ine yero noiya awong eno zo keregatinosa. Arare na ning bowi nena. O Mama, ning ayero gege yari ara tapunosa, arare na ning bowi nena.” Nung ge awiya Maung eno sero aung yero aune eyero sena, ²² “Mama nana mene

nana apakana awiya wawong nana-una pugaina. Emo zo mene na Mamana Mani auna susuwa awiya oko gosinoyia. Mama mene nata gosinoyia. Deko ayero emo zo mene Mamana susuwa oko gosinoyia. Na Mani mene nata gosinona. Ora na Mani mene Mamana susuwa emo ena eno gipinona awong amimene Mamana susuwa gosinowa.” ²³ Ayero sero kapetegairo buromani nuna eno gege eyero sena, “Niye nona benaung seka gosinasani neya aeno yawa yawa yepu. ²⁴ Na niye eno sane. Gitau porofete daigairo aune emo tuwa daigairo awong amimene nona niye gosinowa awiya gari sero ara tapunasani nauwa, arata awong oko gao nawe mamagayewa. Awong ge niye nigitinowa awiya nigari aratapu nasani nauwa, arata awong oko nigao yero nawe mamagayewa.” Ayero sena arauwa.

Samaria emo zo mene iwo emo zo nagibe atu kora yena.

²⁵ Sao tauyao ge nigao emo zo mene iropuro Yesu gaero gari sero atata yero sena, “Gipao emo, na nono yero nao me iwaing awiya tamarineni?” ²⁶ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, “Sao tauyao ge no sero gayao mitei? Ning zazagairo gosinosa?” ²⁷ Ayero senu nung abena eyero sena, “Ara tamao nina bainakama awiya Tuwa Bayau nina auna-una mitaise. Ayero nasani dubore ititire putoungne kotumaore nina mene nung sou ye. Ora ning nitope ara tapunosa, deka ayero emo ena eno ye.” ²⁸ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, “Ge abena awiya iwaing sinesa. Ning ayero yero nete nao me iwaing tamarinesa.” ²⁹ Arata sao tauyao ge nigao emo mene nung nutope yazo nuna yai iwaing yaise sero Yesu eno eyero sena, “Ora emo awe maze kora yanese sao mitiye?” ³⁰ Ayero senu Yesu mene ge abena sari nasani ungewe eyero dina ara. “Emo zo Yerusalem doro Yeriko nape babari sero wosiro bautunenu emo memeko ena mene nagibe atu nung dewa magayari sero nenu nona nuna apakana sorero puro doro bamuwa ara. Ayero yewa nung magayari sero mitina ara. ³¹ Be aune pirisa zo mene nagibo awiya ago yero wosiro bautunete emo awiya giro doro daigairo deungbera ziruyero baungna ara. ³² Ayero yenu pirisa dubura wawong mugo zo mene nagibe atu bautunete nuna-una atu kasa yero nung giro deka ayero daigairo deungbera ziruyero baungna ara. ³³ Ayero yewato emo zo Samaria napora amimene nagibo deka auna atu bautunete emo awiya giro yomamao baina nung eno tauna. ³⁴ Ayero giro nung nuna-una nugu baungno nung iniro ou wain aune uweri awiya iso nuna-una atu yasagairo downa ara. Ayero yero ininu

iropunu wo dongki nuna auna tame pugainu adunu puro baungno esewa garora atu pugairo diya yena ara.³⁵ Ayero nenu iya gainu nung esewa garora maung eno kina etobe pugairo eyero sena, 'Ning emo ewiya diya yero baingti. Ora moni nina nung eno duwarinesa awiya be na kapetegairo bari-nena aune moni nina abena pugarinena.'³⁶ Yesu mene ungwe awiya diro aune emo aeno eyero sena, "Ungwe diyena awiya ni-giro nono kotupunesi? Emo dewa magayari sero mitina auna-una emo etama kasa yewa, nuna-ena awe mene emo korayao emo yeni?"³⁷ Ayero senu sao tauyao ge nigao emo mene eyero sena, "Emo nung yo-auno soreuna amimene korayao emo me yena ara." Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, "Arare ning baungno deka ayero nasani neu." Ayero sena arauwa.

Matato Mariara ungwe.

³⁸ Yesu buro-mani nuna aune bautunete napa zora kasa yewa bauno zo yazo nuna Mata amimene nung puro garo nuna-una baungna ara.³⁹ Matara yao yazo nuna Maria amimene buro Tuwara te nugu atu adungno ge nigitinasani mitina.⁴⁰ Arata Mata mene zo nona minaora buro baina nasani kotumao gayang-gayang tauna ara. Ayero yero baungno Yesu eno eyero sena, "Tuwa, yao nana na doti na nata nona minaora buro nena, awiya gigesu teng nita? Ning nung se na soremae."⁴¹ Ayero senu Tuwa Yesu mene ge nuna abena eyero sena, "Mata, Mata, ning nona baina auna kotumao nina sisigati nesa moko nina meko niya."⁴² Arata nona dekaongka gege pumanenese sao ara. Maria nung nona iwaing ewiya pumari aratapuniya. Arare name nona iwaing awiya nuna-una atu oko sorero pumanene." Ayero sena arauwa.

11

Isa saora susuwa.

Mt 6:9-15; Mt 7:7-11

¹ Yesu nung agewa zora atu mitasani isa senu aung yenu aune ago buro-mani nuna zo mene nung eno eyero sena, "Tuwa, ning nae isa saora susuwa gipe. Gitau Yohane mene buro-mani nuna gipena, deka ayero gipase."² Ayero senu nung awong eno eyero sena, "Be niye isa sari yero giro niye eyero sepu:

O Mama, yazo nina dang mitaise.
Bung, dubo sero tawing sero auna Tuwa nanae yase.

³ Ma nae eno wari be sero pugatinosa awiya yeme pugai.

⁴ Pasena emo ena mene nae eno yero nowa awiya yangdotinonane, aine ning pasena nanae yangdo.

Nae etegaora atu oko pugase.

Isa ayero sepu." Ayero sena arauwa.

⁵ Ayero sero awong eno eyero sena, "Na eyero gosinena. Ninae-una zo mene ping tuno-tano iropuro baungno otao nuna uweru eyero sariniya, 'O otao, ning nona minao ena mitai giro na eno pugai.'⁶ Otao nana zo nung nagibe atu ang nete yemeneka keune buro nana-ina kasa yetiya. Ayero yeti na nona minao aung ware na isa nina-una butunena.'⁷ Ayero sai garora maung mene abena eyero sariniya, 'Ning na eno buro oko pugase. Garo be nana gazao ara. Nupema mani awiso nana na aune dema masira etu awineya ara. Arare na iropuro nona ning eno pugaine yao teng oko nena.'⁸ Yesu mene ayero sero susuuno eyero sena, "Na niye eno sana nigipu. Garo maung mene emo aeno, 'Nung otao nana,' asero oko iropuro nona pugariniya. Aung ara. Arata saineba, nung garo be nimoi-namoi deduni giro nung iropuro nona kau niya awiya teng nung eno pugariniya."⁹ Arare na niye eno sinena: Niye Tuwa Bayau eno isa sinete aune pumarineya. Niye kau yaora buro nete aune tamarineya. Niye isa ninae mene garo be daine nasani naya Tuwa Bayau mene nigariniya."¹⁰ Emo isa sinowa amimene pupunowa. Emo kauyaora buro nowa amimene me tapunowa. Emo isa mene garo be daine nowa auna isa awiya Tuwa Bayau mene nigitinoiya."¹¹ Ora ninae-una emo zora mani mene wo eno sai maung nuna mene yi meko mani eno pugarinita? Aung ara."¹² Ora mani mene maung nuna eno ni muzu zo nung eno pugaise sai gogoyang zo pugarinita? Awiya dema aung ara."¹³ Niye emo memeko-mameko mene mani awiso ninae eno nona iwaing pugatinowa. Arare eyero gosinonane: Mama uritira mitoiya amimene niye emo daigati nasani Oweno emo isa sinowa aeno pugariniya." Ayero sena arauwa.

Awong "Yesu mene Bielsebulra bera buro noiya" ayero sewa.

Mt 12:22-30; Mk 3:20-27

¹⁴ Iwae zo emo zora-una toinu dau yero ge aung nasani nauna. Arare Yesu mene iwae awiya tununu baungnu emo awiya Yesu aune dema ge wina-se yewato emo bauno witao mene giro wawong di gamuwa ara."¹⁵ Arata emo ena mene nung eno eyero sewa, "Nung iwae tuninoiya, awiya iwaera gitau yao Bielsebul auna putoungna tuninoiya ara."¹⁶ Ayero sewa, nupema emo ena mene putoung nuna atata yero uritira tani putoungne zo yai gari sewa."¹⁷ Arata nung kotumao nunae giro awong eno eyero sena, "Dubu zo gausero iwo wina-ye yarineya, awiya ago sisigairo aung yarineya. Ora ibu be zora mani awiso

awong iwo wina-ye yero nete sisigairo aung yarineya. ¹⁸ Arare Sanda mene soumani nuna eno iwo yero winade yati siya, awiya putoung nuna mene nono yero tauyero mitatiye? Niye na eno eyero sineya: Nane Bielsebulra putoungna iwae tuninona, asero nowa, ¹⁹ awiya ge ninae me siya, awiya mani awiso ninae iwae tuninowa amimene ana putoungna iwae tunatei? Awong Tuwa Bayaura putoungna iwae tuninowa, arare nunae mene ge iwao ninae auna susuwa keregarineya. ²⁰ Na Tuwa Bayaura putoung mene iwae tuninona, arare Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna putoung ninae-una yemaoko kasa yero mitoiya. ²¹ Susuwa nanato Sandato eyero mitiya era: Emo zo tauyero gi ami iniro garo nuna diya yariniya, awiya nona-owi nuna iwaing mitariniya. ²² Ayero nasani nai aune emo tau-tataware yao zo mene kasa yero emo awiya dero gi ami nuna tumo didinoiya awiya puro augariniya. Ayero yero aune nona-owi nuna awiya puro emo ena eno bono yariniya. ²³ Arare zo nung na otao oko yao yariniya amimene na eno iwo yariniya. Nupema zo nung na sorepunasani puro pu dekaongna gao buro nana oko yao yariniya amimene sisi-bura-bura yao buro yariniya.

Iwae nupema tera kapetegairo bumao auna ge.

Mt 12:43-45

²⁴ Iwae mene emo zora-una mokora atu kasa yero oregaora masi eu atu tamari babarinya. Baungno oko tamao nete giro eyero sariniya, 'Garo nana doro bu-muwang deka auna nupema kapetegairo babarinena.' ²⁵ Ayero sero baungno garo awiya sauno kora yeteya mitiya awiya gariniya. ²⁶ Ayero giro baungno iwae otao mani 7 nung ine okowata, meko nibamu, awiya puro buro garo dekaongka auna toiro mitao-masi yarineya. Ayero yaya emo awiya gitau meko nasani nauna amimene meko yore nibamu yariniya." Ayero sena arauwa.

Ge nigao mene yawa yawa yaese sena.

²⁷ Yesu ayero senu aune emo bauno mitiya auna-una towang atu bauno zo mene be kerero eyero sena, "Ai nina ning puro ami gaena nung amimene yawa yawa yaese." ²⁸ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Ayao okowata. Emo bauno Tuwa Bayaura ge nigiro dipunasani nowa amimene yawa yawa yaese." Ayero sena arauwa.

Emo ena mene tani putoungne ena gari sewa.

Mt 12:38-42; Mk 8:12

²⁹ Emo bauno witao buro augatinewa nung awong eno eyero sena, "Emo bauno

be yeme tawingna etu neya awong emo bauno memeko-mameko ara. Awong tani putoungne zo yana gari sinowa. Arata tani putoungne zo oko garineya. Tani gitau Yonana-una atu kasa yena deka ayero kasa yai garineya. ³⁰ Gitau Yona mene Tuwa Bayaura tani Niniwe emo bauno eno gipena, deka ayero na Emora Mani mene Tuwa Bayaura tani emo bauno be yeme tawingna etu neya aeno giparinena. ³¹ Tuwa Bayau mene emo bauno awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune Siba tawingna bauno tuwa nung dema iropuro emo bauno be yeme tawingna etu neya auna susuwa keregai mouyao dimarineya. Noeno okowata, bauno tuwa amimene Solomonna kotumao bainakama awiya sai nigari taung dero tawingn ometeoko auna atu buna ara. Arata na etu dopero mitena amimene Solomon daigatinena. ³² Tuwa Bayau mene emo bauno awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune Niniwe emo bauno mene iropuro emo bauno be yeme tawingna etu neya auna tani meko nunaena-una susuwa keregaya mouyao dimarineya. Noeno okowata, Niniwe emo bauno awong Yona mene Tuwara ge tugata yenu nigiro dubo darawa yewa. Arata na etu dopero mitena amimene Yona daigatinena.

Taungna waegao.

Mt 5:15; Mt 6:22-23

³³ Name damana gaero garo wese atu kote wauno oko pugatinonane. Aung ara. Nupema au apero wese atu oko pugatinonane. Aung ara. Emo gare toitinowa amimene waegao awiya gaese sero name gerura atu ikogatinonane waegatinoiya ara. ³⁴ Diti moko nina awiya taung nina-una damana ine ara. Arare diti moko nina iwaing mitai aune taung aingso nina deka ayero iwaing waegaore mitariniya. Ora diti moko nina meko yariniya, awiya taung aingso nina apakana deka ayero mume yariniya ara. ³⁵ Arare waegao nina-una mokora mitiya awiya mume yoiye sero moko nina etutero diya ye. ³⁶ Taung aingso nina apakana waegao gege mitai agewa mume oko yariniya, awiya damana me mene waegati nasani name puro pu daung gatinoiya ayao ine yariniya." Ayero sena arauwa.

Tani meko sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo emo mene nasani nauwa awiya keregaina.

Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47

³⁷ Yesu ge awiya senu aung yenu aune Farisayo emo zo mene nung aune dema nona minaise sena. Senu giro nung Farisayora-una gare baungno tewora atu aduna ara. ³⁸ Nung Yudara tani wawong

sainasani nauwa* awiya oko yao tebeba adungno nona gege mininu Farisayo emo amimene giginu teng oko yao yena ara. ³⁹ Arare Tuwa mene nung eno eyero sena, "Farisayo emo niye au-tao taung gege sainowa ara. Arata moko ninai ugaing yaora tani aune pasena yaora tani amimene bebumao ara. ⁴⁰ Niye emo dau ara. Tuwa Bayau mene taungne mokore eto deka ayero yena ara. ⁴¹ Arata nona au-tao mokora miteya awiya niye puro emo bauno bogamasa eno pugaya aune nona ninai apakana awiya pewa yariniya ara. ⁴² Arata niye Farisayo emo, niye gosinasani aune neupu! Niye Tuwa Bayaura sao tauyao ge dipunasani noiwangne tagore zawingne yangtagairo pu dekaongna gatinowa dubu wawong etobe noi aune dekaongka Tuwa Bayau eno pugatinowa ara. Arata niye tani iwaing awiya daigatinasani Tuwa Bayau eno dubora mono pumao auna tani awiya oko yao nowa. Ora niye tani yero nowa awiya nasani ena sesena awiya dema yateya, awiya teng yatiya. ⁴³ Niye Farisayo emo, niye gosinasani aune neupu! Niye yere ibura atu emo baunona benaungna adumari arataungno yero nowa. Emo bauno mene kakame atu niye arugaese yawa yero nowa. ⁴⁴ Niye gosinasani aune neupu! Biriti tawing mokora mitoi emo bauno mene oko gaine nasani biriti tame ang yero taung beingtire yero nowa, biriti ayog ine awiya niye ara." Ayero sena ara. ⁴⁵ Ayero senu sao tauyao ge gipao emo zo mene abena eyero sena, "Gipao emo, ning ge awiya sesesa nae dema gapuniya ara." ⁴⁶ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Niye sao tauyao ge gipao emo, niye gosinasani aune neupu! Niye sao tauyao ge ninai mou-mesa yao emo bauno eno pugatinowa dipunasani yaya tapunowa. Arata nika niyeto pe awong soreuno wawong zo oko pugatinowa aune awong nona mou-mesa yao awiya dipunowa. ⁴⁷ Niye gosinasani aune neupu! Porofete aya-ewowo ninai mene dewa mamaga-simaga yewa auna biriti nunai awiya ninai siuno amero yero baingiro nowa ara. ⁴⁸ Aya-ewowo ninai mene porofete dewa mamaga-simaga yewa ninai porofetera biriti awiya siuno amero yero nowa. Ayero nasani aya-ewowo ninai-una pasena awiya gosinowa iwaing yero noiya, ayero niya ara. ⁴⁹ Arare Tuwa Bayau nigao iwaingne amimene niye eno eyero sena, 'Na porofete aposolore iyengtana nunai-una babaya emo mene tunaya zanaya ena daya mamaga yarineya ara.' ⁵⁰⁻⁵¹ Be tawing kasa yena auna atu zayero porofete dedunauwa mamaga nasani nauwa auna

abena awiya emo bauno yeme tawingna etu neya auna-una atu kasa yaise sero Tuwa Bayau mene ayero sena. Awiya Abel dewa magayena auna atu gorobo zayena awiya bao gege butunawe dunu aune Zekaraya aita tumana atu dewa magayena ara. Arare na memokoba sinena. Porofete dewa auna abena awiya emo bauno yeme tawingna etu neya auna-una atu kasa yariniya.

⁵² Niye sao tauyao ge gipao emo, niye gosinasani aune neupu! Ge porofete mene sero gainasani nauwa awiya niye emo bauno eno oko keregairo baingtao yero nowa, arare niye nao me tamaora ki yemaoko zokero puro nowa ayero niya ara. Arata niye nika niyeto pe nao me iwaing auna gare oko towao nasani aune ena mene to-wari yero nowa giro gatinowa ara." Ayero sena arauwa.

⁵³ Yesu garo doru kasa daung yero nenu sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo emo awong tau-tataware yero nung ge tebe-tabe saise atata daigairo yewa. ⁵⁴ Ayero nasani nung etutinasani dawong yawero ge zo sai gaya meko yai giro nung kara gera pugari sero yewa arauwa.

12

Etegaora tani awiya giro tema yepu.

Mt 10:26-27

¹ Emo bauno witao-nibamu amimene augairo gikisero te wina-pati newa be aune Yesu mene gitau buro-mani nuna eno eyero sena, "Farisayora yis awiya suwaye ninai-una goiye sero umo yero baingiti nasani neupu. Awong me sao nasani aune moko meko puro nowa ara. ² Nona apakana pungyao mitiya awiya ago kasa daung yariniya. Nona apakana dowao miteya awiya ago emo bauno mene garineya. ³ Niye ge mumene pungyero sinowa awiya ago emo bauno mene warire nigarineya. Niye garo mokora atu ge gugumamane didinowa awiya ago emo bauno mene kakame atu dopero wawa sero ge sarineya arauwa.

Name emo dekaongka gege awiya awang yanene.

Mt 10:28-31

⁴ Otao mani nana, na niye eno sane. Taung aingso ninai gege daya magayarineya, arata auna tame nona zo niye eno yari sero putoung kau yarineya, awong awiya oko awang yae. ⁵ Niye emo awe maze awang yarinei, awiya na niye eno giparinena. Niye emo nung emo dai magayai au kowa iyaore auna gaora putoung nuna-una mitiya, nung awiya awang yepu. Meba sinena ara. Niye emo

* 11:38: Soremao Ge zo Matiu 15:2 auna atu mitiya awiya gi.

awiya awang yepu. ⁶ Niye gipu. Emo bauno awong maket nasani ni nisokiyang wawong zo awiya toya etobe mene zuma gainowa. Arata Tuwa Bayau nung ni mani mamanikaka zo oko nuwegatinoiya ara. ⁷ Nung giti ai ninae apakana zazagairo gosinoiya. Niye awang oko yae. Ni nisokiyang daigairo auna zuma awiya baina aung. Arata ninae mene zo zuma bainane.

Yesura mani yero nonane, awiya kere-garinineneta pungyarinenine?

Mt 10:32-33; Mt 12:32; Lu 10:19-20

⁸ Arare na niye eno sane. Zo nung emora-una benaungna atu, 'Na Yesura mani yero nona,' ayero sariniya, awiya na Emora Mani mene deka ayero Tuwa Bayaura angelo dubura-una benaungna atu, 'Nung awiya mani nana,' ayero sarinena. ⁹ Ora zo nung emora-una benaungna atu na bewae yariniya, awiya na Tuwa Bayaura angelo dubura-una benaungna atu abena nung bewae yarinena. ¹⁰ Zo nung na Emora Mani eno ge meko sariniya, awiya Tuwa Bayau mene pasena awiya disariniya. Arata zo nung Oweno izariniya emo auna pasena awiya disao ine teng oko ara. ¹¹ Ora awong niye puro baung Tuwa Bayaura ibura yero diya emo aune emo yazore auna benaungna pugaya niye awong giro awang yero eyero oko kotungpu, 'Name abena awong eno nono sarinenine?' Name ge no sarinenine?' Ayero oko kotumae. ¹² Niye gera pugaya aune ge Oweno mene niye eno gipariniya awiya sarineya." Ayero sena arauwa.

Wau emo dau ine auna ge eniya.

¹³ Emo bauno dubu baina awong auna zo mene Yesu eno eyero sena, "Gipao emo, ning sasa tato nana mene mama nanato-una nona awiya bono yero na agewa pugaise sinena." ¹⁴ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, "Awiya nono yao i? Awe mene na zaz ninae yero nasani nona ninae bono yanese seni? Aung ara." ¹⁵ Ayero sero awong eno eyero sena, "Niye gosinasani aune neupu! Niye nona apakana aeno dubo-dubo oko yepu. Emo waure amimene wau moni nuna auna nao iwaing oko pumariniya." ¹⁶ Ayero sero awong eno ge eniya zo eyero sena, "Emo waure auna minao bure zaungna ara. ¹⁷ Ayero yenu wau emo nung eyero kotuna, 'Na nono yarineni? Na nona nana witao euna garo aung.' ¹⁸ Ayero sinasani sena, 'Na eyero yarinena. Na nonana garo nana apakana kaseru nupema babuze yarinena. Ayero yero na wuitre nona nana iwaing ena dema garo auna atu gurutu yarinena. ¹⁹ Ayero yero aune na eyero kotumarinena: Nona nana witao dawang daigairo auna

teng mitiya. Arare na yeme oregarinena. Na nona miniro ou miniro yawa yawa nasani mitarinena.' Wau moni emo mene ayero sena ara. ²⁰ Arata Tuwa Bayau mene eyero sena, 'Ning emo dau ine ara. Ning ping yeme eune magayarinesa. Ayasa nona apakana sotesesa mitiya awiya zo mene pumariniya.' Ayero sena ara." Yesu mene ungwe awiya diro aune eyero sena, ²¹ "Zo nung taungna zamena simena gurutu yero puro nasani aune Tuwa Bayaura benaungna atu dubora wau moni oko gurutu yariniya, awiya tani deka ayao ine nuna-una atu kasa yariniya." Ayero sena arauwa.

Kotung-katung oko yanene.

Mt 6:25-34

²² Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, "Arare na niye eno sana nigipu. Niye nao ninae eno kotung-katung nasani eyero oko sae, 'Nona minao natu tamarininenine?' Nupema niye taung aingso ninae eno kotung-katung nasani eyero oko sae, 'Taung wori natu tamarininenine?' Ayero oko sae. ²³ Nona minao mene me oko niya. Nao mene me niya. Nupema taung wori mene me oko niya. Taung aingso mene me niya. ²⁴ Niye ni owa kotungpu. Awong nona minao puro urero nasani oko yero nowa. Awong nona minao gurutu yaora garo awiya aung ara. Tuwa Bayau mene nona minao awong eno pugatinoyia ara. Arata niye emo bauno mene zo ni mamani daigatineya ara. ²⁵ Ora ninae-una zo mene nao nuna eno kotung-katung nasani nete wari be ena tawingna nao nuna susumaise nupema susumai teng yarinita? Aung ara. ²⁶ Niye buro maingkoaka ayero yao ine teng oko ara. Arare niye noeno buro baina awiya eno kotung-katung yero nowi? ²⁷ Niye i wuzi yero ditinoiya auna susuwa awiya kotungno gipu. Awong asino aimao buro oko yero nowa. Nupema mo gayaora buro oko yero nowa. Arata na niye eno eyero sinena: Gitau emo tuwa Solomon mene taung nuna siuno amero yero baingtiti nasani nauna, arata siuno amero yao nuna mene i wuzira simao awiya oko daigaina. ²⁸ I wui yeme eu atu iwaing iro ditiniya, arata awiro gora awiya emo mene wezero igiyari neya ara. Arata saineba, Tuwa Bayau mene sinoi simao iwaingne kasa yero Solomonna simao iwaing awiya daigatinoyia. Tuwa Bayau mene ayero noiya, arare nung noeno niye eno mo taung worire oko tamao yariniye? O tumo diyao besaore niye, nung niye mo taung worire iwawaing tamariniya. ²⁹ Arare niye nona minao ore auna kotung-katung oko yae. Niye dubo eto oko yae. ³⁰ Tawing euna diga emo

awong kotung-katung nona ena tamaora yero nowa ara. Arata Maung ninai mene nona minaese yero noiya awiya gosinoiya. ³¹Iwaing nibamu awiya niye Tuwa Bayaura nao seka tamari kotumaya aune nung auna tame nona ena dema niye eno pugarinia arauwa.

Nona iwaing uritira atu gurutu yao auna nai.

Mt 6:19-21

³²Dubu maingko niye, niye awang oko yae. Maung ninai mene nao sekawa niye eno pugari mena senu tauyena. ³³Niye nona ninai apakana monina pugairo moni puro moni awiya emo bogamasa soreuno awong eno pugaipu. Niye moni sisigairo aung yao ine teng oko awiya tamari yepu. Ayero nasani naya Tuwa Bayau mene uritira atu nona ipu ewa-gaewa yao sisigairo aung yao ine teng oko awiya niye eno pugarinia. Ugaing emo uritira oko miteya. Atu nona ziri oko dedunoia. ³⁴Masi wau nina mitoiya, masi deka auna atu dubo nina mitarinia.

Name kora makora nasani mitanene.

³⁵Niye geing ipura diro aune damana ninai gaero kora makora nasani mitiungpu. ³⁶Soumani ena awong emo tuwa nunai mene ana-bonene doro kapetegairo garo be dai mena iwari miteya ayao ine niye mitiungpu. ³⁷Emo tuwa mene buro soumani nuna oko auriti awao seka yero mitaya garinai, awiya awong yawa yawa yarineya. Na memoko nibamu niye eno sane. Emo tuwa nung nutope soumaina mo nona saora awiya wosogairo awong apara adumaese sarinai. Ayero yaya nung nutope buro nona minao awong eno pugarinia. ³⁸Nung ping towang singsang gairo barinita ping tuno-tano aune buro soumani seka yero mitaya garinai, awiya soumani awong yawa yawa yarineya. ³⁹Arata niye nona ewiya kotungpu: Garo maung mene ugaing emo baora be nuna gatiya, awiya nung diti seka yero mitasani garo nuna diya yero baingtai ugaing emo oko towatiya. ⁴⁰Na Emora Mani mene barinena, awiya na oko barinenita ayero sero naya be aune na barinena. Aeno niye sosero benero nasani neupu." Ayero sena arauwa.

Soumani mekore iwaingne auna ge eniya.

Mt 24:45-51

⁴¹Petoro mene Yesu eno eyero sena, "Tuwa, ge eniya nae eno gege sinesita emo bauno apakana aeno sinesita?" ⁴²Ayero senu Tuwa mene eyero sena, "Niye soumani iwaing yero neupu. Soumani iwaing nung kotumao iwaing puro nai giro emo tuwa

nuna mene nung soumani nuna apakana diya yaise sarinai. Nung awong diya nasani wo ma awong eno pugatinai sarinai. Emo tuwa nuna mene buro ge awiya nung eno pugairo doro baungno nariniya. ⁴³Arare soumani amimene buro nung eno sao awiya teng dipunasani nai, emo tuwa nuna mene kapetegairo buro buro nuna-una me giro tani iwaing nung eno yai yawa yawa yariniya. ⁴⁴Na meba niye eno sinena. Emo tuwa nuna mene diya buro baina nung eno pugatinasani nona nuna apakana diya yaise sarinai. ⁴⁵Arata soumani mene eyero sarinai, 'Emo tuwa nana mena oko kapetegariniya. Nete ago kapetegairo barinita nowa.' Ayero sinasani nung zayero sou emore baunone dero usi-besi nasani ana-bonene nasani ou tauyao mininasani anasani dau yariniya. ⁴⁶Ayero nasani emo tuwa kapetegaora be nuna oko gao nasani 'Nung mena oko kapetegariniya' ayero sinasani nai emo tuwa nuna mene kapetegairo bumariniya. Buro soumani awiya yanakana wezero dero emo tumo diyao aung abena tamarineya masi deka auna pugarinia. ⁴⁷Soumani nung emo tuwa nuna auna buro ge gosinoiya, arata nung nona oko sosao yero emo tuwa nuna auna buro ge awiya oko dimao yariniya, awiya emo tuwa mene nung meko nibamu dariniya. ⁴⁸Arata soumani nung emo tuwara buro ge awiya oko gao nasani abena meko tamaora nona yariniya, awiya emo tuwa nuna mene nung maingko gege dariniya. Emo zo eno nona bainakama pugarineya, awiya nung abena bainakama pugaise sarineya. Nupema emo bauno mene emo zora waweng atu nona witao pugarineya, awiya nung abena witao nibamu pugaise sarineya.

Yesura buro mene emo bauno gagausinoinya.

Mt 10:34-36

⁴⁹Na bumuwang, awiya tawing iyao gamoyana awaise bumuwang. Arare mena awaise ayero kotupunena. ⁵⁰Na yaya tame nanese sao mitiya, awiya ou buro tawing topetitiniya ayao ine yaya mene na topetarinia. Yeme na yaya auna buro oko yao, arata kotupunena moko nana mou-mesa niya ara. ⁵¹Niye nane buro tawingna dung gere winadere dana amaise kotupunowita, nowa. Arata ayao aung ara. Na niye eno sane. Na bumuwang, awiya emo bauno gagausari bumuwang ara. ⁵²Yeme euneta ago oune emo bauno wawong zo garo dekaongna mitarineya, awiya gausero dubu etobe yarineya. Etama awiya iwo etobe eno yarineya. Nupema etobe awiya iwo etama eno yarineyato. ⁵³Awong eyero gagausarineya: Maungne

mani emodi nuna aune awongto iwo winaye yarineyato; ai mani baunodi nuna aune awongto iwo winaye yarineyato; maingna aro ai imeti nuna aune iwo winaye yarineyato." Ayero sena arauwa.

Nona kasa yariniya auna susuwa ganene.

Mt 16:2-3; Mk 8:11-13

⁵⁴ Yesu mene emo bauno eno eyero sena, "Niye bereze siwingyao dodopinoi giro mena eyero sinowa, 'Wa wosariniya.' Ayero sinowa wa wowosinoiya. ⁵⁵ Deka ayero soma gori ziwinoini giro niye eyero sinowa, 'Gora wari baina posariniya.' Ayero sero nowa me yero noiya. ⁵⁶ Niye ge iwao emo me sao yero nowa! Niye tawingne berezera owe auna susuwa giro baingtiti nowa. Arata niye nono yero be yeme euna susuwa oko giro baingtao yero nowi?

Name Tuwara ge bere-bere niganene.

Mt 5:25-26

⁵⁷ Tani iwaing yaese sao awiya niye nika niyetope nono yero oko wuyero gao yero nowi? ⁵⁸ Otao nina zo mene ning gera pugairo kotora babasese sariniya, awiya ning bere-bere nung aune dema kaunsolra-una baungno ge awiya sero kora yeputo aung yae. Ayero oko yao yarinesa, awiya nung ning puro zaz emora-una babai zaz emo mene ning puro pu polisra-una gai awong ning puro pu bunao gare garineya. ⁵⁹ Na niye eno sane. Ning bunao garo tebeba oko duwarinesa. Ning gitau otao nina auna abena apakana pugairo aung yero aune kasa daung yarinesa." Yesu mene name ge nuna bere-bere niganenese ayero sena arauwa.

13

Emo dubo oko kapetegao yero nowa awong amimene sisigarineya.

¹ Be aune emo ena mene Yesura-una kasa yero eyero sewa, "Galilaya emo ena mene wo dero aero puro Tuwa Bayau eno zawing pugari sero newa aune Pilato mene ge senu gorobo emo ena mene baungno Galilaya emo awiya dewa magayewa yu nunae zawingna tame yasagaina." ² Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Niye awong eno eyero sineita nowa, 'Pasena nunae mene emo enana pasena daigairo mitina, aeno ayero magayewa.' ³ Ayero oko sae. Arata niye dubo oko kapetegao yarineya, awiya niye dema sisigarineya. ⁴ Arata emo 18 gitau Siloam atu garo tura tamere gamao amimene durero wosiro denu mamagayewa, awiya pasena nunae mene emo ena Yerusalem mitauwa auna pasena nunae daigaina aeno magayewa, ayero sinowita nowa. ⁵ Ayero oko sae. Ora niye dubo oko kapetegao yarineya,

awiya niye dema sisigarineya." Ayero sena arauwa.

I fik zo mene me oko iyao yena auna ge eniya.

⁶ Yesu mene ge eniya zo eyero sena, "Emo zo gitau i fik awiya i buro nuna-una atu urenu mitauna. Mitawe dunu nung me ena pumari buna, arata me aung ara. ⁷ Ayao giro aune buro-mani nuna zo eno eyero sena, 'Sana nigi. Na buro i fik me pumari kau nasani nete dotena dawang etama aung yetiya. Arare yete aung yae. Noeno okowata, i amimene tawingna gawi puro aung yero noiya.' ⁸ Ayero senu buro-mani mene ge abena nung eno eyero sena, 'Emo tuwa, ning yangdo mitai dawang euna mokora atu na tawing i susuwara dero baungno gapuro puro buro pugairo ayana yai gane. ⁹ Dawang ago oune me iyariniya, awiya iwaing ara. Arata me oko iyao yariniya, awiya sasa yetarinena.'" Yesu mene ayero sena arauwa.

Sabat iya zore Yesu mene bauno zo kora yero susuwa eyero gipena ara: Mani sore-mao amimene Sabat iyara sao tauyao ge daigatiniya.

¹⁰ Sabat iya zore Yesu mene emo bauno yere ibura atu ge tugata nena. ¹¹ Bauno zo atu mitina, awiya iwaie zo mene nuna-una mokora atu mitasani yaya nung eno pugainu meko yero mitawe dunu dawang 18 aung yena. Bauno awiya bisa gurutusao, arare nung oko dopero baingtiro nauna. ¹² Yesu mene bauno awiya giro yausenu bunu eyero sena, "Bauno, yaya nina aung yetiya." ¹³ Ayero sero wawong paka baunona-una tame yenu bisa nuna korosena. Ayero yenu bauno amimene Tuwa Bayaura yazo de ika yena ara. ¹⁴ Kora yena aeno yere ibura gitau yao emo tini kapao Yesu eno puna. Noeno okowata, nung Sabat iya aune bauno awiya kora yena. Arare gitau yao emo mene emo bauno eno eyero sena, "Buro yaora be 6 mitiya. Arare niye be aune bungpu korayae. Arata niye Sabat iya bera atu ayao oko yero yae." ¹⁵ Ayero senu Yesu mene ge abena eyero sena, "Niye ge iwao emo me sao yero nowa! Niye apakana Sabat iya aune bulimakaota dongki ninnae gare atu buninowa mitima nowa awiya besero puro baungno nowa ou miniro nowa. ¹⁶ Arata bauno ewiya nung Abrahamna saisibuna zo, awiya Sanda mene yemaoko bunenu dawang 18 ayao aung yena. Arare na nung iya dang be eune besetena awiya nono yero gige ya meko niye?" Ayero sena ara. ¹⁷ Ayero senu emo iwo nuna awiya meng gaiwa ara. Ayero yewa emo bauno mene nung buro apakana yenu iwainggege yena auna yawa yawa yewa arauwa.

I mastetra me auna ge eniya.

Mt 13:31-33; Mk 4:30-32

¹⁸ Yesu mene ge zo susuuno eyero sena, “Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna susuwa awiya nona no ine ing? Na nouna pugairo sarineni? Susuwa awiya i zo mastet asero nonane auna me ine ara. ¹⁹ Emo awong mastet me maingkoka nibamu zo puro baungno buro nunae-una atu urinowa. Awiya ago bairo bainakama yero i zo ine yero noiya. Ayero noi ni mamani mene buro i auna bowangna atu uwang gapunowa.” Ayero sena ara. ²⁰ Ayero sero nupema eyero sena, “Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna susuwa awiya na nouna pugairo sarineni? ²¹ Awiya yis ine. Bauno zo mene tao baina zora atu plawa yisre pugairo dawenu yis toiro plawa punu titisena.” Ayero sena arauwa.

Garobu maingkoka auna ge.

Mt 7:13-14, 21-23

²² Yesu mene Yerusalem babari sero bautunete napo babuzeta mamankaka auna teng bautu nasani uritira ge tugatamagata nasani baungna ara. ²³ Bautunenu emo zo nung eno eyero sena, “O Tuwa, Tuwa Bayau mene mani etoka gege sorore pumarinita?” Ayero senu Yesu mene awong eno abena eyero sena, ²⁴ “Niye uritira garobu maingkokaka auna towari sero di gigigagi yero wetu wawongne tu diro kosopuro towae. Na niye eno meba sinena. Emo bauno daigairo mene atu towari yarineya, arata teng oko yarineya. ²⁵ Ago garo auna Maung nung iropuro garobu be awiya gazai aune niye buro daung dopero garobu be dero yausero eyero sarineya, ‘Tuwa, ning garobu be nae eno iwe.’ Ayero saya nung ge abena eyero sariniya, ‘Niye nami nei? Na niye oko gosinena.’ ²⁶ Ayero sai niye eyero sarineya, ‘Nae gitau ning aune dema nona tao dekaongkara mininasani naungwane. Nupema gitau ning napo nanae-una atu dopero nae gipinawasa.’ ²⁷ Ayero saya nung niye eno eyero sariniya, ‘Niye nami nei? Na oko gosinena ara. Niye awiya pasena emo ara. Niye na doro baungpu!’ Ayero sariniya. ²⁸ Niye gipu. Abraham, Isaka, Yakobo aune porofete apakana awong amimene Tuwa Bayauraina mokora mitaya garineya, arata niye esegaya niye daung mitasani zi aiyo gatiyo nasani mitarineya. ²⁹ Emo bauno agewa wari witaorata wari wosaora, ora ikata enaka auna atu buro Tuwa Bayaura nape toiro adungno nona minarineya. ³⁰ Arata emo gitau neya auna ena mene ago yarineya. Nupema ago neya auna ena mene gitau yarineya.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene Yerusalem emo bauno eno zi sena.

Mt 23:37-39

³¹ Yesu mene ayero sinenu be deka aune Farisayo ena mene kasa yero nung eno eyero sewa, “Herode mene ning dari siniya, arare ning napo ewiya doro agewa zora babase.” ³² Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, “Niye baungno eu sino meko aeno eyero sae: Yeme ta gora mene na iwae tuninasani yaya emo kora yarinenana. Ayero yero gora mitete wari zo oune na buro nana besugarinena. ³³ Yeme ta gora ta ogora aune na ang yero Yerusalem babarinena. Noeno okowata, awong porofete Yerusalem nape atu gege daya magayai teng yariniya.

³⁴ O Yerusalem emo bauno, Yerusalem emo bauno. Niye porofete dedunowa maga yero nowa. Nupema ge emo Tuwa Bayau mene iyengtitinoi ninnae-ina butunowa awong awiya daba mene dedunowa maga yero nowa. Kokora ai mene mani awiso nuna wati wese pugairo sanitinoiya, deka ayao ine nane emo bauno niye puro pu dekaongna gari yero nona niye awang nowa. ³⁵ Tuwa Bayau mene napo ninnae dotiniya, awiya gipu. Nupema na ge zo sana nigipu. Niye na oko gao nasani nete eyero sinasani aune na nupema garineya, “Tuwara bera butuniya, nung awiya bowi yanene.” Ayero sena arauwa.

14

Yesu mene emo zo karuwitao awiya kora yenu iwaingyena.

¹ Sabat iya be zore Yesu mene baungno Farisayo emo gitau yao zo auna gare atu nona minari sero baungno mitinu nung Sabat iya be awiya sisigai gari sero etuti nasani mitiwa. ² Atu mitiwa emo zo karuwitao awiya Yesura-ina nugu kasa yenu gigina. ³ Giro nung sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo aeno eyero sena, “Name emo yayare awiya Sabat be aune kora yarinenineta aung ing?” ⁴ Ayero senu awong abena ge oko sao mitiwa giro nung emo awiya kora yero iyengtinu baungna. ⁵ Ayero yero aune awong eno eyero sena, “Ora ninnae-ina emo zo mene nung mani nuna zota bulimakao zo Sabat iyare ou wamao zo auna gutai nung kara mena sero watimarinita?” ⁶ Ayero senu awong ge abena sao awiya teng oko yero ge aung yewa.

Name naka nametope puro wosanenese sena.

⁷ Yesu nung emo nona nung aune dema minari humuwa awiya gigina. Awong nona baina minari ara tamuwa. Ayero yewa giro nung awong eno eyero sena,

⁸ “Ning emo zo mene aro ataora ana-bonene yero ning yausai baungno giro nona baina oko puro minase.” ⁹ Nona baina puro minarinesa, awiya emo zo yazo bainane kasayai aune bonenena maung mene nona baina puro buro ning daigairo emo yazore aeno pugariniya. Ayero yai ning meng baina gatinasani diyasa gagazai borabora yero mitarinesa. ¹⁰ Aeno emo zo ning nona minaora yausariniya, awiya ning baungno nona maingkoka gege puro mini. Ayero yasa aune bonenena maung mene buro ning eno nona memani pugariniya. Ayero yai aune emo nona mininasani miteya amimene ning gaya emo yazore yarinesa. ¹¹ Zo nung nutope taung puro witariniya, awiya Tuwa Bayau mene nung puro wosariniya. Arata zo nung wosiro nariniya, awiya Tuwa Bayau mene yazo nuna de ika gariniya.” Ayero sena arauwa.

Emo yausai buro nona minarineya auna ge.

¹² Yesu mene emo nung buro nona minaise yausena aeno eyero sena, “Ning nona maingkokata nona baina yero emo yumari yero giro otao mani, meta mani, didikaing, nebu ena wau monine awong awiya oko yausase. Ayero yasa awong amimene ago abena yausaya ning baungno garo nunae-una atu nona minasa abena nina aung yariniya. ¹³ Ayero oko yase. Aeno ning ana-bonene baina yero giro emo bogamasa, emo taung meko yao, te gimaota diti guma yao awong awiya yause. ¹⁴ Emo a yetugao amimene nona nina abena yao ine teng oko ara. Aeno ning yawa yawa yarinesa. Ago emo bauno iwawaing magayaora atu iroparineya be aune Tuwa Bayau mene nona nina abena pugariniya.” Ayero sena arauwa.

Ana-bonene baina yenu duwa auna ge eniya.

Mt 22:1-10

¹⁵ Emo Yesu aune dema nona mininasani mitiwa auna-una zo mene ge awiya nigiro nung eno eyero sena, “Zo nung Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna nape atu nona minariniya amimene yawa yawa yariniya.” ¹⁶ Ayero senu Yesu mene ungwe zo nung eno eyero dina, “Emo zo nung ana-bonene bainakama yari nasani be pugairo emo daigairo mene buro nona minaeese sena ara. ¹⁷ Arare ana-bonene yaora be bunu soumani nuna zo iyengtinu ge puro baungno emo gitau baese ge pugainu baungna auna-una baungno awong eno eyero sena, ‘Niye bungpu. Nona apakana sairo zuwero yero sosenane mitiya.’ ¹⁸ Ayero senu awong apakana amimene iropuro esega burora yewa. Ayero nasani

emo zo nung eno eyero sena, ‘Na bumatena, arata na tawing seka zo zuma gaetena, arare na baungno garinena. Ning baungno emo tuwa nina eno sasa gai meko oko yae.’ Ayero senu zo deka ayero sena, ¹⁹ ‘Na bumatena, arata na bulimakao wawong eto zuma gaetena mitiya, aeno na baungno wo ami buro yaya gari bautunena. Ning baungno emo tuwa nina eno sasa gai meko oko yae.’ ²⁰ Ayero senu zo mene eyero sena, ‘Na yeme yemeneka bauno seka atetena, arare na baine yao awiya teng oko nena.’ ²¹ Ayero sewa buro-mani yesese yero baungno emo tuwa nuna eno ge sewa deka ayero sena. Ayero senu garora maung mene tini kapenu buro-mani nuna eno eyero sena, ‘Ning mena baungno napo bainana nagibo babuzere mamanikakare auna baungno emo bogamasa, emo taung meko yao, emo diti guma yao, emo te meko yao awong awiya puro bumasa garo nana euna towae.’ Ayero senu buro-mani mene baungno nete aune kapetegairo buro eyero sena, ²² ‘Tuwa, na ge nina diungno besugena, arata adumao masi ena tebeba miteya.’ ²³ Ayero senu emo tuwa mene buro-mani eno eyero sena, ‘Ning napo baina auna bautara baungno nagibo mamanikaka napo sero babao auna atu emo bauno yuno puro basa towaya garo nana bebumae. ²⁴ Na ning eno sinena. Emo apakana gitau yau sewang amimene ana-bonene nana oko minarineya.’” Yesu mene ungwe awiya diro aung yena arauwa.

Name gitau kotungno baingtiro aune Yesu ago yanene.

Mt 10:37-38

²⁵ Emo bauno dubu bainakama awong Yesu aune dema ang yero bautunete aune Yesu mene kapetegairo awong eno eyero sena, ²⁶ “Emo zo nana-una buro na aune dema nari yero giro nung ai maungta bauno mani awisoreta metamani nu ai-amonone nupema no nuna dema oko pu bautara gao yariniya, awiya nung mani nana yero nao ine oko mitiya. ²⁷ Zo nung dubo minaore yaya tamaore auna i pasao nuna diungno na oko ago yao yariniya, awiya nung mani nana yero nao ine oko mitiya. ²⁸ Ninae-ina zo mene garo bainakama zo yari yero giro nung gitau adungno zuma garora kotungno moni nuna giro eyero sariniya, ‘Moni nana teng nita teng oko yao i?’ Awiya nung gitau ayero oko yao yariniya, awiya ago nung ziwong pugairo garo awiya yero aung yao ine teng oko yao yai aune ²⁹ emo bauno apakana amimene nung giro sero izayarineya.

³⁰ Ayero nasani nung eno eyero sarineya, ‘Emo emimene garo awiya zayetiya, arata nung oko yero aung yariniya.’ ³¹ Emo tuwa

zo mene emo tuwa zore winade yari yero giro gitau adungno eyero kotumariniya, 'Gorobo emo nana 10,000 amimene iwora gorobo emo 20,000 aune dema winade yaya teng yarinita aung ing?' ³² Ayero kotungno gai teng oko yao yai giro iwo ake mitaya aune nung mono pumaora ge buro yari sero mani zo iyengtai iwora-una babariniya. ³³ Arare ninai-ina zo mene nona nuna pu bautara oko gao yariniya, awiya nung mani nana yero nao ine oko mitiya.

Biyoung putoung aung auna ge.

Mt 5:13; Mk 9:50

³⁴ Biyoung awiya nona iwaing. Arata biyoung mege aung yariniya, awiya name nono yanane aune mege nuna nupema kasayariniye? ³⁵ Biyoung ayao ine amimene tawing gawi pugaine yao teng oko. Nupema biyoung awiya tawing gawi pugaise naname bulimakaora ze aune dema gurutu yanane teng oko yariniya. Name tebeba augatinonane ara. Zo nung dawongne mene ge ewiya nigaise." Ayero sena arauwa.

15

Lama tarayao auna ge eniya.

Mt 18:12-14

¹ Takis pumao emo aune pasena emo awong witaio amimene ge nigari Yesura-ina nugu bumuwa. ² Arata Farisayo aune sao tauyao ge gipao emo awong amimene Yesu gigiwa meko yenu gugumama sinasani eyero sewa, "Emo awiya nung pasena emore otao nasani nona dema mininasani nowa." ³ Ayero sewa giro Yesu mene ge eniya awong eno eyero sena, ⁴ "Ninae-ina emo zora lama 100 auna zo tara yariniya. Ayero yai lamana maung amimene lama 99 awiya duwai nona mininasani agewa zora atu mitaya nung lama tara yetiya awiya tamari sero buro yariniya. Buro yero bautunete taungno ⁵ puro pu augape gairo yawa yawa nasani puro kapete gairo bariniya. ⁶ Puro buro garo nuna-una kasa yero otao nuna aune napo tayao nuna awiya yausai nuna-una bumaya aune awong eno eyero sariniya, 'Na lama nana zo tara yetiya awiya taungno puro bena, aeno niye na aune dema tairo yawa yawa yepu.'" ⁷ Yesu mene ungewe awiya diro aune eyero sena, "Na niye eno sinena. Emo 99 'Iwaing nonane' asinasani dubo oko kapetegao naya uritira atu awong eno yawa yawa bainakama oko yarineya. Arata pasena mani dekaongka amimene dubo kapetegai aune nung eno uritira atu yawa yawa bainakama yarineya.

Moni tarayao auna ge eniya.

⁸ Ora bauno zo nung wan kina wawong etobe nuna-una mitai ago zo tara yariniya.

Ayero yai nung damana gaero aune garo sauno kau nete tamariniya. ⁹ Taungno puro aune otao mani aune napo tayao nuna awiya yausai nuna-una bumaya awong eno eyero sariniya, 'Moni nana zo tara yetiya awiya kau nete taungno pumena, aeno niye na aune dema tairo yawa yawa yepu.'" ¹⁰ Yesu mene ayero sero aune eyero sena, "Na niye eno sinena. Dekka ayao ine Tuwa Bayaura angelo mene pasena emo zo dubo kapeteginoi yawa yawa yero nowa ara." Ayero sena arauwa.

Mani seka zo mene maung yangduna auna ge eniya.

¹¹ Yesu mene eyero sena, "Emo zora mani emodi etobe basani nauwato. ¹² Arare meta gugu mene maung eno eyero sena, 'Mama, moni nona nina ago bono yero nato eno pugarinesa auna agewa nana sao awiya yeme na eno pugai.' Ayero senu giro maung nona bono yero awongto eno pugaina. ¹³ Pugainu nimoi aung mani gugu mene nona nuna apakana pu dekaongna gairo puro tawing zo nugu oko ake-akemo nibamu auna baungno nasani nauna. Nung atu mitasani nung moni emowa saese moni tebe-tabe sisigairo aung yena. ¹⁴ Ayenu nona nuna yore-yare aung-kamore yenu aune dora botiyo baina tawing auna atu kasa yenu nung nona kauyena. ¹⁵ Ayero giro nung baungno tawing auna maung zora-una atu buro punu emo amimene nung pugainu baung tawing nuna-una yero pu diya yero nasani nauna. ¹⁶ Anasani nung pura ma minari kotuna. Noeno oko emo mene nona minao ena nung eno oko pugao yewa. Ayero yewa aune nung dubo kapetegairo ¹⁷ eyero sena, 'Mama nana-una buro-mani daigairo nowa amimene nona tame atu neya. Arata nane mene zo etu mitasani meri maganena. ¹⁸ Saineba, na iropuro mama nana auna atu baungno nung eno eyero sarinena, ¹⁹ "Mama, na gitau pasena Tuwa Bayau eno yero ning eno yewang. Arare yeme na nono yero mani nina yarineni? Nine na yausero mani nana oko sarinesa. Ning na pumasa soumani nina gege nane." Na mama eno ayero sarinena.' ²⁰ Ayero sero iropuro maungna-ina baungna. Nung butunenu maung mene nung ake atu gigena. Giro yo-auno sungno baungno mani nuna saniro toko yena ara. ²¹ Ayero yenu mani mene nung eno eyero sena, 'Mama, na gitau pasena Tuwa Bayau eno yero ning eno yewang. Arare yeme ning na maze mani nana ayero na eno oko sase.' ²² Ayero sena, arata maung mene buro-mani nuna eno eyero sena, 'Ewiya mani nana me, arare niye taung wori iwaing-kawaing awiya mena puro buro nung eno wosogaya pumae. Ayero

yero wawong soro nuna-una ling zo pugae. Ayero te sogae te nuna-una wosogaipu pumae. ²³ Ayero yero aune bulimakao mani taung gawire awiya puro buro depu mininasani yawa yawa yanene. ²⁴ Noeno okowata, mani nana ewiya magayena asinasani nona amimene kasa yetiya. Mani tara yena amimene nupema kapetegairo bumiya.' Ayero senu awong zayero yawa yawa yewa ara. ²⁵ Anewa muwo mani nuna nung bure atu butunete garo bautara kasa yero na wuinewa bewing duruka nigiro ²⁶ buro-mani zo yausero atata yena, 'Tani owiya noeno nei?' Ayero atata yenu ²⁷ buro-mani mene nung eno eyero sena, 'Meta nina bumiya, aeno maung nina mene bulimakao mani taung gawire zo detiya. Noeno okowata, mani nuna kapete gairo bumi nung pumi iwaing mitiya.' ²⁸ Ayero senu mani muwo mani nung tini kapenu dung yero baungno gare atu towao awang sero yangduna. ²⁹ Ayero yenu maung mene kasa yero buro korayao buro nasani nung yunu nung ge abena maung eno eyero sena, 'Na dawang bainakama nibamu sou buro nina yero nona. Na ge nina zo okoawang. Arata ning nane otao mani nana aune yawa yawa yanenese wo zo za na eno oko pugao yero nosa. ³⁰ Arata mani nina awiya nung towangna bauno eno nasani nona nina sisigairo aung yero kapete gairo bumi aune ning nung kotungno sesesa bulimakao mani taung gawire zo dero ainei!' ³¹ Ayero senu giro maung mene eyero sena, 'Bouwa, nao zo be giti dema mitonano, arare nona nana apakana awiya nina gege ara. ³² Arata yeme name yawa yawa yanane moko naname iwaing yaise. Noeno okowata, meta nina magayena amimene seka yero iropumiya. Nung tara yena amimene kasa yetiya. Arare nung eno yawa yawa nenane teng niya.' "

16

Diya zo mene buro meko yena auna ge eniya.

¹ Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, "Emo wau monine zo mene nung nona nuna awiya mani zo eno senu diya nasani nauna. Diya nenu emo ena mene emo wau monine aeno eyero sewa, 'Diya yao mani nina mene nona nina sisi-burabura yero noiya.' ² Ayero sewa nung nigiro mani awiya yausenu bunu nung eno eyero sena, 'Ning buro nono yero nesa ge bowi nina seseya nigeni? Ning buro nana oko kora yero diya yero nosi siya, aeno ning diya yao buro nana yaine yao teng oko. Arare ning baungno buro yero nosa auna ge gayao puro buro gipasa gane.' ³ Ayero senu buro diya nao mani awiya dubo mene

eyero kotuna, 'Burora maung mene buro sorai aune na nono yarineni? Na buro momesa yao awiya yao ine teng oko, nupema na nona eno emo eno isa sarinena, awiya na meng garinena. ⁴ Aeno burora maung mene na awang sai aune emo ena mene na otao yero garo nunae-una yuno kora yaese sero na tani zo yari kotupunena.' ⁵ Ayero sero nung emo ena abena nunae nuna-una atu mitina awong awiya nata-nata yausenu dekaong-dekaong bamuwa. Aune nung zo eno eyero sena, 'Ning abena nazigo burora maung nana auna atu mitiye?' ⁶ Ayero senu nung abena eyero sena, 'Kerosinina daramu mamanikaka 100.' Ayero senu nung eyero sena, 'Nonana doket nina era. Arare mena adungno 100 diseru 50 gae.' ⁷ Ayero sero emo zo eno eyero sena, 'Abena nana nazigo nina-ina atu mitiye?' Ayero senu nung eyero sena, 'Beki wuit 100.' Ayero senu nung nung eno eyero sena, 'Ning nonana doket nina puro 100 diseru 80 gae.' Buro diya yao mani mene ayero yaese senu yewa. ⁸ Arare burora maung mene buro diya yao mani tani yena auna susuwa giginu eno kotumaore mene yaine yao yena, aeno nung mani awiya bowi yena. Awiya noeno okowata, tawingna nona eno dubo-dubo yero nowa amimene otao mani nunae aune dema nasani emo kotumaore mene yaine yero nowa. Arata uritira waegao eno dubo-dubo yero nowa awong amimene tawingna nona eno emo kotumaore mene yaine yero nowa aine oko yero nowa. ⁹ Na memokoba nibamu niye eno sinena. Niye moni tawing euna mene otaogamao yepu. Ayero yaya ago moni puro naora be aung yai aune awong niye puro pu garo mitao gege mitao auna pugarineya. ¹⁰ Arata zo nung nona maingkokka diya yero baingtariniya amimene deka ayero nona baina zo diya yero baingtariniya. Ora zo nung nona maingkokkaka auna buro oko yero baingtao yariniya amimene deka ayero buro baina zo awiya oko yero baingtao yariniya. ¹¹ Ora niye moni tawing euna awiya diya pore yarineya, awiya awe mene nona me niye eno pugai diya yarine? ¹² Ora niye nona emo zora awiya diya oko yero baingtao yarineya, awiya awe mene nona ninae pugai pumarine? ¹³ Mani dekaongka mene emo diya etobe nunatouna atu sou buro yaine yao teng oko ara. Awiya nung zo eno otao nasani zo eno iwo yariniya. Nupema zo tumo didinasani zo bereya yariniya. Niye deka ayero Tuwa Bayaura sou buro nasani aune wau monina sou buro etobe deka ayero yao ine awiya teng oko arauwa."

Yesura Bowi Iwaing amimene Mosera sao tauyao ge daigatiniya.

¹⁴ Farisayo awong moni eno dubo-dubo yero nasani nauwa, arare Yesu mene ge sena awiya nigiro ge nuna aeno sero gero iwa. ¹⁵ Ayero yewa nung awong eno eyero sena, "Niye emo bauno mene niye gaya iwaing yaise yero nowa. Arata Tuwa Bayau mene moko ninae gosinoiya. Nona emo mene gosinowa iwaing yero noiya awiya Tuwa Bayau mene gosinoi nona meko nibamu yero noiya. ¹⁶ Mosera sao tauyao ge aune porofetera ge awiya tauyero mitawe dunu Yohane kasa yena be aune aung yena. Aung yenu atu zayero Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna Bowi Iwaing sero butunowa. Arare emo bauno apakana Tuwa Bayaura napora babari tau-tataware yero nowa. ¹⁷ Uritire tawingne auna be besugariniya awiya nona eo yao gege. Arata sao tauyao gera owe maing maingkoka nibamu zo awiya duwao aung yao ine teng oko ara.

Yesu mene yu aro wina-yangduwaora ge sena.

Mt 5:31-32; Mt 19:9; Mk 10:11-12

¹⁸ Emo zo nung bauno nuna doro bauno sekawa atariniya, awiya nung kuma yetiya ayao ine yariniya. Nupema emo zo nung bauno emo zo mene gitau atiro yangduna awiya atariniya, awiya nung dema kuma yariniya.

Wau moni emoto Lasarora ungwe.

¹⁹ Gitau wau moni emo zo nasani nauna. Nung taung wori owere ipu ewa-gaewa yao gege puro wosogati nasani nauna. Ayero nasani wari be sero ana-bonene yero nasani yawa yaware nasani nauna. ²⁰ Be aune emo bogamasa zo garo be nuna auna nugu atu adungno desetiro mitima nauna, yazo nuna Lasaro. Taung nuna bozo mene minao. ²¹ Nung nona susuna wau emora tewora atu wosai puro minari sero diya nauna. Atu mitasani naunu sino mene buro bozo nuna sasaing miniro saero nauwa. ²² Ayero nawe duwato emo bogamasa awiya magayenu angelo mene puro baungno Abraham aune dema tairo pugaiwa mitina ara. Ayero yenu aune wau emo magayenu mutewa ara. Mutewa nung kowa iyaore auna atu mitasani yaya baina tapunasani nauna ara. ²³ Ayero nasani diti yero Abraham ake-akemo atu mitinu Lasaro mene nugu nung aune dema mitinugigina ara. ²⁴ Ayero yero nung aiyamama sero eyero sena, 'O mama nana Abraham, ning na eno yo aung. Ning Lasaro iyengti wawong soro dung nuna oura dusero puro buro pugai ewawa nana iyang maingkoka yae. Na iyao mene awini yaya meko tapunena.' ²⁵ Ayero senu Abraham mene abena eyero sena, 'Mani nana, ning gitau seka mitauwasa be aune zamena

simena tame atu mitasani nona ipu ewa-gaewa yao pupunasani nauwasa. Arata Lasaro mene zo nona memeko-mameko pupunasani nauna. Arare yeme napo euna atu nung mitao nuna iwaing taungno mitiya. Ayero miti ning zo yaya tapunasani mitesa. ²⁶ Arata awiya gege okowata, nona zo dema mitiya. Ninae-ina arita nanae-una towang watiyo bainakama mitoiya. Arare emo awong etu mitowa amimene watiyo awiya yauseuno ninae-ina babari yaya teng oko yariniya. Deka ayero emo agewa auna atu mitowa amimene watiyo yauseuno nana-una bumao ine awiya dema teng oko ara.' ²⁷ Ayero senu wau moni emo mene eyero sena, 'Mama, eyao eno na ning yausinenana. Ning Lasaro sasa nung mama nana-una gare babaise sinena. ²⁸ Na metamani nana wawong zo miteya. Awiya Lasaro mene baungno ge tau-tataware yao awong eno saise awong nete masi euna buro yaya baina tamowi sero sinena.' ²⁹ Ayero senu Abraham mene eyero sena, 'Awong Mosera ge mitiya, o nupema porofetera ge mitiya, arare awong ge awiya nigaese.' ³⁰ Ayero senu wau moni emo mene eyero sena, 'O mama nana Abraham, awiya teng oko niya. Arata magayao zo mene biritira atu iropuro baungno nuna-una kasa yero ge sai nigiro dubo darawa yarineya.' ³¹ Ayero senu Abraham mene eyero sena, 'Awong Mosera geta porofetera ge oko nigao yarineya, awiya emo zo mene biritira atu nupema iropuro baungno ge sai gaya me oko yariniya.'

17

Tani meko mene emora kotumao sisingatinoiya.

Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42

¹ Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, "Pasenana yumao ewe-pape noyao amimene kasa yero emo bauno yumai pasenana zuwarineya. Arata zo nung emo bauno pasenana yumariniya amimene meko yaise. ² Emo ayao amimene mani maingkoka zo yumai pasena tamoiye sero, niye bere-bere daba bainakama zo emo auna dube kimegairo wito kurura atu teugaya gutero tura babai teng yariniya. Noeno okowata, emo amimene pasena oko yaore oura gutero magayariniya, awiya nona eo yao gege. Arata nung pasena yai aune Tuwa Bayau mene abena pugariniya, awiya nona mou-mesa yao. ³ Niye nika niyetope diya yero baingtipu. Otao nina pasena yai giro ning nitope nung awang se. Nupema nung dubo darawa yai giro ning dema pasena nuna yangdo. ⁴ Nupema nung pasena ning eno be 7 ayao wari zore yariniya, arata nung nupema tera kapetegairo ning eno eyero sariniya, 'Na

dubo darawa nena.' Ayero sinai be 7 yai saineba ning pasena nuna yangduwarinesa ara." Ayero sena arauwa.

Tumo diyaora susuwa.

⁵ Aposolo mene Tuwa eno eyero sewa, "Ning tumo diyao nanae inasa tauyaise." ⁶ Ayero sewa Tuwa mene eyero sena, "Tumo diyao ninae awiya i me maingkokaka zo ine bairo baina yatiya, awiya niye i baina oeno eyero sateya, 'Ning etu zokero baungno wito towang atu dopero bayase.' Ayero saya ge ninae dimatiya arauwa.

Buro maina susuwa.

⁷ Ayero ninae-ina mani sou zo mene ma buro nete ta bulimakao diya nete ture nupema kapete gairo bung nape yai aune diya nuna mene, 'Ning mena bung adungno nona minase,' ayero sarinita? ⁸ Aung ara. Nung nung eno eyero sariniya, 'Ning nona minao nana sairo kora yero mo neyang yao awiro aune nona nana dungno puro bung. Na nona minana teng yai aune ning ago nona minase.' ⁹ Ayero soumani mene buro nung eno sao awiya yai aune diya nuna mene nung eno dange sarinita? Aung ara. ¹⁰ Susuwa ninae deka ayero mitiya. Tuwa Bayau mene buro niye eno pugaina awiya yero besugairo aune eyero sepui, 'Naeka buro-mani me ungta sinasa. Buro nae eno sao awiya gege yetenane.' Ayero sepui." Ayero sena arauwa.

Yesu mene emo wawong etobe bozo tauyaore awiya korayena.

¹¹ Yesu nung Yerusalem babari sero nagibe atu ang yero Samaria towang Galilaya towang atu bautunete ¹² kasa napo zora yena. Ayero yenu emo bozo tauyaore wawong etobe amimene buro nung nagibe atu tamuwa. ¹³ Awong ake ina atu dopero yausero eyero sewa, "Yesu, emo tuwa, ning nae eno yo aung." ¹⁴ Ayero sewa nung awong giro eyero sena, "Niye baungno taung aingso ninae pirisa eno gipepu giro iwaing yeteya asae." Ayero senu awong ang yero bautunewa taung aingso nunae iwaing yena ara. ¹⁵ Ayero yenu nunae-una emo zo mene taung nuna iwaing yenu giro wawa sero Tuwa Bayaura yazo bowire de ika gatinasani yesese yena ara. ¹⁶ Yesese yero baungno Yesura-una tera atu boma gaero benaung koing tawingna gairo nung eno dange sena. Nung awiya Samaria emo ara. ¹⁷ Yesu mene giro eyero sena, "Na emo wawong etobe kora yetena iwaing yeteya, arata 9 awiya natu mitei? ¹⁸ Ayero emo 9 apakana yesese yero Tuwa Bayaura yazo bowire de ika gateya teng yatiya, arata emo

Yuda oko amimene nata yesese yero bumiya era." ¹⁹ Ayero sero nung eno eyero sena, "Ning iropuro baung nase. Tumo diyao nina mene yeti ning iwaing yetesa." Ayero sena arauwa.

Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna be bumariniya.

Mt 24:23-28, 37-41

²⁰ Farisayo mene Yesu atata yero sewa, "Be nounge Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniye?" Ayero atata yero sewa giro Yesu mene ge nunae abena eyero sena, "Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna be awiya emora diti mene gao teng oko ara. ²¹ Nupema awong ge eyero sao teng oko, 'E gipu. Nung etu mitiya era.' Ora, 'Nung agewa zora otu mitiya ora.' Sana nigipu. Tuwa Bayau nata Tuwa yero nao awiya ninae-ina towang mitiya ara." ²² Ayero sero buro-mani nuna eno eyero sena, "Nete ago niye na Emora Mani kau nasani wari be dekaongka gege niye aune dema nanese kotumariniya, arata na niye aune dema oko narinena. ²³ Awong niye eno eyero sarineya, 'Gipu, nung otu mitiya.' Ora, 'Gipu, nung etu mitiya.' Ayero saya niye oko baungno awong ago yae. ²⁴ Awiya noeno okowata, be bibiya papari-papari noi waegao awiya waegairo baung uriti agewara atu besugatinoiya, deka ayao ine na Emora Mani mene be na kasa yarinena aune ayero yarinena. ²⁵ Arata gitau na yaya buro witao tamarinena. Tamana emo yeme tawingna etu neya amimene na bauta potero duwarineya. ²⁶ Tani gitau Noa wangna oko witaore nasani nauwa deka ayao ine naya na Emora Mani kapetegairo barinena. ²⁷ Awong ou oko bumaore nona pupunasani mininasani anasani bauno wina-piti yero atitinasani nauwa. Ayero nasani nauwita asero newa Noa wangna witina ara. Witinu ou wori baina buro awong worero aung yena. ²⁸ Emo yazo Loto nasani nauna be aune deka ayero nasani nauwa. Awong nona mininasani nona wina-piti nasani minao buro nasani garo nasani awinasani nawe duwa ²⁹ Loto mene napo Sodom doru daigati nenu wari be aune awetu iyaore uritira atu wa sigoru mene wosaine yero emo bauno apakana awero aung yena ara. ³⁰ Emo mene deka ayero nasani kotumao nunae puro pu tawingna burora gairo naya na Emora Mani kasa daung yarinena. ³¹ Be aune zo nung garo nuna-una opesara atu mitariniya amimene nona-owi nuna gare mitiya awiya pumari oko towaise. Ora zo nung bure atu nariniya amimene oko kapete gairo

* **17:32:** Litora aro. Tuwa Bayau mene Loto aro mani awisore napo Sodom yangdoro baung diri yari bautunasani diti ye ago gao awang sena. Arata Litora aro mene napo nuna nupema gari sero diti ye ago gainu iyao mene wosiro nung worenu magayena ara.

nape babaise. ³² Niye tani Lotora bauno auna-ina kasayena* awiya kotungpu. ³³ Zo nung nao nuna tawingna awiya puro nari kotumariniya amimene tawingna nao nuna awiya yangduwariniya. Arata zo nung nao nuna na eno duwariniya amimene nao iwaing tamariniya. ³⁴ Na sana nigipu. Ping aune emo etobe masi dekaongka auna awinayato na zo puro zo duwarinena. ³⁵ Bauno etobe mene ma yetinasani mitayato na zo puro zo duwarinena. ³⁶ [Emo etobe bure atu nayato na zo puro zo duwarinena.]” ³⁷ Ayero senu awong ge awiya nigiro eyero sewa, “Emo tuwa, nona awiya naina atu kasa yariniye?” Ayero sewa Yesu mene ge pungyero eyero sena, “Buro awinoi ni owa mene boingsa giro dowinowa ara.”

18

Bauno zo mene zaz nung soremaise sena auna ge eniya.

¹ Yesu mene awong isa saora bereya aung be giti isa sinasani naese sero ge pungyero eyero sena, ² “Emo zaz zo napo zora mitauna amimene Tuwa Bayau ta emo awiya oko awang yero nasani nauna. ³ Napo auna bauno gamo yu magayao zo nasani nauna amimene zazra-ina ozaung-zaung kasa yero eyero sero nauna, ‘Two nana mene na yora initinoyia, arare ning na soreung.’ ⁴ Ayero sero naunu zaz mene ge nuna oko nigao doro nawe aune eyero kotuna, ‘Na Tuwa Bayauta emo awiya awang oko yero nona, ⁵ arata bauno gamo ewiya nung buro baina na eno pugatinoyia. Nete ozaung-zaung nana-una butunai na bereya yoiye, na nung kotora atu gera soremane.’” ⁶ Tuwa mene ge pungyao awiya sero aune eyero sena, “Niye zaz meko auna ge awiya nigiro susuwa eyero gipu. ⁷ Tuwa Bayaura gerao dubu nung ping iya yausinasani nowa awong awiya Tuwa Bayau mene kotora atu gera soremarinita? ⁸ Yore. Na meba sinena. Nung awong mena gera soremariniya. Arata na Emora Mani mene nupema tawingna kapetegairo buro emo tumo diyaore ena isa sinasani naya tamarinena?” Ayero sena arauwa.

Farisayo zo aune takis pumao emo zo auna ge eniya.

⁹ Emo ena awong nuka nuyetope gosinauwa emo pewayao naunu otao mani ena zo gosinauwa meko yero nauna awong aeno Yesu mene ge eniya eyero sena, ¹⁰ “Emo etobe awongto isa sari sero witi Tuwa Bayaura ibu baina yewato ara. Zo nung Farisayo, zo nung takis pumao emo ara. ¹¹ Farisayo awiya dopero mitasani moko nuna mene isa eyero sena, ‘O Tuwa Bayau, na emo ena ine oko ara.

Ayero nasani giro na ning eno dange sinena. Awong awiya ugaing yao emo, tani meko nao emo, aune kuma yao emo ara. Arata na awong ine oko ara. Nupema, na takis pumao emo eine oko ara. ¹² Na Sande dekaongka auna be etobe ayao nona seminiro nona. Arata nona apakana pupunona awiya gausero dubu wawong etobe yero zo ning eno pugatinona ara.’ ¹³ Isa ayero sena ara, arata takis pumao emo awiya ake ina atu dopero diti ika uritira yao awang yena. Nung pasena nuna giginu baina yenu meng gatinasani isa eyero sena, ‘O Tuwa Bayau, na pasena emo. Ning na aodi.’” Yesu mene ungwe awiya diro aune eyero sena, ¹⁴ “Na niye eno sane. Takis pumao emo awiya Tuwa Bayau mene nung emo pewayao ayero senu nung kapete gairo garo nuna-una baungna. Arata emo zo awiya aung ara. Noeno okowata, zo nung taung puro witariniya, awiya Tuwa Bayau mene nung puro wosariniya. Arata zo nung wosiro nariniya, awiya Tuwa Bayau mene yazo nuna de ika yariniya.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene mani mamanikaka gao yena. Mt 19:13-15; Mk 10:13-16

¹⁵ Emore baunone awong Yesu mene mani mamanikaka gao yaise sero puro nuna-una bamuwa. Arata buro-mani nuna mene gigiwa meko yenu awong gona yewa. ¹⁶ Ayero yewa arata Yesu mene mani mamanikaka nuna-una bumaese sero eyero sena, “Niye mani mamanikaka dopu nana-ina bumae. Nagibo nunae oko gazae. Awong ayao amimene Tuwa Bayaura napo auna gerao ara. ¹⁷ Na ge memokoba nibamu niye eno sinena. Zo nung tumo diyao mani mamanikakara ine aung amimene Tuwa Bayaura nape babao ine teng oko.” Ayero sena arauwa.

Emo gitau yao wau monine auna ge. Mt 19:16-30; Mk 10:17-31

¹⁸ Gitau yao zo mene Yesu atata yero eyero sena, “O gipao emo iwaing, na nono yero nao me iwaing tamarineni?” ¹⁹ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Ning na iwaing asinasani iwaingna susuwa gosinesita? Tuwa Bayau nata iwaing. ²⁰ Ning Tuwa Bayaura sao tauyao ge gosinosa: ‘Kuma oko yase; Ning emo oko dasa magayae; Ning ugaing oko yase; Ning emo zo gera pugari ge oko iwase; Ning ai maungnena ge diung.’ Sao tauyao ge ayero mitiya.” ²¹ Ayero senu gitau yao emo mene eyero sena, “Na mani maingkore ge awiya apakana diungno butunawe emo yetena.” ²² Ayero senu Yesu mene nigiro eyero sena, “Ning buro zo duwasa mitoiya, awiya ye. Ning baungno nona nina apakana pugasa emo mene zuma gaero pumaya

wau moni nina awiya emo bogamasa eno bono ye pumae. Ayero yasa aune wau nina uritira atu mitariniya. Ayero aune buro na ago yase.”²³ Ayero senu emo gitau yao amimene ge awiya niginu dubo nuna mou-mesa yena. Noeno okowata, nung wau moni bainane.²⁴ Ayero yenu Yesu mene giro eyero sena, “Emo wau moni witaore amimene Tuwa Bayaura napo auna babaora buro bainakama yarineya.²⁵ Wo kamel mene zai mo gayao auna enora towao awiya teng oko. Deka ayero emo wau moni witaore mene Tuwa Bayaura napo auna babao awiya deka teng oko.”²⁶ Ayero senu emo ge awiya nigiro eyero sewa, “Arare awe mene uritira baungno nao me iwaing awiya tamao teng niye?”²⁷ Ayero sewa Yesu mene eyero sena, “Nona emo mene yao ine teng oko awiya Tuwa Bayau mene yai teng yariniya.”²⁸ Ayero senu Petoro mene eyero sena, “Sana nigi. Nae napore nona-owi nanae apakana doro ning ago nasani nonane.”²⁹ Ayero senu Yesu mene awong eno eyero sena, “Na memokoba nibamu niye eno sinena. Zo nung Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge bowi babaise sero napo nunata bauno nunata metamani nunata maung aire nunata mani awiso nuna duwariniya, awiya³⁰ abena Tuwa Bayau mene yeme tawingna etu abena nuna bainakama pugariniya. Nupema ago nung eno nao me iwaing pugariniya.” Ayero sena arauwa.

Yesu nung magayero iropariniya auna ge nupema senu be etama yena.

Mt 20:17-19; Mk 10:32-34

³¹ Yesu mene buro-mani 12 sero puro gitau baungno awong eno eyero sena, “Sana nigipu. Yeme name Yerusalem babari sero wiwitinene era. Arare ge gitau porofete mene Emora Mani eno gaewa awiya me yariniya.³² Awiya emo mene na puro pu emo Yuda oko auna waweng garineya. Ayero yaya na izi nasani na eno nao meko nasani begura pise nana tame garineya.³³ Ayero yero awong na waung mene yanakana dero aune na daya magayarinena. Magayana wari be etama aung yai aune nupema iroparinena.”³⁴ Ayero sena, arata buro-mani mene ge awiya nigiuwera gesusuwa oko kasayao yena. Awong ge auna susuwa kau yero iwawa yewa.

Yesu mene emo diti guma yao zo kora yena.

Mt 20:29-34; Mk 10:46-52

³⁵ Yeriko nape atu emo diti guma yao zo mene nagibo deungbera atu adungno emo bauno eno moni isa sinasani mitina. Ayero nasani mitinu Yesu mene napo auna nugu kasa yena.³⁶ Kasa yenu emo amimene emo

bauno witaore butunewa auna bewing nigiro emo ena atata yero sena, “Awong ewiya no nei?”³⁷ Ayero senu awong nung eno eyero sewa, “Yesu Nasaretera emo amimene butuniya.”³⁸ Ayero sewa giro nung yausero be kerero eyero sena, “Yesu ning Dawidira sai, ning na eno yo aung!”³⁹ Ayero senu emo gitau ang newa amimene nung gona nasani nung ge duwaise sewa. Arata nung nupema wawa bainakama sero sena, “O Dawidira sai, ning na eno yo aung!”⁴⁰ Ayero senu Yesu mene nigiro nagibe atu dopero awong eno eyero sena, “Puro nanaina bungpu.” Ayero senu puro bung nugu yewa Yesu mene atata yero sena,⁴¹ “Na no ning eno yanese sinesi?” Ayero senu nung eyero sena, “Tuwa, na sasa diti moko nana iwaing yaise sinena.”⁴² Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, “Diti moko nina iwaing yaise. Tumo diyao nina-una teng ning iwaing nesa.”⁴³ Ayero sinenu diti moko nuna iwaing yenu nung soma nupema gigina. Ayero yenu emo bauno mene tani awiya giro Tuwa Bayau bowi yewa.

19

Zakayora ungwe.

¹ Yesu mene Yeriko nape toiro busero buwagairo babari sero yena.² Aune napo auna emo zo nasani nauna yazo nuna Zakayo. Nung emo takis pupunasani nauwa auna diya zo. Arare nung moni witaore ara.³ Nung amimene Yesura benaung giro baingtari kotuna, arata emo bauno witaore mitiwa amimene nung gazewa nung Yesu gao teng oko yena. Noeno okowata, nung emo apungka.⁴ Aeno nung gitau sungno baungno Yesu etu butunai garinena asero witi i zora yena.⁵ Ayero mitinu Yesu agewa auna buro diti ika yero nung eno eyero sena, “Zakayo, ning mena wosiro bung. Yeme na garo nina-ina atu witiro mitete awarinena.”⁶ Ayero senu nung mena wosiro buro yawa yawa nasani Yesu puro baung garo nuna-una yena.⁷ Anenu emo bauno daigairo mene gigiwa meko yenu Yesu eno ge bautara sinasani eyero sewa, “Nung baungno pasena emo ona gare atu awari sero bautuniya, owiya!”⁸ Zakayo nung dopero Tuwa eno eyero sena, “Tuwa, sana nigi. Na nona-owi nana puro dubu etobe gurutu yero zo puro emo bogamasa eno pugarinena. Nupema na gitau ge iwero emo zora nona dekaongka ugaing pumuwingta, awiya na abena nuna siwongpatige ayero pugarinena.”⁹ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, “Yeme Tuwa Bayau mene emo bauno garo euna awiya puniya. Emo ewiya dema nung Abrahamna saisibuna auna zo.¹⁰ Na Emora Mani mene emo tara yao eyao ine ewiya

kau yero taungno kora yari bumuwang.” Ayero sena arauwa.

Buro-mani wawong eto amimene moni pumuwa auna ge eniya.

¹¹ Ayero senu nigwi aune nung susuuno ge eniya zo sena. Noeno okowata, nung kasa Yerusalem gatinenu awong eyero kotumuwa, “Yeme Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya.” ¹² Ayero kotupunewa giro nung ungewe zo didinasani eyero sena, “Emo baina zo nung tawing zo omete-oko auna babai emo tuwara putoung nung eno pugaya kapetegairo bari sena. ¹³ Ayero yari sero buro-mani nuna wawong eto yau senu bumuwang eno moni bono yero 200 kina 200 kina pugainu pumuwa aune eyero sena, ‘Niye moni emimene buro yaya zamai puro naya na kapetegairo bumane.’ ¹⁴ Ayero sero doro bautunenu tawing nuna auna emo bauno mene nung bereya yenu giro ge pugaiwa puro nung ago yero bamuwa ara. Baungno kasa yero eyero sewa, ‘Emo amimene emo tuwa nanae yao awang sinenane.’ ¹⁵ Ayero sewa, arata saineba awong emo tuwara putoung nung eno pugaiwa puna ara. Putoung pugaiwa puro kapetegairo buro tawing nuna-una kasa yero buro-mani wawong eto gitau moni pugaina awong awiya yau saese senu yau sewa bumuwang ara. Bumuwang nung awong moni buro yewa nazigo kasayeni awiya gari sena. ¹⁶ Arare buro-mani zo mene nuna-una kasayero eyero sena, ‘Emo tuwa, 200 kina na eno pugasa amimene buro yetena 2,000 kina nupema kasayetiya.’ ¹⁷ Ayero senu emo tuwa mene nung eno eyero sena, ‘Ning buro-mani iwaing. Ning nona maingkokaka awiya iwaing diya yetesa, arare ning yeme napo wawong etobe ayao awiya diya yasese pugarinena.’ ¹⁸ Ayero senu buro-mani zo mene buro eyero sena, ‘Emo tuwa, 200 kina na eno pugasa amimene buro yetena 1,000 kina kasayetiya.’ ¹⁹ Ayero senu emo tuwa mene nung eno eyero sena, ‘Na ning napo wawong zo awiya diya yasese pugarinena.’ ²⁰ Ayero senu aune buro-mani zo mene buro eyero sena, ‘Emo tuwa, 200 kina nina mitiya era. Na gitau mo be zora pugairo sikigaingwa mitoiya era. ²¹ Awiya noeno okowata, na susuwa nina gosinona. Ning nona eno dubo-dubo nasani tau-tataware yero nosa. Nona mani zo mene pugatinoi mitoiya awiya nine pupunosa; nona mani zo mene urinoyi awiya nine pupunosa; aeno na ning awang yero nona.’ ²² Ayero senu emo tuwa mene buro-mani aeno eyero sena, ‘Ning buro-mani meko nibamu ara. Ge nika nina eno na ning gera pugatinena. Ning susuwa nana gosinosa asinesa. Na nona

eno dubo-dubo nasani tau-tataware yero nona. Anasani nona emo ena mene pugatinowa mitoiya awiya nane pupunona. Nupema nona emo ena mene urinowa awiya nane pupunona, ayero sinesita? ²³ Aune ning noeno moni nana gitau oko puro pu benkira gao yasi? Ayero yatesi siya, awiya na kapetegairo buro agewa nuna aune dema pumatena.’ ²⁴ Ayero sero nung emo ena nugu dopero mitiwa aeno eyero sena, ‘Niye 200 kina nuna awiya sorero puro pugaiwu emo 2,000 kina tauna amimene pumae.’ ²⁵ Ayero senu awong eyero sewa, ‘Tuwa, nung ka awiya 2,000 kina mitiya!’ ²⁶ Ayero sewa, arata nung eyero sena, ‘Na niye eno sane. Zo nung nona nung eno pugao awiya puro nasani amimene buro yai giro na ena susuuno nung eno pugarinena. Arata zo nung nona nung eno pugao awiya puro nasani amimene buro oko yao yai giro na nona maingkokaka nuna-una mitiya awiya sorero pumarinena. Ayero yana nung awang nariniya. ²⁷ Ora emo bauno na iwo nasani na emo tuwa nunae yao awang sewa, awong ami zo puro bungpu nana-una benaungna atu daya mamagayae.’”

Yesu nung emo tuwa mene yaine yero Yerusalem toina.

Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19

²⁸ Yesu nung ge awiya sero awong yero aune Yerusalem witari gitau ang yero baungna. ²⁹ Nung diri yazo Oliwa awiya witiro napo etobe yazo nunato Betefasito Betani auna nugu kasa yero buro-mani nuna etobe eno eyero sero iyengtinu gitau bamuwato, ³⁰ “Nito napo ouna baungno toiro baungputo. Baungno wo dongki seka bayao zo getara kimegeya mitiya awiya garineyato. Gitau mani zo mene tame oko aduna ara. Nung awiya geta besero puro bungputo. ³¹ Ora besinayato emo zo mene nito atata yero ‘Nito noeno dongki awiya geta besineito?’ ayero sai giro nito abena eyero seputo, ‘Tuwara buro euna mitiya.’” ³² Yesu mene ayero sero awongto iyengtinu bamuwato ara. Baungno nona sena awiya teng deka ayero tamuwato ara. ³³ Awongto dongki sekawa auna angsi besinewato wora mamono mene awongto eno eyero sewa, “Nito noeno dongki sekawa auna angsi besineito?” ³⁴ Ayero sewa awongto eyero sewato, “Tuwara buro euna mitiya.” ³⁵ Asero awongto dongki sekawa awiya puro baung Yesura-una yewato ara. Ayero yewato awong taung wori nunae puro pu dongki tame gairo aune Yesu iniro sogaw yewa witi wo tame yena. ³⁶ Nung dongki tame adungno bautunenu emo bauno mene awong taung wori nunae amimene nagibe atu ero zuwero gitau newa. ³⁷ Nung diri Oliwa wosiro baungno Yerusalem nugu

kasa nenu dubu baina nung ago nauwa amimene yawa yawa yewa. Awong tani putoungne naunu gosinasani nauwa awiya kotupunasani arero Tuwa Bayaura yazo de ika gatinasani eyero sewa, ³⁸ “Emo tuwa naname Tuwara bera butuniya nung awiya bowi yanene. Uritira tini kapao aung yetiya. Name Tuwa Bayaura yazo de ika yanene!” ³⁹ Ayero sewa Farisayo ena emo bauno dubu baina auna towang mitiwa amimene Yesu eno eyero sewa, “Gipao emo, emo dubu nina mene ning emo tuwa asineya awiya se duwae.” ⁴⁰ Ayero sewa nung abena eyero sena, “Na niye eno sane. Awong ge duwarineya, awiya daba mene ‘emo tuwa’ asinasani ararineya.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene Yerusalem eno zi sena.

⁴¹ Arare Yesu nung baung Yerusalem nugu yero napo baina awiya giro napo eno zi sena. ⁴² Zi sero eyero sena, “Niye dema be yeme eune monona nagibo* gatei siya, awiya teng yatiya. Arata yeme monona nagibo puingtiniya. Arare niye oko garineya. ⁴³ Iwo mene napo ninae ziuno mitasani aiwo gaero pupunasani gapuro au gitau gairo amimene bemi yaise yarineya. Ayero yero niye puro pu towang gaya niye nai kau yarineya. ⁴⁴ Awong napo ninae daya bezai toiro niye dero aungkamore yarineya. Awong daba zo zora-una tame mitariniya, awiya oko aodiyarineya. Tani awiya ninae-ina atu kasa yariniya, noeno okowata, Tuwa Bayau mene niye kora yari buna auna be awiya niye oko gao yero nowa.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene emo Tuwa Bayaura ibu bainana atu nona wina-piti yero newa giro tunena.

Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22

⁴⁵ Yesu mene Tuwa Bayaura ibu bainana toiro emo moni paora buro ibu mokora atu yero newa giro tunena. ⁴⁶ Nung awong eno eyero sena, “Ge gayao zo eyero mitiya era: Ibu nana awiya isa saora ibu mitaise.

Arata niye yeteya ibu ewiya ugaing yao emora pungyao masi nunae ine niya.” Ayero sena ara. ⁴⁷ Nung wari be sero ibu mokora atu emo bauno gipinasani nauna. Arare pirisa babuze aune sao tauyao ge gipao emo aune diya ena dema awong amimene nung daya magayaise auna nagibo tamari yewa. ⁴⁸ Arata emo bauno apakana amimene ge nuna nigaora tauyero putoung newa giro awong nagibo zo oko tamuwa.

20

Yesu ana bera atu buro nauni, awiya gari atata yewa.

Mt 21:23-27; Mk 11:27-33

¹ Arare be zore Yesu mene emo bauno Tuwa Bayaura ibu mokora atu Tuwara ge gipinasani Bowi Iwaing tugata nenu pirisa babuze aune sao tauyao ge gipao emo aune simai ena amimene nuna-una buro ² nung eno eyero sewa, “Ning nae eno se. Ning ana bera atu tani awiya yero nosi? Awe senu tani awiya yero nosi?” ³ Ayero sewa nung ge nunae abena eyero sena, “Na deka dema ge zo niye atata yari kotupunena. Niye na eno sepu. ⁴ Yohane mene ge ou buro nuna amaze ana bera yero nauni, emora berata Tuwa Bayaura bera i?” ⁵ Ayero senu awong nuka nuyetope ge wina-se nasani eyero sewa, “Name ‘Yohanena ou suwao awiya uritira nona’ asarinenane, awiya nung eyero sariniya, ‘Arare niye nono yero ge nuna oko nigao yewi?’” ⁶ Ayero soije sero eyero sarinenineta, ‘Yohanena ou suwao awiya emora nona gege ara.’ Ayero sanane emo apakana emimene daba au naname-una garineya. Noeno okowata, awong Yohane gosinowa porofete me yero nauna.” ⁷ Ayero sero awong Yesu eno ge abena eyero sewa, “Yohanena ge ou susunauna awiya naina atu kasa yeni, awiya nae oko gao arauwa.” ⁸ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, “Ayero sineya, arare na ana bera atu tani yero nona auna susuwa niye eno oko sarinena.” Ayero sena arauwa.

Emo meko mene wain buro diya nasani nauwa auna ge eniya.

Mt 21:33-46; Mk 12:1-12

⁹ Yesu mene emo bauno eno ge eniya eyero sena, “Emo zo mene wain urena ara. Urero diya ena burora pugairo nung tawing ake-akemo auna baungno nimoi nasani nauna ara. ¹⁰ Arare wain me pumaora be bunu giro nung buro-mani zo baungno wain me ena pumaise sero iyengtinu baungnu diya mene dero tunewa tebeba kapete gairo baungna ara. ¹¹ Baungnu wain burora maung mene buro-mani zo nupema iyengtinu baungnu dero izinasani tunewa tebeba kapete gairo baungna ara. ¹² Baungnu maung mene buro-mani zo nupema iyengtinu baungnu dewa taung kamuta mungtenu musugaiwa. ¹³ Ayero yewa burora maung mene giro eyero sena, ‘Nono yarineni? Na mani nana yo diyang nana ewiya iyengtana babariniya. Babai awong nung giro aratamarineita?’” ¹⁴ Ayero sero iyengtinu baungnu diya mene mani awiya giro wina-se yero eyero sewa,

* **19:42:** Napo Yerusalem auna susuwa awiya era. Monone naora napo. Arare Yesu mene mono puro buna, arata Yerusalem emo bauno mene nung awang sewa. Aeno ago iwo mene awong gera yarineya ayero sena.

'Nung emimene nete tawing euna maung yariniya, arare nung kara danane magayai tawing ewiya naname yae.' ¹⁵ Ayero sero nung musuna-masuna nete puro baungno wain buro doro goma bautara atu dewa magayena ara." Yesu ungwe awiya diro emo atata yero sena, "Buro maung mene diya yao emo eno nono yariniye? ¹⁶ Nung buro awong dariniya. Ayero yero diya sekawa buro nuna-una pugariniya." Yesu ayero senu awong nigiro eyero sewa, "Aung ara. Ayao ine oko kasa yaise!" ¹⁷ Ayero sewa Yesu mene diti ye nunae-una gairo eyero sena, "Arare ge gayao euna susuwa nono yero mitiye?"

Garoyao emo mene daba zo gigiwa meko yenu duwa ara.

Arata daba amimene garo wurura ziwong yero mitoiya.

¹⁸ Zo nung daba auna atu te gaero zuwariniya amimene pusupariniya. Ora daba amimene emo zora-una tame zuwariniya, awiya emo awiya dai pusupuro mozero aung yariniya." ¹⁹ Ayero senu sao tauyao ge gipao emo aune pirisa babuze mene ge eniya sena amimene awong gaunu giro wari deka aune nung bunao gare pugari sewa, arata awong emo bauno awang yero giro duwa arauwa.

Awong Sisa eno takis pugarineita asero Yesu atata yewa.

Mt 22:15-22; Mk 12:13-17

²⁰ Arare awong Yesu iniro puro emotuwara waweng pugari sero nung umoyewa. Ayero nasani awong emo ena pugaiwa baungno esega ge nigaora yero nung etutinewa. Awiya nung ge meko zo sai giro nung sanari sero newa. ²¹ Ayero nasani nung atata yero eyero sewa, "Gipao emo, nae susuwa nina gosinenane. Ge nina awiya iwaing. Ning ge nina iwaing gege emore baunone eno sinosa. Ning emo ena yazore awiya awang oko yero nosa. Aung ara. Ning emo bauno eno Tuwa Bayaura ge auna susuwa gipero baingtitinosa. ²² Ning nono kotupunesi? Name Yuda emo mene Roma emora emo tuwa Sisa aeno takis pugatinonane awiya ning gosinosa teng yero noita?" ²³ Ayero sewa, arata Yesu mene awong iwora yani ititinewa awiya giro awong eno eyero sena, ²⁴ "Moni zo gipepu gane. Ora ititire yazore monina mitiya ewiya ana ing?" Ayero senu awong eyero sewa, "Awiya Sisara." ²⁵ Ayero sewa nung awong eno eyero sena, "Arare nona Sisara gerao ayero sero giro Sisa eno pugaiyu. Ora nona Tuwa Bayaura gerao ayero sero giro Tuwa Bayau eno pugaiyu." ²⁶ Ayero senu awong nung emo baunona benaungna atu sanao teng oko yena. Nupema ge sena awiya nigwiwa kotumao nunae-una atu oko

kasa yao yenu awong no saine yero giro duwa ara.

Awong emo magayero iroparineya auna Yesu atata yewa.

Mt 22:23-33; Mk 12:18-27

²⁷ Emo ena Sadukayora dubu amimene Yesura-ina bumuwara. Awong Sadukayo mene ge eyero sinauwa: "Magayao awong nupema oko iroparineya." Ayero sinauwa. ²⁸ Arare awong nung atata yero eyero sewa, "Gipao emo, Mose mene ge zo name eno eyero gaena, 'Emo zo bauno atiro nete mani oko pumao magayariniya, awiya meta nuna mene bauno awiya atariniya. Ayero yero nung amimene tato nuna eno mani zo pumaise.' ²⁹ Arare metamani 7 awiya awong nasani nauwa ara. Tato kiyongne awiya nung bauno atiro nawe mani aung magayena. ³⁰ Arare namba tu mene bauno deka amaze atiro nawe mani aung magayenu ³¹ namba tri mene bauno deka amaze atiro nawe mani aung magayenu, ayero gege yero baungno awong metamani 7 amimene bauno dekaongka amaze atiwa, arata awong mani aung magayewa ara. ³² Arare ago bauno awiya magayena. ³³ Awong 7 amimene gitau bauno dekaongka awiya atiwa. Arare be mamagayao mene nupema iroparineya be aune bauno awiya bauno ana yariniye?" ³⁴ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Yeme tawingna etu emo bauno atitinasani nowa. ³⁵ Arata nete be bainana atu emo bauno ena nao me iwaing topetaese Tuwa Bayau mene gai teng yarineya, awong amimene magayaora atu iropuro nupema oko wina-ati yarineya. ³⁶ Tuwa Bayau mene awong magayaora atu yemaoko uwenu iropumuwa, arare awong mani nuna yero nasani angelo ine yero mitarineya. Awong nupema magayao ine teng oko ara. ³⁷ Ora mamagayao mene iroparineya, auna ge awiya Mose mene dema gipena. Nung i zo awero oko aung yao yena auna ungwe awiya gainete aune ge zo Tuwa Bayau mene nung eno sena awiya eyero gaena, Na Abraham, Isaka, aune Yakobo auna Tuwa yero mitona.

³⁸ Tuwa Bayau nung emo mamagayao asero nonane awiya gosinoi seka gege yero nowa. Arare nung emo magayaora Tuwa okowata, nung emo seka mitowa auna Tuwa yero mitoiya." ³⁹ Nung ayero senu sao tauyao ge gipao emo ena mene eyero sewa, "Gipao emo, ge sinesa awiya gigenane kara teng niya." ⁴⁰ Ayero sewa, noeno okowata, Sadukayo mene nung nupema atata yao awang yewa arauwa.

Yesu mene Kristora susuwa auna Farisayo atata yena.

Mt 22:41-46; Mk 12:35-37

⁴¹ Yesu mene awong eno eyero sena, "Emo bauno awong noeno eyero sinowi, 'Yuda emora Sorao Emo yazo Kristo awiwa nung Dawidira sai?' ⁴² Arata yere buku naname yazo Sam auna awiwa Dawidi nung nuka nutope eyero sero gaena, Tuwa mene tuwa nana eno eyero sena, 'Ning buro wawong me nana-una adungno ⁴³ mitasa na iwo dubu nina awiwa benaung nina-ina atu pugana gona yarinena.'

⁴⁴ Dawidi mene ge ayero sinasani Kristo eno 'Tuwa nana' asena. Arare Kristo nung nono yero Dawidira sai yarinieye?" Ayero sena arauwa.

Sao tauyao ge gipao emora tani.

Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 11:37-54

⁴⁵ Emo bauno mitiwa auna benaungna atu Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, ⁴⁶ "Niye sao tauyao ge gipao emo awiwa umo yepu. Emo bauno mene awong samo daese sero taung wori imokakaung wosogairo yero nowa. Emo bauno mene awong kakame atu giro arugaese arataungno yero nowa. Awong yere ibura atu emo baunona benaungna atu adumari arataungno yero nowa. Awong ana-bonene yaora bera atu masi yazore auna atu adumari arataungno yero nowa. ⁴⁷ Awong bauno yu magayao auna wau moni awiwa sorero pupunowa. Ayero nasani awong pasena nunae worero me sao nasani isa imoko-kaungkaung sinowa. Arare awong abena nunae mou-mesa yao bainakama nibamu tamarineya." Ayero sena arauwa.

21

Bauno bogamasa zo yu magayao amimene ibu bainana atu moni Tuwa Bayau eno pugaina.

Mk 12:41-44

¹ Yesu nung ibu bainana atu mitasani diti yero emo bauno wau monine mene moni nunae ena ibura kolekta auna pugatinewa ² gosinasani mitinu bauno zo yu magayao wau moni aung bogamasa amimene kasayero toya etobe kolektara pugainu giginara. ³ Ayero yenu Yesu mene giro eyero sena, "Na ge memoko niye eno sinena. Bauno yu magayao bogamasa emimene moni pugatinia amimene enana awiwa daigatinia. ⁴ Noeno okowata, awong awiwa moni witao mitiya arata awong ena gege Tuwa Bayau eno pugeya. Arata bauno emimene moni nuna maingkoka mitiya awiwa teng pugairo aung yetiya. Arare nung nona zuma gaero minaora zo oko mitiya." Ayero sena arauwa.

Ibu baina sisigariniya auna ge sena.

Mt 24:1-2; Mk 13:1-2

⁵ Buro-mani nuna ena mene Yerusalem ibu baina Yuda emo mene gitau daba iwawaing amimene simuwa, nupema nona iwawaing Tuwa Bayau eno pugatinasani nauwa amimene dema simuwa, auna ge sewa giro nung eyero sena, ⁶ "Niye nona apakana yeme gosineya auna susuwa sane. Ago be zo bumai aune awong ibura daba zo oko duwaya zora-una tame mitariniya. Awong dero sisigairo augaya wosariniya." Ayero sena arauwa.

Yesu mene mouyao kasa yarinena auna ge sena.

Mt 24:3-14; Mk 13:3-13

⁷ Yesu mene ayero senu awong nung atata yero eyero sewa, "Gipao emo, nona sinesa awiwa be noune kasa yarinieye? Tani no gitau kasa yai aune be awiwa nugu niya awiwa garinenine?" ⁸ Ayero sewa Yesu mene eyero sena, "Ena mene niye etegowi sero umo neupu. Emo daigairo mene buro niye etegairo yazo nana sinasani nuka nuyetope 'Na emo era' ayero sarineya. Nupema 'Be kasa yetiya' ayero sarineya. Arata niye baungno awong oko ago yae. ⁹ Niye ge bowi eyao ine nigarineya: 'Winade-wanade baina neya, ora gavman iwo nasani napo sisigatineya.' Ayero saya nigiro awang oko yae. Tani awiwa gitau kasa yarinieya, arata tawingna be mena oko aung yarinieya." ¹⁰ Yesu mene ayero sero aune awong eno eyero sena, "Emo dubu ena awong winade-wanade emo dubu ena aune yarinieya. Arita emo tuwa enana dubu amimene emo tuwa enana dubu aune winade-wanade yarinieya. ¹¹ Dumi babuze ipariniya. Agewa enana atu dora botiyo babuze kasa yarinieya. Nupema yaya babuze ena mene emo sero auna witiro aung yarinieya. Nupema uritira atu tani-butani babuze enata nona benaung seka-seka ena amimene kasa yaya giro emo awang bainakama yarinieya. ¹² Ora nona awiwa apakana oko kasa yaore awong niye saniro yaya buro niye eno pugaya tamarineya. Ayero yaya niye puro pu yere ibura gairo atu niye gera pugairo aune bunao gare pugarineya. Niye yazo nana puro nowa, aeno awong niye puro emo tuwara benaungnata nupema emo tuwa wosao enana benaungna atu pugaya ge buro yarinieya. ¹³ Ayero yarinieya be aune niye Bowi Iwaing puro nowa auna susuwa ninnae keregarineya. ¹⁴ Niye ge ewiya kotumao ninnae-una atu pugaiyu tauyero mitae, 'Na gera pugarinaya be aune na abena saora kotumao mena oko denarinena.' Ayero kotupunasani neupu. ¹⁵ Noeno okowata, nane kotumao iwaing niye eno pugarinena. Ayero yana iwo ninnae mene ge awiwa awang sao

ine teng oko yarineya. Nupema puro wosao ine teng oko yarineya ara. ¹⁶ Ai- amono mamonone metamani numonone didikaing aune otao mani awong dema niye iwora waweng pugarineya. Ayero yaya niniae-ina atu ena awiya daya mamagayari neya. ¹⁷ Emo daigairo mene niye eno tini kapao pumarineya. Awiya noeno okowata, yazo nana awiya niniae-ina atu mitiya. ¹⁸ Arata na niye soremana giti ai niniae zo oko usero wosariniya. ¹⁹ Niye tau-tataware yero nete nao me pumarineya.

Yesu nung Yerusalem meko yari nena auna ge sena.

Mt 24:15-21; Mk 13:14-19

²⁰ Arata ago gorobo emo buro Yerusalem zimari naya giro eyero garineya era: napo baina dero bezaora be awiya kasa yetiya. ²¹ Be auna atu emo bauno Yudaya tawingna mitarineya amimene awang yero sungno baung diri naese. Emo bauno Yerusalem mokora mitarineya amimene napo doro sungno babaese. Emo bauno ena goma bautara mitarineya amimene napo mokora oko towaese. ²² Noeno okowata, be aune Tuwa Bayau mene abena nuna meko pugariniya. Ayero yai ge gaewa awiya apakana me yariniya. ²³ Oiyee, bauno mesare ta bauno mani wuire. Awong yanakana sumao ine teng oko, arare na awong eno yo apunena. Noeno okowata, be aune mouyao bainakama tawing euna kasa yariniya. Nupema Tuwa Bayaura tini kapao baina amimene emo bauno dubu euna-una kasa yariniya. ²⁴ Awong awiya gorobo emo mene puro iwi mene daya mamagayarineya. Nupema gorobo emo mene saniro bunero puro emo dubu sero auna-una babaya sou buro nunae yarineya. Ora napo Yerusalem awiya zo emo Yuda oko mene puro patiro gera-gaira nasani naya be nunae besugai aune duwarineya.

Ago Emora Mani mene kapetegairo bu- mariniya.

Mt 24:29-31; Mk 13:24-27

²⁵ Tani ena inona atuta, warira atuta, arasara atu kasa yarineya. Nupema tawingna atu wito bainakama iropuro bezinai emo bauno dubu sero mene nigiro awang nasani kotung-katung yarineya. ²⁶ Ora putoung uritira mitowa amimene iparineya. Ayero yaya emo bauno mene nona tawingna atu kasa niya awiya awang nasani kotumao aung yai doparineya. ²⁷ Ayero yaya na Emora Mani mene putoungne waegao bainane bereze zora wosiro butunana emo bauno mene garineya. ²⁸ Ago nona awiya kasa yari zanai giro niye apakana dopero diti ika yepu. Noeno okowata, be awiya Tuwa

Bayau mene nupema kapetegairo buro niye pumaora be awiya nugu yetiya.”

I fik mene Yesu kasa yaora be awiya gip- iniya.

Mt 24:32-35; Mk 13:28-31

²⁹ Yesu ayero sero ge pungyao zo awong eno eyero sena, “Niye i fik arita i ena auna tani kotungno susuwa zo gipu. ³⁰ Bowang nuna botu kasayero dang iwaing ditarineya be aune niye giro, ‘O, warira be kasa yariniya,’ ayero sinowa. ³¹ Deka ayero tani kasa yari ni sesena awiya kasa yai aune niye eyero sepu: ‘O, Tuwa Bayau nata Tuwa yariniya auna be kasa niya.’ ³² Na ge me memoko niye eno sane. Emo bauno yeme tawingna etu neya amimene oko magayero aung yao naya aune nona awiya apakana kasa yariniya. ³³ Ago uritire tawingne disero aung yarineyato, arata ge nana mene zo oko disero aung yariniya.

Diya yero baingtaneese.

³⁴ Niye nona yanakana mininasani ou tauyao miniro dau nasani taungna nona eno dubo-dubo nasani naya be baina mene niye mena wao mene daine yoiye sero, niye nika niyetope diya yero baingtipu. ³⁵ Be baina awiya emo bauno tawing sero sero nowa auna-una kasa yariniya. ³⁶ Niye tani apakana kasa yariniya auna mokora atu tauyero nete na Emora Mani auna benaungna dopari sero etutinasani isa sinasani neupu.” Ayero sena arauwa.

³⁷ Yesu mene warire emo bauno ibu bainana atu gipinasani nauna, arata pingne nung doro diri zo yazo Oliwa auna baungno awiro nasani nauna. ³⁸ Iya gatinaunu emo bauno witaio mene ibu mokora atu ge sai nigari sero nuna-una atu augairo nasani nauwa.

22

Yudas nung Yesu emo gitau yaora waweng pugari sero baungno ge diwa tauyena.

Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53

¹ Oregao be baina zo ame yis aung mininasani nauwa auna iya zo yazo nuna Magayao mene awong Daigaina oregao be awiya kasa yari nenu ² pirisa babuzere sao tauyao ge gipao emore awong emo bauno awang nasani Yesu opene daora nagibo kau yewa. ³ Kau newa Sanda mene Yudasra-una mokora toina. Yudas yazo nuna zo Iskeriot asinasani nauwa, nung buro-mani 12 auna zo. ⁴ Nung amimene baungno pirisa babuzere ibu bainana polis auna diya enane dema au dekaongna gairo nung Yesu keregairo wawong nunae-una pugai pumaese sena. ⁵ Ayero senu awong nigiro

yawa yawa nasani nung eno moni ena pugari sewa tauyena. ⁶ Ayero sero sewa nung ge nunae nigiro “Teng yetiya. Ayero yarinena,” asero nung eyero kotungna, “Emo bauno aung Yesu nata nai aune keregari nena.” Ayero kotupunasani Yesu keregairo wawong nunae-una pugari nagibo tamaora buro yena.

Yesura buro-mani etobe awongto bonene minaora nona sosewato.

Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30

⁷ Oregao be ame yis aung auna be kasa yena. Be aune awong wo sipsip mani daese sao mitauna. ⁸ Arare Yesu nung mani etobe Petoroto Yohane iyengtiti nasani eyero sena, “Nito baungno ame naname soseputo buro minanene.” ⁹ Ayero senu awongto eyero sewato, “Ning masi nauna atu nona sosanetose kotupunesi?” ¹⁰ Ayero sewato nung eyero sena, “Nito nigiputo. Nito napo mokora baungno emo zo ou au baina zora diungno puro butunete nito nagibe atu tamariniya. Nito emo awiya ago yero baungno garo zora towai giro nito garo deka auna toiro ¹¹ garora maung atata yero eyero seputo, ‘Nae gipao emo nanae aune garo moko nauna atu Magayao mene awong Daigaina auna bonene minarinene?’ ¹² Ayero sayato nung garo moko baina zo ika tame atu mitiya awiya nito eno gipariniya. Garo moko awiya masi zuwao au-tao sosao matu mitiya, awiya gipai giro atu nito bonene minaora nona kora yeputo.” ¹³ Ayero senu awongto baungno Yesu mene sena deka ayero yero taungno aune Magayao mene awong Daigaina auna ana-bonene minaora nona sosewato arauwa.

Yesu buro-mani eno bonene pugaina.

Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Ko 11:23-25

¹⁴ Minaora be nugu yenu Yesu nung nona minaora masi auna baungno aposolore dema adumuwa ara. ¹⁵ Ayero yero nung awong eno eyero sena, “Na yaya oko tamaore bonene ewiya niye aune dema minanese moko nana eo niya. ¹⁶ Na memoko niye eno sana nigipu. Na bonene nupema oko minarinena. Bonene me Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna napora atu kasa yariniya awiya minarinena.” ¹⁷ Ayero sero nung awang ou wainne zo puro Tuwa Bayau eno dange sero aune eyero sena, “Niye awang ou wainne ewiya puro teng minipu. ¹⁸ Na niye eno sinena. Yeme euneta ago na ou wain nupema oko minarinena. Be Tuwa Bayau nata Tuwa yariniya auna be kasa yai aune nupema minarinena.” ¹⁹ Ayero

sero aune nung poro puro Tuwa Bayau eno dange sero eegairo buro-mani nuna eno pugatinasani eyero sena, “Puro minipu. Ewiya goi nana. [Na niye soremaise pugatinena. Ago niye na kotupunasani eyero mininasani neupu.” ²⁰ Ayero senu nona miniro aung yewa aune awang ou wainne zo puro deka ayero nasani eyero sena, “Ou wain ewiya yu nana. Yu nana ewiya niye eno yasagatinena.* Yu amimene Tuwa Bayau aune tiro nao auna ge seka awiya inai tauyari niya.] ²¹ Arata gosineya: emo na puro pu iwora waweng gariniya amimene na aune dema nona minaora masira etu mitiya. ²² Na Emora Mani mene magayao nana Tuwa Bayau mene senu mitoiya auna teng magayariniya, arata emo na keregariniya nung awiya, oiye, abena nuna nono yao pumariniye?” ²³ Nung ayero senu giro awong nuka nuyetope atata wina-ye nasani eyero sewa, “Naname-una awe mene yariniye?”

Buro mani awong ge mene wina-de yero awe mene gitau yao emo nunae yero nariniye, ayero sewa.

²⁴ Buro-mani awong ge mene wina-de nasani eyero sewa, “Awe mene gitau yao emo naname yero nariniye?” ²⁵ Ayero sewa nung eyero sena, “Tawingna emo tuwa mene emo bauno awong souyaese sinowa. Nupema emo putoung bainane amimene emo wosao mene awong bayao emo ayero saese sinowa. ²⁶ Arata niye ayero oko yarineya. Aung ara. Emo ninae-ina atu baina ninae yariniya amimene wosao ine yero naise. Gitau yao emo ninae mene soumani ine yero naise. ²⁷ Niye sepu. Awe mene baina niye, — adungno nona mininasani mitiya amimene baina nita dopero nona pugatinia amimene baina niye? Gosineya, nona mininasani mitiya amimene baina niya. Arata nane mene zo ninae-una towang atu nasani soumani ine yero nona. ²⁸ Na yaya mokora yero nona niye na oko duwao na aune dema nowa. ²⁹ Mama nana mene na nona apakana auna diya baina yero nanese putoung na eno pugaina. Deko ayero na putoung niye eno pugatinena ara. ³⁰ Arare na nata Tuwa yero narinena be aune niye na aune dema nona minarinene. Niye emo tuwara ad-umao masira atu adungno mitasani Isreli emo bauno dubu 12 awiya awega-ziwega yarineya.” Ayero sena arauwa.

Petoro mene Yesu bewae yariniya auna ge sena.

Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38

* **22:20:** Yuda emo awong nao amaze yura atu mitiya ayero sero nauwa, arare Yesu mene name eno yu bainakama yangdoro magayariniya aeno “Yu yasagatinena” ayero sena.

³¹ Yesu mene Petoro eno yo auno eyero sena, "O Simon, sana nigi. Wuit mozero kowinowa me ewe piti ewe ayero noiya ayao ine Sanda mene niye puro mozero kowari sero senu Tuwa Bayau mene nigina. ³² Arata na ning eno isa yemaoko sesena. Awiya tumo diyao nina besoiye sero isa sesena. Arare ago ning nupema kapetegairo otao mani nina inasa tau yarineya." ³³ Ayero senu Petoro mene nung eno eyero sena, "Tuwa, ning bunao garetu magayaora babasa na teng babarinena." ³⁴ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Petoro, na ning eno meba sinena. Nine ping eune kokora ge oko saore 'Na Yesu oko gao' ayero sasa be etama yariniya." Ayero sena arauwa.

³⁵ Yesu mene ayero sero aune awong eno eyero sena, "Na gitau niye moni aung zao aung te sogu aung iyengtiwang niye baungno nona kau yewita?" Ayero senu awong eyero sewa, "Aungwa." ³⁶ Ayero sewa nung nupema awong eno eyero sena, "Orata yeme awiya emo zo nung moni mitiya amimene puro naise. Arita zao puro noiya amimene deka ayero yaise. Ora emo zo nung winade yaora iwi aung yai giro taung wori nuna pugaise zuma gayaya nung nupema winade yaora iwi zo zuma gaero pumae." ³⁷ Na niye eno sinena era: Ge gayao eyero mitiya amimene nana-una atu me yaise sao mitiya. Ge awiya eyao era, Awong nung gigiwa sao tauyao ge dao emo ine yena."

³⁸ Ayero senu awong eyero sewa, "O Tuwa, gi. Nae winade yaora iwi etobe mitiya era." Ayero sewa nung awong eno eyero sena, "Nona aeno oko sinena. Dopu!" Ayero sena arauwa.

Yesu Gesemani i bure atu isa buro yena.

Mt 26:36-46; Mk 14:32-42

³⁹ Yesu nung Oliwa diri ozaung-zaung bautunasani nauna, arare be aune nung napo doro atu bauna. Baunu buro-mani awong nung ago yero bamuwa. ⁴⁰ Nung agewa auna kasa yero awong eno eyero sena, "Etegaoninae-ina kasa yaniya, isa sepu." ⁴¹ Ayero sero nung awong doro daba saingtoka eyare augatinonane baungno zuzunoiya ayero baungno boma gaero isa sinasani eyero sena, ⁴² "Mama, ning yaya nana-una butuniya awiya gazari yero giro gaze. Arata ning ara tamao nana-una okowata, ara tamao nina-una teng ye." ⁴³ [Ayero senu uritira angelo zo mene wosiro nung ininu tauyena. ⁴⁴ Yesu nung dubo gagausenu isa tauyero sinenu wiri nuna yu ine yero buro wosi tawingna yena.] ⁴⁵ Nung isa sinete iropuro buro-mani nuna-una baungno awong dubo minao taungno mou yero auriti awinewa gigina. ⁴⁶ Giro uwero awong eno eyero sena, "Niye nono

yero auriti awinei? Niye iropungpu isa sae. Naya etegao mene buro niye tamaniya."

Yudas nung Yesu iwo emora wawengpu-gaina.

Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12

⁴⁷ Yesu nung ge ayero sinasani mitinu emo dubu baina mene nuna-una bumuwa. Emo yazo nuna Yudas, nung awiya buromani 12 auna zo, nung amimene gitau yenu bumuwa. Nung Yesu toko yari sero nuna-una nugu baungna. ⁴⁸ Ayero yenu Yesu mene eyero sena, "Yudas, ning nono yero na Emora Mani toko yao nina mene keregairo gorobo emo eno pugari sero nesi?" ⁴⁹ Ayero senu buro-mani Yesu aune dema mitiwa awong amimene nona kasa yarinena awiya giro eyero sewa, "Tuwa, ning nae iwi mene awong danenese kotupunesita?" ⁵⁰ Ayero sinewa nuna-una zo mene iropuro pirisa bainana soumani awiya dari yero dawong wawong mera awiya kesena. ⁵¹ Ayero yenu Yesu nung awiya giro eyero sena, "Tani awiya yeme yangdo." Ayero sero nung wawong pu dawong gainu iwaing yena. ⁵² Yesu nung pirisa babuzere ibu bainana polis auna diya enane awong nung iniro pumari sero bumuwa giro awong eno eyero sena, "Niye iwire ami dawangne puro butuneya, awiya gorobo emo zo puro bunari baine neya. ⁵³ Be giti awiya na niye aune dema ibu bainana atu yero nona niye atu noeno na oko pumao yero nowi? Arata yeme ewiya niye aune mumena maung aune auna be arauwa."

Petoro mene Yesu bewae yena.

Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27

⁵⁴ Ge ayero senu nung saniro puro pirisa baina auna-una garo mokora bamuwa. Arata Petoro mene zo ake ake nasani nung ago yero bauna ara. ⁵⁵ Awong garo auna goma mokora toiwa ena mene iyao ero aune adungno ainasani mitiwa Petoro nung awong aune dema adungno mitina ara. ⁵⁶ Atu mitinu aune sou baunodi zo mene Petoro iyao nugu atu adungno mitinu giginu kasa yenu giro nung anuwing nasani eyero sena, "Emo ewiya nung Yesu aune dema noiya." ⁵⁷ Ayero sena, arata Petoro mene bewae nasani eyero sena, "Bauno, na nung awiya oko gosinena." ⁵⁸ Ayero senu nimoi oko yao nupema zo mene buro nung giro eyero sena, "Ning dema emo auna buro-mani zo." Ayero senu Petoro mene eyero sena, "Otao, na aung ara." ⁵⁹ Ago aua zo aung yenu aune nupema zo mene be tauyero eyero sena, "Meba nibamu ara. Emo ewiya kara nung aune dema noiya. Nung Galilaya emo zo." ⁶⁰ Ayero senu Petoro mene eyero sena, "Otao, ge

nina sinesa awiya na oko gosinena ara.” Ayero sinenu kokora ge sena. ⁶¹ Ayero yenu Tuwa mene kapetegairo diti ye Petorora-una yena. Ayero yenu Petoro nung Tuwa mene ping aune ge gitau nung eno eyero sena awiya kotuna, “Nine ping eune kokora ge oko saore gitau ‘Na Yesu oko gao’ ayero sasa be etama yariniya.” ⁶² Petoro ge awiya kotungno kasa daung yero zi bainakama sena arauwa.

Awong Yesu giro sero izinasani dewa.
Mt 26:67-68; Mk 14:65

⁶³ Emo Yesu iniro puro mitiwa amimene nung giro sero izinasani dewa. ⁶⁴ Ayero nasani mo be mene diti moko nuna worero sikigairo diro nung atata yero eyero sewa, “Ning porofete me yai giro se, emo ning deduniya auna yazo aweni?” ⁶⁵ Ayero sero awong ge meko ena susuuno nung eno sinasani nung giro sero izewa arauwa.

Awong Yesu emo gitau yaora benaungna atu gera pugaiwa.

Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Yo 18:19-24

⁶⁶ Iya gainu Yuda emora gitau yaore pirisa babuzere sao tauyao ge gipao emore amimene au dekaongna giro sewa emo Yesu puro augaora bamuwa aune nung eno eyero sewa, ⁶⁷ “Ning ge se. Ning Yuda emora Sorao Emo Kristota aung ing?” Ayero sewa nung eyero sena, “Na niye eno sarinena, arata niye gaya oko me yariniya. ⁶⁸ Nupema na ge enana niye atata yarinenana, awiya niye ge nana abena oko sarineya. ⁶⁹ Ora be baina babarinenane awiya na Emora Mani mene Tuwa Bayau putoungne auna wawong mera atu adungno mitarinena.” ⁷⁰ Ayero senu awong eyero sewa, “Arare ning nitope Tuwa Bayaura Mani ing?” Ayero sewa nung eyero sena, “Yore, na era. Arare nika niyetope sineya.” ⁷¹ Ayero senu awong wina-se yero eyero sewa, “Name ge nomaze nupema nigarinenine? Be nuna mene Tuwa Bayaura yazo dena-betena yeti nigenane meko yetiya ara.” Ayero sewa arauwa.

23

Awong Yesu puro baungno Pilatora benaungna atu gera pugaiwa.

Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38

¹ Ayero sero awong apakana iropuro nung puro baungno Pilatora-una pugaiwa. ² Atu zayero ge nuna sero eyero sewa, “Emo amimene nae Yuda emo mene Roma emore winade yanenese dubo nanae uwinawe doti susuwa nuna taungno nung puro butunenane. Nung nae emo tuwa Sisa eno takis moni pugao awang sinoiya. Nung nutope emo tuwa nanae yazo Kristo ayero sinoiya.” ³ Ayero sewa Pilato mene nung atata yero sena, “Ning Yuda emora emo

tuwa ing?” Ayero senu nung Pilatora ge abena sinasani eyero sena, “Yore. Sinesa ara.” ⁴ Ayero senu giro Pilato nupema kapetegairo emo gitau yao arita emo bauno dubu baina aeno eyero sena, “Na susuwa nouna emo ewiya gera pugarineni? Na pasena nuna zo oko tamena.” ⁵ Ayero sena, arata awong be tauyero ge eyero sewa, “Nung nae Roma emore winade yanenese dubo uwinoi ge nuna amimene Yudaya tawing teng yero noiya. Nung Galilaya tawingna atu zayero butunawe kasa ye napo euna gairo deka ayero niya.”

Awong Yesu Herodera benaungna atu gera pugaiwa.

⁶ Ayero sewa Pilato mene nigiro awong atata yero sena, “Emo ewiya Galilaya emota?” ⁷ Ayero atata yenu sewa nung Yesura susuwa eyero gigina: nung tawing agewa Herode mene diya yero nasani nauna auna mani zo. Be awiya Herode nung Yerusalem nape atu mitauna, arare Pilato mene senu awong Yesu puro Herodera-una bamuwa ⁸ Herode nung Yesu giro yawa yawa yena. Noeno okowata, nung gitau bowi ge nuna nigiro nung gari kotupu nasani nauna. Nung Yesu mene tani putoungne zo yai gari sinasani nauna. ⁹ Arare Herode nung atata yerota yero ayena, arata Yesu mene ge zo nung eno abena oko sao yena. ¹⁰ Ayenu pirisa babuze aune sao tauyao ge gipao emo awong amimene nunato-una nugu atu dopero mitasani be tau-tataware yero Yesu gera pugaiwa. ¹¹ Anewa Herode gorobo emo nuna aune awong nung puro wowosinasani giro sero izero yewa. Izinasani mo owe iwao zo puro nuna tame atu wosogaiwa punu Herode nupema senu awong nung puro Pilatora-ina bamuwa ara. ¹² Gitau Herodeto Pilato awongto iwo winaye nasani nauwato, arata wari be aune awiya awongto otao yewato arauwa.

Pilato nung Yesu i pasaora daese sena.

Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Yo 18:39-19:16

¹³ Pilato nung pirisa babuze diyare emo baunone yau senu buro augaiwa ¹⁴ awong eno eyero sena, “Niye emo ewiya puro nana-una buro nung emo bauno winade yaese dubo uwinoiya ayero seseya giro na benaung ninai-ena itu susuwa nuna gari sero atata yetena. Arata niye ge nora sero emo ewiya gera pugatinei? Na pasena nuna zo za nibamu oko tamena. Aung ara. ¹⁵ Herode nung dema ayero yero giro nupema pugai naname-una bumiya. Arare sana nigipu. Pasena nung daya magayaine yao awiya oko gosinena. ¹⁶ Arare na sana nung waung mene wezero dero besaya babariniya.” Ayero sena ara. ¹⁷ Arata

tani eyao ine yero nasani nauwa. Magayao mene awong Daigaina auna iya ore-gao be kasa naunu Pilato mene aratamao nunae-una mani zo besinaunu nunae-una baungno nasani nauna. ¹⁸ Arare Pilato ge ayero senu giro emo bauno dubu baina amimene teng-tetemo girara sero be kerero wawa sinasani eyero sewa, “Emo awiya depu magayai Barabas besaya kasa yero nanai-una bumae.” ¹⁹ Barabas nung gitau napo mokora atu winade zo diya emore nete mani zo denu magayenu giro nung bunao gare pugaiwa mitauna. ²⁰ Pilato mene Yesu besari sero awong eno ge nupema sena, ²¹ arata awong nupema wawa sero eyero sewa, “Nung i pasaora depu! Nung i pasaora depu!” ²² Ayero sewa nung nupema awong eno senu be etama yena, “Noeno ayero sinei? Nung pasena no yeni? Na pasena nuna meko nung daya magayaine yao awiya kau nena. Arare na sana nung waung mene wezero dero duwaya babariniya.” ²³ Ayero sena, arata awong be kerero nung i pasaora atu magayaise wawa sewa. Ayero sewa wawa nunae mene Pilatoro ge puro wosina. ²⁴ Ayenu giro Pilato mene ge nunae nigiro ge awiya tauyaise sena. ²⁵ Emo zo gitau winade diyare nete mani denu magayenu nung bunao gare pugaiwa mitasani nauna, nung awiya emo bauno mene pumari sewa giro Pilato mene besenu baungna. Ora Yesu awiya emo bauno mene nung magayaise sewa giro Pilato mene gorobo emora waweng pugaina arauwa.

Awong Yesu i pasaora dewa.

Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Yo 19:17-27

²⁶ Awong Yesu puro bautunete emo zo nagibe atu tamuwa. Emo awiya yazo nuna Simon. Nung Sairini napora. Nung buru napo baina auna atu towari sero butunenu awong nung saniro i pasao puro nuna-una apapara pugaiwa diungno Yesu ago yero baungna ara. ²⁷ Emo bauno dubu baina awong nung ago yero bautunewa mani bauno witao mene nung eno zire-buware nasani dubo minaore bamuwa. ²⁸ Anewa Yesu nung kapetegairo awong eno eyero sena, “O Yerusalem mani bauno, niye na eno zi oko sepu. Niye nika niyetope arita mani awiso ninai eno zi sepu. ²⁹ Sana nigipu. Ago be kasa yariniya be aune niye dubo mininasani eyero sarineya, ‘Bauno wagaung dopaota bauno mani aming oko gayao nowa amimene* yawa yawa yaese.’ ³⁰ Be aune emo bauno mene diri eno eyero

sarineya, ‘Niye dure nanai tame gaipu.’ Nupema diri mamani-kaka eno eyero sarineya, ‘Niye wosipu nae worae.’ ³¹ Iwo mene na i mesa yao ine awiya puro iyaora pugatineya, arare ago awong niye i soyao ine awiya iyaora pugari yaya niye nono yarinei?” Ayero sena arauwa.

³² Awong pasena mani etobe Yesu aune dema daya magayaetose puro bamuwa ara. ³³ Awong baungno soma zo yazo Ziyu Atora Wetu, auna kasa yero Yesu i pasaora dewa ara. Ayero yero pasena mani etobe dema dero Yesura-una zo enaba zo enaba ayero pugaiwa ara. ³⁴ Ayero yewa Yesu mene eyero sena, “O Mama, awong susuwa nana oko gao nasani tani ewiya neyare ning pasena nunai yangdo.” Ayero sena ara.

Awong Yesu dero aune taung wori nuna awiya bono yero pumari kotungno ge tuwao zo yazo nuna laki ayewa. ³⁵ Emo bauno awong dopero anuwing nasani mitiwa ara. Ora diya sao mene zo awong nung maze izinasani eyero sewa, “Nung gitau emo ena soreuno kora yero nasani nauna, arare Tuwa Bayau nung punu Tuwa naname Kristo me yero nasani giro nung nuka nutope soremaise.” ³⁶ Gorobo emo dema nung izewa. Awong nuna-una nugu buro ou dokowang yao nung eno pugairo ³⁷ eyero sewa, “Ning Yuda emora emo tuwa yero nasani giro ning nika nitope soreung.” ³⁸ Owe zo nuna-una ziyo gomina atu eyero gaewa, “Emo ewiya Yuda emora emo tuwa.” ³⁹ Pasena mani etobe awongto dema dewa auna zo mene Yesu izinasani eyero sena, “Ning Sorao Emo nanai Kristo asineyare ning nika nitope sorepunasani nato dema soreung.” ⁴⁰ Ayero senu pasena mani zo mene ge awiya nigiro nung gona nasani eyero sena, “Ning Tuwa Bayau awang nesita? Name magayanenese deteya. ⁴¹ Arata awong nao deteya awiya tani iwaing. Noeno okowata, nao tani meko gitau yewangno auna abena tapunenano ara. Arata emo emimene zo nung gitau tani meko zo oko yena ara.” ⁴² Ayero sero aune eyero sena, “Yesu, ning ago emo tuwa yero nete kasa yero na kotung.” ⁴³ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Na ge me ning eno sinena. Be yeme eune ning na aune dema napo iwaing Paradais auna mitarinesa.” Ayero sena arauwa.

Yesu magayena.

Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Yo 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Arare wari diti 12 kilok yenu warira waegao aung yenu mume baina kasa yero

* **23:29:** Bauno wagaung dopao. Yesu mene bauno wagaung dopao nete yawa yawa yarineya ayero sena, auna susuwa eyao era: Ago iwo mene kasa yero Yuda emo bauno dero gera-gaira naya aune bauno wagaung dopao mene mani eno dubo oko minarineya, noeno oko, awong mani aung. Ora bauno ena mani awisore amimene dubo minao bainakama tamarineya, noeno okowata, mani awiso nunai magayarineya.

tawing teng yero mitinu 3 kilok yena ara. Ayero yenu Tuwa Bayaura ibu bainana mo bainakama[†] kimegao awiya kerero dao etobe yena. ⁴⁶ Anenu Yesu be kerero wawa sinasani eyero sena, "Mama, ititi nana wawong nina-una pugatinena." Ayero senu oweno nuna aung yenu magayena ara. ⁴⁷ Gorobo emora diya mene tani awiya giro Tuwa Bayaura yazo de ika gatinasani eyero sena, "Ge me nibamu, emo ewiya nung meba pasena aung." Ayero sena ara. ⁴⁸ Ora emo bauno dubu baina buro mitiwa amimene tani apakana kasa yena awiya giro aung yero awong dubo mininasani nupema kapetegairo bamuwa ara. ⁴⁹ Arata Yesura otao mani aune mani bauno awong nung ago yero Galilaya atu bu-muwa amimene akepari yero dopero mitasani tani kasa yena awiya giro aung yewa arauwa.

Awong Yesura aingso puro pu daba uma zora gaiwa.

Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42

⁵⁰ Emo zo nasani nauna yazo nuna Yosefe. Nung Yuda emora napo yazo Arimatia auna emo. Nung awiya Yuda emora gitau yao dubu auna zo. Nung awiya emo etutero nao, tani iwaing gege nasani nauna. ⁵¹ Otao mani nuna mene Yesu gera pugairo dari sewa nung giginu meko yenu awong oko soremao yangduna. Emo amimene Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna be diya nasani nauna. ⁵² Emo amimene Pilatora-una baungno Yesura taung aingso pumari sena. ⁵³ Senu niginu taung aingso nuna i pasaora atu puro mo neyangyao imoko-kaungkaung mene ewero puro pu daba uma zo wamao auna gaina. Gitau emo zora taung aingso atu oko pugao. ⁵⁴ Sabat iyara nona kora nasani mitiwa ture itinenu aune nung Yesura taung aingso daba umana pugainu wari diti 6 kilok yenu Sabatra be kasa yena. ⁵⁵ Bauno awong gitau Galilaya atu Yesu aune dema bumuwa amimene Yosefe ago yero baungno biriti awiya gigiwa ara. Ayero nasani Yosefe nung Yesura taung aingso nono nono yero pugaina awiya dema gigiwa. ⁵⁶ Awong giro nupema kapetegairo garo nunae-una baungno ou sereyao uweri enane sosewa. Sosewa Sabat iya kasa yenu giro awong sao tauyao ge dipunasani doro mitiwa arauwa.

24

Yesu magayaora atu seka yero iropuna.

Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10

¹ Sande iya gatinenu gora-gara gumorore awong ou sereyao gitau sosewa awiya puro biritira bamuwa ara. ² Baungno

eyero gigiwa: Daba biritira daba uma be gazao awiya dereme yero baungno demese atu mitinu gigiwa. ³ Ayenu mitinu giro daba umana toiwa, arata awong Tuwa Yesura aingso kau yewa. ⁴ Awong aingso kau yero iwawa nasani mitiwa emo etobe taung wori nunato awiya neyangyero waegatinena amimene nunae-una nugu atu dopero mitiwato gigiwa. ⁵ Bauno awongto giro awang yero diti wese tawingna yero tawing anuwing newa aune emo etobe amimene awong eno eyero sewato, "Niye noeno buro emo naore awiya magayaora masira etu kau nei?" ⁶ Nung etu oko mitiya. Nung yemaoko iropumiya. Niye ge gitau Galilaya atu niye eno sena awiya kotungno gipu. ⁷ Nung niye eno eyero sena, 'Awong na Emora Mani pu pasena emora waweng garineya. Ayero yaya awong na i pasaora daya magayarinenana. Magayero be etama ayao aung yai aune nupema seka yero iroparinena.' Niye eno ayero sena." ⁸ Emo etobe mene ayero sewato giro bauno awong Yesu ge gitau sena awiya kotumuwa kasa yena. ⁹ Ayenu awong biriti doro nupema kapetegairo baungno buro-mani nuna 11 aune emo bauno ena eno dema nona kasa yenu gigiwa auna ge ungwe yewa. ¹⁰ Bauno emimene ge awiya aposolo eno sewa: Maria nung Madala napora, Yoana, Yakobora ai Maria, awong aune bauno ena amimene ge awiya aposolo eno sewa. ¹¹ Arata aposolo mene baunona ge nigiwa me aung yenu giro yangduwa. ¹² Arata Peto ro mene zo iropuro sungno baungno daba umana atu utero diti mokora yero mo gege mitinu gigena. Ayero yero nupema kapetegairo gare baungno nona kasa yena auna susuwa kau nasani kotu-mao nuna gagausenana.

Emo etobe Yesu Emeas nagibe atu gigiwato.

Mk 16:12-13

¹³ Wari be dekaongka aune nunae-una emo etobe awongto ang yero baungno napo maingkoka zo yazo Emeas auna yari bamuwato. Nagibo Yerusalem doro baungno Emeas yao awiya 11 kilomita. ¹⁴ Awongto bautu nasani tani kasa yenu gigiwato auna ungwe didinasani ¹⁵ bautunewato Yesu nung nuka nutope kasa nunato-una yero awongto aune dema baungna. ¹⁶ Awongto nung aune dema bautunasani nung gigiwato oko kasa yena, noeno okowata, Tuwa Bayau mene awongto Yesu saore gowito sero dubora diti awenato gazena. ¹⁷ Aune nung awongto eno eyero sena, "Nito ge ungwe nora yero butuneito?" Ayero senu awongto dopero dubo mininasani mitiwato ¹⁸ Aune

[†] 23:44-45: Soremao Ge zo Matiu 27:51 auna atu mitiya awiya gi.

nunato-una zo yazo nuna Kliopa amimene ge abena eyero sena, "Esewa Yerusalem atu augatinasani nowa amimene tani baina be yeme eune kasa yetiya auna bowi awiya nigitineya. Aune ning nata amimene nono yero oko nigao nete aune buro nato atata nesi?"¹⁹ Ayero senu Yesu mene awongto nupema atata yero eyero sena, "Tani nomaze sineito?" Ayero senu awongto nung eno eyero sewato, "Tani awiya Yesu Nasarete napora emo auna-una atu kasa yetiya amaze sinenato. Nung porofete, arare nung tani putoungne yero nasani ge putoungne tugata yero nasani Tuwa Bayaura benaungna o emo baunona benaungna atu noiya."²⁰ Arata pirisa babuze aune emo gitau yao babuze nanae awong amimene nung daya magayaise sero nung iwora waweng pugeya awong nung i pasaura deteya magayetiya.²¹ Arata nae eyero kotupunasani nonane. Emo amimene Isreli emo nae iwora waweng atu sorariniya. Awiya gege okowata, deteya magayeti nenane wari be etama niya.²² Arata be yeme eune dubu nanae-una bauno ena mene ge zo seseya nae nigiro kotumao nanae sisigatini iwawa nenane. Awiya awong iya gatini goragara gumorore iropuro biritira baungno²³ Yesura aingso oko gigeya. Ayero yero awong nupema tera kapetegairo ge eyero seseya, 'Nae angelo gigenane angelo mene nung nupema seka yero iropumiya ayero seseyato.'²⁴ Bauno mene ayero seseya giro dubu nanae-una emo ena mene iropuro biritira baungno bauno mene ge seseya ayao ine teng gigeya. Arata nung zo oko gigeya."²⁵ Ayero sewato giro Yesu mene awongto eno ge eyero sena, "Nito kotumao aung. Ge apakana porofete mene gaewa awiya niye nono yero gao me yaora timara yero nowi?"²⁶ Sorao Emo Kristo nung gitau yaya taungno aune ago simao waegaore nuna punaise sao mitiya, awiya niye oko gao ing?"²⁷ Yesu mene ayero sero aune ge nuna Tuwara gera gaewa mitoiya auna susuwa awiya awongto eno keregari sero ge Mose aune porofete apakana amimene gaewa auna atu zayero momo-zimomo yero sena ara.²⁸ Awong bautunete kasaye napo auna nugu gaiwa aune Yesu nung awongto yangdoro darama babari sero yenu giro²⁹ awongto nung sorero eyero sewato, "Wari wowosini ping mena iyariniya. Arare ning nato aune dema mitaisa." Ayero sewato giro nung awongto aune dema baungno awenato gare yena.³⁰ Ayero atu mitasani awong nona minari nasani newa giro nung ame puro Tuwa Bayau eno dange sero eero awongto eno pugaina ara.³¹ Nung awongto eno ayero yenu awongto nung gigiwato

kasa yenu giro nung mena aungne gaina.³² Ayero yenu awongto eyero sewato, "Name nagibe atu ang nenane nung nao eno ge tugata yetiya, nupema gera susuwa nao eno keregaiya, be aune moko nanao mene yo wigaya yetiya."³³ Awongto ge ayero sero iropuro ang yero nupema kapetegairo Yerusalem bamuwato ara. Ayero awongto buro-mani 11 awong otao mani enane augairo mitiwa tamuwa ara.³⁴ Tamuwato awong awongto eno eyero sewa, "Ge me nibamu. Tuwa nupema iropumiya. Iropuro Simonna-una kasa yeti gigeya."³⁵ Ayero sewa awongto nagibe atu ang nasani tani yewa auna ungwe didinasani sewato, "Nung ame eeti aune nato nung gigenato kasa yetiya." Ayero sewato arauwa.

Yesura buro-mani mene nung gigiwa.

Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23;

Apo 1:6-8

³⁶ Awong ge awiya sinasani mitiwa Yesu nung nuka nutope nunae-una towang daung atu kasa yero dopero eyero sena, "Niye dubo iwaingne mitiungpu."³⁷ Ayero senu awong sopine yero iwaeta ayero sero awang yero babari yewa.³⁸ Ayewa giro nune awong eno eyero sena, "Niye noeno iwawa nasani kotumao ninae sisigati nei?"³⁹ Niye te-wawong nana gipu, na naka natope kasa yero mitena. Wawong ninae mene na iniro gipu. Iwae awiya taung aingso aung, arata nane mene zo taung aingsore mitena era."⁴⁰ Ayero sero nung te-wawong nuna awong eno gipena.⁴¹ Ayero yenu awong nung giro yawa yawa bainakama yewa, arata nupema iwawa yero ge aung yenu bora-bora yero mitiwa giro nung awong eno eyero sena, "Ninae-una nona ena minao etu mitita?"⁴² Ayero senu giro wo ito gitau igi yewa mitina awiya pugaiwa⁴³ nung nunae benaungna atu puro minina.

⁴⁴ Nung ge awong eno eyero sena, "Gitau na niye aune dema nasani eyero sewang, 'Ge na eno gitau gaewa – Mosera sao tauyao ge auna atuta porofetera bukura atuta Sam bukura atu gaewa – ge awiya apakana me yariniya.' Ayero sewang."⁴⁵ Ayero sero nung kotumao nunae ininu tang senu awong be aune Tuwa Bayaura ge gayao auna susuwa gigeya kasa yena ara.⁴⁶ Nung awong eno eyero sena, "Tuwa Bayaura ge gayao eyero mitiya. Na Sorao Emo ninae Kristo mene yaya taungno magayana wari be etama aung yai aune nupema biritira atu iroparinena."⁴⁷ Arare niye Yerusalem etu zayero bowi nana keregaya emo bauno dubu sero sero amimene nigiro yazo nana yau sinasani dubo darawa yaya aune Tuwa Bayau mene pasena nunae

yangduwariniya. ⁴⁸ Niye tani apakana gosinowa auna ge keregairo sinasani ne-upu. ⁴⁹ Sana nigipu. Oweno Mama nana mene niye eno pugari sena awiya iyeng-tana wosi ninae-una yariniya. Arata niye napo ewiya oko yangduwae. Niye etu mitaya putoung uritira atu wosi ninae-una yai aune napo doro burora babarineya." Ayero sena arauwa.

Tuwa Bayau mene Yesu punu witi uritira yena.

Mk 16:19-20; Apo 1:9-12

⁵⁰ Yesu mene ayero sero awong puro baung Betani nape yero nung wawong buyagairo ikapari yero awong gao yena. ⁵¹ Nung awong gao nenu aune Tuwa Bayau mene nung punu nung awong yangdoro witi uritira yena. ⁵² Ayero yenu awong nung bowi yero yawa yawa bainakama nasani nupema wesora kapete Yerusalem gairo bamuwa. ⁵³ Atu baungno nasani awong be ozaung-zaung ibu bainana atu toiro Tuwa Bayaura yazo de ika gatinasani nauwa arauwa.

BOWI IWAING YOHANE MENE GAENA

Yohane nung Yesura buro-mani 12 auna zo. Nung Yesura ungwe ewiya tawing sero sero auna emo bauno eno gaena. Nung susuwa eyao eno sero gaena. Emo bauno apakana amimene Yesu gaya Kristo me yai nung tumo didinasani nao me iwaing tamaese. Arare nung buro Yesu mene nasani nauna awiya gege okowata, ungwe-maungwe yero nasani nauna auna ge witao awiya dema gaena.

Yesu Tuwa Bayaura ge puro tawing emo yero kasayena.

¹ Ge bera* nung nao gege nasani nauna. Ge bera nung Tuwa Bayaura benaungna atu nasani nauna. Ge bera nung nutope Tuwa Bayau. ² Nung awiya gitau susuwara otu Tuwa Bayau aune dema nao gege nasani nauna. ³ Ge bera nung Tuwa Bayaura wawong yero nona apakana yero aung yena. Arare nona kasayena, awiya nung aung nona zo oko kasayena. ⁴ Nao awiya nuna-una mitauna. Arare nao awiya emora-ina waegairo mitauna ara. ⁵ Waegao mene mume waegainu mume mene waego disari kaputena, arata waegatinoiya.†

⁶ Tuwa Bayau mene emo zo giginu kasayero nasani nauna yazo nuna Yohane. ⁷ Nung amimene waegaora bowi sari buna. Emo bauno apakana waegaora Maung tumo diyaese sero Tuwa Bayau mene senu kasayena ara. ⁸ Yohane nung nutope waegaora Maung okowata. Nung waegaora bowi gege maze sari buna.

⁹ Waegao me nung emo bauno apakana awiya waegao pugatinoiya, amimene be aune tawingna atu kasayero nasani nauna. ¹⁰ Nung tawingna atu mitauna. Awiya gege okowata. Tawing dema nune yena ara. Ayero yena, arata tawingna emo bauno awong nung saore oko giro baingtiwa. ¹¹ Nung tawing nuna-una kasayena, arata dubu nuna mene nung gosinasani aune nupema oko gao ine yewa. ¹² Arata ena mene awong nung otao yewa, o nung tumo diwa amimene Tuwa Bayaura mani awiso yaese sero nung yazo nunae mena puna ara. ¹³ Awong emora yura kasa yero Tuwa Bayaura mani awiso oko yewa. Awong emora aratamaora okowata, o emora sao tauyaora okowata, awong Tuwa Bayaura putoungna kasa yero mani awiso nuna yewa ara. ¹⁴ Ge bera nung emo yero kasayero naname-una towang atu nasani nauna. Ayero yenu nae simao waegaore nuna gigiwangne. Nung Tuwa Bayaura

Mani me, arare simao waegaore nuna-una gege mitauna. Nao mere monone awiya dubo nuna-una bebunu puro wosina ara.

¹⁵ Susuwa nuna awiya Yohane mene puro daung gairo wawa sero eyero sena, "Na nung aeno eyero sewang. 'Ago butuniya amimene nung gitau yao nana niya. Noeno okowata, na oko kasayaore nung nasani nauna.'" Yohane mene ayero sena ara.

¹⁶ Name apakana amimene soremawo iwawaing awiya zamena simena nuna-una atu pupunasani nonane. ¹⁷ Tuwa Bayau mene sao tauyao ge name eno pugari sero Mose eno pugaina ara. Arata Tuwa Bayau mene nao mere monone awiya name eno pugari sero Yesu Kristo eno pugainu puro buna ara. ¹⁸ Tuwa Bayau nung emo zo mene oko gigina. Aung nibamu arauwa. Arare Mani nuna dekaongka nuna-una deungbera mitoiya amimene Maung nuna name eno keregaina arauwa.

Yohane ge ou zayero suwao emo amimene Yesura ge keregaina.

Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17

¹⁹ Yuda emora gitau yao Yerusalem atu nauwa amimene pirisa ena wati mugo nunae aune awong awiya iyengitiro sewa baungno Yohane atata yero eyero sewa, "Ning emo aweni?" ²⁰ Ayero sewa Yohane nung susuwa nuna oko pungyao keregairo eyero sena, "Na Sorao emo ninae Kristo okowa." ²¹ Ayero senu awong nupema atata yero eyero sewa, "Aune ning aweni? Ning Kristora ai mani Eliya ing?" Ayero sewa nung eyero sena, "Na Eliya okowa." Ayero senu awong eyero sewa, "Ning porofete diya yero nonane awiya ning ari?" Ayero sewa nung eyero sena, "Aung arauwa." ²² Ayero senu awong nupema atata yero eyero sewa, "Ora ning aweni? Nae baungno emo babuze nae seseya bumenane aeno ge no sarinenine? Ning nitope susuwa nina se niganene." ²³ Ayero sewa nung abena eyero sena, "Porofete Yesaya mene ge zo gaena awiya nana-una atu me niya.

Na bowi sao emo eu yanawira atu nasani eyero sero nona, "Tuwara nagibo kora yepu korosae."

Ayero sena arauwa.

²⁴ Emo Yohanena-una bumuwawo awiya Farisayo mene iyengitiwa bumuwawo ara. ²⁵ Arare awong nung nupema atata yero eyero sewa, "Ning sorao emo nanae Kristo oko siya, o Eliya oko siya, porofete oko siya, sinesa awiya gi. Arare ning nono yero emo bauno ge ou susunesi?" ²⁶ Ayero sewa Yohane mene abena eyero sena, "Na emo bauno ou gege susunena ara. Arata ninae-una atu zo kasayero mitiya, niye nung

* 1:1: Ge bera awiya Yesu. † 1:5: Waegao awiya Yesu. Mume awiya Sanda dubu nuna aune.

oko gosinowa. ²⁷ Nune nana-ina bautara bumariniya amimene emo bainakama. Na emo wosao nibamu amimene te sog a nuna-una angsi besao ine teng oko yariniya.²⁷ Ayero sena ara. ²⁸ Susuwa awiya napo Betania, ou Yodan enabara mitauna, auna atu kasa yena. Yohane mene atu nasani atu emo bauno ge ou susunauna arauwa.

Yohane mene Yesu nung Tuwa Bayaura lama asena.

²⁹ Iya gainu Yesu mene Yohanena-una bautu nenu nung ake atu giro eyero sena, "Owiya gipu. Tuwa Bayaura lama mani ara. Nune tawing sero sero emo bauno auna pasena nuna diungno magayariniya. ³⁰ Na nung aeno eyero sewang, 'Ago butuniya nung gitau yao nana niya. Noeno okowata na oko kasayaore nauna.' Nung awiya ora. ³¹ Na natope nung gitau oko gigiwang kasa yena. Arata Isreli emo niye bowi nuna sana nigaese sero na kasa yero ge ou zayewang."

³² Yohane mene emo eno ge ayero sero aune zo eyero sena, "Oweno mene ni audubo ine yero uritira atu wosiro nuna-una adungno mitinu na gigiwang. ³³ Na gitau nung oko gigiwang kasa yena, arata Tuwa Bayau mene na emo bauno ge ou suwanese sero eyero sena, 'Oweno wosiro nuna-una adungno mitari niya emo amimene ge sai aune emo bauno Oweno pumarineya.' ³⁴ Na susuwa nuna giro eyero sinena: Nung Tuwa Bayaura Mani me." Yohane mene ge ayero sena arauwa.

Yesu mene buro-mani siwongpatige puna.

³⁵ Iya gainu Yohane buro-mani nuna etobe aune amimene dopero mitiwa ³⁶ Yesu butunenu giro Yohane mene eyero sena, "Tuwa Bayaura lama ora." ³⁷ Ayero senu buro-mani nuna etobe mene ge awiya nigiro Yesura-una ame bamuwato ara. ³⁸ Bautunewato Yesu mene kapetegairo giro awongto eno eyero sena, "Nito no kau neito?" Ayero senu awongto eyero sewato, "Rabai, (Ge naname-una, 'Gipao emo') ning garo nauna atu mitesi?" ³⁹ Ayero sewato Yesu mene eyero sena, "Bungputo gaeto." Ayero senu mani etobe amimene nung ago yero gare witiwato ara. Witiro wari awiya nung aune dema mitete duwato wari wosiro wari diti 4 kilok yena ara.

⁴⁰ Awongto Yohanena ge nigiro Yesu ago yewato auna zo yazo nuna Andreea. Nung Simon Petorora meta. ⁴¹ Andreea nung tato nuna Simon awiya mena taungno eyero sena, "Nato Yuda emora sorao emo yazo nuna Mesia awiya tamenato." (Mesia awiya Kristo.) ⁴² Ayero sero Yesura-una yuno baungno kasa yewato Yesu mene Petoro

giro eyero sena, "Yazo nina Simon. Ning Yohanena mani. Arata na yazo nina sekawa Sifas asinena arauwa." (Ge naname-una Daba Domito.) Ayero sena arauwa.

⁴³ Iya gainu Yesu nung Galilaya tawingna babari sero nasani aune Filip giro eyero sena. "Ning na ago ye." Ayero sena ara. ⁴⁴ Filip nung Besaida napora. Andereato Petoro awong napo dekaongka auna ara. ⁴⁵ Arare Filip mene Nataniel taungno eyero sena, "Emo zo Mose mene sao tauyao gera atu ge nuna gaena, arita porofete ena mene deka ayero gaewa, emo awiya tamenane. Nung Yesu Yosepera mani. Nung Nasarete napora arauwa." ⁴⁶ Ayero senu Nataniel mene ge abena eyero sena, "Nona iwaing zo mene Nasarete nape atu kasa yai teng yarinita?" Ayero senu Filip mene abena eyero sena, "Ayero sinesare bung babanano gase."

⁴⁷ Ayero senu Nataniel nung Yesura-una baungnu Yesu mene giro eyero sena, "Ewiya gipu. Emo ewiya Isreli emo me. Ge iwao dubo nuna-una oko mitiya." ⁴⁸ Ayero senu Nataniel mene Yesu atata yero eyero sena, "Na natu newang gigasi?" Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Filip mene ning oko tamaore na mena ning i fik susuwara atu mitesa gigena arauwa." ⁴⁹ Ayero senu Nataniel mene abena eyero sena, "Gipao emo, ning Tuwa Bayaura Mani me. Ning Isreli emora emo tuwa." ⁵⁰ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Ning i fik susuwara atu mitesa giro sesena auna eno gege na tumo didinesa? Tani yeme gigesa awiya agewa gege. Ago nona me baina kasa yero babai gosinarinesa." ⁵¹ Ayero sero nung eno eyero sena, "Na memokoba sane. Niye uriti be gausai Tuwa Bayaura angelo dubu mene na Emora Mani auna-una witiro wosiro anaya garineya ara." Ayero sena arauwa.

2

Yesu mene senu ou mene wain yena.

¹ Wari be etobe aung yenu Galilaya tawingna napo zo yazo Kena auna atu emo mene bauno ataise sero ana bonene newa Yesura ai dema mitina. ² Yesu buro-mani nuna aune awong dema babaese sewa giro baungno augaiwa. ³ Augairo mitasani ou wain miniwa aung yenu giro Yesura ai mene nung eno eyero sena, "Ou wain nuna aung yetiya." ⁴ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Na awong soremanese aeno sinesita? Auna be nana oko bao." ⁵ Ayero senu aune ai nuna mene soumani eno eyero sena, "Yesu mene buro ge nomaze sariniye, amaze diungno yepu." Ayero sena ara.

‡ 1:27: Soremao Ge zo Matiu 3:11 auna atu mitiya awiya gi.

⁶ Be aune garo auna atu au babuze 6 mitiwa ara. Yuda emora-una garo sero au ayao ine mitaunu aune awong ewowora tani nasani nonane taungne sainasani nauwa. Au awiya babuze. Au dekaongka auna ou baketi 10 mene sukupunauwa. ⁷ Arare Yesu mene soumani eno eyero sena, "Niye ou dungno aura yasagaipu bebumae." Ayero senu soumani mene ou dungno aura yasagaiwa bebumuwa ara. ⁸ Ayero yewa aune nung eyero sena, "Niye ou aura awiya ena dungno bonene maung eno puro baungpu." Ayero senu giro ou awiya ⁹ dungno puro bonene maung eno puro bautunewa ou awiya wain yena ara. Puro bamuwa bonene maung mene mininu bera atu mege yena. Ayero yenu nung ou wain awiya natu buna auna susuwa nung oko gao, arata soumani ou dumuwa amimene gigiwa. Arare bonene maung mene emo bauno atitinena awiya yau senu bunu ¹⁰ eyero sena, "Nae gitau ou wain me pugatinonane mininowa dubo sisigati noi aune, ou wain zuma wosao awiya ago pugatinonane mininowa. Tani nanae ayao mitiya ara. Arata nine mene zo ou wain me pungyero ou wain zuma wosao gitau pugesa mineya aune me ago pugatina." Ayero sena ara.

¹¹ Yesu nung Kena napo Galilaya tawingna atu tani putoungne nuna naungna awiya gitau atu zayero yena ara. Ayero yero nung putoung nuna keregainu buromani nuna mene tani putoungne awiya giro nung tumo diwa arauwa.

Yesu nung Tuwa Bayaura ibu baina awiya dang ayero sena.

Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46

¹² Ataora bonene aung yenu Yesu nung Kena napo doro baung Kapaneam nape yari nenu ai nuna metamaine aune buromani nuna amimene nung aune dema bamuwa ara. Baungno atu be daigairo oko nauwa. ¹³ Yuda emora iya dang be zo yazo nuna Magayao mene awong Daigaina auna be nugu yenu giro Yesu mene Yerusalem witiro baungna. ¹⁴ Yerusalem nape kasa yero Tuwa Bayaura ibu baina auna pae zo kasa ewe gao auna baungno atu lama aune bulimakao arita ni gumo awiya puro baungno wina-piti nasani newa gigina. Anasani moni tewo tame pugairo moni wina-piti nasani mitiwa ¹⁵ giro Yesu mene angsi ena puro tenero aune amimene lama bulimakao aune emore dema tunenu bamuwa tewo monine ininu kapetegainu moni wosi duru yena ara. ¹⁶ Ayero yero emo ni gumo puro dopero mitiwa aeno eyero sena, "Puro baungpu. Niye Mama nana-una ibura etu nona wina-piti yaya stowa ibu ine yoije sero awang sinena."

Ayero sena ara. ¹⁷ Yesu nung ayero yenu buro-mani nuna mene ge zo gayao mitoiya awiya kotumuwa. Ge awiya eyao era.

Ibu nina ewiya eno tini nana kapinoiya.

¹⁸ Arare Yuda emo mene Yesu atata yero eyero sewa, "Awe mene sesi tani awiya yetesi? Tuwa Bayau mene sai yarinesa awiya susuwa awiya pu daung gari sero tani putoungne zo ye ganene." ¹⁹ Ayero sewa Yesu mene be nunae-una ge puro abena eyero sena, "Niye ibu ewiya kasaya nane wari be etama gege mena yana nupema dopariniya." ²⁰ Ayero senu awong eyero sewa, "Mamono nanae mene ibu ewiya dangwang 46 ayao gapunaw besugaiwa, awiya nine wari be etama gege yasa dopaise sinesa?" Ayero sewa ara.

²¹ Arata Yesu nung taung aingso nuna-una ge awiya pu ibu bainana gairo sena ara. ²² Arare ago nete magayero aune magayaora atu seka yero iropunu aune buro-mani nuna mene ge awiya kotumuwa ara. Ayero kotupunasani Tuwa Bayaura ge gayao ena aune ge Yesu mene sena aune awiya gigiwa me yena.

²³ Yesu Yerusalem atu mitasani iya dang auna atu tani putoungne ena yenu emo daigairo mene tani putoungne awiya giro Yesu tumo diwa ara. ²⁴ Yesu nung nutope emora moko gosinasani susuwa nuna awong eno oko keregao. ²⁵ Nung emo zora susuwa gari sero emo ena oko atata yero nasani nauna. Nung nutope emora kotumao giro baingtiti nasani nauna arauwa.

3

Nikodema ungewe.

¹ Emo zo nasani nauna yazo nuna Nikodema. Nung Farisayo zo. Nung Yuda emora gitau yao bainakama yero nasani nauna. ² Emo amimene pingne Yesura-una baungno eyero sena, "Gipao emo, nae susuwa nina gosinonane. Ning gipao emo me mene Tuwa Bayaura bera bumasa. Ning tani yero nosa awiya emo mene Tuwa Bayau aung nasani yao ine oko mitiya."

³ Ayero senu Yesu mene abena nung eno eyero sena, "Na memokoba sana gi. Zo nung kasa yao seka nupema oko kasa yao yariniya, awiya nung Tuwa Bayaura napo gao ine teng oko." ⁴ Ayero senu Nikodema mene abena eyero sena, "Zo nung zai yao mene nono yero aune kasa yao seka nupema kasa yariniye? Nung aira tingyana nupema towai aune pumao teng oko yarinita?" ⁵ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Na memokoba sana gi. Zo nung oura ta owenona putoungna oko kasa yao yariniya, awiya nung Tuwa Bayaura nape babao ine teng oko yariniya. ⁶ Zo nung emora mesara kasa yao awiya tawingna

taung aingsore dema noiya. Arata zo nung Owenona mesara kasa yao awiya Owenone dema noiya. ⁷ Niye kasayao seka kasayaese sesena awiya nigiro wawong di oko gamase. ⁸ Bisi nung tebe-tabu supunoi ning bewing nuna gege nigitinosa, arata susuwa natu zayero butuniye o baungno natu aung niye, awiya ning susuwa oko gosinosa. Deka ayero zo nung Owenona mesara kasa yao auna susuwa ning oko gosinosa.” ⁹ Ayero senu Nikodema mene abena eyero sena, “Tani awiya nono yero kasayari niye?” ¹⁰ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Ning Isreli emora gipao emo mene tani awiya oko gao nosa ing? ¹¹ “Na memokoba sane. Nae nona dubora diti mene gosinonane, o nona diti moko mene gosinonane deka awiya sero nonane ara. Ayero yero nonane niye ge nanae doro nowa ara. ¹² Nona tawingna etu kasa yero noiya awiya sero nona giro nowa me oko yero noiya amimene uritira nona mitiya awiya sana nono yero gaya me yariniye? ¹³ Emo zo mene uritira witiro nawe oko wosina. Na Emora Mani nata uritira atu wosiwang. Nane gege nata uritira nona gosinena. ¹⁴ Mose mene gitau eu yanawira atu kapa puro yi yero puro witiro i pasaora ikogaina deka ayero na Emora Mani i pasaora ikogaese sao mitiya. ¹⁵ Arare na tumo diyarineya amimene nao me iwaing awiya tamarineya.” Ayero sena arauwa.

¹⁶ Zo nung Tuwa Bayaura mani tumo diyariniya amimene magayero mekora babaise okowata, nung nao me iwaing tamaise sero Tuwa Bayau mene emo bauno name eno dubo bayao bainakama nasani Mani nuna dekaongka iyengtinu wosina ara. ¹⁷ Tuwa Bayaura Mani mene emo gera pugaise auna okowata, emo soraise sero Tuwa Bayau mene senu wosina ara. ¹⁸ Zo nung Tuwa Bayaura Mani tumo diyariniya amimene Tuwa Bayaura kotora atu oko zuwariniya. Zo nung Tuwa Bayaura Mani oko tumo diyao yariniya nung amimene kotora atu mena zuwetiya ayero yariniya. Noeno okowata, nung Tuwa Bayaura mani dekaongka awiya oko tumo diyao yero noiya. ¹⁹ Arare kotora atu zuwao auna susuwa eyero mitiya era. Waegao mene tawingna kasa yenu emo awong waegaora babao awang sero mumena katu mitari sewa ara. Awong nao nunae meko, arare ayero yewa. ²⁰ Zo nung pasena yero noiya amimene waegao awang noiya. Waegao mene pasena nuna-una susuwa keregoiye sero awang nasani nung waegaora oko kasa yariniya. ²¹ Awong ge me nigiro puro nowa amimene waegaora kasa yero nowa. Zo nung waegaora kasa yai waegao mene buro

nuna-una susuwa keregatinai emo bauno mene giro buro nuna-una me awiya Tuwa Bayaura putoungna atu kasa yero noiya ayero sarineya.

Yohane mene Yesura susuwa keregaina.

²² Yesu mene buro-mani nuna punu Yerusalem doro Yudaya tawing agewara baungno nauwa. Atu nasani aune emo ena ge ou suwena. ²³ Yohane dema emo bauno ge ou susunasani mitina. Nung tawing zo yazo Aion, Selim nape ina atu nasani ge ou suwao buro nasani nauna. Nung tawing auna atu nasani nauna, noeno okowata, ou baina atu mitauna. Arare emo bauno nuna-una butunauwa ge ou susunauna ara. ²⁴ Yohane nung be aune Herode mene bunao gare oko pugaore atu buro nasani nauna.

²⁵ Arare Yuda emo zo aune Yohanena buro-mani awong taung aingso sayaora tani auna ge wina-se yewa ara. ²⁶ Ge sinete buro-mani mene baung Yohanena-una yero eyero sewa, “Gipao emo, gitau ning ou Yodan enabara atu nauwasa emo buro ning taunu susuwa nuna nae eno keregairo sasa, emo amimene be yeme eune emo bauno ge ou susunasani miti giro apakana nuna-una bautuneya.” ²⁷ Ayero sewa Yohane mene eyero sena, “Emo zo nung uritira Maung mene nona nung eno oko pugao yai nung nutope nona awiya pao ine teng oko ara. ²⁸ Na eyero sinasani niye eno sewang gigiwa, ‘Na Kristo okowa, arata Tuwa Bayau mene na pugainu nane nagibo nuna gitau nena.’ ²⁹ Emo zo bauno atariniya bauno awiya nuna gege ara. Arare nung yawa yawa nai otao nuna mene nugu dopero ge nuna nigiro deka ayero dubo iwaing yariniya. Emo bauno mene Yesura-una babeya, arare dubo iwaing yaora be nana kasa yetiya.* ³⁰ Nune na daigairo emo tuwa bainakama nibamu yariniya. Arata nane mene zo nuna wese nibamu yarinena.” Ayero sena arauwa.

³¹ Ika atu wosina amimene witao naname ara. Zo nung tawingna etu kasa yao amimene tawing euna, arare nung tawingna ge sinoiya. Arata uritira atu wosina amimene name apakana daigairo baina naname yero noiya ara. ³² Nune uritira nona gosinasani nauna awiya name eno keregairo sinoiya, arata emo mene ge nuna dotinowa. ³³ Zo nung Maina ge nigiro puro pu dube gairo noiya amimene ayero nasani ‘Tuwa Bayau ge me sinoiya’ asero noiya. ³⁴ Emo Tuwa Bayau mene senu wosina amimene Tuwa Bayaura ge sinoiya. Noeno okowata, Tuwa Bayau mene Oweno zere

* 3:29: Bauno pumao emo awiya Yesu. Otao nuna awiya Yohane. Bauno awiya Tuwara dubu name ara.

tutupore apana nung eno pugao gege pugainoia. ³⁵ Maung nung Mani nuna aratapu nasani nona apakana Mani nuna-una waweng pugainu mitoiya. ³⁶ Zo nung Tuwa Bayaura Mani tumo didinoia amimene nao me iwaing puro noiya. Arata zo nung Tuwa Bayaura Mani auna ge dero noiya amimene nao me iwaing oko gariniya. Emo ayao auna atu Tuwa Bayaura tini kapao mene mitao gege mitariniya.

4

Yesu Samaria bauno zore ge ungwewewato.

¹ Farisayo awong Yesura bowi eyero nigwi, “Yesu nung mani daigairo puro ge ou susuniya, arare emo bauno nung ago neya amimene Yohane ago nowa awiya daigatineya.” Ayero nigwi ara. ² Arata Yesu nung nutope emo zo ge ou oko suwena. Buro-mani nuna mene emo bauno ge ou susunauwa ara. ³ Arare Farisayo ge ayero nigwi giro Yesu mene Yudaya tawing doro kapetegairo Galilaya tawingna baungna ara. ⁴ Nagibo awiya Samaria tawing busero buwagairo bautunauna.

⁵ Yesu mene tawing awiya busero buwagairo bautunete Samaria napo zo yazo Saiko auna kasa yena ara. Napo awiya Yakobo mene mani nuna Yosepe eno tawing agewa pugaina auna nugu mitauna ara. ⁶ Nupema tawing auna atu Yakobora ou kote wamao zo mitauna. Arare Yesu nung atu kasa yenu wari diti 12 kilok yena ara. Ayenu nung putoung aung yenu giro ou kote wamao auna nugu atu aduna ara. ⁷ Adungno mitinu Samaria bauno zo ou dumari sero buna. Bunu Yesu mene giro nung eno eyero sena, “Ou piti minane.” Ayero sena ara. ⁸ Buro-mani nuna awong ma pumari sero nape bamuwa nung nata mitete bauno eno ou isa senu ⁹ bauno mene nung eno eyero sena, “Ning Yuda emo mene nono yero Samaria bauno na eno ou isa sinesita?” Ayero sena, noeno okowata Yuda emore Samaria emore awong kasugairo nasani nauwa, aeno bauno mene ge awiya sena. ¹⁰ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Nona Tuwa Bayau mene ning eno pugari siniya auna susuwa aune nupema na ou eno sinena auna susuwa dema gasa kasa yatiya, awiya ning ou eno na isa sasa nao me iwaing auna ou awiya ning eno pugatena.” ¹¹ Ayero senu bauno mene ge abena eyero sena, “Ou kote ewiya tura daung ware, ning kopu ou dumao aung. Arare nao me iwaingna ou awiya natu pumarinesita?” ¹² Ewowo naname Yakobo

nung ou kote ewiya wauna. Ayero yenu nung aune mani awiso nuna aune lama bulimakao aune awong apakana ou ewiya mininasani nauwa. Nung ou kote ewiya nae eno diriyegaina. Arata ning Yakobo daigatinesa, ayero sinesita?” ¹³ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ou ewiya mininowa nupema ouwe mena yero noiya. ¹⁴ Arata ou nane pugarinena awiya zo mene minai ouwe nupema oko yariniya. Nane ou awiya emo zo eno pugana, dubo nuna-una atu ou diti ine yero gubigubi nasani mitariniya. Ayero nai emo amimene nao me iwaing puro nasani nariniya.” ¹⁵ Ayero senu bauno mene eyero sena, “Emo, ning ou awiya pugasa miniro ouwe oko nai nane. Ayero na ou eno be ozaung-zaung etu butunona awiya duwane.”

¹⁶ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ning baungno emo nina puro nito dema baeto.” ¹⁷ Ayero senu bauno mene ge abena eyero sena, “Na emo aung.” Asenu Yesu mene eyero sena, “Ning emo nina aung sisa awiya me sinesa ara. ¹⁸ Ning emo wawong zo ayero atiro doro nosa. Arare be yeme ning emo zore nesa, arata nung awiya emo nina okowa, arare ning ge me sinesa.” ¹⁹ Ayero senu bauno mene eyero sena, “Emo, na yeme susuwa nina gosinena. Ning porofete me. ²⁰ Arare se gane. Kikiyongne nanae awong diri euna* atu augairo Tuwa Bayau bowi nasani nauwa, arata Yuda emo niye mene zo Yerusalem nape atu Tuwa Bayau bowi nasani nanenese sao mitiya ayero sero nowa.”

²¹ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Bauno, na ge sana nigasa me yaise. Be zo nugu niya. Be awiya kasa yai aune niye Mama bowi yari sero diri eunata Yerusalem nape atu oko yarineya. ²² Niye awiya oko giro baingtao nasani bowi nowa. Nanae mene zo giro baingtiti nasani bowi nonane. Noeno okowata, korayao iwaing yao awiya Yudara-una atu gitau kasa yaise sao mitiya. ²³ Be zo bariniya, be aune Tuwa Bayaura emo dubu me mene nung bowi yari sero ititire nao mere mene yarineya. Mama nung emo ayao mene nung bowi yaese arataungno yero noiya. ²⁴ Tuwa Bayau nung taung aingso okowata, nung ititi. Arare niye nung bowi yari sero taung mene okowata, ititire nao mere mene nung bowi nasani neupu.” ²⁵ Ayero senu bauno amimene ge abena eyero sena, “Na gosinena, Mesia yazo nuna zo Kristo amimene bariniya. Nung buro nona apakana pu daung gariniya.” ²⁶ Ayero senu Yesu mene nuna bera puro eyero sena, “Ge sinesa

* **4:20:** Diri euna. Awiya diri yazo Gerasim aeno sena. Samaria emo bauno mene Tuwa Bayau bowi yari sero Yerusalem oko babao. Awong diri Gerasim auna atu gege Tuwa Bayau bowi yero nasani nauwa. Soremao Ge zo Luka 9:53 auna atu mitiya awiya gi.

awiya mani zo oko mitiya. Na gege ara. Na ning aune dema ge sinena, naka kerauwa.”

²⁷ Ge ayero sinenu buro-mani kasa yero nung baunone dema ge ungwe newato awiya giro wawong di gamuwa ara. Arata susuwa no eno bauno eno ge siniye, o nono yero siniye, ayero sero atata yaora awiya gigiwa teng oko yenu giro duwa ara. ²⁸ Ayero yewa bauno nung kopu ou dumao nuna doro sungno baung nape yero emo bauno eno eyero sena, ²⁹ “Niye bungpu. Baungno emo zo gae. Nune nao nana-una susuwa apakana na eno keregaiya. Nung Kristo, ta?” ³⁰ Ayero senu awong kara Yesu gari bamuwa.

³¹ Awong Yesura-una butunewa buro-mani nuna mene Yesu eno eyero sewa, “Gipao emo, ning nona mini.” ³² Ayero sewa ge abena eyero sena, “Ma nana mitiya. Awiya niye oko gosineya.” ³³ Ayero senu buro-mani nuna mene awong nuka nuyetope wina-se yero eyero sewa, “Awe mene ma puro bumiye?” ³⁴ Ayero sewa giro nung eyero sena, “Nung na iyengtinu bumuwang auna be diungno buro nuna yero bautunete besugarinena amimene ma nana niya arauwa. ³⁵ Niye nika niyetope eyero sero nowa, ‘Ino siwongpatige ayao aung yai aune ma me yariniya.’ Ayero sinowa, arata nane mene zo eyero sinena. Niye diti-dati yero buro gipu. Ma pumaora be kasa yero mitiya.” ³⁶ Emo zo nung ma puro pu dekaongna gao buro yero noiya amimene zuma pupunoiya. Nung ma zo nao me iwaingna gerao awiya pu gare gati-noiya. Arare emo ma urao emo arita emo ma pumao emo awongto amimene dema yawa yawa yarineyato. ³⁷ Arare ge eyero sinonane amimene etu me yariniya, ‘Zo mene uraora buro noiya, arata zo mene pumaora buro noiya.’ ³⁸ Ma niye oko urao yewa auna me awiya pu gare gaese sesena babarineya. Buro awiya ena mene yewa auna me niye pupuneya.” Ayero sena ara.

³⁹ Samaria emo bauno daigairo mene baunona ge nigiro Yesu tumo diwa ara. Ayero yewa, noeno okowata, bauno mene nao nuna-una susuwa awiya apakana Yesu mene keregainu giro emo bauno eno susuware senu nigiuwa. ⁴⁰ Arare awong Yesura-una buro Yesu awong aune dema naise yuno puro baung nape yari sewa giro Yesu mene awong aune dema wari be etobe nauna ara. ⁴¹ Atu ge tugata nasani nenu emo bauno daigairo mene ge nuna nigiro nung tumo diwa. ⁴² Ayero yero bauno eno eyero sewa, “Gitau nae ungwe nina nigiro nung tumo diyenane. Arata yeme ewiya nae be-giti nuna-una atu ge nigiro eyero

sinenane: Nung tawing sero sero auna emo bauno auna Korayao Emo me.” Ayero sewa arauwa.

Yesu mene senu mani zora yaya aung yena.

⁴³ Yesu nung Samaria emo bauno aune dema be etobe mitete awong doro Galilaya tawingna baungna. ⁴⁴ Yesu nung ge gitau eyero sena, “Porofete awong napo nunae-una kasa yero emo yazore oko yero nowa.” ⁴⁵ Arare Yesu mene Galilaya tawingna baungno kasa yenu Galilaya emo nung giro arugairo yawa yawa yewa. Awiya noeno okowata, be zore awong baung Yerusalem yero Yuda emora iya dang auna atu buro Yesu mene yena awiya gigiwa.

⁴⁶ Yesu mene Galilaya tawingna kasa yero Kena nape baungna. Napo auna atu nung gitau senu ou mene wain yena. Atu baungnu, Kapaneam napo auna diya emo baina zo nasani nauna auna mani yaya mouyao puro mitina. ⁴⁷ Arare “Yesu nung Yudaya tawing doro yesese yero bung Galilaya tawingna niya” ayero sewa giro diya emo amimene baung Kena nape yero Yesura-una baungna ara. Baungno mani nuna magayari sero nasani nenu giro Yesu yuno puro gare baungno mani nuna kora yaise sena. ⁴⁸ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, “Niye tani putoungne ena aune buro baina ena awiya oko gao yarineya, awiya niye na oko tumo diyarineya.” ⁴⁹ Ayero senu diya emo mene eyero sena, “O Tuwa, mani nana magayoye sero, mena babasese sinena.” ⁵⁰ Ayero senu Yesu mene nung eno eyero sena, “Ning teba baung. Mani nina iwaing yetiya arauwa.” Ayero senu diya emo nung Yesura ge niginu me yenu giro baungna ara. ⁵¹ Yesese yero bautu nenu soumani nuna ena mene bowi puro buro nung taungno eyero sewa, “Mani nina iwaing yero niya.” ⁵² Ayero sewa giro mani iwaing yena auna wari diti be awiya gari sero atata yenu sewa, “Sipe wari diti towang dopero mitesesi aune taung kokoni yao nuna aung yetiya.” ⁵³ Ayero sewa diya emo mene susuwa eyero gigena: Be aune Yesu mene na yesese yanese sero eyero sesiya, “Mani nina iwaing yetiya.” Arare diya emo mene susuwa awiya giro nung arore awisore Yesu tumo diwa arauwa.

⁵⁴ Yesu tani yena, awiya nung Yudaya tawingna atu yesese yero buro Galilaya tawingna kasa yero aune tani awiya yena, awiya tani putoungne namba tu Galilaya atu yena arauwa.

† 4:35: Ma pumaora be. Nung nona minao eno oko, emo bauno eno sena. Awong Tuwara ge nigiro iwaing yaese sero aeno nona minaoa pugairo sena.

5

Yesu nung Betesida ou ubutura atu emo zo kora yena.

¹ Yuda emora iya dang auna be bunu Yesu nung witiro baung Yerusalem yena ara. ² Goma napo Yerusalem zimao auna towaora be zo yazo nuna Lama Towao be. Towao be auna atu ou ubutu zo mitauna yazo nuna Yuda gera Betesida. Ou auna deung bera atu bisi paora garo wawong zo mitauna. ³ Garo auna emo yare witao amimene apepegairo mitauwa. Emo ena diti guma yao, o ena te amao, o ena yu soyao daigairo mene atu mitauwa. [Awong ou kapu yai gari diya mitauwa. ⁴ Atu mitauwa be ena Tuwa Bayaura angelo zo mene wosiro ou ubutu awiya dedunaunu kapu naunu yaya emora-una atu zo mene gitau gitau yero wosi oura yero gutero yaya nuna mena aung naunu iwaing yero nasani nauwa.] ⁵ Arare emo zo nung asama yero mitawe dunu dawang 38 aung yena amimene atu mitina. ⁶ Yesu mene emo awiya giro yaya nuna nimoi-namoi mitauna awiya giro nung eno eyero sena, “Ning iwaing yari kotupunesita?” ⁷ Ayero senu emo asama amimene abena eyero sena, “O emo, ou kapu noi aune awe mene naka wawong iniro pumai wosiro ou awiya gutero iwaing yateni? Ena mene na daigairo wosi oura yero nowa giro na mitima nona.” ⁸ Ayero senu Yesu mene nung eno abena eyero sena, “Ning iropuro awao masi nina puro angye.” ⁹ Ayero senu emo asama awiya taung iwaing yenu nung iropuro masi nuna puro angyena ara. Wari be awiya Yuda emora Sabat iya dang mitiwa ara.

¹⁰ Arare Yuda emo mene emo iwaing yena aeno eyero sewa, “Iya be dang euna sao tauyao ge naname mitiya awiya ning noeno daigati nasani awao masi nina puro nesi?” ¹¹ Ayero sewa nung ge abena eyero sena, “Na kora yetiya emo amimene eyero sesiya, ‘Masi nina puro angye.’” ¹² Ayero senu awong eyero sewa, “Masi nina puro angye, awiya emo yazo awe mene sesiyey?” ¹³ Ayero sewa emo senu iwaing yena amimene Yesura yazo kauyena. Noeno okowata, Yesu nung emo dubu dopero mitiwa auna towang atu saingitiro baungna ara. ¹⁴ Ago Yesu mene emo awiya Tuwa Bayaura ibu bainana atu taungno eyero sena, “Ning taung nina iwaing yetiya, arata mou yao zo nina-una kasa yoiye sero, pasena doro neu.” ¹⁵ Ayero senu nung Yesu giro baingitiro baungno Yuda emo eno eyero sena, “Emo na kora yetiya awiya yazo nuna Yesu.” Ayero sena arauwa.

¹⁶ Yesu nung Sabat iya dang aune buro ayero nasani nauna, arare Yuda emo mene

giro nung iwo yewa ara. ¹⁷ Ayero yewa Yesu mene eyero sena, “Mama nana nung buro yao gege nasani noiya, arare na deka ayero buro nona.” Ayero sena ara. ¹⁸ Yesu nung Sabat iya dang sisigaina, nupema Tuwa Bayau nung Maung nuka nuna asinasani nung Tuwa Bayau ine ayero sena. Asenu Yuda emo mene gigiwa meko yenu giro awong nung dari sero nagibo tamari yewa.

Yesu mene name uwai iropanane aune nung kotora zaz yariniya.

¹⁹ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, “Na memokoba sana nigipu. Na Mani mene kotumao nana-una gege buro oko yero nona. Mama nana mene noiya a giro yero nona. Mama mene noi giro na Mani mene deka ayero yero nona. ²⁰ Mama nung na Mani nuna ewiya giro ara bainakama tapunoiya, arare buro noiya awiya teng gipinoiya. Arata buro ewiya gege okowata, buro witao ena mitiya awiya dema Mani eno gipai giro niye yangka sero wawong di gamarineya ara. ²¹ Mama nung emo magayao uwinoi seka yero nowa deka ayero na Mani mene aratamao nana-una zota zo awiya uwana seka yarineya ara. ²² Mama nung emo zaz oko noiya. Buro awiya apakana Maina wawong pugaina ara. ²³ Arare emo awong Mama bowi yero nowa, deka ayero Mani bowi yaese. Zo nung Mani oko bowi yao yariniya amimene Mama na iyengtina awiya dema oko bowi yao noiya ayero yariniya.

²⁴ Na memokoba sana nigipu. Zo nung ge nana nigiti nasani Mama nana na iyengtina auna ge nigitiniya amimene nao me iwaing yeme eune puro niya. Nung kotora atu oko zuwari niya. Nung tauyero magayao doro naora kasa yero noiya.

²⁵ Na memokoba sana nigipu. Be zo kasa yariniya — erawa mena kasa yero mitiya era — be aune mamagayao mene yaine nowa amimene Tuwa Bayaura Mani auna ge bewing nigarineya. Ena mene ge nigiro baingitiro seka yero narineya. ²⁶ Mama nung naora Maung, arare nung na Mani nuna eno nao diriyegainu na naora Maung yero nona. ²⁷ Na Mani, na Emora Mani. Arare Mama nana mene emora koto auna zaz buro awiya na Mamana bera yanese sero putoung na eno pugaina. ²⁸ Niye ge awiya nigiro oko wawong di gamae. Noeno okowata, be zo pugao mitiya awiya kasa yai aune mamagayao biritira atu awinowa amimene wawa nana nigarineya. ²⁹ Ayero nigiro iwaing nasani nauwa amimene iropuro nao me iwaing tamarineya. Arata meko yero nasani nauwa amimene zo iropuro koto yero kotora atu zuwarineya ara. ³⁰ Na dubo nana-una buro zo yao ine oko mitiya. Na ge Mama nana-una bera atu nigitinona

deka ayero nasani kotora zaz yero nona ara. Ayero nasani kotora zaz buro yana teng yariniya. Noeno okowata, na arata-mao nana-una okowata, nung na senu wosiwang auna aratamao ago yari yero nona ara.

Tuwa Bayau mene mani nuna-una susuwa keregatinoiya.

³¹ Na natope susuwa nana sana teng oko yariniya. ³² Susuwa nana awiya zo mene keregatinoiya. Nung susuwa nana keregati nasani ge me siniya awiya gosinena. ³³ Niye seseya buro-mani niniae mene Yohanena-una baungno atata yewa nung ge me keregairo sena ara. ³⁴ Emo zo mene susuwa nana keregaise awiya oko aratapunena. Niye susuwa nana nigaya Tuwa Bayau mene niye sorero pumaise sero niye eno sesena ara. ³⁵ Yohane nung waegao bainakama ine yero nasani niye waegaina. Waegao nuna giro be apungkaka gege yawa yawa nasani nauwa ara. ³⁶ Arata susuwa nana keregatinoiya amimene nung Yohane ine okowata. Nung witao. Buro Mama mene yanese sena awiya yero nona. Buro amimene susuwa nana eyero keregatinoiya: Mama mene senu wosiwang arauwa. ³⁷ Nupema Mama na senu wosiwang amimene susuwa nana keregatinoiya. Niye be nuna-una ge oko nigao yero nowa. Niye diti moko nuna oko gao yero nowa. ³⁸ Ge nuna dubo niniae-una oko mitoiya. Noeno okowata, niye Mama na senu wosiwang auna ge nigitinowa me oko yero noiya. ³⁹ Niye eyero sero nowa, 'Tuwa Bayaura ge gayao amimene nao me iwaing name eno pugariniya.' Ayero sinasani nao me iwaing tamari sero ge gayao zazagati nasani nowa. Ge gayao amimene susuwa nana keregatinoiya, ⁴⁰ arata niye na nao me iwaing niye eno puganese sero na aune dema tayao awang sinowa. ⁴¹ Emo mene na bowi yaese oko sinona.

⁴² Na susuwa niniae gosinona. Dubo niniae zo Tuwa Bayau Mama nana auna-una oko mitoiya. ⁴³ Na Mama nana-una ge diungno niniae-una wosiwang, arata niye ge nana doru na oko otao yero nowa. Nete emo zo kotumao nuna-una kasa niniae-una yai aune nung aune dema otao yarineya. ⁴⁴ Niye niyetope bowi wina-ye nasani nowa. Arata Tuwa Bayau nata niye bowi yaise ayero oko sao yero nowa amimene nono yero na tumo diyarinei? ⁴⁵ Niye na eno eyero oko sepu, 'Nune name gera pugai ge buro yarinene.' Na eno ayero oko sepu. Niye Mose tumo diro yero nowa, arare Mose mene niye gera pugariniya. ⁴⁶ Mose mene ge gaena, awiya na eno gaena ara.

Niye ge nuna nigaya me yatiya, awiya niye ge nana dema nigaya me yatiya. ⁴⁷ Arata niye Mosera ge gayao awiya nigaiwa me oko yao yenu giro dewa, arare nono yero ge nana nigaya me yariniye?" Yesu mene ayero sena arauwa.

6

Yesu mene emo 5,000 aeno ma pugainu miniwa.

Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17

¹ Yesu mene ge awiya senu aung yenu aune Galilaya ou nazi buwagairo baung enabara yena ara. Ou nazi auna yazo zo Taibirias asinowa. ² Buwagairo baungnu emo bauno yayare kora naunu iwaing nauwa awiya ena mene gosinawuwa, arare emo bauno dubu bainane mene nung ago yewa arauwa. ³ Ayero yewa Yesu mene buro-mani nuna puro witi diri yero adungno mitiwa ara. ⁴ Be auna atu Yuda emora iya dang zo yazo nuna Magayao mene awong Daigaina auna be nugu yena ara. ⁵ Arare Yesu mene emo bauno dubu baina nuna-una butunewa giro Filip atata yero eyero sena, "Ma naina atu puro emo bauno dubu baina aeno puganane minaya teng yariniye?" ⁶ Yesu nung buro zo yari kotupunena, arata nung Filip gaero gari atata yero sena ara. ⁷ Ayero senu Filip mene eyero sena, "500 kina mene ma puro puganane minaya teng oko yarinita, nowa." ⁸ Ayero senu buro-mani nuna zo Anderea, nung Simon Potorora meta, amimene eyero sena, ⁹ "Mani zo mene ma wawong zore ou wo etore puro niya. Arata emo bauno dubu baina, arare teng oko yarinita, nowa." ¹⁰ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Niye sepu emo bauno au dekaongna gairo adumae." Ayero senu giro awong sewa tawing auna yowangze mitina awiya isiyero adumuwa. Zare nuna awiya emo 5,000 ayao ine amimene adumuwa ara.

¹¹ Ayero yewa Yesu mene ma puro Tuwa Bayau eno dange sero emo bauno adungno mitiwa aeno bono yena. Ou wo deka ayero yenu teng yena. ¹² Miniwa teng yenu itoto duwa giro Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena, "Nona itoto mitete meko yariniya, aeno yangtagaipu." Ayero sena ara. ¹³ Asenu ma wawong zo miniwa auna itoto awiya yangtagaiwa saka 12 ayao be buna. ¹⁴ Emo mene tani putoungne awiya giro Yesu bowi nasani eyero sewa, "Porofete bainakama zo tawingna etu kasa yaise sao awiya era." ¹⁵ Ayero sero Yesu puro emo tuwa nuna awiya doru nata witiro baung diri yena arauwa.

* 6:1: Soremao Ge zo Luka 5:1 auna atu mitiya awiya gi.

Yesu mene ou tame atu ang yena.

Mt 14:22-33; Mk 6:45-52

¹⁶ Ture inu buro-mani nuna mene ou nazira wosiro

¹⁷ Kapaneam nape yesese yero babari sero wangna witiro bamuwa ara. Ayero bautunewa ping inu Yesu mene nunae-una oko kasa yao yenu ¹⁸ bisi tauyao nibamu bunu kakawa bainakama denu ¹⁹ awong dawero baung towang yero 5 kilomita ayao newa aune Yesu mene ou tame atu ang yero baungno wang nunae-una nugu kasa nenu giro awang yewa ara. ²⁰ Awang yewa giro Yesu mene eyero sena, "Awang oko yae. Nane butunena arauwa." ²¹ Ayero senu giro awong yawa yawa nasani nung iniwa wangna witinu aune awong napo babari sero newa auna mena kasa yewa arauwa.

Emo bauno Yesu tamari kau yewa.

²² Iya gainu emo bauno ou nazi enabara awinewa amimene eyero sewa, "Pingne wang dekaongka gege miti buro-mani nuna mene Yesu doro awong nata wangna witiro babeya ara." ²³ Ayero sewa, arata wang ena Taibirias nape atu buro kakamo Tuwa mene ma gao yenu miniwa auna bumuwa ara. ²⁴ Arare emo bauno mene Yesu buro-mani nuna aune awiya kau nete awong tamari sero wang buro mitiwa auna witiro baung Kapaneam nape yewa arauwa.

²⁵ Baung ou enabara yero Yesu kau nete taungno eyero sewa, "Gipao emo, ning nazi besi?" ²⁶ Ayero atata yewa Yesu mene eyero sena, "Na memokoba sana nigipu. Tani putoungne nona gosinowa aeno okowata, ma pugena mineya aeno gege na tamari sero kau neya. ²⁷ Niye ma zo mitima mena aung noiya aeno okowata, nao me iwaingna ma auna buro yepu. Na Emora Mani awiya Tuwa Bayau Mama mene putoung na eno pugainu pumuwang. Arare nao iwaingna ma awiya nane niye eno pugarinena." ²⁸ Ayero senu awong ge abena eyero sewa, "Nae nono yero Tuwa Bayaura buro yarinene?" ²⁹ Ayero sewa nung eyero sena, "Tuwa Bayaura buro eyao era. Na Tuwa Bayau mene senu wosiwang na awiya tumo dipu." ³⁰ Ayero senu awong ge abena eyero sewa, "Ning tani putoungne no yasa ganane ge nina me yari niye?" ³¹ Aya ewowo nanae eu yanawira atu nasani ma yazo mana awiya mininasani nauwa. Auna ge gayao eyero mitiya era: 'Uritira ma pugati naunu mininauwa.' "

Uritira ma auna ge.

³² Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Na memokoba sana nigipu. Mose nung uritira ma niye eno oko pugaina. Mama nana mene uritira ma me niye eno pugatinoyia ara. ³³ Ma Tuwa Bayau mene pugatinoyia amimene uritira

atu wosiro tawingna emo bauno niye eno nao tapunoia." ³⁴ Ayero senu abena eyero sewa, "O Tuwa, ning ma sinesa awiya be giti nae eno pugairo neu." ³⁵ Ayero sewa abena eyero sena, "Nao pugaora ma na era. Zo nung na aune dema tairo nariniya amimene meri oko nariniya. Zo nung na tumo diyariniya amimene ouwe oko yariniya.

³⁶ Na sesena gigeya. Niye na gosinowa, arata niye na oko tumo diyao yero nowa. ³⁷ Emo bauno Mama mene na eno pugatinoyia amimene apakana nana-una kasa yarineya. Zo nung nana-una bai na nung oko awang sarinena. ³⁸ Uritira atu wosiwang awiya kotumao nana-una okowata, Mamana bera buro nuna yari sero wosiwang ara. ³⁹ Nung senu wosiwang auna aratamao eyao era: Emo bauno dubu na eno pugaina awong awiya sisigairo meko yowi sero, be bainana atu awong uwana apakana iropaese. ⁴⁰ Mama nana-una aratamao awiya eyero mitiya era: Awong na Mani giro baingtiro tumo diyari neya amimene nao me iwaing pumarineya. Ayero yaya nane be bainana atu awong uwana iroparineya. Mama nana-una aratamao ayero mitiya arauwa." Ayero sena arauwa.

Yesu nung nao iwaing auna ma.

⁴¹ Yesu mene "Ma uritira atu wosina awiya na ara," ayero sena. Asenu Yuda emo gigiwa meko yenu giro eyero sewa, ⁴² "Emo awiya nung Yesu. Nung Yosefera mani arauwa. Name ai maungne nuna gosinenane. Arare noeno nung uritira atu wosinu siya ayero siniye?" ⁴³ Ayero sewa Yesu mene eyero sena, "Niye gugumama oko sepu. ⁴⁴ Zo nung kotumao nana-una gege nana-una bao auna yani oko mitiya. Mama na senu wosiwang amimene nung watimariniya, ami zo nung nana-una bariniya. Ayero yai nane be bainana atu uwana seka yero iropariniya. ⁴⁵ Porofete mene ge zo eyero gaewa mitoiya era: 'Tuwa Bayau nung nutope emo apakana ge nuna tugata yariniya.' Arare zo nung Mama mene ge gipai nigiro kotumao tamariniya amimene nana-una bariniya. ⁴⁶ Emo awe mene Mama gigine? Aung arauwa. Tuwa Bayaura-una atu wosiwang na dekaongka amimene Mama gigiwang ara. ⁴⁷ Na memokoba sana nigipu. Zo nung na tumo didinasani noiya amimene nao me iwaing awiya puro noiya ara. ⁴⁸ Naora ma na era. ⁴⁹ Aya ewowo ninawe eu yanawira atu nasani ma yazo mana mininasani nawe mamagayewa. ⁵⁰ Arata uritira ma miniro oko magayao nao gege nao awiya na era. ⁵¹ Naora ma uritira atu wosina awiya na era. Arare zo nung ma awiya miniro nao

gege nariniya. Goi nana mene ma niya ara. Arare emo bauno mene nao tamaese pugarinena.”

⁵² Ayero senu Yuda emo nuka nuyetope wina-se yero eyero sewa, “Nung nono yero goi nuna pugai minanense siniye?”
⁵³ Ayero sewa Yesu mene eyero sena, “Na meba sinena. Niye Emora Mani auna goire yure oko minao yarineya, awiya nao me dubo ninae-una oko mitariniya.”⁵⁴ Zo nung goi nana aune yu nana aune minariniya amimene nao me iwaing tamariniya. Ayero yai nane be bainana atu nung uwarinena ara. ⁵⁵ Goi nana mene ma me. Yu nana mene ou minao me. ⁵⁶ Goi nana aune yu nana aune minariniya amimene na aune dema nariniya. Ayero yai na deka ayero nung aune dema narinena. ⁵⁷ Mama nung naora Maung amimene na senu wosiwang, arare nao nana awiya Mamana-una tauyao mitoi nona. Arare zo nung na minariniya awiya deka ayero nao nuna nana-una mitai nariniya. ⁵⁸ Uritira ma auna susuwa ayao mitiya ara. Awiya aya ewowo ninae mene miniwa, ayao ine okowata. Awong ma awiya mininasani magagayewa. Arata zo mene ma ewiya minariniya amimene nao gege nariniya.” Ayero sena ara. ⁵⁹ Yesu nung Kapaneam nape atu yere ibura atu ge awiya awong eno tugata yena arauwa.

Ena mene Yesura ge awang sewa.

⁶⁰ Dubu nuna-una ena mene ge awiya nigiro eyero sewa, “Ge awiya nigenane teng oko niya. Ge awiya awe mene nigai teng yari niye?” ⁶¹ Ayero sinasani dubo tu mene gugumama gagumama sinewa Yesu mene mena yetine yero giro eyero sena, “Ge awiya nige ya meko nita?” ⁶² Arare na Emora Mani mene nupema kapetegairo uritira wita-na gaya nono yari niye? ⁶³ Owenone mene nao emo bauno eno pugatinoyia. Taungna goi mene oko sorepunoyia. Na ge sinona awiya Owenone arita naore ara. ⁶⁴ Arata niye zo nigiro na tumo oko diyao yero nowa.” Yesu mene ayero sena. Noeno okowata, nung awong ena mene ge nuna nigiro nung tumo oko diyao yarineya auna benaung nunae gitau otu mena giginu aung yena ara. Arita emo nung keregari nauna auna benaung dema mena giginu aung yena. Aeno ge awiya sena ara. ⁶⁵ Arare nung ge zo susuono eyero sena, “Na aeno eyero sinena era. Zo nung Mama mene oko soremao yai nana-una bao auna yani oko mitiya.” Ayero sena ara. ⁶⁶ Arare be auna atu dubu nung ago nauwa auna ena mene nung aune dema nao awiya bereya yenu nung doro bamuwa ara. ⁶⁷ Ayero

yewa Yesu mene buro-mani 12 atata yero eyero sena, “Niye deka ayero na duwari kotupuneita?” ⁶⁸ Ayero senu Simon Petoro mene abena eyero sena, “Tuwa, ning doro zo ana-una babari nenine? Nao me iwaing auna ge nina-una mitoiya.” ⁶⁹ Arare nae ning tumo didinasani eyero gigenane me yetiya: Ning Tuwa Bayaura Mani dang.” ⁷⁰ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Na niye buro-mani 12 yangtagairo pumuwang. Arata ninae-una zo mene nono yero Sanda ine yero niye?” ⁷¹ Ayero sena, awiya nung Simon Iskeriot auna mani yazo Yudas aeno sena. Nung Yesura buro-mani 12 auna otao zo amimene nawe Yesu keregairo iwora waweng pugaina.

7

Yesura metamani mene Yesu oko tumo diyao yewa.

¹ Yesu mene ayero senu giro Yuda emo ena mene Yesu dari sero opene ge diwa tauyenu Yesu mene ge awiya nigiro giro Yudaya tawing doro Galilaya tawingna gege atu buro baungno nasani nauna ara. ² Ayero nenu Yuda emora iya dang zo yazo nuna Koubogara Iya Dang* auna be nugu yena ara. ³ Ayero yenu metamani nuna mene nung eno eyero sewa, “Ning tawing ewiya doro Yudaya tawingna baungno tani ena yero nosa awiya otu yasa emo bauno ning ago yero nowa amimene gae.” ⁴ Zo nung emo baina yari kotupunoyia amimene buro nuna oko puingnoiyia. Arare ning buro me iwaing yero nasani giro baungno emo bauno apakana auna benaungna atu ye gae.” Ayero sewa ara. ⁵ Metamani nuna mene ge ayero sewa, noeno okowata, awong nung tumo oko diyao nasani nauwa. ⁶ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, “Be nana oko bao. Niye zo be aung buro gege yero nowa teng yero noiya. ⁷ Emo bauno mene niye iwo yao ine teng oko. Arata nane mene zo nao nunae meko awiya keregatinona giro na iwo yero nowa. ⁸ Niye augaora baungpu. Nane zo augao auna oko babari nena. Noeno okowata, be nana oko kasa yao.” ⁹ Ayero sero nung Galilaya tawingna kaatu mitinu ¹⁰ awong gitau bautunewa aune nung nata opene ago baungna ara. ¹¹ Ayero yenu iya dang be nugu yenu Yuda emo babuze amimene nung kau nasani eyero sewa, “Nung natu mitiye?” Ayero sinewa ¹² aune emo dubu baina amimene ge daigairo sinasani ena mene eyero sewa, “Nung emo iwaing.” Asinewa ena mene eyero sewa, “Aungwa. Nung ge iwi nasani emo bauno etegati

* 7:2: Koubogara Iya Dang. Aya-ewowo nunae mene Mose aune dema eu yanawira atu nasani nauwa auna ge ungewe nuwegowi sero, awong dawang sero ibu-garo yangdoro baungno kouboga sinero Sande dekaongka ayao atu nasani yero nauwa.

noiya.” Ayero sewa ara. ¹³ Arata dubu baina mene Yuda emo babuze awiya awang nasani ge bautara sewa arauwa.

Yesu nung Tuwa Bayaura Bowi Iwaing puro wosina.

¹⁴ Iya be dang towang daung yenu Yesu mene Tuwa Bayaura ibu bainana mokora toiro emo bauno ge tugata yena. ¹⁵ Ge tugata nenu Yuda emora gitau yao mene giro wawong di gauno eyero sewa, “Nung nigao garo naname-una oko towao amimene nono yero ge susuware nigine?” ¹⁶ Ayero sewa Yesu mene eyero sena, “Na gera susuwa niye eno tugata yero nona, awiya nana okowata, na senu wosiwang auna arauwa. ¹⁷ Niye na kotumao nana-una gege ge tugata yero nonita Tuwa Bayaura bera ge tugata yero noni, ayero sinowa. Arata emo zo mene Tuwa Bayaura ge dipunasani nariniya amimene na ge sinona auna susuwa gariniya. ¹⁸ Emo zo nung kotumao nuna-una ge tugata yero noiya amimene taung nuna puro witari sero noiya. Arata emo zo nung buro burora maung auna bowi kasa yaise sinoiya amimene ge iwao aung ge me gege sinoiya. ¹⁹ Mose mene sao tauyao ge gaero niye eno pugaina, arata ninae-una zo mene oko dipunoiya. Arare noeno na dari sinei?” ²⁰ Ayero senu emo bauno amimene girara sero eyero sewa, “Ning iwae mene dubo nina-una miti dau nasani sinesa. Awe mene ning dari siniye?” ²¹ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, “Na tani putoungne dekaongka yewang niye giro wawong di gauno kotupu nasani mitowa ara. ²² Sana nigipu. Mose mene mani emodidi ninae-una taung aingso agewa kapaese sena. Awiya Mose mene okowata, aya ewowo ninae mene zayewa ara. Arare buro awiya yaora be butunoi Sabat iya auna atu yero nowa. ²³ Awiya Mosera sao tauyao ge daigowi sero niye Sabat iya auna atu mani emodidi ninae auna taung aingso kapero nowa. Arata nane mene zo emo zora taung aingso zere tutupore awiya Sabat iya auna atu kora yewang. Aune niye noeno na eno tini kapao pupunei? ²⁴ Na pasena yaine yewang asero buro nana meko oko sae. Buro nana-una susuwa giro baingtiro aune buro iwaing ta meko ing, awiya sepu.”

²⁵ Ge ayero senu Yerusalemna emo bauno ena mene eyero sewa, “Emo dari sinowa awiya ara. ²⁶ Gipu. Nung awong eno ge benaungna atu pasero siniya, arata awong nung eno ge zo oko sao neya. Pirisa awong nung gosinowa Kristo yero noita? Aungta nowa. ²⁷ Name kasayao nuna gosinenane. Arata Kristo bariniya auna kasa yao awiya zo mene oko gariniya.” Ayero sewa arauwa.

²⁸ Yesu nung Tuwa Bayaura ibu bainana atu dopero ge tugata nenu ge awiya sewa

nigiro abena eyero sena, “Niye na gosinowa, nupema kasayao nana-una susuwa gosinowa. Arata na kotumao nana-una oko wosiwang. Nung na senu wosiwang awiya me ara. Niye nung oko gosinowa. ²⁹ Na nuna-una atu wosiwang, nupema nune senu wosiwang, arare na nung giro baingtitinona.” Ayero sena ara. ³⁰ Ayero senu awong nung bunari sewa, arata be nuna oko bao, arare wawong nuna-una tame pugao awiya mou yero duwa ara. ³¹ Ayero yewa emo bauno daigairo mene Yesu tumo diro eyero sewa, “Kristo bariniya awiya emo emimene tani putoungne yero noiya awiya daigairo yarinita? Aungta nowa.” Ayero sewa arauwa.

³² Emo bauno awong ge ayero opene sinewa Farisayo mene nigiro pirisa babuze enane dema augairo Yesu bunari sero ge sinete gorobo emo iyengtiwa Yesu pari sero bamuwa arauwa.

Yesu nung Maungna-una kapete gari sena.

³³ Yesu mene eyero sena, “Na be apungka gege niye aune dema nete nung na senu bumuwang auna-una kapete garinena ara. ³⁴ Ayero yana niye na kauyao buro bainakama yero oko tamari neya. Baungno narinena auna niye babao ine teng oko ara.” ³⁵ Ge ayero senu Yuda emo nuka nuyetope ge wina-se yero eyero sewa, “Nung natu babai kau yanenese siniye? Yuda emo otao mani naname Grik tawingna atu nowa auna-una baungno Grik emo ge tugata yari sinita? ³⁶ Nung eyero sesiya, ‘Na kau yero oko tamarineya. Nupema babarinena auna niye babao ine teng oko.’ Noeno ge ayero siniye?” Ayero sewa arauwa.

Ago Oweno bariniya auna ge sena.

³⁷ Iya dang awiya besugatinenu Yuda emo awong augairo mitiwa aune Yesu mene iropuro dopero wawa sero eyero sena, “Zo nung ouwe yai giro nana-una buro ou minaise. ³⁸ Auna ge gayao zo eyero mitiya, ‘Zo nung na tumo diyariniya auna dubora atu nao me iwaing auna ou sasa ine bao gege butunasani mitariniya.’” Ayero sena ara. ³⁹ Awiya emo nung tumo didinowa amimene Oweno pumarineya amaze ayero sena. Yesu mene Owenona ge awiya oura pugairo ge awiya sena. Be auna atu nung uritira waegaora oko kapetegairo witao yena, arare Oweno mene oko wosao yena.

⁴⁰ Emo bauno awong ge awiya nigiro eyero sewa, “Porofete diya yero nonane nung ara.” ⁴¹ Ayero sinewa ena mene zo eyero sewa, “Nung Kristo me.” Ayero sewa ena mene enana ge dero eyero sewa, “Kristo mene Galilaya atu nono yero kasa

yariniye? Aungta nowa. ⁴² Tuwa Bayaura ge gayao zo eyero mitiya era: 'Kristo nung Dawidira napo susuwa Betelehem atu sais-ibuna nuna-una towang atu kasa yaise sao.' Ge gayao ayero mitiya." Ayero sewa arauwa. ⁴³ Emo awong Yesura ge ayero sinasani dubu sero gagausera ara. ⁴⁴ Ayero nasani ena mene Yesu bunari ge sewa, arata nung zo za oko iniwa.

Yesu bunari ge gege sero duwa.

⁴⁵ Gorobo emo awong pirisa babuzere Farisayora-una kapetegairo bamuwa awong atata yero eyero sewa, "Niye noeno nung oko puro bao yetei?" ⁴⁶ Ayero atata yewa gorobo emo mene eyero sewa, "Nung emo ge iwawaing sinowa awiya daigairo ge iwaing-kawaing nibamu sesiya aeno nae nung oko pumao dotenane." ⁴⁷ Ayero sewa Farisayo emo mene abena eyero sewa, "Nung niye dema etegai gige ya me yetiya. ⁴⁸ Simai Farisayore nanae-una awe mene nung tumo didinoiye?" ⁴⁹ Awiya aung ara. Arata emo bauno dubu baina nung ago neya amimene Mosera sao tauyao ge oko gao nasani nowa, arare waru nuna-una mitoiya." ⁵⁰ Ayero sewa otao nuna-una nuna Nikodema nung gitau be zo Yesura-una baungna amimene eyero sena, ⁵¹ "Niye sepu. Emo zo name susuwa nuna oko gao, arita pasena nuna oko tamao nasani nung tebeba gera puganese sao mitita? Sao tauyao naname mene ayero yanenese sinita?" ⁵² Ayero senu otao mani nuna mene abena eyero sewa, "Ning deka Galilaya emo ing? Ning sao tauyao ge naname zazagao buro yero bautu nete eyero garinesa: Galilaya tawingna atu porofete zo kasa yaise sao oko mitiya." ⁵³ [Ge ayero sinete doru soma sero zanero bamuwa arauwa.

8

Awong pasena bauno zo Yesura-una puro bamuwa.

¹ Yesu nung Oliwa diri witiro ² atu mitinu iya gainu atu yesese yero baungno Tuwa Bayaura ibu bainana toinu emo bauno daigairo mene nuna-una buro augaiwa giro adungno ge tugata yena. ³ Ayero nenu sao tauyao ge gipao emo aune Farisayo awong amimene bauno zo kuma nenu tamuwa awiya puro pu towang gairo Yesu eno eyero sewa, ⁴ "Gipao emo, bauno emimene kuma ni tameya. ⁵ Mose mene sao tauyao ge naname gainasani bauno eyao ine awiya daba mene danane magayaese sena. Arata ning nitope nono yanenese kotupunesi?" ⁶ Ayero sewa, awiya noeno oko, awong nung atata yaya abena ge zo sai giro nung puro gera pugari aeno sewa. Ayero sewa Yesu nung awong eno ge abena oko sao. Nung utero tawingna atu owe nasani

mitina. ⁷ Ayero yenu awong nung atata yerota yero ayewa giro zutiyoero eyero sena, "Ninae-una zo pasena aung noiya amimene daba puro zayero daise aune dae." ⁸ Ayero sero nupema utero tawingna atu owe susuno nena. ⁹ Ayero nenu awong ge nuna nigiro bauno awiya doru babuze mene gitau yewa tiri-tara yero baungno aung yewa ara. ¹⁰ Ayero yewa bauno nata mitinu Yesu diti yero giro nung eno eyero sena, "Awong naiye? Zo mene ning gera pugaita?" ¹¹ Ayero senu bauno mene abena eyero sena, "O Tuwa, aung ara." Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Na deka ayero ning gera oko pugatinena. Ning baungno nasani pasena nupema oko yase." Ayero sena arauwa.]

Yesu nung tawingna waegao.

¹² Yesu mene emo bauno eno ge zo eyero sena, "Na tawing sero sero auna waegao. Arare zo nung na ago yariniya amimene mumena oko bautu nariniya. Nung naora waegao nuna-una mitai nariniya arauwa." ¹³ Ayero senu Farisayo emo mene eyero sewa, "Ning nitope susuwa nina keregatinesa, awiya gosinenane me oko yero niya." ¹⁴ Ayero sewa giro Yesu mene abena eyero sena, "Na natope susuwa nana keregatinena amimene me aung oko yero niya. Na natu bumuwing arita natu bautuneni, auna susuwa gosinasani aune ge sinona. Arata ninae mene zo na natu bumuwing arita natu bautuneni, auna susuwa kauyero nowa ara. ¹⁵ Niye taung nana gege giro na zaz yero nowa. Arata nane mene zo zaz yaora buro oko yero nona. ¹⁶ Arata na zaz yaora buro yatena, awiya buro me yatiya. Noeno okowata, na nata oko mitena. Nung na senu wosiwang amimene na aune dema noiya. ¹⁷ Sao tauyao ge gayao ninae auna atu ge eyero mitiya, 'Emo etobe mene nona zora susuwa sayato teng yariniya. Ayero yai me ayero sarineya.' ¹⁸ Arare na susuwa nana natope keregairo nona aune Mama na senu wosiwang amimene dema keregatinoiya." ¹⁹ Ayero senu awong nung atata yero eyero sewa, "Maung nina naiye?" Ayero sewa nung abena eyero sena, "Niye na oko giro baingtao yero nowa. Arare niye Mama nana deka ayero oko giro baingtao yero nowa. Niye na giro baingtateya, awiya Mama nana dema giro baingtateya." Ayero sena ara. ²⁰ Yesu nung ibu bainana atu mitasani awang wau-moni pugatinauwa auna nugu dopero ge tugata nasani aune ge awiya sena. Arata magayaora be nuna oko bao, arare awong nung oko sanao yewa.

Yesu mene eno nung oko tumo diyao auna susuwa keregati nasani susuwa nuna dema keregaina.

²¹ Yesu mene awong eno nupema eyero sena, "Na niye doru babana na kau yero pasena ninae aune dema nete magayarineya. Na baungno narinena auna niye babao ine teng oko ara." ²² Ayero senu Yuda emo mene eyero wina-se yewa, "Nung eyero siniya, 'Na baungno narinena auna niye babao ine teng oko.' Ge ayao awiya noeno siniye? Nung nutope taung nata dema magayari sinita?" ²³ Ge ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Niye enakara. Na ikara. Niye tawingna. Na tawingna okowa. ²⁴ Aeno na niye eno ayero sesena, 'Niye pasena ninae aune dema nete magayarineya.' Na susuwa nana keregatinona, awiya nigaya me oko yao yariniya, awiya niye pasena ninae aune dema nete magayarineya." ²⁵ Ayero senu awong nupema atata yero eyero sewa, "Ning aweni?" Ayero sewa nung abena eyero sena, "Na sinona nigitinowa. ²⁶ Na pasena ninae daigairo keregairo niye gera pugari sero awega-ziwega yero baingtatenana. Arata nung na senu wosiwang amimene ge me sinoiya. Arare nane be nuna-una atu nigiwang awiya gege tawingna etu keregatinona." Ayero sena ara. ²⁷ Nung Maung eno ayero senu awong oko giro baingtao yewa giro ²⁸ nung nupema eyero sena, "Niye Emora Mani awiya i pasaora ikogairo aune susuwa nana garineya. Be aune na buro yero nona awiya kotumao nana-una oko yero nona awiya garineya. Mama mene gipena awiya puro nasani sinona awiya dema garineya. ²⁹ Nung na senu wosiwang amimene na aune dema noiya. Be giti awiya buro nona a giro aratapunoiya. Arare nung na oko duwao na aune dema noiya." Ayero sena arauwa.

Pasenana soumani auna ge.

³⁰ Yesu ge ayero senu emo daigairo mene nung tumo diwa.

³¹ Awong awiya Yuda emo, arare Yesu mene awong eno eyero sena, "Niye ge nana nigiro baingtiro diungno narineya, awiya niye mani dubu nana me yero narineya. ³² Niye ayero nasani ge me nigiro baingtaya amimene bunao ninae besariniya. Besai bunao aung iwaing narineya." ³³ Ayero senu abena eyero sewa, "Nae Abrahamna saisibuna. Nae emo zora soumani oko yero nonane. Nae bunao aung narinenane, awiya sesesa auna susuwa nono yero mitiye?" ³⁴ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Na memokoba sana nigipu. Zo nung pasena yero noiya amimene pasenana soumani yero noiya. ³⁵ Soumani mene emo tuwa nuna-una ibu auna atu oko nao gege nariniya. Arata emo tuwara mani

mene maungna ibu auna atu nao gege nariniya. ³⁶ Arare Mani mene niye besariniya, awiya niye pasenana bunao aung narineya. ³⁷ Niye Abrahamna saisibuna awiya na gosinena. Arata ge nana mene ninae-una mokora oko towao yero noiya, aeno niye na daya magayanese sineya. ³⁸ Na Mama nana-una atu nona gosinasani naungwa awiya niye eno tugata yero nona, arata niye mene zo maung ninae-una nigwiwa awiya yero nowa." ³⁹ Ayero senu awong abena eyero sewa, "Nae mama nanae Abraham." Ayero sewa Yesu mene eyero sena, "Niye Abrahamna saisibuna natei siya, awiya niye Abrahamna tani puro nateya. ⁴⁰ Tuwa Bayaura-una atu ge me susuware nigiwang awiya niye eno tugata yero nona, aune niye noeno na dari sinei? Gorobo ayero yao awiya Abraham mene oko yero nauna. ⁴¹ Arata ninae zo maung ninae-una buro yero nowa." Ayero senu awong eyero sewa, "Nae towangna mani okowa. Tuwa Bayau nung mama nanae dekaongka." ⁴² Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Maung ninae Tuwa Bayau siya, awiya niye na ara tamateya. Noeno okowata, na Tuwa Bayaura-una atu bumuwang. Na kotumao nana-una oko wosiwang. Tuwa Bayau mene senu wosiwang. ⁴³ Niye noeno ge nana oko gao yero nowi? Niye oko gao yero nowa, noeno okowata, ge sinona awiya niye nigao teng oko. ⁴⁴ Niye maung ninae Sanda auna mani awiso, arare arata-mao nuna ago yero buro meko awiya yari sero sinowa. Nung gitau otu emo dedunaunu mamaganauwa, deka ayero yero butunoiya arauwa. Nung ge me oko puro noiya. Noeno okowata, ge me zo nuna-una oko mitiya. Ge iwao nuna mene nuna-una mokora atu beburo mitoiyare nung ge iwaora maung yero noiya. ⁴⁵ Aeno ge me nana sinena, awiya nigitineya me aung ine niya. ⁴⁶ Ninae-una zo mene na pasena emo ayero sai me yarinita? Aung ara. Na emo ayao amimene ge me susuware tugata yero nona niye noeno gosinowa me oko yao yero noiye? ⁴⁷ Zo nung Tuwa Bayaura mani yero noiya amimene Tuwa Bayaura ge nigitinoiya. Niye Tuwa Bayaura mani oko yero nowa, aeno ge nuna awang sinowa arauwa." Ayero sena arauwa.

Abraham oko kasa yaore Yesu nasani nauna noiya.

⁴⁸ Ayero senu Yuda emo mene eyero sewa, "Nae ning eno eyero sinenane: Ning Samaria emo. Iwae mene nina-una mokora mitiya. Ning eno ayero sinenane awiya ge me ara." ⁴⁹ Ayero sewa Yesu mene eyero sena, "Iwae nana-una mokora oko mitiya. Na mama nana bowi yero nona, arata ninae mene zo yazo nana puro wowosinowa.

⁵⁰ Na yazo bowire nana de ika yari oko sinona. Zo mitiya amimene yazo nana de ika gatinoyia. Nune zaz yero noiya. ⁵¹ Na memokoba sana nigipu. Zo nung ge nana nigiro puro nariniya amimene oko magayariniya. Nung nao gege nasani nariniya.” ⁵² Ge ayero senu Yuda emo awong eyero sewa, “Iwae nina-una mokora mitiya awiya gosinenane me niya. Abraham magayena nupema porofete ena awong deka ayero mamagayewa. Arata ning eyero sinesa, ‘Zo nung ge nana puro nasani nariniya amimene oko magayariniya.’ ⁵³ Mama naname Abraham magayena. Arata nine nung daigari sinesita? Porofete deka ayero magayewa ara. Ning noeno taung nina puro wiwitinesi?” ⁵⁴ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, “Na taung nana puro witana teng oko yariniya. Mama nana noiya, awiya niye Tuwa Bayau ninae asero nowa, nung amimene na bowi noiya. ⁵⁵ Niye nung oko giro baingtini-nowa. Nane mene zo giro baingtini-nowa. ‘Na nung oko gao nona,’ ayero satena, awiya na ge iwao ge sao emo ine yero niye ine yatena. Na nung giro baingtiti nasani ge nuna dipunasani nona. ⁵⁶ Maung ninae Abraham nung kasa yaora be nana gari sero yawa yawa nasani nauna. Arare nung be nana giro yawa yawa yena.” ⁵⁷ Ayero senu Yuda emo mene abena eyero sewa, “Ning dawang nina 50 oko yao amimene Abraham gasita?” ⁵⁸ Ayero sewa nung eyero sena, “Na memokoba sana nigipu. Na Abraham oko kasa yaore naungwa nona era.” ⁵⁹ Ayero senu awong daba puro nung daya magayaise sero yewa ibu mokora atu tara yero kasayena arauwa.

9

Yesu mene emo diti guma yao zo kora yena.

¹ Yesu nung bautunete emo zo aira tiyangna atu diti guma yao kasa yero mitauna awiya tauna. ² Ayero yenu buru-manu nuna mene nung atata yero eyero sewa, “Gipao emo, pasena ana mene aune emo ewiya diti guma yeni? Pasena nuna-unata aira maungna auna ing?” ³ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, “Auna okowa. Pasena nuna-unata ai maungna auna okowata. Tuwa Bayau putongne nuna-una susuwa awiya emo euna-una atu kasa daung yai gaese ayero yena arauwa. ⁴ Emo bauno warire buro yero nowa ping itinoi buro dotinowa, deka ayao ine name na senu wosiwang auna buro warire nasani nanenese sao mitiya. Be zo bumai aune buro nuna yaora be aung yariniya. ⁵ Na tawingna etu narinena, auna teng waegao nana mene niye waegatinasani nariniya.”

⁶ Ayero sero begura ye tawingna gairo tawingne dema dawero puro emo auna ditira dupena ara. ⁷ Dupero iyengtiti nasani eyero sena, “Ning baungno Siloam ou ubutu ouna atu benaung nina sae.” Ayero sena arauwa. (Siloam awiya ge naname-una “Iyengtao.”) Arare emo awiya baungno ou ubutu auna atu diti moko saenu diti moko pagaina. ⁸ Diti moko pagainu yesese yenu otao manita emo bauno nung nona eno isa sero naunu gosinauwa amimene nung giro eyero sewa, “Nona eno isa sinasani mitoiya nung arita?” ⁹ Ayero sewa ena mene eyero sewa, “Nung arauwa.” Arata ena mene eyero sewa, “Nung okowata, mani zo nung ine ara.” Ayero sinewa nuka nutope eyero sena, “Zo ewe oko ara. Na era.” ¹⁰ Ayero senu awong atata yero eyero sewa, “Nona yetesa diti moko nina iwaing yetiye?” Ayero sewa nung eyero sena, ¹¹ “Emo zo yazo nuna Yesu amimene tawing dawero diti moko nana-una dupero eyero sero iyengtiya, ‘Siloam ou ubutura baungno benaung nina sae.’ Ayero sesi baungno saetena diti moko nana pagaiya.” ¹² Ayero senu awong atata yero sewa, “Emo awiya natu niye?” Ayero sewa nung eyero sena, “Na oko gao wa.” Ayero sena arauwa.

Farisayo awong emo diti guma yao auna ge sewa.

¹³ Ayero senu awong emo gitau diti guma yao nauna awiya puro baung Farisayo dubura-una yewa. ¹⁴ Yesu mene tawing dawero emo auna diti mokora dupenu pagaina, awiya Sabat iya aune yena. ¹⁵ Arare Farisayo emo awong deka ayero atata yero eyero sewa, “Ning nona yetesa diti moko nina pagaiye?” Ayero sewa emo diti guma yao amimene eyero sena, “Nung tawing dawero diti moko nana-una dupeti na baungno oura atu saetena diti moko nana pagaiya.” ¹⁶ Ayero senu Farisayo ena mene eyero sewa, “Emo awiya Sabat iyara sao tauyao ge awiya deduniya, arare nung Tuwa Bayaura-una atu oko buna.” Ayero sinewa aune nunae-una ena mene eyero sewa, “Nung emo meko nao siya, awiya tani putongne ayao ine oko yatiya.” Ayero sinasani ge wina-se yero gagausewa. ¹⁷ Ayero sinete emo diti guma yao awiya atata yero eyero sewa, “Diti nina sesi pagaiya aeno ning nung giro nono kotupunesi?” Ayero sewa nung eyero sena, “Nung porofete.” ¹⁸ Ayero senu Yuda emo mene emo diti pagaina auna ge nigiro giro, “Gitau nung diti guma yao aungta,” asero ai maungne nuna yau sewa bumuwato atata yero eyero sewa, ¹⁹ “Ewiya mani ninato ing? Nung diti guma yao ka yero tiyangna atu kasa yenuta? Ora nung nono yero diti moko pagaiye?” ²⁰ Ayero atata yewa abena

eyero sewato, “Nung mani nanato awiya gosinenato. Nung diti guma yao tiyangna atu kasa yena, awiya gosinenato. ²¹ Arata nono yero diti moko pagaiye auna susuwa awiya nato oko gosinenato. Nupema awe mene diti nuna sesi iwaing yetiye? awiya nato oko gosinenato. Nung bairo emo yao, arare niye nung atata yepu sai gae.” ²² Maung aire nuna mene Yuda emo awang yero ge ayero sewato ara. Noeno okowata, Yuda emo awong ge yemaoko eyero sewa tauyena, “Zo nung Yesu eno ‘Nung Kristo’ asariniya, awiya nung tunero yere ibura atu awang sari nenane.” ²³ Ayero sewa, arare ai maungne awongto awang yero eyero sewato, “Nung bairo emo yao, arare niye nung atata yepu sai gae.”

²⁴ Awong emo diti guma yao awiya nupema sewa bunu eyero sewa, “Ning Tuwa Bayaura benaungna etu ge me se. Nae emo auna susuwa gosinenane. Nung emo meko.” ²⁵ Ayero sewa nung abena eyero sena, “Nung emo mekota nono yao i? awiya na oko gosinena. Arata na diti guma yao nawe dotena diti moko nana pagaiya susuwa ami zo na gosinena.” ²⁶ Ayero senu awong nupema atata yero eyero sewa, “Ning eno nono yetiye, o nono yero yeti diti moko nina pagaiye?” ²⁷ Ayero sewa nung ge abena eyero sena, “Na niye eno mena sesena ara. Niye nono yero oko nigao sero nei? Noeno sesena matu deka awiya nupema sana nigari sinei? Niye dema buromani nuna yari sineita?” ²⁸ Ayero senu awong nung gona nasani eyero sewa, “Nine buro-mani nuna zo yero nesa. Nanae mene zo Mosera buro-mani ara. ²⁹ Tuwa Bayau mene Mose eno ge tugata yena amaze nigitinonane. Arata emo awiya natu kasa yero buni, awiya nae oko gosinonane.” ³⁰ Ayero sewa emo diti moko pagaina amimene awong di gauno eyero sena, “Niye kasa yao nuna-una susuwa oko gosinowa arata saineba, nung yeti diti nana pagaiya ara. ³¹ Name eyero nigitinonane: Tuwa Bayau mene emo memeko-mameko auna isa sao oko nigitinoiya. Arata zo nung Tuwa Bayau bowi nasani Tuwa Bayaura aratamao ago yariniya auna isa awiya Tuwa Bayau mene nigariniya. ³² Arata emo zo diti guma yao aira tiyangna atu kasa yenu aune zo senu diti pagaina auna ungwe zo oko mitiya. Name ungwe ayao ine gitau otu oko nigao butunasani naungwane nonane. ³³ Arare emo awiya Tuwa Bayaura-una atu oko bao yati siya, awiya nung buro ayero yaine yao teng oko yatiya.” ³⁴ Ayero senu awong eyero sewa, “Ning aira tiyangna atu kasa yero pasena mani yero nosa amimene nae tugata yari sinesita?” Ayero sero nung yere ibura atu musugairo awang sewa arauwa.

Dubora diti guma yao auna ge.

³⁵ Awang sewa Yesu mene nigiro nung taungno eyero sena, “Nine Emora Mani tumo didinesita?” Ayero senu abena eyero sena, ³⁶ “O Tuwa, ning awe eno sinesi? Gipe giro tumo diyane.” ³⁷ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ning nung gigasa ara. Na ge sinena, na era.” ³⁸ Ayero senu emo diti guma yao amimene eyero sena, “O Tuwa, na ning tumo didinena.” Ayero sero buro nuna-una te gitaura atu koing gaina. ³⁹ Ayero yenu Yesu mene eyero sena, “Na emo susuwa ninae keregari sero tawingna wosiwang. Emo dubo ditire guma yao amimene gaese sero aeno arita emo ‘nae gao’ asinowa amimene dubo ditire guma yao mitaese sero wosiwang.” ⁴⁰ Ayero senu Farisayo ena nung aune dema dopero mitiwa amimene nigiro eyero sewa, “Nae deka dema dubo ditire guma yao ing?” ⁴¹ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, “Niye dubo ditire guma yao natei siya, awiya pasenana abena ninae-una oko mitatiya. Arata niye niyetope eyero sinowa, ‘Nae gao ara.’ Arare pasenana abena ninae-una mitaogege mitoiya.” Ayero sena arauwa.

10

Lama dubu mene diyara ge nigitinowa.

¹ Yesu mene ge eyero sena, “Na memokoba sana nigipu. Zo nung lamana goma auna towari sero goma be doro demese atu goma yauseuno baung mokora yariniya, nung awiya ugaing emo. Nung nona emo ewera pao emo. ² Zo nung goma be iwero toitinoyia, nung amimene lama diya me ara. ³ Nung butunoi giro goma be diya yao emo mene goma be iwinoi lama nuka nuna mene ge mapu nuna nigitinowa goma mokora atu yazo nuna yau sero yuno puro bautunoyia. ⁴ Nung lama nuna yupunoi ge mapu nuna nigitinowa nung gitau noi awong nung ago yero bautunowa. ⁵ Arata emo zo ewe awiya awong oko ago yarineya. Awong ge mapu nuna ewe nigiro awang yero sumarineya.” ⁶ Yesu nung ge eniya awiya senu awong ge nuna-una susuwa oko yetine yero titiyewa.

Lama toitinowa auna goma be awiya Yesu.

⁷ Yesu mene eyero sena, “Na memokoba sana nigipu. Lama toitinowa auna goma be awiya na era. ⁸ Na oko kasa yaore gitau kasa yewa awong awiya ugaing emo. Awong nona emo ewera pao emo. Arata lama mene ge nunae doro awang yewa. ⁹ Goma be awiya na era. Zo nung goma mokora towari sero nana-una bariniya, awiya nung Tuwa Bayau mene sorero pariniya. Ayero yai nung buwana isona nasani nona zamena simena bainakama tamariniya.

¹⁰ Ugaing emo nung lama ugaing yari sero, o dari sero, o dero aung kamore yari sero butu noiya. Arata nane mene zo lama zamena simena bainakamane iwaing naese sero kasa yewang.

¹¹ Na lama diya iwaing. Diya iwaing mene lama dubu eno nao nuna duwari niya. ¹² Arata soumani mene zo nung diya me oko. Lama awiya nuna okowata, ewera arare eu sino kasa yai giro nung lama doro awang yero babai eu sino mene gamai zanarineya. ¹³ Nung soumani gege. Nung lama dubu eno oko kotupu noiya. Arare nung doro babariniya. ¹⁴⁻¹⁵ Na diya iwaing nona. Nato Mamato wina-gi nasani nonato, deka ayao ine na aune lama dubu nana nae wina-gi nasani nonane. Arare na lama dubu eno nao nana dotinena. ¹⁶ Lama dubu nana zo neya, awiya awong goma euna oko. Arare na baungno yuno puro bana ge nana nigarineya. Ayero yana lama dubu dekaongka yero diya dekaongna ge nigiti nasani narineya. ¹⁷ Na nao nana doro nupema pumarinena, arare Mama nana mene na aratapunoia. ¹⁸ Nao nana awiya emo zo mene oko sorero pariniya. Awiya kotumao nana-una duwarinena. Na nao nana doro nupema parinena auna putoung na teng mitiya. Mama nana mene ayero yanese sena ara." Ayero sena arauwa.

¹⁹ Yuda emo awong ge awiya nigiro gausero dubu etobe yewa. ²⁰ Dubu baina mene eyero sewa, "Iwae mene mokora toi dau niya. Noeno ge nuna nigitinei?" ²¹ Asewa ena mene eyero sewa, "Iwaere mene ge ayao oko sariniya. Iwae mene emo diti guma yetugao awiya sai diti pagari neita? Aung ara." Ayero sewa arauwa.

Yesura waweng atu lama dubu nuna sorero pao ine oko mitiya.

²² Yuda emora iya be zo yazo nuna Ibu Baina Korayewa* auna be bunu giro awong Yerusalem atu augaiwa. Be awiya yayaungna be. ²³ Arare Yesu mene ibu bainana agewa zo yazo nuna Solomonna waranda auna atu puma-sauma nasani nenu ²⁴ Yuda emo awong nung ziuno atata yero eyero sewa, "Ning noeno susuwa nina puingtinosa nae titiye zaruwe yero nonine? Ning Sorao Emo nanae Kristo me nasani giro keregairo se ganene." ²⁵ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Na sewang nigwiwa, arata nigitineya me aung ine yero niya. Buro ena na Mama nana-una bera yero nona amimene susuwa nana keregati noiya. ²⁶ Niye lama dubu nana oko, arare ge nana nigitineya me aung ine yero niya. ²⁷ Lama dubu nana yero

nowa awong awiya ge nana nigitinowa. Arare nane awong gosinona na ago yero nowa. ²⁸ Ayero yero nowa na nao me iwaing awong eno pugatinona oko magayao nao gege nowa. Awong wawong nana-una atu zo mene sorero paine yao oko mitiya. ²⁹ Mama nana mene awong na eno pugaina ara. Mama nana mene emo apakana aune nona apakana awiya daigatinoia. Arare zo mene awong Mama nana-una waweng atu sorero paine yao teng oko. ³⁰ Na aune Mama aune nato dekaongka." Ayero sena arauwa.

Yesu mene Yuda emo eno buro nuna-una ge sena.

³¹ Ayero senu Yuda emo awong daba mene Yesu nupema dari yewa. ³² Dari yewa nung eyero sena, "Buro iwaing daigairo Mama soremaora yetena gigea, arare niye tani nomaze yetena aeno na daba mene dari sero nei?" ³³ Ayero senu awong be nuna-una puro eyero sewa, "Buro iwaing yero nosa auna okowata, ning deka tawing emo amimene Tuwa Bayau daigati nasani ning nitope Tuwa Bayau asinosa, aeno nae ning daba mene dari sero nenane."

³⁴ Ayero sewa nung abena eyero sena, "Sao tauyao ge ninae eyero gayao mitiya: 'Tuwa Bayau mene eyero sena: Niye tuwa.' ³⁵ Ge gayao mitiya awiya doro zo sao ine oko mitiya. Arare Tuwa Bayaura ge awiya ewowo naname auna-una kasa yenu giro nung awong eno 'Tuwa' asena, ³⁶ nupema Mama mene na wosi tawingna yanese ginu mitauna auna teng na senu wosiwang. Arare na natope na Tuwa Bayaura Mani asero nona niye noeno na Tuwa Bayau daigari nena asero nowi? ³⁷ Buro yero nona awiya gaya Mama nana-una ine oko yao yariniya, awiya ge nana duwaya teng yari niya. ³⁸ Arata gaya Mama nana-una ine yariniya, awiya ge nana-una okowata buro yao nana-una na gaya me yaise. Ayero nasani Mama mene na aune dema noiya, deka ayero na Mama aune dema nona, auna susuwa giro baingtarineya." ³⁹ Ayero senu giro awong nung bunari sero yewa nung awena mokora atu kasayero doro baungna arauwa.

⁴⁰ Yesu kasayero doro baungno ou Yodan enabara Yohane mene gitau emo bauno ge ou susunasani nauna atu baungno nasani nauna. ⁴¹ Ayero naunu emo bauno daigairo mene nuna-una baungno eyero sewa, "Yohane nung tani putoungne zo oko yao. Arata ge Yohane mene emeno sena awiya me niya." ⁴² Arare emo bauno daigairo mene soma auna atu Yesu tumo diwa arauwa.

* **10:22:** Ibu Baina Korayewa auna oregao be. Iwo mene Yuda emora ibu baina sisigaiwa giro nupema kora yewa auna ge ungewe nuwegowi sero, awong dawang sero Desemba 10 atu zayero wari be 8 ayao oregao awiya kotupunasani mitima nowa.

11

Lasaro magayena.

¹ Betani napora emo zo nauna yazo nuna Lasaro. Nung amimene yaya puro mitina. Mariato Mata, awongto awiya yaore yaore, awongto napo dekaongka auna. ² (Maria nung ou sereyao mene Tuwara te saero giti ai nuna mene Tuwara te dupena auna nu-emodi Lasaro amimene yaya puro mitina.) ³ Arare awongto yaore mene Yesu eno ge eyero pugaiwato baungna. "O Tuwa, ning nigi. Otao nina yaya puro mitiya." ⁴ Ge ayero pugaiwato baungnu Yesu mene ni-giro giro eyero sena, "Yaya auna me awiya magayao mene kasa yaise auna okowata, emo bauno mene Tuwa Bayau bowi yaese sao ara. Emo bauno mene Tuwa Bayaura Mani bowi yaese sero yaya awiya kasa yetiya." Ayero sena arauwa.

⁵ Yesura aratamao awiya Mata yaore aune Lasaro awong auna-una mitauna. ⁶ Arare nung yaya auna bowi ge nigina arata wari be etobe katu mitina. ⁷ Atu mitete nunae-una babari sero buro-mani nuna eno eyero sena, "Bungpu! Yudaya tawingna yesese yero babanene." ⁸ Ayero senu buro-mani mene eyero sewa, "Gipao emo, be imoko oko Yuda emo atu daba mene ning dari yeteya, arare ning noeno nupema nunae-una yesese yanene-sinesi?" ⁹ Ayero sewa Yesu mene buro yaora be nuna oko aung yao kara mitina awiya gaese sero ge pungyao zo eyero sena, "Buro yaora be 12 yau mitiya. Zo nung warire nagibe atu bautu nasani te oko gayariniya. Noeno okowata, nung tawingna waegao gosinoiya. ¹⁰ Zo nung pingne nagibe atu waegao aung bautunete te gaero zuwariniya." ¹¹ Ayero sero ge zo eyero sena, "Otao naname Lasaro auriti awiniya, arata name baungno na Lasaro uwari nena." ¹² Ayero senu buro-mani nuna mene eyero sewa, "O Tuwa, nung awinete iropariniya." ¹³ Yesu mene magayaora ge awiya auriti awaora pugairo senu buro-mani nuna mene auriti maze sinita asero ayero sewa ara. ¹⁴ Arare Yesu mene keregairo eyero sena, "Lasaro magatiya.

¹⁵ Na atu oko baungno nao etu nena magayetiya, arare na niye eno dubo nana iwaing niya. Niye tumo diyao mere naese nona awiya kasa yetiya. Arare nuna-una babanene." ¹⁶ Ayero senu Tomas yazo nuna zo Didimo nung amimene otao mani eno eyero sena, "Name baungno nung aune dema magayanene." Ayero sena arauwa.

Yesu nung seka yero iropao aune naora maung.

¹⁷ Lasaro biritira mitinu be siwongpatige aung yenu aune Yesu baungno kasa yena. ¹⁸ Betani napo awiya Yerusalem nugu ina

atu mitauna. Nagibo towang atu ang yero babao awiya 4 kilomita gege. ¹⁹ Arare Yuda emo daigairo mene Matato Mari-ara nu-emodi magayena awiya gari bu-muwa ara. ²⁰ Arare Mata nung "Yesu butuniya," ayero sewa giro Maria gare atu mitina awiya doro baungno Yesu nagibe atu tauna. ²¹ Taungno nung eno eyero sena, "O Tuwa, ning etu natesa, awiya nu-emodi nana oko magayatiya. ²² Na susuwa nina gosinena. Ning yeme nona zo eno Tuwa Bayau isa sasa nigariniya." ²³ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Nu-emodi nina seka yero iropariniya." ²⁴ Ayero senu Mata mene abena eyero sena, "Ago be bainana atu seka yero iropariniya awiya gosinena." ²⁵ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Seka yero iropao o naora maung na era. Arare zo nung na tumo diyariniya amimene magayero nupema iropariniya. ²⁶ Arata zo nung seka nasani na tumo diro nariniya amimene oko magayao seka nao gege nariniya. Ning ge awiya nigesa me nita?" ²⁷ Ayero senu Mata mene eyero sena, "Ning Kristo, Tuwa Bayaura Mani me. Ning tawingna wosasese sao, awiya nigena me yetiya."

²⁸ Ayero sero baungno yao nuna Maria yau senu bunu opene eyero sena, "Gipao emo buro ning yau siniya." ²⁹ Ayero senu Maria mene nigiro mena iropuro Yesura-una baungna. ³⁰ Yesu nung napo bautara atu Mata eno ge sena masi deka auna atu dopero mitina. ³¹ Mitinu Maria iropuro baungnu Yuda emo magayaora buro mitiwa amimene "Maria biritira atu zi sari bautuniya," asero ago yero bamuwa. ³² Arare Maria nung wosi napo bautara yero Yesu taungno nuna-una koing gairo eyero sena, "O Tuwa, ning etu natesa, awiya nu-emodi nana oko magayatiya." ³³ Ayero sero zi senu Yuda emo Maria ago yewa amimene Maria giro deka ayero zi dema sewa. Zi sewa Yesu mene giginu mou yenu koing gaina ara.

Yesu mene Lasaro uwenu seka yero irop-una.

³⁴ Yesu mene atata yero eyero sena, "Natu mutetei?" Ayero atata yenu eyero sewa, "Tuwa, bung gase." ³⁵ Ayero sewa Yesu zi senu ziziung buna. ³⁶ Ayero yenu Yuda emo awong nung giro eyero sewa, "Gipu. Dubo nuna bainakama Lasarora-una mitiya." ³⁷ Ayero sewa ena mene eyero sewa, "Diti guma yao zo senu diti pagaina deka ayero emo ewiya magayoiye sero nung kora yai iwaing yao teng oko yao yetita?" ³⁸ Ayero sinewa Yesu ge awiya nigiro moko nuna mene yaya bainakama taungno baung biritira yena. Magayaora masi awiya daba bainakama

mene dereme yewa baungno be gazena.³⁹ Arare Yesu mene eyero sena, "Daba be gazao awiya dereme yepu babae." Ayero senu Mata emo magayena auna nu-bauno amimene eyero sena, "Tuwa, nung wari siwongpatige kotera awiya, arare kaungwa niya."⁴⁰ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Na eyero sesena, 'Ning na tumo diyarinesa, awiya ning Tuwa Bayaura putoung garinesa.' Ge awiya sesena nige-sita?"⁴¹ Ayero senu daba dereme yewa baungnu Yesu mene diti ye ika gairo eyero sena, "Mama, ning isa nana nigesaa, arare na ning eno dange sinena."⁴² Ning isa nana be giti nigitinosa awiya gosinona. Arata emo dubu emimene nine sasa wosiwang awiya gaya me yaise sero ge ayero sinena ara."⁴³ Ayero sero yausero eyero sena, "Lasaro, ning iropuro bung."⁴⁴ Yausenu magayao mene iropuro buna ara. Te wawong nuna mo mene dowao, aune benaung nuna mo mene worao, ayenu Yesu mene eyero sena, "Mo besepu babae." Ayero senu mo besewa baungna arauwa.

Yesu magayaise sewa.

Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2

⁴⁵ Yuda emo Mariara-una buro mitiwa auna awong daigairo mene tani putoungne awiya giro Yesu tumo diwa.⁴⁶ Anewa ena mene zo Farisayo emora-una baungno Yesu mene tani yena auna ge ungwe yewa.⁴⁷ Ayewa pirisa babuzere Farisayo emo awong ge awiya nigiro gitau yao dubu yausero sewa bumuwaa augairo eyero sewa, "Emo amimene tani putoungne daigairo noiya, arare nung nono yari nenine?"⁴⁸ Name nung duwanane tani ayao nai emo apakana nung tumo diyaya Roma emora gorobo emo mene name iwo yero buro ibu baina naname aune dubu naname aune awiya gera yarineya."⁴⁹ Ayero sewa otao nunae zo yazo Kayafa nung dawang aune pirisa baina yero nasani nauna amimene eyero sena, "Niye kotumao aung nowa."⁵⁰ Niye eyero gipu. Nagibo iwaing eyero mitiya era. Emo dubu name meko yonine sero emo dekaongka omimene name eno abena magayaise." Ayero sena ara.⁵¹ Ge awiya kotumao nuna-una oko sena. Nung dawang be aune pirisa baina yero nasani nauna, arare nung porofete mene saine yero Yesu mene Yuda emo bauno dubu eno abena magayari nena auna ge sena.⁵² Yesu magayari nena, awiya Yuda emo bauno eno gege okowata, Tuwa Bayaura mani awiso tawing sero sero nowa awong apakana pu dekaongna gai dubu dekaongka yero naese magayari nena.⁵³ Auna gitau yao dubu wari be aune Yesu daora ge buro zayewa.⁵⁴ Arare Yesu nung Yuda emora-una nupema oko kasa yero nao. Nung buro-

mani nuna puro baungno napo zo yazo Efraim eu yanawira ina mitina auna atu nasani nauwa ara.

⁵⁵ Yuda emora iya be dang yazo nuna Magayao mene awong Daigaina auna be nugu yenu giro napo maminana emo daigairo mene pasena disaora burora gitau witiro baung Yerusalem yewa.⁵⁶ Anasani awong Yesu kau nasani ibu bainana atu augairo wina-se nasani eyero sewa, "Niye nono kotupunei? Nung iya dang eune barinita, aung ing?"⁵⁷ Pirisa babuzere Farisayo emo aune awong sao tauyao ge eyero sewa, "Emo zo mene nung taungno giro saise nung puro bunae." Ayero sewa arauwa.

12

Maria nung Yesu ou sereyao mene suwena.

Mt 26:6-13; Mk 14:3-9

¹ Magayao mene awong Daigaina auna iya be dang nunae wari be 6 ayao mitinu aune Yesu nupema kapete gairo buro Betani nape atu kasa yena. Nung gitau napo auna atu Lasaro magayaora atu uwenu seka yero iropuna ara.² Yesu eno nona saiwa Mata mene dunu Lasaro dema adungno nona miniwa ara.³ Nona mininasani mitiwa Maria mene garewa maingkoka zo ou sereyao iwaing yazo nuna nad zuma bainakama, awiya puro Yesura te suwero giti ai nuna mene te nuna dupena ara. Ayero yenu garo mitiwa awiya sere sere yena ara.⁴ Ayero yenu Yudas Iskeriot, nung Yesu keregari nena, amimene eyero sena,⁵ "Name nono yero ou sereyao awiya pугanane 300 kina mene zuma gawara pumaya moni awiya puro bogamasa eno oko pugatenine?"⁶ Nung emo bogamasa eno kotungno oko sena. Yesu buro-maina nauwa auna moni awiya kope zora pugati nauwa Yudas mene diya nasani moni ena ugaing pupunasani nauna. Aeno ge awiya sena ara.⁷ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Niye bauno eno ge oko sepu. Nung ou sereyao ewiya puro nai na magayana aune taung nana-una suwai aune mutaese kotupu noiya auna teng niya."⁸ Emo bogamasa awong be giti niye aune dema nowa narineya. Arata nane mene zo niye aune dema oko nao gege narinena." Ayero sena arauwa.

⁹ Yesu napo auna atu nena auna bowi Yuda emo daigairo mene nigiro bumuwaa. Arata awong Yesu gege gari okowata, Lasaro magayaora atu uwenu seka yero iropuna awiya dema gari bumuwaa.¹⁰ Arare pirisa babuze mene awong Lasaro dema dari ge buro yewa ara.¹¹ Noeno okowata, Yuda emo daigairo mene Lasaro uwenu seka yero iropuna awiya giro pirisa babuze

doro Yesu tumo diwa, aeno awong Lasaro dema dari sewa arauwa.

Yesu nung Yerusalem witinu emo bauno mene yawa yawa yewa.

Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40

¹² Iya gainu emo bauno dubu bainakama mene iya be dang nunae eno Yerusalem augaiwa amimene ge bowi eyero nigwi, "Yesu butuniya." ¹³ Ge awiya nigiro giro i gomi zozoro gairo waweng initi gairo nagibe atu tamari bamuwa ara. Taungno yawa yawa nasani eyero sewa, "Tuwara bera naname-una butuniya, nung awiya bowi yanene. Nung Tuwa naname Isreli emora." ¹⁴ Yesu nung wo dongki mani zo taungno auna tame witiro adungno baungna. Awiya ge gayao eyero mitauna auna teng yena:

¹⁵ Zaiyon napora emo bauno, niye awang oko yae.

Gipu. Emo Tuwa ninae butuniya. Nung wo dongki maingna tame atu butuniya.

¹⁶ Ge awiya gitau buro-mani nuna mene oko giro baingtao yero nauwa. Nawe Yesu nung witi uritira waegao nuna-una yenu aune ge awiya kotungno susuwa gigiwa ara. Ge awiya nung eno sero gayao, arare auna teng yewa arauwa.

¹⁷ Emo bauno Yesu Lasaro yausenu biritira atu kasa yenu gigiwa awong amimene ge ungewe yewa dubu baina mene nigwi. ¹⁸ Tani auna bowi nigwi, arare emo bauno daigairo mene baungno nung nagibe atu tamuwa. ¹⁹ Ayero yewa Farisayo awong nuka nuyetope eyero sinasani sewa, "Gosineya. Niye ge buro gege kaputinowa. Emo bauno apakana nuna-una gege bautuneya." Ayero sewa arauwa.

Grik emo ena mene Yesu gari sewa.

²⁰ Yuda emo iya be dang nunae eno Yerusalem augatinewa Grik emo ena mene awong aune dema augao auna newa ara. ²¹ Anewa Grik emo mene Filip, nung Besaida napo Galilaya tawing auna emo, auna-una baungno eyero sewa, "Otao, nae Yesu gari sinenane." ²² Ayero sewa Filip mene baungno Anderea sero dema Yesura-una baungno sewato ara. ²³ Sewato Yesu mene abena eyero sena, "Emora Mani mene simao waegaore pumarinena, auna be nugu niya. ²⁴ Na ge memokoba sana nigipu. Tabara me zo tawingna wosiro oko kosoyao yariniya, awiya nung nata tebeba mitariniya. Arata nung tawingna wosiro kosoyero iropariniya, awiya nung me witaow iyariniya. ²⁵ Deko ayero zo nung nao nuna ara tapunoia auna teng

nao nuna aung yariniya. Arata zo nung tawingna etu nasani nao nuna iwo yero noiya amimene nao nuna initi nasani nao me iwaing tamariniya. ²⁶ Zo nung soumani nana yero nari yero giro na ago yaise. Ayero yero na narinena auna soumani nana nariniya. Zo nung na sou yariniya nung awiya Mama nana mene simariniya.

²⁷ Yeme moko nana mene yangka sero ipiniya. Arare nono sarineni? Mama, ning yaya ewiya musugai. Ayero sarinenita? Aung ara. Na ge ayero oko sane. Noeno okowata, na yaya ewiya puro magayari sero wosiwang. ²⁸ Mama, ning yazo nina de ika ye." Yesu mene ayero senu uritira atu ge eyero wosina, "Na yazo nana de ika yetena, nupema de ika yarinena." ²⁹ Ayero senu emo dubu dopero mitiwa amimene nigiro eyero sewa, "Bibiya bezetiya." Arata ena mene eyero sewa. "Angelo zo mene ge nung eno sesita nowa." ³⁰ Ayero sewa Yesu mene nunae-una bera puro eyero sena, "Ge awiya na eno okowata, niye eno kasa yetiya. ³¹ Yeme Tuwa Bayau mene tawingna emo bauno awega-ziwega yariniya. Yeme na tawing euna tuwa teugairo masi nuna pumarinena." ³² Awong na tawingna atu puro witi ika yaya tawing sero sero emo bauno yumana nana-una barineya." Ayero sena ara.† ³³ Awiya magayao nono yero magayariniye auna ge awiya sena. ³⁴ Ayero senu emo mitiwa amimene eyero sewa, "Nae ge gayao mitiya auna eyero gosinonane: Sorao Emo naname Kristo nung oko magayao nao gege nariniya. Arata nine mene zo eyero sinesa, 'Emora Mani puro witiro ira iko garineya.' Noeno ayero sinesi? Emora Mani aweni?" ³⁵ Ayero sewa Yesu mene ge abena eyero sena, "Wae-gao mene ninae-una atu be apungkaka gege waegariniya. Arare mume mene niye dowoiye sero waegao mitai waegaore neupu. Zo nung mumena bautu nasani nagibo oko gosinoia. ³⁶ Arare waegao ninae-ina mitai niye nung dubo mene tumo didinasani dubu nuna yero neupu." Yesu mene ge ayero sero aune awong doro baungno pungyero nasani nauna arauwa.

Yuda emo daigairo mene Yesu oko tumo diyao yewa.

³⁷ Yesu nung tani putoungne daigairo nunae-una ditira atu yero bunu gosinasani nung tumo oko diyao yewa. ³⁸ Awiya porofete Yesayara ge me yaise ayero yewa. Nung ge eyero gaena, Tuwa, bowi nina sero nonane awe mene gosinoi me noiye?

* 12:31: Tawing euna tuwa awiya Sanda. † 12:32: Witi ika yao. Nung witi ika yao etobe eno sena. Zo awiya awong nung puro i pasaora pugairo witi ika yewa. Zo awiya Tuwa Bayau mene nung uwero puro witi ika uritira yena.

Tuwa mene putoung nuna awe eno kere-gaine?

³⁹ Arare awong Yesura ge nigiro nung tumo diyao ine teng oko yewa. Noeno okowata, Yesayara ge gayao zo mitiya. Ge awiya eyero mitiya,

⁴⁰ Tuwa Bayau mene eyero sena, “Awong diti moko mene nona gowi sero, o dubo mene nona kotungno gowi sero, o dubo nunae kapetegaya na awong kora yoni sero.” Tuwa Bayau mene ayero sero senu diti moko nunae guma yenu dubora diti nunae gazenu daba ine yena.

⁴¹ Yesaya mene ge awiya gaena, noeno okowata, nung Yesura waegao giro ge awiya Yesu eno sena arauwa.

⁴² Yuda emora gitau yao emo daigairo mene Yesu tumo diwa. Arata awong tumo diyao nunae keregaya Farisayo mene awong yere ibura atu awang sowi sero, tumo diyao nunae pungyero puro nauwa ara. ⁴³ Ayero nauwa, noeno okowata, Tuwa Bayau mene awong bowi yaise sero yawa yawa maingkoka gege yero nauwa. Arata emo mene awong bowi yaese sero yawa yawa bainakama yero nasani nauwa.

⁴⁴ Yesu nung wawa sero ge eyero sena, “Zo nung na tumo diyariniya amimene na gege okowata, na senu wosiwang awiya dema tumo diyariniya. ⁴⁵ Zo nung na gariniya amimene na senu wosiwang awiya dema gariniya. ⁴⁶ Zo nung na tumo diyariniya nung awiya mumena atu mitoiye sero na waegao ine yero wosi tawingna yewang amimene nung waegati narinena. ⁴⁷ Zo nung ge nana nigiro oko dimao duwariniya nung awiya nane oko gera pugarinena. Na emo bauno gera pugari okowata, kora yari wosiwang. ⁴⁸ Zo nung ge nana nigiro doro na awang sariniya auna zaz mitiya. Ge sinona amimene ago be bainana atu zaz nuna yariniya. ⁴⁹ Noeno okowata, na ge sinona, awiya dubo nana-una oko sinona. Mama nana na senu wosiwang amimene ge sanese sero na tugata-magata yena. ⁵⁰ Na eyero gosinena: Mamana ge mene nao me iwaing tapunoiya. Arare ge sinona awiya Mama mene sero gipena auna teng sinona ara.” Ayero sena arauwa.

13

Yesu mene buro-mani nuna-una te saena.

¹ Magayao mene awong Daigaina auna oregao be nugu nenu Yesu nung nutope eyero gigena, “Na tawing doro kapetegairo Maungna-una witari nena auna be nugu niya.” Ayero gosinasani giro buro-mani nuna tawingna atu narineya aeno dubora mono puna. Mono pumao nuna awiya oko aung yao mitao gege mitauna.

² Pingne awong nona minari augairo mitiwa aune tani eyero kasa yena. Simonna mani Yuda Iskeriot, nung Yesu keregaise Sanda mene kotumao awiya mena dubo nuna-una atu pugainu mitauna. ³ Arare Yesu mene eyero gigena: “Mama nung nona apakana wawong nana-una pugainu mitoiya. Na Tuwa Bayaura-una atu wosiwang, nupema Tuwa Bayaura-una kapete gairo witarinena.” ⁴ Kotumao ayero gosinasani nona mininena awiya doro iropuro taung wori nuna tame awiya dutugairo pu-gairo taulu zo puro ipura awiro ⁵ ou taora yasa gairo buro-mani nuna-una te saena. Saero taulu ipura mitina amimene te nunae dupena. ⁶ Ayero nasani mani enana te saero aune Simon Petorora te sayari yenu nung eyero sena, “Ning Tuwa mene te nana sayari sinesa?” ⁷ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Tani nena euna susuwa oko gosinesa. Nete ago garinesa.” ⁸ Ayero senu Petoro mene eyero sena, “Aung arauwa. Ning te nana oko sayarinesa.” Ayero senu Yesu mene ge abena eyero sena, “Na te nina oko sayao yana ning na aune dema oko dubo dekaongka yero narinesa.” ⁹ Ayero senu Simon Petoro mene abena eyero sena, “Tuwa, ayero sero giro te nana gege okowata, wawong gitire dema sae.” ¹⁰ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Zo nung ou suwero nete te nuna gege sayai taung iwaing yariniya. Niye iwaing. Arata ninae-una zo mene iwaing oko noiya.” ¹¹ Nung keregao emo awiya gosinasani aune eyero sena, “Ninae-una zo mene iwaing oko noiya.”

Te sayaora susuwa senu gigiwa.

¹² Yesu mene te nunae saero besugairo aune taung wori nuna imoko nupema wosogairo adungno mitasani eyero sena, “Na nona niye eno yetena auna susuwa gosineita?” ¹³ Niye na eno Gipao Emo asinasani, o Tuwa asinasani yero nowa. Na ayero nona, arare me sinowa. ¹⁴ Arare na Tuwa ninae o Gipao Emo ninae mene naka natope puro wowosi nasani te ninae saetena, deka ayero niye nika niyetope puro wowosi nasani te wina-sae nasani naya teng yariniya. ¹⁵ Na tani niye eno gipetena awiya puro nasani na yetena deka ayero yero nasani neupu. ¹⁶ Na memokoba sana nigipu. Soumani mene emo tuwa nuna daigairo nao ine oko mitiya. Nupema burora senu haungna amimene buro maung daigao ine oko mitiya. ¹⁷ Arare niye ge awiya nigiro baingtiro auna teng narineya, awiya niye yawa yawa yarineya. ¹⁸ Na ge sesena amimene niye apakana oko gapuniya. Dubu yangtagairo pumuwang awiya gosinona. Arata ge gayao zo eyero mitiya awiya me yaise sao mitiya, ‘Ma eero pugatinona mininoiya nung amimene

na dari siniya.’¹⁹ Tani awiya oko kasa yaore na niye bere-bere tugata nena. Arare ago tani awiya kasa yai aune niye na eno eyero sepu, ‘Nung meba Sorao emo nanane Kristo.’²⁰ Na memokoba sana nigipu. Zo nung na niye burora pugangwa aeno masi zuwariniya amimene burora maung na eno masi zuwariya amimene na senu wosiwang nung aeno dema masi zuetiya ayero yariniya.’

Yesu mene Yudasra susuwa keregaina.
Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23

²¹ Yesu mene ge ayero sero moko nuna meko yenu giro keregairo eyero sena, “Na memoko niye eno sana nigipu. Ninae-una zo mene na keregairo iwora waweng pugariniya.”²² Ayero senu buro-mani nuna awong wina-gi yero awe eno siniye asero kau yewa²³ be aune mani zo Yesu mene aratapu nasani nauna amimene nuna-una nugu atu mitina.²⁴ Arare Simon Petoro mene ziyo mene etotoma yero eyero sena, “Atata ye sai gase. Awe eno siniye?”²⁵ Ayero senu mani amimene Yesura-una nugu baungno be puro daweng gairo eyero sena, “Tuwa, ning awe eno sinesini?”²⁶ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Ma sura dusero pugana minariniya nung ara.” Ayero sero ma sura dusero Simonna mani Yudas Iskeriot nung aeno pugainu minina ara.²⁷ Mininu Sanda mene moko nuna-una toina ara. Ayero yenu Yesu mene eyero sena, “Tani yari sinesa awiya mena ye.”²⁸ Ge ayero Yudas eno senu awong ena dema mitiwa amimene ge auna susuwa oko gosi nasani²⁹ ena mene eyero sewa, “Yudas nung moni naname diya noiya, arare nung iya be dang euna nona zo paise sesi bautunita? O emo bogamasa eno moni bono yaise sini bautuniye?” Ayero sewa ara.³⁰ Yudas nung ma awiya miniro mena iropuro ping mumene baungna arauwa.

Sao tauyao ge seka.

³¹ Yudas baungnu aune Yesu mene buro-mani ena eno eyero sena, “Emora Mani auna yazo de ika yaora be yeme nugu yetiya. Tani nana-una kasa yariniya amimene Tuwa Bayaura yazo de ika yariniya.³² Arare na Emora Mani mene Tuwa Bayaura yazo de ika yana nung abena yazo nana de ika yariniya. Ayero be imokore oko, mena de ika yariniya.³³ O mani awiso nana, na be apungkaka niye aune dema narinena. Ago niye na kau yarineya. Arare na Yuda emo ena eno sewang deka ayero niye eno sinena. Na babarinena auna atu niye babao ine oko mitiya.³⁴ Aeno na sao tauyao ge seka zo niye eno pugatinena. Dubora mono winapupu. Na niye eno dubora mono

pupunona nowa deka ayero nika niyetope dubora mono wina-pung nasani neupu.³⁵ Niye dubora mono wina-pung nasani naya emo niye giro Yesura buro-mani yero neya asarineya.” Ayero sena arauwa.

Yesu mene Petoro nung bewae yari nena auna ge sena.

Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34

³⁶ Ge ayero senu Simon Petoro mene atata yero eyero sena, “Tuwa, ning natu babarinesini?” Ayero atata yenu Yesu mene abena eyero sena, “Na babarinena auna ning yeme eune babao ine oko mitiya. Nete ago babarinesa.”³⁷ Ayero senu Petoro mene eyero sena, “Tuwa, ning noeno na yeme ning aune dema babao ine oko mitiya asinesini? Na ning eno nasani nao nana gera yaina awiya teng yariniya.”³⁸ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ning na eno nao nina gera yari sinesa? Na memokoba sana nigi. Kokora ge oko saore nine na bewae yasa be etama yariniya.” Ayero sena arauwa.

14

Tuwa Bayaura-una babao auna nagibo awiya Yesu.

¹ Yesu mene buro-mani nuna eno eyero sena “Niye dubo ninae oko sisigae. Niye Tuwa Bayau tumo didinasani na dema tumo dipu.² Mama nana-una napo auna ibu-niya koma daigairo miteya. Ayero oko mitao yati siya, awiya na mitao masi ninae kora yari babari nena ayero oko satena.³ Arare na baungno mitao masi ninae kora yero nupema kapetegairo buro niye puro babana na narinena masi deka auna atu nasani narineya.⁴ Babarinena auna nagibo awiya niye gosineya.”

⁵ Ayero senu Tomas mene abena eyero sena, “Tuwa, ning natu babarinesini, awiya nae oko gosinenane. Arare nono yero nagibo awiya garinenine?”⁶ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Nagibo Mamana-una babao awiya na era. Ge me suware keregao awiya na era. Nao seka pugao awiya na era. Na daigairo Mamana-una kasa yao ine oko mitiya.⁷ Niye susuwa nana gatei siya, awiya niye Mama nana-una susuwa deka ayero gateya. Yeme niye Mama nana-una susuwa gige ya kasa niya.”⁸ Ayero senu Filip mene eyero sena, “Ning Maung gipasa nae giro aune kara teng niya asarinenane.”⁹ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Filip, na be imoko kaung-kaung niye aune dema nona ning na oko giro baingtao yero nosa? Zo nung na gosinoiya amimene Mama gosinoiya. Arare ning noeno Mama gipe ganene ayero sinesini?”¹⁰ Mama mene nana-una mitoiya, deka ayero na Mamana-una mitona, awiya

gigesa me oko yao nita? Ge niye eno tugata yero nona awiya kotumao nana-una oko tugata yero nona. Mama mene dubo nana-una atu mitasani buro nuna yero niya. ¹¹ Mama mene na aune mitoiya, o na deka ayero Mama aune mitona ge awiya nigipu me yae. Arata ge awiya gaya me oko yao yai giro buro ena yero nona awiya kotungno aune ge awiya gipu me yae.

Oweno wosari nena auna ge sena.

¹² Na memokoba sana nigipu. Zo nung na tumo diyariniya amimene buro yero nona deka awiya teng yariniya. Na Mamana-una witarinena, arare nung buro awiya gege okowata, yai nana awiya daigairo baina yariniya. ¹³ Niye yazo nana puro nasani isa saya giro na nigiti nasani teng soremarinena. Awiya Mamana bowi kasa yaise sero na Mani mene ayero yarinena. ¹⁴ Niye yazo nana puro nasani nona zo eno na isa saya nigiti nasani ayero teng soremarinena. ¹⁵ Aratamao ninae nana-una mitariniya, awiya niye ge nana dimarineya. ¹⁶ Nane Mama isa sana nung soremao ninae zo pugai wosiro niye aune dema nao gege nariniya. ¹⁷ Nung awiya Oweno. Nung ge me susuware niye eno gipariniya. Emo na tumo oko diyao yero nowa amimene Oweno diti moko mene oko gosinowa. Nupema awong nung kotumao mene oko kotupunowa. Aeno awong Oweno puro nao ine teng oko. Arata nung niye aune dema noiya, nupema moko ninae-una toiro nariniya. Aeno niye nung giro baingtiniowa. ¹⁸ Na niye duwana bogamasa yero oko narineya. Na ninae-una nupema kapetegairo barinena. ¹⁹ Be apungkaka gege mitiya awiya aung yai aune emo na tumo oko diyao nowa amimene na nupema okogarineya. Arata niye mene zo na garineya. Noeno okowata, na nao gege nona, narinena, deka ayero niye na aune dema narineya. ²⁰ Oweno mene wosi ninae-una yai aune Mama mene na aune dema noiya, o na niye aune dema nona, o niye na aune dema nowa, auna susuwa awiya giro baingtarineya.

²¹ Zo nung ge bera nana nigiro puro dipunoiya auna aratamao awiya nana-una mitiya. Zo nung na ara tapunoiya, deka ayero Mama nana mene nung ara tamariniya. Nupema nane deka ayero nung ara tapunasani susuwa nana nung eno keregarinena.” ²² Ayero senu Yudas Iskeriot auna yazo mene atata yero eyero sena, “Tuwa, ning nono yero susuwa ninae eno gege keregati nasani emo bauno eno oko keregao pung yarines?” ²³ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Zo nung na ara tamariniya amimene ge nana nigiro dimariniya. Ayero yai Mama nana mene

nung ara tamariniya. Mama nana mene nung aratapunai nato Mamato nuna-una kasa yero nung aune dema narinenato. ²⁴ Zo nung na oko ara tamao yariniya amimene ge nana oko dimariniya. Ge tugata nona gosinowa awiya nana okowata, Mama nana na iyengtina auna-una atu butunoiya ara.

Yesu mene dubo iwaingne nao awiya pugai pumari nenane.

²⁵ Na niye aune dema nasani ge tugata-magata yero nona, awiya nuwegowi sero ²⁶ soremao ninae Oweno awiya nung Mama mene be nana-una iyengtai wosiro ge apakana niye eno tugata-magata yariniya. Ge awiya nane tugata yero nona deka awiya Oweno mene dubo ninae uwero sero aung yariniya. ²⁷ Na dubo iwaingne nao awiya niye eno pugatinena. Na dubo iwaingne nao naka nana awiya niye eno pugatinena. Tawingna emo bauno mene pugatinowa ayao ine okowata, dubo iwaingne nao nana me awiya niye eno pugatinena. Arare dubo ninae awang yao aung, kotung-katung yao aung, mitaise. ²⁸ Na eyero sesena nigeya: Na niye doro baungno nete nupema ninae-una kapetegairo barinena. Niye na aratamatei siya, awiya na Mamana-una babarinena awiya giro yawa yawa yateya. Noeno okowata, Mama nung witao nana yero noiya. ²⁹ Tani nana-una kasa yariniya awiya oko kasa yaore gitau niye eno sinena era. Arare kasa yai aune tumo diyao ninae tauyaise. ³⁰ Na ge daigairo susuuno niye eno oko sarinena. Tawingna emo tuwa Sanda mene nana-una bari nasani niya. Arata nung na eno tani zo yao ine teng oko. ³¹ Emo na oko tumo diyao nowa amimene aratamao nana Mamana-una mitiya awiya gaese sero buro ge sinoiya awiya yero nona. Arare iropupu babanene.” Ayero sena arauwa.

15

Yesu nung wain susuwa, name tatapo nuna.

¹ Yesu mene eyero sena. “Na wain susuwa me. Mama nana mene wain burora maung. ² Tapo zo nana-una susuuno mitasani me oko iyao yai giro kapero duwariniya. Nupema tapo zo mere mitai giro me daigairo iyaise sero gomi kapero kora yai iwaing yariniya. ³ Niye awiya na ge tugata yewang nigiya, arare Mama nana mene meko ninae kapero niye kora yenu iwaing yero nowa. ⁴ Arare niye na aune dema naya na deka ayero niye aune dema narinena. Wain tapo mene susuware oko gamao nung gege mitasani me oko iyariniya. Arare niye deka ayero na aune dema oko tayao nasani me oko iyarineya. ⁵ Na awiya wain susuwa.

Niye awiya wain tatapo. Zo nung na aune dema susuuno nariniya, awiya na deka ayero nung aune dema susuuno narinena. Ayero yana nung me ewezo iyariniya. Niye na doro nasani Tuwa Bayaura buro zo yao ine oko mitiya. ⁶ Zo nung na aune dema oko susumao yariniya, nung awiya duwarinena. Ayero yana nung wain tatapo dotinowa sonoi yangta gairo iyaora pugatinowa awinoiya ayero yariniya. ⁷ Niye na aune dema susuuno ge nana pu dube gairo narineya, awiya nona zo noeno isa saya niniae-una kasa yariniya. ⁸ Niye me ewezo itināsani buro-mani nana yero naya Mama nana-una bowi kasa yariniya.

Aratamaora ge.

⁹ Mama mene na aratapunoia, deka aine nane niye aratapunoa. Arare niye aratamao nana auna neupu. ¹⁰ Na mama nana-una ge dipunona, arare aratamao nana nana-una mitoiya. Deka aine niye ge nana dimarineya, awiya aratamao nana niniae-una mitariniya.

¹¹ Yawa yawa yao nana mene niniae-una mitai aune yawa yawa niniae mene moko niniae-una beburo mitaise sero ge awiya sinena. ¹² Tinawiya ge nana eyero mitiya: Na niye aratapunoa, deka aine nika niyetope wina aratapu nasani neupu. ¹³ Zo nung otao mani nuna sorari yero giro nao nuna awong eno doro magayariniya auna aratamao awiya aratamao me asarineya. ¹⁴ Ge sinona awiya dimarineya, awiya niye otao mani nana yarineya. ¹⁵ Na be yeme eune niye maze 'soumani' oko sinena. Noeno okowata, soumani mene emo tuwa nuna-una kotumao mitoiya awiya oko gosinoiya. Na niye 'soumani' okowata 'otao mani nana' ayero sinena. Noeno okowata, nane Mama nana-una atu ge nigiwang awiya teng niye eno keregairo tugata yero aung yetena. Arare na niye gigena otao mani nana neya arauwa. ¹⁶ Niniae na burora babanese sero oko pumuwa. Nane niye burora babaese sero pumuwang. Arare niye baungno burora me uraya me ewezo iyaese sinena. Uraya me iro mitao gege mitaise. Ayero yero yazo nana puro nasani Mama eno isa saya teng pugariniya. ¹⁷ Niye nika niyetope wina aratapu nasani neupu. Ge awiya tinawiya ge nana arauwa.

Awong Yesu iwo yewa, arare awong buro-mani nuna dema iwo yarineya.

¹⁸ Emo bauno ge nana oko nigao amimene niye iwo yaya aune eyero sepu. Gitau awong Tuwa ayero zayero iwo yewa. ¹⁹ Emo bauno ge nana oko nigao aune dema susumatei siya, awiya awong niye saore giro niye otao yateya. Arata na niye nunae-una towang atu yangtagairo

pumuwang, aeno awong niye iwo yero nowa ara. ²⁰ Ge zo niye eno eyero sesena awiya kotungpu. Soumani mene emo tuwa nuna daigairo nao ine oko mitiya. Ge auna susuwa eyao era. Ena mene ge nana nigiro dipunowa, deka ayero ena mene ge niniae nigiro dimarineya. Nupema ena mene na iwo yero nowa, deka ayero ena mene niye iwo yarineya. ²¹ Awong nung na iyengtina auna susuwa oko gosinowa, arare niye iwo yarineya. Nupema niye buro-mani nana yero yazo nana puro nasani nowa, susuwa aeno niye eno ayero yarineya. ²² Na nunae-una atu oko wosao yatena, o susuwa nana oko tugata yao yatena, awiya awong pasena aung nateya. Arata yeme awong pasena nunae nono sero pungyarinei? ²³ Zo nung na iwo yero noiya amimene deka ayero Mama nana iwo yero noiya. ²⁴ Na nunae-una atu nasani tani putoungne emo mene yao ine teng oko awiya oko yao yatena, awiya awong pasena aung nateya. Arata awong eno tani putoungne yero yewang awiya giro na iwo nasani Mama nana deka ayero iwo yero nowa. ²⁵ Ayero yero nowa ge zo sao tauyao buku nunae-una atu gayao mitoiya awiya tauyero noiya. Ge awiya eyao era: 'Awong na tebeba iwo yewa.'

²⁶ Arata Soremao niniae Mamana-una mitoiya awiya iyengtana Mamana-una atu wosiro niye sorepu nasani susuwa nana niye eno keregariniya. Nung awiya Oweno. Ge me saora maung awiya nung ara. ²⁷ Be niye na buro zayewang auna atu na aune dema nasani nauwa neya amimene dema susuwa nana keregarineya."

16

¹ Yesu mene susuuno ge zo eyero sena, "Ago awong tani mou-mesa yao ena niye eno yaya niye titiye zaruwe yero tumo diyao niniae besao eno, na ge ewiya berebere keregatina. ² Awong yere ibu sorarineya. Agege okowata, be zo bariniya be aune awong 'Tuwa Bayaura buro kara yero nonane' asinasani niye daya magayarineya. ³ Awong nato Mamato awiya oko giro baingtao yero nowa, arare ayero yarineya. ⁴ Ge sinena amimene me yai aune 'Yesu gitau eyao maze sena,' ayero saese sero na niye bere-bere tugata nena era.

Owenona buro auna ge.

Na niye gipari sero buro zayero naungwa be aune be nana imoko mitina, aeno na ge ewiya gitau niye eno oko sao naungwa. ⁵ Arata yeme nung na senu wosiwang auna-una witaro sero nena, aeno ge ewiya sinena. Arata niniae-una zo mene na eyero oko atata niya, 'Ning natu babarinesi?' ⁶ Ge ayao niye eno sesena niye dubo minao mene moko niniae beburo mitiya. ⁷ Na ge me sana nigipu.

Na kapete gairo witarinena, awiya niye iwaing mitaese witarinena. Na oko witao yarinena, awiya Soremao ninae mene oko wosarinia. Arata na witiro Soremao awiya iyengtana wosiwo niye aune dema nariniya.⁸ Wosiwo nona etama auna susuwa awiya emo bauno eno keregariniya: Pasenana susuwa, iwaing yero naora susuwa, pasenana abena tamao auna susuwa. Nung susuwa etama awiya keregai emo bauno mene gaya me yariniya.⁹ Pasenana susuwa eyero gipai garineya: awong na oko tumo diyao yero nowa, arare pasena nunae kara mitoiya.¹⁰ Iwaing yero naora susuwa eyero gipai garineya: na Mamana-una kapete-gairo witana niye na nupema oko garineya.¹¹ Pasenana abena tamao auna susuwa eyero gipai garineya: tawingna tuwa awiya Tuwa Bayaura kotora atu zuwaise sao mitiya.

¹² Ge tugata yaora kotumao nana daigairo mitiya, arata niye yeme nigao ine teng oko. ¹³ Ge me susuware sao awiya Oweno ara. Nune wosiwo ge me apakana susuware niye eno gipariniya. Arata ge awiya kotumao nuna-una oko puro sariniya. Ge nanato Mamato sarinenato awiya nigiro teng niye eno tugata yariniya. Tani daigairo ago kasa yarineya awiya dema bere-bere niye eno keregariniya.¹⁴ Na ge sana Oweno mene nigiro puro buro niye eno keregariniya. Ayero yai bowi nana kasa yariniya.¹⁵ Mamana nona apakana awiya nona nana, aeno na niye eno eyero sesena, 'Oweno mene ge nana puro buro niye eno keregariniya.'

Yesu nung baungno nupema kapetegairo bariniya.

¹⁶ "Be apungkaka mitiya awiya aung yai aune niye na oko garineya. Nupema be apungkaka aung yai aune niye na garineya."¹⁷ Yesu mene ayero senu buromani nuka nuyetope ge wina-se yero eyero sewa, "Nung eyero siniya, 'Be apungkaka mitiya awiya aung yai aune niye na oko garineya. Nupema be apungkaka aung yai aune niye na garineya.' Nung nono yero ungta ayero siniye? Nupema nung ge zo dema eyero sesiya, 'Mamana-una witarinena.' Ayero sesiya ara."¹⁸ Buromani mene ayero sero nupema eyero sewa, "Nung eyero sesiya, 'Be apungkaka mitiya.' Ge awiya noeno siniye? Name iwawa nenane."¹⁹ Ayero sero nung atata yari sero newa Yesu nung nuka nutope mena giro eyero sena, "Ge eyero niye eno sesena aeno niye wina-se neita? 'Be apungkaka mitiya awiya aung yai aune niye na oko garineya. Nupema be apungkaka aung yai aune niye na garineya.' Ge auna susuwa sana gari sineita?"²⁰ Na memokoba niye

eno sinena. Niye zire buware naya emo bauno na oko tumo diyao nowa amimene yawa yawa yarineya. Niye dubo minaore naya dubo minao ninae mene kapete gai yawa yawa yao ninae-una kasa yariniya.²¹ Bauno mene mani pari nema yaya tapunasani dubo mininowa. Ayero nema mani puro oregairo 'mani pumena' ayero sero yawa yawa yero nowa. Yaya tapunowa awiya oko kotupunowa.²² Deka ayero niye yeme dubo minineya. Arata na niye nupema garinena be aune niye yawa yawa bainakama yarineya. Yawa yawa ninae awiya emo zo mene kapai aung yao ine teng oko.²³ Arare be aune niye nona zo kau yero giro na oko atata yarineya. Na memokoba sana nigipu. Niye nona zo eno Mama isa saya nona awiya pugari niya. Awiya noeno okowata, nung yazo nana-una pugariniya.²⁴ Be na niye yangta gairo pumuwang atu butunawe yeme niya be aune niye yazo nana puro nasani nona zo eno isa oko sewa. Arare niye yawa yawa yao mene ninae-una kasa yero beburo mitaise isa sepu. Isa saya pugai parineya.

Yesura yazo puro nasani Tuwa Bayau isa sao.

²⁵ Ge niye eno tugata yero butunona awiya ge eniya tugata yero nona. Nete be zo bariniya aune na ge eniya oko sarinena. Be aune na Mamana susuwa pu daung gari sero ge pungyero oko, me keregairo niye eno sarinena.²⁶ Be aune niye yazo nana puro nasani Mama isa sarineya. Na eyero oko sinena. 'Nane niye soreuno Mama isa sarinena.' Ayero oko sinena. Awiya noeno okowata, Mama mene niye aratapunoia.²⁷ Na Mamana-una atu wosiwang ge awiya niye nigawa me yenu na aratapunowa. Arare Mama mene deka ayero niye ara tapunoia.²⁸ Na Mama dororo tawingna wosiwang, arare na tawing dororo nupema Mamana-una wiwitinena."²⁹ Ayero senu buromani nuna mene eyero sewa, "Ning yeme ge eniya dororo daung mokera keregairo sinesa ara."³⁰ Arare nae ning eyero gosinenane: ning nika nitope kotumao nanae-una susuwa apakana giro aung yero nosa. Nae ning atata yari kotupu nonane arata ning nika nitope dubo nanae mena gosinosa, aeno ning Tuwara-una atu wosasa awiya gosinenane me niya."³¹ Ayero sewa Yesu mene eyero sena, "Niye yeme gigeya me nita?"³² Be zo mitiya awiya mena bai aune na dororo zanero napo ninae sero baungno aung yarineya. Ayero yero na duwaya na nata narinena. Arata na nata oko narinena. Mama mene na aune dema noiya, arare nata oko narinena.³³ Niye yo-ozaore naese sero ge awiya niye eno sesena. Niye tawingna yayare

dubo minaore narineya. Arata nane tawingna nona dire bere awiya puro wosiro papatinena, arare niye putoungne neupu.” Ayero sena arauwa.

17

Yesu nuka nung eno isa sena.

¹ Yesu nung ge awiya sero aung yero diti uritira yero isa sinasani eyero sena, “O Mama, be nugu niya. Na Mani nina. Na yazo nina de ika yana baina yaise sero gitau nine yazo nana de ika yasa baina yaise sinena. ² Ning emo ena na eno pugairo na nao me iwaing awiya awong eno puganesero sero na tawing sero serora emo bauno auna maung bainakama pugasa. ³ Nao iwaing auna susuwa eyero mitiya. Ning Tuwa Bayau me dekaongka. Emo iyengtasa awiya Yesu Kristo arauwa. Emo bauno mene susuwa nanao awiya gaya me yai awong nao me iwaing pumarineya. ⁴ Buro ge na eno sasa awiya tawingna etu yero butu nawe besugena. Ayero nasani yazo nina de ika gena. ⁵ O Mama, tawing oko kasa yaore na ning aune dema uritira waegao nana aune naungwa, deka awiya nupema pugai na puro nane.

Yesu mene buro-mani nuna eno isa sena.

⁶ Emo bauno apakana auna-una atu ena yangtagairo na eno pugasa nana yewa aune na susuwa nina awong eno keregaingwa. Dubu nina sao nauwa awiya na eno pugasa awong ge nina nigiro puro pu dube gairo nowa. ⁷ Awong yeme nona nana apakana nina-una atu gege butu noiya awiya gosinowa. ⁸ Ning ge na eno pugasa awiya sewang nigiro pumuwa ara. Ayero nasani na nina-una atu wosiwang awiya giro me asewa, arare nine buro ge na eno sasa awiya deka ayero nigiuwa me yena ara. ⁹ Na awong eno isa sinena. Emo bauno na oko tumo diyao nowa awong awiya eno oko ning eno isa sinena. Dubu na eno pugasa awiya eno isa sinena, noeno okowata, awong awiya dubu nina me arauwa. ¹⁰ Emo bauno nana apakana awiya nina ara. Nupema emo bauno nina apakana awiya nana ara. Arare awong yazo nana de ika gatineya. ¹¹ Na tawingna etu oko mitarinena. Na buro nina-una yarinena. Arata nunae mene zo tawingna etu mitasani narineya. O Mama dang, nao dubo dekaongka yero nonano, deka ayero awong dubo dekaongka yero naese sero yazo nina na eno pugasa auna putoung mene awong diya ye. ¹² Na awong aune dema nasani yazo nina-una putoung mene awong diya yero nona. Ning yazo awiya na eno pugasa. Na awong diya yero baingtana, arare zo mene oko tara yao. Arata ge gayao zo mitiya awiya me yaise dekaongka mene

tara yero sisigari niya. Nung tara yaora gerao. ¹³ Yawa yawa yao nana mene dubo nunae topetaise sero na tawingna etu mitasani na nina-una baora be nugu ni giro ge ewiya sinena. ¹⁴ Na ge nina tugata nona puro nowa aeno tawingna emo bauno mene awong iwo yero nowa. Nao nana awiya tawingna emo bauno auna nao ine okoware. Deka ayero nao nunae awiya tawingna emo bauno auna nao ine oko. Aeno tawingna emo bauno awong iwo yero nowa. ¹⁵ Ning buro-mani nana awiya tawing euna atu sorero pasese okowata, Sanda mene awong etegai meko yowi sero, ning awong soremasese isa sinena era. ¹⁶ Nao nana awiya tawingna emo bauno auna nao ine okoware. Deka ayero nao awena awiya tawingna emo bauno auna ine okowa. ¹⁷ Ge me nina mene dubo awena inai awong pewa yero gerao nina yae. Ge nina awiya ge me susuware ara. ¹⁸ Nine na tawingna etu buro yanese sasa, arare deka ayero nane awong tawingna etu buro yaese sewang. ¹⁹ Ge me mene dubo nunae inai tau yero naese na nao nana awong eno wawong nina-una pugatinena era.

Yesu mene emo bauno ge nigao name eno isa sena.

²⁰ Arata na awong eno gege oko isa sinena. Ge tugata yaya nigiro na tumo diyarineya awong aeno dema isa sinena. ²¹ Awong dubo dekaongka yero naese ning eno isa sinena. O Mama, ning na aune mitosa na deka ayero ning aune mitona, deka ayero awong nao aune dema mitaese. Ayero yaya emo na oko tumo diyao yero nowa amimene nine na iyengtasa wosiwang awiya giro me asae. ²² Nao dubo dekaongka yero nonano, deka ayero awong dubo dekaongka yero naese sero ning putoung na eno pugasa dekaongka awiya awong eno pugatinena. ²³ Na awong aune dema mitana ning deka ayero na aune dema mitasa awong dubu dekaongka yero nae. Ayero yero naya emo bauno na oko tumo didinowa amimene na iyengtasa wosiwang awiya gaese. Nupema awong ning na aratapunos deka ayero ning dubu nana dema aratapunos awiya dema giro baingtaese.

²⁴ O Mama, emo dubu na eno pugasa awong awiya masi na narinena deka auna atu naese sinena. Ayero yero tawingna poza oko kasa yaore nine na ara tapunasani uritira waegao na eno pugasa waegao awiya awong nao aune dema nasani gaese sinena. ²⁵ O Mama, ning dangna maung. Emo na oko tumo diyao yero nowa amimene ning oko giro baingtiti nowa. Arata nane mene zo ning giro baingtiti nona. Nupema dubu nana mene nine na

iyengtasa wosiwang awiya giro baingtiti nowa. ²⁶ Aratamao nina nana-una mitoiya deka ayero nunae-una mitai na awong aune dema nari sero bowi ge nina awong eno keregena. Ayero gege keregati nasani narinena." Ayero sena arauwa.

18

Yesu i bure atu nenu pumuwa.

Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53

¹ Yesu nung isa ayero senu aung yenu iropuro buro-mani nuna puro nape atu wosiro ou Kidoron buwagairo tawing zora i buro mitauna auna bamuwa. ² Yesu buro-mani nuna aune be ozaung atu a-gairo nasani nauwa, arare Yudas keregao emo amimene i buro awiya nung gao ara. ³ Arare Yesu buro-mani nuna aune atu newa Yudas keregao emo amimene pirisa babuze aune Farisayora polis ena aune gorobo emo ena awiya puro gitau yero izira yuno damana gaero gi amine puro bamuwa ara. ⁴ Yesu mene nona apakana nung eno yari newa awiya giro iropuro benaungna baungno awong atata yero eyero sena, "Niye awe maze kau nei?" ⁵ Ayero senu awong eyero sewa, "Nasaretera emo zo yazo nuna Yesu awiya kau nenane." Ayero sewa nung eyero sena, "Na era." Ayero sena ara. Yudas nung keregao emo nung gorobo emore dema dopero mitina. ⁶ Arare Yesu mene, "na era," ayero senu awong awang yero bautara baungno zuwewa ara. ⁷ Ayero yewa nung nupema atata yero sena, "Niye awe maze kau nei?" Ayero senu awong eyero sewa, "Yesu Nasaretera emo." ⁸ Ayero sewa Yesu mene awong eno eyero sena, "Na sesena arauwa. Na era. Niye na kau neya, arare dubu nana ewiya dopu babae." ⁹ Nung ge gitau sena awiya me yaise sero buro-mani nuna duwaese sena. Ge gitau eyero sena, "Na eno pugasa awong diya yetena zo za oko tara yao ara."

¹⁰ Arare Simon Petoro nung iwi geingna puro nena awiya ininu gururu senu pirisa bainana soumani zo auna dawong wawong mera awiya kesena. Mani awiya yazo nuna Maliko. ¹¹ Ayero yenu Yesu mene Petoro eno eyero sena, "Iwi nina geingna pugai towae. Yaya ewiya Mama nana mene na eno pugatiniya, awiya duwanese nesa?" Ayero sena arauwa.

¹² Ayero senu gorobo emora diya mene senu gorobo emo aune Yudara polis amimene Yesu puro wawong bunewa ara. ¹³ Bunero puro gitau baung Anasira gare yewa ara. Dawang aune emo zo yazo nuna Kayafa amimene pirisa baina yero nauna. Nune Anasira mani baunodi atiro

nasani nauna. ¹⁴ Kayafa nune gitau Yuda emo eno ge eyero sena, "Emo bauno name apakana meko yero aung yonine sero, nung dekaongka amimene name eno magayaise sao mitiya." Gitau ayero sena arauwa.

Petoro mene Yesu bewae yena.

Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57

¹⁵ Polis mene Yesu puro baungno Anasira-una yewa, Simon Petoro otao nuna zore awongto Yesu puro bamuwa awiya ago yero bamuwato ara. Potorora otao awiya pirisa baina awiya nung gosinauna, arare Yesu ago yero toi goma mokora yena ara. ¹⁶ Petoro mene zo goma bautara atu dopena ara. Ayero yenu otao nuna mene pirisa baina auna gare ato nauna, arare wosiro goma be diya yao mani baunodi zo aeno senu goma be iwenu Petoro toi mokora yena ara. ¹⁷ Petoro toinu mani baunodi goma be diya nena amimene Petoro giro eyero sena, "Emo ouna buro-mani zo ning arita nowa." Ayero senu Petoro mene "Na aung." ayero sena ara. ¹⁸ Be aune pirisa bainana soumani gorobo emore awang yayaung yenu giro iyao ero ainewa Petoro nung dema baung nunae-una towang yero iyao ainena arauwa.

Pirisa baina mene Yesu atata yena.

Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71

¹⁹ Pirisa baina mene Yesu buro-mani pupugaina aune o ge tugata yero nauna aune atata yena. ²⁰ Atata yenu Yesu mene abena eyero sena, "Na ge benaungna atu gege sinona. Yuda emo augati nowa – yere ibu enanata ibu bainana – auna atu ge sero tugata nasani gipinasani ayero nona. Na opene ge oko sinona. ²¹ Arare ning nono yero na atata nesi? Ge sinona nigiti nowa awong awiya atata yasa ge sinona awiya saya nigase." ²² Ayero senu diya emo dopero mitiwa auna zo mene Yesu sowena dero eyero sena, "Ning noeno ge ayero pirisa baina eno sinesi?" ²³ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Ge meko seseni siya ayero sinesa auna susuwa se. Arata na ge iwaing sinena aune noeno na dedunesi?" Ayero sena ara. ²⁴ Yesu ge ayero senu aune Anasi mene senu Yesu bunero puro pirisa baina yazo nuna Kayafa auna-una bamuwa arauwa.

Petoro mene Yesu nupema bewae yena.

Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62

²⁵ Simon Petoro nung iyao ainasani mitinu awong nung nupema atata yero sewa, "Buro-mani nuna auna zo ning arita nowa?" Ayero sewa nung bewae yero eyero sena, "Na aung." ²⁶ Ayero senu pirisa bainana soumani zo, Petoro mene dawong

* 18:15: Potorora otao awiya Yohane. Yohane nung ge gainasani yazo nuna pungyena. Yazo YOHANE awiya GE TAUYAORA SUSUWA auna atu tauno aune zazagairo gi.

kesena auna dikaing zo, amimene eyero sena, “Ge me nibamu, ning i bure atu Yesu aune dema dopero mitesa gigenita nowa?”²⁷ Ayero senu Petoro mene nupema bewae yenu aune kokora ge sena arauwa.

Awong Yesu Pilatora-una puro bamuwa.
Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5

²⁸ Iya gainu awong Yesu Kayafara-una gare atu puro wosiro baung Roma emo zo awong diya nasani nauna auna-una yewa ara. Yuda emo awong Magayao mene awong Daigaina auna bonene minari sero newa, arare awong iya be dang sisigowi sero, Pilatora gare oko towao yewa. Awiya noeno okowata, Yuda emo mene eyero sinasani nauwa, “Dubo naname be-ingtire yoiye sero, name emo Yuda okora-una gare oko towanene.”²⁹ Ayero sinauwa, arare awong duru atu dopewa Pilato mene kasa daung yero awong atata yero sena, “Emo ewiya pasena nouna puro butune?”³⁰ Ayero senu awong eyero sewa, “Nung pasena oko yao yatija, awiya nae nina-una oko puro batenane.”³¹ Ayero sewa Pilato mene eyero sena, “Sao tauyao ge ninae mitiya auna teng sepu aung yae.” Ayero senu awong eyero sewa, “Nae mani magayaese sao aung yao awiya nanae-una gazao mitiya. Noeno okowata, sao tauyao ge ninae Roma emora amimene gaziniya. Arata nine sasa teng yariniya.” Ayero sewa ara.³² Yuda emo ayero sewa Yesu nung nutope gitau “Na i pasaora daya magayarinena,” ayero sena auna ge awiya me yena.[†]

³³ Pilato mene garo mokora baungno Yesu yausenu baungnu eyero sena, “Ning Yuda emora emo tuwa ning?”³⁴ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, “Ge awiya dubo nina-una sinesita ena mene bowi nana ning eno seseya giro sinesi?”³⁵ Ayero senu Pilato mene eyero sena, “Na Yuda emo okowa. Emo mamono nina arita pirisa babuze amimene ning nana-una pugatineya. Ning no yetesi?”³⁶ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Na tawingna etu emo tuwa oko yero nona. Na tawingna etu emo tuwa yero natena, awiya emo dubu nana mene gi ami puro na soremaya Yuda emo na oko pumateya. Emo tuwa yero naora buro nana awiya tawingna etu oko mitiya.”³⁷ Ayero senu Pilato mene eyero sena, “Ayeri ning emo tuwa zo ning?” Asenu Yesu mene eyero sena, “Ara, kara sinesa arauwa. Na emo tuwa zo. Na ge me susuware keregari sero wosiro tawingna etu kasa yewang. Ge me nigari ara tapunowa amimene ge nana

nigiti nowa.”³⁸ Ayero senu Pilato mene abena eyero sena, “Ge me awiya noiye?” Ayero sero kasa daung yero Yuda emo eno eyero sena, “Na emo euna pasena tamari sero kau nete zo oko tamao yetena.”³⁹ Arata tani ninae zo mitiya. Magayao mene awong Daigaina auna iya be dang ninae-una atu na eno sinowa bunao emo zo ao-didinona tebeba bautunoiya. Arare deka ayero nigaya na Yuda emora emo tuwa ninae aodiyana naise kotupuneita?”⁴⁰ Ayero senu awong wawa sero eyero sewa, “Aung ara. Nung okowata, Barabas nung awiya aodiyasa bae.” Ayero sewa ara. Barabas nung mani dero nona ugaing puro yao emo.

19

Pilato mene Yesu magayaise emora waweng pugaina.

Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25

¹ Pilato mene senu gorobo emo awong Yesu angsi* mene dewa.² Ayero yero nung izari sero angsi dungne puro ewero aune ziyu nuna-una atu wosogaiwa. Ayero yero taung wori yuyao zo dema wosogaiwa punu³ baung nuna-una nugu yero nung sowena dedunasani eyero sewa, “Wari iwaing, Yuda emora emo tuwa.”

⁴ Pilato mene nupema kasa daung yero Yuda emo eno eyero sena, “Gipu. Na nung puro ninae-una butunena. Na pasena nuna tamari sero kau nete zo oko tamao yetena.” Ayero sena ara.⁵ Ayero senu Yesu nung angsi dungne ewao aune taung wori yuyao wosogaiwa puro nena aune dema wosiro dopenu Pilato mene gipero eyero sena, “Emo ewiya gipu.”⁶ Ayero senu pirisa babuzere gorobo emo nunae amimene giro wawa sero sewa, “I pasaora atu magayaise. I pasaora atu magayaise.” Ayero sewa Pilato mene be nunae-una puro eyero sena, “Na pasena nuna kau nena. Nung pasena aung. Arare niye nika niyetope puro i pasaora depu.”⁷ Ayero senu Yuda emo mene eyero sewa, “Nung nutope ‘Na Tuwa Bayaura mani,’ asinoiya, arare emo ayao awiya magayaese sao tauyao ge nanae auna atu sao mitiya, arare magayaise.”⁸ Ayero sewa Pilato ge awiya nigiro awang bainakama yena ara.⁹ Ayero yero Yesu nupema yuno garo mokora baungno atata yero sena, “Ning natu kasa yasi?” Ayero senu Yesu mene abena oko sao yangduna.¹⁰ Ayero yenu Pilato mene eyero sena, “Ning noeno ge nana oko abena sao

† **18:32:** Dao magayaora putoung. Roma emo dubu mene Yuda emo dubu puro wosiro diya yero nasani mani dao magayaora putoung amaze sorero puro nasani nauwa. Yuda emo awong ge nunae ena sao aung yao ine teng, ora mani dao magayao awiya awong sao aung yao ine teng oko. Nupema, mani i pasaora atu dao, awiya Roma emo mene gege yero nasani nauwa. * **19:1:** Soremao Ge zo Matiu 27:26 auna atu mitiya awiya gi.

nesi? Nane sana narinesita i pasaora magayarinesita auna putoung nana-una mitiya, awiya ning oko gosinesita?" ¹¹ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Tuwa Bayau mene putoung awiya ning eno oko pugao yatiya, awiya ning na magayaora pugao ine teng oko yatesa. Arare emora na magayanese sero nina waweng pugaiya auna pasena mene pasena nina daigatiniya." Ayero sena arauwa.

¹² Ayero senu Pilato mene ge awiya nigiro kasa daung yero Yesu ao-diro duwari senu Yuda emora awong wawa sero eyero sewa, "Ning emora awiya ao-diro duwaora ge sarinesa, awiya ning Romana emora tuwa Sisa auna otao nupema oko narinesa. Zo nung nutope emora tuwa asariniya amimene Romana emora tuwa Sisa awiya daigatiniya."

¹³ Ayero sewa Pilato mene ge awiya nigiro giro senu Yesu puro kasa daung yewa Pilato mene ge sao aung yao masi nuna-una atu adungno mitina ara. Masi awiya daba mene nabero yao. Masi auna yazo Yuda emora mene Gabata asinauwa ara.

¹⁴ Arare Yuda emora bauno oregao be baina auna atu mitari sero nona kora nasani newa wari towang dopenu Pilato mene masi nuna-una atu mitasani Yuda emora eno eyero sena, "Gipu. Emora tuwa ninae era."

¹⁵ Ayero senu awong wawa sero eyero sewa, "Nung aung yaise. Nung aung yaise. I pasaora atu magayaise." Ayero sewa Pilato mene eyero sena, "Emora tuwa ninae sana i pasaora atu magayaise sineita?" Ayero senu pirisa babuze mene abena eyero sewa, "Nae emora tuwa nanae zo aung. Roma emora emora tuwa Sisa amimene gege yero niya." ¹⁶ Ayero sewa giro Pilato mene ge nunae nigiro Yesu i pasaora magayaise sero pu wawong nunae-una gaina arauwa.

Yesu i pasaora dewa magayena.

Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43

¹⁷ Ayenu gorobo emora mene Yesu puro i pasao pugaiwa diungno tawong zo yazo nuna Gitau Atora Wetu, arata Yuda gera Goligata, auna puro bamuwa ara. ¹⁸ Puro baungno i pasaora dewa ara. Dero pasena mani etobe i pasao etora dero zo enaba zo enaba Yesu towang ayero urewa dopewa ara. ¹⁹ Pilato mene senu ge eyero gaero Yesura i pasaora atu pugaiwa, "Yesu Nasarete napora. Nung Yuda emora emora tuwa." ²⁰ Yesu dewa tawong awiya napo mitina auna nugu. Arare Yuda emora daigairo mene puma sauma nasani ge Yuda gera, Roma gera, Grik gera gaewa awiya zazagaiwa. ²¹ Arare Yuda emora pirisa babuze mene Pilato eno eyero sewa, "Ning eyero gaetesasa awiya teng oko niya, 'Nung Yuda emora emora tuwa.' Awiya doro eyero sero gae, 'Nung nutope na Yuda emora emora

tuwa asinoiya' ayero gae." ²² Ayero sewa Pilato mene eyero sena, "Gaetena amimene mitaise." Ayero sena arauwa.'

²³ Gorobo emora awong Yesu i pasaora dero aune taung wori nuna tame awiya kerewa siwongpatige yenu bono yero pumuwa. Arata taung wori tura awiya mo etobe pu dekaongna gairo gayao oko. Ika atu gaero wosiro babao ara. ²⁴ Arare awong eyero sewa, "Awiya keranane meko yariniya. Arare ge tuwao zo yazo nuna laki yanane emora zora-una kasayai giro amimene paise." Ayero sero yewa ara. Ayero yewa aune ge gayao zo eyero mitiya amimene me yena. Awong taung wori nana tame awiya bono yewa.

Taung wori nana eno ge tuwao zo yazo nuna laki yewa.

Ge gayao mitiya, arare gorobo emora mene ayero yewa.

²⁵ Yesura i pasao susuwara atu emora bauno benaung eyao amimene dopewa: Ai nuna, aira yao, Maria Kliopara aro, Maria napo nuna Madala. ²⁶ Arare Yesu nung ai nuna aune buro-mani nuna iwaing awongto dopero mitiwaung giro ai nuna eno eyero sena, "Aya, mani nina arauwa."

²⁷ Ayero sero buro-mani nuna eno eyero sena, "Ai nina arauwa." Ayero senu giro be auna atu nung Yesura ai yunu nuna-una gare witinu diya yero nuna arauwa.

Yesu magayena.

Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49

²⁸ Arare Yesu nung buro nuna aung yenu giro ge gayao zo mitina awiya me yaise sero eyero sena, "Na ouwe niya." ²⁹ Ayero senu awong witora yabutata zo puro ou wain dokowang yao awang zora mitina auna dusero itura diro be nuna-una pugaiwa. ³⁰ Ou wain miniro eyero sena, "Buro yero besugena." Ayero sero tumo gokosenu oweno nuna aung yena arauwa.

³¹ Yuda emora awong iya dang nunae-una nona sosinasani giro eyero sewa, "Ture awiya Magayao mene awong Daigaina auna iya be bainakama, arare emora i pasaora dao awiya oko mitae." Ayero sero Pilato eno eyero sewa, "Awong mena magayaese sero ning ge sasa gorobo emora mene baungno te nunae dero zozorogaya mena magayaya aingso nunae i pasaora atu paese." Ayero sewa Pilato mene ge nunae nigina. ³² Ayenu gorobo emora awong pasena emora etobe Yesu aune dema dewa auna zora te dewa wetu zorogainu zora deka ayero dewa zorogainu ayewa ara. ³³ Ayero yero Yesura-una baungno nung magayero mitinu giro wetu oko dao zorogao duwa ara. ³⁴ Arata gorobo emora zo mene baungno karowa mene Yesura zazawingna atu gaenu basugainu yure oure wosina ara.

³⁵ Nane nona awiya diti moko nana mene gigiwang. Arare na sero keregatinena me niya arauwa. Na gosinena, ge awiya me arauwa. Niye dema gaya me yaise sero ge me keregatinena arauwa. ³⁶ Ge gayao zo eyero mitiya awiya me yaise sero nona awiya kasa yena, Awong wetu nuna zo za oko daya zorogarinia.

³⁷ Nupema ge gayao zo eyero mitiya, Awong nung gaewa basugaina awiya diti yero garineya.

Ge gayao etobe ayero miteyato arauwa.

Yesu mutewa.

Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56

³⁸ Yosepe Arimatia naporu nung Yesura mani zo yero nasani nauna, arata nung Yuda emo awang yero tumo diyao nuna awiya pungyero puro nasani nauna. Nung amimene Pilatoru-una baungno Yesura aingso i pasaora atu pumari sero atata yena. Ayero yenu Pilato mene niginu baungno batagairo puna ara. ³⁹ Nikodema nung gitau pingne Yesura-una kasa yena amimene i mung sereyao mouyao nuna 34 kilogram ayao puro baungno Yosepe sorepu nasani ⁴⁰ Yesura aingso i mung sereyao amimene suwero mo neyang yao mene ewewato ara. Yuda emo awong emo maganauwa awiya ayero yero nauwa ara. ⁴¹ Yesu dewa tawing auna agewara i buro zo mitauna auna atu daba uma zo biriti asero seka wamuwa mitina. Gitau emo zora aingso atu oko pugao. ⁴² Biriti awiya nugu mitina, arare Yuda emora oregao be baina auna nona sosaora be mitinu giro awongto Yesura aingso atu pugaiwato arauwa.

20

Yesu magayaora atu seka yero iropuna.

Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12

¹ Sande gora oko iyagairo baingtao Maria napo nuna Madala amimene biritira baungno eyero giginu. Daba biritira uma be gazao awiya dereme yero baungno enaba demese atu mitina. ² Ayero giro sungno baungno Simon Petoro aune Yesura buro-mani iwaing auna-una kasa yero eyero sena, "Awong Tuwara aingso puro babeya. Awiya natu pugei?" ³ Ayero senu giro Petoro otao nuna zore baung biritira yewato ara. ⁴ Nagibe atu sungno bautu newato otao amimene sungno Petoro daigairo gitau baungno biritira kasa yena. ⁵ Kasa ye daba umana gairo utero mo aingso nuna ewewato agege mitinu giginu. Arata nung oko towao. ⁶ Ayero nenu Simon Petoro ago kasa yero daba umana toiro mo giginu. ⁷ Mo zo ziyora ewewato awiya dema mitinu giginu. Mo awiya mo enane dema oko mitina. Nung nata enaba atu

zorogairo baingtao mene mitina. ⁸ Arare Petoro gosinenu otao nuna gitau baungno daba umana atu kasa yena amimene ago toiro giginu me yena ara. ⁹ Arata awongto Yesu magayaora atu seka yero iropariniya auna ge gayao mitina auna susuwa awiya oko giro baingtiwato. ¹⁰ Ayero yero nupema yesese yero baung nape yewato arauwa.

Yesu nung Maria napo nuna Madala auna-una kasayena.

Mt 28:9-10; Mk 16:9-11

¹¹ Maria nung biriti umana bera atu dopero zi sinasani mitete daba umana bera atu utero diti yena. ¹² Diti yero angelo etobe taung wori neyang yaore Yesu pugaiwa iropuro bauna masi auna atu zo gitaura zo tera ayero dopero mitiwato giginu ara. ¹³ Giginu awongto eyero sewato, "Ning noeno zi sinesi?" Ayero sewato nung eyero sena, "Tuwa nana-una aingso puro natu babeya kau neni." ¹⁴ Ayero sero kapetegairo Yesu dopero mitinu giginu. Giro Yesura benaung oko giginu kasa yena ara. ¹⁵ Ayero yenu Yesu mene atata yero eyero sena, "Ning noeno zi sinesi? Ning awe kau nesi?" Ayero senu Maria nung i buro auna maung mene dopero mitinuta asero eyero sena, "Nine Yesura aingso puro baungno agewa zora atu pugesita? Se giro baungno pumane." ¹⁶ Ayero senu Yesu mene abena eyero sena, "Maria." Ayero senu nung sopine yero Yuda gera "Rabonai" asena. (Ge naname-una, Gipao Emo.) ¹⁷ Ayero senu Yesu mene eyero sena, "Na Mamana-una oko witao ware na oko inase. Ning baungno buro-mani nana eno eyero se. 'Mama nana awiya Maung ninae. Tuwa Bayau nana awiya Tuwa Bayau ninae. Na nuna-una witarinena.' Ayero se nigae." ¹⁸ Ayero senu Maria napo nuna Madala amimene yesese yero baungno Yesura buro-mani eno eyero sena, "Na Tuwa gigena." Ayero sero aune Yesu mene ge nung eno sena awiya awong eno sena ara.

Yesura buro-mani mene garo mokora atu augairo mitiwa aune nung nunae-una kasayena.

Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lu 24:36-49

¹⁹ Sande ture mume itinenu buro-mani mene Yuda emo awang yero augairo garo be dewa gaunu mitiwa Yesu mene awena-una towang atu kasa yero dopero eyero sena, "Awang yao doro iwaing mitipu." ²⁰ Ayero sero berumana masi wawong etora aune zazawingna aune gipena. Ayero yenu buro-mani mene Tuwa nunae giro yawa yawa yewa. ²¹ Ayero yewa nung nupema awong eno eyero sena, "Awang yao doro iwaing mitipu. Mama mene na iyengtina, deka ayero nane niye iyengtiti nena." ²² Ayero sero oweno nuna pise awena-una

gairo eyero sena, “Oweno pungpu. ²³ Niye emora pasena disaya aung yariniya. Arata niye oko disao yaya mitariniya.” Ayero sena arauwa.

Tomasra ge.

²⁴ Otao nunae Tomas yazo nuna zo Didimo, nung awiya agewa zora atu nenu Yesu mene mani enana-una gege kasa yena. ²⁵ Arare otao mani ena mene bowi ge nung eno eyero sewa, “Nae Tuwa gigenane.” Ayero sewa nung eyero sena, “Na natope diti moko nana me mene wawongna beruma masi giro, o wawong soro nana mene beruma masi gaero giro, o zazawing nuna gaeteya auna iso wawong nana mene iniro giro ayarinena, awiya ge ninae me asarinena.” Ayero sena ara.

²⁶ Wari be 8 aung yenu aune buro-mani nuna ena aune Tomas nuka nung dema garo mokora atu toiro garo be apakana dewa gaunu mitiwa Yesu mene awena-una towang atu nupema kasa yero dopero eyero sena, “Awang yao doro iwaing mitipu.” ²⁷ Ayero sero Tomas eno eyero sena, “Ning wawong soro nina mene wawong nana iniro gi. Wawong nina mene zazawing nana iniro gi. Ayero yero dubo eto nupema oko ye. Na seka nena awiya gasa me yae.” ²⁸ Ayero senu Tomas mene eyero sena, “Ning Tuwa nana. Ning Tuwa Bayau nana.” ²⁹ Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ning na gosinasani aeno na tumo didinesa. Awong na oko gao nasani na tumo diyarinya awong amimene dema yawa yawa yarineya.” Ayero sena arauwa.

³⁰ Tani ena daigairo Yesu mene buro-mani nuna-una ditira atu nauna awiya buku euna oko gaero aung yao. ³¹ Arata ge gainena auna susuwa noeno okowata, eyao eno gainena arauwa: Niye ge ewiya zaza-gairo nigiti nasani Yesu nung Sorao Emo Kristo, Tuwa Bayaura Mani, auna ge awiya gaya me yaise, o nung tumo didinasani yazo nuna-una nao me iwaing tamaese sero ge ewiya gainena.

21

Yesura buro-mani ena ou nazira atu newa nung nunae-una kasa yena.

¹ Yesura buro-mani ena Taibirias* ou nazira atu newa nung nunae-una kasa yena. Buro-mani awong dubu euna-una kasa yena. ² Simon Petoro, Tomas yazo nuna zo Didimo, Nataniel Galilaya tawing Kena napo mitauna auna, aune Zebedira mani etobe, aune zo etobe dema. Emo amimene au dekaongna gairo mitiwa aune ³ Simon Petoro mene ena eno eyero sena, “Na wo pumari bautunena.” Ayero senu

awong eyero sewa, “Nae ning aune dema babarinenane.” Ayero sero wangna witiro bamuwa. Bautunete ping aune wo oko pumao yewa. ⁴ Anasani ou nazi auna atu newa iya gatinenu Yesu mene bage atu dopena ara. Dopenu awong benaung nuna oko giro baingtiwa. ⁵ Ayero yewa Yesu mene awong atata yero eyero sena, “Mani awiso, niye wo zo mitita?” Ayero atata yenu awong eyero sewa, “Aung.” ⁶ Ayero sewa nung eyero sena, “Wang deung enaba wawong mera ina atu moga pugaiwu wosai aune wo takasai watimae.” Ayero senu moga pugaiwu wosinu wo daigairo nibamu takasena ara. Ayero yenu watiung wangna gari yewa teng oko yenu kaputewa. ⁷ Ayenu Yesura buro-mani iwaing amimene Petoro eno eyero sena, “Owiya Tuwa ara.” Ayero senu Simon Petoro nung mo gege awiro nena, arare nung “Tuwa mene niya ora,” ge awiya nigiro taung wori nuna tame awiya wosogairo witora gutena ara. ⁸ Awong bago deungbera ake ina atu newa, arare mani ena mene wang dawinasani moga wore watiuno bamuwa ara. ⁹ Ayero yero witi ika yero nona eyao gigiwa. Iyao mokora atu wore mare sasinasani mitina. ¹⁰ Mitinu awong witiro bamuwa Yesu mene eyero sena, “Wo pumeya auna ena puro bungpu.” ¹¹ Ayero senu Simon Petoro mene wangna witiro moga watiung ika gaina ara. Moga mokora wo babuze 153 ayero mitiwa, arata moga oko zanao. ¹² Arare Yesu mene awong eno eyero sena, “Bungpu, nona minae.” Ayero senu buro-mani nuna mene “Ning aweni?” ayero atata yari sero yewata gigiwa mou yenu giro duwa. Noeno okowata, nung Tuwa ara, awiya yemaoko gigiwa kasa yena. ¹³ Yesu mene wo ma bono yero awong eno pugaina ara.

¹⁴ Yesu nung magayaora atu seka yero iropuro buro-mani nuna-una kasa yenu be etama yena.

Yesu mene Petoro be etama atata yena.

¹⁵ Nona miniwa aune Yesu mene Simon Petoro atata yero eyero sena, “Simon, Yohanena mani, otao mani nina awong na aratapunowa, awiya nine awong daigati nasani na ara baina tapunosa, awiya me ing?” Ayero senu Petoro mene abena eyero sena, “Tuwa, nao otao yero nonano, awiya ning gosinesa.” Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ning lama dubu nana awiya uninasani neu.” ¹⁶ Ayero sero nupema atata yero eyero sena, “Simon, Yohanena mani, ning meba na aratapunosita?” Ayero senu Petoro mene eyero sena, “Tuwa, nao otao yero nonano, awiya ning gosinesa.” Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ning lama dubu nana-una diya yero neu.” ¹⁷ Ayero

* 21:1: Soremao Ge zo Luka 5:1 auna atu mitiwa awiya gi.

sero nupema atata yero eyero sena, “Simon, Yohanena mani, nao otao yero nonano, awiya me ing?” Tairo naora atata yenu be etama yenu Peto ro nung punu nuna-una mou yenu giro dubo mininasani eyero sena, “Tuwa, ning emora dubo gosinosa, arare nao otao yero nonano awiya ning gosinesa arauwa.” Ayero senu Yesu mene eyero sena, “Ning lama dubu nana uninasani neu.¹⁸ Ge memoko sana nigi. Ning sema nina-una nasani nitope geing ipura diyao nina awiya diro nagibo natu natu babari sero bautunauwasa. Arata nete zai yero wawong nina ika pari yasa emo zo mene ipu nina-una geing diro masi oko babari sarinena auna ning puro babariniya.”¹⁹ Yesu mene ayero sinasani Peto rora magayao auna susuwa awiya keregaina. Magayao nuna mene Tuwa Bayaura yazo de ika yari nena awiya sena arauwa. Ge ayero sero aune nung eno eyero sena, “Bung, na ago yase.”²⁰ Asenu Peto ro mene kapetegairo Yesura buro-mani iwaing nuna-una bautara bautu nenu gigina. Mani awiya gitau Magayao mene awong Daigaina auna bonene mininewa aune Yesura-una nugu baungno ge daweng pugairo atata yero eyero sena, “Tuwa, awe mene ning keregariniye?”²¹ Mani ayero sena amimene ago bautu nenu giro Peto ro mene Yesu atata yero eyero sena, “Tuwa, mani ewiya gire?”²² Ayero atata yenu Yesu mene eyero sena, “Nung katu nai, na kepetegairo bari sarinena, nona awiya nina okowa. Ning na ago ye.” Ayero sena ara.²³ Arare ge nigao ena mene ago na eno bisi ge eyero sewa, “Mani awiya nung oko magayariniya.” Ayero sinauwa ara. Arata Yesu mene na eno eyero oko sena, “Nung oko magayariniya.” Ge eyero gege sena, “Nung katu nai na kapetegairo bari sarinena, nona awiya nina okowa.”

²⁴ Nane nona awiya apakana giro baingtiwang amimene keregairo ge ewiya gaetena. Arare niye na eno eyero gosinowa, ge nana me nibamu.

²⁵ Yesu mene tani ena yero nasani nauna. Arata emo mene tani Yesu nasani nauna awiya dekaong-dekaong bukura gayateya, awiya buku mene tawing sero topetiro aung yero yatita nowa.

APOSOLO BURO YERO NASANI NAUWA

Aposolo mene buro yero nasani nauwa auna ungwe ewiya Luka mene gaena. Nung Yesura ungwe yazo LUKA awiya gitau gaero besugairo aune ungwe ewiya susuuno gaena. Nung emo zo yazo nuna Teofilo aeno gaena. Arata Teofilo gege okowata, tawing sero sero emo bauno mene gaese sero gaena. Ungwe euna susuwa eyao era: Oweno mene aposolo sorepunaunu awong Yesura Bowi Iwaing puro tugata-magata nasani bautu-nasani nauwa. Buro Peto ro mene nauna auna ungwe awiya gabu 1-12 auna atu mitiya. Ora buro Paulo mene nauna auna ungwe awiya gabu 13-28 auna atu mitiya. Luka nung be ena Paulo aune dema nasani nauna, arare auna ungwe gainasani "nae" ayero sena. Tani awiya eyao era: 16:10-17, 20:5-21:18, 27:1-28:16.

Yesu mene Oweno iyengtai wosaise sena.

¹ O Teofilo, na gitau ge gaewang, awiya buro apakana Yesu mene yero nasani nauna, o ge tugata yero nasani nauna auna ge ungwe awiya gitau buku zora gaewang ara. ² Yesu buro nuna zayero nawe dunu Tuwa Bayau mene senu uritira witina auna ungwe gaero besugaingwa ara. Yesu oko witaore Oweno mene nung soreunu nung aposolo dubu gitau yero naunu nasani nauwa awong eno buro ge pugaina ara. ³ Nung yaya tapunete magayero nupema seka yero iropuro aposolo dubura-una wari be 40 ayero kasa yero pungyero ayero nasani Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge tugata-magata yero nung iropuna auna susuwa dema keregairo baingtinu gigiwa ara. ⁴ Nung awong aune dema nasani awong eno ge eyero tugata yena, "Niye Yerusalem napo mena oko yangduwae. Mama mene Oweno pugari sena, awiya diya nasani mitiungpu. Na auna gitau sewang gigiwa. ⁵ Diya mitaese sinena, noeno okowata, Yohane mene emo bauno ou gege susunasani nauna, arata be maingkoka gege aung yai aune Tuwa Bayau mene Oweno niye eno pugariniya." Ayero sena arauwa.

Yesu uritira witina.

Mk 16:19-20; Lu 24:50-53

⁶ Aposolo awong Yesu aune dema augairo mitasani nung atata yero eyero sewa, "Tuwa, ning be eune Isreli emo bauno apakana au dekaongna gasa name naka nametope tawing naname-una maung yero narinenineta?" ⁷ Ayero sewa Yesu mene abena eyero sena, "Mama nung putoung

nuna mene be imokore apungne pugainu mitoiya, awiya niye nigao ine oko mitiya. ⁸ Arata Oweno mene wosiro ninae-una towai aune putoung pumarineya. Putoung puro bowi sao emo nana yero narineya. Ayero yero Yerusalem nape atu zayero Yuda-ya tawingnata Samaria tawingna o tawing sero sero auna niye bowi nana puro babarineya." Ayero sena ara. ⁹ Ge ayero sero aune nunae-una ditira atu witina. Witiwitinenu bereze mene nung worero puro witiwiti kau yewa ara. ¹⁰ Awong diti ye ika gairo kau newa emo etobe taung wori nunato neyangyaore mene nunae-una atu mena kasa yero dopewato. ¹¹ Atu dopero atata yero sewato, "Galilaya tawingna emo, niye noeno diti ye ika uritira gairo mitei? Yesu niye doro uritira witi gige ya deka ayero yero nupema wosariniya." Ayero sewato ara.

Yudasra buro awiya Matayas mene pungna.

¹² Aposolo awong diri yazo Oliwa auna atu kapetegaero Yerusalem nape buro toiwa. Nagibo diri yazo Oliwa doro Yerusalem babao awiya apungkaka gege ara. ¹³ Awong Yerusalem nape toiro esewa garo mitauwa deka auna baungno witiwa ara. Atu witiwa auna yazo nunae era: Peto ro, Yohane, Yakobo, Anderea, Filip, Tomas, Batolomiu, Matiu, Yakobo nung Alifayora mani, Simon Gewera* ayero sinasani nauwa, Yuda nung Yakobora yazo auna mani. ¹⁴ Emo dubu aune Yesura ai Maria nupema bauno ena aune Yesura metamani, awong amimene dubo dekaongka yero isa buro wari be sero yero nasani mitiwa ara. ¹⁵ Be aune wari be etobe oko aung yaore Yesura emo bauno 120 amimene augairo mitiwa Peto ro mene nunae-una towang atu iropuro eyero sena, ¹⁶ "O otao mani nana, Yudas nung nai gitau yeti iwo mene Yesu pumeya auna ge nuna Oweno mene Dawidira be pungnu eo yenu ge sena, ge awiya me yaise sao mitiya, arare me yetiya. ¹⁷ Yudas nung buro otao nanae zo. Nung dema burora atu naise Yesu mene sero puna ara." Peto ro mene ayero sena ara.

¹⁸ (Yudas nung pasena yenu zuma gaewa auna moni awiya puro baungno emo zora tawing zuma gaero pungna. Nung tawing auna baungno zuwenu oti bususenu tini yo popore buwaka gainu magayena ara. ¹⁹ Ayero yenu bowi awiya Yerusalem emo bauno mene nigiro tawing auna yazo ge nunae-una Akelidama ayero sewa ara. Ge naname-una Tawing Yu Wosina.)

* 1:13: Soremao Ge zo Luka 6:15 auna atu mitiya awiya gi.

²⁰ Petoro mene eyero sena, “Yere buku nanai yazo Sam auna atu eyero gayao mitiya,

Napo nuna zatu kasayaise.

Garu nuna-una emo zo oko naise.

Ayero zo eyao era,

Buro nuna awiya zo mene pumaise.

²¹ Ge gayao ayero mitiya, arare emo zo mene nae soremai Yesu magayaora atu seka yero iropumiya auna bowi nuna sinasani nanene. Emo eyao amimene nae soremaise: ²² Yohane mene emo bauno ge ou susunenu Tuwa Yesu mene buro nuna zayero naname-una towang atu nasani nanu name nung ago yero nasani nawe duwane uritira witiya, emo zo susuwara atu Yesu ago yero buna amimene kasa yero name soremaise.” ²³ Petoro mene ayero sena emo etobe tamuwa ara. Zo yazo nuna Yosefe. Ena mene nung Basaba ayero sinauwa, arata ena mene zo Zastas ayero sinauwa. Emo zo yazo nuna Matayas awiya dema tamuwa. ²⁴ Tauno giro isa eyero sewa, “O Tuwa, ning emora dubo gosinosa, arare emo etobe ewiya nunato-una awe gigesa teng niye, awiya gipe ²⁵ aposolo buro Yudas mene yangdotiya awiya pumae. Yudas nung buro awiya yangdoro soma gerao nuna auna babiya.” ²⁶ Isa ayero sero vot yewa Matayas mene daigaina. Ayero yewa Matayas nung aposolo 11 aune dema taina ara.

2

Oweno wosina.

¹ Iya be baina yazo nuna Pentekos auna be kasa yenu giro Yesura emo bauno apakana garo dekaongka auna atu augairo mitiwa ara. ² Mitiwa bewing zo bisi bainakama mene bewing saine yero uritira atu wosiro garo mitiwa auna toiro be buna. ³ Ayero yenu awong gosinewa nona zo ewawa ine amimene iyao ine yero gagausero emo bauno mitiwa auna emo sero dopero waegaina ara. ⁴ Ayero yenu Oweno mene dubo nunae-una toiro be buro ge ewe-pape dubo nunae-una pugaina awiya teng sewa ara. ⁵ Be aune Yuda emo tawing sero sero mene augaora buro Yerusalem atu augairo mitiwa ara. Awong yere sao emo ara. ⁶ Arare awong bewing baina awiya dema nigiro emo bauno apakana ayero buro zimuwa ara. Ziuno wawong di gamuwa. Noeno okowata, aposolo mene ge tawing sero sero auna awiya sinewa nigiuwa ara. ⁷ Nigiro wawong di gauno iwawa nasani eyero sewa, “Emo dubu ge sineya ewiya Galilaya emo gege. ⁸ Awong

nono yero tawing kasa yewangne auna ge benaung giti seseya nigenane gera mamono mene saine nei? ⁹ Name ewiya Patia

emo, Midia emo, Ilam emo, Mesopotemia tawingna, Yudaya tawingna, Kapadosia tawingna, Ponto tawingna, Asia tawingna, ¹⁰ Firizia tawingna, Pamfilia tawingna, Izip tawingna, napo Sairini Libia tawingna mitiya auna napo mamanikakara, name ena mene napo Roma atu esewa yero buro mitenane, ¹¹ Yuda emo aune emo ena Yuda emo mene yaine nowa awong aune Krit emo aune Arabia emore. Name amimene nenane ge naname tawing sero sero auna awiya sinasani tani iwawaing Tuwa Bayau mene yero noiya auna bowi ge seseya nigiti nenane ara.” ¹² Emo awong ayero sewa dubo sisigainu kotumao daigairo puro eyero sewa, “Tani awiya noiye?” ¹³ Ayero sewa, arata ena mene zo aposolo dubu izinasani eyero sewa, “Awong ou wain yanakana mineya, arare dubo dau ni ge ayetugao sineya ara.” Ayero sewa arauwa.

Petoro mene Oweno wosina auna susuwa keregaina.

¹⁴ Ayero sewa Petoro nung otao 11 aune dema dopero ge puro zutiyo eyero sena, “O Yuda emo otao mani arita mani Yerusalem nape etu nowa, niye apakana dawong yawero ge sana nigipu. ¹⁵ Niye emo dubu eeno eyero sineya, ‘Ou wain mininete dau neya.’ Ayero oko sepu. Iya yemeneka gatiniya. Arare ou wain nono yero minari nenine? ¹⁶ Niye ge sineya auna eno okowata. Tani gosineya auna susuwa awiya eyao era. Porofete Yoeli mene ge eyero gaena awiya me niya.

¹⁷ Tuwa Bayau mene siniya,

Nete tawingna be besugatnai* aune na Oweno nana pugana wa sigoru ine yero wosiro emo bauno apakana auna mokora towariniya.

Mani emodidire baunodidire ninai mene porofete mene saine yarineya. Mani emodidi ninai mene seka mitasani atiyoyaine yero nona me garineya. Emo kikiyongne ninai mene atiyome yarineya. ¹⁸ Be aune na Oweno nana emo bauno nana auna-una pugana awong porofete mene saine yarineya. ¹⁹ Sana berezera atu tani ena kasa yariniya. Nupema tawingna atu dema tani ena kasa yariniya.

Tani awiya yure, iyaore, boingsa bainane amimene kasa yariniya. ²⁰ Wari sikimariniya. Ino yu yero yu ine yariniya. Tani awiya kasayaya aune

* **2:17:** Tawingna be besugatnai. Be awiya Yesu witina atu zayero butunoiya, bautunai Yesu kapetegairo bumai aune aung yariniya. Arare be yeme awiya dema be amimene pupuniya.

Tuwara be baina waegaore kasa yariniya. ²¹ Be aune zo nung Tuwa yau sariniya, nung awiya Tuwa mene sorero pumariniya.

Yoeli mene ayero gaena arauwa.

²² O Isreli emo otao mani nana, ge sana nigipu. Tuwa Bayau mene Yesu Nasarete emo awiya burora pugaina, awiya gaese sero Tuwa Bayau mene putoung nung eno pugainu ninae-una towang atu nasani buro tau yetugao, tani sekawa aune tani putoungne yero nasani naunu gosinasani nauwa ara. ²³ Susuwa awiya gosineya ara. ²³ Awong Yesu puro wawong ninae-una pugarineya, awiya Tuwa Bayau mene yemaoko ayero yaese senu tau yena. Nupema yemaoko giginu teng yena. Arare nagibo sena teng niye Yesu maga yaese sero emo Yudara sao tau yao ge aung auna waweng pugeya i pasaora deteya maga yetiya ara. ²⁴ Nung maga yaora yaya tami Tuwa Bayau mene yayara bunao besero maga yaora mokora atu uweti seka yero iropumiya. Noeno okowata, magayao mene nung sorao ine teng oko. ²⁵ Dawidi mene Sorao Emo naname iropariniya auna ge eyero sena, Tuwa nung benaung nana-una mitoi gosi-nona.

Na awang yoni sero, nung wawong me nana-una dopero mitoiya. ²⁶ Arare moko nana mene yawa yawa noi ewawa nana mene yawa yawa yero noiya. Awiya gege okowata, na magayaora gerao amimene Tuwa Bayau tumo didinasani iwaing oregarinena. ²⁷ Ayero yarinena. Noeno okowata, ititi nana mene magayao napora mitoiye sero, Tuwa Bayau ning na oko duwarinesa.

Ning na soumani nina me ewiya oko yangduwasa aingso nana gung yero wuru puro aung yariniya. Aung ara.

²⁸ Ning nao mera nagibo awiya na eno gipasa.

Ning na aune dema mitasa na yawa yawa bainakama yarinena.

²⁹ Dawidi mene ayero sena arauwa.

O otao mani nana, na ewowo naname Dawidira ge awiya sero baingtana nigipu. Dawidi nung magayenu mutewa biriti nuna naname-una etu mitoiya. ³⁰ Nung amimene porofete yero nasani nauna, arare nung eyero gigina ara. Tuwa Bayau mene Dawidira saisibuna dubu auna atu zo emo tuwa pugai emo tuwa yaora buro nuna awiya pumaise ge senu tau yena ara. ³¹ Tuwa Bayau mene buro yari sena, awiya Dawidi mene gigina. Arare nung Sorao Emo naname iropao nuna-una ge eyero sena, "Tuwa Bayau mene nung oko yangduwai magayao napora atu

mitariniya. Taung aingso nuna mene oko gung yero wururu sariniya. Aung ara."

³² Yesu nung awiya Tuwa Bayau mene uweti seka yero iropumiya, awiya me diti moko nanae mene giro nenane ara. ³³ Tuwa Bayau Maung nuna-una yumao mene yumi witiro Tuwa Bayaura wawong mera adumi Maung mene Oweno pugari sena, awiya nung eno pugai puro tani nigiti nasani gosineya ewiya yeti kasa yetiya. ³⁴ Yesu uritira witiya, ayero Dawidi nung nuka nutope uritira oko witao. Arata nung eyero sena,

Tuwa Bayau mene Tuwa nana eno eyero sena, "Ning buro wawong me nana-una atu adungno mitasa ³⁵ na iwo dubu nina awiya benaung nina-una pugana izarinesa."

³⁶ Dawidi mene ayero sena ara. Arare niye Isreli emo apakana amimene eyero gipu tauyae. Niye Yesu i pasaora deteya, nung awiya Tuwa Bayau mene burora pugainu nung Tuwa aune Sorao Emo naname yero noiya ara." Petoro mene ayero sena arauwa.

Emo daigairo mene dubo darawa yewa ge ou suwewa.

³⁷ Petoro mene ge ayero senu nigiro dubo miniwa ara. Dubo mininasani nung arita aposolo ena awiya atata yero eyero sewa, "Otao mani, nae nono yarinene?"

³⁸ Ayero sewa giro Petoro mene eyero sena, "Tuwa Bayau mene pasena ninae disaise niye dubo darawa yero Yesu Kristo tumo diyaya nae niye ge ou suwanene. Ayero yanane Tuwa Bayau mene Oweno niye eno pugariniya ara. ³⁹ Niye arita mani awiso ninae arita ena ake atu nowa, awiya Tuwa Bayau naname mene ara taungno yau sinoiya auna teng Oweno niye eno pugari sinoiya ara." ⁴⁰ Petoro mene ge ayero sero aung yero ge ena susuono sinasani wini ge dema sinasani eyero sena, "Emo memeko-mameko etu nowa amimene pase-nana abena tamarineya. Niye awong aune dema abena tamowi sero dubo darawa yepu." ⁴¹ Petoro mene ayero senu emo ena ge awiya nigwi me yena, arare awong awiya ge ou suwewa. Wari be aune emo 3,000 Yesura dubu aune dema taiwa arauwa.

Bonene mininasani isa sinasani ayero nasani nauwa.

⁴² Aposolo mene Yesura ge tugata nauwa awong nigari arataungno yero nauwa ara. Ayero nasani dubo mene tairo baingtiro bonenena-ta isara awiya ozaung-zaung augati nasani nauwa ara. ⁴³ Aposolo awong tani-butani putoungne daigairo nasani nauwa emo bauno apakana amimene wawong di gauno nasani nauwa ara.

⁴⁴ Kristo tumo didinasani nauwa amimene dubo dekaongka yero wau nona nunae dubura gege ayero sero nasani nauwa ara. ⁴⁵ Ena mene tawingne wau nunae aune awiya emo ena eno pugairo moni puro otao mani ena bogamasa nasani nauwa giro bono yero nasani nauwa ara. ⁴⁶ Awong wari be sero dubo dekaongka yero Tuwa Bayaura ibu bainana atu augati nasani nauwa. Nupema garo nuka nunae sero augairo bonene yero mininasani nauwa ara. Ayero nasani ma maze zo oko sorao dubo mene yawa yawa yero mininasani nauwa ara. ⁴⁷ Ayero nasani Tuwa Bayau bowi nasani nauwa. Ayero yewa emo bauno apakana awong giro yawa yawa nasani awong aratamuwa. Tuwa nung be giti emo bauno ena sorero pupunaunu awong dubura una susuuno nasani nauwa arauwa.

3

Petoro mene emo asama yao zo kora yena.

¹ Wari zore Petoroto Yohane ture isa saora be bunu giro Tuwa Bayaura ibu baina auna toiwato ara. ² Toiti newato emo zo aira tiyangna atu asama yao kasayena, awiya diungno puro bumuwa. Emo nung otao mani mene be giti diungno puro haungno ibu baina auna garo bera nugu atu pugati nauwa mitima nauna. Garo be awiya Garo Be Wosewa ayero sinasani nauwa. Atu mitasani emo toiro buwana isona nauwa nona eno isa wowosa sero nasani nauna. ³ Arare Petoroto Yohane ibu mokora towari sero newato giro nung nona eno awongto isa sena ara. ⁴ Isa senu awongto nung anuwing nasani Petoro mene eyero sena, "Diti yero nato gi." ⁵ Ayero senu emo asama amimene nona zo pugari sewitota ayero sero awongto yanakana anuwengna. ⁶ Ayero nenu Petoro mene eyero sena, "Nato wau moni aung. Arata nona dekaongka mitiya, awiya pugana pumarinesa. Na Yesu Kristo Nasarete napora be nuna-una sinena: iropung, ang yase." ⁷ Ayero sero wawong mera puro ininu iropupunenu te mere mepore auna mugo nunato mena tau yena ara. ⁸ Tau yenu nung mena dopero ang yero awongto aune dema ibu baina auna mokora toiwa. Toiro nung saserosasero yero ang nasani Tuwa Bayau bowi yena ara. ⁹ Emo apakana mene nung ang nasani Tuwa Bayau bowi nenu gigiwa ara. ¹⁰ Giro eyero sewa, "Ibu bainana Garo Be Wosewa auna atu mitasani wau moni eno isa wowosa sinoiya, nung ara." Ayero sero nung iwaing yena awiya giro sopine yero kotumao oko pumaao yewa arauwa.

Petoro mene ibu bainana atu ge tugata yena.

¹¹ Emo amimene Petoroto Yohane saniti nenu emo bauno apakana ibu bainana masi zo yazo nuna Solomonna waranda auna atu sungno awongto ziuno wawong di gauno dopewa ara. ¹² Emo bauno ayero yewa giro Petoro mene ge eyero sena, "O Isreli otao mani nana, niye nono yero emo ewiya giro wawong di gapune? Niye nono yero nato yanakana anuwing nei? Nato putoung nanato una, o etutero nao nanato una emo ewiya kora yetenato ang niya, ayero sineita? Aung ara. ¹³ Abraham, Isaka, aune Yakobo auna Tuwa Bayau, nung ewowo naname auna Tuwa Bayau, nung amimene buro-mani nuna Yesu auna yazo de ika yena. Nung awiya ninae puro pu iwora waweng gaiwa Pilato nung besai babaise senu niye awang sewa ara. ¹⁴ Ayero nasani dubo dangne, o etutero naora maung nung awiya awang sinasani gorobo emo ninae ao-diyaise Pilato dawong ¹⁵ gainasani naora maung awiya dewa magayena ara. Arata Tuwa Bayau mene uwenu magayaora atu seka yero iropunu diti moko nanato mene gigiwangto, amaze sinenato era. ¹⁶ Emo ewiya gosinowa. Nato Yesu tumo didinasani nonato, arare Yesu mene tumo diyao nanato awiya uwet iropuro tau yeti Yesura yazo auna putoung mene emo ewiya kora yeti taung nuna iwaing yeti gosineya.

¹⁷ Otao mani nana, na niye eno eyero gosinena. Niye arita gitau yao dubu ninae amimene tani yewa auna susuwa oko gosinasani yewa ara. ¹⁸ Gitau gatau Tuwa Bayau mene Sorao Emo nuna Kristo yaya tapunete magayaise auna ge porofete apakana auna kotumaora pugainu sero gaewa, ge awiya me yena. ¹⁹ Arare Tuwa Bayau mene pasena ninae disaise sero niye dubo darawa yero Tuwa Bayau aune dema neupu. ²⁰ Tuwa mene nuna-una atu putoung seka pumaora be pugai bumaise, o Kristo niye eno iyengtari sena awiya iyengtai wosaise niye dubo darawa yero Tuwa Bayau aune dema neupu. Yuda emora Sorao Emo Kristo awiya nung Yesu ara. ²¹ Nung amimene yeme uritira atu mitasani be zo diya mitaise sao mitiya, arare atu mitiya. Be aune Tuwa Bayau mene sai tawingna nona apakana nupema sesekawa ine kasa yariniya. Tuwa Bayau mene gitau otu ge nuna awiya porofete dubu nuna gerao auna kotumaora pugati naunu sinauwa ara. ²² Mose nung ge eyero sena, "Tuwa Bayau mene dubu ninae-una towang atu porofete zo na eyao ine niye eno tamariniya. Nung ge tugata yari niya awiya teng nigipu. ²³ Zo nung porofete auna ge nigao awang yai giro nung Isreli dubu aune tairo noiye sero, Tuwa mene

dai magayarininya.” Mose mene ayero sena ara. ²⁴ Ora porofete ena Samuel nauna bautara kasa yero bautunasani nauwa awong apakana amimene be yeme euna ge sero gaewa ara. ²⁵ Tuwa Bayau mene nona iwaing pugati sero ge porofetera kotumaora pugati naunu awong keregairo sinauwa, nona awiya ninae pumaese sena ara. Nupema tairo nao Tuwa Bayau mene aya-ewowo ninae eno tauna, auna me niye ara. Tairo nao awiya Abraham eno eyero sinasani tauna, ‘Na saisibuna nina gao yana gao amimene tawing sero sero emo baunona una atu teng yariniya.’ ²⁶ Tuwa Bayau mene Mani nuna burora pugati nasani ninae-una gitau bumaise sero iyengtinu wosina, awiya niye apakana gao nasani mekora nagibora atu pumari sero ayero yena ara.” Petoro mene ayero sena arauwa.

4

Awong Petoroto Yohane bunewa.

¹ Petoroto Yohane awongto emo bauno eno ge ayero tugata newato pirisa aune ibura polis auna gitau yao aune Sadukayo emo aune dema nunato una kasa yewa. ² Kasa yero awongto emo bauno eno ge tugata nasani Yesu nung magayaora atu seka yero iropuna arare mamagayao iroparineya, auna bowi keregaiwato gigiwa meko yena ara. ³ Gigiwa meko yenu giro awongto saniro ture inu giro bunao gare pugaiwa awiwato. ⁴ Be aune Petoro mene ge tugata yenu nigiyawong awong auna ena mene ge awiya nigiro Yesu tumo diro Yesura dubu aune dema susumuwa 5,000 ayao yena arauwa.

Petoro mene kotora atu Yesura yazo keregaina.

⁵ Iya gainu Yudara gitau yao emo aune simai aune sao tauyao ge gipao emo awong amimene Yerusalem nape atu augaiwa ara. ⁶ Pirisa baina yazo nuna Anasi aune Kayafa aune Yohane aune Alesanda aune pirisa bainana didikaing apakana awong amimene awong aune dema augaiwa ara. ⁷ Augairo sewa aposolo etobe augao nuna-una puro bumuwa nuna benaungna atu dopewato atata yero sewa, “Awe mene nito soremimo emo asama awiya kora yeteito? Ana-una bera seseyato iwaing yetiye?”

⁸ Ayero atata yewa Petoro nung Oweno mene moko nuna be bunu ge eyero sena, “Gitau yao simaire, sana nigipu. ⁹ Nato emo asama zo eno tani iwaing yetenato, aeno, ‘Awe mene nito soremimo emo awiya kora yeteito?’ ayero sero koto nasani nato atata neya. ¹⁰ Arare keregana niye eune Isreli emo bauno apakana amimene nigipu. Yesu Kristo Nasarete napora ninae

i pasaora deteya magayetiya, arata Tuwa Bayau mene magayaora atu uweti iropuro niya, putoung nuna-una emo ewiya taung nuna iwaing yeti ninae-una ditira atu dopero mitiya era. ¹¹ Ge gayao zo mitiya amimene Yesu eno eyero sinya, Garo yao emo niye daba zo gigiwa meko yenu

yangduwa ara.

Arata daba amimene garo wurura ziwong yero mitoiya.

¹² Yesu nata name kora yao teng niya. Tuwa Bayau mene Yesura yazo emo eno keregaina, arare kora yao emo naname zo tawingna oko mitiya.” Ayero sena arauwa.

Petoroto Yohane besewa bamuwato.

¹³ Petoroto Yohane awongto awang yao aung be nunato eo yenu ge sewato, emo koto newa amimene nigiro awongto nigao gare oko towao, awongto emo wosao gege, awiya giro sopine yero wawong di gamuwa. Awongto Yesu aune dema nasani nauwato awiya gigiwa. ¹⁴ Nupema emo kora yewato amimene nunato una nugu atu dopero mitinu awong nung giro ge abena sao awang yero ¹⁵ awongto sewa wosi kakame yewato nuka nuyetope eyero wina-se yewa, ¹⁶ “Name emo etobe nono yari nenine? Awongto tani putoungne ewiya yeteyato kasa yeti Yerusalem napo mene bowi ewiya nigiro aung yeteya, arare name tani nunato bewae yao ine teng oko. ¹⁷ Arare ge ewiya napo sero babai nigowi sero, sanane emo auna yazora nupema oko emo bauno eno ge tugata yaeto.” ¹⁸ Ayero sero aune awongto sewa witiwato eyero sewa, “Nito Yesura yazora nupema oko ge tugata-magata yaeto.” ¹⁹ Ayero sewa, arata Petoroto Yohane mene ge abena eyero sewato, “Niye nika niyetope kotungno gipu. Ge ninae dipunasani Tuwa Bayaura ge awang sanato Tuwa Bayau mene gai teng yarinita? Aungwa. ²⁰ Ge nigiwangto, o nona gigiwangto awiya nato pungyero puro nao ine teng oko niya.” ²¹ Ayero sewato awong awang saora ge nupema sinete awongto yangduwa bamuwato ara. Napora emo bauno apakana mene tani yewato awiya giro Tuwa Bayau bowi newa giro awong emo bauno awang nasani awongto eno taung yaya zo pugaora nagibo kau yewa ara. ²² Emo kora yewato awiya nung asama yero mitawe dunu dawang 40 ayero aung yena arauwa.

Yesura dubu mene tau yero Bowi Iwaing sari sero isa sewa.

²³ Awong Petoroto Yohane yangduwa awongto augaora atu baungno otao mani taungno pirisa babuze aune simai amimene ge awongto eno sewa auna ungwe-maungwe yero besu gaiwato.

²⁴ Ayewato awong ge awiya nigiro dubo nunae dekaongka yero Tuwa Bayau eno pugairo eyero sewa, "O Tuwa bainakama, ning uritire tawingne witore nona apakana aune dema yasa. ²⁵ Arare nine sasa Oweno mene ewowo nanae Dawidi nung soumani nina auna be punu eo yenu ge eyero sena, Emo Yuda oko awong Tuwa eno tini kapao puro nasani tini kapao nunae auna susuwa kasa yaise yero tetere yero nowa.

Emo dubu giti Tuwa gera yari sero kaputi-nowa.

²⁶ Tawing sero serora emo tutuwa amimene Tuwa Bayau aune Sorao Emo nuna Kristo awongto iwo yari sero

ziuno dopewa ara.

Emo babuze amimene awongto iwo yari sero

augaiwa ara.

²⁷ Ge Dawidi mene gaena, ge awiya napo euna atu me yena. Herodeto Pontias Pilato awongto emo Yuda oko aune Isreli emo awong aune dema Mani nina Yesu, nung buro nina-una gerao, nung awiya iwo yari sero augaiwa ara. Nung awiya Sorao Emo nanae yaise sasa. ²⁸ Ayero yaya nina-una teng yarinita, awiya oko sao yewa. Arata putoung nina mitiya, arare kasa yaise sinosa teng kasa yero noiya. Aeno tani kasa yaise sasa, auna teng yewa ara. ²⁹ O Tuwa, ge nina awang sineya auna susuwa gosinasani buro-mani dubu nina nae eno putoung pugasa ge nina awang yao aung tau yero sanene. ³⁰ Putoung nina gipasa gaese sero emo bauno yayare kora ye. Nupema Yesu nung buro-mani nina dang auna bera tani putoungne yanene." ³¹ Isa ayero sewa garo augairo mitiwa awiya youto-youto yenu Oweno mene awong sero topetinu awong awang yao aung tau yero Tuwa Bayaura ge emo bauno eno tugata yari za-yewa arauwa.

Yesura dubu awong dubo dekaongka yero wau moni pu dekaongna gairo nasani nauwa.

³² Yesu tumo didinasani nauwa amimene dubo kotumaore dekaongka yero nasani nauwa. Ayero nasani wau moni nunae awiya ninawa nanawa oko sao, dubura gege ayero sewa mitauna ara. ³³ Aposolo mene Tuwa Yesu magayaora atu seka yero iropuna auna bowi ge putoungne sinauwa emo bauno nigiti nasani nauwa Tuwara soremao bainakama nunae-una atu mitauna ara. ³⁴ Nunae-una zo mene bogamasa oko yero nauna. Emo tawingne ibu niyangne nasani nauwa amimene nona nunae awiya emo ena eno pugairo abena moni puro ³⁵ moni awiya aposolora waweng pugati nasani nauwa. Ayero

nasani nauwa aposolo mene emo wau moni kau yero nasani nauwa awiya teng moni bono yero pugati nauwa pupu nasani nauwa ara.

³⁶ Be aune emo zo nasani nauna yazo nuna Yosefe. Aposolo awong yazo nuna zo Banaba ayero sewa. Ge naname-una Onggo sero korayao emo. Nung Lewira saisibuna auna zo. Nung Sairpras gutura atu kasa yena ara. ³⁷ Emo amimene tawing garawi nuna emo ena eno pugairo moni pugaiwa awiya apakana puro aposolora waweng pugaina arauwa.

5

Ananiato Safairara ungwe.

¹ Emo zo nasani nauna yazo nuna Anania. Nung aro nuna Safairato ge ungwe yero tawing nunato emo eno pugaiwato abena moni pugaiwa pumuwato ara. ² Awongto ge sero tiro emo mene moni agewa pung yero agewa gege aposolora waweng pugaina ara. ³ Pugainu Petoro mene atata yero sena, "Anania, Sanda mene dubo nina topetiro Oweno etegati nasani tawing nina-una zuma agewa pung yasese sesi noeno nigiro deka ayero yari yetesi? ⁴ Tawing nina mitaise sero giro yangduwasa mitatiya. Nupema emo ena eno pugairo moni pumesa, awiya nine gege moni maung nesa. Ning noeno tani awiya yari kotumesi? Ning emo okowata, Tuwa Bayau etegesa ara."

⁵ Ayero senu Anania mene ge awiya nigiro zuwero magayena ara. Ayero yenu ena mene bowi awiya nigiro awang bainakama yewa. ⁶ Magayenu mani seka mitiwa amimene iropuro taung aingso nuna mo mene dowero puro baungno mutewa ara. ⁷ Ayero yewa 3 aua ayao aung yenu aro nuna mene tani kasa yena awiya oko gaoware garo auna atu toina ara. ⁸ Garo auna atu toinu Petoro mene atata yero sena, "Gire, nito tawing pugeyato zuma pugeya pumeyato, awiya deka ke eri?" Ayero atata yenu bauno mene eyero sena, "Deka ka ara." ⁹ Ayero senu giro Petoro mene abena eyero sena, "Nito noeno Tuwara Oweno gaero gari sero ge dekaongka seseito? Yu nina muteteya mani dubu awiya yemeneka garo be bautara dopero miteya. Arare awong ning deka ayero puro baungno mutarineya." ¹⁰ Ayero senu bauno amimene zuwe te nuna-una nugu gairo magayena ara. Magayenu mani seka dubu amimene toiro aro magayenu giro puro baungno yu mutewa deka auna atu mutewa ara. ¹¹ Arare Yesura dubu aune emo bauno ena dema bowi nunato awiya nigiro awang bainakama yewa arauwa.

Aposolo mene tani putoungne ena yero nasani nauwa.

¹² Aposolo mene tani putoungne daigairo emo baunona una towang atu yero nasani nauwa. Awong apakana dubo dekaongka yero Tuwa Bayaura ibu baina auna agewa zo yazo nuna Solomonna waranda auna atu augati nasani nauwa ara. ¹³ Augati nauwa emo ena mene awong aune tairo nao awang nauwa. Arata emo bauno daigairo mene awong giro aratapu nasani yawa yawa nauwa. ¹⁴ Arare emore baunone daigairo nibamu amimene Yesu tumo diro nuna-una susuuno nasani nauwa ara. ¹⁵ Aposolo mene tani putoungne nasani nauwa giro ena mene otao mani nunae yayare awiya nagibe atu masi zuwero masi auna atu pugati nasani eyero sinauwa, "Eyero etu mitaya Petoro mene nagibe etu puma-sauma nasani awong giro kora yaise. Nung wawong mene oko kora yao yariniya, awiya utung nuna mene enana-una suwayai iwaing yaese." Ayero sero nauwa ara. ¹⁶ Napo mamanikaka Yerusalem ziuno mitauwa auna emo bauno daigairo mene aposolora una buro augati nasani otao mani nunae yayare iwae mokora mitao aune dema puro buro nauwa kora yero nauwa iwaing yero baungno nasani nauwa arauwa.

Angelo mene aposolo bunao gare atu besena.

¹⁷ Nona ayero kasa yenu giro pirisa babuze aune emo nung aune dema mitasani nauwa, awong Sadukayo dubura, awong amimene aposolo dubu eno kotumao meko puro awong iwo yewa ara. ¹⁸ Ayero nasani aposolo dubu saniro puro bunao gare pugaiwa. ¹⁹ Ayero yewa awinewa pingne Tuwara angelo zo mene garo be apero awong yuno puro wosiro eyero sena, ²⁰ "Niye ibu bainana atu toiro emo bauno apakana aeno nao sekawara bowi ge keregairo baingtiti nasani neupu." ²¹ Ayero senu awong nigiro gora gara ibu bainana atu toiro ge tugata yewa ara.

Pirisa baina arita emo dubu nuna amimene au dekaongna gairo gitau yao dubu arita Isreli emo babuze apakana awiya yau sewa buro augaiwa ara. Augairo polis baungno bunao gare atu aposolo puro bumaese sewa. ²² Ayero sewa polis mene baungno bunao gare atu kau yero giro yesese yero buro eyero sewa, ²³ "Nae baungno garo be gazao miti gigenane. Nupema diya awong garo be diya nasani dopero miteya. Arata nae garo be apero toiro emo kau yetenane." ²⁴ Ayero sewa ibu bainana polis auna gitau yao aune pirisa babuze amimene gigiwa teng oko yao yenu, "Tani ewiya nono yero besugariniye?" ayero sewa ara. ²⁵ Ayero sinewa emo zo mene kasa yero eyero sena, "Bunao gare

pugeya awiya awong ibu bainana mokora atu ge tugata neya ora, gipu." ²⁶ Ayero senu polisra gitau yao amimene dubu nuna puro baungno aposolo dubu keketero yuno puro bumuwa. Awiya emo bauno mene aposolo dubu eno polis daba mene dowi sero iwo yanakana oko yao etutero puro bumuwa arauwa.

Aposolo mene gitau yaora augaora atu awang oko yao ge sewa.

²⁷ Awong aposolo puro baungno augaora pugaiwa gitau yao dubura benaungna atu dopewa pirisa baina mene ge eyero sena, ²⁸ "Niye emo auna yazora emo bauno ge tugata yao awang sinenane. Arata niye ge awiya nupema Yerusalem atu tugata yeteya emo bauno pu sino apakana nige ya. Ayero nasani emo Yesu dewa auna pasena awiya nae eno pugari sero neya." ²⁹ Ayero senu Petoro aposolo ena aune mene abena eyero sewa, "Emora ge dipunasani Tuwa Bayaura ge awang sao ine oko mitiya. ³⁰ Niniae Yesu i pasaora dewa magayena, nung awiya ewowo naname una Tuwa Bayau mene uwenu seka yero iropuna ara. ³¹ Iropunu Tuwa Bayau mene sorero nuna-una wawong mera pugairo Gitau Yao Emo, o Sorao Emo naname pugaina. Isreli emo name dubo naname darawa yanane pasena naname disari sero ayero yena ara. ³² Auna bowi awiya nae sinonane Oweno deka ayero dema sinoiya. Oweno awiya Tuwa Bayau mene ge nuna dipunowa awong aeno pugati noiya." Ayero sena arauwa.

Gameliel nung otao mani nuna mene aposolo iwo yowi sero ao-diyaeese sena.

³³ Aposolo mene ayero sewa nigiro tini kapenu kotumao meko puro aposolo dari sewa ara. ³⁴ Dari sewa, arata augao nunae-una atu Farisayo zo mitina, yazo nuna Gameliel. Nung sao tauyao ge gipao emo zo. Emo bauno apakana mene yazo nuna de ika gatinasani nauwa. Nune iropuro polis mene aposolo puro wosiro kakame yaya be maingkokaka atu mitaese senu wosiwa aune nung ³⁵ otao mani nuna eno eyero sena, "Isreli otao mani nana, niye emo awiya iwo yari sero giro kotungno baingtiro aune yepu. ³⁶ Gitau emo zo yazo nuna Tiudas amimene kasa yero eyero sena, 'Na putoung bainakama nana-una mitiya.' Ayero senu emo 400 mene nung ago yero bamuwa ara. Arata nung iwo mene dewa magayenu dubu nuna zanewa buro nunae aung yena ara. ³⁷ Nupema gavman mene emo baunona yazo gainewa be aune Galilaya tawingna emo zo yazo nuna Yuda amimene kasa yero nasani nauna. Nune emo ena yunu nung ago nasani nauwa. Ayero yenu nung dewa magayenu dubu nuna zanewa ara. ³⁸ Arare na emo eeno

ge eyero sana nigipu. Niye emo dubu ewiya iwo oko yae. Dopu nae. Ge tugata yero nowa, o buro yero nowa, awiya kotumao nunae-una yarineya, awiya yangduwaya wosiro aung yariniya. ³⁹ Orata buro yero nowa awiya Tuwa Bayaura kotumaora yero yarineya, awiya niniae awong kaputari neya. Niye buro nunae sisigati nasani Tuwa Bayau iwo yaneya." Ayero sena arauwa.

Awong aposolo waung mene dewa.

⁴⁰ Ge ayero senu nigiswa teng yenu aposolo yau sewa witi augaora yewa waung mene dewa. Dero Yesura yazo bowire auna ge nupema tugata yowi sero, awang sero iyengtiwa bamuwa ara. ⁴¹ Iyengtiwa Tuwa awong eno giginu teng yenu awong yazo nuna eno waung pumuwa auna yawa yawa nasani augaora atu wosiro bamuwa ara. ⁴² Arare awong wari be giti ibu bainana atuta ibu niyang enana atu Yesu Kristora Bowi Iwaing oko yangduwao tugata-magata yero nasani nauwa arauwa.

6

Taungna buro auna emo 7 awiya tamuwa.

¹ Be aune emo bauno daigairo mene Yesu tumo diro nuna-una susumuwa dubu baina yena. Awong ena mene Grik ge sinasani nauwa, ena mene Yuda ge sinasani nauwa. Awong wari be sero nona minaora moni kapero bono yero nasani nauwa ara. Ayero nauwa Grik ge sao emo amimene Yuda ge sao emo eno kotumao meko puro eyero sewa, "Niye taung sogayaora moni bono yero nasani bauno ibono mamaga yetugao nanae yangdoti nowa." ² Ayero sewa aposolo 12 mene Yesura dubu apakana yau sewa augaiwa eyero sewa, "Nae taungna buro soga yero nasani Tuwa Bayaura ge tugata yao auna buro awiya yangduwanane wosai teng oko yariniya. ³ Arare otao mani, niye emo 7 niniae-una towang atu taungpu. Emo Oweno mene nuye topetiro noiya, o emo kotumao iwaingne, o emo emo bauno ena mene giro aratapu nowa, emo 7 ayao ine awiya taungpu. Ayero yaya buro awiya sanane naya ⁴ nanae mene zo isa burore ge tugata yaora buro awiya nanene." ⁵ Ge ayero sewa dubu mene nigiswa teng yenu, emo ewiya tamuwa: Stiwen, nung tumo diyao bainakama. Oweno mene nuna-una be buro mitasani nauna. Otao mani nuna ena awiya Filip aune Prokoro, Nikano, Timon, Pamena, Nikola, nung Antiok napora emo. Nung Yuda emo me okowata, nung Yuda emo mene yaine yero nasani nauna. ⁶ Emo dubu awiya tamuwa awong aposolo dubura una nugu atu dopewa isa sero wawong ziye pugairo gao yewa ara.

⁷ Ayero yewa Tuwa Bayaura ge wisika sero bautunenu Yerusalem atu emo bauno daigairo mene Yesura dubu aune dema susumuwa. Aune pirisa dubura una daigairo mene Yesura ge nigiro dipunasani nauwa arauwa.

Stiwen gera pugaiwa.

⁸ Tuwa Bayaura gaore putoungne Stiwenuna una mitauna, arare nung emo baunona benaungna atu tani putoungne ena nauna ara. ⁹ Arare Yuda emo ena iropuro Stiwen aune dema ge wina-se yewa. Yuda emo eyao emimene nung aune dema ge wina-se yewa: Dubu zo yere ibu nunae auna yazo nuna Emo Souyao Burora Bunao Aung auna Ibu ayero sinauwa, awong auna emo ena aune Sairini emo ena, Alesandria emo ena, Silisia emo ena aune Asia emo ena awong amimene au dekaongna gairo Stiwen aune ge wina-se yewa. ¹⁰ Ayero yewa Oweno mene kotumao iwaing Stiwen eno pugainu ge me gege sero baungnu ge nunae ge iwao yena ara. ¹¹ Nung awong ayero daigainu giro awong emo ena taungno ge iwaese sewa giro awong Stiwen eno eyero sewa, "Stiwen nung Moseto Tuwa Bayau izinasani ge meko awongto eno sesi nigenane." ¹² Ayero sinasani emo bauno aune simai aune sao tauyao ge gipao emo auna dubu uwewa ara. Ayero yewa awong baungno Stiwen saniro puro gitau yaora augao auna bamuwa ara. ¹³ Puro baungno ge iwao ge saya gitau yao mene gaya me yaise sero ge iwao kotumao ena otao mani nunae eno pugaiwa. Arare awong kotora atu ge iwinasani Stiwen eno eyero sewa, "Emo emimene ibu baina naname aune sao tauyao ge naname awiya izinasani noiya. ¹⁴ Eyero sesi nae nigenane, 'Yesu Nasarete napora amimene ibu baina ewiya dero kasariniya. Ayero nasani tani Mose mene yanene sero gaena awiya yangdoro tani zo yanene pugariniya,' asesiya." Ayero sewa ara. ¹⁵ Ayero sewa emo dubu augaora mitiwa amimene Stiwen anuwing nasani benaung nuna gigiwa angelora benaung ine yena arauwa.

7

Stiwen mene aya-ewowo nunae-una ungwedina.

¹ Pirisa baina mene Stiwen atata yero eyero sena, "Ge sineya ewiya ge me ing?" ² Ayero senu Stiwen mene abena eyero sena, "O otao mani aune gitau yao nana, ge sana nigipu. Ewowo naname Abraham nung Heran napo auna oko babao Mesopotemia tawingna katu nenu aune Tuwa Bayau waegaore amimene kasa yero nung eno eyero sena, ³ Ning tawing susuwa nina arita dubu nina awiya yangdoro nane

tawing zo giparinena auna baungno narinena.' ⁴ Ayero senu nung ge awiya nigiro tawing nuna Kalidia awiya yangdoro Heran nape baungno nasani nauna ara. Atu nenu maung nuna magayenu aune Tuwa Bayau mene tawing auna atu yuno puro bung tawing name yeme nenane euna yena. ⁵ Puro buro tawing oko diriye gainu nuna yena. Aung ara. Agewa zo za nung eno oko pugao yena. Nung aune saisibuna nuna aune mene ago topetaese senu tauyena. Awiya nung mani aung nauna be aune Tuwa Bayau mene ayero senu tauyena ara. ⁶ Tuwa Bayau mene ge zo nung eno eyero sena, 'Saisibuna nina mene tawing sekawa zora baungno esewa ine yero nasani sou buro gege yero nasani dawang 400 ayao atu yayara tame narineya ara.' ⁷ Nupema nung ge zo susuuno eyero sena, 'Sou buro yaese sero pumarineya, emo awiya abena pugana saisibuna nina yangduwaya tawing awiya yangdoro tawing euna buro na bowi yero nasani narineya.' Ayero sena ara. ⁸ Tuwa Bayau mene ayero sero awong nung aune dema tayaese sero tairo nao nuna Abraham eno pugairo tayao awiya daung mokera mitaise Abraham aune dubu nuna aune mene tani taung aingso kapao awiya puro naese sena. Arare mani nuna Isaka kasa yero mitinu wari 8 aung yenu Abraham mene maingna taung aingso kapena. Deka ayero Isaka mene Yakobo kasa yenu taung aingso nuna kapena, nupema Yakobo mene ewowo naname 12 kasa yero nasani nauwa auna taung aingso nunae awiya kapena ara.

⁹ Arare ewowo naname mene maingkoka nunae Yosefe eno kotumao meko puro moni eno emo enana waweng pugaiwa puro baung Izip tawingna yewa sou buro nasani nauna. Atu baungno naunu Tuwa Bayau mene nung aune dema nasani nauna. ¹⁰ Nasani Yosefe dubo minaora atu sorero puro kotumao iwaing pugainu Izip emo tuwa Fero mene giginu iwaing yenu giro ibu niyang nuna aune napo aune emo aune awiya diya naise emo tuwa pugaina ara. ¹¹ Pugainu naunu Izip tawingna o Kenan tawingna atu dora botiyo bainakama kasa yenu soma apakana nona aung yena. Ayero yenu aya-ewowo naname meri magayero nona minao kau nasani nauwa. ¹² Arare Yakobo mene 'Izip tawingna atu ma mitiya,' ayero sewa nigiro giro mani awiso nuna iyengtinu atu bamuwa. ¹³ Ago awong Izip tawingna nupema bamuwa Yosefe mene susuwa nuna awiya tatamani nuna eno keregaina. Ayero yenu Fero nung deka ayero Yosefera dubu gigena. ¹⁴ Arare Yosefe mene maung nuna Yakobo aune dubu nuna apakana emo bauno 75 awiya yau sena ara. ¹⁵ Yau senu Yakobo dubu nuna aune Izip

tawingna baungno mitawe magayenu aya-ewowo naname deka ayero mamagayero aung yewa ara. ¹⁶ Magayewa wetu nunae puro kapetegairo baung Sikem nape yewa ara. Gitau Abraham mene Sikem nape Heimora saisibuna auna tawing zo biritiru gerao ayero sero moni mene zuma gaena auna atu mutewa ara.

Stiwen mene Mosera ungwe dina.

¹⁷ Ge Tuwa Bayau mene Abraham eno sena awiya me yaora be nugu nenu awong Izip tawingna atu daigairo wisika sewa. ¹⁸ Ayero nasani newa Izip emo tuwa seka zo kasa yena. Nung amimene Yosefera susuwa oko gosinasani aeno ¹⁹ aya-ewowo naname etegairo gera-gaira nauna. Ayero nasani senu awong mani wuire nunae magayaese sero augairo yangdoti nauwa. ²⁰ Be auna atu Mose kasa yena. Nung mani emodi benaung iwaing nibamu ami kasa yenu giro ai maungne mene gare atu pungyero puro mitawe duwato ino etama aung yena ara. ²¹ Ino etama aung yenu aune nung magayaise sero augaiwa Ferora mani baunodi mene taungno mani nuna ayero sero puro diya yenu baina. ²² Ayero yenu Ferora gipao emo mene Izip emora nigao awiya apakana gipewa giro o nigiro ayero yero buro naunuta sinauna awiya iwaing gege nauna arauwa.

²³ Arare Mose nung nawe emo yenu dawang nuna 40 ayao yenu Isreli emo otao mani tatamani nuna gari sero baungno. ²⁴ Baungno Izip emo zo mene Isreli zo dedunenu giro otao nuna sorero Izip emo abena denu magayena. ²⁵ Ayero nasani eyero kotuna, 'Dubu nana Ferora wawengna atu sorero panese Tuwa Bayau mene buro niya, awiya garineya.' Ayero kotuna, arata awong oko gigiwa. ²⁶ Ayero yenu iya gainu Isreli emo etobe wina-de newato nung baungno taungno kasugati nasani eyero sena, 'Nito dubu dekaangka amimene noeno iwo wina-ye neito?' ²⁷ Ayero senu emo winade zayero otao nuna dena amimene Mose musugairo ge abena eyero sena, 'Ning emo tuwa nanae ing? Ning diya awe mene pugainu?' ²⁸ Sipe ning Izip emo zo detesa, deka ayero na dari sinesita?' ²⁹ Ge ayero senu Mose mene ge awiya nigiro giro awang yero baungno Midian tawingna emo enana towang atu esewa ine yero nasani nauna. Atu nawe bauno atiro mani emodi etobe pungna arauwa.

³⁰ Atu nawe dunu dawang 40 aung yenu aune baungno eu yanawira yero diri Sinai auna susuwara atu nenu i mamanikaka mitiwa auna zora atu iyao awinenu iyao mokora atu angelo zo mene kasa yena. ³¹ Ayenu Mose nung iyao awiya nono yero

kasa niye, awiya gane, ayero sero nugu baungno Tuwara ge eyero kasa yena,³² 'Na aya-ewowo ninae-una Tuwa Bayau. Na Abrahamto Isaka aune Yakobo auna Tuwa yero mitona.' Ayero senu Mose te-wawong ipenu awang nasani diti ye agao awang yero dopena.³³ Dopenu Tuwa mene eyero sena, 'Tawing papatinesa awiya dang ara, arare te nina-una sogga dutugai.³⁴ Emo mani nana Izip tawingna atu dero kaputinowa zire-buware yero nowa awiya diti ye enaka gairo gigena. Arare na awong sorero pumari sero wowosinena ara. Arare ning iropung. Izip tawingna iyengtana nupema babarinesa.' Ayero sena arauwa.

³⁵ Arare Isreli emo awong Mose awang sero eyero sewa, 'Ning awe mene emo tuwata diya nanae pugainu?' Emo awang sewa deka awiya Tuwa Bayau mene emo tuwa o sorao emo nunae yaise sero angelo nuna iyengtinu iyao mokora atu kasa yero buro ge awiya sena.³⁶ Angelo amimene nung soreunu tauyero burora baungno Izip tawingnata Wito Yuyaora atu tani putoungne nasani Isreli emo bauno yuno puro buna ara. Nung awong puro eu yanawira atu nasani tani putoungne yero nasani nawe dunu dawang 40 aung yena.³⁷ Mose mene Isreli emo eno ge eyero tugata yena, 'Tuwa Bayau mene ninae-una towang atu porofete zo na ine niye eno tamariniya.'³⁸ Ayero sena ara. Mose mene tawing towang atu Isreli emo bauno nasani nauwa aune dema nasani nauna. Nung aya-ewowo naname aune dema naunu aune angelo zo mene nung aune dema nauna. Angelo amimene Sinai diri atu nung eno ge mitao gege mitoiya awiya senu nigiro ganenese sero gaena ara.

³⁹ Aya-ewowo naname mene Mosera ge nigao awang sero Izip tawingna kapetegari sero dubo nunae baung Izip tawingna yena.⁴⁰ Ayero yenu awong Aron eno eyero sewa, 'Ning ititi ena yasa tuwa naname ayero sanane ititi amimene name gitau yaya babanene. Mose name Izip tawingna atu yuno puro buna nung magayetita nono yetiye, awiya name oko gosinenane.' Ayero sewa ara.⁴¹ Ayero sero ititi zo bulimakao mani ine yero zawing pugati nasani tuwa ge iwao wawong mene yewa auna bonene yero mininasani yawa yawa yewa.⁴² Tani awiya yewa giro Tuwa Bayau mene awong doro pasena nunae-una abena tamaese senu dubo nunae sisigairo inone arasare bowi yero nasani nauwa. Arare porofetera bukura atu ge eyero gayao mitiya,

Isreli dubu, niye dawang 40 ayao eu yanawira atu nasani wore zawingne igitu nasani nauwa awiya na eno igitu nasani nauwita? Aung ara.⁴³ Niye tuwa ge iwao yazo Molak

auna yere ibu seli mene yao awiya diungno puro puma-sauma yero nasani nauwa. Niye tuwa ge iwao zo yazo Refan auna arasara ititi puro nasani nauwa. Niye

nona awiya bowi yari sero wawong mene yewa ara. Arare na niye napo Babilon auna bautara atu pugana narineya arauwa.

Stiwen mene Tuwa Bayaura seli ibu auna ungwé dina.

⁴⁴ Aya-ewowo naname mene eu yanawira atu seli ibu puro nasani nauwa. Seli ibu amimene 'Tuwa Bayau etu mitiya' awiya keregati nasani nauna. Tuwa Bayau mene Mose eno seli ibura ititi gipinasani deka ayero yaese senu teng yewa ara.⁴⁵ Seli ibu awiya aya-ewowo naname mene susu-unota susuuno anasani puro butunawe duwa Yosua mene gitau yenu atu Tuwa Bayau mene emo dubu ena dero tunenu bamuwa. Arare aya-ewowo naname mene dubu enana tawing awiya puro mamono yero seli ibu nunae puro atu pugaiwa mitawe dunu Dawidi kasa yena.⁴⁶ Dawidi kasa yero naunu Tuwa Bayau mene nao nuna giginu iwaing yena. Arare Dawidi mene Tuwa Bayau Yakobo mene bowi nasani nauna auna mitao masi tamari sero Tuwa Bayau isa sena.⁴⁷ Ora Solomon mene Tuwa eno ibu yena.

⁴⁸ Arata Tuwa Bayau nung dang mitoiya amimene ibu emora wawong mene yao auna atu mitao masi oko yero noiya. Ge porofete zo mene sero gaena awiya eyero gayao mitiya,

⁴⁹ Tuwa mene eyero siniya, 'Uriti awiya ad-umao masi simaore nana ara. Tawing mene zo te guto yao nana. Garo nana nono yao yaya teng yariniye? Nupema mitao-masi nana nono yao tamaya teng yariniye?

⁵⁰ Na wawong nana mene nona apakana oko yewang ayero sineita?

⁵¹ Niye ge dao emo. Dubore dawongne ninae oko zawagao diga emora ine. Aya-ewowo ninae nasani nauwa deka ayero nasani Owenona ge dimao awang sinowa.⁵² Aya-ewowo ninae mene porofete apakana oko ao-diyao yaya pugaiwa ara. Dangna Maung kasa yaise ge gitau sewa emo dubu awiya dema dewa magayewa. Arare kasa yenu niye nung awiya magayaise sero keregairo dewa ara.⁵³ Tuwa Bayaura sao tauyao ge angelora be mene sao awiya niye puro oko dimao yewa."

⁵⁴ Stiwen mene ge ayero senu Yudara gitau yao emo mene nigiro tini kapao bainakama pumuwa.⁵⁵ Arata Stiwen nung Oweno mene nung bebunu ditiye uritira

gairo Tuwa Bayaura waegao gosinasani Yesu Tuwa Bayaura wawong mera atu dopero mitinu giro eyero sena, ⁵⁶ “Na uriti be gausei Emora Mani Tuwa Bayaura wawong mera atu dopero miti gosinena.” ⁵⁷ Ayero senu ge beti nasani dawong awena wawong mene zuzero apakana iropuro buro nung saniwa ara. ⁵⁸ Saniro puro baungno napo bautara atu daba mene dewa. Ayero nasani emo Stiwen eno ge iwao ge sewa amimene taung wori nunae dutugairo mani zo yazo nuna Saulo* auna nugu atu gurutu yewa. ⁵⁹ Ayero yero Stiwen daba mene dedunewa isa sinasani eyero sena, “O Tuwa Yesu, ning ititi nana pung.” ⁶⁰ Ayero sero boma gaero wawa sero eyero sena, “Tuwa, pasena nunae ewiya dise.” Ayero sero magayena. Dewa magayenu Saulo mene giginu iwaing yena arauwa.

8

Saulo mene Yesura dubu eno gera iwo zayena.

¹ Be dekaongka aune Yerusalem nape atu Yesura dubu eno gera iwo bainakama zayewa. Ayero yewa awong zanero Yuda tawingna, o Samaria tawingna bamuwa. Aposolo dubu mene gege oko zanao Yerusalem katu nasani nauwa. ² Emo ena Tuwara gera nasani nauwa amimene Stiwen mutero zire buware bainakama yewa ara.

³ Arata Saulo mene zo Yesura dubu gera-gaira nasani garo sero witiro emore baunone dero watiuno puro baungno bunao gare pugaina arauwa.

Filip mene Samaria tawingna baungno Bowi Iwaing tugata yena.

⁴ Yesura dubu zanewa amimene napo sero nasani Tuwara ge tugata nasani nauwa. ⁵ Nunae-una zo Filip mene Samaria emora napo gitau yao auna kasa yero Kristora Bowi Iwaing awiya tugata yena. ⁶ Tugata yenu emo bauno dubu bainakama mene ge nuna nigiro tani putoungne awiya giro dawong yawero ge nuna nigiro baingtiwa. ⁷ Nung iwae daigairo tunenu wawa sero emora mokora atu kasa yero zanero bamuwa. Nung asama yetugatigao aune te wawong amao awiya dema kora yenu iwaing yewa. ⁸ Ayero yenu napo auna atu yawa yawa bainakama kasa yena arauwa.

⁹ Arata napo dekaongka auna atu emo zo nasani nauna yazo nuna Simon. Nung goe isika yao emo. Arare nung nuka nutope “Na emo bainakama” ayero sero goe isika

buro yero naunu Samaria emo bauno mene gosinauwa nung emo yawero yero nasani nauna. ¹⁰ Arare emo witaota wosao apakana amimene dawong yawero ge nuna nigiti nasani eyero sinasani nauwa, “Emo ewiya Tuwa Bayaura putoung bainakama nung eno pugao ara.” ¹¹ Nung be imokonibamu goe isika nuna nasani emora dubo sisigati nasani nauna awong dawong yawero ge nuna nigiro nasani nauwa. ¹² Arata Filip mene Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna Bowi Iwaing tugata nasani Yesu Kristora ge ungwe tugata yenu nigiro Yesu tumo diwa nung emore baunone ge ou suwena ara. ¹³ Ayero yenu Simon nung deka ayero Tuwa Bayaura ge niginu me yenu giro ge ou suwero Filip aune tairo nasani nauna ara. Ayero naunu Filip mene tani putoungne yero naunu giro wawong di gauno nasani nauna arauwa.

Petoroto Yohane awongto Samaria nape bamuwato.

¹⁴ Samaria emo bauno awong Tuwa Bayaura ge nigiro dubo nunae darawa yewa auna bowi mene Yerusalem nape aposolo dubura una baungnu nigiti ara. Nigiro giro awong Petoroto Yohane Samaria tawingna iyengtiwa bamuwato ara. ¹⁵ Baungno kasa yero Oweno mene nunae-una toiro be baise Tuwa eno isa sewato. ¹⁶ Noeno okowata, gitau Oweno mene nunae-una oko wosao. Awong Yesura yazora gege ge ou suwewa. ¹⁷ Arare aposolo etobe wawong nunato ziyo nunae-una pugaiwato Oweno mene nunae-una wosiro be buna arauwa.

Simon nung Oweno pugaora putoung awiya moni zuma gaero pumari sena.

¹⁸ Aposolo awongto emo baunona ziye atu wawong pugaiwato aune Tuwa Bayau mene Oweno pugainu pumuwa awiya Simon mene giro moni puro baung nunato una yero moni pumaetose sero eyero sena, ¹⁹ “Nito Oweno pugaora putoung awiya na eno dema pugayato na wawong nana emo zora ziye atu pugana aune Oweno pumae.” ²⁰ Ayero senu Petoro mene nung eno abena eyero sena. “Oweno pugaora putoung awiya Tuwa Bayau mene zuma aung pugati noiya, putoung awiya nine moni mene zuma gaero pumari sinesa, arare ning aune moni nina aune dema gera yaetose sinena. ²¹ Tuwa Bayau mene dubo nina gigi teng oko yao niya. Arare ning nae tairo buro ewiya yao teng oko. ²² Ning kotumao meko nina awiya yangdoro dubo darawa yero tani meko yari kotupunesa

* 7:58: Saulo. Saulo auna yazo nuna zo Paulo. Saulo awiya Yuda ge, ora Paulo awiya Griik ge. Arare be nung Yuda emora-una atu nasani nauna awiya awong nung Saulo ayero sero nauwa. Ora be nung Yuda emora tawing yangdoro Griik emora-una atu nasani nauna be aune awong nung maze Paulo ayero sero nauwa. Aposolo 13:9 awiya zazagairo gi.

auna pasena Tuwa mene disaise isa se. ²³ Ning dubo-dubo baina yero nosa pasenana bunao mene ning bunero baingtinu nosa, awiya gosinena.” ²⁴ Ayero senu Simon mene abena eyero sena, “Nito na eno Tuwa isa sayato nona sineyato awiya nana-una oko kasa yaise.” Ayero sena arauwa.

²⁵ Aposolo etobe mene Yesura susuwa gigiwato auna ge keregati nasani emo bauno Tuwara ge tugata yero aune Yerusalem nape kapetegairo bamuwato ara. Kapetegairo bautunasani Samaria tawingna napo daigairo mitiwa auna atu Bowi Iwaing tugata yero bamuwato arauwa.

Filip mene Itiopia emo zo eno Bowi Iwaing tugata yena.

²⁶ Tuwara angelo zo mene Filip eno eyero sena, “Ning iropuro nagibo ika ina Yerusalem nape atu wosi Gasu nape yero nowa nagibo auna baung.” (Nagibo awiya tawing emo aung auna atu mitiya.)

²⁷ Ayero senu giro Filip mene iropuro baungna ara. Itiopia tawingna bauno tuwa baina zo nasani nauna yazo nuna Kandasi auna soremao nuna zo nung bauno tuwa baina auna wau moni diya nasani nauna, nung amimene Tuwa Bayau bowi yari sero baung Yerusalem nape yero ²⁸ Tuwa Bayau bowi yero nupema tera nape babari sero karesra kapetegairo bautunasani ge porofete Yesaya mene gaena awiya zazagati nasani bautunena. ²⁹ Bautunenu Oweno mene Filip eno eyero sena, “Ning kares ouna nugu baung, nung tairo babase.” ³⁰ Ayero senu Filip mene sungno baungno taungno emo porofete Yesayara ge gayao awiya zazagati nenu giro atata yero sena, “Ge zazagati nesa auna susuwa gosinesita?” ³¹ Ayero senu emo amimene abena eyero sena, “Emo zo mene na oko tugata yao yai na naka natope nono yero gera susuwa garineni?” Ayero sero Filip wangna witaise senu wangna witiro adunu dema bamuwato ara. ³² Ge gayao zazagatinena awiya eyero gayao ara, Lama zo dero ayari sero puro bautuneya ayao ine nung ara.

Ora lamana tumiza kapari sero yero nowa ge aung yero nowa ayero nung ge oko sao yena.

³³ Awong nung izewa. Awong koto nasani ge me nung eno oko sewa.

Tawingna nao nuna kapewa aung yena, arare awe mene dubu nuna-una ge ungwe yao teng niye?

³⁴ Arare emo gitau yao amimene Filip atata yero sena, “Nine se nigane. Porofete nung awe eno ge ayero seni? Nung enota emo zo eno seni?” ³⁵ Ayero senu

Filip mene porofetera ge awiya Yesura una pugairo Yesura Bowi Iwaing tugata yena. ³⁶ Ayero sero bautunete ou ubutu zora kasa yero emo gitau yao amimene eyero sena, “Gi. Ou mitiya era. Na ge ou suwasa teng yarinita?” ³⁷ [Ayero senu Filip mene abena eyero sena, “Ge tugata yetena awiya nigiro iniro taka sasa giro na ning ge ou suwana teng yari niya.” Ayero senu abena eyero sena. “Yesu Kristo nung Tuwa Bayaura Mani me awiya iniro taka sinena.”] ³⁸ Ayero sero wo dopaetose senu dopewato nung Filip aune wosi oura yero Filip mene emo awiya ge ou suwana. ³⁹ Ayero yero oura atu wiwitinewato Tuwara Oweno mene Filip mena puro ewe baungnu emo gitau yao amimene Filip kau yero nung yawa yawa nasani nagibo nuna-una baungna ara. ⁴⁰ Ayenu Filip nung Azoto nape kasa yero atu zayero napo sero ge tugata yero bautunete Sisaria nape kasa yena arauwa.

9

Tuwa mene Saulora una kasa yenu dubo darawa yena.

Apo 22:4-16; Apo 26:9-18

¹ Saulo nung Tuwara dubu gera-gaira nasani dai mamagayaese sero moko nuna-una gorobo kasa yenu giro buro yaora eo yena. Ayero yero baung pirisa bainana-una yero ² igi pugaise senu giro igi gaero pugaina ara. Igi awiya Yudara yere ibu diya yao emo Damaskas nape atu nauwa aeno pugati nasani Saulora nao aune buro nuna dema keregaina ara. Keregairo emore baunone Tuwara Nagibo Sekawara naya taungno giro bunero puro bung Yerusalem nape yaise sero gaena ara. ³ Ayenu nung igi awiya puro bautunete Damaskas napo nugu daung nenu waegao zo mene uritira atu mena wosiro nung gaena ara. ⁴ Gaenu Saulo zuwe tawingna gairo mitasani ge eyero nigina, “Saulo, Saulo, ning noeno na dero tuninasani yero nosi?” ⁵ Ayero senu Saulo mene atata yero sena, “Tuwa, ning aweni?” Ayero senu Tuwa mene ge abena eyero sena, “Dero tuninasani nosa Yesu na ara. ⁶ Arata ning iropung. Nape babasa nona yase se sao mitiya, awiya tugata yarinena ara.” Ayero sena ara. ⁷ Emo nung aune dema bautunewa amimene ge aung yero dopero mitasani ge gege nigwa ara. Arata emora benaung awiya oko gao yewa. ⁸ Ayenu Saulo nung tawingna atu iropuro diti pagairo soma giginu mume gege yena. Ayero yenu emo dubu nuna mene wawong gaero puro baung Damaskas nape yewa ⁹ wari be etama diti guma yenu nona oure oko minao mitina arauwa.

Anania mene Saulora diti kora yena.

¹⁰ Damaskas nape atu Yesura dubu auna zo nasani nauna yazo nuna Anania. Nung atiyo yaine nenu Tuwa mene nung yausena, "Anania." Ayero senu Anania mene eyero sena, "Tuwa, na era." ¹¹ Ayero senu Tuwa mene nung eno eyero sena, "Ning iropung. Nagibo yazo Korosao ayero sero nowa auna atu baungno emo zo yazo Yuda auna gare witiro emo zo yazo nuna Saulo, nung Taso napora, nung awiya tamarinesa. Nung isa sinasani mitiya. ¹² Nung atiyo yaine yero nona eyero gigiya: Emo zo yazo nuna Anania amimene nuna-una kasa yero diti pagaise wawong nuna ziye pugaiya." ¹³ Tuwa mene ge ayero sinasani tugata yenu Anania mene abena eyero sena, "Tuwa, emo auna ungwe meko diro yero nowa nigitinona. Nung Yerusalem atu dubu nina daigairo geragaira yero noiya. Arare nae napo euna atu yazo nina bowi yero nonane aeno nae ewiya dema bunero puro babaise pirisa babuze mene igi gaeteya ara." ¹⁴ Anania mene ayero sena. Asenu Tuwa mene eyero sena, "Ning atu babasese sinena. Emo awiya buro-mani nana pupunena. Arare nune yazo bowire nana puro emo Yuda okora unata emo tuwara unata Isreli dubura una puro sero sero yero bautu nasani naise. ¹⁵ Nung yazo bowire nana tugata yari yayare dubo minaore nariniya, awiya nane gipana gariniya." Ayero sena ara. ¹⁶ Ayero senu Anania mene baungno garo sena auna witiro wawong nuna Saulora ziye pugairo eyero sena, "Saulo, otao nana, Tuwa nagibe atu nina-una kasa yetiya, nung awiya Yesu ara. Nung amimene na iyengti nina-una butunena era. Ning diti pagasa Oweno mene moko nina bebumai nase." ¹⁷ Ayero senu Saulora diti mokora atu nona zo wota ine amimene wosinu aune diti nuna pagaina ara. Ayenu Saulo iropuro senu ge ou suwewa ara. ¹⁸ Nung ge ou suwewa aune nung nona miniro putoung pungna arauwa.

Saulo Tuwara buro zayenu nung iwo yewa.

¹⁹ Saulo mene Yesura dubu Damaskas atu nasani nauwa aune dema wari be ena atu nasani nauna ara. ²⁰ Atu nasani mena baungno Yuda emora yere ibu atu mitauwa auna baungno toiro Yesura bowi keregairo tugata nasani eyero sinauna, "Yesu nung Tuwa Bayaura Mani." ²¹ Ayero tugata yenu nigiya teng oko yenu awong nuka nuyetope eyero wina-se yewa, "Emo emimene Yerusalem nape atu Yesura yazo auna isa sinowa dubu awiya giro geragaira yero noiya. Deka ayero nung etu buro Yesura dubu awiya bunero puro

pirisa babuzera una babari sero buna, nung awiya bumiya era." Ayero winase yewa ara. ²² Arata Saulo mene tautataware yero Yesu nung Sorao Emo Kristo me auna ge susuwere sero baingtiro Yuda emo Damaskas nape atu nasani nauwa awiya tugata yenu nigiro no saine yero giro yangduwa.

²³ Ayero atu nawe dunu Yuda emo augairo Saulo dari sero opene ge diwa tauyena, ²⁴ arata Saulo mene ge awiya nigina ara. Awong Saulo dari sero napora towao be sero pingne warire umo yero nasani nauwa ara. ²⁵ Anewa giro Saulora dubu mene pingne nung sakara guguno angsi mene goga gaero napora goma bautara atu angsira iniro gururu gururu yewa wosiro baungna arauwa.

²⁶ Saulo mene baungno Yerusalem nape kasa yero Yesura dubu aune dema susumari senu awong awang yewa. Awiya noeno okowata, nung Yesura mani yena awiya gigiwa ge iwao yena. ²⁷ Awang yewa giro Banaba mene Saulo otao yero puro aposolo dubura una baungno Tuwa mene nagibe atu Saulora una kasa yero nung eno ge senu nung Damaskas nape atu awang yao aung Yesura Bowi Iwaing keregaina auna ungwe dina ara. ²⁸ Ayero yenu Saulo nung awong aune dema nasani Yerusalem nape atu puma-sauma nasani nauna. ²⁹ Atu mitasani Tuwara ge awiya emo eno awang yao aung tugata yero nasani nauna. Ayero yero naunu Yuda emo Grik ge nigao amimene nung aune dema Tuwara ge awiya sinasani ge wina-se yero nasani nauwa ara. Ayero nasani Saulo dari sero nagibo tamari sero newa ³⁰ giro otao mani nuna mene nung yuno puro baungno Sisaria nape kasa yero wangna pugairo iyengtiwa baungno Taso nape kasa yena arauwa.

Yesura dubu awong monone nasani nauwa.

³¹ Awong Saulo iyengtiwa baungnu aune Yesura dubu Yudaya tawingna, Galilaya tawingna, aune Samaria tawingna atu nasani nauwa nunae-una atu gera mono kasa yena ara. Monone nasani gera putoung pu dekaongna gairo tau yewa. Ayero yero Tuwara yazo de ika gatinasani nauwa. Ayero newa Oweno mene awong soreunu emo bauno witao mene Yesura dubu aune tairo nasani nauwa arauwa.

Petoro mene emo asama zo kora yena.

³² Petoro nung burora puma-sauma nasani nawe wosiro Yesura dubu Lida nape atu nasani nauwa auna-una kasa yena. ³³ Atu kasa yero emo zo yazo nuna Ainia awiya gigina. Nung asama yero mitawe dunu dawang 8 ayao aung yena. ³⁴ Ayenu

Petoro mene nung eno eyero sena, "Ainia, Yesu Kristo mene ning kora niya. Arare iropuro awao masi nina ewe." Ayero senu mena iropuna ara. ³⁵ Ayero yenu Lida napora arita Seron garawira emo bauno mene giro dubo darawa yero Tuwara dubu yewa arauwa.

Petoro mene Tabita uwenu seka yero iropuna.

³⁶ Yesura dubu nauwa auna bauno zo Yopa nape atu nasani nauna, yazo nuna Tabita. Grik gera Dokas. Nung mono pumao buro yero nasani kora yao buro daigairo yero nasani nauna. ³⁷ Arare Petoro nung Lida nape atu nenu Tabita yaya puro magayena ara. Magayenu aingso nuna saero garo moko zora puro witiro pugaiwa. ³⁸ Lida napo awiya Yopa napo nugu ina atu mitauna, arare Yesura dubu mene Potorora bowi nigiro emo etobe iyengtiwa nuna-una baungno eyero sewato, "Nato ning puro napo nanae-una mena babanene." ³⁹ Ayero sewato Petoro mene ge awiya nigiro eo yero emo etobe aune dema bamuwa ara. Baungno kasa yenu garo bauno magayao mitina auna atu puro witiwa bauno gagamo apakana buro Petoro zi-uno zi sinasani mo wapere taung worire Dokas mene seka nasani gaenu pumuwa awiya gipewa. ⁴⁰ Ayero yewa Petoro mene awong awang senu wosi duru yewa boma gaero isa sena. Isa sero aung yero aune diti yero bauno magayao awiya anuwing nasani aune eyero sena, "Tabita, ning iropung." Ayero senu diti pagairo Petoro giro iropuro aduna. ⁴¹ Adungno mitinu Petoro mene wawong iniro senu iropuro dopena. Ayero yenu nung Yesura dubu aune bauno gagamo enane yau senu witiwa Tabita nung seka yena awiya nunae-una waweng pugaina ara. ⁴² Auna bowi mene baungno Yopa napo awiya teng yenu daigairo mene Tuwa tumo diwa. ⁴³ Petoro nung Yopa nape atu mitasani emo zo yazo Simon, nung wo aingso buro yao emo, auna gare atu be daigairo nasani nauna arauwa.

10

Angelo zo mene Koniliora una kasayenu gigina.

¹ Sisaria nape atu emo zo nasani nauna yazo nuna Konilio. Nung Itali tawingna gorobo emo auna zo. Nung gorobo emo 100 auna diya yero nasani nauna ara. ² Nung aune awiso nuna awong Tuwa Bayau sou nasani etutero nasani nauwa ara. Ayero nasani Yuda emo bauno bogamasa eno mono pumao buro daigairo yero nasani Tuwa Bayau eno ozaung isa sao gege sinasani nauwa ara. ³ Ayero nawe wari

be zore ture 3 kilok aune nung seka mitasani atiyao yaine yero Tuwa Bayaura angelo zo mene nuna-una gare toinu gigina ara. Ayero gosinenu angelo mene yazo nuna yau sero sena, "Konilio," ⁴ Ayero senu anuwing nasani awang yero tibebere auno eyero sena, "Tuwa, noeno sinesi?" Ayero senu angelo mene nung eno eyero sena, "Isa nina aune mono pumao nina aune Tuwa Bayaura una bautunoi giro arataungno yero noiya. ⁵ Arare ning soumani ena iyeng-tasa baung Yopa nape yero emo zo yazo nuna Simon Petoro awiya taungno puro bu-mae. ⁶ Emo awiya emo zo yazo nuna Simon, nung wo aingsora buro yero noiya, auna-una gare atu mitoiya. Garo awiya wito bera atu mitiya." ⁷ Angelo mene ge awiya tugata yero doro baungno nung soumani nuna etobe aune gorobo emo nung sou yero nasani nauwa auna zo nung Tuwara gera nao awong etama ayero yau senu bu-muwa ⁸ ge ungwe yero besugairo Yopa nape iyengtinu bamuwa arauwa.

Tuwa mene nona minao iwaingne mekore awiya Petoro eno gipena.

⁹ Mani iyengtinu bautunete nagibe atu awiro nupema atu iropuro bautunete napo tamari sero newa wari towang dodopinena be aune Potoro nung isa sari sero garo tame witiro ¹⁰ isa sinete meri magayero senu nona sasinewa nung atiyao yaine nenu Tuwa mene nung eno nona eyero gipena ara: ¹¹ Uriti gausenu nona zo mo ine bainakama oko nuna siwongpatige auna atu angsi mene diyao gamao awiya nung eno pugaiwa wosi buro tawingna yena. ¹² Mo auna mokora atu wo benaung giti, yi benaung giti, aune ni benaung giti amimene mitiwa. ¹³ Wosi buun aune ge zo eyero kasa yena, "O Petoro, iropuro dero aero mini." ¹⁴ Ayero senu Petoro mene abena eyero sena, "Tuwa, ayero oko sase. Na nona meko awiya oko mininona." ¹⁵ Ayero senu ge nupema eyero kasa yena, "Tuwa Bayau mene nona saero kora yero noiya awiya meko oko sase." Ayero sena ara. ¹⁶ Ge awiya kasa yenu be etama yenu aune mena nupema watimuwa witiro baung uritira yena arauwa.

¹⁷ Petoro nung nona awiya atiyao yaine yero gigina, auna susuwa gari sero kotungkatung nasani mitinu Koniliora emo awong nape atu kasa yero Simonna garo kau nasani atata yero bautunete garo taungno garo bera dopewa ara. ¹⁸ Dopero yau sinasani eyero sewa, "Simon yazo nuna zo Petoro nung garo euna atu mitita?" ¹⁹ Ayero sinewa be awiya Petoro nung nona gigina auna susuwa awiya kotungno gari sero kotungkatung nasani mitinu aune Oweno mene nung eno eyero sena, "Emo etama

buro ning kau neya, awiya gi. ²⁰ Arare ning iropung. Wosiro awong aune dema babari sero nasani kotung-katung oko yase. Emo awiya nane sesena bumeya ara.” ²¹ Ayero senu giro Petoro mene wosiro baungno nuna-una yero eyero sena, “Na kau neya na era. No eno butunei?” ²² Ayero senu awong eyero tugata yewa, “Gorobo emora diya emo Konilio amimene nae iyengti butunenane. Nung Tuwa Bayau sou yero nasani etutero noiya. Arare Yuda emo nung giro aratapu nasani yawa yawa yero nowa. Nung awiya Tuwa Bayaura angelo zo mene nuna-una kasa yero ning garo nuna-una yuno babanane be nina-una atu ge ena nigaise sesiya.” ²³ Ayero sewa giro Petoro mene awong kora-makora yena ara. Kora yenu atu awiwa iya gainu aune nung Yopa naporu ge nigao ena aune emo otu bumuwu aune dema bamuwu arauwa.

Petoro mene Koniliora gare witiro emo Yuda oko aune otao yena.

²⁴ Awong nagibe atu ping dekaongka awiro aune kasa ye Sisaria nape gaiwa. Konilio nung sedikaing nuna aune otao mani nuna eno senu au dekaongna gaiwa awong diya mitiwa kasa yewa. ²⁵ Kasa yero Petoro mene gare towari sero nenu Konilio mene nuna-una nugu buro nuna tera atu boma gaero yawa yawa bainakama yena. ²⁶ Ayero yenu Petoro mene iropaise eyero sena, “Ning iropung. Na emo ning ayao ine ara.” ²⁷ Ayero sena ara. Ayero sero ge ungwe-maungwe yero gare toiro emo augairo mitiwa awiya giro eyero sena, ²⁸ “Niye susuwa nanae Yuda emora gosinowa. Nae emo Yuda oko aune tairo naota esewa ye ninae-una gao awiya gazao ge mitiya ara. Arata Tuwa Bayau mene susuwa awiya na eno gipetiya, arare na emo zota zo eno beingtire ayero sero awang oko sarinena. ²⁹ Arare na bumanese yumeya bumaora oko mou yetena. Arare bumanese yumeya butunena auna susuwa sepugane.” ³⁰ Ayero senu Konilio mene eyero sena, “Sipe zo oune tani zo nana-una kasa yetiya auna ungwe diyana nig. Yeme wari diti 3 kilok niya, deka ayero wari diti 3 kilok nesesi na isa sinasani mitesesena aune emo taung wori nuna waegaore amimene nana-una kasa yetiya. ³¹ Kasa yero na eno eyero sesiya, ‘Konilio, Tuwa Bayau mene isa nina nigiti nasani mono pumao nina giro ning aratapu nasani yawa yawa niya. ³² Arare ning emo iyeng-tasa Yopa nape baungno Simon yazo nuna zo Petoro puro bumaese. Nung emo yazo Simon wo aingsora buro yero noiya auna-una gare atu mitiya. Garo nuna wito bera atu mitiya.’ ³³ Ayero sesi giro na mena emo iyengtena nina-una babeya. Aune ning ge

nana nigiro butunesa na kara dubo nana iwaing niya. Arare Tuwa Bayau mene ge ning eno tugata yetiya awiya teng sasa nigari sero nae apakana Tuwa Bayaura be-naungna augairo etu mitenane era.” Ayero sena arauwa.

Petoro mene Koniliora dubu eno Yesura Bowi Iwaing tugata yena.

³⁴ Petoro nung be eo yenu ge eyero tugata yena, “Tuwa Bayau mene emora taung gege gosinasani oko awega-ziwega yero noiya, awiya yeme gigena me niya. ³⁵ Emo dubu giti auna ena mene nung sou yero nasani etutero nowa awong awiya Tuwa Bayau mene gosinoino teng yero noiya. ³⁶ Bowi Tuwa Bayau mene Isreli emo eno pugaina auna bowi awiya niye nigitinowa. Yesu Kristo, nung emo bauno apakana auna Tuwa, nung amimene mono pungna auna Bowi Iwaing Tuwa Bayau mene keregairo pu daung gaina ara. Gitau Yohane mene emo bauno ge ou susunasani ge tugata yero nasani nauna be auna atu ³⁷ bowi amimene Galilaya tawingna atu zayero baungno Yudaya tawing teng yena, awiya gosinowa ara. ³⁸ Ge eyao eno sinena. Tuwa Bayau mene Yesu Nasaretera awiya burora iyengtiti nasani Oweno nuna-una pugainu toinu Tuwa Bayaura putoung pungna ara. Putoung puro puma-sauma nasani emo bauno soreuno buro nasani ena Sanda mene gera yenu meko yewa awiya apakana kora yero nasani nauna. Awiya noeno okowata, Tuwa Bayau mene nung sorepu nasani naunu buro yero nauna ara. ³⁹ Nung buro Yuda tawingna arita Yerusalem nape atu yero nasani nauna auna bowi sao eno nae era. Awong nung puro i pasaora atu dewa magayena ara. ⁴⁰ Magayero biritira atu mitinu wari be etama aung yenu Tuwa Bayau mene nupema uwenu seka yero iropuro kasa nanae-una yenu gigiwangne. ⁴¹ Awiya Yuda emo bauno apakana auna-una atu okowata, emo bowi sao emo nae Tuwa Bayau mene gitau yangtagairo pungna nanae-una gege atu kasa yena. Nae nung kara magayaora atu seka yero iropunu nung aune dema nona miniwangne ara. ⁴² Yesu tumo diyarinewa awong awiya Tuwa Bayau mene Yesura iwaing gege eno pasena nunae disariniya. Awiya porofete apakana amimene keregairo aung yewa ara.” Ge ayero sena arauwa.

Oweno mene emo Yuda okora una wosina.

⁴⁴ Petoro nung ge ayero sinasani mitinu emo bauno Bowi Iwaing nigiti nasani mitiwa Oweno mene wosiro nunae-una toina ara. ⁴⁵ Ayero yenu Yuda emo ge nigao Petoro aune dema bamuwa awong Tuwa Bayau mene eme Yuda oko aeno dema Oweno pugaina awiya giro wawong di gamuwa ara. ⁴⁶ Wawong di gamuwa, noeno okowata, emo Yuda oko awong ge ewe-pape Oweno mene tapunoiya awiya sinasani Tuwa Bayau bowi newa nigiya ara. Ayero yewa Petoro mene eyero sena, ⁴⁷ "Oweno naname-una toina deka ayero nunae-una toitiniya, arare ge ou suwao awiya sorao ine oko mitiya." ⁴⁸ Ayero sero senu emo awong Yesu Kristora yazora susumuwa ge ou suwewa. Ayero yewa awong Petoro sorewa wari be ena awong aune dema atu mitasani nauna arauwa.

11

Petoro mene Yerusalem nape atu Tuwara dubu eno ge ungwe yena.

¹ Aposolo ena aune Tuwara dubu Yudaya tawingna atu nasani nauwa awong amimene emo Yuda oko dema Tuwa Bayaura ge nigiya auna bowi nigiya ara. ² Arare Petoro mene Yerusalem nape kapetegairo witinu Yuda emo ena emo Yuda okora taung aingso kapari sinauwa amimene nung gona yero eyero sewa, ³ "Ning noeno baungno emo Yuda oko taung aingso oko kapao aune dema nona mininosi?" ⁴ Ayero sewa Petoro mene nona kasa yena auna ungwe susuwara atu momo-zimomo yero dina ara. Didinasani eyero sena, ⁵ "Na Yopa nape atu isa sinasani mitena Tuwa mene kotumao nana kapetegai atiyoyaine nasani nona eyero gigena ara. Nona zo mo ine bainakama oko nuna siwongpatige auna atu angsi mene diyao gamao awiya uritira atu pugeya wosiro buro nana-una nugu kasa yetiya ara. ⁶ Ayero yeti giro na susuwa nuna gari sero diti yero aune mokora atu wo benaung-giti — napo wore, yire, ni maminine — miteya gigena ara. ⁷ Aune nana-una atu wawa eyero kasa yeti nigena, 'Petoro, iropung. Dero aero minase.' ⁸ Ge ayero kasa yeti nane eyero sesena, 'Tuwa, ayero oko sase. Na nona meko awiya oko mininona.' ⁹ Ayero sesena uritira atu ge eyero nupema kasa yetiya, 'Tuwa Bayau mene nona saero kora niya awiya meko oko ayero sase.' Ayero sesiya ara. ¹⁰ Nona awiya kasa yeti be etama yeti aune mo nonane awiya watimeya nupema kapetegairo uritira witiya ara. ¹¹ Nona aung ni aune Sisaria nape atu emo etama ai puro nana-una baungno garo mitena auna kasa yeteya ara. ¹² Kasa yeteya Oweno mene na eno eyero sesiya, 'Ning awong

aune babari nasani kotung-katung oko yase.' Ayero sesi otao mani 6 mene na aune dema baungno kasa yero Koniliora gare witenane ara. ¹³ Witenane ge ungwe eyero yetiya, 'Angelo mene garo nana-una witiro na eno eyero sesiya, "Ning mani iyengti Yopa nape baungno Simon yazo nuna zo Petoro awiya sero puro bumae. ¹⁴ Puro baya ning aune dubu nina niye ge tugata yai nigaya Tuwa Bayau mene niye sorero pumariniya." Angelo mene na eno ayero sesiya.' ¹⁵ Konilio mene ayero sesi giro na ge tugata nasani mitena, gitau Oweno naname-una wosina, deka ayero nunae-una wosiya ara. ¹⁶ Wosi giro nane Tuwa mene ge eyero sena awiya kotumena, 'Yohane mene niye ge ou susunoiya, arata Tuwa Bayau mene Oweno niye eno pugariniya.' ¹⁷ Name Tuwa Kristo tumo diwangne Oweno name eno pugaina, Oweno dekaongka awiya awong eno pugai giro na wosao eyao emimene nono yero Tuwa Bayau awang sarineni?" ¹⁸ Petoro mene ayero sinasani awong tugata yenu nigiro yo nunae ozenu Tuwa Bayau bowi nasani eyero sewa, "Arare Tuwa Bayau mene emo Yuda oko dema dubo darawa yero nao me iwaing auna gerao yero naese sinoiya ara." Ayero sewa arauwa.

Tuwara ge puro baung Antiok nape yewa.

¹⁹ Iwo mene Stiwen dero Yesura dubu auna ena dero tunewa zanero ena Fonisia tawingna, ena Saipras gutura bamuwa, aune ena Antiok nape bamuwa ara. Baungno atu nasani Tuwara ge awiya Yuda emo eno gege tugata yewa ara. ²⁰ Ayero newa nunae-una mokora Saipras guturata Sairini tawingna ge nigao emo bauno ena awong amimene Antiok nape kasa yero emo Yuda oko aune dema nasani Tuwa Bayaura Bowi Iwaing tugata yewa ara. ²¹ Tuwara putoung nunae-una mitina, arare ge tugata yewa emo bauno dubu bainakama mene ge awiya nigiro Tuwa tumo diro dubu nuna yewa ara. ²² Dubu nuna yewa auna bowi awiya Yesura dubu Yerusalem atu nasani nauwa amimene nigiro Banaba iyengtiwa Antiok nape baungna ara. ²³ Baungno kasa yero Tuwa Bayaura mono bowire nunae-una mitina awiya giro yawa yawa nasani dubo nunae mene Tuwa Bayau iniro baingtaese sero awong yupunasani ge tugata-magata yena. ²⁴ Banaba nung emo iwaing. Moko nuna-una Owenone tumo diyaore mene be buna. Arare napo auna emo bauno daigairo amimene Tuwara una susumuwa arauwa.

²⁵ Arare Banaba nung Saulo tamari sero Taso nape baungna. ²⁶ Baungno taunu dema Antiok bamuwato ara. Awongto

Yesura dubu aune dema tairo dawang zo atu nasani emo bauno daigairo aeno ge tugata yero nasani nauwato ara. Yesura dubu Kristen ayero sero nowa, yazo awiya Antiok nape atu mena sewa tau yena. ²⁷ Be aune porofete emo ena mene Yerusalem atu iropuro baung Antiok nape yewa ara. ²⁸ Nunae-una emo zo yazo nuna Agabo, nung Oweno mene kotumao pugainu giro dopero tawing sero sero auna atu dora botiyo bainakama kasa yarinena auna bowi sena. (Dora botiyo awiya Roma emo tuwa Klodio nauna aune kasa yena.) ²⁹ Arare Kristen dubu awong ge awiya nigiro titiwing awena gosinasani auna teng moni kora yero pu dekaongna gairo Yudaya tawingna otao mani emo pugaya babaise sewa tau yena ara. ³⁰ Arare moni pu dekaongna gaiwa awiya Banabato Saulora waweng pugaiwa puro baungno dubu auna simai yero nasani nauwa aeno pugaiwato pumuwa arauwa.

12

Herode mene Yakobo dero Petoro bunena.

¹ Be auna atu emo tuwa Herode mene Yesura dubu auna emo bauno ena dero gera-gaira yero puro bunao gare pugaina. ² Ayero nasani senu Yohanena tato Yakobo awiya iwi mene dewa magayena ara. ³ Ayero yena aeno Yuda emo yawa yawa yewa giro pasena zo susuuno senu Petoro dema bunero bunao gare pugaiwa ara. Be awiya Magayao mene awong Daigaina auna oregao be yenu Yuda emo yis seminiro newa aune bunena ara. ⁴ Herode mene Petoro bunero eyero kotuna, "Magayao mene awong Daigaina auna oregao be nunae aung yai aune na Petoro dari sero puro emo haunona ditira atu koto yarinena." Ayero kotupu nasani senu bunao gare pugaiwa gorobo emo dubu 4 mene diya yewa. Dubu zo gorobo emo 4, dubu zo gorobo emo 4, ayao amimene nung diya yewa. ⁵ Petoro bunao gare mitinu Tuwara dubu mene nung eno isa susuuno sao gege sinewa Tuwa Bayaura una witao gege wiwiti nauna arauwa.

Angelo zo mene Petoro bunao gare atu besena.

⁶ Koto yaora be nugu yenu Herode mene eyero kotuna, "Iya gai na Petoro puro kasa yana garineya." Ayero kotupunasani awinenu ping aune gorobo emo etobe mene Petoro seni etobe mene bunero puro awinewato, gorobo emo ena mene zo garo be bautara atu dopero bunao garo diya yewa ara. ⁷ Dopero mitiwa Tuwara angelo zo mene garo mokora atu mena kasa yena. Kasa yenu garo moko waegatinenu aune angelo mene Petoro uwero eyero sena,

"Mena iropung." Ayero sinenu Petorora wawongna atu seni etobe mitiwato awiya besewato ara. ⁸ Seni besero wosiwato angelo mene Petoro eno eyero sena, "Ipura geing nina diro te soga tera pugai." Ayero senu yenu aune angelo mene nupema sena, "Taung wori nina imoko wosogairo na ago ye." ⁹ Ayero senu giro ago nasani angelo mene tani nena awiya giginu tani me ine okowata atiyu yaine yena. ¹⁰ Awongto bautunete gorobo emo zo daigairo nupema zo daigairo bautunete garo be napo kakame babao aeni mene yao auna kasa yewato garo be nuka nutope apenu kasa daung yewato ara. Kasa daung yero baungno nagibo zo daigairo aune angelo mena tara yena. ¹¹ Ayero yenu Petoro nung kotumao kasa yenu eyero sena, "Yeme gosinena. Tuwa nung angelo nuna iyengti Herodera waweng atu o nupema tani Yuda emo mene na eno yari sineya auna atu sorero pupuniya." ¹² Ayero sero susuwa me giro baungno Yohane zo yazo nuna Mak auna ai yazo Maria auna gare kasa yena. Garo auna emo bauno daigairo mene augairo isa sinasani mitiwa. ¹³ Ayero newa Petoro baungno daung atu dopero garo be denu au bauno zo yazo nuna Roda nung, "Awe garo be deduniye?" ayero sero kasa yena. ¹⁴ Kasa yero Petorora ge mapu nigiro yawa yawa nasani garo be oko apao yangdoro kapetegairo toiro, "Petoro buro garo be bautara atu dopero mitiwa," ayero sero awong tugata yena ara. ¹⁵ Tugata yenu nigiro eyero sewa, "Ning dau nesita?" Ayero sewa nung ge tauyao sena, "Nung meba dopero mitiwa ara." Ayero senu awong eyero sewa, "Awiya ititi nuna mene nita." ¹⁶ Ayero wina-se newa Petoro mene garo be giriri-gariri yao gege nasani mitinu giro garo be apero nung giro awong ge aung yewa. ¹⁷ Ayero yewa Petoro mene ge yangduwaese wawong sapiyero Tuwa mene bunao gare atu nung besero puro buna auna ge ungewe yero besugairo aune eyero sena, "Niye ge ungewe nana awiya Yakobo aune otao mani nana ena tugata yepu nigae." Ayero sero awong yangdoro agewa zora baungna arauwa.

Herode ipa mene miniwa magayena.

¹⁸ Iya gainu gorobo emo mene Petoro kau yero "Tani ewiya noiye? Nupema nung nono yero babiye?" ayero sero susuwa kau yero giro yangduwa. ¹⁹ Ayero yewa arata Herode mene kau yero tamaese senu kau yao buro yewa aung yenu giro gorobo emo Petoro diya mitiwa awiya daya magayaese sena ara. Ayero sero aune nung Yudaya tawing doro wosiro baung Sisaria nape yero atu nasani nauna ara.

²⁰ Herode nung be aune napo etobe Tayato Saidon auna emo bauno iwo yena. Anenu giro napo auna mamono awong dubo dekaongka yero nung gari bamuwa ara. Baungno kasa yero ge kora yari sero Herodera emo gitau yao zo yazo nuna Bilasto nune awong soremaise sewa giro nung awong soreuna. Gitau awong Herodera tawingna atu wo ma zuma gaero pupunasani nauwa, arare ge kora yero nupema tairo nari sewa ara. ²¹ Ge kora yari sewa Herode mene ge abena saora be pugaina. Be awiya bunu giro taung nuna siuno yero baingtiro emo tuwa adumaora ura nuna-una atu adungno mitasani ge taung puro witaora sinasani emo tugata yena. ²² Tugata yenu emo bauno apakana amimene wawa sero eyero sewa, "Ge awiya emo zora ge ine okowata, Tuwara ge ine niya." ²³ Ayero sewa Herode mene emo baunona ge oko awang sao Tuwa Bayau daigaina, aeno Tuwara angelo zo mene nung mena no daine yena. Ayero yenu ipa mene miniwa magayena arauwa.

²⁴ Tuwa Bayaura ge mene zo wisika sero soma sero baungna ara.

²⁵ Banabato Saulo awongto Yerusalem nape atu buro sao awiya teng yewato aung yenu awongto nupema Antiok nape kapetegari nasani Yohane zo yazo nuna Mak awiya puro dema bamuwa arauwa.

13

Banabato Saulo burora iyengtiwa bamuwato.

¹ Yesura dubu Antiok nape atu nasani nauwa auna mokora atu porofete emore gipao emore awong amimene nasani nauwa. Banaba, Simion, yazo nuna zo Naiza, Lusias nung Sairini napora, Saulo, aune Maneyen. Nung aune emo tuwa Herode awongto awiya dema bayao. Emo ayao amimene porofete emo arita gipao emo yero nasani nauwa. ² Awong wari be zore nona semininasani Tuwa bowi newa Oweno mene ge eyero sena, "Banabato Saulo eno buro ge sewang awiya yaetose na eno nasani burora pugaipu." ³ Ayero senu nona seminiro isa sinete wawong nunae ziye nunato una pugairo gao yero burora iyengtiwa bamuwato ara.

Banabato Saulo Saipras gutura bamuwato.

⁴ Oweno mene awongto burora iyengtinu giro wosi wito bera yero bautunete Selusia nape kasa yewato ara. Atu kasa yero wangna witiro bautunete Saipras gutura kasa yewato ara. ⁵ Atu kasa yero napo gitau yao Salamis auna baungno Yuda emora yere ibu ena auna toiro Tuwa Bayaura ge tugata yewato ara. Yohane zo yazo nuna

Mak amimene awongto aune dema nasani awongto soreuna.

⁶ Awong atu iropuro ang yero gutu busero Pefos nape kasa yewa. Atu kasayero goe-isika yao emo zo yazo nuna Bara-Yesu awiya tamuwa. Nung Yuda emo. Nung nuka nutope, "Na Tuwa Bayaura porofete zo," asinasani nauna, arata nung Tuwa Bayaura porofete okowa. ⁷ Emo amimene diya emo baina zo yazo nuna Sesias Polas auna otao yero nasani nauna. Diya emo nung kotumao bainane. Nung Tuwa Bayaura ge nigari sero arataungno giro Banabato Saulo yunu garo nuna-una witiwato ara. ⁸ Nung awongto yunu witiwato goe-isika yao emo Elima (yazo awiya Grik ge. Grik emo mene goe-isika yao emo apakana awiya Elima asinasani nauwa), nune diya emo aeno Tuwara ge sorinasani awongto awang sena ara. ⁹ Ayero yenu Saulo, yazo nuna zo Paulo asinasani nauwa, nung awiya Owenona putoung mene moko nuna-una atu toiro bebunu nung Elima anuwing nasani eyero sena, ¹⁰ "Ning Sandara mani. Ning etutero naora iwo emo. Dubo nina-una atu etegaore mekore mene be bumao. Ning Tuwara ge me darawa yasa ge iwao yaise yero nosa. ¹¹ Arare Tuwara putoung abena nina-una yeme kasa niya. Ning diti guma yariniya. Wari be ena ning warira waegao oko gao narinesa." Ayero senu mena kara diti guma yenu ziru-ziru nasani wawong mene inigi-inigi nasani emo zo wawong nuna iniro nagibo gitau yaise kau yero baungna. ¹² Tani awiya kasa yenu diya emo mene giro Tuwara ge giginu putoungne yenu giro Yesu tumo dina ara.

Paulo mene Antiok napo zora atu Yuda emo ge tugata yena.

¹³ Paulo aune emo mani nuna awong Pefos napo yangdoro nupema wangna witiro bautunete baungno Pamfilia tawingna napo zo yazo Pega auna kasa yewa. Atu Yohane Mak mene awongto yangdoro Yerusalem nape kapetegairo baungna ara. ¹⁴ Ayero yenu awongto Pega napo yangdoro bautunete Pisia tawingna Antiok napo zo auna kasa yewato. Kasa yero atu newato Sabat iya be zo bunu giro awongto Yuda emora yere ibura toiro adungno mitiwato ara. ¹⁵ Atu mitiwato yere ibura simai mene sao tauyao gere porofetera ge gayao ena awiya zazagairo aung yero mani zo sewa baungno awongto eno eyero sena, "Otao, Tuwara ge susuwa ena kotupuneitota, awiya seputo niganene." ¹⁶ Ayero sewa Paulo mene iropuro ge duwaese wawong mene sapi yero eyero sena, "Isreli otao mani nana, niye erita ena Tuwa Bayau sou yero nowa aeno sana nigipu. ¹⁷ Name

Isreli emo auna Tuwa Bayau mene aya-ewowo naname pungnu Izip tawingna atu newa senu wisika sewa. Ayero yewa putoung nuna mene atu yuno puro buna. ¹⁸ Ayero yero eu yanawira atu puro nasani wo ma mene uninasani nauu nawe duwa dawang 40 ayero aung yena. ¹⁹ Ayero yero Kenan tawingna atu emo dubu 7 mitasani nauwa, awiya dero aung yero senu aya-ewowo naname mene tawing awiya gagau sero maungne maungne yero puro nasani nauwa ara. Ayero mitawe duwa dawang 450 aung yena. ²⁰ Kenan tawingna atu nauwa gitau yao emo pugatinaunu puro nawe duwa porofete Samuel kasa yena ara. ²¹ Kasa yenu emo tuwa pumari sewa giro Tuwa Bayau mene Benaminna dubura atu Kisira mani Saulo senu emo tuwa nunae yero dawang 40 awong gitau yero nasani nauna ara. ²² Ayero nawe dunu Tuwa Bayau mene senu Saulo nung emo tuwa yaora buro yangdunu Tuwa Bayau mene Dawidi maze emo tuwa nunae pugaina. Pugairo nung eno ge eyero sena, 'Zesira mani Dawidi kotumao nanato dekaongka ara, arare sana ge nana dipunarininya.' ²³ Ayero sena, arare Dawidira saisibuna awena una towang atu zo mene kasa yero name Isreli emo baunona Sorao Emo yaise senu tauyena. Ge senu tauyena awiya me yaise Tuwa Bayau mene senu Yesu kasa yena. ²⁴ Yesu emo baunona towang oko kasa yaore, gitau Yohane mene Isreli emo bauno apakana dubo darawa yaya ge ou suwari sero ge tugata nasani yero nauna ara. ²⁵ Yohane mene buro nuna sao awiya nawe besugati nasani awong eno ge eyero tugata yena, 'Na maze nungta sero sinowa, na emo awiya okowata. Nung ago bumariniya. Nung witao, arare nane te soga nuna dutugana teng oko yariniya.' Yohane mene ayero sena ara. ²⁶ Otao mani nana, Abrahamna saisibuna niye erita ena Tuwa Bayau sou yero nowa, sana nigipu. Tuwa Bayau mene name kora yero noiya auna bowi awiya naname una atu pugainu kasa yena ara. ²⁷ Yerusalem nape atu nowa awong aune gitau yao nunae amimene Yesu nung Sorao Emo awiya oko giro baingtao nasani porofetera ge gayao awiya Sabat iya be sero zazagairo nigiro ayero nowa, awiya dema oko gao nasani nung iwora waweng pugaiwa. Awong ayero yewa porofetera ge awiya me yena ara. ²⁸ Awong pasena nuna kau nasani susuwa zo oko tamao yewa. Arata saineba gewera yero Pilato mene tebeba dai magayaise sewa. ²⁹ Ayero sewa Roma emo mene Tuwa Bayaura ge gayao nung eno sao auna teng yero besugaiwa. Ayero yewa ena mene nung i pasaora atu batagairo puro pu biritira gaiwa. ³⁰ Arata Tuwa Bayau

mene nung magayaora atu uwenu seka yero iropuna. ³¹ Iropuro emo bauno ena gitau nung aune dema Galilaya tawingna atu Yerusalem nape dema bamuwa nunae-una atu kasa nauu gosinauwa. Ayero nawe dunu wari be daigairo aung yena. Arare kasa yenu gigiwa awong amimene bowi sao emo nuna yero bowi nuna Yuda emo eno keregatinowa. ³² Aeno nae etu buro Bowi Iwaing niye eno eyero tugata nenane era: Nona Tuwa Bayau mene gitau aya-ewowo naname eno pugari senu tauyena, ³³ nona awiya name saisibuna nuna nonane aeno pugaina. Awiya nung Yesu uwenu iropunu nona awiya name eno pugaina. Ge gayao awiya namba tu Sam auna atu eyero gayao mitiya,

Ning awiya Mani nana ara.
Na yeme Maung nina nena.

³⁴ Yesu uwai seka yero iropuro nete ago magayao nupema oko tamari niya auna Tuwa Bayau mene ge eyero sena, Na nona ipu ewa-gaewa yao Dawidi eno pugari sewang tauyena auna me awiya niye eno pugarinena ara.

³⁵ Ora ge gayao zo eyero mitiya era,
Ning emo nina dang awiya oko yang-
duwasa
gung yero wuruparininya.

³⁶ Name Dawidira ungewe eyero nigiti nonane ara: Nung Tuwa Bayau mene buro sena awiya emo bauno dubu nuna eno yero besugairo magayena. Magayenu aya-ewowo nuna-una biritira atu pugaiwa gung yero wurupuna. ³⁷ Arata emo Tuwa Bayau mene uwenu iropuna amimene oko gung yero wurupao yena.

³⁸ Otao mani nana, sana nigipu. Tuwa Bayau mene emo awiya eno nasani pasena ninae disariniya. Auna bowi nuna mene ninae-una atu kasa yero niya ara. ³⁹ Mosera sao tauyao ge mene pasena ninae-una bunao besao ine oko mitiya. Arata Yesu tumo diyaya aune pasena ninae-una bunao apakana besariniya. ⁴⁰ Ora porofete mene ge gaewa ge amimene ninae-una me yoiye sero, niye giro baingtipu. Ge awiya eyero mitiya era,

⁴¹ Oiye, Tuwara ge awang sao emo, niye giro yangka sero yoreba magayepu.

Na Tuwa Bayau mene buro zo niye naya be aune yarinena.

Buro auna bowi awiya zo mene sai niye nigiro gaya me oko yariniya.

Ge gayao ayero mitiya." Paulo mene ayero sena ara.

⁴² Pauloto Banaba awongto yere ibura atu kasa daung yari sero newato emo mene Sabat iya be zora atu ge dekaongka awiya nupema tugata yaetose sewa ara. ⁴³ Ayewa awong augaora atu wosiro Yuda

emo daigairo aune emo ena Yuda mene yaine yero nasani nauwa awong amimene awongto ago yewa giro Pauloto Banaba mene awong Tuwa Bayaura soremao awiya tumo diro naese wini ge sewato ara.

⁴⁴ Sabat iya be nunae zo kasa yenu emo napo auna daigairo amimene Tuwa Bayaura ge nigari sero augaiwa. ⁴⁵ Augaiwa Yuda emo mene emo bauno diti bainane amimene atu augaiwa awiya giro kotumao meko Paulo eno puro ge nuna puro wosaine nasani nung giro sero izewa ara. ⁴⁶ Ayero yewa Pauloto Banaba awongto tau yero ge sinasani eyero tugata yewato, “Yuda emo niye Tuwa Bayaura ge gitau nigaese sao mitiya ara. Arata niye nika niyeto pe awang sinasani ‘Nae nao me iwaingna gerao yaine yao teng oko,’ ayero sineya, arare nato niye doro emo Yuda oko auna-una babari nenato ara. ⁴⁷ Tuwa mene wini ge nae eno eyero sena, Nane ning emo Yuda okora waegao ine yasese pugaingwa.

Arare emo bauno tawing sero sero yero nowa awong aeno

ge tugata yasa sorero pumane.”

⁴⁸ Ayero sewato emo Yuda oko amimene nigiro dubo iwaing yenu Tuwara ge eno yawa yawa nasani dawong yawero nigawa ara. Nao me iwaingna gerao mene Yesu tumo diwa ara. ⁴⁹ Ayewa Tuwara ge mene tawing auna atu napo sero sero teng yero baungna. ⁵⁰ Arata Yuda emo mene ge iwero ge pasinasani bauno ena yazore Yuda emo aune yere sinauwa arita naporu emo gitau yao auna dubo gaewa ara. Ayero yero tairo Pauloto Banaba iwo nasani tawing nunae-una tanona atu tunewa bamuwato ara. ⁵¹ Bautu nasani pasena nunae-una mitina awiya gaese sero awong pu bautara gairo te nunato una atu popo nunae dureregaiwato wosinu Aikoniam nape bamuwato ara. ⁵² Yesura dubu Antiok nape atu nasani nauwa amimene yawa yawa bainakama yewa. Nupema Oweno mene nunae-una mokora bebuna arauwa.

14

Pauloto Banaba Aikoniam nape atu ge tugata yewato.

¹ Pauloto Banaba Aikoniam nape kasa yero Yuda emora yere ibu auna dema toiro ge tugata yewato gigiwa me yena. Gigiwa me yenu Yuda emo aune Grik emo daigairo mene Yesu tumo diwa ara. ² Arata Yuda emo ena awong Tuwara ge awang sero emo Yuda oko ena dubo gaewa Kristora dubo eno tini kapao pumuwa. ³ Arata awongto saineba sero ino ena napo auna atu nasani nauwato ara. Atu nasani Tuwara una deseti-ro ge nuna awang yao aung sinasani mono nuna-una bowi ge tugata nauwato Tuwa

mene ge nunato awiya ge me, awiya gaese sero awongto soreunu tani putoungne ena yewato ara. ⁴ Ayero yewato napo auna emo awong gausero ena Yuda emore taiwa, ena aposolo etobe aune taiwa. ⁵ Ayero yewa giro emo Yuda oko ena aune Yuda emo ena aune gitau yao nunae amimene aposolo etobe aeno nao meko yari sero o daba mene dari sero ge tiwa ara. ⁶ Ayero yewa giro awongto napo awiya mena yangdoro baung Likonia tawingna yewato ara. Tawing auna atu nasani Listera napeta Derebe napeta napo enana baungno ⁷ Bowi Iwaing sero bautunasani nauwato arauwa.

Pauloto Banaba Listera nape atu ge tugata yewato.

⁸ Listera nape atu emo zo mitauna nung te magayao. Nung aira tiyangna atu deka ayao kasa yero ura dekaongna atu puma-sauma yao aung adungno gege mitasani nauna. ⁹ Adungno mitasani Paulo mene emo bauno eno ge tugata nena awiya nigiti nasani mitinu Paulo mene diti ye nuna-una gairo tumo diyao nuna gigna awiya nung kara iwaing yaine yao teng awiya gigna. ¹⁰ Giro yanakana yau sero eyero sena, “Ning te nina itetiro patiro iropuro dope.” Ayero senu emo awiya mena iropuro ang yero puma-sauma yena. ¹¹ Ayero yenu emo dubu bainakama awong Paulo mene tani yena awiya giro wawa sero Likonia ge nunae-una eyero sewa, “Uritira Tuwa mene emo ine yero naname-una kasa yero miteyato era.” ¹² Ayero sinasani Banaba maze tuwa etegao nunae zo yazo Zus auna yazo sewa. Anasani Paulo mene ge daigairo sinasani nauna, aeno tuwa etegao nunae zo yazo Hemis auna yazo sewa. ¹³ Tuwa etegao yazo Zus auna zawing pugao ibu napo atura mitina. Ibu auna zawing pugao emo amimene senu bulimakao dire aune i wuzi piyao enane puro wosiro goma towao bera atu aposolo etobe aeno zawing pugari sero yewa.

¹⁴ Ayero yewa Banabato Paulo mene nona awiya giro dubo mininasani taung wori nunato iniwato kerenu suno baung emo dubu baina auna-una towang yero ge puro suwamuro eyero sewato, ¹⁵ “Oiyee, niye noeno ayero nei? Nato emo gege. Nato niye ine ara. Niye tuwa etegao awiya yangdoro Tuwa naore awiya tumo diyaese Bowi Iwaing nuna niye eno sinenato. Nune uritire tawingne witore nona apakana yero aung yena. ¹⁶ Gitau nasani nauwa be aune emo dubu sero awong niginu nao susuwa giti taungno nasani nauwa. ¹⁷ Arata nung susuwa nuna oko pungyena. Susuwa nuna gaese mono iwaingne nasani sinoi uritira atu wa wowosinoi zamena simena kasa yero noi niye mininasani yawa yawa yero

nasani yero nowa ara.”¹⁸ Aposolo etobe mene ge ayero sinasani awongto eno zawing pugao awang sewato awong ge nunato daine yewa arauwa.

Paulo daba mene dewa.

¹⁹ Ayero yewa awongto atu newato Antiok napo zora-ta Aikoniam napora Yuda emo ena kasa yero emo bauno dubo uwero awong tairo Paulo daba mene dewa ara. Dewa magayenuta ayero sero watiuno puro baungno napo bautara atu pugaiwa.²⁰ Atu pugaiwa mitinu Yesura dubu mene au gairo nung ziuno mitiwa nung iropuro napo auna nupema toiro baungna. Ayero yenu iya gainu nung Banaba puro napo awiya doro Derebe nape bamuwato ara.²¹ Baungno atu Bowi Iwaing sewato emo daigairo mene nigiro Yesura dubu yewa ara. Ayero yewa awongto nagibo bamuwato deka auna yesese yero Listera, Aikoniam, Antiok nape kasa yero bamuwato ara.²² Nape kasa yero Yesura dubu tauyaese o tumo diyao nunae tauyero mitaise sero wini ge ena sewato ara. Wini ge sinasani eyero sewato, “Name yayara tame atu nete Tuwa Bayau nata Tuwa yero noiya auna nape babanenesae sao ara.”²³ Ayero sinasani napo dekaong dekaong auna atu emo ena yangtagairo puro nona seminiro isa sinasani aune emo awiya dubura gitau yao yaese sero burora pugaiwato ara. Burora pugairo Tuwa tumo didinauwa auna waweng pugati nasani Tuwa eno isa sero aune doro bamuwato arauwa.

Pauloto Banaba kapetegairo Siria tawingna baungno Antiok nape kasa yewato.

²⁴ Awongto Paflesia tawing busero bautunete Pamfilia tawingna kasa yewato ara.²⁵ Atu kasa yero Pega nape atu Bowi Iwaing tugata yero aune wosi Atelia nape yewato ara.²⁶ Atu wosiro wangna witiro bautunete Antiok nape kasa yewato. Gitau napo auna atu Yesura dubu mene awongto Tuwa Bayau mene diya yai buro nuna yaetose burora iyengtiwa bamuwato ara. Arare buro awiya zayero nawe besugairo nupema yesese yero bumuwato ara.²⁷ Buro kasa yero Yesura dubu sewato augaiwa Tuwa Bayau mene awongto soreunu buro yewato, o Tuwa Bayau mene emo Yuda oko eno tumo diyaora nagibo gipenu tumo diyaore yewa, auna ge ungwe apakana yero aung yewato ara.²⁸ Awongto be imokore ine Yesura dubu aune dema nasani nauwato arauwa.

15

Pauloto Banaba ge buro yari sero Yerusalem nape witiwato.

¹ Emo ena mene Yudaya tawingna atu wosiro Antiok nape kasa yero Yesura dubu eno eyero sewa, “Niye taung aingso kapaora tani Mose mene yanenesae sena auna teng taung aingso ninae oko kapao yarineya, awiya Tuwa Bayau mene niye oko sorero pumariniya.”² Ayero sewa Pauloto Banaba mene awong gona yewato ge bainakama betinewa giro dubu mene eyero sewa, “Pauloto Banaba aune ge nigao emo ena awong ge awiya aposolo dubu ena Yerusalem nape atu nasani gera gitau yao yero nowa, awong auna-puro babaese.”³ Dubu mene ayero sero iyengtiwa bamuwa. Bautunasani Fonisia tawing busero Samaria tawing busero buwagati nasani Yesura dubu atu nasani nauwa aeno ge eyero tugata yero bamuwa, “Emo Yuda oko daigairo mene gera mokora toitineya.” Ayero tugata yewa nigiro yawa yawa bainakama yewa ara.⁴ Paulo dubu aune bautunete baungno Yerusalem nape kasa yewa Yesura dubu aune aposolo aune gera gitau yao mene awong arugairo yawa yawa yewa ara. Ayero yewa awong Tuwa Bayau mene soreunu buro yewa me yena auna ungwe-maungwe yewa ara.⁵ Ungwe diwa aung yenu Yesura dubu auna ena awong Farisayora dubu aune tairo nasani nauwa amimene eyero sewa, “Emo Yuda oko taung aingso nunae kapaese sao mitiwa. Nupema sao tauyao ge Mose mene gaena awiya dimaese sero tugata yepu.” Ayero sewa arauwa.

Augao bainana atu Petoro mene ge tugata yena.

⁶ Aposolo aune gera gitau yao aune awong ge awiya kora yari sero augaiwa.⁷ Augairo ge buro nasani mitiwa Petoro mene iropuro ge eyero tugata yena, “Otao mani nana, gitau buro zayewangne be aune nane Bowi Iwaing emo Yuda oko eno tugata yana nigiro Yesu tumo diyaese Tuwa Bayau mene naname una atu na puro buro auna pugaina, awiya gosineya.”⁸ Arare na buro yewang Tuwa Bayau nung emora dubo gosinoiya amimene Yuda emo name eno Oweno pugaina deka ayero emo Yuda oko eno pugati nasani tumo diyao nunae teng ayero sena ara.⁹ Awong Yuda oko ewe, name Yuda ewe, ayero oko sena. Awong nung tumo diwa giro dubu nunae saero kora nasani name eno yena deka ayero awong eno yena ara.¹⁰ Mosera sao tauyao ge dimao awiya buro mou-mesa yao, arare niye noeno Tuwa Bayau gaero gari nasani buro ge awiya Kristen eno pugari sinei? Aya-ewowo naname arita name dema buro ge mou-mesa yao awiya dimao ine teng oko ara.¹¹ Arata name eyero gosinonane ara: Tuwa Bayau mene Tuwa Yesura mono

iwaing auna emo Yuda oko sorero pungna, deka ayero nung name Yuda emo sorero pupuniya." Ayero sena arauwa.

¹² Ayero senu emo augaora atu mitiwa awong amimene apakana ge aung yero mitiwa ara. Mitiwa Banabato Paulo mene Tuwa Bayaura burora nauwato be aune emo Yuda okora una atu tani putoungne daigairo yaetose senu yewato auna ge ungwe yewato arauwa.

Yakobo mene ge tugata yena.

¹³ Awongto ge tugata nete sero besugaiwato aune Yakobo mene ge eyero tugata yena, "Otao mani, ge sana nigipu.

¹⁴ Tuwa Bayau nung emo Yuda okora una atu emo ena pumai dubu nuna yaese gitau dubo nuna pu nunae-una gaina, auna ge ungwe awiya Simon mene yeti nigenane ara. ¹⁵ Nung ge sesiya, awiya porofete mene gitau deka ayero sewa ara. Porofetera ge gayao zo eyero mitiya era,

¹⁶ Tuwa mene eyero siniya. Nane nete kapetegairo buro

Dawidira kouboga wururusao awiya kora yarinena.

Boga meko yao awiya nupema inana iropariniya.

¹⁷ Emo dubu sero awong dubu nana yaese sewang amimene Tuwa kau yero tamaese ayero yarinena ara.

¹⁸ Tuwa nung ge ayero keregairo sero butunasani nauna butunoiya amimene ayero siniya arauwa."

¹⁹ Yakobo mene ayero sero ge susuuno eyero sena, "Arare kotumao nana eyao era: Emo Yuda oko Tuwa Bayaura una desetiti neya aeno buro ge mou-mesa yao oko punganene. ²⁰ Arata awong nona ewiya yangduwaese sanene. Wo tuwa etegao eno zawing pugao awiya oko minaese; kuma oko yaese; wo dubo aingsinowa maganowa yu oko wosao yero nowa auna me oko minaese; wora yu oko minaese.* Awong nona ayao awiya yangduwaese sanane tauyai igi zo gaero punganene. ²¹ Awiya susuwa eeno yanene: Mosera sao tauyao ge awiya yemaoko otu napo sero zazagairo susuwa keregati nasani butunasani nauwa. Yeme deka ayero Sabat iya be sero yere ibu sero zazagairo nigiti nonane, arare Mosera sao tauyao ge oko wosari niya." Ayero sena arauwa.

Awong igi zo emo Yuda oko eno pugaiwa.

²² Arare aposolo aune gera gitau yao awong dubura emo apakana tugata yewa nigiuwa teng yenu nunae-una emo etobe pumuwa. Emo etobe awiya puro Pauloto Banaba aune dema igi puro Antiok nape babaetose sewa. Emo pumuwa auna zo yazo nuna Yuda. Yazo nuna zo Basaba. Zo yazo nuna Sila. Awongto dubura gitau yao yero nasani nauwato ara. ²³ Awong awongto puro igi zo eyero sinasani gaero pugaiwa. "Ge nigao otao mani niniae aposolo aune gera gitau yaore nae ge nigao otao mani nanae emo Yuda oko Antiok napora Siriato Silisia tawingna atu nowa, niye arugati nasani igi ewiya pugati nenane ara. ²⁴ Nanae-una atu emo ena buro niye taung aingso kapaese sero tugata nasani kotumao niniae sisigaiwa, awiya nigiwangne. Arata nae ayero yaese oko sao. ²⁵ Arare nae ge awiya nigiro augairo ge teng sero emo etobe taungno niniae-una iyengtiti nenane. Awongto otao naname etobe Pauloto Banaba aune dema iyengtenane butuneya ara. ²⁶ Pauloto Banaba mene Tuwa naname Yesu Kristo eno nao nunato beba gera yewato ara. ²⁷ Arare emo etobe tamenane awiya Yudato Sila. Awongto niniae-una buro ge gainenane ge dekaongka awiya be mene tugata yayato nigarinewa. ²⁸ Oweno mene siniya nae niye eno buro ge mou-mesa yao zo oko susumari nenane. Wini ge ewiya gege pugari sero sesenane teng yetiya ara. ²⁹ Niye wo tuwa etegao eno zawing pugao auna goita wora yuta wo dubo aingsao magayao yu mokora mitao, awiyata kuma yao, awiya yangdoro baingtipu. Nona awiya yangduwarineya, awiya iwaing yarinewa. Ge karauwa. Tuwa aune dema neupu."

³⁰ Ayero sero gaero aune dubu mene emo iyengtiwa bamuwa ara. Bautunete baungno Antiok nape kasa yero Yesura dubu yau sewa augaiwa igi pugaiwa. ³¹ Pugaiwa zazagairo wini ge sero gaewa awiya giro dubo iwaing yenu yawa yawa yewa ara. ³² Nupema Yudato Sila awongto porofete yero nauwato, arare awongto ge daigairo tugata nasani Yesura dubu sogu yewato tau yewa ara. ³³ Awongto iya be ena atu nete aune emo awongto iyengtiwa auna-una nupema kapetegairo babari sewato giro dubo iwaingne yawa yawa nasani iyengtiwa. ³⁴ [Arata Sila mene

* **15:20:** Yerusalem atu augaiwa amimene nona siwongpatige gazewa. Auna etobe awiya Paulo mene dema gazinauna. Nona awiya era: Kuma yao, aune wo tuwa etegao eno pugao. Arata nona etobe ewiya zo Paulo mene oko gazinauna: Wo dubo aingsinowa maganowa, aune wora yu. Nona etobe awiya gitau gazewa, arata ago gazao ge oko pugao yewa, auna susuwa era. Tuwa Bayau nung sao tauyao ge Mose eno pugaina be aune eyero sena, "Nao awiya wora yura atu mitiya, arare yu soyarinia, awiya wo magayarinia." Ayero sero wora yu oko mininaese sena. Arare Yuda emo bauno mene wo dero aune yu oko mininauwa. Aeno Yerusalem atu augaiwa amimene emo Yuda oko awong dema wo dero wora yu oko minaese sero gazao ge pugaiwa ara. Awiya Yuda emo bauno mene gaya meko yoiye sero ayero yewa ara.

zo awong aune dema katu mitari sena arauwa.]

³⁵ Pauloto Banaba awongto Antiok nape mitauwato. Atu mitasani emo ena aune dema tairo Tuwara ge tugata-magata nasani nauwa arauwa.

Pauloto Banaba gausewato.

³⁶ Atu nawe Paulo mene Banaba eno eyero sena, “Nao gitau Tuwara burora bautunasani Tuwara ge tugata yewangno napo sero otao mani nanao kasa yewa awong nono nowi awiya bangno gainano.”

³⁷ Ayero senu giro Banaba mene Yohane Mak awongto aune dema babaise sena ara.

³⁸ Mak nung gitau awongto aune dema bautunete Pamfilia tawingna atu buro iniro tau oko yao awongto yangdoro yesese yena, arare Paulo mene nung awongto aune dema babao awiya giginu teng oko yao yena. ³⁹ Susuwa auna atu Pauloto Banaba ge betinete gausewato ara. Gausero Banaba mene Mak puro wang selire auna witiro Saipras gutura bamuwato ara. ⁴⁰ Ora Paulo mene zo Sila pungnu Yesura dubu mene awongto Tuwara burora iyengtiti nasani Tuwa awongto diya yaise wawong nuna-una pugaiwa bamuwato ara. ⁴¹ Baungno Siria tawingne Silisia tawingne awiya businasani Yesura dubu eno wini ge tugata yero bamuwato arauwa.

16

Paulo mene Listera nape atu mani zo yazo Timoti sorenu nung aune dema nasani nauna.

¹ Pauloto Sila mene bautunete Derebe aune Listera napo auna kasa yewato. Listera nape atu Yesura ge nigao mani zo yazo nuna Timoti mitasani nauna. Ai nuna Yuda bauno Yesu tumo didinauna, arata maung nuna Grik emo. ² Listera aune Aikoniam naporu ge nigao dubu awong Timoti giro ara tapunasani nauwa ara. ³ Arare Paulo mene Timoti nung aune dema naise sena. Ora tawing auna Yuda emo nasani nauwa amimene maingna maung nung Grik emo awiya giro aung yewa. Arare Paulo nung Yuda emo mene Timoti giro aratamaese sero taung aingso nuna kapena ara. ⁴ Ayero yero aune iropuro napo sero bautunasani aposolota gitau yao mene Yerusalem nape atu sao tuyao ge sewa awiya dimaese sero Yesura dubu tugata yero bamuwa ara. ⁵ Atu nasani buro yewa Yesura dubu auna tumo diyao tau yena. Ayenu emo ena mene wari be sero bangno tairo bangno tairo ayero yewa dubu bainakama yewa arauwa.

Paulo mene atiyo yero Masedonia emo zo giginu.

⁶ Awong Asia tawingna atu ge tugata yari sewa Oweno mene awang senu giro Firizia

tawing aune Galata tawing auna towang bamuwa. ⁷ Baungno Misia tawing tani yao auna kasa yero Bitinia tawingna babari yewa Yesura Oweno mene deka atu babao awang sena. ⁸ Awang senu giro awong Misia tawing busero bangno wito bago enabara atu Troas nape kasa yewa ara. ⁹ Atu kasa yero pingne Paulo mene atiyo yero nona eyero giginu: Masedonia emo zo mene nuna-una benaungna atu doperu wawa sero ge eyero sena, “Ning buwagairo hung Masedonia tawingna yero nae soremasa.” ¹⁰ Paulo nung nona awiya giginu eyero sewangne, “Tuwa Bayau mene name Masedonia tawingna bangno Bowi Iwaing tugata yanenese siniya ara.” Ayero sero babari sero kora-makora yewangne arauwa.

Bauno Lidia mene Kristen yena.

¹¹ Nae kora-makora yero wangna witiro Troas napo doro daruma ayero bautunete Samotres gutura kasa yewangne. Iya gainu atu bautunete Neapoli nape kasa yewangne. ¹² Atu wangna atu wosiro bautunete Filipai nape kasa yewangne. Napo awiya Masedonia provinsra napo baina zo ara. Roma emo mene napo auna maung yero nasani nauwa. Arare nae napo auna wari be ena atu naungwane ara. ¹³ Atu naungwane Sabat iya be kasa yenu napo bautara ou zo mitoiya auna atu eyero sinasani bamuwangne, “Yuda emo isa buro yero nowa auna kakamo zo ou pae atu mitita bangno ganene.” Ayero sero bangno atu mani bauno augairo mitiwa awiya taungno mitasani ge tugata yewangne ara. ¹⁴ Nunae-una bauno zo mene Tuwa Bayau sou yero nasani nauna, yazo nuna Lidia. Nung mo yuyao owere zuma bainane auna stowara ai. Nung Tayataira naporu. Bauno awiya Tuwa mene senu kotumao nuna zawagainu nung Paulora ge dawong yawero nigina. ¹⁵ Ayenu giro nae nung awiso nuna aune awiya ge ou suwewangne aune nung nae eno eyero sena, “Niye na gigea Tuwara mani me nena, arare garo nana-una witiro mitaomasu yepu.” Ayero sinasani gewera yenu giro witi garo nuna-una yewangne arauwa.

Pauloto Sila bunao gare pugaiwa.

¹⁶ Be zore nae isa saora kakamo auna bautunewangne soumani baunodi zo mene nae tauna. Mani baunodi awiya nung sewa-sewa bauno, nung ititi meko puro nasani nona ago emo baunona una kasa yari nauna awiya keregairo nasani nauna. Ayero nasani wau moni watipu naunu butunaunu mamono nuna mene pupunasani nauwa ara. ¹⁷ Arare nung amimene nae be ozaung taungno nae ago nasani wawa sero eyero sinauna, “Emo emimene Tuwa Bayau

bainakama auna buro-mani yero nasani iwaing yaese auna nagibo niye eno sero gipero ayero nowa.”¹⁸ Wawa awiya wari be giti sinawe dunu giro Paulo nung ge awiya bereya yenu giro kapetegairo ititi meko eno eyero sena, “Na Yesu Kristora bera sana baunona mokora atu kasa yero baung.” Ayero senu ititi meko awiya mena kasa yero bauno awiya doro baungna.¹⁹ Ayero yenu mani baunodi auna mamono mene wau moni nunae kasa yaora nagibo aung yenu giro Pauloto Sila iniro watiuno puro baung napo mokora yero emo gitau yaora augaora pugaiwa ara.²⁰ Pugairo zaz eno eyero sewa, “Awongto Yuda emo mene napo naname-una buro napo naname gera yero nowato ara.”²¹ Ayero nasani tani-butani seka name Roma emo mene yao teng oko, o tani ena sao tauyao ge naname mene gaziniya awiya taungno puro neyato.”²² Ayero sewa emo dubu baina dopero mitiwa amimene awongto eno tini kapao puro awongto puro iwo newa gitau yao mene taung wori nunato iniwa kerenu dutugairo waung mene daese sewa giro²³ waung mene yanakana dero aune etobe deka ayero bunao gare pugaiwa ara. Pugairo awongto awang yero babowito sero diya mene awongto diya yero baingtaise sewa ara.²⁴ Ayero sewa giro awongto bunao garo towang daung auna pugairo te nunato i para wekao mene wekenu awiwato arauwa.

Bunao garora diya mene Kristen yena.

²⁵ Ping towang singsang gairo aune Pauloto Sila mene Tuwa Bayau yere isare mene bowi newato bunao emo ena mene nigiti nasani mitiwa²⁶ dumi bainakama ipenu bunao garora ziwong ipenu towao be apakana iwewa emo apakanana bunao besewa ara.²⁷ Ayero yenu bunao diya mene awao masira atu igo ago yero iropuro towao be apakana iwao gege giro bunao emo zanero aung yewita ayero sero iwi nuna geing ipura auna atu ininu gururu senu puro nuka nutope gayari sero nenu giro²⁸ Paulo mene wawa sero eyero sena, “Taung nina oko gera yase. Nae apakana ayero teng mitenane era.”²⁹ Ayero senu diya mene damana eno senu awiso nuna damana pugaiwa mena bunao garo mokora toiro te-wawong ipenu Pauloto Silara una koiing gaina.³⁰ Ayero yero garo mokora atu yuno puro baungno daung yero awongto atata yero sena, “Emo tuwa nana, na nono yana Tuwa Bayau mene na sorero puro kora yariniye?”³¹ Ayero senu awongto abena eyero sewato, “Ning aune dubu nina aune Tuwa Yesu Kristo tumo diyaya aune Tuwa Bayau mene niye sorero puro kora yariniya.”³² Ayero sero nung aune dubu

nuna awiya Tuwara ge tugata yewato ara.³³ Tugata yewato nigiro diya amimene ping aune awongto yuno puro baungno waung iso awiya saero downena. Ayero yero aune senu awongto nung aune dubu nuna awiya ge ou suwewato ara.³⁴ Ayero yewato awongto yuno garo nuna-una puro witiro senu nona saiwa miniwato ara. Be aune diya nung dubu nuna aune awong Tuwa Bayau tumo diwa sorero puro kora yenu giro yawa yawa yewa arauwa.

Zaz mene sewa Pauloto Sila bunao gare atu kasa yewato.

³⁵ Iya gainu zaz mene polis iyengtiwa baungno eyero sewa, “Emo etobe bese babaeto.”³⁶ Ayero sewa diya mene nigiro Paulo eno eyero sena, “Na nito iyengtana babaetose zaz mene ge pugeya bumiya, arare nito kasa yero baungno monone ne-upto.”³⁷ Ayero senu Paulo mene polis aeno eyero sena, “Nato Roma emora napo zora atu kasa yewangto, arare nato Roma emo ara. Arata awong nato tebeba emo haunona ditira atu susuwa nanato oko nigao aune waung mene dero puro pu bunao gare geya. Ayero awong nono yero nato opene iyengtitinei? Ayero oko mitiya. Nuka nuyetope buro nato saya babaneto.”³⁸ Paulo ge ayero senu polis amimene yesese yero baungno zaz tugata yewa awong emo etobe Roma emora napo zora atu kasa yewato auna bowi nigiro awang yewa ara.³⁹ Awang yero nunato una buro awongto yupu nasani kora yero bunao gare atu puro kasa yero napo nunae yangdoro babaetose sewa ara.⁴⁰ Ayero sewa awongto bunao gare atu kasa yero Lidiara gare baungno Yesura dubu giro soremao ge ena sinete aune napo awiya yangdoro bamuwato arauwa.

17

Pauloto Sila Tesalonika nape bamuwato.

¹ Pauloto Sila mene Amfipoli nape kasa yero napo awiya yangdoro bautunete Apolonia nape kasa yero nupema napo awiya yangdoro bautunete Tesalonika nape kasa yewato ara. Atu Yuda emora yere ibu zo mitauna.² Arare Paulo mene yere ibura bautunasani nauna deka ayero napo auna atu mitasani Sabat iya be etama yere ibu nunae-una toiro awong aune dema mitasani Tuwara ge gayao zazagairo sero nigiro ayewa.³ Ayero nasani Tuwara ge gayao auna susuwa tugata-magata nasani eyero sena, “Sorao Emo naname Kristo amimene yaya taungno magayero aune magayaora atu seka yero iropaise sao awiya ge gayaora atu mitiya, ge awiya Yesura una atu me yena. Arare Yesu niye eno keregatinena nung awiya Sorao Emo

me ara.” ⁴ Ayero senu ena mene ge awiya nigwi me yenu Pauloto Sila aune dema susumuwa. Ayero yewa Grik emo Tuwa Bayau sou nasani nauwa awong daigairo mene deka ayero nunae-una susumuwa. Emo gitau yaora angsi daigairo mene deka ayero yewa. ⁵ Ayero yewa Yuda emo mene awongto gigiwa meko yenu awong emo memeko-mameko ena tebe-tabe nasani nauwa, awiya puro yumuwa augaiwa ge betero ayero yewa baungno Zesonna garo ziuno Pauloto Sila puro emora una waweng pugari sero kau yewa ara. ⁶ Awong awongto kau yero oko tamao yero giro Zeson aune ge nigao ena awiya puro watiuno baung napo diya yao emo auna-una yero wawa sero eyero sewa, “Emo ena mene emo bauno tawing sero sero auna dubo sisigati nasani yero nowa amimene naname una kasa yeteya. ⁷ Kasa yeteya Zeson mene awong kopa yero garo nuna-una atu pugai miteya. Awong Roma emo tuwa Sisa auna ge awang sero emo tuwa zo miti siya asineya. Yazo nuna Yesu ara.” ⁸ Ayero sewa emo bauno aune napo diya emo aune amimene gigiwa meko yena ara. ⁹ Ayenu awong Zeson emo maingne moni pugaese sewa wau moni diya eno pugaiwa puro awong awang sewa bamuwa arauwa.

Paulo mene Beria nape atu ge tugata yena.

¹⁰ Ture inu Yesura dubu mene Pauloto Sila mena iyengtiwa baung Beria nape yewato ara. Atu kasa yero Yuda emora yere ibu auna toiro ge tugata yewato ara. ¹¹ Napo auna Yuda emo awong ge nigaora dubo eo yaore nasani nauwa. Yuda emo Tesalonika nape atu nasani nauwa ayao ine oko. Awong Tuwara ge nigari sero ara tapunasani nauwa. Arare Pauloto Sila ge sewato ge nunat meta ge iwao i, ayero sinasani be giti ge auna susuwa tamari sero Tuwa Bayaura ge gayao zaza-gati nasani nauwa. ¹² Ayero yero nunae-una emo bauno daigairo mene Yesu tumo diwa. Ayero yewa Grik bauno yazore daigairo arita Grik emo daigairo mene deka ayero Yesu tumo diwa ara.

¹³ Paulo mene Beria nape atu Tuwa Bayaura ge tugata yenu nigwi auna bowi nuna mene Tesalonika nape baungnu napo auna Yuda emo mene nigwi. Nigiro buru Beria nape yero emo bauno dubo uwaya Paulo eno tini kapao pumaese yewa. ¹⁴ Ayero yewa ge nigao dubu mene Paulo emo enane mena iyengtiwa napo awiya yangdoro bautunete wito bage kasa yewa. Arata Silato Timoti awongto Beria nape katu mitiwato ara. ¹⁵ Arare emo Paulo aune dema bamuwa amimene nung Atens nape atu pugaiwa aune Paulo mene awong

eno eyero sena, “Niye yesese yero baungno Silato Timoti saya mena bumaeto.” Ayero senu awong nung yangdoro yesese yero bamuwa arauwa.

Paulo mene Atens nape atu ge tugata yena.

¹⁶ Paulo mene Atens nape atu otao etobe awiya diya nasani tuwa etegao i kewao daigairo mitiwa awiya giro dubo mou yena. ¹⁷ Ayenu nung Yuda emora yere ibura toiro Yuda emo awong aune Grik emo ena Yuda emore dema nasani nauwa awong aune dema Tuwara ge sero nigiro ayewa. Anasani wari be giti napo kakame atu emo taungno deka ayero ge sero nigiro ayewa. ¹⁸ Ora napo auna emo nigaore nasani nauwa yazo nunae Epikurian dubu aune Stoik dubu, emo amimene Paulo aune dema ge wina-se yewa. Emo ena mene Paulo eno eyero sewa, “Nung tawing sero tepu nasani emora kotumao ewego-papego yangtaka-betaka yero butunoiya emo ayao amimene buru naname una etu no sari siniye?” Ayero sewa ena mene eyero sewa. “Nung tawing zora tuwa auna bowi siniya.” Ayero sewa, noeno okowata, Paulo nung Yesura bowi ge aune magayaora atu iropao auna bowi ge awiya sena aeno awong ge awiya sewa ara. ¹⁹ Ayero sero augaora kakamo zo yazo nuna Areo atu yuno puro witiro baungno napora diya auna towang atu pugairo eyero sewa, “Ning ge seka sinesa awiya noeno sinesi? Sasa nigari sinenane. ²⁰ Nae ge awiya gitau oko nigao ware nine yeme susuware se niganene.” ²¹ Atens napo susuware eseware awong ge bowi seka sero nigiro ayero nasani ungewmaungwe daigairo nasani nauwa.

²² Arare Paulo mene Areo ge sao kakamora atu baungno augaora towang atu dopero emo eno ge eyero tugata yena, “O Atens napora emo mani, na susuwa ninae eyero gosinena: Niye tuwa agi agi sou yero nowa. ²³ Na napo kakamo ninae-una puma-sauna yero nasani tuwa bowi yero nowa auna masi ninae ena gosinete aita zora owe eyero miti zazagena: ‘Aita ewiya tuwa zo name oko gao auna aita.’ Arare tuwa zo niye oko gao sou yero nowa auna susuwa niye eno keregati nena. ²⁴ Tuwa Bayau nung tawing yero auna tame atu nona apakana pugairo besugaina, nung amimene uritire tawingne auna Tuwa ara. Nung ibu emora wawong mene yao auna atu mitao-masi oko yero noiya. ²⁵ Ora nung nona zo kau nai emo mene buru yero taungno nung eno pugaine yao oko mitiya. Aung ara. Nune gege name eno naore owenone nona apakana awiya pugao gege pugati noiya ara. ²⁶ Tuwa Bayau mene emo dekaongka yenu kasa yena auna

dubu nuna daigairo kasa yero wisika sero nonane. Kasa yewangne senu tawing sero sero zanero nonane ara. Gitau dubu giti oko kasa yaore Tuwa Bayau mene naora be nunae arita tawing nunae-una tano awiya pugaina. ²⁷ Awiya dubo naname mene Tuwa Bayau kau nasani bautunete nung tamanenese kotungno ayero yena. Arata nung ake kowa, nung name emo dekaong dekaong auna nugu atu mitoiya. ²⁸ Name putoung nuna-una atu nasani buro yero nonane. Emo nigaore ninnae ena mene eyero sewa, "Name dema nuna-una atu kasa yao." ²⁹ Name mani awiso nuna, arare emo awong dubo nunae-una golre silvare dabare mene ititi yero owe-kakawe iwero yero nowa awiya ganane Tuwa Bayau ine oko yaise. ³⁰ Emo bauno diga yero nasani naungwane Tuwa Bayau mene name aodiro butunauna auna be aung yena. Arare yeme ewiya tawing sero sero emo bauno dubo darawa yanenese siniya. ³¹ Awiya noeno oko, nung be pugainu mitiya awiya kasa yai aune nung emo bauno tawing sero sero auna susuwa keregairo abena teng pugainiya. Orata emo zo awega-ziwega yaora buro awiya yaise pugaina. Pugairo tawingna emo bauno apakana nung giro baingtananese sero magayaora atu uwenu seka yero iropuro noiya."

³² Paulo nung magayaora atu seka yero iropaora ge senu ena mene nigiro nung pusugairo iwa, arata ena mene zo eyero sewa, "Ge awiya be zore sasa niganene." ³³ Ayero sewa Paulo mene augao nunae yangdoro baungna ara. ³⁴ Arata emo ena mene Paulo aune tairo Yesura dubu yewa. Nunae-una napora diya baina zo yazo nuna Dayonisio, aune bauno zo yazo nuna Damari. Awongto aune ena dema Yesu tumo diwa arauwa.

18

Paulo mene Korinti nape atu Tuwara ge tugata yena.

¹ Paulo nung Atens napo yangdoro Korinti nape baungna. ² Baungno atu Yuda emo zo tauna yazo nuna Akuila. Nung Ponto tawingna atu kasa yena. Awongto bauno nuna Prisila aune dema Itali tawingna atu newato aune Roma emo tuwa bainakama yazo nuna Klodio mene Roma napo sorero Yuda emo bauno apakana awang sena ara. Ayenu awongto napo awiya yangdoro Korinti nape baungno be maingkoka atu mitiwato aune Paulo mene awongto tauna. Tauno nunato una baungna ara. ³ Paulo nung seli gaero pugatinaunu moni mene zuma gaero garo nauwa, deka ayero Akuila areore mene nasani nauwato, arare nung garo nunato una atu dema mitasani soreuno buro dema yewa. ⁴ Paulo mene Sabat

iya be sero Yuda emora yere ibura toiro Yuda emore Grik emore ge wina-se nasani nenu ena mene ge nuna nigwiwa me yena arauwa.

⁵ Arare Silato Timoti Masedonia tawingna atu bumuwato aune Paulo mene taungna buro yangdoro ge tugata yaora buro tau-tataware yero puro Yesu nung Yuda emora Sorao Emo me auna susuwa keregairo sinasani Yuda emo eno tugata yena ara. ⁶ Ayero yenu Yuda emo awong ge nuna awang sero nung izewa giginu mou yenu nung awong puro pu bautara gari sero taung wori nuna ibegainu popo wosinu awong eno eyero sena, "Tuwa Bayau mene be bainana atu niye yangduwari niya auna susuwa awiya nana okowa, nika ninnae gege ara. ⁷ Na niye yangdoro emo Yuda oko auna-una baungno awong ge tugata yarinena." Ayero sero awong yangdoro emo zo yazo nuna Titio Zastas, nung Grik emo mene Tuwa Bayau sou yero nasani nauna, garo nuna-una witiro mitao-masi yena. Garo nuna awiya Yuda emora yere ibura nugu mitauna ara. ⁸ Yuda emora yere ibura diya yazo nuna Krispo nung aune awiso nuna awong amimene ge nigiro Tuwa tumo diwa. Nupema Korinti emo daigairo mene Paulora ge nigiro Yesu tumo diwa. Tumo diwa giro Paulora dubu mene awong ge ou suwewa ara.

⁹ Ping zore Paulo atiyoyaine nenu Tuwa mene nung eno eyero sena, ¹⁰ "Na ning aune dema nena ara. Emo mene ning eno oko nao meko yarineya. Napo euna emo bauno dubu baina mene dubu nana neya, arare ning awang yao yangdoro tau yero ge tugata nasani neu. Ge oko yangduwase." ¹¹ Ayero senu Paulo mene napo auna emo eno Tuwa Bayaura ge tugata-magata nasani nawe dunu dawang zore zo ageware aung yena ara.

¹² Galio nung Akaya tawingna diya baina yero nasani nauna be aune Yuda emo awong ge tiro Paulo iwo nasani diyara una puro bamuwa ara. ¹³ Puro baungno diya eno eyero sewa, "Emo emimene emo bauno sao tauyao ge dero Tuwa Bayau sou yaese yupunasanani ato sero sinoiya." ¹⁴ Ayero sewa Paulo mene ge abena sari sero yenu Galio mene Yuda emo eno eyero sena, "O Yuda emo, emo emimene tani mekota pasena mou-mesa yao tamati siya, awiya na ge ninnae nigana teng yatiya. ¹⁵ Arata niye ge gayao ninnae aune emora yazo aune sao tauyao ge nika ninnae auna ge buro nung eno pugati neya arare nika niyetope sepau aung yae. Awiya buro nana okoware." ¹⁶ Ayero sero tunenu garo nuna yangdoro bamuwa. ¹⁷ Ayenu awong apakana amimene ibura diya Sostene saniro diya emora ditira atu dero gera-gaira yewa.

Ayero yewa diya mene giro oko gaine yero mitina arauwa.

Paulo mene kapetegairo Siria tawingna baungno aune Antiok nape witina.

¹⁸ Paulo nung Korinti nape atu nawe Yesura dubu awiya wawong iniro awong arugairo aune Siria tawingna babari sero wangna witina. Witinu Prisolato Akuila nung aune dema bamuwa. Wangna witari nasani Senkria nape atu giti ai nuna kapena. Awiya noeno okowata, nung yemaoko oune giti ai nuna kapao awang sero Tuwa Bayaura benaungna atu senu tauyena. Arare giti ai nuna oko kapao nawe dunu sao tauyao nuna-una be aung yena, aeno ayero yena ara. ¹⁹ Ayero yero atu wangna witiro bautunete Efeso nape kasa yena. Atu kasa yero Paulo mene Prisolato Akuila napo auna atu yangdunu mitauwato. Arata nung nuka nutope Yuda emora yere ibura toiro awong aune dema Tuwara gera wina-se yewa ara. ²⁰ Ena mene nung awong aune dema naise sewa nung awang sena. Awang sero awong yangduwari nasani eyero sena, ²¹ "Tuwa Bayau mene nigai na nupema ninae-una kapete garinena." Ayero sero Efeso nape atu wangna witiro baungna ara.

²² Bautunete Sisaria nape kasa yena. Kasa yero wang yangdoro witiro bautunete Yerusalem napora ge nigao dubu taungno awong aune dema otao-gamao yewa ara. Ayero yero aune awong yangdoro Antiok nape kapetegairo baungna arauwa.

Paulo mene burora baungna be etama yena.

²³ Paulo mene Antiok nape atu buro maingkoka yewa-yewa yero yangdoro Tuwara bowi puro nupema baungna ara. Ayero Galata tawingne Firizia tawing auna baungno napo ziuno Yesura dubu eno wini ge tugata nasani soreuno baungna ara.

²⁴ Atu nenu Yuda emo zo yazo nuna Apolo amimene Efeso nape atu kasa yena. Nung Alesandria napora emo. Nung emo nigao bainakamane. Nung Tuwa Bayaura ge gayao zazagati nasani nigiro baingtina. ²⁵ Ayero yero Tuwara nagibo gipewa giro baingtina. Giro baingtiro Yesura ge awiya zo oko wosopatao emo bauno eno tugata yero nasani nauna ara. Arata nung Yohanena ge ou suwao awiya gege nigina.

²⁶ Nung Yuda emora ibura atu zayero ge tugata yena, awiya zizizi-zazaza aung, tau yero tugata yena. Ge ayero gipenu giro Prisolato Akuila mene nigiro nung puro nunato una baungno Tuwa Bayaura nagibo giro baingtaise ge sero tugata-magata yewato ara. ²⁷ Ayero yewato nung Akaya provinsra babari senu giro Yesura dubu mene nung sorepu nasani ge nigao dubu

atu nasani nauwa aeno igi eyero gaewa, "Emo ewiya ninae-una butuniya, awiya otao yepu." Igi ayero gaero pugaiwa puro baungno Korinti nape kasa yero emo bauno Tuwa Bayau mene soreunu nung tumo diwa, awong awiya soremao baina yena. ²⁸ Ayero nasani Tuwa Bayaura ge gayao awiya zazagairo Yesu nung Sorao Emo me auna susuwa puro pu daung gairo emo baunona ditira atu ge wina-se nasani Yuda emora ge puro wosina.

19

Paulo mene Efeso nape atu Yohanena buro-mani ena tauna.

¹ Apolo nung Korinti nape atu nenu Paulo mene tawing busero bautunete Efeso nape kasa yero ge nigao dubu ena tauna. ² Tauno atata yero eyero sena, "Niye tumo diwa Oweno mene ninae-una toinuta?" Ayero senu awong abena eyero sewa, "Aung ara. Oweno niya auna bowi nae oko nigao." ³ Ayero sewa nupema atata yero eyero sena, "Ayero niye susuwa nouna ge ou suwewi?" Ayero senu awong eyero sewa, "Nae ge ou suwewa awiya Yohane mene emo bauno dubo darawa yaese ge tugata nasani nauna susuwa aeno awong nae ge ou suwewa ara." ⁴ Ayero sewa Paulo mene abena eyero sena, "Yohane nung emo bauno dubo darawa yaese ge ou susunasani eyero sero tugata nasani nauna, 'Nana-una bautara bumariniya nung awiya tumo dipu.' Ge awiya Yesu eno sinauna." ⁵ Paulo ge ayero senu emo mene ge awiya nigiro Tuwa Yesura yazora susuwa giro nung awong ge ou suwena ara. ⁶ Nung awong ge ou suwero wawong nuna ziyo nunae-una pugainu Oweno nunae-una wosinu awong Owenona ge ewe-pape sinasani porofete mene saine yewa ara. ⁷ Emo ayero yewa auna zare nunae 12 arauwa.

Paulo mene Efeso nape atu ge tugata yero nasani nauna.

⁸ Paulo mene Yuda emora yere ibura ozaung toitinasani Tuwara ge zizizi-zazaza aung putoungne ino etama atu ge tugata yero nasani nauna ara. Ayero yero awong Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge awiya gaya me yaise awong aune dema ungewe-maungwe yero nasani nauna ara. ⁹ Atu naunu emo ena awong ge nuna nigao awang yero Yesura ge awang sinasani augaora atu Tuwara Nagibo Sekawa awiya meko ayero sewa giro Paulo mene awong yangduna. Awong yangdoro Tuwara ge ara tamuwa emo dubu awiya yuno puro emo zo yazo nuna Tirano auna nigao garo baungno wari be giti Yesura ge tugata-magata yero nasani nauna ara. ¹⁰ Atu nawe dunu dawang etobe aung yena. Ayenu

Yuda emore Grik emo awong Asia provinsra atu nasani nauwa amimene apakana Tuwara ge nigiro aung yewa arauwa.

Siwara mani awiso 7 auna ungwe.

¹¹ Tuwa Bayau mene Paulo sorepu naunu tani putoungne emo bauno mene gitau oko gao awiya daigairo yero nasani nauna. ¹² Awiya eyao era: Emo ena mene Paulora taungna buro mo ta mobe nuna awiya puro baung yaya emo baunona-una nauwa iniro yaya aung naunu iwaing yero nasani nauwa. Anasani nauwa iwae sorowe moko nunae yangdoro kasa yero bautu nauwa ara. ¹³ Yuda emo ena iwae sorowe tuninao emo yero soma sero keusuma yero nasani nauwa amimene goe isika iwae sorowe tunaora puro nasani nauwa. Arare Tuwa Yesura yazo bowire mene goe isika nunae yaise sero emo iwae sorowere aeno eyero sinauwa, “Yesura yazo bowire Paulo mene sinoiya auna bera babaese sinena.” ¹⁴ Awena mokora atu Yudara pirisa baina zo yazo nuna Siwa auna mani awiso emodidi 7 awong amimene deka ayero yero nasani nauwa. ¹⁵ Ayero nasani sewa iwae sorowe mene ge eyero kapetegaia, “Yesu nae gao. Paulo nae gao. Arata niye nami ing?” ¹⁶ Ge ayero sinasani emo iwae sorowere nung amimene gorobo bainakama yero mani apakana dero musuna-masuna nasani taung wori nunae ininu kekeregainu taung teba yu ou suwaine yero gare atu sungno zanewa. ¹⁷ Ayero yewa tani auna bowi mene kasa yenu Efeso nape atu Yuda emo Grik emo amimene nigiro awang yero giro Tuwa Yesura yazo de ika gatinasani nauwa. ¹⁸ Ayero yewa ge nigao daigairo mene kasa yero digara tani yero nasani nauwa awiya apakana gate dunene yewa. ¹⁹ Digara tani gate gairo emo goe isika buro yero nasani nauwa auna daigairo mene goe isika yaora buku arase gairo puro kasa yero emo baunona ditira atu iyaora igi yewa ara. Buku igi yewa auna zuma nunae zazagaiwa 50,000 kina ayao yena. ²⁰ Ayero yewa Tuwara ge mene putoungne kasa yero soma teng yena arauwa.

Paulo mene Yerusalem nape babari eo yena.

²¹ Tani awiya kasa yero aung yenu aune Oweno mene kotumao zo Paulo eno pugainu nung baung Masedonia provinsra yero aune Akaya provinsra baungno napo teuno aune Yerusalem nape babari sena. Babari sero eyero sena, “Na Yerusalem nape kasa yero nete nupema kapete gairo buro aune baungno Roma nape kasa yarinena.” ²² Arare babari sero soremao nuna etobe Timotito Erasto maze Masedonia provinsra iyengtinu

gitau bamuwato ara. Nune mene zo Asia provinsra atu mitari sero nupema be maingkokaka gege susuuno nauna arauwa.

Efeso atu emo dubu bainane mene Paulo eno tini kapenu ge betewa.

²³ Be auna atu Efeso nape atu Tuwara Nagibo Sekawara ge betao bainakama kasa yena. Awiya susuwa eyao eno. ²⁴ Ititi silva mene yero nao emo zo nasani nauna yazo nuna Demitrio. Emo amimene etegao tuwa zo yazo nuna Atemis auna ibura ititi mamani silva mene yero naunu emo bauno mene zuma gaero puro nauwa nung aune buro-mani nuna aune nunae-una atu moni mene daigairo kasa yero nasani nauna ara. ²⁵ Arare Demitrio mene buro-mani nuna aune silva buro yao emo ena awiya yausenu augaiwa eyero tugata yena, “Otao mani, niye buro naname amimene wau moni yupunoi kasa noiya, awiya gosineya. ²⁶ Ayero emo zo buro noiya yazo nuna Paulo. Niye susuwa nuna nigiro gosineya. Nung Efeso nape atu gege okowata, Asia provinsra emo bauno daigairo yuno dubo sisigati nasani eyero sero tugata yero noiya, ‘Ititi emora wawong mene yao awiya tuwa me oko ara.’ ²⁷ Nung ayero nai emo bauno mene moni buro naname puro wosaine yarineya. A gege okowata, tuwa bainakama naname Atemis auna ibu awiya iwo yaya wosarinia. Nupema Atemisra yazo bowire nuna wosarinia. Bauno tuwa naname ewiya Asia provinsra ta tawing enana emo bauno apakana sou buro yero nowa auna yazo bowire awiya Paulo mene puro wosaese sinoiya ara.”

²⁸ Demitrio mene ge ayero tugata yenu nigiwa tini kapenu be kerero eyero sewa, “Efeso napora Atemis nung tuwa bainakama.” ²⁹ Ayero sinasani ge betewa napo emo apakana ge gege hetero baung augao kakamora yewa. Ayero nasani Masedonia emo etobe Paulo ago nasani nauwato yazo nunato Gayato Aristako awongto awiya puro iniro watiuno augao kakamora bamuwa ara. ³⁰ Ayero yewa Paulo mene bowi nigiro giro emora augaora mokora babari senu ge nigao emo mene sorewa ara. ³¹ Ayero yewa Asia provinsra emo gitau yao ena Paulora otao mani yero nasani nauwa amimene Paulo augaora mokora baboiye sero, sao tauyao ge pugaiwa nuna-una baungna arauwa.

³² Augao masira atu emo ena awong ge zo sewa, ena ge zo sewa, ayero nasani ge bainakama betewa. Ayero yewa, awiya noeno okowata, emo bauno dubu baina mene augaora susuwa oko gosinasani dubo eto yewa. ³³ Emo awong ayero newa Yuda emo awong otao nunae zo yazo Alesanda, nung emora una towang atu dopero mitinu

ge saise musugaiwa ena mene gera susuwa gaise tugata yewa nigiro gera masira baungno ge wina-se yari sero wawong sapi yena ara. ³⁴ Ayero yenu emo awong nung Yuda emora benaung awiya gigiwa kasa yenu awong apakana dema tairo wawa sero eyero sewa, “Efeso napora Atemis nung tuwa bainakama.” Ayero sinewa aua etobe aung yena ara.

³⁵ Ayero newa napora kuskus mene ge yangduwaese senu giro yangduwa awong eno eyero sena, “Efeso otao mani nana, napo euna emo mene Atemis baina naname-una ibu aune daba nuna dang uritira atu wosina auna diya nonane, awiya awe mene nuwegariniye?” ³⁶ Awiya aung ara. Emo zo mene ge awiya ge iwao ayero sao ine oko mitiya. Arare niye tani meko zo diti aung mene yaine yao eno, dubo ninae puro wosipu. ³⁷ Niye emo etobe puro bumeya awongto amimene gitau otu nona ninae zo ibura atu oko ugaing punuwato. Nupema awongto bauno tuwa naname oko izewato. ³⁸ Arata Demitrio nung buro-mani nuna aune awong amimene emo zo gaya meko yai giro pasenana ge buro yaora be butunoi zaz emo ge nigitiinowa auna-una puro baungno saese. ³⁹ Nupema ninae-una ge zo mitai giro emo gitau yaora augao bainakama zo kasayai aune sepu aung yae. ⁴⁰ Niye yeme tini kapao ge susuwa aung sineya iwo kasa yari yetiya, awiya Roma emora gitau yao mene nigiro name yau sai baungno ge susuwa aung teba sero nung tugata yanane nigai oko teng yariniya.” ⁴¹ Kuskus mene ge ayero sero tugata yenu nigiro zanewa arauwa.

20

Paulo nung baung Masedonia yero aune Akaya provinsra baungna.

¹ Ge betao aung yenu Paulo mene Yesura dubu senu augaiwa tauyero naese sero ge tugata-magata yero awong arugairo aune yangdoro baung Masedonia provinsra yena. ² Tawing auna atu ika baungno Yesura dubu atu nasani nauwa awiya tauyaese sero ge tugata-magata yero baungna. Bautunete Grik tawingna kasa yena. ³ Atu ino etama nawe wito bage baungno wangna witiro Siria tawingna babari yenu Yuda emo ena mene ge pugairo nung babai dari sewa giro wang yangdoro kapetegairo ika Masedonia provinsra babari sena. ⁴ Emo awong emimene nung aune dema bamuwa ara: Beria napora Sopata, nung Pirora mani; Tesalonika napora Aristakoto Sekundo;

Derebe napora Gayas, aune Timoti; aune Asia provinsra Tikikasto Trofimo. ⁵ Emo awong amimene gitau yero Troas nape atu nae diya mitiwa. ⁶ Yuda emora iya yazo Magayao mene awong Daigaina auna be aung yenu nae Filipai nape atu wangna witiro bamuwangne wari be 5 aung yenu Troas nape kasa yero awong tamuwangne. Atu kasa yero wari be 7 atu naungwane arauwa.

Paulo mene Troas nape atu mani magayao zo uwenu seka yena.

⁷ Nae Sarere pingne* bonene minari aungingwane Paulo mene, “na gora iya gai niye yangdoro babarinena,” ayero sero awong eno ge tugata nasani nenu pingtuno tano yena. ⁸ Garo mokora ika masi mitiwangne auna damana daigairo mene waegati nasani mitiwa ara. ⁹ Aune mani zo yazo Yutiko amimene garo be maingkora atu adungno desetiro mitasani Paulo mene ge imokore susuuno tugata nena awiya nigiti nasani mitete auriti awina. Auriti awinete garo be maingkoka auna atu zuwero dero magayero mitinu iniwa oko iropao yena. Garo ika tame ato etamara atu wosiro zuwena ara. ¹⁰ Ayero yenu Paulo mene wosiro mani saniro puro emo bauno eno eyero sena, “Niye zire-buware oko yepu. Nung oweno nuna kasaniya.” ¹¹ Ayero sero garo mokora toiro bonene pugainu miniwangne. Nona miniro awong aune dema Tuwara ge sero nigiro ayero newa iya gainu awong yangdoro baungna ara. ¹² Mani iwaing yenu puro baung garo nuna-una yero atu dubo minao aung yenu yawa yawa bainakama yewa arauwa.

Paulo mene Troas napo yangdoro Mailitas nape baungna.

¹³ Paulo mene nae ena wangna witiro dung ziruyero bautunanane nung ika buro nae Asos nape atu tamari senu giro ayero yewangne. ¹⁴ Atu taungno wangna witiro dema tairo bautunete Mitilini nape kasa yewangne. ¹⁵ Kasa yero atu nupema bautunewangne iya gainu Kio gutu daigaingwane. Daigairo bautunewangne iya gainu Samos gutura kasa yewangne. Nupema atu bautunewangne iya gainu Mailitas nape kasa yewangne. ¹⁶ Paulo nung iya be zo yazo Pentekos awiya Yerusalem nape atu gari sero mena babari sena ara. Aeno nung Asia provinsra atu nai be aung yoiye sero, nae Efeso daigairo deka atu darاما bautunete Mailitas nape kasa yewangne arauwa.

* **20:7:** Sarere pingne. Yuda emo mene eyero sero nauwa: “Ture 6 kilok aune iya wari be zora be zayero noiya.” Ayero sero nauwa, arare Sande awiya Sarere ture 6 kilok aune zaniya ayero sero nauwa. Ge SABAT awiya GE TAUYAORA SUSUWA auna atu tauno zazagairo susuwa dekaangka ayao garinesa.

Paulo mene Efeso napora simai dubu arugaina.

¹⁷ Paulo mene Mailitas nape kasa yero bowi ge senu baung Efeso nape yenu Yesura dubu auna simai gege sero puro bumuwara. ¹⁸ Puro bumuwara Paulo mene ge eyero sero tugata yena.

“Na Asia provinsra atu kasa yero ninæ-una atu buro nana zayero yewang awiya apakana susuwara atu giro butunowa. ¹⁹ Na taung nana puro wosiro Tuwa sou yero naungwa. Ayero yero nasani naungwa Yuda emo mene na iwo nasani dari sinauwa zire dubo minaoe naungwa, awiya gosinowa ara. ²⁰ Na soremao ge zo oko pungyewang. Niye iwaing yaese kakameta garo sero gipinasani tugata nasani anasani naungwa ara. ²¹ Anasani Yuda emo aune Grik emo aune pasena nunæ awiya yangdoro Tuwa Bayaura una kapetegairo Tuwa naname Yesu Kristo tumo diyaese ge tau-tataware yao sinasani naungwa.

²² Arare yeme ewiya Oweno mene na yupuni Yerusalem nape bautunena. Atu baungno kasa yana aune otu tani nono yao mene nana-una kasa yariniye, awiya na oko gosinena. ²³ Emaze gege gosinena: Bunaore yayare otu na diya mitiya. Awiya napo sero yero nona Oweno mene na eno keregati noiya. ²⁴ Arata na tawingna nao awiya gigena nona baina oko yero niya. Arare nagibo na eno sao awiya patiro babari aratapunona. Tuwa Bayaura mono iwaing auna Bowi Iwaing awiya tugata yanese Tuwa Yesu mene buro ge na eno sena, arare buro awiya dubo nana mene yawa yaware nasani yana iwaing yaise kotupunona ara.

²⁵ Aeno sana nigipu. Na Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna bowi ge tugata nasani ninæ-una towang atu yero nona gosinowa, niye amimene ago benaung nana nupema oko garineya. ²⁶⁻²⁷ Tuwa Bayaura kotumao na eno pugaina awiya teng niye eno tugata yero aung yewang. Zo oko yangduwang mitoiya. Aeno na ge memokoba sana nigipu. Zo nung gera yariniya, awiya pasena nuna nana-una oko mitariniya. ²⁸ Nika niyetope diya winaye nasani dubu ninæ deka ayero iwaing diya yepu. Oweno mene niye simai nunæ yero naese pugaina, aeno niye Tuwara dubu yu nuna mene zuma gaena awong awiya gipi nasani diya yepu. ²⁹ Na eyero gosinena ara. Na niye yangdoro bautunana emo ena eu sino ine gorobore amimene ninæ-una atu kasa yero lama dubu oko ao-diyarineya. ³⁰ Nupema ninæ-una emo ena mene iropuro Yesura dubu awiya dubu nunæ yaese ge iwao ge mene sero yuno puro babarineya. ³¹ Arare niye

umo nasani neupu. Na dawang etama pingne iyare dubo minaoe nasani wini ge nata-kanatare tugata yao awiya oko yangduwang wosina. Arare niye awiya kotupu nasani neupu.

³² Arare na niye Tuwa Bayaura waweng pugati nasani mono iwaing nuna auna ge mene niye soremaise sinena. Ge nuna mene dubo ninæ sogayai tauyao teng niya. Wau Tuwa Bayaura gerao dubu apakana mene pumarineya, wau awiya ge nuna mene niye eno pugao ine teng. ³³ Na ninæ-una atu nasani wau ninæ silvata golta mo awiya eno dubo-dubo oko yewang. ³⁴ Na aune emo mani nana nae wawong nana mene taungna buro naungwa nona kasa yero nauna, awiya gosinowa. ³⁵ Taungna buro tau-tataware yero nasani emo sime-sime nao awiya mono pupunasani kora yaese auna nagibo papati nasani susuwa gitau niye gipewang. Arare niye nagibo dekaongka awiya papati nasani Tuwa Yesu mene ge eyero sena awiya kotungpu, ‘Emo bayao yero nona pugatinoyia auna yawa yawa mene emo nona pupunoyia auna yawa yawa awiya daigatinoyia.’ Tuwa Yesu mene gitau ayero sena arauwa.”

³⁶ Paulo nung ge ayero sero aung yero awong aune dema boma gaero isa sena. ³⁷ Isa senu Paulo saniro toko yero zire-buware yewa. ³⁸ Nung gitau ge eyero sena, “Niye benaung nana nupema oko garineya,” ge awiya nigiswa mou-mesa bainakama yenu zire-buware yewa. Ayero yero aune nung wangna pugaiwa arauwa.

21

Paulo mene Yerusalem nape babari sero wangna witina.

¹ Næ awong yangdoro wangna witiro nagibo dekaongka wuyero bautunete Kos gutura kasa yewangne. Iya gainu Roza gutura kasa yero yangdoro atu bautunete Patara nape kasa yewangne ara. ² Ayero atu wang zo Fonia tawingna babari sero nona pupunenu taungno auna witiro bamuwangne. ³ Bautunete Saipras gutu diti mene gege giro deung wawong mepora atu mitinu daigaingwane ara. Ayero bautunete Siria tawingna kasa yero Taya nape witiwangne ara. Atu wang mene nona puro pu ika gaina. ⁴ Ayero nenu nae nape atu witiro Yesura dubu taungno wari be 7 ayao atu mitete duwangne. Atu mitiwangne Oweno mene awong eno senu giro Paulo Yerusalem nape baboiye sero awang sewa. ⁵ Mitete babaora be bunu giro emo bauno mani awisore apakana iropuro nae puro napo yangdoro baung wito bage yewa. Ayero yero bage atu boma gaero isa sero aune wina-arugairo aune nae ⁶ wangna

witiwangne awong yesese yero baung nape yewa arauwa.

Porofete Agabo mene tani Paulora una atu ago kasa yari nena auna ge sena.

⁷ Nae Taya napo doro bautunete Tolemes nape kasa yewangne. Kasayero atu Yesura dubu taungno ping dekaongka awong aune dema awiwangne. ⁸ Iya gainu bautunete Sisaria nape kasa yero Filip taungno garo nuna-una atu awiwangne ara. Filip nung soremao 7 Yerusalem atu gitau yangta-gaiwa auna zo. ⁹ Mani nuna baunodidi 4 ibono oko atao nasani nauwa awong amimene porofete mene saine yero nasani nauwa. ¹⁰ Arare nae atu be susuuno naungwane Yudaya tawingna atu porofete zo yazo nuna Agabo mene nanae-una kasa yena ara. ¹¹ Kasa yero Paulora geing ipura dutugairo amimene te-wawong nuka nuna bunero eyero sena, "Oweno mene ge eyero siniya, 'Ipura geing euna maung nung Yerusalem nape baungno kasa yai Yuda emo mene nung eyero bunero emo dubu zora waweng pugarineya ara.'" ¹² Ge ayero senu nae aune napo susuwa amimene Paulo Yerusalem nape witoiye sero yangduwaise sewangne ara. ¹³ Ge tauyao sewangne giro eyero sena, "Niye noeno zi sinasani dubo minao na eno pugatinei? Na Yerusalem nape atu Tuwa Yesu eno yero nasani bunao tamao gege okowata, nung eno yero magayari adeka dema kotupu nasani yero nona ara." ¹⁴ Ayero senu nae ge sewangne oko nigao yenu giro yangdoro eyero sewangne, "Tuwara ge me yaise."

Paulo nung Yerusalem napora emo gitau yao dubu auna-una baungna.

¹⁵ Wari be ena aung yenu Yerusalem nape witari sero nona kora yero atira gugumuwangne. ¹⁶ Ayewangne giro Sisaria napora ge nigao ena mene nae aune dema bamuwa. Awong nae puro pu emo zo yazo Neson auna gare gaiwa toiwangne. Nung Saipras gutura atu kasa yao. Nung ge nigao matu ara.

¹⁷ Arare nae atu iropuro bautunete Yerusalem nape kasa yewangne Yesura dubu mene yawa yawa nasani nae arugairo otao pumuwa. ¹⁸ Ayero yewa iya gainu Paulo mene nae yunu Yakobora una gare toiwangne ara. Toiro atu mitiwangne Yesura dubu auna gitau yao apakana amimene nuna-una augaiwa. ¹⁹ Augaiwa Paulo mene wawong nunae iniro aune Tuwa Bayau mene nung soreunu emo Yuda okora una atu buro yenu me yena auna ungewe zo za oko yangduwao diro besugaina arauwa.

Zawing pugaora ge Paulo tugata yewa nigina.

²⁰ Paulo mene ge ungewe yero besugainu aune awong Tuwa Bayau bowi yero Paulo eno eyero sewa, "O otao, susuwa zo sanane gi. Yuda emo tausen giti mene Yesura dubu yero nowa. Awong apakana Yesu tumo didinasani Mosera sao tauyao ge awiya iniro baingtiro puro yero nowa ara. ²¹ Arare ge nina eyero butunoi nigiti nonane: Yuda emo, emo Yuda okora una towang atu yero nowa awong Mosera sao tauyao ge yangduwaese tugata yero nosi siya. Ayero nasani mani mamani nunae-una taung aingso kapao awang sinosi siya. Yuda emora nao awiya yangduwaese sinosi siya. ²² Napo euna ge nigao emo awong ning eno ayero sinowa, arare nono yarinene? Ning Yerusalem nape bumesa auna bowi nigarineya. ²³ Arare nae ge zo sanane ye. Nanae-una emo siwongpatige mene Tuwa Bayaura benaungna atu sao tauyao nunae sewa, arare giti ai nunae oko kapao tebeba yero nowa. ²⁴ Arare ning awong aune dema tairo name Yuda emo mene taung saero pewayero nari sero Tuwa Bayaura ibu bainana atu taung saitinasani nonane auna tani awiya ye. Yero zawing pugaora tani nunae auna zuma gayasa giti ai nunae kapae. Ning ayero yasa ning giro ning eno eyero sarineya, 'Ge nuna bunu nigiwangne awiya me aung. Nung Mosera sao tauyao ge awiya dipunasani yero noiya.' Ning eno ayero sarineya. ²⁵ Ora emo Yuda oko tumo diyaore awong wo tuwa etegao eno zawing pugao awiya oko minae, wora yu oko minae, wo dubo aingsinowa magayero nowa yu oko wosao yero nowa auna me oko minae, kuma oko yaese — nona ayao awiya yangduwaese name ge teng sero igi zo gaero pugaingwane ara." Ayero sewa ara.

²⁶ Ayero sewa Paulo mene ge nunae nigiro emo siwongpatige nuna-una susuunu iya gainu nung awong aune dema pewayero nari sero taung sayaora tani awiya yena. Ayero yero ibu bainana atu toiro taung saero pewayero naora buro auna be aung yaora be pugari o nupema zawing pugao nunae dekaong dekaong auna be pugari sero pirisa dubu tugata yena arauwa.

Paulo ibu bainana atu nenu pumuwa.

²⁷ Taung saero pewayero naora buro yari sero sewa auna wari be 7 ayiwa aung yari sero nenu Paulo mene ibu bainana atu toiro nenu Asia provinsra Yuda emo awong nung giro emo apakana dubu uwewa zabu buro sero yewa. ²⁸ Dubu uwero Paulo saniro puro wawa sero eyero sewa, "O Isreli emo, bungpu. Nae soremae. Emo emimene tawing sero sero auna atu nasani Yuda emo name iwo yero nasani sao tauyao ge naname aune ibu baina naname eune puro

wowosi nasani noiya. Ayero yero emo Yuda oko ena yumi ibu naname euna toiro ibu dang ewiya yeteya beingtire yetiya.”²⁹ Ayero sewa, noeno okowata, gitau Paulo mene Efeso emo zo yazo Trofimo aune dema nape atu puma-sauma yenu gigiwa. Arare awong oko giro baingtiro eyero sewa, “Ibu baina naname ewiya emo Yuda oko mene towao teng oko, emaze nung emo Yuda oko zo yuno puro toiya.”³⁰ Ayero sewa Yuda emo apakana tini kapenu suno buro nung zimuwa. Ayero yewa emo ena mene Paulo ibu mokora atu iniro watiuno puro wosiwa ara. Puro wosiwa ibura towao be gazewa.

Gorobo emora gitau yao mene Paulo emora waweng atu sorena.

³¹ Emo awong Paulo puro daya magayaise newa bowi amimene Romana gorobo emora gitau yaora-una baungnu nigina, “Yerusalem emo bauno apakana winade neya ara.”³² Ge ayero nigiro giro gorobo emo wosaota witao apakana puro mena bamuwa. Bamuwa emo Paulo dedunewa awiya gorobo emora gitau yao aune gorobo emora dubu aune awiya kasa yewa giro yangduwa.³³ Ayero yewa gorobo emora gitau yao mene kasa yero Paulo iniro seni etobe mene bunaese senu bunewa ara. Bunewa gitau yao mene atata yero sena, “Nung aweni? Nung pasena no yetiye?”³⁴ Ayero senu awong ena ge zo sewa, ena ge zo sewa, ayero nasani ge betao buro yewa ge susuwa oko nigao yero giro senu gorobo emo mene Paulo puro ibu tauyao auna bamuwa.³⁵ Ayero yewa Paulo nung baungno nirira witari sero yenu emo awong ziuno gorobo baina newa giro gorobo emo mene Paulo diungno puro nirira witiwa.³⁶ Emo dubu bainakama mene awong ago nasani wawa sero eyero sewa, “Depu magayae.”

Paulo mene susuwa nuna Yuda emo eno keregaina.

³⁷ Gorobo emo mene Paulo puro garo mokora towari sero newa nung gorobo emora diya baina atata yero sena, “Na nigasa ning eno ge zo saine yao teng nita?” Ayero senu diya baina mene eyero sena, “Ning Grik ge nigao ing?”³⁸ Gitau Izip emo zo mene Roma gavman aune winade yari sero mani gorobore 4,000 yuno puro eu yanawira bamuwa. Ning emo arita zo ewe ing?”³⁹ Ayero atata yenu Paulo mene eyero sena, “Na Yuda emo ara. Silisia provins Taso napo baina auna atu kasa yewang. Na ning atata nena. Ning nigasa na emo eno ge maingkoka tugata yane.”⁴⁰ Ayero senu niginu Paulo nung nirira atu dopero wawong puro pu ika gainu giro emo ge yangdoro bisi sewa Yuda ge sinasani awong eyero tugata yena.

22

¹ “Otao mani arita babuze nana, na pasena aung awiya gaese susuwa nana sana nigipu.”² Paulo nung ayero sinasani Yuda emo ge nunae-una ge senu nigiro ge aung yero mitiwa.³ Ayero mitiwa nung nupema susuuno eyero sena, “Na Yuda emo. Na Silisia provins Taso napo auna atu kasa yewang. Arata na napo Yerusalem euna atu nigao gare nawe baiwang, Gipao emo Gamelielra una atu nasani naungwa Tuwara ge gipinasani nauna. Ayero nasani babuze nana-una sao tauyao ge apakana dimanese gipenu dipunasani naungwa. Arare niye yeme Tuwa Bayaura ge eno gorobo putoungne neya na deka ayero nasani naungwa.”⁴ Ayero nasani emo bauno Tuwara Nagibo Seka ago nasani nauwa awiya magayaese sero iwo nasani emore baunone bunero bunao gare atu pugati nasani naungwa.⁵ Pirisa baina aune gitau yao dubu awong susuwa nana gosinowa, arare ge sinena ewiya ge me ayero sarineya ara. Arare awong amimene Yuda otao mani naname Damaskas nape atu nowa aeno igi gaero eyero sinasani pugaiwa puro bamuwang, ‘Na emo bauno Nagibo Sekara atu nowa awong awiya taungno bunero puro bung Yerusalem yana pasenana abena yaya tamaese.’

Paulo nung Kristen yena auna ungwe dina.

Apo 9:1-19; Apo 26:12-18

⁶ Igi ayero sero gaero pugaiwa puro nagibe atu bautunete Damaskas napo nugu newang wari towang dodopinenu aune uritira atu waegao bainakama mene mena ozaung nomi wosaine yero na ziuna ara.⁷ Na ziunu zuwe tawingna gairo mitasani wawa eyero nigiwang, ‘Saulo, Saulo, ning noeno na dero tuninasani nosi?’⁸ Ayero senu na eyero sewang, ‘Tuwa, ning aweni?’ Ayero sewang nung eyero sena, ‘Na dero tuninosa, Yesu Nasarete napora, na ara.’⁹ Emo na aune dema newa awong awiya waegao gege gigiwa, arata ge na eno sena ami zo oko nigiuwa.¹⁰ Ayenu na atata yero eyero sewang, ‘Tuwa, na nono yanese sinesisi?’ Ayero sewang Tuwa mene na eno eyero sena, ‘Ning iropuro Damaskas nape babasa buro yasese sao mitiya awiya ning eno tugata yarineya.’¹¹ Ayero senu babari sero yewang arata waegao mene diti moko nana gaenu sikiuna. Arare pagari sero yewang teng oko yenu giro emo mani nana mene na wawong gaero puro baung Damaskas nape yewa arauwa.

¹² Napo auna emo zo nasani nauna yazo nuna Anania, nung sao tauyao ge awiya etutero ago nasani nauna, arare Yuda emo napo auna atu nasani nauwa amimene

Anania giro aratapu nasani nauwa. ¹³ Emo amimene nana-una kasa yero nana nugu atu dopero na eno eyero sena, 'Otao nana Saulo, diti nina pagaise.' Ayero senu na mena diti pagairo nung gigiwang ara. ¹⁴ Ayero yewang ge eyero na eno tugata yena, 'Aya-ewowo naname una Tuwa Bayau mene aratamao nuna keregai gasese, o etutero naora Maung gosinasi be nuna-una atu ge nigasese ning pumiya. ¹⁵ Arare ning buro-mani nuna yero tani giges a o ge nigesa auna bowi tawing sero emo bauno eno tugata yero babarinesa. ¹⁶ Ning noeno tebeba mitesi? Ning iropuro, "Yesu, ning Tuwa nana," ayero sasa aune ning ge ou suwanane pasena nina disariniya.' Anania mene na eno ayero sena arauwa.

¹⁷ Arare na Yerusalem nape nupema kapete gairo Tuwa Bayaura ibu bainana atu toiro isa sinasani atiyo yaine yero Tuwa gigiwang. ¹⁸ Gigiwang nung na eno eyero sena, 'Napo euna emo mene be nina-una atu ge nana nigiro awang sarineya. Arare ning Yerusalem napo yangdoro mena baung.' ¹⁹ Ayero senu na abena eyero sewang, 'Tuwa, na yere ibu sero baungno ning tumo didinowa emo dubu awiya puro bunao gare pugairo waung mene dero nona, awiya napo euna emo mene giro baingitineya. ²⁰ Nupema bowi sao emo nina Stiwen dari sero taung wori nunae dutugairo gurutu yewa diya mitiwang Stiwen dewa gigiwang iwaing yena, awiya dema gosineya.' ²¹ Ayero sewang Tuwa mene eyero sena, 'Ning kora makora ye. Iyengtana tawing ake emo Yuda okora una babase.' Tuwa mene na eno ayero sena ara." Paulo mene ayero sena arauwa.

Paulo waung mene dari sero aune yang-duwa.

²² Emo awong dawong yawewa Paulo mene ge ena tugata yena. Arata nung emo Yuda okora una babaora ge senu emo dubu baina amimene wawa sero eyero sewu, "Emo ayao awiya aung yaise! Nung noi meko yero noiya." ²³ Ayero wawa sinasani taung wori nunae imomoko awiya dutugairo isiw-asawa nasani popo au ika gatinewa giro ²⁴ gorobo emora diya mene senu gorobo emo mene Paulo puro garo nunae-una witiwa ara. Ayero yero aune Yuda emo awong noeno ge yanakana betinewa, auna susuwa gari sero gorobo emo mene Paulo waung mene daya aune susuwa nuna keregai gari sena ara. ²⁵ Ayero senu awong Paulo waung mene dari sero te-wawong nuna wo aingso mene bunewa Paulo mene gitau yao nunae wosao zo dopero mitinu giro atata yero eyero sena, "Na Roma emo. Niye na kotora pugeya oko zuwetenare niye na waung mene teba

dari sineya awiya teng yarinita?" ²⁶ Ayero senu gitau yao nunae wosao amimene baung diya bainana-una yero eyero sena, "Nono yari sero nesi? Emo awiya nung Roma emo." ²⁷ Ayero senu diya baina amimene Paulora una baungno atata yero eyero sena, "Ning se. Ning Roma emo me ing?" Ayero senu Paulo mene eyero sena, "Awiya me ara." ²⁸ Ayero senu gorobo emora diya baina amimene eyero sena, "Na moni ewezo mene Romana gavman zuma gaewang aune na niginu Roma emo me yewang ara." Ayero senu Paulo mene eyero sena, "Ora nane mene zo aya nana na Roma emora napo zora atu puna, arare na Roma emo yero kasa yewang." ²⁹ Ayero senu giro Paulo dari newa awiya mena yangduwa ara. Arare gorobo emora diya baina mene Paulo nung Roma emo awiya giro eyero sena, "Na noeno Roma emo ewiya seni mene buneteni?" Ayero sero nung dema awang yena arauwa.

Paulo mene Yuda emora gitau yao dubu auna augaora atu ge sena.

³⁰ Iya gainu gorobo emora diya baina amimene Yuda emo awong susuwa nuna Paulo gigiwa meko yenu auna susuwa me nigari sero Paulora bunao besero Yuda emora pirisa babuze gitau yao dubure senu augaiwa Paulo puro baungno augao nunae-una atu pugaina ara.

23

¹ Ayenu Paulo mene Yudara gitau yao dubu anuwing nasani eyero sena, "Otao mani nana, na susuwa nana eyero gosinena: Na Tuwa Bayaura benaungna atu etutero nona, deka ayero yeme nena era. Susuwa nana ayero gosinena me niya." ² Ayero senu pirisa baina mene emo Paulora una nugu dopero mitiwa aeno eyero sena, "Niye nung bera depu." ³ Ayero senu Paulo mene eyero sena, "Taung nina mene iwaing mitiya, arata moko nina mene zo meko. Ning Tuwa Bayau mene dariniya ara. Ning sao tauyao ge mitiya auna teng ge kora yao buro yari sinesa amimene noeno sao tauyao ge daigati nasani na daese sinesa?" ⁴ Ayero senu emo dopero mitiwa amimene Paulo eno eyero sewa, "Ning noeno Tuwa Bayaura pirisa baina awiya izinesi?" ⁵ Ayero sewa Paulo mene abena eyero sena, "Otao mani, nung pirisa baina yero noiya awiya na oko gosinena aeno ge sesena. Tuwara gera ge eyero gayao mitiya, 'Ning dubu nina-una gitau yao oko giro sero izase.' Na ge awiya nigitinona." Ayero sena arauwa.

⁶ Gitau yao dubu mene gausero nasani nauwa. Agewa Sadukayo dubu, agewa Farisayo dubu, ayero gausero nasani

nauwa. Arare Paulo mene awiya gosinasi augaora atu wawa sero eyero sena, "Otao mani, na Farisayo emo. Mamonone aya-ewowo nana awong deka ayero Farisayo yero nasani nauwa ara. Magayaora atu seka yero iropaora ge mitiya awiya tumo didinona, arare auna na gera pugatineya ara." ⁷ Ge ayero senu Farisayo emo arita Sadukayo emo awong ge wina-se yero dubu etobe yewa augao meko yena ara. ⁸ Sadukayo emo awong magayaora atu seka yero iropaota, angelota, nona ayao awiya gosinowa ge iwao yero noiya. Arata Farisayo emo mene zo nona ayao awiya me ayero sero nowa. ⁹ Arare augao nunae-una atu ge bainakama betewa. Ge betinete Farisayo emora una dubura atu sao tauyao ge gipao emo ena mene iropuro Paulo soreuno ge sinasani eyero sewa, "Nae emo ewiya gigenane pasenane oko niya. Angelota ititi zo mene nung tugata yenua, awiya name oko gosinane." ¹⁰ Ayero sero ge matu newa iwo bainakama kasa yenu giro gorobo emora diya baina mene awong Paulo dero gera gaira yowi sero, awang yero senu gorobo emo mene kasa yero Paulo emora towang atu sorero puro baung garo nunae-una yewa.

¹¹ Ayewa ture inu ping aune Tuwa mene Paulora una kasa yero dopero eyero sena, "Ning tau ye. Yerusalem nape atu ge nana keregatinosa, deka ayero Roma nape atu keregatinosa." Tuwa mene ayero sena arauwa.

Yuda emo ena mene Paulo dari sero opene ge diwa tauyena.

¹² Iya gainu Yuda emo ena augairo nona minaore oure seminiro teba nete Paulo dero aune nona minari sero Tuwa Bayaura benaungna atu sewa tauyenu ge opene diwa tauyena. ¹³ Emo ge opene diwa awiya namba nunae 40 daigaina ara. ¹⁴ Emo amimene pirisa babuzere simaire auna-una baungno keregairo eyero sewa, "Nae nona oko minao nete Paulo dero aune nona minari ge ayero diro sesenane tau yetiya. ¹⁵ Arare niye aune gitau yao dubu ninai amimene gorobo emora diya baina nung eno ge eyero pugai pu babae, 'Ning Paulo augao nanae-una pugai bumai ge nupema sero baingtane.' Ge ninai-una ayero yai aune nae Paulo nagibe atu darinenane ara." Ayero sewa arauwa.

Paulora meto mene Paulo dari ge opene diwa awiya keregaina.

¹⁶ Paulora meto mene Paulo dari sero ge didinewa nigiro giro baungno gorobo emora una gare yero bowi awiya imoo nuna eno ge sena ara. ¹⁷ Bowi awiya senu giro Paulo mene gorobo emora diya zo yau senu bunu eyero sena, "Ning mani ewiya

yuno puro baung diya baina una yasa ge zo sai nigae." ¹⁸ Ayero senu giro gorobo emo amimene mani awiya yuno puro diya bainana una baungno eyero sena, "Bunao emo Paulo mene na yau sero sesi giro mani ewiya ge zo ning eno saise butunato ara." ¹⁹ Ayero senu diya baina mene mani awiya wawong iniro puro baungno ewe atu atata yero eyero sena, "Ge no na eno sarinesi?" ²⁰ Ayero senu mani amimene eyero sena, "Yuda emo mene ning eno ge pugaya bumaise seseya tauyetiya ara. Ge opene sero diyeya awiya eyao era: Ning Paulo augao nunae-una puro babasa awong susuwa nuna nigiro baingtari ning tugata yarineya. ²¹ Tugata yaya ge nunae oko nigase. Noeno oko, nunae-una emo namba nunae 40 daigatinai amimene Paulo daya magayaise nagibe atu pungyero miteya. Awong nona minaore oure awiya yangdoro teba nete Paulo dero aune nona minari ayero seseya tau yetiya. Ayero yero mena soseru kora yero ge nina diya miteya ara." ²² Ge ayero senu diya baina mene ge tauyao zo eyero sinasani nung iyengtina, "Ning ge keregairo na eno sinasa awiya emo zo eno oko sase." Ayero sero iyengtina arauwa.

Gorobo emo mene Paulo Sisaria nape puro bamuwa.

²³ Arare gorobo emora diya baina mene gorobo emo dubura gitau yao etobe yau senu humuwato eyero sena, "Nito sayato gorobo emo tera angyao 200 aune wo osira babao 70 aune gire karoware waweng inao 200 amimene Sisaria nape babari soseru kora yero ping 9 kilok nai babaese. ²⁴ Ayero nasani wo osi zo pugai pu Paulo tame atu adungno babae. Ayero diya iwaing yero emo tuwa Filikra una puro baungpu." ²⁵ Ayero sero emo tuwa eno igi zo eyero sinasani gaena.

²⁶ "Na Klodio Lisias mene emo tuwa baina nana Filik ning eno igi gainena. ²⁷ Gorobo emo awong emo zo puro butuneya, awiya nung Yuda emo mene saniro dari nasani neya giro nane nung Roma emo ayero giro gorobo emo nana aune dema baungno Yuda emora una waweng atu sorero pumena ara. ²⁸ Ayero yero Paulo gera pugaya auna susuwa gari sero gitau yaora augao auna puro babena. ²⁹ Puro babena nung pasena zora bunao gara pugao ora okowata, o dao magayao auna okowata, sao tauyao ge nunae eno gege nung gera pugatineya susuwa ayero gigena ara. ³⁰ Ayero emo ena mene pungyero Paulo dari sero ge opene diyeya tauyetiya auna ge na eno seseya nigiro giro nina-una mena pugena butuniya ara. Emo nung gera pugatineya awong dema nina-una

kasa yero ge nuna ning eno saese sesena.” Gorobo emora diya baina mene ge awiya sero igi gaena ara.

³¹ Ayenu gorobo emo awong diya baina nunae-una ge diungno Paulo mumene puro bautunete Antipatri nape kasa yewa, ³² iya gainu gorobo emo ena nupema napo nunae-una yesese newa wo osi tame bamuwa amimene gege Paulo puro baung Sisaria nape yewa ara. ³³ Atu kasa yero igi emo tuwa eno pugati nasani Paulo deka ayero wawong nuna-una pugaiwa ara. ³⁴ Ayero yewa emo tuwa mene igi zazagairo giro Paulo tawing susuwa nuna naiye awiya atata yenu eyero sena, “Na Silisia provinsra atu kasa yewang.” ³⁵ Ayero senu emo tuwa mene eyero sena, “Emo ning gera pugeya awong awiya bumaya aune ge nina sarinenane ara.” Ayero sero gorobo emo ena senu awong Paulo puro emo tuwara ibu Herode mene yena auna pugairo diya yewa arauwa.

24

Yuda emo mene Sisaria nape baungno Paulo koto yewa.

¹ Wari be wawong zo aung yenu pirisa baina Anania aune simai ena aune Romana sao tauyao ge gao emo zo yazo nuna Tetalo awong amimene wosiro baung Sisaria nape yero emo tuwara una kasa yero Paulora ge sewa ara. ² Ayero yewa emo tuwa mene senu Paulo kasa yenu Tetalo mene Paulo gera pugari sero emo tuwa eno ge eyero sena, “O emo tuwa nanae iwaing Filik. Ning nae iwaing diya yero noasa monone yero nonane. Anasani emo dubu nae eno kotung-katung yero nasani nae sorepunosa. ³ Anasani nae napo sero awiya dema sorepu nasani nona nanae apakana kora nosa iwaing gege noi nae ning giro aratapu nonane. ⁴ Aeno ge sana imoko yoiye sero awang nena. Arata ning eo yero nigasa ge apungkaka gege ning eno sane. ⁵ Emo ewiya gosinonane meko yero noiya. Awiya noeno okowata, nung pasena daigairo auna maung yero noiya. Ayero Yuda emo tawing sero sero nowa auna dubo uwinoi iwo yero nowa kasa yero noiya. Ayero emo ena mene nae yangdoro gausero dubu zo ‘Nasarete emora dubu’ ayero sero nowa, auna atu susuuno nowa. Dubu auna gitau yao nung ara. ⁶ Emo amimene Tuwa Bayaura ibu baina nanae awiya yai beingtire yaise sero nesesu pumene ara. [Nae sao tauyao ge nanae mitiya auna teng nung gera pugatenane, ⁷ arata gorobo emora diya baina mene kasa yero nae musuna-masuna yero wawong nanae-una atu nung sorero pumiya. ⁸ Lisias mene ayero yero nae Paulo gera pugari sinenane

amimene nina-una kasa yanenese sesiya.] Arare nae ge nuna ning eno sinenane ewiya apakana nika nitope nung atata yasa sai garinesa ara.” ⁹ Ge ayero senu Yuda emo awong dema nung soreuno ge nuna soga yewa arauwa.

Paulo mene emo tuwa Filikra ditira atu susuwa nuna sena.

¹⁰ Ayero sewa giro emo tuwa mene Paulo eno wawong yunu yenu giro ge eyero sena, “Ning dawang daigairo tawing euna atu emo tuwa yero nae diya yero butunosa, awiya kotupu nasani ge nana dubo eo yaore sarinena. ¹¹ Na Yerusalem nape atu Tuwa Bayau bowi yari sero witiro nena wari be 12 gege niya. Arare ning ge ewiya gasa teng oko yao yai giro emo atata yasa saya garinesa ara. ¹² Na ibu bainanata yere ibu enanata nape atu emore dema Tuwara gera wina-se yaota emo bauno dubo uwao buru awiya zo oko yao yetena awiya gigeaya. ¹³ Emo dubu emimene ge pasi nasani ning eno ge iwineya auna me awiya ning eno nono yero giparinei? Awong ayero yao ine teng oko ara. ¹⁴ Arata ge me zo keregana nigi. Tuwara Nagibo Seka asinowa, awiya Yuda emo mene giro ‘Tani naname yangdoro tani seka puro yero nowa,’ ayero sinowa, tani seka awiya puro nasani ayawowo nanae-una Tuwa Bayau sou yero nona. Na Mosera sao tauyao ge aune ge gayao porofete mene sero gaewa aune awiya apakana gosinona me yero noiya. ¹⁵ Emo mekore iwaingne ago magayaora atu seka yero iroparineya, awiya emo dubu erita naka nanae iniro taka sinasani yero nonane. ¹⁶ Arare na Tuwa Bayaura ditirata emo baunona ditira pasena aung nari sero tau-tataware yero nasani yero nona.

¹⁷ Arare na dawang daigairo tawing akekemo auna atu nasani moni puro pu dekaongna gatinasani moni awiya Yuda emo otao mani nana ena eno pugari sero, o zawing Tuwa Bayau eno pugari sero Yerusalem nape kapetegairo bumuwang. ¹⁸ Ayero nasani zawing pugari sero dang buru yero ibu bainana toiro nena tameya ara. Nane atu emo dubu bainane yuno toiro naota o ge matu yao awiya aung ara. ¹⁹ Arata Asia provinsra Yuda emo ena atu miteya amimene na tebeba saniro pumeya ara. Awong amimene pasena nana zo gosinasani giro nina una buru keregae. ²⁰ Ora gitau yaora augaora atu na gera pugairo pasena nana zo tameita, awiya emo etu miteya amimene saese. ²¹ Na ge dekaongka gege nunae-una atu towang dopero sesena nigeya teng oko yao yetita nowa. Awiya na wawa sero eyero sesena, ‘Magayaora atu seka yero iropaora ge awiya iniro taka sero nona, aeno ena mene na gera pugeya

na benaung ninae-una dodopinena era.' Awiya gege sesena." Paulo mene ayero sena arauwa.

²² Emo tuwa Filik mene Paulora ge oko sao aung yao yangdunu ge kara mitauna. Nung Tuwara Nagibo Seka auna bowi nigiro baingtina, arare eyero gege sena, "Gorobo emora diya baina Lisias mene Yerusalem nape atu wosiro bumai aune ge ninae sana aung yariniya." ²³ Ayero sero gorobo emora gitau yao zo eno eyero sena, "Niye Paulo puro diya nasani iwo benaung oko yepu. Nupema otao mani nuna kasa yero nung kora yari saya oko awang sepu." Ayero sena arauwa.

Paulo dawang etobe bunao gare atu mitinu emo tuwa Filik mene doru baungna.

²⁴ Wari be ena aung yenu Filik arore kasa yewato. Aro nuna-una yazo nuna Drusila. Nung Yuda bauno. Arare awongto kasa yero mitasani aune Paulo yau senu witiro Kristo Yesu tumo diyao auna susuwa tugata yena. ²⁵ Ayero nasani iwaing yero nao auna susuwa aune dubo-dubo yangdoro nao auna susuwa aune nupema be bainana atu awega-ziwega yao auna susuwa senu Filik mene nigiro awang yero Paulo eno eyero sena, "Kara sesesa teng yetiya, arare ning yangdoro baung nasa ago nagibo kasa yai giro aune nupema yumana bumarinena." ²⁶ Emo tuwa mene ayero sena. Awiya noeno okowata, Paulo mene moni nung eno pugaise kotupu nauna. Arare nung ozaung Paulo yuno naunu buro nung aune dema ge ungwe-maungwe yero nasani nauna. ²⁷ Ayero nawe duwato dawang etobe aung yenu emo tuwa zo yazo nuna Posio Festo mene Filikra buro pungna. Ayenu giro Yuda emo Filik nung diya iwaing ayero saese sero Paulo bunao gare atu mitinu yangdoro baungna arauwa.

25

Paulo mene Festora benaungna atu ge buroyena.

¹ Festo mene emo tuwa yenu wari be etama aung yenu nete nung Sisaria nape atu witiro Yerusalem nape kasa yena. ² Kasa yenu pirisa babuzere Yuda emora gitau yao awong Festora una buro augairo Paulora ge sewa. ³ Awong nung dawong gaitinasani ge nunae nigiro sai Paulo Yerusalem nape bumaise sewa. Awiya noeno okowata, awong Paulo nagibe atu pungyero umo yero dari sero ge diwa. ⁴ Arare sewa Festo mene eyero sena, "Paulo nung Sisaria nape atu bunao gare mitiya. Arare na nimoi oko mena yesese yero Sisaria babarinena. ⁵ Aune Paulora pasena zo mitiya ayero sero giro ninae-una atu

gitau yao ena mene na aune dema baungno aune ge nuna saese."

⁶ Ayero sero wari be 8 ta 10 Yerusalem nape atu nete nupema baung Sisaria nape yena. Ayero yenu iya gainu koto yaora ibura toiro senu Paulo puro toiwa. ⁷ Ge sao masira toinu Yuda emo Yerusalem atu bumuwa amimene nung pu towang gairo pasena nuna daigairo sero keregaiwa. Ayero keregaiwa ge iwao nunae-una me oko kasa yao yena. ⁸ Ayero yewa Paulo mene ge nunae puro wowosi nasani eyero sena, "Na Yuda emora ibu bainanata Yuda emora sao tauyao geta Roma emo tuwa awiya oko puro wosao." ⁹ Ayero senu Festo mene Yuda emo dubo iwaing yaese Paulo atata yero eyero sena, "Na ning Yerusalem nape puro baungno ge nina napo auna atu sana aung yao teng nita?" ¹⁰ Ayero atata yenu Paulo mene eyero sena, "Na Roma emo tuwa Sisa auna koto yaora ibu zora mitena era. Ge nana etu saya teng yariniya. Ning nika nitope susuwa nana gosinesa. Na Yuda emo eno tani meko zo oko yewang. ¹¹ Na pasena zota nana meko baina zo tamatena, awiya na dari sasa taung oko s-ratena. Awong awiya ge iwi nasani ning dubo gaineya, arare zo mene dubo iwaing yaora ge awong eno sinasani na wawong nunae-una pugao ine teng oko ara. Arare na Roma nape babana Romana emo tuwa Sisa mene ge nana sai aung yaise sinena." ¹² Ayero senu Festo nung emo mani nuna aune dema ge sero nigiro nete aune Paulo eno eyero sena, "Emo tuwa Sisa auna una babari sinesa, arare emo tuwa Sisara una babarinesa." Ayero sena arauwa.

Emo tuwa Agripa mene Festora una bunu Paulora susuwa sena.

¹³ Wari be ena aung yenu emo tuwa Agripa nung nu-baunodi nuna Benisi aune awongto Festo eno yawa yawa ge sari sero wosiro baungno Sisaria nape kasa yewato. ¹⁴ Kasa yero wari be ena nung aune dema mitao-masi yero mitiwato giro Festo mene Paulora ungwe nasani emo tuwa eno eyero sena, "Filik mene bunao emo zo yangdoro baungnu mitoiya. ¹⁵ Ayero yenu na kasa yero Yerusalem nape witesa pirisa babuze arita Yuda emora simai dubu awong amimene nana-una buro augairo emo awiya gera pugairo yaya buro baina nung eno pугanese seseya. ¹⁶ Ayero seseya na ge enaba eyero sesena, 'Nae Roma emo mene yaya buro baina emo zo eno tebeba oko pugati nonane. Nae awong emo gera pugati nowa auna ge gege oko nigitu nonane. Gera maung dema puro pu kotora gairo aune ge enaba aune enaba aune nigitu nonane ara.' ¹⁷ Ayero sesena Yuda emo nana-una bumeya aune na be

oko daigao iya gai na koto yaora ibura toiro adungno gorobo emo eno sesena Paulo puro bumeya ara. ¹⁸ Ayeteya Yuda emo mene nung gera pugari sero dema dopeteya na Paulora pasena baina zo keregari neita ayero sesena, arata aung ara. Awong pasena baina zo oko keregao yeteya. ¹⁹ Awong Tuwa Bayau bowi yaora tani nuna awiya eno Paulo eno iwo ge seseya. Ora emo zo yazo Yesu magayena auna ge dema puro matu gateteya. Emo aeno Paulo mene eyero sinoiya, 'Nung seka noiya.' ²⁰ Arare na nono yero gera susuwa gari-neni ayero sero Paulo Yerusalem nape witali atu ge nuna sana aung yarinita ayero sero nung atata yetena. ²¹ Atata yetena Paulo nung bunao gare mitai Roma emora emo tuwa Sisa mene ge nuna sai aung yaise sesiya ara. Ayero sesi giro Paulo babaora be bumai aune sana Romana emo tuwara una babaise sero bunao gare mitai gorobo emo mene nung diya yaese sesena mitiya." ²² Festo mene ayero senu Agripa mene abena eyero sena, "Na naka natope emo amimene ge zo sai nigari aratapunena." Ayero senu Festo mene eyero sena, "Iwaing. Gora sai nigarinesa." Ayero sena arauwa.

²³ Arare iya gainu Agripato Benisi awongto taung siuno aune augao ibura witiwato gorobo emora diya aune gitau yao ena aune napo auna emo gitau yao dema awongto ago yero witiwa ara. Witiro toiwa Festo mene senu Paulo puro witiwa ara. ²⁴ Puro witiwa Festo mene ge eyero sena, "Emo tuwa Agripa aune emo mani nana ena, ge sana nigipu. Emo dopero mitiya aeno tini kapao puro Yuda emo apakana mene Yerusalem nape atuta napo euna atu na ato sinasani yau sero eyero seseya, 'Nung oko naise.'" ²⁵ Ayero seseya na pasena nuna kau yetena, arare nung danane magayai teng oko yariniya. Arare Roma emo tuwa Sisara una babai emo tuwa mene ge nuna sai aung yaise sesi giro iyengtana babari niya ara. ²⁶ Arata ge me kau nasani emo tuwa naname eno igi gayari sero ge no sarineni? Arare emo ewiya ninae-una o nupema emo tuwa Agripa nina-una benaungna atu pugena dodopiniya ara. Arare name susuwa nuna keregairo aune ge nuna gayana babariniya. ²⁷ Na bunao emo zo ge nuna oko gayao tebeba iyengtana Roma nape babao awiya gigena teng oko niya." Festo mene ayero sena arauwa.

26

Paulo mene Agripa benaungna atu ge nuna sena.

¹ Ayero senu Agripa mene Paulo eno eyero sena, "Ning nika nitope susuwa nina

se niganene." Ayero senu Paulo nung wawong mene salut yero ge eyero tugata yena, ² "O emo tuwa Agripa, Yuda emo mene na gera pugari sero ge sinowa, auna enaba yeme nina benaungna atu sari sero dubo nana iwaing niya. ³ Awiya noeno oko, ning emimene nae Yuda emora naota ge winase yao nanae-una susuwa gosinosa. Arare ning ge ungwe nana nigaora bereya oko yaise.

⁴ Na mani maingkore napo susuwa nana-una atuta Yerusalem nape atu nono yero nawe baiwang auna susuwa awiya Yuda emo apakana emimene gosinowa. ⁵ Tuwa Bayau sou yaora tani naname mitiya, tani awiya Farisayo dubu mene dubu ena daigati nasani iniro baingtinitowa. Dubu aune naungwa aune susuwa nana atu giro butunowa. Arare susuwa nana gosinowa amimene ge me sari sero ge dekaangka eyero sarineya. ⁶ Nona Tuwa Bayau mene aya-ewowo naname eno pugari senu tauyena, nona awiya tumo didinasani diya nona. Susuwa aeno na gera pugaya kotora dopero mitena era. ⁷ Arare nona pugari senu tauyena auna ge awiya me yaise Isreli emo dubu 12 awong tumo didinasani tau yero pingne iyare be giti Tuwa Bayau eno zawing pugati nasani nung bowi tautataware yao yero nowa. O emo tuwa nana, na nona awiya tumo didinasani nona auna Yuda emo mene ge buro na eno pugatinowa ara. ⁸ Ora Tuwa Bayau mene mamagayao uwinoi seka yero nowa awiya niye ena mene nono yero giro nowa me oko yao yero noiye?

⁹ Na naka natope Yesu Nasarete napora yazo bowire nuna gera yana sisigairo aung yai iwaing yariniya ayero sero buro baina nasani naungwa ara. ¹⁰ Yerusalem nape atu ayero nasani naungwa. Pirisa babuzera una baungno sinaungwa igi pugati nauwa puro Yesura dubu auna emo bauno daigairo bunao gare pugati nasani naungwa. Awiya gege oko, daya mamaga yaese sinauwa na ge nunae soga yero nasani naungwa ara. ¹¹ Yuda emora yere ibu sero baungno Yesura dubu ozaung dedunasani awong Yesura yazo yangduwaese tani mou-mesa yao awong eno yero butunasani naungwa. Ayero nasani na gorobo bainakama yero napo ake baungno emo dero tuninasani naungwa ara.

Paulo mene nung Kristen yena auna ungewe dina.

Apo 9:1-19; Apo 22:6-16

¹² Ayero naungwa be aune pirisa babuze mene igi pugairo sewa na be nunae-una Damaskas nape babari sero bamuwang ara. ¹³ Bautunewang wari towang atu dopenu uritira atu waegao zo mene na aune emo

mani nana aune waegainu gigiwangne ara. O emo tuwa nana, warira waegao awiya wosao. Arata waegao gigiwang awiya witao. ¹⁴ Arare nae zuwe tawingna gairo aune wawa zo Yuda gera nigiwang, 'Saulo, Saulo, ning noeno na dedunosi? Ning ge nana nigiti nasani aune oko nigaine yero nasani dubu nana dedunasani nika nitope gera yero nosa ara.' ¹⁵ Ayero senu na abena eyero sewang, 'Tuwa, ning aweni?' Ayero sewang nung eyero sena, 'Na dero tuninosa, na Yesu ara.' ¹⁶ Arata ning iropuro dope. Na kara ning buro-mani nana pumari sero nina-una kasa nena. Arare ning tani gosinosa eune ena ago gipana garinesa auna bowi sao emo nana yero nase. ¹⁷ Na ning Yuda emora unata emo Yuda okora una waweng atu sorero pupunasani narinena. ¹⁸ Na ning emo Yuda okora una iyengtana baungno sasa diti guma yao nunae aung yai mume giro yangdoro waegaora bumae. Nupema Sandara putoung yangdoro Tuwa Bayaura putoung pumae. Ayero yaya na pasena nunae disana emo bauno na tumo diro pewa yero nowa auna atu susumae.' Na eno ayero sena arauwa.

¹⁹ O emo tuwa nana Agripa, tani gigiwang auna ge diungno baingtiwang. ²⁰ Arare na gitau Damaskas nape atu zayero ge tugata yero aune nupema baungno Yerusalem napora emo bauno ge tugata yero aune emo Yuda oko dema ge tugata yero bamuwang ara. Dubu nunae kapetegairo Tuwa Bayaura una desetiro dubo kapetegaiwa auna teng buro yaese ge tugata nasani naungwa ara. ²¹ Ayero nasani naungwa, susuwa aeno Yuda emo awong ibu bainana atu na saniro daya magayanese yewa. ²² Arata Tuwa Bayau mene na sorepuno ge tugata nasani nona. Arare na etu dopero mitasani emo wosaota witao aeno dema ge tugata nena ara. Na ge seka oko, nona kasa yariniya auna ge porofete aune Mose amimene sero gaewa dekaongka amaze sinena ara. ²³ Awong eyero sewa, 'Kristo nung yaya tapunete magayaise sao mitiya. Ayero magayao dubura atu gitau yero iropuro Yuda emota emo Yuda oko awiya eno iwaing yaora susuwa keregariniya.' Ge awiya sogu yero nona ara."

²⁴ Paulo nung susuwa nuna kora yero ge ayero tugata nenu Festo mene ge tingyene eyero sena, "Paulo, ning dau nesa. Kotumao daigairo gainasani zazagati nasani ayero nawe dotesa ziyo nina meko niya." ²⁵ Ayero senu Paulo mene eyero sena, "O emo tuwa nana Festo, na dau ge oko sinena. Na kotumaore ge me sinena. ²⁶ Ge sinena auna susuwa emo tuwa Agripa mene teng nigiti niya. Nuna-una etu be eo yaore sinena. Tani sinena awiya ake atu oko kasa yena,

arare emo tuwa Agripa mene oko kau niya. ²⁷ O emo tuwa Agripa, ning porofetera ge gosinosa me yero noita? Gosinosa me yero noiya, awiya gosinena." ²⁸ Ayero senu Agripa mene Paulo eno eyero sena, "Be maing-kokaka gege sinasa na Kristora mani yanese sinasa." ²⁹ Ayero senu Paulo mene abena eyero sena, "Be maing-kokaka gegeta be imoko-kaungkaung, auna ge aung. Arata nina gege oko, emo ena dema yeme ge sinena nigitineya, niye apakana na eyao ine yaese Tuwa Bayau eno isa sinena. Bunao emo nena ayao ine oko, Kristen yero nona ayao ine yaese sinena ara."

³⁰ Ayero senu emo tuwa Agripa aune emo tuwa Festo aune Benisi arita emo ena mitiwa amimene iropuro koto yaora ibu yangduwa. ³¹ Yangdoro bautu nasani nuka nuyetope sero nigiro ayero nasani eyero sewa, "Emo nung pasena zo oko yao noiya, arare daya magayaota bunao gare mitao ine teng oko niya." ³² Asewa Agripa mene Festo eno eyero sena, "Emo nung Roma nape babai Romana emo tuwa Sisa mene ge nuna sai aung yaise oko sao yatiya, awiya ning nung kara etu besasa natiya." Ayero sena arauwa.

27

Paulo nung Roma nape babaise wangna pugaiwa.

¹ Itali tawingna babanese sero Paulo aune bunao emo ena awiya puro Romana emo tuwara gorobo emo auna diya zo yazo Zulio auna waweng pugaiwa pungna. ² Ayewa Adramitiam napora wang zo mene Asia dungna napo mitiwa awiya sero toiro toiro ayari sero babari nasani nenu giro wang auna witiro bamuwangne. Masedonia emo zo yazo nuna Aristako, nung Tesalonika napora, nung deka dema bamuwangne ara. ³ Bautunewangne iya gainu wang Saidon nape toinu Zulio mene Paulo otao nasani nigina auna teng nape baungno otao mani giginu nona minao ena nung eno pugaiwa. ⁴ Atu iropuro bautunewangne bisi megete atu buro nae misenu giro Saipras gutura bautara baungno begitira-begitira bamuwangne. ⁵ Ayero bautunete Silisiato Pamfilia tawing auna wito buwagairo Lisia tawingna napo zo yazo Mira auna kasa yero wang awiya atu yangduwangne. ⁶ Alesandria napora wang zo atu mitina amimene Itali tawingna babari sero nenu giro gorobo emora diya mene nae pugainu wang auna witiwangne ara. ⁷ Wangna witiro eyareka bautunewangne wari be ena aung yenu Naidas napo mitina auna ina witari taung dedunete witiwangne ara. Arata bisi mene megete atu butunasani nae misenu nae atu babao teng oko yenu giro yangdoro

Krit gutura bautara bamuwangne. Bautunete gutu auna dung zo yazo Salimoni awiya daigaingwane ara. ⁸ Dung awiya daigairo begitira-begitira bautunete Lesia napo mitina auna nugu oko zo mitina yazo Wang Darao Pao Iwaing auna taung dedunete toiwangne arauwa.

Paulora ge dero bamuwa.

⁹ Nae witora atu be imoko-kaungkaung bautunaungwane Yuda emora nona seminaora iya be nunae aung yenu wito witaora be awiya buna. Ayenu giro Paulo mene wini ge nae eno eyero sena, ¹⁰ "Otao mani, nupema susuuno babari yarinene, awiya iwaing oko babarinene. Bautunanane wang bezai nona gege oko, emo name dema wito tura babarinene, awiya giro aeno sinena ara." ¹¹ Ayero senu gorobo emora diya mene Paulora ge nigiro oko nigao ine yero wang maung auna ge nigina. ¹² Okora witiwangne awiya soma bisi yanakana sumaora be aune wang deka toiro baingtiro mitao teng oko. Ayenu wangna emo daigairo newa amimene eyero sewa tauyena, "Name soma ewiya yangdoro Krit gutura oko zo mitiya yazo Finikis oko auna toiro mitanane bisi yanakana sumaora be aung yariniya. Arata name kara babari nenineta?" ayero sero babari yewa ara. Wito oko awiya dung amimene bisi gana bate atu sungno baung ika yao etobe deka ayero gazeru mitoiya arauwa.

Witora bamuwa bisi yanakana sungno dena.

¹³ Arare bisi gana bautara atu witinu me nita sero wangna mamono mene babari sero angga watimuwa witinu Krit gutura begitira-begitira bamuwangne ara. ¹⁴ Bautu newangne gutura atu bisi bainakama zo ¹⁵ mene wang nanae puro musuna-masuna yenu kaputi nete giro yangduwa peuso-peuso yero bamuwangne ara. ¹⁶ Ayero nete aune gutu maingkoka zo yazo Kauda auna begitira-begitira bautu newangne wang maingkoka zo watipu newangne amimene wito tura babao eno, buro baina nete watimuwangne witi wang tame yena ara. ¹⁷ Witi wang tame yenu wang baina awiya bezao eno, towang daung atu angsi mene tairo diwangne ara. Arata boya zo yazo Siritis auna pisiyere sero, seli ewewa. Ayewa bisi mene misenu peuso-peuso yero bamuwangne ara. ¹⁸ Bisi putoungne butunena, arare iya gainu awong zayero wangna nona ena zuwa witora gaiwa ara. ¹⁹ Ayero yewa ping nupema inu bautu newangne iya gainu wangna nona ena angsi selire iture awiya wawong nunae mene zuwa witora gaiwa.

²⁰ Pingne warire daigairo awiya bisi tataware yao hutunenu warita arasa zo za oko gao yero kotumao nanae aung yenu eyero sewangne, "Sisigari nenane." Ayero gigiwangne ara.

Paulo mene emo dubo iwaing yaese ge tugatayena.

²¹ Emo dubo miniro nona minao yangdoro teba newa giro Paulo mene baungno nunae-una towang atu dopero eyero sena, "Otao mani, niye ge nana nigatei siya, awiya name Krit gutura atu mitatenane. Ayero nona mouyaota nona gera yao oko kasa yatiya. ²² Arata saineba, awang yao yangdoro tau yepu. Emo mene oko gera yarinene. Wang gege mene meba gera yariniya ara. ²³ Awiya gosinena, noeno oko, awenane aune pingne Mama nana Tuwa Bayau mene na buro-mani nuna aeno angelo zo iyengti nana-una kasa yero ²⁴ eyero sesiya, 'Paulo, ning awang oko yase. Ning Romana emo tuwa Sisa auna-una kasa yarinene. Awiya gege oko, Tuwa Bayau mene ning sorepu nasani emo ning aune dema wangna neya awiya soremai oko magayarineya.' ²⁵ Angelo mene na eno ayero sesiya, arare otao mani nana, niye dubo iwaing yepu. Ge Tuwa Bayau mene na eno sesiya awiya gigena me yetiya, arare me yariniya. ²⁶ Arata wang mene zo gutu zora suwa yero bezariniya ara." Ayero sena arauwa.

²⁷ Nae Adria wito towang atu newangne Sande etobe aung yenu ping tuno tano wangna buro-mani mene yetine yero "tawing tapunenane" ayero gigiwa. ²⁸ Ayenu giro angsi ou teumao awiya pugaiwa wito tura baungno 40 mita yena ara. Ayenu maingkoka bautunete nupema pugaiwa wosiro baungno 30 mita yena. ²⁹ Ayenu boyara wita awang yero wang agora atu angga siwongpatige pugaiwa wosiwa awong iya mena gaise isa sinasani mitiwa. ³⁰ Mitete wangna buro-mani wang yangdoro zanari sero wang maingkoka pugaiwa wosi witora yenu etegairo eyero sewa, "Nae wang gitaura otu angga zo punganane wosaise nenane." ³¹ Ayero sewa Paulo mene gorobo emora diya aune dubu nuna aune awong aeno eyero sena, "Wangna buro-mani mene wangna oko mitao zanarineya, awiya niye wito tura baungno aung yarineya." ³² Ayero senu giro gorobo emo mene wang maingkoka angsi kapewa wang baunu yangduwa.

³³ Iya gari nasani nenu Paulo mene emo apakana nona minaese eyero sena, "Name dubo minao buro nasani nona oko minao tebeba nenane wari be 14 niya. ³⁴ Arare yeme nona minaese sana oko awang sae. Nona miniro iwaing yero narineya. Giti

ai ninae zo oko tarayari niya.”³⁵ Ayero sero ame zo punu gosinewa Tuwa Bayau eno dange sero eero minina.³⁶ Mininu giro dubo nunae iwaing yenu teng deka ayero puro miniwa ara.³⁷ Emo wangna naungwane auna namba nanae 276 ayao ara.³⁸ Nona miniro putoung puro wuit wang mokora mitina awiya au witora gaiwa. Ayero yewa wang eo yero peuso yena arauwa.

Wang mene gutu auna yowangsa boubou zora atu pisero bezena.

³⁹ Iya gainu awong tawing awiya diga gigiwa. Ayero wito oko zo bago iwaing giro wang mene auna toiro yowangsara atu witaese sero⁴⁰ emo mene anggara angsi kapewa wito tura bamuwa yangdoro wang ago yaora wana auna angsi besero seli zo wang gitaura watimuwa witinu wang gitau pu bage gairo bamuwangne ara.⁴¹ Bautu newangne wang mene yowangsa boubou zora atu witiro taka sena. Ayero tau yenu wito mene wang ago denu bezena ara.⁴² Wang bezinenu bunao emo ena wito yawero babao eno, gorobo emo mene daya mamaga yaese sewa.⁴³ Arata diya nunae mene Paulo sorari sero kotungno giro awang sena. Awang sero wito yawero gao amimene gitau tebeba gutero yawero witi ika yaese sena.⁴⁴ Ayero yaya aune ena awiya parata wang bezena auna agegawa awiya iniro yawero witaese sena. Ayero senu yero kara teng iwaing witi ika yewangne arauwa.

28

Emo apakana Malita gutura witiwa.

¹ Witi ika yero aung yewangne gutu yazo Malita ayero sewa gigiwangne ara.² Gutu auna mamono awong nae aune otao nasani yo iwaing mono daigairo pumuwa. Ware bisire butunenu soma yayaung nenu giro iyao eewa aewangne ara.³ Be aune Paulo mene i sosoru ena yangtagairo puro au iyaora gatinenu yi zo taung kokoni yenu giro atu kasa yero Paulo waweng atu gauno taka sena ara.⁴ Ayero yenu tawing auna mamono mene Paulora waweng atu yi giro wina-se yero eyero sewa, “Emo amimene emo dedunoi maga yero nowa, arare nung witora atu oko maga yao witi ika yeti giro Tuwa etutero naora Maung mene gigi meko yeti abena nuna pugai kasa niya.”⁵ Ayero sewa arata Paulo mene wawong ibegainu yi batagairo iyaora wosinu nung oko gamao mene mitaine yena ara.⁶ Ayero yero dopero mitinu awong nung wawong nukarinita nung mena zuwero maga yariniye, ayero sero be imokore diya mitiwa yaya zo nuna-una oko kasa yao

yenu giro kotumao darawa yero eyero sewa, “Nung tuwa zo arauwa.”

Paulo mene emo yayare kora yena.

⁷ Soma mitiwangne auna nugu atu emo gitau yao zora tawing mitauna. Emo auna yazo Pablio. Nung gutura mamono auna gitau yao yero nasani nauna. Arare emo amimene nae yuno puro baungno garo nuna-una atu pugairo mono pupunasani kora nenu wari be etama yena ara.⁸ Pablora maung mene yaya taung kokoni yaore ze ou gege yao awiya puro apegairo mitina. Anenu Paulo mene nigiro garo nuna-una baungno isa sero wawong nuna-una tame pugairo kora yenu iwaing yena ara.⁹ Ayero yenu gutu auna emo bauno yayare ena mene bowi nuna nigiro buro augaiwa deka ayero kora yena.¹⁰ Auna abena awong yawa yawa nasani nae koramakora bainakama yewa ara. Anete ago babaora be nanae bunu nona minao nanae daigairo wangna pugaiwa arauwa.

Paulo otao maine wang sekawa zora baung Roma nape yewa.

¹¹ Gutu auna atu newangne ino etama aung yenu aune wang sekawa zora witiwangne ara. Wang awiya Alesandria napor. Wang amimene wito meko yaora be daigari sero gutura degene uno mitinu soma iwaing yena. Wang gitaura atu tuwa zora mani emodi popota auna ititi kewao. Wang auna witiro bamuwangne ara.¹² Bautunete Sirakus nape kasa yero atu degene uno wari be etama mitiwangne ara.¹³ Atu iropuro gegeru yero bautunete Regiam nape kasa yero atu mitiwangne iya gainu bisi gana atu bunu giro nae Regiam doro bautu newangne bisu amimene nae misenu ping mume wari be etobe gege bautunete Puteoli nape kasa yewangne ara.¹⁴ Atu kasa yero wang atu yangduwangne napo auna ge nigao dubu mene nae yumuwa awong aune dema wari be 7 ayao atu mitiwangne ara. Atu mitete nupema iropuro ika bautunete Roma nape kasa yewangne ara.¹⁵ Roma nape babari sero nagibe atu bautu newangne napo auna ge nigao dubu ena mene bowi nanae mena nigwa, arare ena mene butunete napo zo yazo nuna Apiora Maket auna atu nae tamuwa. Ena mene napo zo yazo nuna Stowa Etama auna atu nae tamuwa. Ayewa Paulo mene awong giro yawa yawa nasani Tuwa Bayau eno dubo iwaing yena arauwa.

Paulo mene Yuda emo senu augaiwa ge tugata yena.

¹⁶ Roma nape kasa yewangne diya emo mene senu Paulo bunao garo yangdoro garo me zora pugaiwa gorobo emo zo mene diya naunu atu mitasani nauna ara.

¹⁷ Mitinu wari be etama yenu aune Paulo mene Roma napora Yuda emora gitau yao senu augaiwa awong eno eyero sena, "Otao mani, na Yuda emo otao mani naname oko gona-magona yewang, nupema aya-ewowo naname una tani oko puro wosiwang. Arata awong Yerusalem atu na tebeba puro Roma emora waweng pugaiwa na bunewa. ¹⁸ Arata Roma emo awong susuwa nana wuyero baungno pasena nana zora na daya magayanese auna teng kau yewa aung yenu giro na besari sewa ara. ¹⁹ Ayero yewa Yuda emo awong tau yero sewa giro na nao nana sorari sero Romana name diya Sisa mene ge nana sai aung yaise sewang ara. Ora na Yuda emo otao mani naname amimene na iwo yero nowa, awiya gera pugari sero oko bumena. ²⁰ Susuwa amaze na niye gosinasani niye aune dema sero nigiro ayari sero niye sesena bumeya ara. Sorao Emo naname mene be iwaing puro bumaise Isreli emo apakana name diya yero nonane, awiya eno na seni emimene bunewa nona era." ²¹ Ayero senu emora gitau yao mene eyero sewa, "Otu Yuda emo tawing susuwa naname-una atu nowa amimene ge nina nae eno oko gayao yewa. Arata emo nunae-una zo iyengtaya buro pasena nina-una ge awiya nae eno oko sao nigao yewangne ara. ²² Arare ge puro nosa awiya nika nitope sasa nigari sinenane ara. Arata emo tani naname yangdoro tani sekawa puro nowa awena-una atu eyero nigiti nonane ara: Tawing sero sero auna emo mene ge nunae awang sinowa."

²³ Ayero sero be pugaiwa ara. Be pugaiwa awiya kasa yenu Yuda emo daigairo mene Paulora una gare atu augaiwa. Ayero yewa Paulo mene Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge keregati nasani ge ungwe gora gara zayero tugata nenu ping ina ara. Ayero nasani Mosera sao tau yao ge arita porofete mene bowi ge gaewa mitiya awiya Yesura una me yena, auna susuwa sinasani kotumao nunae uwari sero yena. ²⁴ Ayero yenu emo ena awong ge nuna nigwiwa me yena. Arata ena mene zo ge nuna nigwiwa me oko yao yena. ²⁵ Ayero gausero ge mene wina-de yewa giro Paulo mene ge dekaongka susuuno eyero sena, "Oweno mene porofete Yesaya eno ge me senu nung aya-ewowo ninnae eno ge eyero sena,

²⁶ Tuwa Bayau mene na eno eyero sesiya, 'Ning baungno emo dubu ewiya eno eyero se nigae: Niye dawong mene zo nigarineya, arata susuwa nuna oko nigiro baingtarineya. Niye diti moko ninnae mene garineya, arata susuwa nuna oko giro baingtarineya.

²⁷ Emo dubu ewiya awong kotumao aung, awong dawong itigao ine, arare ge oko nigao yero nowa.

Awong diti moko nunae sikimuwa.

Ayero oko yao yateya, awiya awong diti moko mene nonana susuwa gateya, arita dawong mene gera susuwa ni-gateya, nupema dubo mene nonana susuwa nigiro baingtateya.

Ayero oko yao yateya, awiya awong dubo darawa yaya na awong kora yatena.'
Tuwa Bayau mene ayero

sesiya arauwa.

²⁸ Paulo mene ayero sero aune ge susu-uno eyero sena, "Arare na sana nigiro baingtipu. Korayaora ge Tuwa Bayau mene tauna, awiya emo Yuda okora-una babaise sena. Awong teng nigiro yawa yawa yarineya ara." ²⁹ [Ayero sinasani tugata yenu Yuda emo awong nuka nuyetope wina-se yero yangdoro bamuwa arauwa.]

Paulo nung Roma nape atu dawang etobe nasani nauna.

³⁰ Arare Paulo mene dawang etobe Roma nape atu garo zo zuma gaero mitaungnu emo ena mene Paulo gari buro baungno ayero nasani nauwa nung yawa yawa yero nasani nauna ara. ³¹ Nung gari buro nauwa nung Tuwa Bayau nata Tuwa yero nariniya auna ge awiya ungwe-maungwe nasani Tuwa Yesu Kristora susuwa awang yao aung tugata-magata yero naunu zo mene yangduwaise oko sao yewa arauwa.

IGI PAULO MENE ROMA EMO ENO GAENA

Paulo mene Korinti nape atu mitasani igi ewiya gaenu bauno Fibi mene puro Roma nape baungna. Tuwara dubu Roma nape atu nasani nauwa awong awiya Yuda emo ge nigao aune emo Yuda oko ge nigao. Igi euna susuwa eyao era: Yesu mene name korayena auna ge me susuware awiya Paulo mene kora makora yetugairo gaena. Name apakana awiya pasena emo; Mosera sao tauyao ge dimao auna oko, tumo diyao auna iwaing yewangne; Yesura-una susuuno nao auna susuwa; Tuwa Bayau mene ago Yuda emo bauno awiya oko yangduwariniya – auna ge Paulo mene kora makora yetugairo Roma emo eno gaena.

Paulo mene buro nuna-una susuwa kere-gaina.

¹ O Roma emo, na Yesu Kristora buro-mani Paulo mene igi ewiya niye eno gainena. Yesu Kristo mene na pumai aposolo nuna yero nasani Tuwa Bayaura Bowi Iwaing sero sero ayana tawing sero babaise na pungna. ² Bowi Iwaing nuna awiya kasa yaise gitau Tuwa Bayau mene porofete eno keregaina amaze Tuwara ge bukura gaewa. ³ Bowi Iwaing awiya Mani nuna Tuwa naname Yesu Kristo eno sewa ara. Nung tawing taung puro kasa yena awiya Dawidira saisibunana-una atu kasa yena. ⁴ Ora ititi nuna awiya Tuwa Bayau ara. Tuwa Bayau mene Mani nuna putoungne awiya keregairo baingtari sero magayaora atu uwenu seka yero iropuna ara. ⁵ Yesu Kristo mene na ao-diro sorepunasani aposolo buro na eno pugaina. Buro awiya na eno pugairo na tawing sero emo bauno eno ge tugata yana nigiro Yesu tumo didinasani ge nuna dimaya yazo bowire nuna babaise sena. ⁶ Niye deka ayero otao mani nunae, arare Yesu Kristora dubu yero naese sero niye yausena ara. ⁷ Niye Roma nape atu yero nowa amimene Tuwa Bayaura wawa awiya nigiro dubu nuna yero narineya niye awiya ara taungno noiya, arare na niye eno igi ewiya gainena. Mama naname Tuwa Bayau aune Tuwa Yesu Kristo nunato-una atu bayao monone mene kasaye ninai-una gairo mitaise.

Paulo mene Romana ge nigao dubu gari sena.

⁸ Na ge ewiya niye eno gayari sero gitau eyero sinena. Tumo diyao ninai-una me awiya emo bauno tawing sero sero amimene gosinowa iwaing yero noiya, arare na niye apakana awiya eno dange sero nona Yesu Kristora-una baungno kasa

ye Tuwa Bayau nana auna gatinoiya ara. ⁹ Na Mani nuna-una Bowi Iwaing tugata-magata nasani dubo nana mene Tuwa Bayau sou yero nona amimene eyero gosinona. Na Tuwa eno isa sinona awiya teng yazo ninai pu Tuwa Bayaura benaungna gatinona. ¹⁰ Na isa sinana Tuwa Bayau mene gai teng yai giro nagibo nana awiya tamai na ninai-una mena bari sero isa sinona. ¹¹ Awiya noeno oko, na ninai-una buro burora putoung Oweno mene tapunoiya auna ena awiya pugana puro tau yero naese sero na niye gari arata-punona. ¹² Na susuwa eyao eno sinena. Na ninai-una bumana tumo diyaora me awiya wina-gipe yero gosinasani wina-soga yanene. ¹³ Ge nigao otao mani nana, niye susuwa nana iwawa yao oko, eyero sana gipu. Na tani emo Yuda oko enana-una atu yero nona deka ayero ninai-una buro niye aune dema nasani buro yana me kasa yaise sero ninai-una bari sinona ara. Ayero bari sinona nona ena mene nagibo nana gatinoiya. ¹⁴ Na emo dubu benaung giti noyao – bago emota eu emo, o emo nigaoreta nigao aung, awong aeno Bowi Iwaing sanese sao ara. ¹⁵ Arare Roma emo niye eno deka ayero Bowi Iwaing tugata yanese dubo nana eo yero noiya.

Bowi Iwaing mene dubo pewayaoere nao auna nagibo keregatinoiya.

¹⁶ Na Bowi Iwaing awiya gosinona tani meng gaora ine oko yero noiya. Awiya Tuwa Bayaura putoung ara. Arare nung tumo diyarinya, awiya teng awong sorero pumariniya. Gitau Yuda emo kora yena, arata yeme emo Yuda oko awiya dema kora yero niya. ¹⁷ Tuwa Bayau mene emo bauno saitinoi diti moko nuna-una atu pewayero nowa auna susuwa awiya Bowi Iwaing amimene keregatinoiya ara. Sayao pewayaoere susuwa awiya eyero mitiya. Tumo diyao gege didinasani yero nowa amimene Tuwa Bayaura benaungna atu pewayero nowa. Auna ge gayao zo eyero mitiya, Zo nung tumo diyaora atu pewayero nariniya amimene nao me awiya tamariniya.

Emo bauno mene Tuwa Bayau bauta potewa.

¹⁸ Emo bauno mene Tuwa Bayau pu bautara gairo pasena nasani ge me papatinowa, arare ago uritira atu tini kapao nuna kasa yariniya, awiya gitau keregatinoiya. ¹⁹ Tuwa Bayau mene susuwa nuna ena awiya emo bauno mene gaya kasa yao ine awiya keregainu naname-una atu daung-mokera mitoiya. ²⁰ Arata Tuwa Bayau mene nona apakana yena be auna atu zayero susuwa nuna ena emora diti moko mene gao ine teng oko awiya pu

daung gatinoyia. Susuwa eyao eno sinena. Putoung nuna mitao gege mitao, o nung emo okowata, nung Tuwa me ara. Arare susuwa nuna awiya emo bauno mene nona apakana yena awiya gosinasani aune susuwa nuna dema gosinowa. Arare awong pasena nunae puingti nasani "Nae susuwa nuna oko gao," ayero sao teng oko ara. ²¹ Awong awiya Tuwa Bayau noiya awiya gosinasani aune gosinowa oko nao ine noi nung oko bowi yao nasani nung eno dange oko sao yero nowa ara. Awong nona me aung awiya kotupunowa dubo sigigati noi dau yero nowa mume mene dowinoyia. ²² "Nae nigaore" ayero sero nowa, arata awong nigao aung mene yaine nasani dau yero nowa. ²³ Awong Tuwa Bayau simao waegaore nao gege noiya awiya yangdoro emo magayero nowa auna ititi o ni wore yire, nona benaung giti noyao auna ititi kewero puro nasani "Tuwa nanae" ayero sero bowi yero nowa. ²⁴ Ayero yewa Tuwa Bayau mene awong yangdunu dubo-dubo tebe-tabe nasani meko yero taung agewa nunae meko wina-ye yewa. ²⁵ Arare awong Tuwa Bayaura ge me yangdoro ge ge iwao awiya pumuwa. Ayero nasani Maung awong yena awiya yangdoro nona Tuwa mene yena awiya sou nasani bowi yewa ara. Awong ayero nasani nauwa, arata name nung nona apakana yero aung yena nung awiya bowi yao gege yero nanane teng yariniya. Yore. Me ara. ²⁶ Emo bauno awong Tuwa Bayau yangduwa giro abena yangdunu dubo-dubo yao nao meko awiya tamuwa ara. Anasani bauno awong atiro naora nagibo Tuwa Bayau mene sena awiya yangdoro nagibo meko zo, bauno mene nao ine teng oko, auna bamuwa ara. ²⁷ Anasani emo awong deka ayero ibonone anggire wina-taung yero nao awiya yangdoro dubo nunae dubo-dubora iyao bainakama awenu awong nuka nuyetope wina-sani yari aratamuwa. Ayero nasani tani-butani meng gaore yewa. Arare tebe-tabe yao nunae-una abena awiya dubore taungne gera yao awiya tamuwa ara.

²⁸ Awong Tuwa Bayaura susuwa gosinasani aune oko gao mene yaine yewa giro yangdunu kotumao meko puro nasani tani yaine yao teng oko awiya yewa. ²⁹ Ayero nasani tani meko auna susuwa benaung giti eyao awiya puro nasani nauwa: Pasena yao, tani meko yao, emo zora nona eno dubo-dubo yao, emo ena eno nao meko yari sao, kotumao meko wina-pung yao, emo dao magayao, ge matu yao, emo etegao, be dung wina-ye yao, ³⁰ ge iwao, ge bautara sao, Tuwa Bayau eno iwo yao, tebe-tabe yao, taung puro witao, kotumao paso diyao, pasenana nagibo seka tapunao, ai amono mamonona ge dao, ³¹ dau yero nao, ge sero

duwao, dikaing eno mono oko pumao nao, yo amao aung nao. ³² Tuwa Bayau mene emo bauno tani ayetugao yero nowa awiya magayaese senu tau yena, awiya awong gosinowa, arata saineba, ayero yero nowa. Awiya gege oko, awong pasena emo bauno ena mene yero nowa adeka dema gosinowa iwaing yero noiya arauwa.

2

Nete mekore iwaingne auna zuma abena pumarineya.

¹ Arare otao mani nana, niye emo enana pasena giro sari sero yero nowa, niye dekaong-dekaong aeno sana nigipu. Pasena awong yero nowa deka awiya ning yero nosa. Arare ning awong eno meko ayero saine nasani ning nika nitope meko ayero sero nosa. ² Arare ning Tuwa Bayaura benaungna ge abena sao teng oko ara. Tuwa Bayau mene emo bauno pasena ayao yero nowa awiya awong abena pugatinoyi gosinonane ara. ³ Otao, ning emo bauno enana pasena giro meko ayero sinasani pasena deka ayao ine awiya nasani "Tuwa Bayau mene na ao-didinasani abena na eno oko pugariniya," ayero kotungno yero nosita? Aung ara. Nung abena pugariniya. ⁴ Arare Tuwa mene mono iwaing ning eno pupunasani ning ao-didinasani yero noi ning noeno giro aune oko gaine nasani yero nosi? Ning dubo darawa yasese Tuwa Bayau mene ning eno mono pupunoyia, awiya ning oko giro baingtao yero nosita nowa. ⁵ Niye ziyo tau yero nasani dubo ninae oko darawa yao nete i tura tamere pugairo wiwitinete i diti yaya iyao awaora bera atu Tuwa Bayaura sao aung yaora ge me amimene kasaye daung gairo niye awai magayarineya. ⁶ Be aune Tuwa Bayau mene nao naname awiya gosinasani teng zuma abena pugariniya. ⁷ Emo bauno nao iwaing gege nasani Tuwa Bayaura simao waegaore arita yazo baina aune nao aung yao ine teng oko awiya tamari sero tau-tataware yarineya, awong aeno nung nao iwaing mitao gege mitao awiya pugariniya. ⁸ Arata emo bauno ena mene Tuwa awang sero ge me susuwere oko dimao nasani nao meko narineya, awong awiya Tuwa mene tini kapao puro abena mou-mesayao awong eno pugariniya. ⁹ Yaya dubo minaore aune yaya mou-mesayao awiya pasena mani apakana auna-una kasa yariniya. Gitau Yuda emora-una atu kasa yero aune emo Yuda okora-una dema kasa yariniya. ¹⁰ Arata emo kora yao buro yero nowa awong apakana auna-una simao waegaore aune yazo baina aune dubo-ozao awiya kasa yariniya. Gitau Yuda emora-una atu kasa yero aune emo Yuda

okora-una dema kasa yariniya. ¹¹ Tuwa Bayau mene name giro emo witaota wosao oko sariniya. Nung nao naname-una teng name awega-ziwega yariniya. ¹² Emo Yuda oko awong Mosera sao tauyao ge aung nasani pasena yero nowa amimene Mosera sao tauyao ge auna oko, teba mekora babarineya. Orata Yuda emo Mosera sao tauyao ge puro nasani pasena yero nowa awong awiya apakana Tuwa Bayau mene sao tauyao ge mitiya auna teng ge nunae sai aung yariniya. ¹³ Awiya noeno oko, Mosera sao tauyao ge dawong mene gege nigitinowa awong awiya Tuwa Bayau mene gosinoy pewayao oko yero nowa. Ge nigiro diungno yero nowa awong awiya pewayao ayero sariniya ara. ¹⁴ Emo Yuda oko awong Mosera sao tauyao ge oko sao nigao arata awong ena mene kotumao nunae-una Mosera sao tauyao ge mitiya awiya teng dipunasani sao tauyao ge aung amimene sao tauyao gere mene yaine yero nowa ara. ¹⁵ Ayero yero nowa Mosera sao tauyao ge mene buro yanenese sinoiya auna ge dubo nunae-una pugao ine mitoiya auna susuwa kasa yero noiya ara. Sao tauyao ge dubo nunae-una pugao awiya moko nunae mene dema keregatinoyi ara. Ayero dubo nunae mene yao nunae ena auna awong gera pugairo nupema yao nunae ena auna awong sorero pumariniya. ¹⁶ Be baina kasa yai aune Tuwa Bayau mene Yesu Kristo eno sai nune nao naname auna susuwa pungyero mitoiya awiya keregairo name awega-ziwega yariniya. Buro awiya Yesu Kristo mene yaise sao mitiya, awiya Bowi Iwaingna ge sinasani ayero sinona arauwa.

Yuda emora sao tauyao ge mene bemi ine yao teng oko.

¹⁷ Ning yazo nina Yuda emo asinasani Mosera sao tauyao ge dipunosa Tuwa Bayau mene ning sorero pupunoi sao tauyao ge mene ziwong nina noi auna dopero nosa. Ayero “Na Tuwa Bayau aune otao yero nona” asinasani taung puro wiwitinasi nosa. ¹⁸ Sao tauyao ge ning eno gipao, arare ning Tuwa Bayaura ara tamao awiya nigitinosa. Ayero nasani eyero sinosa, “Tani awiya iwaing arare yarinena, arata tani awiya meko arare oko yarinena,” ayero sinasani tani iwaingne mekore awiya yangtaka-betaka yero nosa. ¹⁹ Ayero nasani ning nika nitope eyero sinosa: “Tuwa Bayaura sao tauyao ge awiya nana-una atu mitiya, arare na nigao bainane ge me susuware nigiro nona. ²⁰ Ayero nasani na emo dubora diti guma yao awiya nagibo me giparinena, nupema mumena atu yero nowa awiya watiung waegaora garinena. Emo nagibo me oko gosinowa awong awiya kora nasani

tugata-magata yarinena, nupema dubo mani wuirera ine awong awiya dema giparinena.” ²¹ Ning nika nitope ayero sinosa amimene emo ena ge tugata nasani dubo nina ge oko tugata yao yero nosa. “Niyega ugaing oko yae” ayero sinasani aune ning ugaing yero nosa ara. ²² “Ibonone ang sire wina-yangduwao awiya oko yae” ayero tugata nasani ning nika nitope bauno nina daigatinosa ara. Ning tuwa etegaora ititi kewao awiya awang sinosa amimene tuwa etegaora ibu auna nona ugaing pupunasani dubo beingtire yero nosa. ²³ Ning “Sao tauyao ge nana-una mitiya,” ayero sero taung nina puro wiwitinosa amimene sao tauyao ge awiya dedunasani Tuwa Bayaura yazo puro wowosinosa. ²⁴ Deka ayero ge gayao zo eyero mitiya, Pasena ninae auna eno emo Yuda oko mene
Tuwa Bayaura
yazo awiya pu demese gairo izinowa.

Taung aingso kapao auna ge.

²⁵ Ning meba taung aingso kapaore nasani giro sao tauyao ge dimasa aune ning soremariniya. Ora sao tauyao ge dedunasani narinesa, awiya taung aingso oko kapao mene yaine yarinesa. ²⁶ Arare ge auna enaba eyero mitiya ara. Emo Yuda oko zo taung aingso oko kapao amimene sao tauyao ge dimariniya, awiya nung taung aingso kapao mene yaine yariniya. ²⁷ Ayero taung aingso oko kapao kasa yero noiya amimene sao tauyao gera buro awiya nasani susuwa nina keregariya. Tuwara ge gayaoreta taung aingso kapaore nasani sao tauyao ge dedunosa susuwa nina awiya keregairo ning gera pugariniya ara. ²⁸ Zo nung tebeba taung mene Yuda emo ine yero nariniya amimene Yuda emo me oko nariniya. Orata Tuwa Bayaura taung aingso kapao me awiya taungna nona gege okowata. ²⁹ Zo nung dubo mene Yuda emo yariniya amimene Yuda emo me ara. Arata taungna sao tauyao gera taung aingso kapao puro nao awiya oko, taung aingso kapao Oweno mene yena awiya dube atu puro nao amimene buro me ara. Emo ayao awiya emo bauno mene oko bowi yarineya, arata Tuwa Bayau mene bowi yariniya arauwa.

3

Meko naname mene Tuwa Bayaura ge oko puro wosariniya.

¹ Yuda emo taung aingso kapaore amimene emo Yuda oko awiya daigatinasani nona ipu ewa-gaewa yao awiya pumao teng neita? ² Yore. Nona ipu ewa-gaewa yao daigairo Yuda emo eno pugaina ara. Auna gitauyao zo awiya eyero mitiya era. Tuwa Bayau mene bowi

ge nuna benaung giti awiya gaese sero wawong nunae-una pugaina. ³ Awiya nono yao ing? Yuda emo ena mene ge nuna puro tumo oko diyao yewa, arare eyero sarinenineta? Awong tumo oko diyao yewa giro Tuwa Bayau mene nona pugari senu tauyena awiya abena yangduna. Ayero sarinenineta? ⁴ Aung ara. Eyero ganane me yae: Emo bauno apakana ge iwao ge sinowa, arata Tuwa Bayau mene ge iwao ge oko sariniya. Nung sai tau yariniya. Arare auna ge gayao zo eyero mitiya era, Ge sasa gaya me yariniya. Ning gera pugaya daigarinesa.

⁵ Emo ena mene eyero sarineya, "Tuwa Bayau nung tani me gege yero noiya auna susuwa awiya pasena naname mene keregatiniya, arare nung pasena naname-una abena pugai teng oko yariniya." Emo ena mene ayero saya teng yarinita? ⁶ Aung ara. Tuwa Bayau nung meko naname-una abena pugai teng yariniya. Tuwa Bayau nung ge iwao emo yero nati siya, awiya nung ge iwao emo amimene nono yero name apakana gera pugairo awega-ziwega yatiye? ⁷ Nupema zo mene eyero sarinita, "Ge iwao ge sao nana mene Tuwa Bayaura ge me pu daung gatinoi* yazo bowire nuna kasa noiya, arare nung noeno na pasena mani asinasani abena na eno pugari siniye?" ⁸ Ayero sero aune eyero sariniya, "Tuwa Bayaura yazo de lka gari sero pasena yanene." Zo mene ayero sariniya. Arata ayero yao ine awiya oko mitiya. Emo bauno ena mene nanae ge iwao ge awiya tugata yero nonine siya ayero sinasani yazo nanae puro wosari yero nowa. Ge iwao ge ayero sinasani nagibo meko papatinowa auna abena kasa yai teng yariniya.

Emo bauno apakana meko yewa.

⁹ Arare no sarinenine? Name Yuda emo mene Tuwa Bayaura benaungna atu emo bauno ena daigairo nonineta? Aung ara. Mena sesena ara. Yuda emota emo Yuda oko name dema pasenana sou yero nonane ara. ¹⁰ Auna ge gayao zo eyero mitiya era, Emota bauno zo mene oko pewayero noiya. Aung nibamu ara.

¹¹ Emota bauno zo mene Tuwa Bayaura nagibo me oko gosinoiya.

Aung nibamu ara. Emota bauno zo mene Tuwa Bayau tamari oko kau yero noiya.

¹² Emo bauno apakana Tuwa Bayau yangduwa. Apakana meko yewa ara. Zo

mene buro iwaing zo za oko yero noiya. Aung nibamu ara.

¹³ Be moko nunae awiya biritira kote matu wamao ine, arare be nunae-una ge awiya meko, ingza kaungwa yao ine. Ewawa nunae kapetegati noi etegao ge kasa yero noiya. Ge nunae sinowa awiya gaima ine ara.

¹⁴ Waru gere tini kapao gere be nunae-una mitoiya.

¹⁵ Mani dao magayaora teng eo yero nowa.

¹⁶ Awong emo bauno usi-besi yero nowa dubo minao

kasa yero noiya.

¹⁷ Monona nagibo awiya oko papatinowa.

¹⁸ Nupema Tuwa Bayau giro awang yao awiya

nunae-una oko mitiya.

¹⁹ Ge gayao zo ayero mitiya, arare name eyero nigitinonane ara. Sao tauyao ge awiya sao tauyao gera mamono name dema tugata yewa, arare Yuda emota emo Yuda oko apakana amimene susuwa naname keregai ge aung yero mitanenese o Tuwa Bayaura-una kasa yero ge buro yero zuwanenese sao tauyao ge awiya mitiya.

²⁰ Arare name Tuwa Bayaura-una kasa yero ge buro yero zuwarinenane. Noeno oko, sao tauyao ge dipunasani Tuwa Bayaura ditira atu pewayero nao ine oko mitiya. Sao tauyao gera buro eyero mitiya era: Sao tauyao ge mene meko naname keregatinoi name pasena mani ayero gosinonane.

Zo nung Yesu tumo diyariniya nung awiya Tuwa Bayau mene pewayao ayero sariniya.

²¹ Arata yeme Tuwa Bayau mene emo bauno pewayao ayero sinoiya auna nagibo keregainu mitoiya. Arare nagibo awiya sao tauyao ge dimaora oko mitiya. Awiya sao tauyao ge arita porofetera ge gayao amimene nagibo auna ge soga yero nowa.

²² Pewayaoora nagibo awiya eyao era: Zo nung Yesu Kristo tumo diyariniya, nung awiya Tuwa Bayau mene pewayao ayero sariniya. Dubu zo susuwa ewe zo susuwa ewe ayero oko mitiya. ²³ Noeno oko, name apakana pasena yewangne. Arare Tuwa Bayau mene name apakana gosinoi name simao waegaore nuna pumaine yao teng oko. ²⁴ Arata Yesu Kristo mene name mekora bunao besari sero name eno magayena, arare Tuwa Bayau mene bayao nuna eno yero name pewayao ayero sinoiya ara. Nung nao sekawa awiya zuma aung pugatinoiya. ²⁵ Nune Yesu pu

* 3:7: Nona etobe auna nomi mene iwaing niye, awiya gari sero pu dekaongna gatinonane iwaing mene kasa ye daung gatinoiya. Deka ayero ge mere ge iwaore awiya pu dekaongna ganane aune ge me kasa ye daung gariniya. Susuwa ayero mitiya, arare pasena emo zo mene Tuwa Bayaura ge me awiya soemari sero ge iwari sena. Arata name ayero yao teng oko.

tawingna gainu name eno maganasani yu nuna yasagainu pasena naname disena, arare nung tumo didinowa auna pasena disena ara. Pasena gitau yero nasani nauwa awiya Tuwa Bayau mene aodiro giro oko gaine yero nauna. Ayero nawe dunu Yesu mene maganasani aune pasena awiya disena. Ayero nasani Tuwa Bayau nung susuwa noeno pasena nunae yangduwaine yao teng oko yero nasani nauna auna susuwa keregaina. ²⁶ Tuwa Bayau nung tani me gege yero noiya amimene Yesu tumo didinowa awong awiya pewayao ayero sero noiya, susuwa awiya be yeme eune kasa daung yaise sero Yesu pu tawingna gaina. ²⁷ Arare taung puro witaora susuwa awiya naname-una mitita? Aung ara. Taung puro witaora susuwa naname-una atu aung yena. Nomi musugainu aung yeni? Sao tauyao ge dipunasaki buro iwaing yao auna nagibo mene musugainuta? Aung ara. Tumo diyaora nagibo mene musugainu aung yena ara. ²⁸ Arare name ge eyero sinonane awiya iniro taka sero nonane: Emo bauno name sao tauyao ge dipunonane aeno okowata, Yesu tumo didinonane aeno Tuwa Bayau mene name pewayao ayero sinoiya ara. ²⁹ Ayero Tuwa Bayau nung Yuda emora Tuwa gegeta emo Yuda oko auna Tuwa dema ing? Nung emo Yuda oko auna Tuwa dema ara. ³⁰ Noeno oko, Tuwa dekaongka gege mitiya. Nung amimene Yuda emota emo Yuda oko dema tumo diyao naname auna eno name pewayao ayero sinoiya ara. ³¹ Ayero sinasani tumo diyao eno nasani sao tauyao ge musugatinonineta? Aung ara. Name tumo diyaora nagibo papatinasani sao tauyao ge dimanenese sao awiya teng dipunonane.

4

Tuwa Bayau mene Abraham giro emo pewayao ayero sena auna susuwa.

¹ Ewowo naname Abrahamna-una pugairo sanene. Nung pewayao susuwa no taune ayero sarinenine? ² Tuwa Bayau mene buro iwaing nuna-una nung emo pewayao ayero sati siya, awiya nung emo baunona benaungna atu taung nuna puro wita teng yatiya. Arata Tuwa Bayau mene nung buro iwaing nuna-una oko, tumo diyao nuna-una nung emo pewayao ayero sena, arare nung Tuwa Bayaura benaungna atu taung puro wita teng oko. ³ Auna ge gayao zo eyero mitiya ara. "Abraham nung Tuwa Bayau tumo dinu giro tumo diyao nuna-una teng nung emo pewayao ayero sena ara." ⁴ Emo zo buro naname noi giro abena moni pugatinonane, moni awiya tebeba pugaine yao teng okowata, buro

yero noiya auna teng pugatinonane. ⁵ Arata zo nung pewayero nari sero kotungno aeno buro tauyao okowata Tuwa Bayau nung meba emo pasenane awiya gosinoi pewayao nowa ayero sero tumo diyariniya, awiya Tuwa Bayau mene tumo diyao nuna gai nung emo pewayao yariniya. ⁶ Zo nung pewayero nari sero iwaing yaora buro zo oko yao tumo diyao gege diyariniya, awiya Tuwa Bayau mene nung emo pewayao ayero sariniya. Ayero yai emo awiya yawa yawa yariniya. Auna ge Dawidi mene deka ayero gaenu mitoiya era,

⁷ Emo bauno Tuwa Bayau mene meko nunae yangduna o pasena nunae disena, awong amimene yawa yawa yaese.

⁸ Emota bauno zo Tuwa mene gosinoi pasenane oko yao yero noiya nung amimene yawa yawa yaise.

⁹ Yawa yawa yaora ge Dawidi mene sena, awiya emo taung aingso kapaore gege eno senuta? Aung ara. Emo taung aingso oko kapao aeno dema sena ara. Noeno oko, Abraham eno eyero gosinonane. Tuwa Bayau mene tumo diyao nuna giro nung emo pewayao ayero sena ara. ¹⁰ Abraham nung nao nono yao nenu aune Tuwa Bayau mene giro nung emo pewayao ayero seni? Taung aingso kapaore nenuta taung aingso oko kapao aung nenu aune giro emo pewayao ayero seni? Nung taung aingso kapaore okowata, nung taung aingso oko kapao nenu aune Tuwa Bayau mene nung giro emo pewayao ayero sena. ¹¹ Nung taung aingso oko kapao nasani Tuwa Bayau tumo dinu aune Tuwa Bayau mene nung giro emo pewayao ayero sena, arare Tuwa Bayau mene nung emo pewayao awiya saore gari sero taung aingso kapao awiya puro naise senu puro nasani nauna ara. Arare Abraham nung ayero nasani emo taung aingso oko kapao mene Tuwa Bayau tumo didinowa giro awong emo pewayao ayero sero noiya auna gitau yao maung nunae yena ara. ¹² Ayero nung emo taung aingso kapao auna gitau yao maung dema yena. Awiya taung aingso kapaore nowa susuwa auna gege okowata, tumo diyao Abraham mene taung aingso oko kapao aune nasani nauna, te weso nuna ago nasani tumo diyaora nagibo deka auna papatinowa, susuwa aeno Abraham mene gitau yao maung nunae yena ara.

Tuwa Bayau mene Abraham nung tumo diyao nuna-una eno tawing sero sero auna maung yaise senu tau yena.

¹³ Tuwa Bayau mene Abraham aune saisibuna nuna tawing sero sero mamono yarineya auna ge nung eno senu tau yena. Awiya sao tauyao ge dimaora okowata,

tumo diyao nuna-una teng nung emo pewayao ayero sinasani aeno yena ara. ¹⁴ Arare nona awong eno pugari senu tau yena awiya sao tauyao ge dipunowa aeno pugati siya, awiya tumo diyao naname mene me aung yatija. Nupema nona pugari senu tauyena auna ge awiya me aung yatija. ¹⁵ Noeno okowata, sao tauyao ge Mose mene gaena amimene nona awiya name eno oko pugariniyata, pasena naname gege keregai Tuwa Bayau mene auna abena pugariniya. Sao tauyao ge awiya aung siya, awiya nung pasena naname auna abena oko pugatiya. ¹⁶ Arare nona name eno pugari senu tauyena awiya tumo diyaora gege kasa yariniya. Nona pugari senu tauyena awiya Abrahamna saisibuna name apakana amimene pumanane naname yore yaise sero Tuwa Bayau mene mono pumao nuna gege eno name eno ayero yariniya. Yuda emo sao tauyao ge dipunasani nung tumo didinowa awong apakana aeno gege oko, Abraham mene tumo diyaora nagibo patina dekaongka awiya papatinonane name eno dema ayero yariniya. ¹⁷ Auna ge gayao zo eyero mitiya, "Ning emo daigairo auna gitau yao maung yasese sewang yasa." Sao tauyao ge awiya Tuwa Bayaura ditira atu tauyena. Arare Tuwa Bayau nung magayao awiya uwai seka yaese sero giro kara yariniya, arita mani awiso aungna atu sai kasa yarineya, nung awiya Abraham mene tumo didinasani nauna. ¹⁸ Tuwa Bayau mene Abraham eno eyero sena, "Saisibuna nina yowangsa ine witao kasa yarineya." Ayero senu ge awiya niginu me ine oko yena, arata saineba ayero sero mani pugari senu tauyena awiya tumo didinasani emo dubu daigairo auna gitau yao maung yena. ¹⁹ Be aune nung kara dawang nuna 100 nugu yena, arare taung nuna wosao, nupema Sara nung wagaung mani pumao ine teng oko, taung nunato wosao awiya gosinasani saineba tumo diyao nuna oko besena. ²⁰ Arare nona ago pugaora ge Tuwa Bayau mene nung eno sena awiya nigiro tumo diyao besero dubo eto oko yena. Aung ara. Nung tumo diyao nuna-una teng tau yero nasani Tuwa Bayau bowi nauna. ²¹ Nung eyero giro baingtina, "Tuwa Bayau nung mani zo na eno pugari sesi tauyetiya auna me awiya nuka nune na eno tamariniya." ²² Abraham nung tumo diyaore nauna, arare "Tuwa Bayau mene giro nung emo pewayao ayero sena." ²³ Ge ayero gaewa amimene Abraham gege oko gauna. ²⁴ Ge amimene name dema gapuniya ara. Nung Tuwa naname Yesu magayaora atu uwenu seka yena, Tuwa Bayau awiya tumo diyanane nung name dema giro emo pewayao ayero sariniya ara.

²⁵ Tuwa Bayau mene Yesu awiya pasena naname eno daya magayaise sero iwora waweng pugaina. Nupema name emo bauno pewayao nanenese sero nung Yesu magayaora atu uwenu seka yero iropuna ara.

5

Tuwa Bayau mene name emo bauno pewayao ayero sena.

¹ Pewayaoa susuwa Abraham mene tauna awiya mitiya, arare Tuwa Bayau mene name tumo diyao naname-una teng pewayao ayero senu giro Yesu Kristora magayao amimene name Tuwa Bayaura monone yero nonane ara. ² Tuwara aodiyaora atu yero nonane auna nagibo awiya Yesu mene tauna. Ayero nete Tuwa Bayaura simao waegaore awiya kasa daung yai name simao waegaore nuna-una mani yari sero tumo didinasani yawa yawa yero nonane ara. ³ Awiya gege oko, yaya-biyaya tapunasani yawa yawa yero nonane. Noeno oko, name eyero gosinonane ara: Name yaya-biyayare nasani tau yaora putoung tapunonane. ⁴ Tau yaora putoung tapunonane Tuwa Bayau mene gosinoi iwaing yero noiya. Tuwa Bayau gosinoi iwaing yero noi simao waegaore nuna-una mani yanese sena ge auna me tumo didinasani diya yero nonane. ⁵ Ge auna me tumo didinasani diya yero nonane auna meng gao oko mitiya. Noeno oko, Oweno name eno pugaina amimene Tuwa Bayaura dubora mono awiya keregatinoi gosinonane. Arare nona name eno pugari senu tauyena awiya oko yangduwariniya ayero sero dubo dekaongka yero nonane.

⁶ Name iwaing yaora putoung aung nasani naungwane be aune Kristo nung be nuna bunu pasena mani name eno maganasani name sorero punga ara. ⁷ Name eyero gosinonane: Emo zo mene emo pewayao zo eno yero abena magayari sarinita? Aung ara. Emo dekaong dekaong mene tau yero emo iwaing zo eno abena magayari sarineya. ⁸ Arata Tuwa Bayau mene zo eyero nasani dubora mono nuna bainakama name eno keregaina. Name pasena mani yero nasani naungwane be aune senu Kristo mene name eno yero abena magayena. ⁹ Nung name eno magayero yu nuna yasagainu name pewa yewangne. Awiya gege oko, be bainana atu name Tuwa Bayaura tini kapaora atu sorero puro дума dero kora yero baingtariniya, awiya gosinonane me yero noiya. ¹⁰ Name Tuwa Bayau iwo nasani naungwane be aune Mani nuna mene name eno maganasani Tuwa Bayau aune name aune puro pu dekaongna gainu otao yewangne. Awiya gege oko, name Tuwa

Bayau aune otao yero nonane giro Mani nuna mene nao seka puro nasani name Tuwa Bayaura tini kapaora atu sorero pumariniya, awiya gosinonane me yero noiya. ¹¹ A gege oko, Tuwa naname Yesu Kristo mene name Tuwa Bayau aune dema pugainu otao yero nonane, susuwa aeno name yawa yawa bainakama yero nonane ara.

Adam mene magayaora nagibo tauna, arata Yesu mene zo naora nagibo tauna.

¹² Arare eyero ganene. Gitau gatau otu emo dekaongka mene pasena tauna. Pasena amimene tawingna atu kasa yena, arare pasena mene magayao puro bunu kasa yena. Magayao awiya kasa yero emo bauno apakana auna tame witina. Noeno oko, name apakana pasena yewangne. ¹³ Mosera sao tauyao ge mene oko kasa yaore pasena mene gitau kasa yero tawingna mitauna ara. Arata sao tauyao ge aung awiya pasena zazagao ine teng oko. ¹⁴ Arata saineba, magayao mene Adamna-una atu zayero emo bauno apakana auna emo tuwa ine yero awong papatinasani naunu magayero butunawe duwa Mose sao tauyao ge pugaina ara. Emo bauno ena mene Adam nung Tuwara wini ge zo dena pasena awiya oko yao yewa. Arata saineba, magayao mene nunae-una kasa yenu mamagayewa. Adam nung magayaora nagibo awiya tapunasani ago naora nagibo tamao emo kasa yaise sao auna etotoma yaine yena ara. ¹⁵ Arata Tuwara ao-diyao mono iwaingne mene Adamna ge dao aune teng oko yariniya. Emo dekaongka ge dao eno daigairo mene mamagayewa ara. Orata Tuwa Bayaura ao-diyao mono iwaingne mene Adamna ge dao awiya daigatinoiya. Tuwa Bayau mene emo dekaongka Yesu Kristo auna soremao eno yero ao-diyao mono iwaingne nuna bainakama emo bauno daigairo naname-una tebeba pugainu kasa yena. ¹⁶ Enaba Tuwa Bayaura mono iwaing arata enaba awiya ge dao emo, arare susuwa nunato dekaongka oko ara. Susuwa nunato awiya zora ewe zora ewe. Emo dekaongka pasena yenu Tuwa Bayau mene giginu kowara gerao yena. Arata emo bauno daigairo pasena yero nonane awiya Tuwa Bayau mene mono iwaing nuna eno name pewayao ayero sero noiya. ¹⁷ Emo dekaongka mene ge denu ge dao nuna-una eno magayao kasa yenu emo bauno mamaga yero nonane ara. Orata emo dekaongka Yesu Kristo mene buro yena, buro auna abena amimene kasa yero ge daora abena daigatinoiya. Arare name Tuwa Bayaura ao-diyao bainakama aune mono iwaing nuna-una eno pewayero

naora maung yero narinenane, name amimene buro Yesu Kristo mene yena auna eno nao me iwaing pumarinenane.

¹⁸ Arare susuwa eyero mitiya era. Emo dekaongka mene ge denu emo bauno apakana kowara gerao yewangne, deka ayero emo dekaongka mene pewa yero naora buro yenu Tuwa Bayau mene name apakana pewayao ayero senu nao topetiro aung yewangne ara. ¹⁹ Emo dekaongka ge dao auna eno emo bauno daigairo mene pasena emo yewa, deka ayero emo dekaongka ge dimao auna eno emo bauno daigairo mene pewayero nonane. ²⁰ Sao tauyao ge oko kasa yaore emo bauno mene tani meko yero nasani nauwa, arata tani meko auna susuwa oko kasa naunu gosinauwa. Arare tani meko nasani nauwa auna susuwa gaya meko yaise sero Tuwa Bayau mene sao tauyao ge pugaina ara. Sao tauyao ge pugainu pasena mene kasa yero baina yenu Tuwa Bayaura a-diyao mono iwaingne mene pasena awiya daigatinasani bainakama yena. ²¹ Awiya noeno oko, pasena mene magayaora nagibo taunu magayao mene emo tuwa ine yero emo bauno papatinaunu mamaga nauwa nenane, narinenane, deka ayero Tuwa Bayaura ao-diyao mono iwaingne mene pewayaoora nagibo tamai, nao me iwaing awiya naname-una atu kasa yero babao gege bautunaise Tuwa naname Yesu Kristo mene buro yena ara.

6

Name Kristo aune dema magayewangne.

¹ Tuwa Bayaura ao-diyao mono iwaingne awiya mitiya ayero sinasani ao-diyao mono iwaingne nuna-una susuwa kasa ye naname-una gatinaise sero pasena nasani nanane teng yarinita? ² Aung ara. Name maganasani pasenana nagibo awiya yangduwangne, arare noeno auna buro nupema yarinene? Name pasenana buro nupema yao teng oko ara. ³ Niye susuwa ewiya gosinowita? Name ge ou suwewa Yesu Kristora-una susuuno nung aune dema magayewangne ara. ⁴ Maung nung simao waegaore nuna-una putoung mene Kristo uweni magayaora atu seka yero iropuna, deka ayero name iropuro nao sekara atu nanenese sero awong name ge ou susunasani Kristo mutewa deka ayero ge ou mene name mutaine yewa aune magayao nuna-una atu susumuwangne ara. ⁵ Name nao seka nonane auna susuwa awiya eyero mitiya: Yesu magayena deka ayero name magayaine yero nuna-una susumuwangne, deka ayero iropuna awiya name dema iropumuwangne ayero niya.

⁶ Eyero nigitinonane ara: Name pasena taung aung yaise o name pasenana sou yero nao eno, dubo matu naname awiya Yesu aune dema i pasaora magayena. ⁷ Zo nung magayariniya amimene pasenana bunao nuna besariniya. ⁸ Awiya gege oko, Kristo aune dema magayewangne, arare nung aune dema narinenane, ayero gosinonane me yero noiya. ⁹ Name Kristora susuwa eyero nigitinonane: Nung magayaora atu seka yero iropuna, arare nupema oko magayariniya. Magayao mene emo tuwa nuna oko yariniya. ¹⁰ Nung magayena awiya pasenana bunao kapari sero be dekaongka gege magayenu aung yena ara. Ora nung yeme niya awiya Tuwa Bayaura yazo de ika gari sero nao gege noiya. ¹¹ Ayero niye nika niyetope gaya eyero yaise: niye magayewa pasenana bunao kapenu Yesu Kristora-una susuuno Tuwa Bayaura yazo de ika gatinasani yero nowa. Gipu ayero yae.

Pasenana sou oko yanene.

¹² Arare pasena mene taung ninnae magayaora gerao auna emo tuwa yari sai ge nuna oko nigae. Ayero nasani taung ninnae mene tani mekora dubo-dubo yero ato sai oko nigae. ¹³ Ayero niye te-wawong taung ipu ninnae awiya buro meko yaese pasenana oko pugae. Tuwa Bayau mene niye magayaora atu uwenu seka yero iropuro yero nowa, arare Tuwa Bayaura burora dopepu. Ayero nasani te-wawong taung ipu ninnae Tuwa Bayau eno diriyegaya etutero naora sou yaese. ¹⁴ Niye sao tauyao ge dimaora oko, Tuwa Bayaura monona atu nowa, arare pasena mene emo tuwa ninnae oko yaese.

Name etutero nao auna nagibora nanenese sao.

¹⁵ Arare name nono yarinene? Name sao tauyao gera oko, Tuwa Bayaura monona atu nonane, arare pasena yarinene? Ayero oko yanene. ¹⁶ Arata niye eyero gosinowita? Niye emo zora soumani yari yero giro nung aune tairo ge nuna dimarinya, awiya niye emo ge dipunowa auna soumani yarinya. Pasena mene emo tuwa ninnae yai, sou nuna nasani nete ago Tuwa Bayau yangdoro ake atu mitasani yaya-biyaya tamao gege tapunarinya. Arata Tuwa Bayau mene emo tuwa ninnae yai, ge nuna diungno sou nuna nete pewa yero narinya. ¹⁷ Niye gitau pasenana sou nasani nauwa. Arata yeme awiya niye ge me susuware gipewa auna teng dubo mene nigiro pupunowa. Arare name Tuwa Bayau eno dange sanene. ¹⁸ Tuwa Bayau mene niye pasenana bunao atu besenu etutero naora soumani yero nowa ara. ¹⁹ Kotumao ninnae oko zawagao, arare ge sinena auna

susuwa gaese sero tani emora-una atu mitiya auna pugairo niye tugata nena. Niye gitau te-wawong taung ipu ninnae tani meko eno diriyegaiwa soumani nuna yenu Tuwara sao tauyao ge dedunasani meko nasani nauwa, deka ayero be yeme eune te-wawong taung ipu ninnae awiya tani etutero naora diriyegaya soumani nuna yai etutero neupu. ²⁰ Gitau pasenana sou nasani nauwa be auna atu etutero naora bunao ninnae-una oko mitauna. ²¹ Niye tani meko nasani nauwa awiya be yeme eune gosineya meng gaore yero niya ara. Tani awiya gitau nasani abena no tamuwi? Tani auna abena awiya Tuwa Bayau yangdoro ake atu mitasani yaya-biyaya tamao gege tapunao ara. ²² Arata yeme ewiya Tuwa Bayau mene pasenana bunao besenu niye soumani nuna yero nowa, auna abena etutero nao nuna pumuwa ara. Arare ago niye nao me iwaing awiya tamarinya. ²³ Pasena mene soumani nuna eno abena pugatinoyia. Pasenana abena awiya Tuwa Bayau yangdoro ake atu mitasani yaya-biyaya tamao gege tapunao ara. Arata name Tuwa naname Yesu Kristo aune taitinonane aeno Tuwa Bayau mene name eno nao me iwaing awiya tebeba pugatinoyia.

7

Nagibo sekawara nao awiya bauno atiro naora sao tauyao ge auna pugairo sena.

¹ Otao mani, niye sao tauyao ge nigiti-nowa, niye aeno eyero sinena. Niye susuwa ewiya giro baingtiniowa: Sao tauyao ge dimao awiya seka gege nasani dimao ara. Magayaora atu aung yero noiya ara. ² Arare bauno zo nung emo nuna seka nai yangduwa ine oko mitiya. Noeno oko, sao tauyao ge mene awongto sikigaina. Ora emo nuna magayai aune sikigao awiya kapariniya. ³ Sao tauyao ge ayero mitiya, arare bauno zo nung yu nuna seka nai yangdoro emo zo atiro nariniya, awiya bauno aeno "nung kuma bauno" ayero sarinenane. Orata yu nuna magayai aune sao tauyao mene awongto sikigaina sikigao awiya kapariniya. Ayero yai aune nung emo zo atariniya, awiya nung kuma bauno ayero oko sarinenane.

⁴ Otao mani, susuwa deka ayao ine ninnae-una atu mitiya. Kristo nung taung aingso nuna magayao eno diriyegaina, arare niye nuna-una atu susupunasani magayaine yero sao tauyao gera sikigao awiya kapero yangduwa ara. Ayero niye maung zora emo bauno yewa ara. Name Tuwara buro iwaing yanene nung magayaora atu seka yero iropuna, arare nuna yero nowa ara. ⁵ Nao matu nasani nungwane be

auna atu pasenana dubo-dubo awiya sao tauyao ge mene iyao nuna pisenu taung ipu naname-una atu buro nuna nasani nauna. Name eno ayero naunu magayao tapunasani naungwane ara. ⁶ Arata yeme zo name Kristo aune dema magayaine yewangne sao tauyao gera bunao kapenu yangduwangne, arare bunao nuna kapenu sao tauyao ge gayao mitoiya auna nagibo matu awiya yangdoro Owenona nagibo sekawara atu nasani Tuwa Bayau sou yero nonane ara.

Pasena mene name gera yena.

⁷ Aeno no sarinenine? Sao tauyao ge awiya meko, ayero sarinenineta? Awiya aung ara. Arata sao tauyao ge aung siya, awiya na pasenana susuwa oko giro baingtatena. Sao tauyao ge mene ge zo ewiya name eno keregatinoiya ara: "Ning emo zora nona eno dubo-dubo oko yase." Sao tauyao ge awiya oko mitao yati siya, awiya nona eno dubo-dubo yao auna susuwa meko awiya oko gatena. ⁸ Sao tauyao ge amimene nagibo gatenu pasena mene dubo nana awiya uweni dubo-dubo susuwa giti kasa yena. Na gitau sao tauyao ge oko gao nasani naungwa be aune pasena nung magayao ine yero mitauna ara. ⁹ Na gitau sao tauyao ge aung iwaing nasani naungwa ara. Arata ago sao tauyao gera osina zo mene na taunu pasena mene dubo nana-una atu seka yero iropunu na emo ititi magayao mene naine yewang. ¹⁰ Sao tauyao gera osina mene nao me na eno pugaise sao amimene kapetegairo na magayanese gerena. ¹¹ Noeno oko, sao tauyao gera osina mene nagibo gatenu pasena mene nagibo awiya papatinasani na etegairo denu magayao ine yewang ara. ¹² Sao tauyao ge mene oko, pasena mene na denu magayao ine yewang, arare eyero gosinonane: Sao tauyao ge awiya pasena aung dang gege ara. Nupema sao tauyao gera osina dekaong dekaong awiya Tuwa Bayau mene pugaina. Ge amimene nagibo me gipinasani emo sorepunoia. ¹³ Ayero sao tauyao ge iwaing mene na magayanese gerena, ayero nita? Awiya aung ara. Sao tauyao ge oko, pasena mene na dena ara. Pasena awiya nona meko awiya ganenese Tuwa Bayau mene senu pasena mene sao tauyao ge iwaing auna mokora atu kasa yero na magayanese gerena. Ayero yenu sao tauyao ge mene pasenana susuwa memeko-mameko awiya kasa daung yai ganenese sero keregaina.

Moko naname-una atu susuwa etobe mitowato.

¹⁴ Name eyero gosinonane ara. Sao tauyao ge awiya Tuwa Bayaura nona. Arata na awiya tawingna osina. Na pasenana soumani yero ge nuna diungno buro nuna

yero nona. ¹⁵ Na yao nana maze gosinona ewera ine yero noiya. Na nao zo yari aratapu nasani nona arata nao awiya yangdoro oko yao yero nona. Nupema nao awang sinona awiya yero nona ara. ¹⁶ Nao awang sinona nao awiya nupema nasani aune sao tauyao ge awiya iwaing auna susuwa keregatinona. ¹⁷ Arare nao meko yero nona awiya kotumao nana-una oko, pasena mene dubo nana-una atu mitasani na ato sero ago-kuwiyo yero noi aune yero nona ara. ¹⁸ Na susuwa nana eyero gosinona ara: Moko nana-una atu nao iwaing zo za oko mitiya. Nao iwaingna ge sao ami zo sinona, arata me tamao awiya oko tapunona. ¹⁹ Na nao iwaing yane ayero sinasani oko yero nona, nupema na nao meko oko yane ayero sinona arata yero nona. ²⁰ Pasena oko yane ayero sinasani yero nona auna susuwa era: nane oko, pasena mene moko nana-una atu mitiya auna ato saora yero nona ara. ²¹ Susuwa nana eyero mitiya ara: Nao iwaing yari sinona aune pasena mene nana-una nugu daung yero noiya ara. ²² Na moko nana mene Tuwa Bayaura sao tauyao ge nigiro arataungno yero nona. ²³ Ora taung ipu nana-una atu susuwa zo mitiya amimene dubore kotumao nana aune auna ge dedunoi iwo wina-ye yero nowato. Ayero nasani na buninoi pasenana susuwa mene taung ipu nana-una mitoiya auna bunao emo yero nona. ²⁴ Oiyee, dubo mi-nao bainakama nana-una mitoiya. Pasenana susuwa taung nana-una mitoi magayaora gerao yero nona, auna putoungna atu awe mene na sorero pumariniye? ²⁵ Tuwa Bayau mene sai, Tuwa naname Yesu Kristo mene na sorero pumariniya, arare na Yesu Kristo kotupu nasani Tuwa Bayau bowi yero nona. Arare ge sinena awiya pu dekaongna gairo eyero sane: Na naka natope dubo nana mene Tuwa Bayaura sao tauyao ge sou yero nona. Arata taung nana mene zo pasenana sao tauyao ge sou yero noiya arauwa.

8

Iwaing yao mene Owenona nagibora narineya.

¹ Arare Yesu Kristo aune dema nonane amimene pasenana abena tamanenese sao oko mitiya. ² Noeno oko, Kristo Yesu mene magayenu Owenono nung nao name eno tapunoiya amimene putoung nuna mene name pasenana putoungna atu, o magayaora putoungna atu besenu bunao aung nonane. ³ Dubo matu naname auna putoung mene Mosera sao tauyao ge auna putoung puro wosinu aune sao tauyao ge mene pasenana putoung puro wosari kaputena. Ayero yenu giro Tuwa

Bayau nung nuka nutope eyero nasani dubo matura pasena auna putoung awiya denu wosina. Mani nuna mene emo bauno pasena naname disari magayaise sero iyengtinu tawing emo taung naname ine puro wosina. ⁴ Awiya dubo matura nagibora oko, Owenona nagibora nonane naname-una sao tauyao ge iwaing dimao awiya kasa yero besugaise ayero yena ara. ⁵ Nao matura nagibora nowa awong dubore kotumaore nunae nao matura nao auna mitoiya, arata Owenona nagibora nowa awong mene zo dubo nunae Owenona nao auna mitoiya. ⁶ Zo nung dubo nuna pu nao matura nao auna gariniya amimene magayao tamariniya. Arata zo nung dubo nuna pu Owenona naora gariniya amimene nao iwaingne dubo iwaingne awiya tamariniya. ⁷ Zo dubo nuna pu nao matura nao auna gatinoyia amimene Tuwa Bayau iwo noiya ara. Ayero nasani sao tauyao ge nuna oko dimao noiya. Ayero noiya amimene Tuwa Bayaura ge dimao teng oko ara. ⁸ Nao matura kotumao puro nowa amimene tani zo yaya Tuwa Bayau mene gai teng yao ine oko mitiya.

⁹ Tuwa Bayaura Owenone mene dubo ninae-una mitoiyare, niye nao matura nagibo oko, Owenona nagibora nowa ara. Zo nung Kristora Owenone aung nariniya amimene gerao nuna oko yero nariniya. ¹⁰ Taung ninae mene pasena yero noiya aeno nung magayaora gerao noiya. Arata Kristo mene dubo ninae-una atu mitariniya, awiya Tuwa Bayau mene niye pewayao ayero sai aune dubore ititire ninae mene nao topetariniya. ¹¹ Tuwa Bayau nung Yesu magayaora atu uwenu seka yena auna Owenone nuna mene dubo ninae-una mitariniya, awiya nung Kristo Yesu magayaora atu uwenu seka yena amimene taung aingso ninae magayaora gerao awiya deka ayero inai naore yarineya. Awiya Owenone nuna dubo ninae-una mitoiya aeno ayero yariniya ara.

Owenone ge nigitinowa amimene Tuwa Bayaura mani yero nowa.

¹² Otao mani nana, susuwa aeno name Tuwa Bayau eno abena pугanenese sao mitiya. Orata abena pugao awiya nao matura sou yao okowata. Abena pugao awiya Owenone nagibora nao. ¹³ Niye nao matura ge dipunasani narineya, awiya magayarineya. Arata niye Owenone putoungna nao matura ge darineya, awiya nao iwaing gege narineya. ¹⁴ Tuwa Bayaura Owenone auna ge nigiti nasani nowa amimene Tuwa Bayaura mani awiso yero nowa ara. ¹⁵ Tuwa Bayau nung Owenone niye eno pugaina awiya niye nupema kapetegairo sou buro nasani awang yaore

gege nasani naese oko, mani awiso nuna yero naese niye eno pugaina ara. Owenone putoungna name "Mama iwaing nanae" ayero sinasani yau sinonane. ¹⁶ Name Tuwa Bayaura mani awiso yero nonane ge awiya dubo naname mene sinoi Owenone mene dubora ge soreuno deka ayero sinoiya. ¹⁷ Mani awiso nuna yero nonane amimene nete Tuwa Bayaura wazawa topetarinenane. Awiya Kristo aune dema tairo topetarinenane ara. Tawingna etu nung aune dema yayare narinenane, awiya nung aune dema simao waegaore iwaing auna narinenane.

Ago name emo bauno iwaing nanane aune nona apakana iwaing yarineya.

¹⁸ Uritira simao yawa yawa yaore Tuwa Bayau mene ago keregairo name eno pugariniya amimene tawingna yayare dubo minaore mitiya awiya daigairo baingtariniya. Arare na nona awiya pu dekaongna gairo zota zo baina niye, yero gane asero gari yana teng oko yariniya. ¹⁹ Tuwa Bayaura mani awiso auna susuwa naname kasa daung yai gari sero tawingna nona yena amimene zuti yero anuwing nasani mitowa. ²⁰ Nona yena awong awiya waru diungno meko yewa, awiya kotumao nunae-una oko, Tuwa Bayau mene ayero yaese sena. Awiya awong ayero mitaese oko, tani ewiya diya mitaese ayero sena: ²¹ Nona yena awong dema magayero gungkauwang saora bunao besero eo yero Tuwa Bayaura mani awiso nao waegaore naname-una susumarineya ara. ²² Name eyero gosinonane ara: Be awiya bumaise nona yena apakana amimene bauno zo mani pupunasani yaya taungno oinoiya deka ayero yaya-biyaya tapunasani oero butunowa. ²³ Nona yena awong amimene gege ayero oko yero nowa. Name naka nametope Owenone nonane amimene deka ayero yero nonane ara. Owenone awiya nona benaung giti ipu ewa-gaewa yao ago kasa yariniya auna osina yero noiya. Arare mani awiso nuna yero nonane auna susuwa Tuwa Bayau mene taung aingso naname sorero puro keregaise diya nasani dubo mene oionane ara. ²⁴ Name nona benaung giti ipu ewa-gaewa yao ago pumari tumo diyanelese name sorero puna. Nona me puro nao awiya tumo diyaore nao okowata. Name nona zo puro nasani aune nona awiya pumari sero tumo diyarinenineta? Aung ara. Yemaoko pumuwangne naname yena. ²⁵ Orata nona zo oko pumao nasani aune nona awiya pumari sero tumo diyarinenane, awiya name dubo meko aung monone mitasani aune nona awiya pumari sero diya nasani mitarinenane.

²⁶ Oweno nung deka ayero name turero nonane aeno name sorepunoiya. Name isa nono yero sanane teng yariniye? awiya oko gosinonane. Arare name isa saora kotumao kau nasani dubo mene zi sinonane giro Oweno mene name soreuno isa sinoiya. ²⁷ Oweno nung Tuwara dubu soreuno Tuwa Bayaura aratamao auna teng isa sinoiya. Ayero noi Tuwa Bayau nung emo baunona dubo gosinoiya amimene Owenona ge nig-itinoiya. ²⁸ Name eyero gosinonane ara. Name Tuwa Bayau aratapunonane, name awiya tani benaung giti amimene kasa nasani korayao naname soreuno baingtinoiya ara. Name awiya Tuwa Bayau mene yau sero pumari sero giginu mitaungwane, arare name yausero puna ara. ²⁹ Noeno oko, emo name gitau giginu mitaungwane name amimene Mani nuna ine yanenese giginu mitaungwane. Awiya name metamani nuna ine yanane nung awiya tato kiyongne naname yero naise ayero yena ara. ³⁰ Tuwa Bayau nung gitau name Mani nuna ine yanenese sero giginu mitaungwane auna teng name yausero puro pasena naname disinasani name pewayao ayero sena. Ayero sero aune name siuna ara.

Zo mene name Tuwa Bayaura waweng atu oko sorero pumariniya.

³¹ Ge auna susuwa nono yero mitiye? Tuwa Bayau mene name otao yero noiya, arare zo mene name oko gera yariniya. ³² Nung mani nuna oko sorao name eno magayaise pugaina amimene zamena simena apakana awiya name eno diriyegariniya.

³³ Emo bauno Tuwa Bayau mene gitau yangtagairo puna name awiya awe mene gera pugariniye? Tuwa Bayau mene yarinita? Aung ara. Nung nuka nutope pasena naname disinasani name pewayao ayero sena ara.

³⁴ Awe mene name musu kowara gaora ge sariniye? Kristo Yesu mene yarinita? Aung ara. Nung nuka nutope magayena. Magayena a gege oko, nung magayaora atu iropuro Tuwa Bayaura wawong mera atu mitasani isa mene name sorepu nasani mitoiya.

³⁵ Kristora mono iwaingna atu nona zo nomi mene name sorero pariniye? Dubo minao meneta, yayare naota, niyakoma kaunasani naota, yaya-biyaya tame naota, dora botiyota, bogamasa yero naota, dero bunero yao meneta, dero magayao mene pumariniye? Nona amimene name Kristora mono iwaingna atu sorero pumarinita? ³⁶ Ge gayao zo eyero mitiya auna teng name eno nao ayao awiya yero nowa ara,

Nae emo bauno gerao nina yero nonane susuwa aeno wari be giti awiya nae

dero gera-gaira yero nowa. Lama dero aeryero nowa ayao ine nae eno yero nowa.

³⁷ Arata nona ayao amimene name Kristora mono iwaingna atu oko sorero pumariniya. Aung ara. Name mono pupunoiya amimene name sorepunoi nona awiya puro wosiro baingtitiionane. ³⁸ Arare na eyero gosinona ara: Magayao meneta, nao meneta, angelo meneta, emo tuwa meneta, nona yeme kasa yero mitiya amimeneta, nona ago kasa yariniya amimeneta, nona putoungneta, ³⁹ nona ika mitoiya amimeneta, wese mitoiya amimeneta, nona gewaoko yenu mitowa amimene name Tuwa Bayaura mono iwaingna atu zo za oko batagairo pumariniya. Noeno oko, Tuwa Bayau Tuwa naname Kristo Yesura mono iwaing eno name doedoe yero noiya ara.

9

Paulo nung Yuda emo otao mani nuna eno yayare dubo minaore tauna.

¹ Na Kristora emo mene ge iwao aung ge me sana nigipu. Oweno mene dubo nana-una atu ge nana sorepuni ge me gege sinena era. ² Na Yuda emo otao mani nana eno dubo mininasani dubo nana mene yaya etoko oko tapunoiya. ³ Noeno oko, Yuda emo otao mani nana awong dubo darawa yero Yesu tumo diyaese sinona, arata awong dubo oko darawa nowa, aeno Tuwa Bayau mene awong waru yena. Arare nagibo zo mitati siya, awiya na naka natope waru nunae awiya dipunasani Kristo kaspuro ewe nao awiya teng eo yatena. ⁴ Awong awiya Isreli emo. Tuwa Bayau mene mena gitau otu awong dubu nuna yaese sero yangta gairo puna. Ayero yero nung putoung waegaore nuna awong eno gipena; nung tairo naora ge awong eno pugaina; nung sao tauyao ge awong eno pugaina; nung bowi nasani naora susuwa awong eno gipena; nung nona iwaing awong eno pugari sero senu tauyena; ⁵ aya-ewowo nunae ena mene Tuwara gera gitau yao yero nasani nauwa; Sorao Emo namene nung nona benaung giti auna Tuwa yero noiya amimene emora taung aingso puro kasa yena, awiya dubu nunae-una atu kasa yena ara. Arare Tuwa Bayau nung bowi yao gege yero nanene. Yore.

Gere nowa awong Tuwa Bayaura emo bauno dubu.

⁶ Isreli ena mene Tuwa Bayaura ge awang sewa, arata Tuwa Bayaura ge aung yena, ayero oko sanene. Isreli dubura atu kasa yewa awong apakana amimene Tuwa Bayaura emo bauno me oko yero nasani nauwa. ⁷ Nupema Abrahamna

saisibuna awong apakana saisibuna nuna me oko yero nasani nauwa. Tuwa Bayau mene Abraham eno eyero sena, "Isakara saisibuna nunae gege dubu nina yarineya." ⁸ Ge auna susuwa eyero mitiya ara: Abrahamna yura atu kasa yao awong awiya Tuwa Bayaura emo bauno dubu me okowa. Abraham gitau Tuwa Bayau mene nona ago pugari senu tauyena awiya tumo dina deka ayero Tuwa Bayau nona pugari senu tauyena auna ge awiya tumo didinowa awong amimene gege Abrahamna saisibuna me ayero nowa ara. ⁹ Ge senu tauyena awiya eyao ara: "Dawang zo aung yai aune na ninae-una kapetegairo bumana aune bauno nina Sara mene mani emodi pumariniya."

¹⁰ Awiya gege oko, sao tauyao ge zo Rebekara-una atu dema kasa yena ara. Nung ewowo naname Isakato nauwato Rebeka mesa yenu mani emodi etobe tiyang nuna-una atu mitiwato ara. ¹¹⁻¹² Mani etobe awiya oko kasa yaore awongto aira tiyangna atu mitasani nao mekota nao iwaing oko yao mitiwato be aune Tuwa Bayau mene Rebeka eno eyero sena, "Tato mene metara sou yaise." Awiya Tuwa Bayau sao tauyao nuna tau yaise kotupunasani mani etobe awiya nao nunato-una oko, ara tamao nuna-una gausinasani ge ayero sena. ¹³ Auna ge gayao zo eyero mitiya, "Na Yakobo arataungno pumuwang, arata na Esau awiya iwo yero yangduwang."

Tuwa Bayau nung mono nuna-una teng name kora yero noiya.

¹⁴ Arare nono sarinenine? Tuwa Bayau pore yena, ayero sarinenineta? Aung ara. ¹⁵ Nung Mose eno ge eyero tugata yena, Na emo zo ao-diyari yero giro ao-diyarinena ara. Na emo zo kora yari yero giro kora yarinena.

¹⁶ Arare Tuwa Bayau mene name korayena korayao awiya emora kotumaorata emora gewera-gawera yaora atu oko name korayena. Aung ara. Korayao awiya Tuwa Bayaura mono iwaing gege eno name korayero puna ara. ¹⁷ Tuwa Bayau mene Fero eno ge sena awiya ge bukura atu eyero gayao mitiya, Na nina-una atu putoung nana keregana yazo bowire nana tawing sero babaise sero ning emo tuwa pu-gaingwa ara.

¹⁸ Arare Tuwa Bayaura susuwa eyero gipu: Nung emo zo ao-diyari yero giro a-diyariniya. Nupema nung emo zo dubora dawong zuzari yero giro zuzariniya ara. ¹⁹ Ning ge awiya nigiro enaba nuna eyero na eno sarinesita, "Tuwa Bayau nung emo

baunona dubo auna dawong zuzero aune noeno emo bauno gosinoini meko yero nowi? Nung tani zo yari sai emo bauno mene awang sao ine oko mitiya." Ayero na eno sarinesita, nowa. ²⁰ Emo ning nono yao mene Tuwa Bayau eno ge abena sarinesita? Au mene au yao ai eno eyero sarinita, "Ning noeno na eyero yetesi?" Ayero sarinita? Aung ara. ²¹ Nupema au yao ai mene tawing dekaongka amimene au ena emora, ena pu sinona, ayero sero yai meko yarininita? Aung ara.

²² Tani au yao ai mene yero noiya tani deka ayao awiya Tuwa Bayau mene emo bauno eno yero noiya. Tuwa Bayau nung pasena eno tini kapao pupunoiya auna susuwa o putoung nuna auna susuwa awiya keregari sinoiya, arata saineba, nung emo bauno kowara gerao awiya gera yari nasani mitowa awong awiya mena oko dedunoiya; nung daora be diya yero butunoiya ara. ²³ Awiya gege oko, nung simao waegaore nuna baina awiya dema keregari sero emo bauno mono nuna-una gerao amimene simao waegaore nuna topetanene sero name yangtagairo puna. ²⁴ Emo bauno mono nuna-una gerao awiya name ara. Nung name Yudara dubura atu gege oko, emo Yuda okora-una atu dema yausero puna. ²⁵ Auna ge awiya Tuwa Bayau mene senu porofete Hosea mene gaena awiya eyero mitiya,

Emo bauno dubu na maung oko yao yewang awong awiya emo bauno dubu nana ayero sarinena. Nupema dubu oko kotumao yewang dubu awiya yazo nunae "yo diyang nana" ayero sarinena. ²⁶ Gitau tawing zora emo bauno eno eyero sewang, "Niye emo bauno dubu nana oko," tawing dekaongka auna atu zo yazo nunae "Tuwa etegao auna okowata, Tuwa putoungne auna mani awiso" ayero sarineya.

²⁷ Nupema porofete Yesaya mene wawa sero Isreli emo bauno eno eyero sero gaena, Isreli emo bauno awong wito deung bera yowangsa mitiya ayao ine teng kasa yarineya, arata saineba, Tuwa Bayau mene nunae-una towang atu etoka gege sorero pumariniya. ²⁸ Tuwa nung tawingna atu ge nuna pugaina auna me mena tamai aung yarininya.

²⁹ Yesaya mene ge zo eyero sena,

Uritire tawingne auna Tuwa nung emo we naname oko ao-diyao yero dati siya, awiya name abena meko Sodom napo mene tamuwa auna teng taungno o Gomora awong ine yero gera yero aung-kamore yatenane.

Yuda emo awong iwaing yari sero kaputewa.

³⁰ Arare nono sarinenine? Name eyero sanene: Emo bauno Yuda oko awong iwaing yari sero waura oko yewa amimene iwaing yewa. Tumo diyaora gege iwaing yewa ara. ³¹ Arata Isreli emo bauno awong sao tauyao ge dipunasani iwaing yari sero waura yewa amimene sao tauyao gera teng oko yewa. ³² Susuwa noeno ayero yewi? Susuwa eyao eno: Awong tumo diyaora okowata, nao nunae-una iwaing yari sewa ara. Ayero nasani daba zo* nagibe atu mitina auna atu te nunae gaero zuwewa. ³³ Auna ge gayao zo eyero mitiya, Ewiya gipu! Na Zaiyon nape atu daba zo pugatinena, auna te nunae gayarineya. Daba auna te gaero zuwarineya. Arata zo nung Daba awiya tumo diyariniya amimene oko meng gariniya.

10

Isreli emo bauno mene tumo diyaora nagibo awang sewa.

¹ O ge nigao otao mani nana, Yuda emo otao mani nana iwaing yaese dubo nana mene aratapu nasani awong kotungno Tuwa Bayau eno isa sinona ara. ² Awong Tuwa Bayau sou yari sero putoung nasani nowa awiya gosinona amimene sinena. Arata awong nagibo me sisigatinasani aune yero nowa. ³ Nagibo Tuwa Bayau mene name giro pewayao ayero sinoiya, nagibo awiya sisigatinowa, arare nuka nuyetope iwaing yari sero nagibo zo kau yero nowa. Awong pewayaoara nagibo Tuwa Bayau mene tauna awiya awang sero yangduwa ara. ⁴ Sao tauyao ge Mose mene gaena awiya butunawe Kristora auna atu besugainu aung yena, arare tumo diyaore nonane awiya Tuwa Bayau mene gosinoi pewayero nonane ara. ⁵ Mose nung ge zo eyero sero gaena, "Emo zo nung Tuwa Bayaura benaungna atu pewa yari sero sao tauyao gera nagibo etutero nariniya amimene nao tamariniya." ⁶ Arata tumo diyaore nasani pewayaoara nagibo auna ge eyero mitiya, "Ning dubo nina mene eyero oko sase, 'Awe mene uritira witariniye?' (Awiya witiro Kristo taungno puro wosao ara.)" ⁷ Nupema dubo nina mene eyero oko sase, 'Awe mene kowara wosiro baungno magayaora-una babariniye?' (Awiya Kristo yuno puro witao ara.)" ⁸ Ayao okowata, ge bukura atu eyero sero gayao mitiya, "Ge awiya ake atu oko mitiya, awiya begiti nina-unata moko nina-una atu mitiya ara." Awiya tumo diyaora ge tugata-magata yero nonane aeno sao ara. ⁹ Ge

sero butunonane auna susuwa eyao era: Ning begiti nina mene "Yesu nung Tuwa nana" ayero sinarinesa, nupema dubo nina mene "Tuwa Bayau mene Yesu magayaora atu uwenu seka yena" ayero iniro taka sarinesa, awiya Tuwa Bayau mene ning sorero puro korayai iwaing yero narinesa. ¹⁰ Noeno oko, name dubo mene iniro taka sinasani pewayero nonane. Nupema begiti mene yazo nuna keregatinasani iwaing yero nonane ara. ¹¹ Ge gayao zo eyero mitiya, "Nung tumo diyarineya amimene oko dubo minarineya, o meng oko garineya." ¹² Yuda emo aune emo Yuda oko aune name awiya Tuwa Bayau mene oko gagausinoiya. Nung dekaongka mene name apakana auna Tuwa naname noiya ara. Name nung yau sinonane auna nung abena name eno mono iwaing tapunasani nona benaung giti pugatinoyia. ¹³ Noeno oko, ge gayao zo eyero mitiya, "Zo nung Tuwa yau sariniya nung awiya Tuwa mene soreuno kora yariniya."

¹⁴ Arata Tuwa yau sao awiya Tuwa oko tumo diyao nowa amimene nono yero nung yau sarinei? Nupema Tuwa Bayau tumo diyao awiya ge nuna dawong mene oko nigao nowa amimene nono yero nung tumo diyarinei? Nupema ge nuna nigao awiya bowi sao emo nuna aung siya, awiya nono yero ge nuna nigarinei? ¹⁵ Nupema bowi sao awiya Tuwa Bayau mene emo oko tugata yero iyengtao yai, nono yero bowi saora burora babarinei? Ge gayao zo eyero mitiya, "Bowi Iwaing sao emora te bewing mene ge nigaora dubo eo yao tapunoyia ara."

Yuda emo bauno mene Bowi Iwaing awang sewa.

¹⁶ Arata emo bauno apakana oko, ena mene gege Bowi Iwaing awiya nigiro dimuwa ara. Yesaya mene eyero sena, "O Tuwa, nae bowi ge nina sero keregaing-wane, awiya awe mene iniro taka seni?" ¹⁷ Arare eyero gipu. Tumo diyao awiya Bowi Iwaing nigaora me ara. Nupema Bowi Iwaing awiya Kristora ge me susuware keregairo sao ara.

¹⁸ Arare eyero sinasani atata nena. Awong ge oko nigao yewita? Aung ara. Awong ge nigiwa ara. Auna ge gayao zo eyero mitiya,

Be nunae-una bewing mene tawing apakana teng yena. Ge nunae mene tawing sero sero kasa yena ara.

¹⁹ Na nupema atata yero sinena. Isreli emo bauno awong ge nigiro susuwa sisigairo kau yewita? Aung ara. Gitau Mose mene Tuwa Bayaura ge zo eyero gaena,

* 9:32: Daba nagibe mitao awiya Yesu eno sewa ara.

Na emo Yuda oko puro kora yana niye dubo mou awong eno yarineya. Emo Yuda oko awong nigao aung awiya yumana aune niye awong eno tini kapao pumarineya.

²⁰ Mose mene gitau ayero senu aune ago Yesaya mene awang yao aung be tau yero Tuwa Bayaura ge zo eyero sero gaena, Na oko kau yao yewa amimene na tamuwa ara.

Na oko kotumao nasani nauwa nunae-una atu

kasa yewang.

²¹ Arata nung Isreli emo bauno eno ge eyero gaena,

Na ge dao emo bauno o dung duware nao emo bauno awiya yumana nana-una bumaya kora yari sero be imoko-kaungkaung wawong garuru yero diya mitona.

11

Isreli emo bauno dubu baina mene Bowi Iwaing awang sewa giro aune Tuwa Bayau mene etoka gege yangtagairo puna.

¹ Na nupema atata nena. Tuwa Bayau mene Isreli emo bauno nuna yangdunuta? Aung nibamu ara. Ayero oko yena. Na deka ayero Isreli emo ara; na Abrahamna saisi-buna auna zo; na Benzaminna dubu auna zo. ² Tuwa Bayau mene gitau emo bauno dubu nuna yaese giginu mitauwa awiya oko yangduna. Arata niye Eliyara ge ungwe bukura atu mitiya awiya oko zazagao yero nowita nowa? Nung Isreli emo bauno dubu baina awiya gera pugatinasani Tuwa Bayau eno isa eyero sena,

³ O Tuwa, awong porofete dubu nina dero aung nasani aita nina kasewa aung yenu na nata nena giro awong na deka ayero dari sineya ara.

⁴ Ayero senu Tuwa Bayau mene ge abena ge no sero kapetegaini? Eyero sena, Aung ara. Na emo 7,000 dubu nana yaese sorewang awong tuwa etegao yazo Beal nuna-una oko koinggao yewa.

⁵ Arare be yeme eune deka ayero Tuwa Bayau mene mono iwaing nuna eno Yuda emo bauno ena yangtagairo punu nowa. ⁶ Awiya nao nunae-una okowata, mono nuna-una ayero yena. Nao nunae-una yatiya, awiya mono mene me oko yatiya.

⁷ Ayero nono sarinenine? Isreli emo bauno apakana awong nona me tamari sewa awiya tamuwa, ayero sarinenineta? Aung ara. Tuwa Bayau mene ena awigairo puna amimene gege tamuwa ara. Arata dubu baina awiya ge dero didigaiwa giro

senu ziyo tau yewa ara. ⁸ Arare ge eyero gayao mitiya, Tuwa Bayau nung dubo nunae sisigaina ara.

Diti moko nunae senu sikiuna.

Nupema dawong nunae uwe zuzena.

Ayero yenu nasani nauwa deka ayero nowa ara.

⁹ Dawidi mene ge zo eyero gaena, Zamena simena nunae mene wao ine o geta ine yero kang gairo mitaise.

Ayero yai naya abena nunae kasa yaise.

¹⁰ Diti moko nunae guma yai nai kau yae.

Poza awena ini singpai poza gurutu sero singpari-singpari nasani nao gege nae.

Tuwa nung emo Yuda oko awiya sorero puna.

¹¹ Arare atata yero sana nigipu. Isreli emo bauno dubu baina zuwewa amimene zuwero meko yero baingtiwita? Aung ara. Awong Tuwara korayao awiya awang sewa, arare korayao awiya emo Yuda okora-una kasa yena. Awiya emo Yuda oko mene Tuwara korayao topetaya Isreli emo awong korayao awiya pumari dubo-dubo yaese ayero kasa yena. ¹² Ayero yero gaga sao nunae mene tawing sero gera zamena simena tauna, nupema putoung nunae wosina aeno emo Yuda okora-una gera zamena simena kasa yena, arare nete awong apakana Tuwara korayao topetaya gera me bainakama kasa yariniya.

¹³ Niye emo Yuda oko, niye eno ge ewiya sana nigipu. Na niye emo Yuda oko auna aposolo ninai yero nona amimene buro nana awiya yawa yaware yero baingtiti-nona. ¹⁴ Awiya Yuda emo otao mani nana ena mene korayao pumari dubo-dubo nete pumaese ayero yero nona ara. ¹⁵ Tuwa Bayau mene Isreli emo bauno yangdunu aune tawing sero sero emo bauno mene Tuwa Bayau aune dema otao yewa. Arare Tuwa Bayau mene Isreli emo bauno nupema pumai aune awong magayaora atu seka yero iropao ine yarineya. ¹⁶ Ma seka awiya gitau maingkoka puro Tuwa eno pugairo isa sinonane nuna noi aune ma ena bure apakana awiya deka ayero nuna yero noiya ara. Deka ayero i tatai mene Tuwa Bayaura gerao mitariniya, awiya bowang nuna deka ayero gerao nuna mitariniya.

¹⁷ Emo bauno Yuda oko mene Yuda emo baunona masi pumuwa auna susuwa i oliwa* auna pugairo sana nigipu. Tuwa Bayau mene i oliwa zora bowang ena kapero yangdotinasani auna isora atu i oliwa zo eu atu kasa yao auna bowang awiya kapero puro buro iso deka auna

* 11:17: I oliwa. Oliwa susuwa awiya Abraham. Oliwa bowang awiya Yuda emo bauno. Bowang ewe atu puro buro susumao awiya name emo Yuda oko.

atu susuunu, i auna tatai mene gawi pugainu bairo tauyena ara. Dek aine ning bowang zo eura maze puro buro susuunu bayasare aeno ¹⁸ bowang mamatu awiya oko gasa wosao yai ning taung puro witasé. Ayero yosi sero, ning eyero gi. Ning kara bowang mene tatai oko uninosa. Tatai mene ning uninowa ara. ¹⁹ Ge sesena auna ning abena enaba nuna eyero sarinesita nowa, “Tuwa Bayau mene na awiya puro susumari sero bowang matu kapero yangduna ara.” ²⁰ Ayero sinesata Tuwa Bayau mene awong ge me nuna oko tumo diyao yewa aeno awong kapero yangduna. Arata ning awiya tumo diyao nina-una dopao masi nunae puro dodopinesa ara. Arare ning taung nina oko puro witasé. Awiya gege oko, etutero neu. ²¹ Tuwa Bayau nung oliwa bowang nuna oko ao-diyao yena, deka ayero nung ning oko ao-diyariniya. ²² Arare ning mono iwaing nuna aune kokoni yao nuna aune awiya kotungno gi. Kokoni yao nuna-una me awiya ge yangduwa auna-una atu kasa yena, arata mono iwaing nuna-una me awiya nina-una atu kasa yariniya. Ora ning mono iwaing nuna oko puro narinesa, awiya nung ning kapero yangduwariniya. ²³ Ayero Yuda emo ena i bowang matu ine awong ge dao nunae awiya yangduwarineya, awiya Tuwa Bayau mene awong masi matura atu susumari yero giro kara teng susumariniya. Putoung awiya nuna-una atu mitiya. ²⁴ Ning emo Yuda oko awiya i oliwa zo oko samo yao auna atu bowang kapao ine ara. Ning awiya oliwa bowang kapero puro buro oliwa samo yao auna susumao ine ara. Ora Yuda emo awiya awong oliwa samo yao ine ara. Arare Tuwa Bayau mene oliwa samo yaora bowang mamatu kapero yangduna awiya nupema puro masi nunae-una matura susumari sero nete waura oko yariniya.

Yuda emo bauno awong nete ago gera mokora toiro aung yarineya.

²⁵ Ge nigao otao mani nana, niye dau yero kotumao ninæ auna desetiro “nae nigaore” ayero sowi sero susuwa zo pungyero mitoiya ewiya keregana nigipu. Isreli emo bauno ena awong ziyo tau yero nowa. Awiya ayero naya emo Yuda oko dubu baina awong gera mokora ²⁶ towaya teng yai aune Isreli emo bauno dubu baina amimene iwaing yarineya. Ge eyero gayao mitiya,

Zaiyon nape atu Korayao emo zo kasa yero Yakobora saisibuna auna meko nunae tunai baungno aung yarineya.

²⁷ Na pasena nunae disana aune tairo nao nana awiya tau yariniya ara.

²⁸ Isreli emo bauno awong Bowi Iwaing awang sero Tuwa Bayau eno iwo yero nowa auna me nuna awiya niye emo Yuda oko auna-ina buna. Arata nupema yangtagairo pumao auna awiya awong Tuwa Bayaura mani awiso yero nowa. Noeno oko, Tuwa Bayau mene aya-ewowo nunae eno ge senu tau yena. ²⁹ Arare awong mani awiso nuna yero nowa, noeno oko, Tuwa Bayau nung awong yausero gao yena, awiya oko nuwegariniya. ³⁰ Niye emo Yuda oko mene gitau Tuwa Bayaura ge awang sinasani nauwa. Arata yeme zo Yuda emo mene Tuwa Bayaura ge awang sineya aeno Tuwa Bayau mene niye mono pupuniya. ³¹ Dek ayo Yuda emo mene Tuwa Bayaura mono ninæ-ina kasa yena, mono deka ayao mene yeme nunæ-una atu kasa yaise Tuwa Bayau mene gigina auna teng awong ge nuna awang sinowa. ³² Tuwa Bayau mene emo bauno apakana ge nuna awang saese gigina. Arare mono nuna-una gege iwaing yarineya.

Name Tuwara yazo de ika ganene.

³³ Abaunaya! Tuwa Bayaura gaore kotumaore nigaore nuna awiya wito kuru ine mitiya. Sao aung yao nuna-una susuwa awiya emo mene gao ine oko mitiya. Dek ayo buro yao nuna-una nagibo awiya emo mene gao ine oko mitiya.

³⁴ Tuwara dubora ge mitiya awiya emo awe mene nigini?

Ora emo awe mene kotumao nung eno pugaini?

³⁵ Arita emo awe mene nung eno gitau nona zo pugainu aeno abena pugariniye?

³⁶ Aung ara. Noeno oko, nona apakana nuna-una atu butunoiya, nupema putoung nuna-una atu kasa yero noiya, deka ayero nuna-una atu babao gege bautunoiya. Arare bowi yao gege yao awiya nuna-una atu susuuno mitao gege mitaise. Yore.

12

Name taung aingso naname awiya Tuwa Bayau eno zawing sero puganene.

¹ Ge nigao otao mani nana, Tuwa Bayau mene name eno mono pupunoiya awiya gosineupu aune wini ge zo sana nigae. Niye oko magayao seka miteyaka keune taungne dubore ninæ awiya zawing pewayao Tuwa Bayaura gerao ayero sero pugaipu nung gai iwaing yae. Emimene sou buro ninæ me niya era. ² Nona duru tawingna auna gerao oko yero neupu. Niye dubo kotumaore ninæ pu Tuwara una gatinasani neupu, Tuwa mene dubo kotumaore ninæ zawagae. Ayero yai aune tani iwawaing etutero nao, o nao Tuwa Bayau mene gosinoi iwaing yero noiya, awiya teng garineya.

Zo nung burora putoung nung eno pugao auna teng yaise.

³ Tuwa Bayau mene na eno mono iwaing pupunasani buro na eno pugaina, susuwa aeno na ninae-una emo bauno apakana aeno wini ge eyero sinena. Zo nung nuka nutope gai witao oko yaise. Tuwa Bayau mene tumo diyao nina auna eno burora putoung zo ning eno pugaina awiya puro daigatinasani oko yase. ⁴ Eyero gipu. Taung naname dekaongka nung soremao nuna daigairo mene buro dekaongka oko yero nowa. ⁵ Dek ayoero name buro ewe-pape yero nonane, arata saineba Kristora-una daigairo mene pu dekaongka gati-nonane taung dekaongka yero noiya ara. Arare name taung dekaongka auna susu-uno te-wawong nuna ine yero nonane. ⁶ Ge burora putoung ewe-pape awiya mono iwaing name eno puna auna teng puro nonane ara. Arare auna teng buro yanene. Awiya zo nung Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregaora putoung mitiya amimene tumo diyao nuna-una teng saise. ⁷ Zo nung soremao burora putoung mitiya amimene soremao buro awiya teng yaise. Zo nung gipao burora putoung mitiya amimene gipao buro awiya teng yaise. ⁸ Zo nung wini ge saora putoung mitiya amimene wini ge saise. Zo nung mono pumao buro yaora putoung mitiya amimene otao nuna iwaing yaise gege kotupunasani buro awiya yaise. Zo nung gitau yaora putoung mitiya amimene buro awiya tau yero yaise. Nupema zo nung bayao buro yaora putoung mitiya amimene buro awiya dubo eo yaore yaise.

Dubo mene mono iwaing paora ge.

⁹ Mono pao awiya taung mene gege oko yae. Tani meko benaung giti awiya bauta popoti nasani tani iwawaing awiya iniro taka sepu. ¹⁰ Niye otao-gamao me yero wina-ara tapunasani neupu. Wina-soreung yari aratapu nasani neupu. ¹¹ Bereya yao yangdoro putoung neupu. Yo iropai Tuwa sou yari sero gewera-gawera yepu. ¹² Nona ipu ewa-gaewa yao uritira atu pumarinenane awiya kotung-kotung nasani yawa yaware neupu. Yayare dubo minaore auna mokora atu tau yero neupu. Isa buro awiya ozaung-zaung nasani neupu. ¹³ Tuwa Bayaura emo bauno dubo nona kau yero naya giro soreuno pugaipu. Esewa kasa yawa dubo eo yero kopa yero kora-makora yepu.

¹⁴ Niye dero tunarineya awong awiya Tuwa Bayau mene gao yaise isa sepu. Be ninae-una atu waru ge okowata gao ge gege mene kasayaise. ¹⁵ Emo bauno yawa yawa yero nowa awong aune dema yawa yawa yepu. Nupema emo bauno dubo mininowa

awong aune dema dubo minipu. ¹⁶ Niye yozaore neupu. Niye nika niyetope gaya oko witao yaise. Emo bauno wosao aune dema neupu. Niye nigao ninae oko paso diyae. ¹⁷ "Pasena na eno yetiya abena yane," ayero oko sae. Tani emo bauno mene gosinowa iwaing yero noiya, awiya yari arataungno neupu. ¹⁸ Emo bauno dubu giti aune dema monone nari saya nigarineya auna teng neupu. ¹⁹ Otao mani, pasena niye eno yaya auna abena oko yae. Tuwara tini kapao mene abena pugai teng yaise. Ge eyero gayao mitiya,

Pasenana abena pugao awiya buro nana. Abena pugao awiya naka natope pugarinena.

Tuwa nung ayero siniya ara.

²⁰ Niye ge gayao zo eyero mitiya auna teng yepu,

Iwo nina meri apunai giro ma pugai minae; nung ouwe yai giro ou pugai minae. Ning ayero yasa aune nung ning giro meng gae. Meng gao nuna awiya yaya baina iyao moko ziyo nuna-una atu gurutu yao ayao ine ara.

²¹ Pasena mene ning oko puro wosaise. Aung ara. Ning tani iwaing nasani pasena puro wosi.

13

Name gavmanna ge dimanene.

¹ Emo bauno apakana gavmanna ge diungpu. Gavmanna putoung awiya tebeba oko kasa yena. Tuwa Bayaura auna atu kasa yero mitoiya. Gavman neya awong awiya Tuwa Bayaura bera neya ara. ² Arare zo nung gavmanna ge dedunoiya amimene putoung Tuwa Bayau mene pugaina awiya dedunoiya. Ge darineya amimene abena pumarineya. ³ Emo bauno yao nunae iwaing awong gavman oko awang yero nowa. Ora emo bauno pasena yero nowa awong awiya gavman awang yero nowa. Arare ning gavman eno awang yao aung nari sero giro nao iwaing gege ye. Tani iwaing yasa gavman ning gaya iwaing yariniya. ⁴ Gavman awong Tuwa Bayaura soumani ara. Ning soremaya iwaing nasase sao ara. Ora ning pasena yero giro aune gavman awang ye. Noeno oko, awong pasenana abena pugao auna putoung awiya tebeba oko puro yero nowa. Awong Tuwa Bayaura soumani mene pasena mani eno Tuwa Bayaura tini kapao auna abena pugatinowa ara. ⁵ Aeno ge nunae diungno baingti. Awiya abena eno gege awang nasani okowata, moko nina mene ning gera pugoiye sero, ge nunae diung.

⁶ Susuwa aeno niye takis pugatinowa. Noeno oko, awong buro nunae nasani Tuwa Bayaura buro yero nowa. ⁷ Niye nona

emo eno yaese sao awiya teng yepu. Takis pugaese sinowa, awiya takis pugaiyu; kastamna* moni pugaese sinowa, awiya pugaiyu; sou yaese sinowa, a deka sou yepu; yazo nunae de ika gaese sinowa, awiya deka yazo nunae de ika gaiyu.

Dubora mono wina-pung yepu.

⁸ Tawingna nonana abena zo nina-una oko mitae. Abena dekaongka emimene gege mitaise: Dubora mono pumao awiya abena bainane yero mitaise. Noeno oko, zo nung otao nuna eno dubora mono pupunoiya amimene sao tauyao ge teng dipunoiya ara. ⁹ Sao tauyao ge eyero sao mitiya,

Ning kuma oko yase.

Ning emo oko dasa magayae.

Ning ugaing oko yase.

Ning emo zora nona awiya nina yaise dubo-dubo oko yase.

Sao tauyao ge erita ena dema apakana pu dekaongna gairo susuwa baina eyero sao mitiya,

Ning nika nitope aratapunos deka ayero emo ena aratamase.

¹⁰ Dubo monone noiya amimene otao nuna eno meko oko yariniya.

Waegaore nasani etutero naora ge.

¹¹ Ayero yaese sinena, noeno oko, niye be euna susuwa gosinowa ara. Awaora atu seka yero iropaora be nugu niya. Ge zayero nigiwangne auna atu korayaora be imoko ina mitauna. Arata yeme be awiya nugu niya. ¹² Mume aung yari sero ni iya gari sero gori ziwiniya. Arare mumena tani yangdoro waegaora gi bemine wawong naname-una mitai iniro nanene. ¹³ Name waegaore nonane aeno etutero nanene. Ana-bonene meko nasani ou tauyao miniro dau yao, o bauno aune ge tuwaota tani meko yao, o ge matu yaota kotumao meko otao eno pumao, awiya oko yanene. Aung ara. ¹⁴ Tuwa Yesu Kristo mene bemi ninae yaise sero nung taung wori wosogaine yero puro neupu. Ayero nasani nao matura dubo-dubo yao meko auna ge nigao yangdopu.

14

Gera nao nina awiya oko gasa witao yai otao nina-una oko gasa wosao yae.

¹ Zo nung tumo diyao maingko gege puro nasani noiya nung aune dema otaogamao yepu. Arata nung nona zo eno dubo eto yero noita, auna ge oko betae. ² Zo nung kotung-katung aung nona apakana mininoiya. Arata zo nung wo apakana seminiro zawing gege mininoiya. ³ Arare nona apakana mininoiya amimene otao

nuna wo semini noiya awiya gai wosao yai oko tori daise. Dek aine wo semini noiya amimene otao nuna nona apakana mininoiya awiya gai pasena oko yaese. Aung ara. Nung deka ayero Tuwa Bayau mene pungna ara. ⁴ Ning noine mene aune emo zora soumani awiya gera pugarinesi? Nung tau yarinita zuwariniye, awiya emo tuwa nuna-una nona gege ara. Arata nung oko zuwariniya. Tuwa nung soga yai tauyero dopaora putoung nung teng ara.

⁵ Wari be auna susuwa deka ayero mitiya. Zo nung wari be zazagairo awega-ziwega yero zo witao zo wosao ayero sariniya. Arata zo nung wari be sero awiya gosinoiddekaongka ine gege yero noiya. Emo bauno apakana mene ayero yari yero giro kotungno baingtiro aune yaese. ⁶ Wari be zo de ika gatinoyia amimene Tuwa eno ayero yero noiya. Nona apakana mininoiya amimene Tuwa eno ayero yero noiya. Ayero nasani Tuwa Bayau eno dange sinoiya ara. Zo nung wo seminiro noiya amimene Tuwa eno ayero yero noiya. Ayero nasani Tuwa Bayau eno dange sinoiya. ⁷ Naname-una zo mene eyero sao ine oko mitiya, "Nao nana awiya nona nana gege ara, o magayao nana awiya nona nana gege ara." Ayero sao ine oko mitiya. ⁸ Nao awiya Tuwara bera nonane ara. Magayao deka aine Tuwara bera maganonane ara. Aeno name seka naoretta magayaore awiya Tuwara mani awiso yero nonane. ⁹ Noeno oko, Kristo mene magayaore seka naore auna Tuwa naname yari sero magayero nupema seka yero iropuna. ¹⁰ Arare ning noeno otao nina-una nao gosinosa meko noi tori dedunasani sinosi? Ora ning deka noeno otao nina gosinosa pasenane yero noiye? Name apakana Tuwa Bayaura benaungna atu kasa yanane name gera pugairo awega-ziwega yariniya. ¹¹ Ge eyero gayao mitiya,

Tuwa mene siniya, "Na memokoba sinena.

Emo bauno apakana nana-una kokoting garineya ara. Apakana be nunae mene na bowi yarineya ara."

¹² Arare name apakana Tuwa Bayaura-una dopero susuwa naname keregarinane ara.

Otao zora tumo diyao besoiye sero, etutero nanene.

¹³ Arare name kotumao meko otao mani eno oko panene. Name eyero kotumanene. Name otao mani enana dubo nunae sisigatinasani kotumao meko awong eno pumonine sero, etutero nanene. ¹⁴ Na Tuwa Yesu aune dema nona amimene eyero gosinena: Nona zota zo mininasani beingtiro

* 13:7: Soremao Ge zo Matiu 17:25 auna atu mitiya awiya gi.

yao ine oko mitiya. Arata zo nung “nona be-
ingtire awiya miniro beingtire yarinena,”
ayero sinasani saineba minariniya, nung
meba beingtire yariniya ara. ¹⁵ Nona
apakana minao nina mene otao nina gera
yarinesa, awiya ning nung eno dubora
mono oko pumao yero nosa, ayero yariniya.
Otao nina iwaing yaise Kristo mene nung
eno magayena, ning ayero kotupunasani
otao nina awiya nona apakana minao nina
mene gera-gaira oko yase. ¹⁶ Niye nao
iwaing puro nowa awiya emo bauno ena
mene gaya meko yoiye sero, etutero puro
neupu. ¹⁷ Noeno oko, wo ma mene Tuwa
Bayaura nagibora nao auna me oko niya.
Aung ara. Etutero naota dubo iwaingne
naota yawa yawa yero nao Oweno mene
tapunoiya amimene Tuwa Bayaura nagib-
ora nao auna me noiya. ¹⁸ Zo nung nag-
ibo auna ang nasani Kristo sou yariniya,
nung awiya Tuwa Bayau mene gai iwaing
yariniya. Nupema emo bauno mene deka
ayero gaya teng yariniya.

¹⁹ Susuwa aeno name tani yo-ozaore
tapunoiya, o tani gera soga wina-ye yao
tapunoiya, awiya ara tapunasani nanene.
²⁰ Nona apakana minao nina mene buro
Tuwa Bayau mene mani zora-una atu yena
awiya oko gera yase. Wo ma awiya be-
ingtire oko, iwaing gege, awiya me ara.
Arata ning nona zo minasa otao nina zo
mene tani nina awiya gai meko yariniya,
awiya tani yetesa awiya pasena yariniya.
²¹ Ning otao nina-una dubo gera yosi sero,
nung eno kotupu nasani wota ou wainta
nona ena awiya awang yero yangduwasa
teng yariniya. ²² Nona ayao awiya puro
minaota seminiro yangduwao, auna nagibo
gigesa me yetiya, awiya nito Tuwa Bayaura
nona gege mitaise. Kotumao nina awiya
oko yangduwase, nupema emo bauno eno
oko tugata yase. Zo nung nona zo gai teng
yai puro nariniya auna dubo nuna mou
aung iwaing yariniya, nung amimene yawa
yawa yaise. ²³ Arata zo nung nona zo mi-
nari dubo etobe nasani saineba ayero sero
minariniya, nung awiya Tuwa Bayau mene
gai meko yariniya. Awiya noeno okowata,
nung tumo diyaore oko niya. Tani zo tumo
diyao aung teba yanane pasenane yariniya
ara.

15

Name Yesura kotumaora nanene.

¹ Name tumo diyao bainane mene emo
bauno tumo diyao maingkokare nowa
awong awiya soreuno mou nunae diman-
nese sao mitiya ara. Name aratamao
naname-una gege oko nanene. ² Name otao
mani naname eno kotupunasani Tuwara
gera tauyero naese soremanene. ³ Kristo
nung deka ayero kotumao nuna-una gege

oko nasani nauna. Ge gayao zo eyero
mitiya,
Ge meko ning eno sewa ge meko nunae
amimene nana-una tame witina.

⁴ Gitau ge sero gaewa awiya name gera
susuwa nigiro baingtianese ayero yewa
ara. Ge gayao amimene name soremai ya-
yara mokora atu eo yero nona name eno
sao awiya kotung-kotung nasani nanenese
ge awiya gaewa. ⁵ Tuwa Bayau nung inai
tau yaota inai eo yaora maung mene niye
eno deka ayero yai, Kristo Yesura mani aw-
iso me yero nasani dubo dekaongka yero
neupu. ⁶ Ayero nasani dubo tairo Tuwa
naname Yesu Kristora Maung Tuwa Bayau
nung awiya bowi yepu.

*Kristo mene Yuda emo eno gege oko, emo
Yuda oko eno dema buro yena.*

⁷ Susuwa ayero mitiya, arare Tuwa
Bayaura simao waegaore kasa yaise Kristo
mene niye puro otao yena, deka ayero
niye otao wina-ye yepu. ⁸ Na eyao eno
niye tugata nena. Tuwa Bayau nung Yuda
emora aya-ewowo aeno nona pugari senu
tauyena, auna ge nuna awiya me yaise,
nupema Tuwa ge me gege sinoiya awiya
ganenese sero Kristo mene Yuda emora
soremao yena. ⁹ Nupema emo Yuda oko
awong Tuwa Bayau mono iwaing nuna-una
teng nung bowi yaese ayero yena. Ge gayao
zo eyero mitiya,
Aeno na emo Yuda okora-una atu ning bowi
nasani yazo nina de ika yari sero yere
gamarinena.

¹⁰ Nupema ge gayao zo eyero mitiya,
Emo Yuda oko, niye Tuwa Bayaura dubu
aune dema yawa yawa yepu.

¹¹ Nupema ge gayao zo eyero mitiya era,
Emo Yuda oko, niye apakana Tuwara yazo
de ika gaipu witae. Emo bauno dubu
giti awong nung bowi yaese.

¹² Nupema Yesaya mene ge zo eyero
gaena,
Dawidira maung Zesi auna saisibuna zo
nung i osisi ine kasa yero emo Yuda
okora Tuwa yariniya. Aeno emo
Yuda oko mene nung tumo diro nar-
ineya.

¹³ Tumo diyaora maung Tuwa Bayau
nung tumo diyao ninae-una eno yawa
yaware yo-ozaore niye eno pugaise. Ayero
yai aune niye Owenona putoungna desetiro
nona ago pumarinenane awiya tumo
didinasani naya tumo diyao ninae mene
tauyaise.

Paulo buro nuna yena auna ge.

¹⁴ O otao mani nana, na susuwa ninae
eyero gosinona: niye mono pumao ninae
mitiya; niye gera susuwa awiya teng ni-
giro baingtiti nowa; nupema nika niyeto-
pewini ge wina-se yari sero putoung oko

kaunowa, awiya na naka natope susuwa ninae ayero gosinona.¹⁵ Arata sainebe, na kotumao ninae awiya ge enana atu uwari sero ge tauyao ena awang yao aung gainena. Noeno oko, Tuwa Bayau mene buro ge na eno sena.¹⁶ Na emo Yuda oko eno Yesu Kristora buro emo yero nanese sena ara. Arare Oweno mene niye emo Yuda oko auna dubo sayai pewayai na pirisa mene yaine niye Tuwa Bayau eno pugana benaung nuna-una atu zawing iwaing ine yaese sero na Tuwa Bayaura Bowi Iwaing tugata-magata yero nona.¹⁷ Na Tuwa Bayaura buro yero nona awiya Yesu Kristo aune dema yero nona, arare gigena witao niya.¹⁸ Emo ena mene Tuwara buro yewa, auna ge oko sarinena. Aung ara. Yesu Kristo mene na sorepunoi emo Yuda oko ge nigiro dimaese be meneta wawong mene buro yero nona auna ge gege sarinena.¹⁹ Na tani putoungne yero nasani Owenona putoung puro nasani buro nana yero nona, a gege maze sarinena. Na buro nana ayero nasani Yerusalem nape atu zayero Kristora Bowi Iwaing awiya tawing agewara atu tugata yero gegero bautunete buro besugairo Ilirikam tawingna atu kasa yewang ara.²⁰ Ayero nasani na tawing Kristora yazo bowire oko baungno kasa yaora atu Bowi Iwaing tugata yari yo dang-dang yero noiya. Emo zo ziwong pugaina auna tame garo yari oko aratapunona.²¹ Ge gayao eyero mitiya auna teng yero nona,

Ungwe-maungwe nuna awong eno oko yao amimene nung garineya. Awong bowi nuna oko gao amimene nigaore yarineya.

Paulo nung Roma napo giro aune Spen tawingna babari sena.

²² Na susuwa aeno ninae-una bumari sero nasani be giti beu dero dotinasani naungwa ara.²³ Na dawang daigairo ninae-una buro niye gari aratapunona. Arare be yeme eune tawing enana-una atu buro nana aung niya, aeno²⁴ na Spen tawingna babari nasani ninae-una kasa yari kotupunena. Kasa yero niye aune dema yawa yawa nasani maingkoka mitete aune na kora yero iyengtaya Spen tawingna babarinena.²⁵ Arata be yeme eune na Yesura dubu Yerusalem nape atu mitowa awiya moni mene soremari sero Yerusalem nape babari sero nena.²⁶ Noeno oko, Yesura dubu ena Masedonia provins aune Akaya provinsra mitowa amimene Yesura dubu Yerusalem nape atu nowa amimene bogamasa yero nowa awong awiya soremari eo yero sewa tau yena.²⁷ Awong mono iwaing nuna-una ayero yewa. Nupema emo Yuda oko ge nigao awong Yuda emo ge nigao auna abena pugaease sao mitiya.

Noeno oko, Yuda emo mene gitau Tuwara ge, ge awiya ititira wau moni ine, awiya bono yewa emo Yuda oko mene pumuwa. Aeno awong abena taungna nona pugaya teng yariniya.²⁸ Arare moni mene otao ena soremari sewa tauyena auna me kasa yena, awiya naka natope puro baungno pugana aung yai aune na ninae-una buro niye giro aune Spen tawingna babarinena.²⁹ Na Kristora-una atu gao bainakama puro ninae-una bumarinena, awiya gosinena ara.

³⁰ Otao mani nana, niye Tuwa naname Yesu Kristo kotupunasani o mono iwaing Oweno mene naname-una pugatinoyia awiya kotupunasani ge nana ewiya nigipu. Niye na eno Tuwa Bayau isa sinasani na aune dema isa buro tau-tatawara yero nasani na soreungpu.³¹ Na soremaya na Yudaya tawingna babana Tuwara ge dao emo mene na sanari sero yaya Tuwa Bayau mene na awena waweng atu sorero paise, nupema Yesura dubu Yerusalem nape atu nowa aeno moni ewiya pugana pari sero aratamae.³² Susuwa ayero kasa yero babai aune Tuwa Bayau mene nigai, na dubo iwaingne ninae-una buro oregatinasani bisi pumane.³³ Tuwa Bayau dubo iwaing yaora maung, nune niye aune dema naise. Yore.

16

Paulo nung otao mani Roma napora ena awiya arugaina.

¹ Bauno otao naname Fibi mene ninae-una butuni giro susuwa nuna niye eno tugata nena era. Nung Tuwara dubu Senkria nape atu nowa awiya sorepunasani noiya.² Nung ninae-una bumai giro niye nung Tuwara bera butuniya ayero sero kora yepu. Niye Tuwara dubu yero nowa aeno nung kora yepu. Nung nona ena kau yai giro soreungpu. Noeno oko, bauno amimene otao mani ena sou nasani na dema sou nasani noiya.

³ Priska yu nuna Akuila aune, awongto Kristo Yesu buro nuna-una soremao nana etobe yero nowato, awongto awiya arugatinena, awiya sepu nigaeto.⁴ Awongto awiya na eno taung nunato beba gera yewato, aeno na gege oko, emo Yuda oko ge nigao napo sero mitowa nae dubu amimene awongto eno dange sinasani nonane.⁵ Yesura dubu garo nunato-una atu augatinowa emo bauno dubu awiya arugatinena, awiya sepu nigae.

Otao nana Epinitas, nung Asia provinsra emo bauno gitau yero Kristora emo me mena yena, nung awiya arugatinena, awiya sepu nigae.

⁶ Maria nung deka ayero arugatinena, awiya tugata yepu nigae. Nung niye eno buro daigairo yena ara.

⁷ Andronaikasto Zunias dikaing nana etobe nae dema bunewa, awongto awiya arugatinena, tugata yepu nigaeto. Awongto aposolo dubura benaungna atu emo yazore yero nowato ara. Nupema, na Kristora ge oko nigao naungwa awongto Kristora ge zayero nigiwato.

⁸ Tuwara gera otao nana me Ampiliatas nung deka ayero arugatinena.

⁹ Eban nung Kristora burora soremao emo naname, aune Stekis otao nana, awongto arugatinena, awiya tugata yepu nigaeto.

¹⁰ Apelis Kristora emo me nung awiya arugatinena.

Aristobulora awiso awong awiya arugatinena.

¹¹ Yuda emo otao nana Herodion awiya arugatinena.

Nasisasra awiso Tuwara gera nowa awong awiya arugatinena.

¹² Bauno etobe Traifinato Traifosa awongto Tuwa eno buro bainakama yero nowato, awongto awiya arugatinena.

Bauno Pesis nung deka ayero tauyero Tuwara buro yero nauna, nung awiya dema arugatinena.

¹³ Tuwara mani yazore Rufas aune ai nuna nung aya nana ine yena, awongto awiya arugatinena.

¹⁴ Asinkritas, Filigon, Hemis, Patrobas, Hemas aune otao mani nuna aune, awong awiya arugatinena.

¹⁵ Filologasto bauno Zulia, Neria nubanodi nuna aune, nupema Olimp as aune Tuwara dubu nung aune dema yero nowa, awong apakana awiya arugatinena. ¹⁶ Niye nika niyeto Tuwara gera wawong winaini yepu. Kristora dubu napo sero mitowa awong amimene niye arugatinena ara.

Emo ena mene dubu sisigaiwa.

¹⁷ Otao mani nana, ena mene ninana atu gagauso tapunasani Tuwara ge niye eno yemaoko gipao awiya sisigari sero nasani tumo diyao ninnae besari nasani nowa, emo ayao awiya umo yero giro awang sepu. ¹⁸ Emo ayao amimene Tuwa naname Kristo oko sou yero nowa. Awong taung nunnae gege kotupunasaniduboduboyao nunnae sou yero nowa. Ayero nasani emo bauno etegairo ge awena nigaya mege yaise sero ge iwao ge sinasani emo bauno ena tani susuwa giti oko gosinowa awong awiya etegatinowa. ¹⁹ Niye Tuwara ge nigiro dipunowa auna bowi awiya napo sero baungna. Aeno na niye eno yawa yawa nasani eyero yaese niye tugata nena. Nao iwaing awiya giro baingtiti nasani

nao meko awiya awang sinasani neupu. ²⁰ Tuwa Bayau dubo iwaing yaora maung nung be apungkaka Sanda puro wosiro benaung ninnae-una atu pugai te mene pataya pusuparinia ara. Tuwa naname Yesu Kristora mono iwaing mene ninnae-una atu mitaise.

Paulora otao mani ena mene Roma napora emo ge nigao awiya arugaiwa.

²¹ Soremao nana Timoti aune Yuda emo otao mani nana Lusias aune Zeson o Sospata awong niye arugatinena.

²² Na Tetias mene ge ewiya Paulora bera atu nigiro igi gainena amimene Tuwara gera nasani niye arugatinena.

²³ Gayas nung na aune ge nigao dubu apakana nae awiya kora-makora yero noiya amimene deka ayero niye arugatinena. Napora moni diya yao emo Erastoto otao naname Kuatas awongto deka ayero neyato ara. ²⁴ [Tuwa naname Yesu Kristora mono iwaing mene niye apakana auna-una atu mitaise. Yore.]

Tuwa Bayaura yazo de ika yanene.

²⁵ Tuwa Bayau nung Bowi Iwaing sinona auna, o Yesu Kristora ge keregairo tugata yero nona auna teng tumo diyao ninnae soremaora putoung nunna-una mitiia ara. Arare Tuwa Bayaura ge pungyao awiya mitawe dunu ²⁶ be yeme eune ge porofete mene gaewa amimene keregatinia. Tuwa Bayau mitao gege mitoiya amimene ge senu tawing sero sero emo bauno ge awiya nigiro dimaese tugata-magata yero nonane. ²⁷ Arare Tuwa Bayau nung nata kotumao bainakamane noiya, nung awiya name Yesu Kristora-una desetiro bowi yao gege nanane mitaise. Yore.

IGI NAMBA WAN PAULO MENE KORINTI EMO ENO GAENA

Paulo mene Efeso nape atu nasani igi ewiya Tuwara dubu Korinti nape atu nauwa aeno gaena. Paulo mene gitau dawang zore zo ageware Korinti nape atu nasani awong ge tugata-magata nauna. Korinti nape awiya Grik emora nape baina ara. Nape auna atu emo bauno memeko daigairo mene nasani nauwa. Tuwara dubu Korinti nape atu nauwa amimene igi gaero Paulo atata yewa giro nung abena igi ewiya awong eno gaena. Awiya tani memeko ena arita ge ena nunae-una mitina awiya kora yari sero ayero yena ara.

¹ Na Paulo. Na Tuwa Bayaura bera Kristo Yesura aposolo yero nona. Naka arita otano name Sostene ² nato niye Korinti nape atu Tuwa Bayaura dubu yero nowa aeno igi ewiya gainenato. Niye Kristo Yesura-nu susuuno pewa yewa. Niye dubu nuna yaese sero yau sero pungna. Niye eno ayero yenu aune nape sero sero auna emo bauno Tuwa naname Yesu Kristora yazo de ika gatinasani nowa awong aune dema Tuwara dubu yewa ara. Nung Tuwa nunae nupema Tuwa naname dema ara.

³ Maung naname Tuwa Bayau aune Tuwa naname Yesu Kristora bayao monone mene kasa ye niniae-una gairo mitaise.

Paulo mene awong kotungno Tuwa Bayau eno dange sena.

⁴ Tuwa Bayau nung Yesu Kristo eno nasani mono iwaing niye eno pungna, arare na niye kotungno be giti nung eno dange sinona ara. ⁵ Nung niye Kristora-una susuuno nona apakana niye eno pugaina — ge me sero keregaora putoung aune kotumao umezo niye eno diriyegaina, arare na nung eno dange sinona. ⁶ Kristora ge niye eno sewangne, ge amimene niniae-una towang atu tatai pugairo tauyena. ⁷ Arare niye Tuwa naname Yesu Kristo kasa daung yaise diya nasani gera buro auna putoung zo oko kau yero nowa. ⁸⁻⁹ Tuwa Bayau nung Mani nuna Yesu Kristo Tuwa naname nuna-una susumaese sena amimene ge zo sero zo sero ayao nuna-una zo oko mitiya. Nung niye soremari sena. Arare nung amimene kasa yao be nuna-una atu pasena aung dopaese niye soremari tauyero naya be niniae aung yariniya ara.

Korinti emora-una atu gera gagausao kasa yena.

¹⁰ O otano mani nana, na Tuwa naname Yesu Kristora bera ge sana nigipu. Niye gagausero nowa awiya yangdoro kotumao

ninae pu dekaongna gairu dekaongka yai nae. ¹¹ Otano mani, niniae-una towang atu ge kasa yero mitoiya awiya Koloera awiso mene buro na eno sewa nigiwang. ¹² Ge eyao eno sinena era. Niniae-una ena mene eyero sinowi siya, “Nae Paulora emo.” Nupema ena mene eyero sinowi siya, “Nae Apolora emo.” Orata ena mene eyero sinowi siya, “Nae Petorora emo.” Auna ena mene eyero sinowi siya, “Nae Kristora emo.” ¹³ Ae! Kristo nung dekaongka. Arata niye Kristora dubu dekaongka amimene gagausero. Ora na Paulo mene niye eno yero i pasaora magayewingta? Aung ara. Arare niye ena mene noeno, “Nae Paulora emo” ayero sinowi? Nupema niye yazo nana Paulo awiya yau sinasani ge ou suwewita? Aung ara. ¹⁴⁻¹⁵ Na naka natope niye ge ou oko suwao. Awiya niye eyero sowi sero na ayero oko yao yewang, “Paulora yazo yau sinasani ge ou suwewangne.” Na niye daigairo ge ou oko suwao, arare na yawa yawa nena. Na Krispoto Gayas awongto gege maze ge ou suwewang. ¹⁶ Nupema zo kotupunena. Na Stefanara awiso dema ge ou suwewang ara. Arata ena awiya na oko gosinena. ¹⁷ Kristo mene na emo ge ou suwanese oko, Bowi Iwaing sero gipero ayanese sena. Arare Kristora i pasao auna putoung aung yoye sero, na Bowi Iwaing sari sero emo nigao bainane mene saine oko yero nona.

Kristo nung Korayaora Putoung arita Korayaora Nagibo.

¹⁸ Kristo nung i pasaora magayena auna ungewe awiya gera yaora nai papatinowa awong amimene nigitinowa me aung yero noiya. Arata korayaora nagibora nonane amimene zo nigitinonane Tuwa Bayaura putoung yero noiya ara. ¹⁹ Ge gayao zo eyero mitiya era,

Na Tuwa Bayau mene iwaing yaora nagibo emo nigao puro wiwitinowa amimene tamuwa awiya disana aung yariniya. Na emo nigao puro wiwitinowa auna nigao saoyao-oko awiya puro wosarinena.

²⁰ Emo nigao puro wiwitinowa amimene Tuwa Bayaura benaungna atu tauyero dodopinowita? Aung ara. Sao tauyao ge gipao emo mene Tuwa Bayaura benaungna atu tauyero dodopinowita? Aung ara. Tawing euna ge wina-se nasani nowa amimene Tuwa Bayaura benaungna atu tauyero dodopinowita? Aung ara. Tawingna kotumao apakana awiya dau ge. Awiya ganese sero Tuwa Bayau mene susuwa puro pu daung gaina. ²¹ Tuwa Bayau mene niginu teng yenu emo awong nuka nuyetope nigao nunae mene Tuwa Bayaura susuwa tamari sero yewa teng

oko yao yena. Bowi Iwaing tugata yero nonane awiya emo ena mene giro “dau ge” ayero sinowa, arata saineba, Tuwa Bayau mene niginu teng yenu emo ge awiya nigiro puro pu dube gairo nonane amimene zo Tuwa Bayau mene kora yenu iwaing yewangne. ²² Yuda emo mene awong tani putoungne gitau giro aune ge me asari sinowa. Ora Grik emo mene zo awong nigao baina saya nigiro aune ge me asari sinowa. ²³ Nanae mene zo Kristo i pasaora dewa magayena auna ge sinonane Yuda emo awong nigitinowa dubo meko yero noiya, ora emo Yuda oko mene ge awiya nigitinowa dau ge ine yero noiya ara. ²⁴ Arata emo Tuwa Bayau mene yau sero pungna, Yuda emota Grik emo, name amimene Kristora susuwa eyero nigitinonane: Tuwa Bayau mene senu nung korayao naname auna putoung arita korayaora nagibo yero noiya. ²⁵ Emo mene korayaora nagibo Tuwa Bayau mene tauna awiya giro “dau kotumao” ayero sinowa. Arata “dau kotumao nuna” amimene emora kotumao daigatinoiya ara. Orata Tuwa Bayau mene senu Kristo magayena, susuwa awiya giro “kotumao nuna iyangyao” asero nowa. Arata “kotumao nuna iyangyao” amimene emora putoung daigatinoiya.

²⁶ Otao mani nana, niye nono yero newa aune Tuwa Bayau mene niye yausero pungni, awiya kotungno gipu. Emo Tuwara ge oko nigao mene tawingna nigao baina pumari sero aratapunowa, nigao awiya ninae-una etoka gege mene puro nasani nauwa; emo Tuwara ge oko nigao mene putoung pumari sero aratapunowa, putoung awiya ninae-una etoka gege mene puro nasani nauwa; emo Tuwara ge oko nigao mene emo yazore yari sero aratapunowa, awiya ninae-una etoka gege mene emo yazore yero nasani nauwa. ²⁷ Arata Tuwa Bayau mene emo nigao babuzere awong awiya meng gaese sero niye dau ine awiya yau sero pungna. Tuwa Bayau mene emo putoungne awong awiya meng gaese sero niye emo putoung aung ine awiya yau sero pungna. ²⁸ Tuwa Bayau mene nona mitiya awiya aung yaise sero nona wowosigao arita nona emo gosinowa meko yero noiya, arita nona me aung awiya yangtagairo pungna ara. ²⁹ Awiya tawingna emo zo mene Tuwa Bayaura benaungna atu taung nuna puro woiye sero, ayero yena. ³⁰ Arata Tuwa Bayau mene niye Kristo Yesura-una susuuna. Kristo nung awiya Tuwa Bayau mene pugainu nung korayaora nagibo naname yero noiya. Awiya susuwa eyao eno. Nung name korayenu iwaing yewangne; nung name saenu pewa yewangne; nung zuma naname pugairo pasenana bunao besena

ara. ³¹ Arare ge gayao eyero mitiya awiya me yaise, Zo nung bowi ge sari yero giro Tuwara bowi ge saise.

2

Paulo mene Yesu Kristo i pasaora magayena auna ge gege sinauna.

¹ Otao mani nana, na ninae-una kasa yewang, awiya Tuwa Bayaura ge tugata yari sero emo kotumaore mene saine nasani aune oko tugata yewang. ² Na eyero nigiwang tauyenu aune ninae-una bumuwang: Ge kotumao nana-una oko, na Yesu Kristo i pasaora dewa magayena auna ge bowi gege maze tugata yari bumuwang. ³ Na ninae-una buro putoung aung yero dero yawero o awang yaore kotung-katung yao bainane nasani naungwa ara. ⁴ Ayero nasani ge sao nana awiya emo kotumaore mene sinowa ayero saine nasani oko tugata yewang. Aung ara. Na ge tugata naungwa Owenona putoung kasa daung naunu niye ge nana-una me gosinauwa. ⁵ Awiya emora kotumao oko, Tuwa Bayaura putoung awiya tumo diyaease ayero yewang ara.

Tuwa Bayaura Oweno mene kotumao me name eno tapunoiya.

⁶ Arata emo Tuwa Bayaura gera nawe ge nigao emo me yewa awong eno kotumao me keregairo sinonane. Kotumao me awiya tawingna kotumao ine oko ara. Nupema kotumao tawingna emo tuwa aung yarinewa amimene puro yero nowa ayao ine oko ara. ⁷ Nae Tuwa Bayaura kotumao pungyao awiya sinonane. Kotumao pungyao awiya eyero keregaina. Tuwa Yesu Kristo mene name kora yaise sao. Kotumao awiya emo bauno name nigiro simao waegaore puro nanenese Tuwa Bayau mene tawing oko kasa yaore senu tauyena. ⁸ Tawingna emo tuwa nuna-una zo mene kotumao pungyao awiya oko nigiro baingtina. Nigiro baingtatei siya, awiya awong Tuwa simao waegaore nuna aune awiya i pasaora oko dateya. ⁹ Ge gayao zo eyero mitiya, Nona diti moko mene oko gosinowa, arita dawong mene oko nigitinowa, o emora kotumao mene zo oko kotupunowa, nona awiya Tuwa Bayau mene emo bauno nung aratapunowa awong aeno gerena ara.

¹⁰ Nae awiya Tuwa Bayau mene Oweno nuna senu kotumao pungyao awiya keregainu gigiwangne. Oweno nung nona apakana awiya giro wauno aung yero noiya. Tuwa Bayaura susuwa pungyero baingtao awiya dema gosinoiya. ¹¹ Emo awe mene otao nuna-una kotumao gariniye? Emo nung nuka nutope gege

kotumao nuna gosinoiya. Arare deka ayero Tuwa Bayaura kotumao awiya emo zo mene oko gariniya. Tuwa Bayaura Oweno mene nata gosinoiya.¹² Arare name tawing euna oweno oko, Tuwa Bayaura Oweno awiya pumuwangne ara. Awiya nona Tuwa Bayau mene name eno gerena awiya ganenese sero nung Oweno nuna pugainu pumuwangne ara.¹³ Nae nona auna ungwe didinasani nonane, awiya emora kotumaora ge oko sinonane. Ge Oweno mene nae eno gipinoiya auna teng sinonane. Arare Owenona ge awiya Owenona ge mapu auna sinonane.¹⁴ Emo Oweno aung amimene nona Tuwa Bayaura Oweno mene pugatinoiya auna susuwa kau nasani gosinowa ge iwao noi awang sero dotinowa. Awong nona auna susuwa awiya Owenone mene gege nigao ine teng niya ara.¹⁵ Emo Owenone mene nona apakana auna susuwa gosinowa kasa yero noiya. Arata emo Oweno aung mene zo emo Owenone auna susuwa kau yariniya.¹⁶ Auna ge gayao zo eyero mitiya, Tuwa moka nuna-una ge awiya awe mene nigiro baingtiro aune nung teng sero gipero ayero yariniye? Aung ara.

Arata name Owenone mene zo Kristo moka nuna-una ge awiya puro nonane ara.

3

Tuwara buro emo auna ge.

¹ Otao mani nana, na gitau ninae-una atu kasa yero emo bauno Owenone eno ge tugata yero nona ayero niye eno tugata yari sero nete teng oko yewang. Noeno oko, niye emo bauno Oweno aung mene naine nauwa. Arare na niye Kristora mani wuire ine ayero sero ge mani wuire mene nigaine yao teng, awiya niye eno tugata yewang ara.² Tuwara ge ou kuru ine awiya ma tauyao ine, arare na ma tauyao awiya niye eno oko pugao yewang. Na ami mung gege niye eno pugaingwa. Ma tauyao awiya niye minaine yao teng oko. Arata niye yeme eune nona tauyao minaora dema teng oko neya.³ Niye yeme deka Oweno aung mene yaine yero nowa. Niye sepu. Niye tini kapao gere ge matu yaore yero nowa amimene⁴ emo Oweno aung mene yaine yero nowita? Ninae-una ena mene "Na Paulora emo" asero nowa, ora ena mene "Na Apolora emo" asero nowa. Arare ayero sinasani gagausero nowa amimene tebetabe Oweno aung mene yaine yero nowa, aeno sinena!

⁵ Apolo nung emo witao oko. Na Paulo, na deka emo witao oko. Nato Tuwara buro-mani gege ara. Nato Tuwara ge niye eno tugata yewangto nigwiwa. Tuwa mene buro

nato eno sena teng awiya yewangto.⁶ Na Tuwara ge awiya ma mae ine yero dubo ninae-una atu urewang ara. Aune Apolo mene zo mawe-yangzi yena ara. Arata Tuwa mene zo gao noi me kasa yero noiya.⁷ Arare uno-yetero urero ayero noiya nung awiya wosao; nupema mawe buro yero noiya nung deka ayero wosao; arata gao noi me kasa yero noiya Tuwa Bayau awiya witao ara.⁸ Uno-yetero urero yero noiya, arita mawe-yangzi yero noiya, awongto yao nunateng teng dekaongka niya. Burora zuma awiya buro yewato auna teng pugai pumarineyato.⁹ Nato Apoloto awiya Tuwa Bayaura buro-mani gege ara. Ora ninae zo Tuwa Bayaura ma buro ara.

Tuwara buro emo nung ibu yao emo ine ara.

Nupema, niye Tuwa Bayaura ibu ara.¹⁰ Tuwa Bayau mene na eno burora putoung pugaina teng na ibu yao emo me mene yaine nasani ziwong tau-tataware yao urewang dopena ara. Auna tame emo ena mene susuuno ibu gapunowa. Ayao amimene kotung-katung yero yaise.¹¹ Ziwong urewang dopero mitiya awiya Yesu Kristo ara. Emo mene nung zokero yangdoro ayero zo urao ine oko mitiya.¹² Arare ziwong auna tame zo mene ibu yari sero nona tau-tataware yao zuma bainane – golta, silvata, daba owe kakawere – awiya puro ibu iwaing yarinita, nona iyangyao zuma aung – sowangta, yekota, isata – awiya puro ibu yariniye?¹³ Awiya nete be bainana atu ibu yao nuna-una susuwa awiya kasa daung yariniya. Auna atu iyao baina mene ibu yena aune buro nuna auna susuwa keregariniya.¹⁴ Arare emo zo mene ziwong auna tame atu ibu tauyao yariniya, awiya iyao mene ibu awiya awari sero nete sikimai giro emo ibu yena amimene zuma iwaing pumariniya.¹⁵ Orata emo zora ibu awiya iyao mene awero aung yariniya awiya nung zuma oko pumariniya. Nung aung nariniya ara. Nune beba magayai aune iyaora atu sorariniya ara. Arata yao nuna-una me awiya awero aung yariniya ara.

Emo bauno ge nigao awiya Tuwa Bayaura ibu ara.

¹⁶ Niye Tuwa Bayaura ibu yero nowa, o Tuwa Bayaura Oweno mene ninae-una atu mitao-masi yero mitoiya, awiya oko gao mene yaine yero nowa, awiya!¹⁷ Emo zo nung Tuwa Bayaura ibu gera yariniya, awiya nung deka ayero Tuwa Bayau mene nung gera yariniya. Noeno oko, Tuwa Bayaura ibu awiya dang ayero sao ara. Ibu nuna awiya niye ara.

¹⁸ Niye dubo ninae oko etegae. Ninae-una zo nung tawing emora ge nigiro dube pugatinasani nigao nuna gai witariniya, emo ayao amimene nigao awiya dotinasani emo dau ine yero nigao me tamaise. ¹⁹ Noeno oko, tawingna kotumao awiya Tuwa Bayau mene nigitinoi me aung yero noiya. Auna ge gayao zo eyero mitiya era, Tuwa Bayau nigitinoi emo tawingna kotumao puro nasani etegao ge sinowa auna ge mene kapetegairo awong geta mene dumaine yero noiya.

²⁰ Nupema auna ge gayao zo eyero mitiya era, Emo kotumaore auna kotumao awiya piti gege, awiya Tuwa mene gosinoiya.

²¹ Arare niye gagausero tawingna emo nae auna yazo yau sinasani taung ninae oko puro witae. Nona apakana awiya gerao ninae ara. ²² Paulo aune Apoloto Petoro, nae awiya soumani gerao ninae. Tawingna nona apakana, aune nao, aune magayao, aune nona be yeme eune mitiya, aune nona ago kasa yariniya – nona awiya apakana soumani gerao ninae gege ara. ²³ Niye awiya Kristora soumani gerao. Ora Kristo zo Tuwa Bayaura soumani gerao arauwa.

4

Tuwa nung nutope uritira gera buro yero nowa auna susuwa keregariniya.

¹ Niye nae eno gaya Kristora buro-mani arita Tuwa Bayaura ge pungyero mitawe kasa daung yena auna diya dubu yaise. ² Arata diya nung emo tuwa nuna-una ge dimaise sao ara. ³ Arata naka natope eyero sane. Ninaeta emora augao zo mene yao nana-una ge sinasani na puro wosaya na nigana me oko yariniya. Nupema naka natope susuwa nana iwaingta meko i, awiya oko sarinena. ⁴ Na pasena nana zo oko gosinena. Arata na pasena aung nena ayero oko sane. Susuwa nana keregariniya awiya Tuwa nata ara. ⁵ Arare niye susuwa keregaora ato oko sae. Tuwa nung nutope kasa yero nona pungyao mitiya awiya keregariniya. Nupema emora mokora mitiya awiya dema keregairo aung yariniya. Ayero yai aune Tuwa Bayau mene nung nutope emo apakana auna yao nunae awiya gosinasani teng bowi yariniya.

Korinti emo awong nuka nuyetope taung puro witiwa.

⁶ Otao mani nana, ge sinena awiya niye susuwa zo gaese sero na yazo nanato Apoloto yau sero sesena. Niye susuwa nanato gosinasani wosiro naora nagibo Tuwa mene emo eno senu gaewa awiya oko daigae. Nupema niye gausero taung ninae puro wiwitasani tawingna emo nae awiya zo puro witiro zo puro wosiro ayero nasani oko nae. ⁷ Awe mene ning emo baina yasese seni? Aung ara. Nona apakana puro yero nosa awiya nine oko tamasa. Aung ara. Tuwa Bayau mene taungno ning eno pugainu puro yero nosa. Arare ning noeno ning nitope taungno yaine sero nasani taung nina puro wiwitinosi?

⁸ Oiye! Niye yemaoko uritira nona pumuwa teng yena ayero sinasani yero nowa. Nupema yemaokore zamena simenane yewa, arare yero nonane, ayero sero nowa! Niye nae daigairo yemaoko emo tuwa yero nowa, ayero sero nowa! Me, emo tuwa yaoware yewi! Ayero yero nae yumaya ninae-una susuuno aune emo tuwa yarinene ara. ⁹ Na gigena eyero niya era. Tuwa Bayau mene nae aposolo awiya emo bauno apakana auna wosao pugainu nonane. Arare angelota emo apakana nae wosao awiya gosinowa. Awiya emo tuwa zo mene bunao emo ena puro emo magayaora gerao auna-una susupunoyia ayero niya.* ¹⁰ Nae Kristo eno yero emo dau ine yewangne ara. Arata ninae mene zo Kristora-una susuuno nigao bainane yewa, ayero sinasani yero nowa! Nae awiya putoung aung, arataninae zo putoungne. Niye awiya ena mene gosinowa emo witaog yero nowa. Ora nanae zo ena mene gosinowa wosao nibamu yero nonane. ¹¹ Nae nona minao oure eno mamagayewangne, amimene deka ayero nonane. Ayero nasani taung wori aung iwo tame nasani garomasire kau nasani naungwane deka ayero nasani yero nonane. ¹² Nae nona ena tamari sero wawong nanae mene buro yero nonane; nae eno ge meko sinasani nowa aune gao yero nonane; nae iwo yero nowa aune saineba ao-didinasani yaya tapunonane; ¹³ nae gona yero nowa awong yuno kora yero nonane; emo bauno apakana amimene nae gosinowa gau ine yero nonane. Gau sauno augatinonane ayao ine nasani naungwane yeme nenane era.

Paulo nung Korinti emora maung yena, arare awong te weso nuna-una naese sena.

* **4:9:** Magayao emo ena. Roma emo awong winade-wanade yero nema iwo ena bunero puro tawing nunae-una yesese yero aune bunao emo magayaise sero goma moko zora pugairo ziuno mitauwa winade-wanade yero nasani wina-de yero mamagayero nauwa. Arare be aune emo tuwa mene bunao emo ena amaze magayaora gerao asero awena-una susupunaunu tari diro wina-de yaora be diya yero nasani dopero mitauwa. Paulo mene aposolo emora susuwa amaze tani auna pugairo sena.

¹⁴ Na niye eno meng gao pugari okowata, niye mani awiso nana iwaing ayero sero na niye eno ge pugatinasani ge ewiya gainena ara. ¹⁵ Ninae-una atu Kristora ge diya yao emo daigairo nibamu neita, nowa. Arata mamono mene zo daigairo aung. Naka natope niye Kristo Yesura-una susumaese Bowi Iwaing niye eno sinasani na dekaongka emimene maung ninae yewang, arare nona era. ¹⁶ Aeno niye te weso nana ago nasani neupu.

¹⁷ Na aeno Timoti, nung Tuwara be-naungna atu mani nana me iwaing yero noiya, awiya iyengtena ninae-una butuniya. Nung ninae-una buro na Tuwara dubu napo sero sero yero nowa auna atu buro baungno yero nasani Kristora gera nagibo sero gipero ayero nona, ge awiya kotumao ninae-una atu uwariniya.

¹⁸ Ninae-una ena mene na eno eyero sinowa, "Paulo oko bumariniya." Na eno ayero sinasani taung nunae puro wiwitinowa. ¹⁹ Arata Tuwa mene nigai teng yai, na nimoi oko ninae-una bumarinena. Buro taung puro wiwitinowa auna ge saora putoung oko, yao nunae-una putoung auna susuwa keregarinena. ²⁰ Noeno oko, Tuwa Bayaura nao seka awiya ge saora nona oko, putoungna nona ara. ²¹ Arare niye sepu. Niye ge nana dedunaya na mani dero kora yaora waung puro bumanese kotupuneita? Orata niye ge nana dimaya na dubora mono pumao aune dubo-ozaoere awiya puro bumanese sinei?

5

Pasena baina zo Korinti dubura-una towang atu mitauna.

¹ Ge ninae me eyero sinowa nigitinona ara. Meko baina mou-mesa yao digara-una atu oko kasa yero noiya amimene yeme ninae-una atu kasa yero mitiya, ayero sineya. Emo zo mene maung nuna-una aro waweng puro atiro noiya, aeno sinena ara. ² Arare niye noeno meko ayao awiya ninae-una atu kasa yero mitoi aune niye gosinasani oko gaine yero taung puro wiwitinowi? Niye pasena aeno dubo mininasani pasena emo awiya tunateya, awiya teng yatiya. ³ Na taung nana mene ake etu nasani moko nana mene zo niye taungno niye aune dema atu nasani yaine emo nao awiya yena auna ge nuna eyero sewang aung yena: ⁴ Niye Tuwa Yesura yazora augatinaya putoung nuna arita dubo nana mene ninae-una mitai aune ⁵ emo awiya esegauro Sanda eno yangduwanane dubore taungne nuna matu sisigaise. Ayero yai aune Tuwa Yesura be kasa yai aune ititi nuna mene iwaing mitaise.

Pasena emo esegaese sena.

⁶ Meko amimene mitao gege mitoi niye taung ninae puro wiwitinowa. Anowa na gosinona meko yero noiya ara. Yis maingkoka mene plawa pupunoi titisero daing noiya, deka ayero pasena emo amimene mitete dubu baina awiya watimai pasenana babarineya, awiya oko gao mene yaine yero neya, aeno sina! ⁷ Pasena yangdoro iwaing naese sao mitiya. Isreli emo bauno mene Magayao mene awong Daigaina auna bonene minari sero lama oko daore yis matu puro augairo yangdoro bret yis aung puro yero nowa Tuwa Bayau mene gosinoi iwaing yero noiya, deka aine niye emo pasena yero noiya awiya esegaya babai aune niye iwaing mitarineya. Noeno oko, Magayao mene awong Daigaina auna bonenena lama naname awiya yemaoko dewa magayena. Nung awiya Kristo ara. ⁸ Nao naname sekawa awiya Magayao mene awong Daigaina auna oregao be ine ayero sero giro yis matu yangduwanene. Na yis sinena awiya pasenane tani mekore aeno sinena. Tani meko pasenane yangdoro tani iwaing awiya bret yis aung ayao ine puro nasani aune etutero nanene. ⁹ Na gitau igi zo eyero niye eno gaewang ara: "Emo ena mene kuma yero nowa awiya niye awong aune dema oko tairo yero nae." ¹⁰ Ayero gaewang, awiya emo diga mene kuma yero nowa, tawingna nona eno dubo-dubo yero nowa, nona ugaing puro yero nowa, tuwa etegao howi yero nowa — awong aeno oko sewang. Niye emo ayao awiya yangduwao teng oko ara. Niye tawingna etu narineya deka ayero emo ayao awiya niye aune dema narineya. ¹¹ Na susuwa euna niye eno igi gaewang: Zo nung nuka nutope "Na ge nigao otao ninae" ayero sinasani bauno ugaing yarinita, tawingna nona eno dubo-dubo yarinita, tuwa etegao bowi narinita, ge meko emo zo eno sarinita, ou tauyao miniro dau yarinita, nona ugaing yariniye — emo ayao aune dema nowi sero awang sewang ara. Nupema nona dema minao awang sewang. ¹²⁻¹³ Na emo Tuwara dubu aune oko susumao goma bautara atu yero nowa auna ge noeno sarineni? Tuwa Bayau mene emo ayao auna ge sariniya. Orata niye nika niyetoape emo ena Tuwara dubu yero nowa auna ge saya teng yariniya ara. Pasena emo awiya esegaipu ninae-una towang atu oko naise.

6

Ge nigao zo mene otao nuna gera pugari sero digara-una oko puro babaise.

¹ Ninae-una zo mene otao nuna-una pasena auna susuwa keregai kora yaese sero ge nigao emora una oko pugao diga

emo ge oko nigao auna pugai teng yarinita? Aung ara. ² Ge nigao emo name nete diga emo gera pugairo awong awega-ziwega yarinene, awiya niye oko gao mene yaine yero nowa. Arare nete diga emo awega-ziwega yarineya amimene ninae-una ge mamanikaka ena kasa yero noi noeno oko korayao aung yao yero nowi? ³ Name nete angelora ge sanane aung yaise sao mitiya, awiya niye oko gao yero nowita? Angelora ge sarinenane amimene tawingna nona me aung, piti gege, auna ge kasa yai aune sanane teng yero baingtariniya ara. ⁴ Nona me aung piti gege auna ge kasa yero noi aune niye noeno diga emo Tuwara dubu mene gosinowa wosao nowa emo ayao eno puro baungno nowa sero nowa aung yero noiye? ⁵ Niye susuwa ninae giro meng gaese sero niye duwa-dawa sinena ara. Ninae-una emo zo kotumaore mitai giro ge ena ninae-una atu kasa nai giro puro nuna-una bautunaya kora yero natiya, awiya teng yatiya. ⁶ Arata niye ayero oko yero nowa. Aung ara. Ge nigao zo mene otao nuna zo aune ge matu nete emo Kristora ge oko nigao amimene sai aung yaise sero nuna-una puro bautunoiya. ⁷ Niye otao mani ninae ena gera pugatinowa be aune ge buro amimene niye apakana puro wowosinoiya. Ena mene tani meko benaung giti niye eno yari sero giro yaya niye abena oko yao mitateya, awiya teng yatiya. Nona ninae tebeba ugaing pumaese sateya, awiya teng yatiya. ⁸ Arata niye ayero oko yao yero nowa. Niye nika niyetope tani meko benaung giti nasani ugaing yero nowa, awiya otao mani ninae eno yero nowa.

⁹ Emo tani meko yero nowa amimene Tuwa Bayau nata Tuwa yero noiya auna nape babao teng oko, awiya niye oko gosinowita? Niye dubo ninae oko etegaipu. Kuma emo, arita tuwa etegao bowi nao emo ta bauno opene daigati nao emo ta bauno mene yaine yero nao emo ta emo enane dema tani meko nao emo ta ¹⁰ nona ugaing pumao emo ta nona eno dubo-dubo yao emo ta ou tauyao miniro dau nao emo ta ge meko sao emo ta mani dero nona ugaing pumao emo – emo ayao amimene Tuwa Bayaura nape babao teng oko ara. ¹¹ Arare niye ena mene gitau ayero nasani nauwa ara. Arata yeme ewiya Tuwa Bayau mene niye saena ara. Saero nuna yaese nuka nutope gerena. Gerero giginu niye pasena aung ine yewa. Awiya Tuwa naname Yesu Kristo auna yazora aune Tuwa Bayau naname-una Oweno auna putoungna ayero yena ara.

Name taung aingso mene dema Tuwa Bayau bowi yanene.

¹² Niye eyero sinowi siya, “Name ge nigaora gazao ge zo oko mitiya.” Awiya me ara. Arata dena-betena yao ninae mene niye oko sorepunoiya. “Name ge nigaora gazao ge zo oko mitiya.” ayero sero nowa, awiya me ara. Arata na nona zora soumani oko yarinena. Aung ara. ¹³ Zo mene eyero sariniya, “Wo ma mene tini otirera gerao, nupema tini otire mene wo mara gerao.” Awiya me ara. Arata nete Tuwa Bayau mene awongto etobe gera yai sisigayato aung yariniya. Taung awiya pasenana gerao okowa. Taung awiya nung Tuwara gerao ara. Nupema Tuwa awiya nung taung naname auna diya. ¹⁴ Arare Tuwa Bayau mene Tuwa uwenu iropuna, deka ayero nung name putoung nuna mene uwai iroparinene. ¹⁵ Name ge nigaora taung aingso awiya Kristora taung aingso yero noiya, awiya oko gao mene yaine yero nowa ara. Arare na ge nigao mene Kristora taung aingso agewa awiya sorero puro towangna bauno zo eno pugarinena? Aung ara. ¹⁶ Niye eyero gosinowita? Emo zo nung towangna bauno zore tayarineyato, awiya awongto dekaongka yarineyato. Auna ge gayao eyero mitiya era, “Awongto etobe amimene taung dekaongka yero narineyato.” ¹⁷ Arata zo nung Tuwara-una susumariniya, awiya awongto dubo dekaongka yero narineyato. ¹⁸ Arare kuma yao awiya tema yero neupu. Pasena ena emo bauno mene yero nowa awiya taung aingso gera yero nowa. Arata kuma yero noiya amimene taung aingso nuna gera nasani Kristo aune tayao nuna awiya dema gera yero noiya. ¹⁹ Tuwa Bayau mene Oweno nuna niye eno pugainu pumuwa Oweno mene ninae-una toiro mitoiya, arare taung aingso ninae awiya Owenona ibu ara. Susuwa awiya niye oko gao mene yaine yero nowa ara. Arare niye nika niyetope ibura maung oko yero nowa. Tuwa Bayau mene ibura maung yero noiya. ²⁰ Nune niye zuma gaero pungna. Arare niye taung aingso ninae mene Tuwa Bayau bowi yero nasani neupu.

7

Yu aro auna ge.

¹ Niye na eno igi gaero na atata yewa auna abena sana nigtipu. Emo zo mene bauno aung nari sariniya, awiya teng yariniya. ² Arata dekaongka, dubo-dubora etegao mitiya, arare emo mene bauno atiro nung aune dema iwaing naise. Nupema bauno mene deka ayero, nung emo atiro nung aune dema iwaing naise. ³ Arare emo mene taung aingso nuna awiya bauno nuna eno oko soraise. Nupema bauno mene taung aingso nuna emo nuna eno oko soraise.

⁴Bauno nung taung aingso nuna auna diya okowa. Awiya emo nuna mene diya niya ara. Ora emo nung deka ayero taung aingso nuna auna diya okowa. Awiya bauno nuna mene diya niya ara. ⁵Emo bauno, nito taung aingso wina-sorao awiya tebe-tabe oko yaeto. Nito taung aingso sorero isa buro yari sero gitau sero nigayato teng yai be pugairo aune ayero yayato teng yariniya ara. Be pugao awiya aung yai aune nupema tairo neuputo. Nito oko tayao nimoi nete iyangsao yayato Sanda mene nito etegai wina-daigowito sero aeno sinena.

⁶Atiro naetose sinena, awiya wini ge okowa, nigao ge gege maze sinena ara. ⁷Dubo nana mene eyero siniya: Nono yero emo apakana amimene nane nona eyao ine nateya. Arata Tuwa Bayau mene name eno putoung tere-tare pugatinoiya. Awiya putoung zo emo zo eno pugairo, putoung zo emo zo eno pugairo, ayero nasani noiya.

⁸Mani somono aune mani baunodidi arita gamo yu magayao awong aeno eyero sinena era: Awong na ine yero naya teng yariniya. ⁹Ora awong dubo-dubo yao nunae awiya puro wosaine yao teng oko yai giro atiro yu aro yero naese. Yu aro yero nao awiya iwaing, arata yu aro oko yao wina-ara taungno gege nasani nao awiya meko. Awiya iyao kokoni yao ine ara.

¹⁰Ora yu aro yero nowa, niye eno wini ge sana nigipu. Ge ewiya dubo nana-una ge okowata, Tuwara bera ge era. Bauno zo mene emo nuna oko yangduwaise. ¹¹Ora yu nuna yemaoko yangdunuta o yangduwariniya, awiya nung emo aung naise. Ora emo nuna aune nupema otao-gamao yero nari yero giro ayero yaetose. Nupema emo zo mene bauno nuna oko yangduwaise.

Yu aro mene Tuwara gera nao awiya oko gausayetose.

¹²Niye ena eno ge ewiya sana nigaya Tuwara ge oko yaise; ge nana yaise. Ge nigao emo zora bauno nung diga nariniya, awiya bauno amimene nung aune dema nari sero gai teng yai giro oko yangduwaise. ¹³Nupema ge nigao bauno zora emo diga nariniya, awiya baunone dema nari sero gai teng yai giro oko yangduwaise. ¹⁴Emo diga awiya bauno nuna-una gao mene nuna-una seuna ara. Nupema bauno diga deka ayero emo nuna-una gao mene nuna-una seuna ara. Arare mani awiso nunae awiya gaore yero nowa. Awiya aung siya, awiya awong diga nateya. ¹⁵Diga emota diga bauno mene nebu nuna ge nigao awiya yangduwari yero giro yangduwaise. Ge nigao emota bauno auna bunao zo oko mitiya. Tuwa Bayau mene niye monone dubo iwaingne naese niye yau sero pungna

ara. ¹⁶Bauno, ni kara emo nina gera nagibora yumasa bumarinita aung i, awiya ning oko gosinesa. Ora emo, ning deka ayero bauno nina yumasa gera nagibora bumarinita aung i, awiya ning oko gosinesa.

Tawingna atu mitao Tuwa mene name eno taungna awiya ago nasani uritira gera atu ayero nanene.

¹⁷Zo nung Tuwa mene tawingna atu mitao nung eno taungna teng ayero naise. Ora Tuwa Bayau mene buro ge nung eno sena teng ayero naise. Na wini ge ewiya Tuwara dubu napo sero aeno tugata nona. ¹⁸Zo nung taung aingso kapaore nenu Tuwa mene nung yausero pungnuta, awiya nung taung aingso kapao nuna awiya disari oko yaise. Ora zo nung taung aingso kapao aung nenu aune Tuwa mene nung yausero pungna, awiya taung aingso nuna kapaese oko saise. ¹⁹Noeno oko, taung aingso kapaore naota taung aingso oko kapao aung nao amimene nona me zo oko niya. Tuwa Bayaura ge dipunasani narinenane amimene nona me niya ara. ²⁰Nagibo Tuwa Bayau mene ning eno taungnu nauwasa aune ning yausero pungna, nagibo dekaongka auna neu. ²¹Ning emo zora sou buro nauwasa aune Tuwa Bayau mene ning yausero pungnuta, awiya kotung-katung aung neu. Arata souburora bunao besaora nagibo zo kasa yariniya, awiya souburora bunao nina besero aung neu. ²²Zo nung soumani ine yero nenu aune Tuwa mene nung yausero pungna nung yeme Tuwara mani me bunao aung niya. Ora zo nung emo me bunao aung nenu Tuwa mene nung yausero pungna, nung amimene Kristora soumani niya. ²³Tuwara yu mene niye zuma gaena, arare niye emora sou oko yae. ²⁴Otao mani, niye buro no newa aune Tuwa Bayau mene niye yauseni — taung aingso kapaore newita taung aingso oko kapaore-ta, soumaina bunaora newita, soumaina bunao aung newa aune Tuwa Bayau mene niye yausero pungna, nao dekaongka awiya be yeme eune ago nasani Tuwa Bayau aune dema neupu.

Mani somono aune daungse auna ge.

²⁵Mani daungsera ge Tuwa mene na eno oko pugao. Arata Tuwa mene na sogayero kotumao na eno pugaina, arare ge nana sana nigaya teng yariniya. ²⁶Be yeme eune iwo baina kasaniya, arare emo bauno aung neita baunone dema neya, amimene ayero naese sinena. ²⁷Baunone dema nowa amimene bauno yangduwari oko kotumae. Arata niye somono nowa amimene bauno pumari oko kotumae. ²⁸Ora bauno atari yero giro atasa amimene pasena oko

yariniya. Ora mani daungse zo mene emo atari yero giro atariniya amimene pasena oko yariniya. Awong atiro narineya amimene taungna nona eno taung daore narineya. Arare nane niye taung dowi sero sinena ara.

²⁹ Otao mani nana, ge ewiya sana nigipu. Tawing besugatinai yaya tamarinene auna be nugu niya. Arare baunone nowa amimene bauno aung mene yaine naese. ³⁰ Zi sinowa amimene zi oko sao mene yaine naese. Yawa yawa yero nowa amimene yawa yawa oko yao mene yaine naese. Nona zuma gainowa amimene nonana maung oko yao mene yaine naese. ³¹ Tawingna nona puro moni buro yero nowa amimene tawingna buro tauyao oko yao mene yaine naese. Noeno oko, tawingna benaung gosinonane awiya sisigari nasani niya.

³² Niye kotung-katung aung naese aeno sinena ara. Emo nung bauno aung noiya amimene Tuwara burora kotung-katung yero noiya. Awiya Tuwa mene buro nuna gai iwaing yaise ayero yero noiya ara. ³³ Arata emo nung bauno atiro puro noiya amimene taungna nona eno kotung-katung yero noiya. Awiya bauno nuna mene gai iwaing yaise ayero yero noiya ara. ³⁴ Ayero nasani dubo eto nasani noiya. Arare bauno emo aung arita mani daungse awong deka ayero Tuwara buro eno kotung-katung yero nowa. Ayero nasani dubore taungne nunae pewa yero Tuwara gerao yaise kotupunowa. Arata bauno emore mene zo taungna nona awiya eno kotung-katung yero noiya. Awiya yu nuna mene gai iwaing yaise ayero yero noiya ara. ³⁵ Niye iwaing naese ge ewiya sinena. Na yaya niye eno pugari okowata, niye tebe-tabe nowi sero, dubo ninae dekaongka pugaya Tuwara-una mitaise aeno ge ewiya sinena ara. ³⁶ Mani somono aune bauno nuna gerao auna ge sana nigipu. Mani somono zo mene nung bauno nuna gerao aune dema nasani aune nao nuka nuna gai teng oko yarinita, nung taung nuna-una ato sao awiya puro wosaine yao teng oko; arita atari sariniya — awiya atiro yu aro yero naetose. Auna pasena zo oko mitiya. ³⁷ Ora mani somono zo mene bauno nuna gerao oko atao tebeba naise sai tauyarinita, nung taung nuna-una ato sao awiya puro wosiro baingtarinita; ora bauno nuna gerao oko atao tebeba nari

sero yemaoko giginu teng yena — nung amimene iwaing yariniya. ³⁸ Pu dekaongna gairo sane. Mani somono zo nung bauno nuna gerao atariniya amimene iwaing yariniya. Arata mani somono zo nung bauno nuna gerao oko atao tebeba nariniya amimene iwaing nibamu yariniya.*

Bauno gamora ge.

³⁹ Bauno nung emo nuna nariniya teng nung aune dema naise sao mitiya. Arata emo nuna mene magayai giro nung emo zota zo pumari yero giro pumai teng yariniya. Auna gazao zo oko mitiya. Arata diga emo oko, emo ge nigao gege ataise. ⁴⁰ Ora emo nuna magayai aune emo zo oko atao nung emo aung nariniya, awiya iwaing yawa yaware nariniya. Awiya ge nana ara. Arata Tuwa Bayaura Oweno na aune dema mitiya, arare sinena arauwa.

8

Wo tuwa etegao eno pugatinowa awiya ge nigao mene minao teng nita?

¹ Wo diga emo mene tuwa etegao eno pugatinowa* auna ge sane. Niye ena mene awong wo tuwa etegao eno pugatinowa aeno eyero sinowa, "Name ge nigao mene nona apakana auna susuwa gosinonane" asero nowa, awiya me ara. Arata niye ewiya gipu. Nona apakana auna susuwa gao mene taung puro witao tapunoiya. Arata dubora mono pumao mene zo otao soremao tapunoiya. ² Zo nung nigao nuna puro witai giro nung eno eyero sanene, "Nigao nina me oko mitiya." ³ Zo nung Tuwa Bayau ara tapunoiya nung awiya Tuwa Bayau mene gosinoi mani nuna yero noiya ara.

⁴ Arare wo diga mene tuwa etegao eno pugatinowa auna ge sinasani gagausero mitowa auna ge sane. Tuwa etegao awiya nona me aung. Susuwa awiya me gosinonane. ⁵ Emo diga mene tuwa ewezo mene uritirata tawingna atu yero nowi siya sero bowi yero nowa, awiya gosinonane. ⁶ Arata naname mene zo eyero sinonane: Tuwa Bayau Mama naname dekaongka mitoiya. Nung nona apakana auna susuwa. Arare name deka ayero nuna gege nane ara. Nupema, Tuwa dekaongka Yesu Kristo niya. Nune nona apakana yenu kasa yena. Arare name nuna-una susuuno yero nonane. Ayero sinonane ara.

* **7:38:** Ge awiya tau-tataware yao. Ena mene zazagairo susuwa zo tapunowa auna darawa yao era: vs 36 Ora emo zo mene mani nuna baunodi emo pumaora teng yai giro nung sorari yero gai teng oko yao yai giro emo eno pugaise. Amimene pasena oko yariniya. vs 37 Ora emo zo mene dubo nuna mene eyero kotumai tau yariniya, "Mani baunodi nana emo oko atao tebeba naise." Ayero sero gai meko oko yariniya, arata nung eo yero sai teng yariniya, nung amimene iwaing yariniya. vs 38 Arare emo zo nung mani baunodi nuna emo eno pugai teng yariniya. Ora zo nung mani baunodi nuna sorariniya amimene teng yero baitariniya. * **8:1:** Soremao Ge zo 1 Korinti 10:25-26 auna atu mitiya awiya gi.

⁷ Arata ge nigao emo ena mene tuwa etegao awiya nona me aung auna susuwa awiya oko giro baingtao yero nowa ara. Awong amimene gitau Tuwara ge oko nigaore tuwa etegao eno “Nung tuwa me” ayero sinasani nawe duwa kotumao nunae ayao ine yena. Arare awong yeme Tuwara ge nigiro nasani wo tuwa etegao eno pugao awiya mininasani tuwa etegao bowi yero nowa aine yero noiya. Awong Tuwara ge maingkoka gege puro yero nowa. Arare wo tuwa etegao eno pugao awiya mininowa moko nunae awang yero noiya. ⁸ Nona minao mene name Tuwa Bayaura-una nugu pugao ine oko mitiya. Nona minao seminarinenane, awiya Tuwa Bayau mene gai wosao oko yariniya. Arita nona noyao minarinenane, awiya Tuwa Bayau mene gai witao oko yariniya. ⁹ Nona apakana mininowa amimene emo dubora tumo diyao maingkoka gege puro yero nowa auna tumo diyao besoiye sero, niye giro baingtipu! Niye angsi mene te nunae dumaine yaya zuwero pasena yaneya. ¹⁰ Ning nitope nona apakana auna susuwa gao ayero sinosa amimene tuwa etegao zora ibu toiro nona mininasani mitasa otao nina zo dubora tumo diyao maingkokare mene ning atu giro te weso nina ago yero wo tuwa etegao eno pugao awiya “mininiya minane” ayero sarinita nowa. ¹¹ Ayero yai ning susuwa gao amimene ge nigao otao nina dubora tumo diyao maingkoka auna tumo diyao besarinesa. Ayero nasani ge nigao otao nina Kristo mene kora yari sero magayena, nung awiya sisigarinesa. ¹² Niye ge nigao otao mani ninae aeno pasena nasani dubora tumo diyao nunae sisigatinasani nowa amimene Kristo eno pasena yero nowa. ¹³ Arare na nona minao nana mene ge nigao otao nana zo sisigana pasena tamoiye sero, na nung kotungno giro wo ayao yangdoro semini nete magayarinenana arauwa.

9

Emo ena mene Paulo eno izao ge sewa aeno abena sinasani nung noeno aposolo buro nuna zuma aung yero nauni, auna susuwa sena.

¹ Na emo zora soumani yero nonita? Na aposolo okota? Tuwa naname Yesu awiya na oko gao yewingta? Na Tuwara buro yewang niye Tuwara emo bauno oko kasa yao yewita? Aung ara. Na emo zora soumani okowa. Na aposolo yero nona. Na diti moko nana mene Tuwa naname Yesu awiya gigiwang. Tuwara buro yewang me kasa yena awiya niye Tuwara ge nigwi ara. ² Awiya na buro nana zuma aung yero nona aeno ena mene na gosinowa aposolo me ine

oko yero nona, arata saineba ninae una ena mene na gosinowa aposolo me yero nona. Na Tuwara aposolo yero nona awiya nao seka ninae mene keregatinoiya.

³ Na gera pugari sinowa auna ge awiya eyero kapetegatinona. ⁴ Na Tuwara dubu aune nasani nona minaore oure pumao awiya awang sao mitita? Aung ara. ⁵ Aposolo ena aune Tuwara metamani arita Petoro awong awiya uritira gera buro nasani mani bauno nunae ge nigao aune dema puma sauma yero nowa, arata na ayero yao awang sao mitita? Aung ara. ⁶ Nupema nato Banabato gege mene wawong nanato mene buro yero nasani aune taungna nona nanato tamanetose sao mitita? Aung ara. ⁷ Ora gorobo emo awe mene gi amine nona minaore awiya moni nuna mene zuma gayariniye? Nupema awe mene urero morero ayero yai me yai auna me oko puro minao yangduwariniye? Deka ayero awe mene wo memene bulimakao auna buro nasani aune ami mung nunae oko puro minao aung nariniye? Aung ara.

⁸ Na ayero sinasani emo ge gege sinenita? Aung ara. Sao tauyao ge Mose mene gaena amimene deka ayero siniya. ⁹ Sao tauyao ge gaena awiya zo eyero mitiya era, Bulimakao mene buro nina nasani wuit patiro mozaise kotungno giro be nuna oko sikigase. Nung buro nasani ena mininasani aune buro yariniya.

Tuwa Bayau mene ge awiya bulimakao eno gege kotungno oko sena. ¹⁰ Aung ara. Nung buro emo nae eno dema kotungno sena. Senu nae eno gaewa. Noeno oko, buro-mani buro uno yetero yero igiyero ayero nowa awiya awong tebeba oko yero nowa. Me kasa yai agewa minari sero yero nowa. Ora buro-mani me puro zuwa nape gatinowa awiya awong me ena pumari kotungno ayero yero nowa ara.

¹¹ Nae ninae-una mokora atu uritira nona iwaing urewangne, auna abena taungna nona pumanane gaya meko yariniya, awiya kara teng yarinita? ¹² Emo ena mene ninae-una atu kasa yero atu nasani Tuwara ge tugata nowa niye awong giro “aposolo me” ayero sero taungna nona pugatinowa pupunowa, arare nae ninae-una atu buro zayewangne amimene nona pumanane teng yero baingtariniya. Arata ninae-una atu nona pumanenese sao, awiya yangduwangne. Kristora Bowi Iwaing auna nagibo gazonine sero, nona ninae yangdotinasani yaya buro apakana dipunasani nonane ara. ¹³ Tuwa Bayaura ibu bainana atu buro yero nowa awong nona gerao ibura awiya puro mininowa ara. Nupema aitara zawing pugatinowa awong nona aitara atu puro mininowa, awiya niye gosinowita? ¹⁴ Arare Tuwa nung

Bowi Iwaing sao emo nae deka ayero Bowi Iwaingna atu taungna nona tamanenese sena.

¹⁵ Arata na nagibo awiya oko papatinona. Nupema na ninae auna abena na eno yaese oko igi gainena. Aung ara. Na tawingna nona ninae oko pumao nana magayao mene na pumatiya, awiya gana teng yatiya. Na Tuwara buro nasani tawingna nona ninae oko pumao buro nana zuma aung yero nona amimene yawa yawa ge nana yero noiya. Yawa yawa ge nana awiya emo zo mene oko puro wosarinia. ¹⁶ Na Bowi Iwaing sero fugata yero nona, auna na taung puro witao awiya na aung ara. Noeno oko, Tuwa Bayau mene ayero yanese sena. Arare yangduwana, oiye! Tuwa mene na eno no yariniye? ¹⁷ Buro awiya kotumao nana-una kasa yai yateni siya, awiya na yo iwaing teng pumatena. Arata na buro ewiya kotumao nana-una oko yero nona. Arare eyero niya era: Diya yao buro ewiya wawong nana-una pugaina. ¹⁸ Arare yo iwaing auna abena no pupunoni, asero nowa. Yo iwaing pupunona awiya eyao era: Na Tuwara bowi sao emo yero nasani Bowi Iwaing zuma aung tugata yero nona. Ayero nasani Bowi Iwaing saora atu taungna nona pumanese sao mitiya awiya yangdotinona ara. Nona amimene yo iwaing nana yero noiya ara.

Paulo nung emo susuwa giti auna soumani yero nasani nauna.

¹⁹ Na emo zora soumani oko yero nona amimene saineba emo apakana auna soumani yero nona era. Awiya emo daigairo mene Tuwara ge nigiro iwaing yaese ayero yewang ara. ²⁰ Na Yuda emo aune nasani Yuda emo mene yaine yero nona. Awiya Yuda emo mene Tuwara ge nigiro iwaing yaese ayero yero nona. Na emo sao tauyao ge Mose mene gaena awiya dipunowa aune nasani sao tauyao ge dimao emo mene yaine yero nona. Awiya na naka natope sao tauyao ge awiya dipunasani oko, awiya sao tauyao ge dipunowa emo amimene iwaing yaese ayero yero nona. ²¹ Na diga awong Mosera sao tauyao ge aung yero nowa aune nasani Mosera sao tauyao ge oko gao mene yaine yero nona. Ayero nasani na Tuwa Bayaura sao tauyao ge aung oko yero nona. Na Kristora sao tauyao ge puro dipunasani yero nona. ²² Na emo tumo diyao iyangyaore aune nasani tumo diyao iyangyaore mene yaine yero nona. Awiya tumo diyao iyangyaore mene tauyaese ayero yero nona ara. Na emo benaung giti aune nasani tani nunae susuwa giti awiya puro nona. Awiya nunae-una ena mene iwaing yaese aeno ayero yero nona ara. ²³ Buro apakana awiya

tebeba oko yero nona. Bowi Iwaing kasa yero babaise aeno yero nona. Awiya na dema Bowi Iwaing auna me pumari sero aeno yero nona.

Name wina-zakita supunete simao me pumanene.

²⁴ Wina-zakita sumaora masira atu mani awong apakana teng wina-zakita supunowa, arata simao pumao awiya zo mani dekaongka gege mene tano pugeya mitiya auna gitau kasa yero pupunoiya. Awiya gosinowa. Arare niye deka ayero simao pumari sungpu. ²⁵ Mani getutu nowa awong putoungna etotoma buro yero nasani seminao susuwa giti yero nowa. Awiya awong simao sisigao awiya pumari sero yero nowa. Arata naname mene zo simao me mitao gege mitao awiya pumari sero yero nonane. ²⁶ Na naka natope supunona awiya diti-dati nasani oko, na diti gitau gege nasani supunona. Na emo boksen yero nowa ayao ine ara. Arare na boksen yero nasani wawong nana tebe-tabe oko augatinona. ²⁷ Na emo ena wina-zakita sumase yau sana bumaya ge tugata yero nete ago na meko yoni sero, na taung aingso nana yanakana dedunasani puro wosiro na naka natope emo tuwa nuna yero nona.

10

Isreli emo etegaora atu meko yewa ayero oko yanene.

¹ Otao mani nana, na aya-ewowo naname mene Mose ago nasani nauwa auna ge sana nigipu. Awong apakana bereze mene anggayero nagibo gitau nasani naunu nauwa. Nupema wito gausenu apakana ang yero buwagaiwa. ² Ayero Mosera emo dubu yari sero bereze witore mene ge ou nunae yenu suwewa ara. ³ Awong apakana uritira nona minao mininasani bautu nauwa ara. ⁴ Ora awong dubu baina amimene teng uritira ou mininasani bautu nauwa ara. Uritira daba baina mene awong ago nauna, arare auna atu ou wowosinaunu mininasani nauwa. Daba awiya Kristo ara. ⁵ Arata saineba awong tani-butani memeko-mameko yewa giro Tuwa Bayau mene dubu auna agewa bainane auna susuwa giginu meko yenu giro tawing towang atu sisigainu mamagayewa ara.

⁶ Tani nunae-una kasa yena, awiya kotumao iwaing eyero name eno pugari sero aeno kasa yena. Awong tani meko eno dubo-dubo yero nasani nauwa, ayao ine naname yonine sero. ⁷ Nunae-una ena mene tuwa etegao sou yewa, ayero oko yanene. Auna ge gayao zo eyero mitiya era,

Emo bauno awong adungno mitasani ana-bonene yero
mininete aune nupema iropuro na wuiwa ara.

⁸ Nupema kuma oko yanene. Nunae-una ena mene kuma yewa aune be dekaongka auna atu emo 23,000 magayewa ara. ⁹ Nupema Tuwa gaero gari oko yanene. Nunae-una ena mene nung gaero gari yewa yi mene gamuwa mamagayero aung yewa ara. ¹⁰ Nupema dung duware oko yanene. Nunae-una ena mene dung duware yewa sisi-bura-bura yaora maung mene awong sisigairo aung yena. ¹¹ Nunae-una tani kasa yena amimene Tuwara susuwa gipinoiya. Arare tawing aung yaora be nugu ni nenane aeno name eno kotumao iwaing pugaise sero gaewa ara. ¹² Arare zo nung nuka nutope gosinoi tumo diyao tauyaore yero noiya amimene iyang yero sisigoie sero, giro baingtiti nasani naise. ¹³ Etegao ninae-una kasa yero noiya awiya ewe okowata. Etegao dekaongka amimene emo apakana auna-una atu kasa noiya. Arata Tuwa Bayau nung ge zo sero zo sero oko noiya. Nung ge dekaongka gege sinoiya, ayero diungno noiya. Arare nung sai etegao mene witiro putoung ninae awiya oko daigariniya. Etegao kasa yariniya, auna teng nung etegao daigaora nagibo niye eno tamariniya. Awiya niye tau yero dopaese ayero yariniya ara.

Tuwara bonene mininasani aune nupema iwaera ana-bonene mininasani nao ine oko mitiya.

¹⁴ Arare otao mani nana, niye tuwa etegaora ana-bonene awiya tema yero ne-upu. ¹⁵ Niye kotumaore dema nowa, arare auna ge ewiya sana niye nika niyetope kotungno gipu. ¹⁶ Awangna ou wain gao yao awiya gao yero mininasani Kristora yu aune dema susupunonane. Nupema poro eegairo bonene mininasani Kristora taung aune dema susupunonane. ¹⁷ Poro awiya dekaongka gege. Arare name poro dekaongka awiya puro mininasani emo daigairo mene dubu dekaongka yero otao yero nonane ara.

¹⁸ Isreli emo tani yero nowa auna susuwa sana kotungno gipu. Yuda emo nona Tuwa Bayau eno pugari sero aita tame pugairo igiyero mininowa, awong amimene aita aune dema susupunowa. ¹⁹ Ge sinena auna

susuwa nono yero mitiye? Nona tuwa etegaora aitara igiyao awiya nona me, asinenita? Aung ara. Nupema tuwa etegao awiya nona me, asinenita? ²⁰ Aung ara. Ge sinena auna susuwa eyero mitiya era. Diga awong nona minao aita tame pugairo igitinowa awiya Tuwa Bayau eno okowata, iwae eno pugatinowa. Arare niye iwae aune dema susumowi sero, wo tuwa etegao eno pugao auna agewa diga mene sorero mininowa awiya oko minae. ²¹ Tuwara awangna atu mininasani aune nupema iwaera awangna atu minao, ayero yaya oko teng yariniya. Ora Tuwara tewora atu mininasani aune nupema iwaera tewora atu puro minao awiya dema yaya oko teng yariniya. ²² Orata name Tuwa yora inanane teng yarinita? Putoung naname mene putoung nuna daigatiniya, asineita?

Zo mene tumo diyao nuna gege paso didinasani nai teng oko yariniya.

²³ "Name ge nigao mene wo tuwa etegao eno pugatinowa awiya zuma gaero mininonane teng yero noiya," asinowa. Awiya me ara. Arata wo mininowa amimene niye oko sorepunoiya. "Name ge nigao mene wo tuwa etegao eno pugatinowa awiya zuma gaero mininonane teng yero noiya," asinowa, awiya me ara. Arata wo mininowa amimene ge nigao otao mani oko sorepunoi tu didinowa. ²⁴ Zo mene tumo diyao nuna oko paso diyaise. Otao nuna-una tumo diyao maingkota gege awiya besoiye sero otao nuna dema kotumaise. ²⁵ Niye maketra atu* wo zuma gayari yero giro zuma gaero puro minipu. Ayero nasani eyero oko sae, "Wo ewiya tuwa etegaora ibura atu bumita?" Tumo diyao ninae besowi sero, atata ayao awiya oko yae. ²⁶ Noeno oko, ge gayao zo eyero mitiya era, Tawing aune nona ewezo tawingna mitiya awiya Tuwara-una atu butunoiya.

²⁷ Diga zo mene niye kora yari sai garo nuna-una witari yero giro witiyu. Ayero wo ma pugariniya awiya mininasani wora atata oko yae. Atata yaya abena saya gaya wo tuwa etegao eno pugao ayao yai tumo diyao ninae besaney, aeno atata oko yae. ²⁸ Nupema mininaya ge nigao zo wo tuwa etegao eno pugao awiya minao awang yero noiya amimene eyero sariniya, "Wo ewiya tuwa etegao zo eno pugeya." Ayero sai giro oko minae. Awiya tumo diyao besowi sero giro dopu. ²⁹ Tumo diyao besaora sinena, awiya tumo diyao ninae okowata,

* **10:25:** Nona tuwa etegao eno pugao. Paulo nasani nauna be aune diga emo mene wo dero aero wo ayao ena tuwa etegao eno pugari sero igitinowa. Ayero yero aune wo ayao agewa ena amaze maketra atu pugati nauwa emo bauno mene zuma gaero pupunauwa. Ora wo ayao ena awiya tuwa etegao auna ibu mokora atu igiyero ana-bonene yero nasani nauwa. Arare Paulo mene eyero sena: Ge nigao emo bauno mene wo ayao amaze maketra atu zuma gaero puro tebeba igiyero minarineya, awiya pasena oko yariniya. Ora tuwa etegao auna ibu toiro diga aune dema ana-bonene yao, awiya zo meko sena.

emo wora susuwa keregariniya auna tumo diyao nuna besowi sero sinena ara.

Ora zo mene eyero sarinita, nowa, “Na nona apakana mininona awiya emo zo tumo diyao nuna maingkokare mene giro meko ayero sai teng yarinita?”³⁰ Na nona minari sero gitau Tuwa Bayau eno dange sero aune minarinena, awiya emo zo mene nona minao eno dange sesena aeno sero na gera pugai teng yarinita?”³¹ Zo mene ayero sai giro na abena eyero kapetegarinenena. Niye wo ma mininowita buro ena nowa amaze emo ena mene giro Tuwa Bayaura yazo de ika gaese sero yepu.³² Awong Yuda emota emo Yuda okota Tuwa Bayaura dubu amimene niye eno kotumao meko pumowi sero, niye pasena tema yero neupu.³³ Na deka ayero emo bauno benaung giti mene na gaya teng yaise buro yero nona. Awiya nane iwaing yari oko, emo bauno apakana amimene Tuwara ge nigiro iwaing yaese aeno buro yero nona ara.

11

¹ Na Kristo ago nasani te weso nuna papatinona, deka ayero niye na ago nasani te weso nana papati neupu.

Bauno ge nigao mene Tuwara ibura atu ziyora kopeti diyaese.

² Niye na kotupu nasani buro nana-una wini ge auna nowi siya ayero sinowa awiya gosinena iwaing yero niya.³ Arata susuwa zo mitiya, awiya sana nigipu. Kristo nung emo apakana auna gitau yao; emo nung baunona gitau yao; aune Tuwa Bayau nung Kristora gitau yao.⁴ Arare emo zo mene ziyora kopeti diro aune isa sarinita, Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yariniya, nung amimene gitau yao nuna eno meng gao pugariniya.⁵ Nupema bauno zo mene ziyora kopeti oko diyao isa sarinita, Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yariniya, nung amimene gitau yao nuna eno meng gao pugariniya. Noeno okowata, nung yu nuna-una wese niya auna susuwa awiya ziyora kopeti mene gipiniya. Arare nung ziyora kopeti oko pugao yariniya, awiya nung bauno ena tebe-tabe nasani giti ai resa mene kaperu aung yero meng nibamu gatinowa, deka aine meng nibamu gariniya.⁶ Arare bauno zo ziyora kopeti diyao awang sero giro giti ai nuna awiya kapai apungka yaise. Arata nung giti ai apungkakata giti ai aung sero meng goiye sero giti ai nuna sorero ziyora kopeti diyaese.⁷ Emo nung dubu nuna diya yero nasani Tuwa Bayau nung diya yero noiya auna susuwa puro pu daung gatinoiya. Arare nung ziyora kopeti oko diyao naise. Bauno nung emo nuna-una ge dipunasani emo mene nung diya yero noiya auna susuwa puro pu daung

gatinoiya. Arare nung ziyora kopeti diyaese.⁸ Tuwa Bayau mene zayero uiritire tawingne yena be aune nung baunona agewa puro emo oko yena. Aung ara. Nung emora agewa puro bauno yena.⁹ Nupema Tuwa Bayau nung emo mene bauno soremaise oko yena. Aung ara. Nung bauno mene emo soremaise yena.¹⁰ Aeno bauno nung emora wese niya, awiya gipari sero ziyora kopeti diro giti woraise. Awiya angelo mene gaese sero yaise.¹¹ Arata saineba, Tuwara-una susuuno nonane dubu auna emo awong baunona soremao aung nao ine oko mitiya. Nupema bauno awong deka ayero emora soremao aung nao ine awiya oko mitiya.¹² Zayaora atu bauno nung emora-una atu kasa yena. Arata yeme emo name baunona-una atu kasa yero zapunasani nonane. Orata nona apakana awiya Tuwa Bayaura-una atu gege butunoiya.

¹³ Niye nika niyetope kotungno gipu. Bauno zo giti oko worao nasani Tuwa Bayau eno isa sai teng yarinita?¹⁴ Yatu tamao naname eyao ine mitita, nowa: emo zo mene giti ai nuna imoko-kaungkaung puro nai ganane teng oko yariniya.¹⁵ Arata bauno mene zo giti ai imoko-kaungkaung amimene mo wape nunae ine yaise Tuwa Bayau mene pugaina ara.¹⁶ Zo nung ge ewiya awang sari yero giro eyero kotumaise: nae aune Tuwa Bayaura dubu ena nae amimene tani zo ewe aung, tani dekaongka awiya gege puro nonane.

Korinti emo awong Tuwara bonene yero nauwa meko yero nauwa.

¹⁷ Tani ninae zo ewiya gigena meko yeti giro niye tugata nasani eyero sinena. Tuwara ge eno augatinowa augao amimene niye oko sorepuniya. Arata augao amimene niye sisigatiniya ara.¹⁸ Arare niye Tuwara ge eno augatinowa auna towang atu gagausao ninae-una kasa yero noiya ara. Na eno eyero tugata yeteya nigena me ine yetiya ara.¹⁹ Gagausao awiya tebeba oko kasa yero noiya. Awiya dubu nami mene gera nagibo mera yero nowa Tuwa mene gosinoi teng yero noi, awong awiya kasa daung yaese sero aeno gagausao kasa yero noiya ara.²⁰ Arare niye Tuwara bonene minari sero augairo aune Tuwara bonene oko minaine nowa. Niye ana-bonene nika ninae yero mininowa.²¹ Ma ninae natakanatare puro kasa yero wina-soreung yao aung wongto-wongto yero nata-kanatare miniro nowa. Anowa ena meri maganowa, arata ena mene zo ou tau yao yanakana miniro dau yero nowa.²² Ae! Niye nona minaora ibu-garo kau nasani aeno ayero yero nowita? Noeno Tuwa Bayaura dubu gosinowa wosao noi bogamasa izero nowi? Niye eno nono sanese sinei? Na tani ayao

giro niye bowi yanese sineita? Tani auna niye bowi yao ine teng oko arauwa.

Tuwa Yesu mene buro-mani nuna eno bonene pugaina auna ge.

Mt 26:26-29; Mk 14:22-25; Lu 22:14-20

²³ Na ge Tuwara-una atu pumuwang awiya kara niye eno pugaingwa ara. Awiya eyao era: Tuwa Yesu nung Yudas mene keregairo iwora waweng pugari nenu ping aune poro puro ²⁴ Tuwa eno dange sero aune eegairo eyero sena, “Ewiya goi nana. Na niye soremaise pugatinena. Ago na kotupunasani eyero gege mininasani ne-pupu.” ²⁵ Nupema awong nona miniwa aune nung awang ou wainne awiya deka ayero puro eyero sena, “Tuwa Bayau aune dema tairo susumarineya auna nao seka yu nana yasagairo tamarinena auna ou era. Minarineya teng na kotupunasani eyero mininasani ne-pupu.” ²⁶ Niye porore wainne mininasani teng Tuwa magayena auna bowi nuna keregatinasani naya nung kapetegairo bumariniya.

²⁷ Susuwa ayero mitiya, arare zo nung Tuwa ise-kaingse yero nasani porore ou wainne tebeba minariniya amimene Tuwara goire yure sisigaiya ayero yariniya. Ayero yai pasena nuna-una atu mitariniya. ²⁸ Arare zo nung porore ou wainne minari kotungno giro gitau dubo nuna-una susuwa giro baingtiro aune minaise. ²⁹ Zo nung Tuwara goi mitiya awiya oko kotungno baingtao aune porore ou wainne tebeba minariniya, amimene ayero nasani pasena auna abena watiung nuna-una gariniya. ³⁰ Niye ayero yero nowa, arare niniae-una daigairo mene yaya-biyaya tapunasani putoung aung sime-sime nasani yero nowa ara. Nupema ena magemanowa magayeteya. ³¹ Name naka nametope susuwa naname kotungno gatenane, awiya Tuwa mene abena awiya name eno oko pugatiya. ³² Tuwa mene name kora yai iwaing yanenese sero abena name eno pugatinoyiya. Awiya name nete emo uritira ge aung awong aune dema gera yonine sero, name eno ayero yero noiya ara.

³³ Otao mani nana, pu dekaongna gairo sana nigipu. Niye Tuwara bonene minari sero giro augairo emo bauno diya ne-pupu kasa yero aung yaya aune zayero minae. ³⁴ Zo nung meri yai giro gitau nuna-una gare atu nona minaise. Augao ayao mene Tuwa Bayaura abena yumai niniae-una kasa yoiye sero, ayero yaese sinena. Orata ge ena mitiya awiya na naka natope buro aune sana garineya.

12

Oweno mene burora putoung benaung giti pugatinoyiya.

¹ Otao mani nana, Oweno-una atu burora putoung kasa yero noiya auna susuwa kau yaneya tugata yana nigipu.

² Niye gitau diga nasani nauwa aune niye yupunauwa tuwa etegao ge aung nao aung auna baungno sou yero nasani nauwa ara. ³ Arare auna susuwa zo sana nigipu. Zo nung Tuwa Bayaura Oweno mene dubo nuna uwai aune, “Yesu, na ning waru nena,” ayero saine yao awiya oko mitiya. Ora zo Oweno mene dubo nuna oko uwao yai aune, “Yesu, ning Tuwa,” ayero keregairo saine yao awiya deka oko mitiya.

⁴ Burora putoung Oweno mene pugatinoyiya auna susuwa benaung giti mitiya; arata Oweno awiya dekaongka. ⁵ Uritira gera buro susuwa giti mitiya; arata burora maung awiya Tuwa dekaongka. ⁶ Uritira buro yaora putoung susuwa giti mitiya; arata putoungna maung awiya Tuwa Bayau dekaongka. Nung amimene name eno putoung tere-tare tapunoyiya ara. ⁷ Oweno nung name Tuwara gera nanane teng yero naise sero putoung nuna name eno teng bono yero noiya.

⁸ Arare zo nung Oweno mene kotumao iwaing nung eno pugatinoyiya awiya ge ungwe iwaing yero noiya. Nupema Oweno dekaongka amimene nona apakana auna susuwa gaora putoung emo zo eno pugatinoyiya awiya nona susuwa giti auna susuwa keregatinoyiya. ⁹ Nupema Oweno dekaongka amimene tumo diyao baina emo zo eno pugatinoyi puro noiya. Nupema Oweno dekaongka amimene yaya kora yaora putoung awiya emo zo eno pugatinoyi puro emo yayare kora yero noiya. ¹⁰ Zo nung tani putoungne yero nasani naise putoung nung eno pugatinoyi puro yero noiya. Zo nung Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregaise putoung nung eno pugatinoyi puro noiya. Zo nung nona iwaie mene tapunoyiya arita nona Oweno mene tapunoyiya awiya giro baingtiro yangtaka-betaka yaise putoung nung eno pugatinoyi puro noiya. Zo nung ge ewe-pape Oweno mene tapunoyiya awiya saise putoung nung eno pugatinoyi puro noiya. Zo nung ge ewe-pape Oweno mene tapunoyiya awiya awiya saya nigiro ge nunae darawa yaise putoung nung eno pugatinoyi puro noiya. ¹¹ Burora putoung awiya apakana Oweno dekaongka amimene gege pugatinoyiya. Ayero nasani ara tamao nuna-una emo sero name eno putoung awiya tere-tare bono yero noiya ara.

Kristora emo dubu awiya gagausao aung dekaongka gege, awiya gaese sero taung aingsora pugairo sena.

¹² Emo taung naname awiya dekaongka, arata taungna soremao awiya daigairo.

Arare awong daigairo mene pu dekaongna gatinowa taung dekaongka yero noiya. Arare Kristora dubu awiya deka aine mitiya ara. ¹³ Oweno dekaongka amimene name ge oura atu pu dekaongna gainu Kristora taung dekaongka yewangne ara. Yuda emore Grik emore, soumaine emo tuware, ayero yewangne ara. Name apakana Oweno dekaongka awiya puro aune dekaongka yewangne.

¹⁴ Taung naname auna soremao dekaongka okowa. Soremao nuna awiya daigairo. ¹⁵ Arare te zo mene noeno eyero sariniye? “Na wawong okowa, arare na taungna soremao oko yero nena.” Ayero sero taung aingso yangdoro nung nata nao teng oko ara. ¹⁶ Ora dawong zo mene noeno eyero sariniye? “Na diti moko okowa, arare na taung aingsora soremao oko yero nena.” Ayero sero taung aingso yangdoro nung nata nao ine adeka teng oko ara. ¹⁷ Taungna atu diti moko gege mene mitatiya, awiya taung mene nono yero ge negatiye? Ora dawong gege mene mitatiya, awiya taung mene nono yero nona sereyao yumatiye? ¹⁸ Tuwa Bayau nung aratamao nuna-una taung aingsora soremao buro susuwa giti pugaina. ¹⁹ Taungna soremao susuwa giti awong buro dekaongka yatei siya, awiya taung aingso zere tutupore oko kasa yatiya. ²⁰ Arare soremao awiya daigairo, arata taung awiya dekaongka gege ara.

²¹ Arare diti moko mene wawong eno eyero saine yao teng oko, “Naka ning aung iwaing narinena.” Ora diti mene te etobe eno eyero saine yao teng oko, “Na nito aung iwaing narinena.” ²² Aung ara. Taung aingso naname-una soremao mamanikaka awong awiya oko mitateya, awiya name iwaing oko natenane ara. ²³ Ora taung aingso naname-una soremao gosinonane wosao nowa awong awiya sipunonane. Nupema taung agewa meng gao tapunonane awiya worero gopero nonane me ine noiya ara. ²⁴ Arata agewa benaung iwaingne awong awiya mene zo oko worao yero nonane daung mokera mitowa ara. Tuwa Bayau nung taung tapunonane taungna soremao wowosigao ena aeno buro witao pugaina. ²⁵ Awiya taungna soremao mene awong gagausao yangdoro sou buro wina-ye yaese sero ayero yena ara. ²⁶ Arare taungna soremao zo mene yaya tamai giro ena awiya deka teng yaya tamarineya. Orata zo mene yawa yawa yai giro awong deka teng yawa yawa yarineya.

Uritira gera buro-emo susuwa giti nonane.

²⁷ Niye apakana pu dekaongna gairo Kristora taung yero nowa. Nupema niye nata-nata taung aingso nuna-una soremao yero nowa ara. ²⁸ Tuwa Bayau nung dubu nuna name eno buro-emo eyao ine awiya pugaina ara: Gitau zayero aposolo, auna wese porofete, auna wese gipao emo ayero pugaina. Ayero pugairo aune tani putoungne yao emo, arita emo yayare korayao emo, aune mono pumao emo, simai, ge ewe-pape Oweno mene tapunoiya awiya sao emo. Tuwa Bayau mene buro-emo ayao awiya pugairo bauna ara. ²⁹ Name apakana aposolo gege pugainuta? Name apakana porofete gege yero nonineta? Arita name apakana gipao emo gege pugainuta? Name apakana tani putoungne yao auna putoung puro nonineta? ³⁰ Emo yayare kora-makora yaora putoung name teng mitita? Name apakana ge ewe-pape Oweno mene tapunoi sinowa awiya darawa yero keregatinonineta? Aung ara. ³¹ Niye burora putoung yazore awiya pumari sero tau yepu.

Arare nane auna nagibo iwaing gipana gipu.

13

Dubora mono pumao.

¹ Na emora ge ewe-pape saora putoungta angelora ge ewe-pape saora putoung puro nasani aune dubora mono aung narinena, awiya na belota gogoi zo ine yero bewing durukare gege kasa nasani mitoiya ayero narinena. ² Ora na Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregaora putoung puro nasani Tuwa Bayaura ge pungyao apakana nigiro giro aung yero kotumao bainane nasani diri sana zokaora tumo diyao bainakama nana mitariniya, arata dubora mono aung narinena, awiya na putoung aung yarineya. ³ Nupema nona nana apakana awiya mani bogamasa eno bono yero pugairo taung aingso nana dema iyaora igiyaese sarinena, arata na dubora mono aung narinena, awiya buro nana-una me aung yariniya.

⁴ Emo dubo monone noiya amimene otao ao-didinoiya. Dubo monone noiya amimene emo sorepunoiya. Nung ge bautara oko sinoiya. Dubo monone noiya amimene taung oko puro wiwitinoiya. Nung nuka nutope gosinoi emo baina oko yero noiya. ⁵ Nung emora ge dero taung oko puro wiwitinoiya. Nung nona nuna gege oko kotupunoiya. Nung tini kapao aung, pasena puro nao aung. ⁶ Nung tani meko mene zapunoiya auna yawa yawa oko yero noiya. Ge me mene zapunoiya auna yawa yawa zo yero noiya. ⁷ Dubo monone noiya amimene otao nuna-una pasena apakana giro nuwegatinoiya. Nung otao nuna-una

ge apakana nigitinoi me gege yero noiya. Nung otao nuna eno eyero sinoiya, “Nung buro iwaing yariniya.” Nung tauyero otao nuna-una yaya apakana dipunoia.

⁸ Dubora mono awiya aung yao ine teng oko. Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregao auna putoung awiya aung yariniya. Ge ewe-pape Oweno mene tapunoi sinowa auna putoung awiya dema aung yariniya. Nona apakana auna susuwa nigao auna putoung awiya dema aung yariniya. ⁹ Awiya eyao eno: Yeme susuwa nigaora putoung naname teng oko yao ara. Nupema Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregao auna putoung naname awiya dema teng oko yao ara. ¹⁰ Arata ago nona apakana auna susuwa kasa daung yai aune susuwa nigao auna putoung naname teng yero baingtariniya. ¹¹ Na mani maingkoa nasani aune mani maingko ge sinaungwa. O na mani maingko kotumao puro naungwa ara. Nupema nigao awiya mani maingkoa ine nigiwang ara. Amimene nawe emo yero aune mani maingkoa tani awiya yangduwang ara. ¹² Be yeme eune name Tuwa Bayaura susuwa maingkoa gege gosinenane, awiya benaung naname asisira gosinonane aine yero nonane, arare oko kasa yero baingtao yero noiya. Nete ago name Tuwa Bayaura susuwa giro baingtarinenane. Emo etobe benaung wina-gi yero nowato ayao ine garinenane. Be yeme eune na susuwa nuna agewa gege gosinena. Arata nete Tuwa mene susuwa nana giro nigiro ayena, aine na susuwa nuna nigarinenana. ¹³ Arare nona etama miteya: Awiya iniro taka sao, aune tumo diyao, arita dubora mono pumao. Awong etama amimene mitowa mitarineya, arata dubora mono pumao amimene gitau yao nunae ara.

14

Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregao auna putoung awiya burora putoung auna gitau yao.

¹ Niye dubo monone nari sero tau yepu. Ayero burora putoung Oweno mene pugatinoiya awiya pumari kotungno dubo auna pugairo neupu. Ayero nasani Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregao auna putoung awiya gaya witao yai pumari ara taungno neupu. ² Zo nung ge ewe-pape Oweno mene tapunoia auna zo sinoiya amimene emo eno ge awiya oko sinoiya. Tuwa Bayau eno ge sinoiya. Nung Oweno mene dubo nuna gainoi ge awiya sinasani ge pungyao ena sinoi emo awong gera susuwa kau yero nowa ara. ³ Arata Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregatinoiya amimene emo eno

ge sinoiya. Ayero nasani awong sorepunoia, o yo-uwinoiya, o yo dubo kora noiya. ⁴ Emo ge ewe-pape Oweno mene tapunoia auna zo sinoiya amimene nung gege sorepunoia. Arata Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregatinoiya amimene Tuwara emo dubu ena soreuno noiya. ⁵ Arare niye apakana ge ewe-pape Oweno mene tapunoia awiya maze saese sinena. Arata yawa yawa yao nana baina awiya niye apakana Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregaese. Noeno okowata, Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregatinoiya auna soremao mene emo ge ewe-pape Oweno mene tapunoia auna zo sinoiya auna soremao awiya daigatinoiya. Arata ge ewe-pape Oweno mene tapunoia auna zo sinoiya amimene ge pungyao awiya darawa yai Tuwara emo dubu mene nigiro tau yarineya, awiya soremao nuna arita Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero noiya auna soremao buro nunato awiya dekaongka gege yariniya.

⁶ Otao mani nana, na niniae-una buro atu ge ewe-pape Oweno mene tapunoia awiya gege sana ge amimene niye soremarinita? Aung ara. Arata na ge me susuware zo Tuwa Bayau mene na eno keregaina amaze keregارينena, o nigao zo sarinena, o Tuwa Bayaura ge zo porofete mene saine yero keregارينena, o ge me susuware zo giparinena, amimene dubo niniae inai tau yariniya. ⁷ Nona nao aung, gita ta gogoing awiya daya ge nuna oko kasa yero baingtao yai nono yero na be gamارينena? ⁸ Nupema ai to pisaya ge pore sai nigiro dubo eto nasani mena ozaungzaung oko bumarineya. ⁹ Susuwa deka ayao ine niniae-una atu mitiya. Ewawa niniae mene kipiti-kapete nasani emora ge oko, ge zo ewe saya ena mene nono yero nigarine? Soma emo aung auna atu ge sinesa aine yariniya. ¹⁰ Emo tawing sero sero auna ge mapu benaung giti miteya, awiya apakana susuware miteya. ¹¹ Arata nane gera mapu zo oko nigao yarinena, awiya gera maung mene na maze soma zora emo ayero sariniya ara. Ayai na deka ayero nung soma zora emo ayero sarinena. ¹² Arare niniae-una susuwa deka ayero mitiya ara. Owenona putoung niniae-una kasa yaise sinowa, arare burora putoung ena dubo niniae inai tau yaine yao awiya pumaya niniae-una atu zamaise tau yepu.

¹³ Arare emo zo ge ewe-pape Oweno mene tapunoia auna zo sinoiya amimene ge awiya darawa yaora putoung pumari sero Tuwa eno isa saise. ¹⁴ Na Oweno mene ge ewe-pape pugatinoiya awiya sinasani isa sarinena, awiya dubo nana mene yariniya. Arata kotumao nana awiya teba mitariniya.

¹⁵ Arare na nono yarineni? Na eyero yarinena. Na dubo nana mene isa sinasani ge ewe-pape Oweno mene tapunoiya awiya maze sarinena. Nupema na kotumao nana mene isa sinasani ge naname sarinena. Na dubo nana mene ge ewe-pape Oweno mene pugatinoyi awiya sinasani yere gamarinena. Nupema na kotumao nana mene ge naname sinasani yere gamarinena. ¹⁶ Arare ning dubo nina mene ge ewe-pape Oweno mene pugatinoyi awiya gege sinasani Tuwa bowi yasa emo bauno ge awiya oko nigao amimene bowi ge nina auna susuwa kau nasani aune nono yero ge nina sorepunasani “Yore, me yaise,” ayero sarine? ¹⁷ Ning Tuwa Bayau eno dange sinasani isa iwaing sarinesa, arata ge nina amimene otao mani nina oko soremariniya.

¹⁸ Na naka natope Oweno mene ge ewe-pape pugatinoyi awiya ozaung sinona amimene Oweno mene ge ewe-pape pugatinoyi awiya sao auna niye apakana daigatinona. Arare na Tuwa Bayau eno dange sinona. ¹⁹ Arata na yerera atu kotumao nana mene emo kotumaora ge sinasani ge muto zo gege sana ge amimene emo bauno soremai gana iwaing yarinia. Arata na yerera atu Oweno mene ge ewe-pape pugatinoyi emo mene nigaine yao oko awiya sinasani ungwe-maungwe bainakama yarina, awiya gana oko teng yarinia.

²⁰ Ge nigao otao mani nana, kotumao ninae mani mamanikakara ine oko yaise. Pasena yao awang nasani mani wuire ine yero neupu. Arata kotumao iwaingne nari sero giro emo me ine yero neupu. ²¹ Tuwara ge gayao zo eyero mitiya era,

Tuwa mene eyero siniya: Na dubo eeno ge sari sero sana emo ge mapu ewe-pape sinowa amimene buro ge nunae mene dubo ewiya darineya. Ayero yarineya, arata dubo emimene ge nana awang sinasani deka ayero narineya. ²² Ge gayao ayero mitiya, arare eyero gosinonane. Emo tumo diyao aung amimene susuwa nunae meko awiya gaese Oweno mene ge ewe-pape tapunoiya. Arata emo tumo diyaore nowa amimene Tuwa Bayaura soremao gaese Oweno mene Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregao auna putoung tapunoiya.

²³ Arare niye ge nigao dubu amimene au dekaongna gairo mitasani apakana amimene Oweno mene ge ewe-pape niye eno pugaina awiya sinasani mitaya diga enata emo ge oko nigao ena mene ibu auna toiro ge ninae awiya nigiro niye apakana dau neya ayero sarineita, nowa. ²⁴ Arata niye apakana au dekaongna gairo mitasani

Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregatinaya emo ge oko nigao zo meneta diga emo zo mene ibu auna toiro ge ninae nigiro pasena nuna meko auna susuwa giro baingtariniya. Ge porofete mene saine yaora ge ninae amimene nung gera pugariniya. ²⁵ Ge amimene nao nunana susuwa pungyao awiya keregairo puro pu daung gariniya. Ayero yai nung meng gatinasani benaung nuna pu tawingna gairo Tuwa Bayau bowi nasani eyero sariniya, “Tuwa Bayau me niye aune dema mitiya.”

Yere saora buro diya yao auna ge.

²⁶ Ge nigao otao mani nana, ge sinena auna susuwa nono yero mitiye? Susuwa nuna awiya eyero mitiya era: Niye yerera atu au dekaongna gatarineya be aune eyero neupu. Emo zo mene yere nuna zo gamariniya, emo zo mene ge me susuware zo gipariniya, emo zo mene ge zo Tuwa Bayau mene nung eno keregaina awiya maze keregariya, emo zo mene ge ewe-pape Oweno mene pugatinoyi auna zo sinasani Tuwa Bayaura ge zo keregariya, arata zo mene zo Oweno mene ge ewe-pape pugatinoyi auna susuwa darawa yero sariniya. Buro ewezo yerera atu yarineya amimene Tuwara dubu soremaise. ²⁷ Ena mene yerera atu Oweno mene ge ewe-pape pugatinoyi auna ge sari saya giro emo etota etama mene gege saese sepu. Awong zo gitau sai aune zo sai aune zo ago saise. Ayero yaya aune emo zo mene ge nunae darawa yaise. ²⁸ Arata ge darawa yao emo kau yero giro emo Oweno mene ge ewe-pape pugatinoyi ge saora putoung puro nowa amimene yerera atu borabora yero mitaese. Nata mitasani aune Owenona ge ewe-pape Tuwa Bayau eno saese. ²⁹ Emo etota etama mene Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregaya ena mene ge nunae awiya nigiro kotungno, “ge Owenona ta ge iwao i,” awiya kotungno gaese. ³⁰ Nupema emo zo mene dopero porofete mene saine nasani mitai aune Tuwa mene ge zo emo zora dube atu pugai giro emo ge sinasani mitiya awiya ge yangdoro adumai emo amimene iropuro ge saise. ³¹ Ayero nasani narineya, awiya ninae-una dekaong dekaong amimene porofete mene saine yero Tuwa Bayaura ge keregairo sarineya. Awiya emo bauno apakana Tuwara ge me susuware nigiro dubo iwaingne naese ayero yarineya. ³² Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yero keregao auna putoung puro nowa amimene putoungna ato sao awiya patao awiya nung teng. Putoung amimene saise-saise yai saineba nuka nutope patiro mitao awiya nung teng ara. ³³ Noeno oko, Tuwa

Bayau mene name ge betananane yere meko yaise oko sinoiya. Name bisi sero mitanane bowi yao iwaing kasa yaise sinoiya.

³⁴ Tuwara dubu sero auna-una atu mani bauno mene yerera atu borabora yero miteya, deka ayero ninae-una atu yepu. Awong augaora atu ge sao awang sao mitiya. Mosera sao tauyao ge mene mani bauno awiya emora wese naese sao mitiya. ³⁵ Awong ge enana susuwa kau yero giro yere ibu auna atu oko, gare atu ibono nunae atata yaese saya nigae. Bauno zo mene augaora atu ge sao, awiya nona meng gaore ara. ³⁶ Yei! Tuwa Bayaura ge awiya ninae-una atu gitau zayero aune bautunete tawing enana ago kasa yena, ayero sero nowita? Ayao ine aung ara. Nupema ge nuna amimene ninae-una gege kasa yenuta? Aung ara.

³⁷ Ninae-una zo mene nuka nutope gosinoi Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yao auna putoung nuna-una mitoiya, o Owenona putoung zo mene nuna-una mitoiya amimene ge gainena ewiya gai Tuwara wini ge yaise. ³⁸ Zo nung wini ge ewiya awang sai giro niye abena ge nuna awang sepu.

³⁹ Arare otao mani nana, niye Tuwa Bayaura ge porofete mene saine yao auna putoung pumari sero dubo ninae putoung auna atu pugairo neupu. Ayero nasani emo ena Oweno mene ge ewe-pape pugatinoyia awiya sari yaya awang oko sae. ⁴⁰ Yerera atu buro nomaze yarineya, awiya teng saingtiro yangtaka-betaka yero aune yepu emo gaya iwaing yae.

15

Yesu iropuna auna ge.

¹ Otao mani nana, Bowi Iwaing niye eno sewang nigwi. Sewang nigiro yo dubo ninae ininu tu diro nowa. Awiya kotumao ninae nupema uwane. ² Ge niye eno tugata yewang amaze teng puro iniro taka sero narineya, awiya Tuwa Bayau mene niye kora yariniya. Arata niye Bowi Iwaing awiya nigiro oko nigaine yero besuwano puro nasani narineya, awiya Tuwa Bayau mene niye oko kora yariniya.

³ Gera susuwa mou-mesayao na eno pugao deka amaze niye eno pugatinasani eyero sewang nigwi ara: Kristo nung Tuwa Bayaura ge gaewa mitoiya auna teng pasena naname-una abena magayena ara. ⁴ Magayenu biritira pugaiwa Tuwa Bayaura ge gaewa mitoiya auna teng biritira atu wari be etama mitinu Tuwa Bayau mene uwenu seka yero iropuro noiya niya ara. ⁵ Iropuro gitau Petorora-una kasa

yenu gigena. Ayero aune ago zo buromani nuna 12 auna-una atu kasa yenu gigiwa ara. ⁶ Ayero aune nupema ge emo witao zare nunae 500 daigatiniya, awong amimene augatinewa aune nunae-una atu kasa yenu baina amimene teng gigiwa ara. Nunae-una daigairo mene oko magayao seka miteya, arata ena mene zo magayewa ara. ⁷ Aune nupema Yakobora-una kasa yenu giginu aune aposolo dubu baina auna-una teng kasa yenu gigiwa. ⁸ Ago mene zo nung nana-una kasa yenu gigiwang ara. Na aposolo yewang awiya bauno mene mani paora be oko yaere towang kapero pupunoyia aine na nung giro be aune dubo darawa yero aposolo yewang. ⁹ Na aposolo wosao nibamu. Na Tuwa Bayaura dubu usibesi yero nasani naungwa, arare na maze aposolo sero nowa oko teng yero noiya. ¹⁰ Na aposolo yewang, awiya Tuwa Bayaura Owenona soremaora atu gege yewang ara. Arata Owenona soremao mene nana-una me aung oko yena. Na buro yewang, awiya aposolo ena daigati nasani buro baina yewang. Arata na natope nono yero aune ayero yateni? Tuwa Bayaura soremao nana-una mitoiya amimene yena ara. ¹¹ Arare na ta awong ena nae ge dekaongka sinonane niye nigiro puro nowa arauwa.

Mamagayao mene iroparineya.

¹² Kristo nung magayaora atu seka yero iropuna ge ayero sinonane ninae-una ena mene noeno "Magayaora atu seka yero iropao awiya oko mitiya," ayero sero nowi? ¹³ Magayaora atu iropao aung siya, awiya Tuwa Bayau mene Kristo uwenu iropuna ayero oko uwai iropatiya. ¹⁴ Tuwa Bayau mene Kristo oko uwao iropao yati siya, awiya ge tugata yero nonane awiya me aung natiya, nupema tumo diyao ninae deka ayero me aung natiya. ¹⁵ Awiya gege okowata, nae Tuwa Bayau eno eyero sewangne, "Nung Kristo magayaora atu uwenu iropuna." Ayero sewangne, arare magayaora atu iropao awiya aung siya, Tuwa Bayau mene nono yero aune Kristo uwai iropatiye? Arare Tuwa Bayau mene Kristo oko uwao yati siya, awiya nae Tuwa Bayau eno ge sewangne nae amimene ge iwao emo yatenane, ayero yatiya ara. ¹⁶ Name "Tuwa Bayau mene emo magayao oko uwi noi iropupunowa," ayero sero giro Kristo eno deka ayero magayaora atu oko iropuna ayero sanane teng yariniya. ¹⁷ Kristo magayaora atu oko iropao yati siya, awiya tumo diyao ninae me aung yatiya. Nupema pasena ninae deka ayero mitatiya. ¹⁸ Awiya gege oko, Kristo tumo didinawe magayewa awong adeka dema sisigairo aung yewa ayero yatiya. ¹⁹ Name Kristo tumo didinasani nung diya nonane.

Arare name tumo diyao naname-una me awiya tawingna atu gege pumatene, awiya emo ena mene name eno yo amao bainakama tamaya teng yatiya.

²⁰ Ayao ine oko mitiya. Aung ara. Tuwa Bayau mene meba Kristo magayaora atu uwenu seka yero iropuro noiya. Awiya name magayaora atu iroparinenane auna nagibo gatero iropuna. ²¹ Eyao eno: Emo zo mene magayao zayero taungna, arare deka ayero emo zo mene magayaora atu iropao zayero taungna ara. ²² Name apakana Adamna-una susumuwangne, arare nung magayena deka ayero name magayero aung yero nonane. Deko ayero name apakana Kristora-una susumuwangne, arare Tuwa Bayau mene name uwai seka yero narinene. ²³ Iropao ara be etobe pugao mitiya auna teng iropanese sao mitiya ara. Gitau yao Kristo mene gitau iropuna. Nung amimene kapetegairo bai aune dubu nuna name iroparinenane. ²⁴ Iropanane aune be aung yariniya. Awiya Kristo mene nona putoungne apakana arita tuwa etegao apakana aune iwae apakana awiya puro wosiro baingtai aung yaya aune nung emo tuwa buro nuna awiya Tuwa Bayau Maung nuna eno pugai aune be aung yariniya ara. ²⁵ Yeme ewiya emo tuwa buro nuna nasani naise sao mitiya. Nete iwo dubu nuna puro wosiro aung yero aune emo tuwa buro nuna yero aung yariniya ara. ²⁶ Nung iwo ena awiya dero usi-besi yero aune iwo yazo nuna Magayao awiya ago gera yariniya. Ayero yai iwo apakana aung-kamoro yarineya. ²⁷ Auna ge gayao zo Kristo eno gaewa eyero mitiya era, Tuwa Bayau mene nona apakana puro wosiro

nuna-una waweng pugaina ara.

Arata ge eyero mitiya, "Nona apakana puro wosiro nuna-una waweng pugaina," ge awiya niganane Tuwa Bayau dema Kristora wese nariniya ayero oko yaise. Nune nona apakana awiya Kristora waweng pugaina arata nung amimene Kristora wese oko niya. ²⁸ Arare ago emore baunone nona apakana uritira aune tawingna atu mitowa awiya Mani eno pugai aune Mani mene nuka nutope puro wosiro Maungna wese nariniya. Awiya Tuwa Bayau Maung mene emore baunone nona apakana auna Tuwa yero mitaise ayero yariniya ara.

²⁹ Emo ena mene mamagayao ena eno ge ou susunowa. Arare magayaora atu iropao aung siya, awiya awong noeno ayero yatei? ³⁰ Nae buro-mani mene iwora mokora atu nasani naungwane awiya kara nonane. Arare magayaora atu iropao aung siya, awiya nae noeno ayero natenine? ³¹ Otao mani nana, na Kristo Yesu Tuwa naname auna-una susuuno nasani yazo ninnae de

ika gatinona, susuwa auna ikogairo sana me yaise. Wari be sero magayao mene nana-una nugu yero noi aune nona. ³² Na Efeso nape atu emo wo gorobo yao ine aune dema winade-wanade yaine yero nasani naungwa, awiya emo ena mene "magayaora atu iropao aung" ayero sero nowa, na deka ayero sinasani winade-wanade yateni siya, awiya auna me no nana-una atu kasa yatiye? Magayaora atu iropao aung siya, awiya eyero sanane teng yatiya, "Gora name magayarinenine ta oko magayarinenine, awiya name iwawa nenane ware yeme eune nona sairo zuwero yero minanene." ³³ Eyero sinonane, "Emo mekore tairo nete meko yarinesa." Me sinonane, arare emo ena mene magayaora atu iropao aung ayero sinasani dubo ninnae sisigowi sero, tema yero nasani neupu. ³⁴ Arare dubo ninnae uwepu seka yai nasani pasena yangduwae. Ninnae-una ena mene Tuwa Bayau kau yero nowa aeno niye meng gaese na niye gona nena.

Magayaora atu iropuro taung aingso zo ewe puro narinene.

³⁵ Ena mene atata yero eyero sarineya, "Magayao awong nono yero iroparinei? Nupema taung aingso nono yao puro kasa yarinei?" ³⁶ Magayao awong taung aingso matu doro taung aingso seka puro iroparineya, awiya oko gao mene saine yero nowa, ama sina! Niye nona urinowa awiya tebeba oko iropupunoiya. Wori nuna awiya bezinai aune koso yero iropupunoiya ara. ³⁷ Nona urinowa awiya gomi dang maze oko urinowa. Me nuna maze urinowa. Awiya wuit meta nona enana me aine maze urinowa ara. ³⁸ Ayero nowa aune Tuwa Bayau nung kotungno baingtiro nonana benaung sena awiya teng kasa yero iropupunoiya ara. Me sero auna benaung giti noyao iropupunoiya ara. ³⁹ Taungna susuwa awiya dekaongka oko mitiya. Name emora taung zo, pure eu wore taung zo, ni mamani taung zo, ou wo taung zo. ⁴⁰ Uritira taung aingso miteya, deka ayao ine tawingna taung aingso miteya. Arata uritira miteya auna simao awong zo, ora tawingna miteya awiya simao awong zo. ⁴¹ Warira waegao nung ewe, inona waegao nung ewe, arasara waegao awong ewe. Nupema arasara waegao awong dekaongka oko ara. Benaung giti waegatinowa ara.

⁴² Magayaora atu iropao auna susuwa awiya deka ayero mitiya ara. Mutao awiya sisigaore ara. Iropao awiya sisigao aung ara. ⁴³ Taung aingso mumutunonane awiya giso gege. Arata Tuwa Bayau mene uwai iropariniya amimene zo

simao waegaore ara. Taung aingso mutinonane awiya putoung aung. Arata iropao awiya putoungne. ⁴⁴ Mutao awiya tawing taungne. Nupema iropao awiya uritira taungne. Tawingna taung mitiya, deka ayao ine uritira taung mitiya ara. ⁴⁵ Ge gayao zo eyero mitiya era,

Emo gitau kasa yena yazo nuna Adam

nung dubore ititire kasa yena ara. Arata Adam zo ago kasa yena yazo nuna Kristo, nung uritira ititire nasani nao tamaora maung yena ara. ⁴⁶ Arata uritira taung mene gitau oko kasa yero noiya. Tawingna taung mene gitau kasa noi aune uritira taung ago kasa yero noiya ara. ⁴⁷ Emo gitau kasa yena awiya nung tawing mene yao, arare tawingna emo yena ara. Arata emo ago kasa yena amimene zo uritira atu buna. ⁴⁸ Name tawingna atu nonane awiya Adam nung tawingna taung aingso puro nauna, aine puro nonane. Arata ago uritira atu narinene awiya Kristo mene uritira taung aingso puro noiya deka aine puro narinene. ⁴⁹ Arare tawingna emo auna benaung puro nonane deka ayero uritira emo auna benaung pumarinene.

⁵⁰ Otao mani nana, sana nigipu. Tawingna taung naname mene Tuwa Bayaura napo topetao ine teng oko. Nupema taung gung yero tawing yao amimene nona oko gung yao auna maung yao ine teng oko ara.

⁵¹ Arare na ge pungyao zo keregairo sana nigipu. Name apakana oko mamagayero aung yarinene. Ena mene seka mitarineya. Arata name apakana benaung zo yero aung yarinene. ⁵² To baina ge sai mena sopine yero nonane ayero yarinene. To ge sai mamagayao mene iropuro taung gung yao oko taung seka puro iroparineya. Ayaya seka narinene amimene kapetegairo benaung zo yarinene. ⁵³ Ititi naname taung gung yero tawing yariniya auna mitowa amimene uriti taung puro uriti taung amaze taung wori abena yero wosogaine yaise sao mitiya. Arare ititi naname taung magayero tawing yariniya auna mitowa amimene nao tauyaora gerao yaise sao mitiya. ⁵⁴ Arare ititi naname taung aingso tawing yariniya auna atu mitowa amimene uriti taung amaze taung wori abena yero wosogarinia, o ititi naname taung aingso tawing yaora gerao auna mitowa amimene nao tauyaora gerao yarineya, be auna atu ge zo eyero gayao mitiya awiya me yariniya, Tuwa Bayau mene magayao puro wosiro baingtinu aung kamore yena.

⁵⁵ Magayao, putoung nina naiye?

Magayao, dung nina naiye? ⁵⁶ Pasena mene magayaora dung ine niya. Sao tauyao ge Mose mene gaena amimene pasena puro pu daung gatinoi Tuwa Bayau mene pasenana abena pugatinoyia. ⁵⁷ Tuwa Bayau mene Tuwa naname Yesu Kristo iyengtinu wosiro buro yena auna name tau yero pasenane magayaore auna putoung puro wosinonane. Arare Tuwa Bayau bowi yanene.

⁵⁸ Arare otao mani nana, niye tau yero Tuwara nagibo papatinasani oko degene umao dopeup. Ayero nasani Tuwara buro be giti putoungne neupu. Tuwa eno nasani buro yaya me aung oko yariniya, ayero gosinasani aune buro nuna yero neupu.

16

Ge nigao otao mani Yerusalem nape atu bogamasa nasani nauwa awiya eno moni pu dekaongna gaese sena.

¹ Ge nigao otao mani naname ena mene bogamasa yero nowa awiya eno moni pu dekaongna gatinene auna ge sane. Tuwara dubu ena Galata provinsra atu nowa amimene yaese sewang yewa deka ayero yepu. ² Niye moni tamarineya awiya sero gosinasani Sande sero moni agewa dekaong-dekaong demese pugairo wori mene dowa mitaise. Ayero oko yao naya na buro kasa yana moni yangtaka-betaka yari nasani buro baina yowi sero, ayero yaese sinena. ³ Na ninna-una atu buro emo niye yangtagairo pumarineya awiya awong igi gaero pugatinasani iyengtana yo iwaing nona ninna-una puro baung Yerusalem nape yarineya. ⁴ Arata moni baina yai giro na dema babarinena.

Paulo nung nunna-una babari sero be pugaina.

⁵ Na Masedonia provinsra baungno napo teuno aune nupema ninna-una bumarinena. Na gitau Masedonia provinsra atu napo teuno aune bumarinena, awiya gipu. ⁶ Ninna-una buro maingkoka narinena, atu nana wito witaora be aung yariniya, awiya na oko gosinena. Arare niye nagibo nana-una na natu-natu babarinena awiya soremarineya ara. ⁷ Na yeme ninna-una atu maingkoka gege niye aune dema mitasani niye giro mena yangdoro babao awiya awang sinena. Tuwa mene nigai auna teng na buro ninna-una atu nimoi nari sero sinena ara. ⁸ Na yeme Efeso nape etu mitana oregao iya be zo yazo nuna Pentekos be nugu yariniya ara. ⁹ Etu Tuwa mene ge tugata yaora buro yana me kasa yaise nagibo baina zo tami buro nana baina kasa niya. Arata Tuwara gera iwo witao neya.

¹⁰ Timoti mene ninae-una atu kasa yai niye nung otao yaya awang yaore oko naise. Na Tuwara buro yero nona deka ayero nung yero noiya ara. ¹¹ Arare ninae-una zo mene nung eno gai oko wosao yaise. Nung korayero iyengtaya iwaing kapetegaairo nana-una bumae. Nung arita ge nigao otao mani ena bumaya gari mitena.

¹² Ge nigao otao naname Apolo nung ge nigao otao enane dema ninae-una bumaise sero be yaya sinena, arata eo oko yao yero niya. Nung be yeme eune okowata, ago be zore kotumai nuna-una teng yai giro aune ninae-una bumariniya ara.

Besugao ge.

¹³ Niye umo yero baingtiro tumo diyao auna tau yero dopepu. Ayero nasani bereya aung gewera yero neupu. ¹⁴ Nupema buro apakana awiya dubo monone nasani aune dema yepu.

¹⁵ Otao mani nana, ge zo niye eno sana nigipu. Niye Stefana awisore auna ge nigitinowa ara. Awong Akaya provinsra atu emo bauno Tuwara ge oko nigaore nunae Tuwara ge gitau nigwiwa. Nupema awong ge nigao dubu awiya sou yari sero eo yero nowa, awiya niye gosinowa. ¹⁶ Arare abena niye awong arita awong ena Tuwara ge eno nasani awong aune dema buro yero nowa, awong awiya gipu gitau yao ninae yae. ¹⁷ Stefanato Fotunatas aune Akaiko awong nana-una kasa yeteya na dubo nana iwaing yetiya. Noeno oko, na niye gatena asinasani mitena awong bumeya na niye gaine yetena. ¹⁸ Awong dubo nana aune dubo ninae aune awiya kora yeteya iwaing yetiya. Niye emo ayao awiya gipu iwaing yae.

¹⁹ Tuwara dubu Asia provinsra atu nowa amimene niye arugatineya. Akuilato Priska aune Tuwara dubu garo nunato-una atu augatinowa amimene Tuwa eno yawa yawa nasani niye arugatineya. ²⁰ Ge nigao otao mani apakana amimene niye rugatineya. Niye nika niyeto Tuwa eno yawa yawa nasani wawong wina-ini yepu.

²¹ Na Paulo, na natope niye arugatinasani yazo nana gainena.

²² Zo nung dubo nuna Tuwara-una oko mitiya amimene kowara gerao yaise.

O Tuwa nanae, ning bung!

²³ Tuwa Yesura mono iwaing mene ninae-una atu mitaise.

²⁴ Niye Kristo Yesu aune tairo nowa, aeno dubora mono nana mene ninae-una atu teng yero mitaise.

IGI NAMBA TU PAULO MENE KORINTI EMO ENO GAENA

Paulo mene Masedonia provinsra atu mitasani aune igi ewiya Tuwara dubu Korinti nape atu nasani nauwa aeno gaena. Korinti awiya Akaya provinsra atu mitauna. Paulo mene susuwa eyao eno igi ewiya gaena: Tito mene Korinti nape atu nawe doro yesese yero Paulo taungno Korinti emora ungwe yenu Paulo mene nigiro eyero giginara: "Igi gitau gaewang awiya zazagairo ena mene dubo darawayewa, arata ena mene dubo oko darawa yao nasani na aposolo me okowa ayero sinowa." Paulo mene ayero giro nung aposolo me auna susuwa gaya me yaise igi ewiya gaena. Nupema Korinti emo mene moni pu dekaongna gairo Tuwara dubu ena bogamasa awiya soremaese sena.

¹ Na Paulo. Na Tuwa Bayaura bera Yesu Kristora aposolo yewang na aune otao naname Timoti, nato Tuwara dubu Korinti nape atu nowa, aune Tuwara emo bauno Akaya provinsra atu nowa, niye aeno igi ewiya gainenato ara. ² Mama naname Tuwa Bayau aune Tuwa naname Yesu Kristo nunato-una atu bayao monone kasa ye niniae-una gairo mitaise.

Paulo mene Tuwa Bayau bowi yena.

³ Tuwa naname Yesu Kristora Maung Tuwa Bayau nung awiya bowi yanene. Nung yo-amaora maung aune soreuno korayaora maung yero noiya. ⁴ Nung yaya-biyaya daigairo nanae-una atu kasa yero noi nae sorepunoiya. Arare Tuwa Bayau mene nae sorepunoiya deka ayero nae otao mani ena yaya-biyayara mokora atu naya giro soremari nenane ara. ⁵ Yaya-biyaya Kristo mene tauna yaya deka amimene nanae-una atu bainakama kasa yero noiya, deka ayero soremao nuna bainakama amimene nae sorepunoiya. ⁶ Nanae-una atu yayare dubo minaore kasa yero noiya, awiya niniae-una atu soreuno korayaore mene kasa yaise sero nanae-una atu bere kasa yero noiya. Arata soremao nanae-una atu kasa yero noiya, awiya niniae-una atu dema kasa yaise sero ayero yero noiya. Yayare dubo minaore nanae-una atu kasa yero noiya deka amimene niniae-una atu kasa yero noi niye putoungne dodopinasani soremao dekaongka awiya tapunowa. ⁷ Arare nae niye eno kotungkatung oko yao, eyero gosinonane ara. Niye yaya-biyaya dipunonane deka ayao dipunasani soremao pupunonane deka ayao dema pupunowa ara.

Tuwa mene Paulo otao maine magayaora atu besena.

⁸ Nae Asia provinsra atu yaya-biyaya tame nasani naungwane awiya niye oko gaota nowa, sana nigipu. Atu nona moumesayao bainakama nae dimao ine teng oko amimene nanae-una tame witiro patinu nae putoung aung yewangne. ⁹ Ayero "Magayaora gerao nenane" ayero sewangne. Arata awiya tebeba oko kasa yena. Putoung nanae ganane wosiro baingtai Tuwa Bayau magayao uwinoi seka yero nowa nung dekaongka awiya tumo diyanenese sero nona awiya nanae-una atu kasa yena ara. ¹⁰ Nune nae magayonine sero iwora waweng atu sorero puna, ayero nupema sorero pumariniya. Nung nae sorero pumaise sero nung tumo didinasani nuna-una atu desetitinonane ara. ¹¹ Ayero niye isa mene nae sorepunaya Tuwa Bayau nung mono nuna-una atu mitoiya amimene nae soremai aune emo bauno witao mene soremao nuna nanae-una atu kasa yariniya awiya giro Tuwa Bayau bowi yaese.

Paulo mene gitau Korinti emo eno ge iwao ge oko sena.

¹² Nae nona zo eno naka naetope gosinonane iwaing yero noiya; nupema dubo nanae auna eo yero noiya. Nona awiya eyao era. Nae emora benaungna atu nona zo opene pungyero oko yero nonane. Nae tani iwawaing gege emo bauno enana benaungna atu yero nonane, tani awiya daigati nasani niye eno tani iwaing-kawaing yero nonane. Awiya tawingna kotumao bainakama mitiya auna desetiti nasani okowata, Tuwa Bayaura soremaora atu desetiti nasani ayero yero nonane ara. ¹³⁻¹⁴ Nae ge puingti nasani oko, ge me gege sinasani gainonane zazagairo nigitinowa ara. Niye gitau susuwa nanae maingkoka nigiswa, amaze niye yeme nigiro baingtaese aratapunena. Niye susuwa nanae yeme nigiro baingtiro nae eno yawa yawa yarineya. Dek a yero Tuwa Yesura be baina kasa yai aune nae niye eno yawa yawa yarinene. ¹⁵⁻¹⁶ Niye na eno yawa yawa yero nowa ayero kotupunasanani giro gitau eyero yari sewang: Na Masedonia provinsra babari sero bere gitau niniae-una buro niye giro aune Masedonia provinsra baungno nete kapetegairo buro niye nupema garinena. Na be etobe niniae-una bumana yawa yawa etobe yarineya ayero sewang. Na niniae-una bere gitau buro aune Masedonia provinsra baungno nete nupema kapetegairo buro niniae-una yana ena mene na kora yero iyengtaya Yudaya tawingna babari sero kotumuwang. ¹⁷ Na ayero yari sero aune yangduwang, arare niye na eno eyero sineita, "Paulo nung

ge iwao emo. Nung nona yari sero aune dubo eto yero noiya." Na nona yari sero taung nana gege kotupunasani "Yore, na yarinena," nupema, "Aungwa, na oko yarinena," ayero sinonita? Aung ara.¹⁸ Tuwa Bayau nung ge me saora maung noiya, arare na ge niye eno sinona awiya dubo eto yero nasani "Yore" asinasani "Aung" asinasani ayero nasani oko yero nona.¹⁹ Tuwa Bayaura Mani Yesu Kristo, na aune Siluanoto Timoti nae ninae-una atu ge nuna tugata yewangne, nung amimene sero yangduwao emo oko yero noiya. Aung ara. Nung sero dimao emo gege ara.²⁰ Nona Tuwa Bayau mene yari sinauna awiya Kristora burora atu kasa yero noiya. Aeno name Tuwa Bayaura yazo de ika gatinasani Yesura yazo yau sinasani "Yore, me yaise," ayero susuuno sinonane.²¹⁻²² Tuwa Bayau nung nuka nutope nae aune niye aune awiya gerao emo nuna Kristo auna-una atu susupunoi me taungno tau yero nonane. Nung nuka nutope Oweno nuna dubo naname-una pugati nasani name dema buro nuna yanenese gerena. Ayero yenu Oweno mene dubo naname zawang yaine yenu Tuwa Bayau mene name mani awiso nuna me gosinoiya. Nupema Oweno pumuwangne awiya nona me baina ago pumanenese sena auna agewa gitau pugaina ara. Arare ago nung nona me baina name eno pugariniya, awiya gosinonane me yero noiya.

²³ Na Korinti nape buro niye gona yana dubo minao kasa yoiye sero, na oko bu-mao yangduwang ara. Na ge memoko sinena, awiya Tuwa Bayau mene gosiniya.²⁴ Arare niye tumo diyaora nagibo papatinasani nono yero narinei, auna sao tauyao ge awiya nanae sari oko sinenane. Niye tumo diyaora atu tau yero dodopinowa. Arata ninae-una atu dubora yawa yawa yao kasa yaise sero wina-soreung nasani aune buro yero nonane ara.

2

Paulo mene Korinti nape oko kapetegao yena auna ge.

¹ Na ninae-una buro niye gona yero dubo minao nupema niye eno tamoni sero, na kotungno giro oko bumao yangduwang.² Nane dubo minao niye eno tamana awe mene dubo minao nana kora yariniye? Na kora yao emo kau yatena. Noeno oko, na dubo minao niye eno tamateni siya, awiya gona yana dubo minarinneya amimene nono yero dubo minao nana kora yatei? ³ Ge zo ninae-una atu mitoiya awiya oko kora yao yaya na bumana aune niye nao iwaing okowata, nao meko na eno yaya na dubo minao tamoni sero, na gitau igi

gaero ge awiya kora yaya aung yaise sero-wang ara. Na niye eno eyero kotumuwang tau yena ara: "Ge awiya kora yaya aung yai aune na yawa yawa yarinena. Nupema nane yawa yawa yana aune Korinti emo bauno apakana yawa yawa yarineya."⁴ Na moko nana mene mou yenu niye eno yaya maingkoka oko, yaya bainakama tapunasani zi dema sinasani aune niye eno igi gitau gaewang ara. Awiya niye dubo minao baina tamaese okowata, dubo nana ninae-una tau-tataware yao mitoiya, amaze gaese sero igi awiya gaewang arauwa.

Paulo mene Korinti emo zo pasena yena auna pasena yangduwaese sena.

⁵ Ninae-una zo mene dubo minao tauna amimene na eno oko, niye eno dubo minao tauna; nupema na nung gera pugairo ge bainakama sinasani niye apakana aeno tauna ayero oko sarinena. Nung ninae-una ena eno yena ayero sinena.⁶ Niye daigairo mene igi nana gitau gaewang awiya giro emo awiya gera pugairo puro daung gaiwa awiya gosinena teng niya.⁷ Arare nung pasena nuna eno dubo minaore nete gera yoiye sero, niye pasena nuna yangdotinasani soreuno kora-makora yepu.⁸ Aeno niye nupema nung aune otao nasani mono pumaese sinena ara.⁹ Na gitau niye gaero gari sero igi gaewang, awiya ge nana apakana dimarinea darinei, awiya gari sero gaewang ara.¹⁰ Niye emo zora pasena yangduwaya na deka ayero pasena nuna yangduwarinena. Pasena yena amimene pasena na eno yena aine niya aeno na pasena awiya yangdotinena. Na pasena nuna yangdotinasani niye kotupunasani Kristora benaungna atu yangdotinena ara.¹¹ Awiya Sanda mene name puro wosoiye sero, emo auna pasena yangdotinena. Nung name eno meko yari kotupunoiya auna susuwa awiya oko kau nenane.

Paulo Troas nape atu Tito kau yero dubo mou yena.

¹² Na Troas nape kasa yewang Kristora Bowi Iwaing sanese auna nagibo Tuwa mene na eno gipena ara.¹³ Arata otao nana Tito nung ninae-una atu mena ozaung oko kapetegao yena, arare na nung kau yero dubo nana mou yenu giro Troas emo yangdoro nung towang atu tamari sero Masedonia provinsra bumuwang ara.

¹⁴ Arata Tuwa Bayaura yazo de ika yanene! Nung nae soreuno gitau noi nae Kristora putoung mene iwo nuna puro wowosinonane. Nung nae burora iyengtitinoini bautunonane boingsa sereyao mene garo topetitinoiya ayero ge nuna mene tawing sero topetiro bautunoiya.¹⁵ Nae sere iwaing ine yero nonane. Sere amimene Tuwa Bayaura-una kasa yero noi

yupunoi Kristora sere iwaing yero noiya. Sere amimene emo bauno iwaing yaora nagibora atu nowa, arita emo bauno gera yaora nagibora atu nowa, awong auna-una atu kasa yero noiya ara. ¹⁶ Arare gera yaora nagibora atu yero nowa awong sere awiya yupunowa nunae-una toitinoi "Na magayarina" ayero sinowa ara. Arata iwaingna nagibora atu nowa awong awiya yupunowa mokora toiro nao iwaingna sere ine yero gaitinoi "Na nao iwaing tamarinena" ayero sinowa ara. Buro ayao ine awiya emo nono yao mene yai teng yariniye? ¹⁷ Nae dubo dekaongka yero nasani Tuwa Bayaura berata Tuwa Bayaura ditira Kristora-una desetiti nasani ge tugata yero nonane, nae ayao amimene gege buro awiya yao teng niya. Nae emo daigairo mene yero nowa ayero oko yero nonane. Awong Tuwa Bayaura ge tugata yaora buro awiya gosinowa moni tamaora buro nunae ine yero noiya.

3

Paulo nung tairo nao seka auna buro mani yero nauna.

¹ Na naka natope ge ayero sesena awiya giro niye na taung nupema puro wiwiti-nena ayero sarineita? Ayero oko sepu. Emo ena mene ninnae-una buro kasa yero awong gaya iwaing yaese sero susuwa nunae keregaora igi emo ena mene gitau gaewa amaze niye gipinowa, ayero yanese sineita? Nupema susuwa nana keregaora igi nika niyeto pe gaero pugaiwa awiya gipana gari sineita? ² Ayero oko yarinena. Noeno oko, yazo nana de ika gaora igi awiya niye ara. Ge awiya dubo nana-una pugainu mitoiya. Nupema emo bauno apakana amimene ge awiya gosinowa ara. ³ Na ninnae-una atu buro yewang niye ge nigiro igi nana ine yewa ara. Igi awiya Kristo mene gaena, auna susuwa daung-mokera mitiya ara. Nung igi awiya ink mene oko, Tuwa Bayau putoung Owenone mene gaena. Nupema daba tame oko, emo baunona dube atu gaena ara.

⁴ Na buro nana-una ge eyero sinena, noeno oko, na Kristora-una atu adungno desetiti nasani Tuwa Bayau tumo didinona. ⁵ "Na buro me yero nona kasa yero noiya," ayero sero kotungno ayero yao auna putoung nana oko mitiya. Buro yao teng yaora putoung nana awiya Tuwa Bayaura-una atu gege butunoiya. ⁶ Nune

na puro tairo nao sekara buro yao teng yaora putoung awiya pugaina. Awiya sao tauyao ge gayao mitiya auna buro okowata, Owenona buro ara. Mosera ge gayao mene name eno magayao tapunoiya. Arata Owenone mene zo name naora gegeregatinoiya. ⁷ Gitau Tuwa Bayau mene sao tauyao ge nuna daba tame atu gaenu Mose mene puro emo bauno eno pugaina ara. Nung awong eno pugatinenu Tuwa Bayaura waegao bainakama waegainu Mosera benaung waegaine yena. Benaung nuna-una waegao awiya wosiro aung yari sero yero nauna arata saineba Isreli emo bauno mene diti yero nung gaine yao awiya teng oko yewa. Sao tauyao ge dimaora buro mene magayao tapunoiya. Buro amimene Tuwa Bayaura waegaore kasa yena. ⁸ Arare Owenona buro nao tapunoiya amimene sao tauyao ge dimaora buro awiya daigatinasani waegao bainakamane kasa yero noiya ara. ⁹ Buro magayao tapunoiya amimene waegaore kasa yena. Arata pewayero nao tapunoiya amimene zo waegao bainakamane kasa yero noiya ara. ¹⁰ Buro matura waegao awiya buro sekara waegao bainakama mene worinoi putoung wowosinoiya ara. ¹¹ Buro matu mitete aung-kamore yaise sao amimene gitau waegaore kasa yena ara. Arata buro seka mitao gege mitao auna waegao amimene zo bainakama niya.

¹² Buro sekara waegao mitao gege mitariniya, ayero nigitinonane. Arare nae awang nasani ge puingti nasani oko, tau yero ge puro pu daung gatinasani buro yero nonane. ¹³ Ayero nasani Mose mene yena ayero oko yero nonane. Nung benaung nuna-una waegao aung nauna auna susuwa awiya Isreli emo bauno mene gowi sero, nung mo mene benaung nuna worero puro nasani nauna ara.* ¹⁴ Awong dubora diti awena oko zawagao yewa deka ayero yeme ena mene neya. Dubora diti nunae awiya mo mene worero mitoiya ayero mitiya ara. Arare awong tairo nao matura ge awiya zazagatinasani oko giro baingtitinowa ara. Susuwa ewiya oko keregao gao yero nowa: Kristo mene tairo nao matura buro yero besugainu aung yena. ¹⁵ Awong be yeme eune Mosera ge gayao zazagatinowa awiya mo mene dubora diti nunae worero mitoiya aine ara. ¹⁶ Ge gayao zo eyero mitiya era, "Mose nung emo bauno ge tugata yero

* **3:13:** Benaung worao. Mose mene Sinai diri atu mitinu Tuwa Bayau mene sao tauyao ge nung eno pugaina be aune Tuwa Bayaura simao waegaore mene suwaye Mosera benaungna gainu nung diri yangdoro wosinu aune Isreli emo bauno mene benaung nuna gao ine teng oko yena. Noeno oko, benaung nuna waegatinauna. Arare nung emo bauno eno Tuwara ge sero aune ago benaung nuna mo mene worero yero nauna. Nupema be nung Tuwa Bayau aune dema ge wina-se yari yero giro mo awiya dutugairo yangdoro aune Tuwa Bayaura benaungna kasa yero nauna.

aune kapetegairo Tuwara-una babari sero mo awiya besinauna.” Arare deka ayao ine awong dubo darawa yero Tuwa tumo diyaya aune mo dubora diti worero mitoiya awiya besariniya ara. ¹⁷ Ge gayao amimene “Tuwa” ayero sinoiya, awiya Oweno eno sinoiya ara. Arare Tuwara Oweno mene emo zora-una toiro mitai aune emo amimene dubora diti woraora mo aung nariniya. ¹⁸ Name ge nigao apakana awiya diti benaungne naname woraora mo aung ara, arare Tuwara waegao mene name gaitinoi benaung naname mene waegao nuna awiya asisi mene peperi-peperi yaine yero noiya. Arare name Tuwara waegao anuwing nasani yero nonane Oweno nuna mene name sorepuno Tuwa ine kasa yerota kasa yero ayero nasani bautunasani nonane.

4

Bowi Iwaingna waegao awiya worao aung.

¹ Tuwa nung na ao-diro aposolo buro ewiya na eno sena, arare na oko iyangsao yero nona. ² Ayero nasani nona meko meng gaore pungyero yao awiya puro pu bautara gairo yero nona ara. Ayero na emo oko egetatinona. Na Tuwa Bayaura ge oko darawa yero sisigatinona. Aung ara. Na Tuwa Bayaura benaungna ge nuna keregatinasani emo bauno apakanana dubo uwino susuwa nana gosinowa ara. ³ Bowi Iwaing sinona awiya emo bauno ena awong kowa iyaore auna nagibo papatinowa amimene gosinowa oko kasa yero noiya. Awiya nona ena mo mene worinowa mitoiya aine noiya. ⁴ Awong tumo diyao aung amimene Bowi Iwaingna waegao gowi sero, tawingna tuwa Sanda mene kotumao nunae sisigatinoi diti guma yao mene yaine nasani yero nowa. Kristo nung Tuwa Bayaura same yero noiya, arare Bowi Iwaing awiya Kristora simao waegaore auna ge ara. ⁵ Na ge sinona awiya ge nana amaze oko niye eno tugata yero nona. Yesu Kristo nung Tuwa naname, arata na awiya Yesu eno soumani niniae gege yero nona, susuwa awiya niye eno tugata yero nona ara. ⁶ Tuwa Bayau nung gitau otu zayaora atu tawing mumene auna atu waegao kasa yaise senu kasa yena deka amimene senu dubora diti nana waegaina. Waegaora susuwa eyao era: Na Kristora diti benaungne gosinasani Tuwa Bayaura simao waegaore giro baingtiwang ara.

Nona mou-mesayao mene Paulora tumo diyao oko besena.

⁷ Putoung puro buro yero nona awiya emora putoung daigatinoiya. Arare putoung awiya nana okowata, Tuwa

Bayaura putoung maze kereganese sero nung waegao nuna iwaing awiya pugainu na au iyangyao ine auna mokora atu mitoiya ara. ⁸ Iwo mene na zipunowa, arata na oko iniro sanitinowa. Zipunowa na dubo eto yero nona, arata na oko dubo mininona. ⁹ Iwo mene na tuninowa, arata Tuwa Bayau mene na oko dotinoiya. Dedunowa zuzunona, arata na oko meko yero nona. ¹⁰ Yesu gera yewa deka ayero emo ena mene be giti na gera yari yero nowa. Awiya Yesu iropuro noiya auna putoung amaze taung nana-una atu kasa yai gaese Tuwa Bayau mene nigina teng na eno ayero yero nowa ara. ¹¹ Na Yesura buro-mani yero nona, susuwa aeno emo na dari yero nowa. Awiya Yesura nao taung aingso nana magayaora gerao auna atu kasa daung yaise Tuwa Bayau mene nigina teng na eno ayero yero nowa. ¹² Arare susuwa eyero mitiya era: Awong na dari yero nowata Yesura putoung mene nana-una atu kasa daung noi niye giro dubo darawa yero nao me tapunowa. ¹³ Dawidi mene ge zo eyero sero gaenu mitoiya era,

Na Tuwa tumo didinona, arare na ge se-wang.

Na deka ayero tumo diyao ayao ine puro yero nona, arare na Tuwara ge tugata yero nona ara. ¹⁴ Na eyero gosinona ara: Tuwa Bayau Tuwa Yesu uwenu seka yena deka amimene na Yesura-una susuuno yero nona aeno na nupema uwai seka yero iropana niye aune dema nuna benaungna atu pugariniya ara. ¹⁵ Na mou apakana awiya niye eno eyero kotupunasani dipunona: Ge mene wisika sero bautunai emo sayao oko mene nigitinasani Tuwa Bayau bowi yaya yazo bowire nuna mene bainakama yaise.

Tawingna yaya dubo minaore awiya nona wosao gege.

¹⁶ Na ayero sinasani putoung oko kau yero nona. Taung aingso nana wowosinoiya, arata ititi nana mene zo be giti iwaing sekawa nupema kasa yetiya ayao ine yero noiya ara. ¹⁷ Tawingna yaya dubo minaore nana awiya wosao, be apungkaka gege mitariniya. Yaya amimene simao waegaore witao nibamu mitao gege mitao amaze na eno tapunoia. Simao waegaore amimene tawingna yaya dubo minaore awiya daigairo bainakama nibamu yariniya. ¹⁸ Na dubo nana awiya nona daung diti moko mene gao auna oko pugatinona. Na dubo nana awiya nona diti moko mene gao ine teng oko auna atu pugairo yero nona. Noeno oko, nona daung mitoi gosinonane amimene mitete oko mitariniya. Arata nona diti mene gao ine teng oko amimene zo mitao gege mitariniya.

5

Paulo mene uriti taung pari sero yawa yawa yena.

¹ Na eyero gosinona: Tawingna taung aingso nana awiya kouboga ine gege ara. Arare kouboga ewiya kasai aune Tuwa Bayau mene uritira garo tauyao zo na eno tamariniya. Garo awiya uritira atu tau-tataware yero mitao gege mitariniya. ² Arare garo uritira atu mitiya amaze na eno wosogaise yowe-mawe sinasani yero nona ara. ³ Ago ititi nana mene garo tauyao aung noiye sero, uriti taung tauyao wosogaise sinona. ⁴ Na tawing taung puro yero nona auna teng yayare dubo minaore nasani oena paena yero nona. Na taung aingso nana yangdoro aung nari oko arata-punona. Na uriti taung seka awiya wosogai pumari sero aratapunona. Ayero nasani tawing taung wurupaora gerao awiya aung yai uriti taung nao me iwaingna gerao amimene ititi nana dowero puro mitaise sinona. ⁵ Tuwa Bayau mene ititi naname-una wori seka ayero kasa yaise sosenu mitoiya. Susuwa awiya ganane kasa yaise sero nung Oweno nuna name eno bere gitau iyengtinu buna. ⁶ Na aeno tau yero nasani yero nona. Anasani eyero gosinona: Tawingna taung aingso mene napo susuwa nana ine noi yero nona auna teng Tuwara napo kau yero nona. ⁷ Awiya eyao eno: Be yeme eune diti moko nana mene gosinona aeno oko, tumo diyao nana auna teng yero nona. ⁸ Na nupema sinena. Na tauyero nasani yero nona. Anasani tawing taung puro nao awiya ara baina oko tapunona. Arata tawing taung yangdoro Tuwara nape atu nao ami zo ara bainakama tapunona. ⁹ Arare nao awiya Tuwara nape atuta esewa tawingna narineni, awiya eyero kotupunasanani aeno tau yero nona ara: "Etutero nana Tuwa mene gai teng yaise." ¹⁰ Noeno oko, name apakana nete Kristora kotora atu daung mokera dopanese sao mitiya. Ayero dopanane aune tawing taung puro nasani nao yewangne awiya iwaingta meko naungwine auna abena teng pugai tere-tare pumarinenane ara.

Name Tuwa Bayau aune dema otao yero nonane auna ge.

¹¹ Na Tuwa awang nasani emo bauno mene na gaya aposolo me yari sero awong eno susuwa nana sero keregatinona. Arata susuwa nana awiya Tuwa Bayaura ditira atu daung mokera mitoiya. Deka ayero ninae-una atu daung mokera mitoi gosinowita nowa. ¹² Na ayero sana nigaya nane taung nupema puro wiwitinasanani ge sinena ayero oko yaise. Niye yazo nana iwaing yaise sero ge kau yowi sero, na susuwa nana amaze niye tugata nena era. Nupema

emo ena mene moko nunae-una oko, yazo nunae gege eno taung puro wiwitinowa, emo ayao auna ge puro wosaese susuwa nana maze niye tugata nena era. ¹³ Na dau ge sero nona, ayero sineita? Awiya Tuwa Bayaura bowi kasa yaise aeno yero nona. Arata niye ena mene na kotumaora yero nona, ayero sinowa. Awiya niye iwaing yaese aeno yero nona. ¹⁴ Kristora dubora mono mene dubo nana uwinoini buro yero nona. Awiya noeno oko, na eyero gosinona: Dekangka mene name apakana auna abena magayena, arare apakana amimene magayewangne aine niya ara. ¹⁵ Abena naname magayena awiya susuwa euna: Nonane awiya aratamao naname-una oko, abena naname magayero seka yero iropuna awiya nung kotupunasanani nanenese aeno abena naname magayena. ¹⁶ Gitau na emora susuwa gari sero emo witaota wosao i, awiya gosinasani awong awega-ziwega yero nasani naungwa. Arata name apakana magayewangne ayao ine niya, arare yeme awiya na emora susuwa gari sero emo witaota wosao i, awiya gege gosinasani oko awega-ziwega yero nona. Na gitau Kristora bowi ge gege nigiti nasani ge awiya nigiwang wosao yena ara. Arata yeme zo na bowi nuna-una susuwa gosinena kasa niya. ¹⁷ Arare emo zo Kristora-una atu susupunoiya nung emo sekawa nupema kasa yetiya ayao ine yero noiya. Awiya nuna-una atu nao matu aung yenu nao seka kasa yena! ¹⁸ Tani ayao awiya Tuwa Bayau mene yero noiya. Name gitau nung iwo yero nasani naungwane, arata nune Kristo name eno i pasaora atu magayena aeno gege name otao yena ara. Ayero yero name Tuwa Bayau aune otao yaora bowi tugata yao auna buro nae eno pugaina ara. ¹⁹ Ge tugata yanenese sena awiya eyero mitiya: Tuwa Bayau nung Kristo name eno i pasaora atu magayena aeno gege tawing emo bauno name otao yena ara. Ayero nasani pasena naname yangduna ara. Nung otao-gamao yaora bowi sao auna buro awiya wawong nanae-una pugaina ara. ²⁰ Arare nae Kristora bowi sao emo yero nonane. Arare ge sinonane Tuwa Bayau mene emo bauno yau sinoiya. Nae Kristora bera emo bauno eno isa eyero sinonane, "Niye Tuwa Bayau aune dema otao-gamao yepu." ²¹ Kristo nung pasena aung. Arata Tuwa Bayau mene name eno pasena naname-una abena mouyao awiya Kristo eno pugainu diuna ara. Awiya name Kristora-una susuuno Tuwa Bayaura dang dubu yero nanenese ayero yena ara.

6

¹ Na Tuwa Bayaura buro-mani yero nona amimene niye eno isa sinasani ge eyero

tugata nena: Tuwa Bayaura soremao niye eno pugao awiya me aung oko yaise. ²Tuwa Bayaura ge zo eyero mitiya era: “Na soremao bera atu ge nina nigiwang. Na korayao bera atu ning soremuwang.” Arare sana nigipu. Soremao be awiya era. Korayao be awiya era.

Paulo nung aposolo buro nasani yaya tame nauna.

³ Arare emo mene buro yao nana gaya meko yao eno, na etutero yero nona. Awiya nao nana mene te gayaora nona zo ine yai emo zo mene Tuwara nagibo patari sero nete te gaero zuwero meko yao eno, na ayero yero nona ara. ⁴ Na Tuwa Bayaura buro emo yero nona auna susuwa keregana gaese nao eyero yero nona ara: Yayara mokora atu dubo eo yaore yero nona; awang yao mokora atu yero nona; ⁵ taung nana dero betero nowa; bunao gare pugatinowa mitona; iwora towang atu yero nona; burora yaya tapunona; pingne buro yero nasani auriti oko awao seka mitona iya gatinoiya; nona minao aung yero nona; ⁶ pasena aung etutero nona; kotumaore dubo-ozaore yero nona; otao mani eno mono pupunona; na burora putoung Oweno mene pugatinoiya amaze puro nona; dubora mono mere yero nona; ⁷ ge me susuware sinona; Tuwa Bayaura putoungne yero nona; Tuwa Bayau na kora yenu iwaing yewang, arare na etutero naora gi bemine puro yero nona. ⁸ Ena mene yazo nana de ika gatinowa, arata ena mene yazo nana dena-betena yero nowa. Ena mene na eno ge bautara sinowa, arata ena mene na bowi yero nowa. Ena mene na ge iwao ge sao emo ayero sinowa, arata na ge me gege sinona. ⁹ Ena mene susuwa nana kau yero nasani na bogamasa ayero sero giro diti ewe yero nowa, arata ena mene susuwa nana giro baingtiro na aratapunowa. Ena mene na eno eyero sinowa, “Nung magayariniya.” Arata gipu! Na kara yero nona era. Tuwa Bayau mene na kora yari dedunoiya, arata na oko dedunoi maganona. ¹⁰ Na dubo minaore yero nona, arata saineba yawa yawa yero nona. Na bogamasa ine yero nona, arata saineba na wau me baina emo daigairo eno pugatinona. Na wawong usa yero nona, arata saineba na nona apakana auna maung yero nona. ¹¹ O Korinti emo mani, dubo nana ninae-una atu tau-tataware yero mitiya, arare ge daung mokera sinena ara. ¹² Dubo nana ninae-una atu tau-tataware yero mitoiya, arata abena dubo ninae mene na oko kotumao yero nowa. ¹³ Arare mani awiso nana, na niye tugata yane. Niye

abena nana pugatinasani dubo ninae na eno bainakama pugai pu mitae.

Mekore Iwaingne awongto otao oko yarineyato.

¹⁴ Niye buro yari sero diga emo niye soremaese dubo dekaongka tiro oko sae. Iwaingne mekore awongto nono yero otao yarineito? Nupema waegaore mumene nono yero tayarineito? ¹⁵ Kristoto Sanda awongto nono yero dubo dekaongka yarineito? Ge nigaore digare awong nono yero dubo dekaongka yarinei? ¹⁶ Name Tuwa Bayau putoungne auna ibu yero nonane amimene bui ibura nona puro nanane teng yarinita? Aung ara. Tuwa Bayau mene eyero sena, Na nunae towang atu nasani mitao-masi yarinena ara.

Ayero nasani Tuwa nunae yana awong emo bauno dubu nana yero narineya ara.

¹⁷ Arare diga dubu yangdoro bauta potero ewe naese sinena.

Ayero nasani nona meko zo oko inipu.

Ayero yaya nane niye masi zuwero

¹⁸ niye maung yana niye emodi

baunodi nana yero narineya.

Tuwa putoung bainakamane mene ayero siniya arauwa.

7

¹ Otao mani, Tuwa Bayau mene ge awiya name eno sena, arare nona meko mene dubo taungne naname beingti yero noiya awiya teng saepu pewa yae. Ayero Tuwa Bayau awang yero nasani dubo pewa yaore nanene.

Paulo mene Korinti emora ge nigiro yawa yawa yena.

² Niye dubo ninae nana-una atu pugai pu mitae. Na ninae-una zo eno nona meko zo oko yewang. Na ninae-una zora nona gera-gaira oko yewang. Na ninae-una zora nona zuma aung oko pumuwang. ³ Na ge awiya niye gona nasani oko sinena. Na mena niye eno eyero sesena, “Dubo nana ninae-una atu tau-tataware yero mitoiya.” Tayao naname iwaing nibamu ware name tairo dema magayari yaine ayero nonane. ⁴ Na niye eno dubo eo yaore yero nona. Na niye eno yawa yawa ewe zo yero nona ara. Arare na yaya dubo minaore auna tame atu nasani niye kotupunona moko nana yawa yawa bainakama kasa yero noiya. ⁵ Na Troas napo yangdoro Masedonia provinsra buro kasa yewang, arata saineba, taung nana mene oregao maingkoka oko pumao. Etu taungna iwo aune mokora awang yao aune mene kasa yero na kaputinasani naunu yero naungwa. ⁶ Tuwa nung emo dubo minaore yo-amaore yero nowa emo ayao

awiya onngo sero sorepunoiya amimene na soremari sero Tito iyengtinu buro nana-una atu kasa yena. ⁷ Ayero na soreuna awiya Tito nana-una atu kasa yena aeno gege oko, niye nao iwaing nung eno yewa auna bowi puro buro kasa yero senu nigiwang amimene dema na soreuna. Niye na nupema gari kotung-katung yero nasani nowa; niye na eno zire-buware yero nasani dubo minaore nowa; niye yazo nana de ika gari sero putoung yero nowa – ungwe amaze na eno yenu nigiro yawa yawa bainakama yewang ara. ⁸ Na gitau igi zo gaero niye eno pugaingwa amimene dubo minao niye eno taunuta, ayero sero na gitau dubo mou tamuwang. Arata yeme zo na dubo mou oko niya. Igi nana mene dubo minao niye eno taunu niye be apungka gege dubo minao mokora atu nauwa, awiya yeme gosinena. ⁹ Na igi awiya gitau gaewang aeno yeme yawa yawa nena. Awiya igi amimene dubo minao niye eno tauna auna okowata, dubo minao mene niye eno dubo darawa yao tauna, auna yawa yawa nena. Dubo minao awiya Tuwa Bayau mene niginu tamuwa, arare ge nana mene dubo ninae oko sisigaina. ¹⁰ Dubo minao Tuwa Bayau mene nigitinoi kasa yero noiya amimene dubo darawa yao tapunoi emo bauno iwaing yero nowa ara. Arare zo nung dubo darawa yero iwaing yariniya amimene yawa yawa yariniya. Arata emo bauno Tuwa Bayau oko tumo diyao yero nowa auna dubo minao mene magayao gege tapunoia ara. ¹¹ Susuwa ayero mitiya, arare dubo minao Tuwa Bayau mene niye eno tauna amimene yenu ninae-una atu me eto gege okowata, me ewezo kasa yena. Dubo minao amimene yai niye yazo ninae mena ozaung kora yaya iwaing yaise niye ato sineya; pasena emo musugari sineya; abena ninae awang nasani na nupema gari sineya; ge ninae mena kora yari sineya; emo pasena yena auna abena pugari sineya – susuwa ayao awiya dubo minao mene yenu kasa yena. Niye ayero nasani ge apakana kora yeteya ge zo ninae-una atu oko mitiya auna susuwa keregatineya ara. ¹² Gitau niye eno igi gaewang, awiya emo pasena otao eno yenu otao dubo mou yena awongto eno gege oko, niye na oko yangduwao Tuwa Bayaura benaungna otao nana yero nowa auna susuwa kasa yai gaese niye eno gaewang ara. ¹³ Niye ge nana nigiro ayero yewa aeno dubo nana iwaing yena.

Dubo nana iwaing yena awiya gege okowata, niye Tito dubo iwaing yaise nao yewa nung yawa yawa nasani kapetegairo senu na nigiro yawa yawa bainakama yewang. ¹⁴ Na gitau yazo ninae de ika gatinasani Tito tugata yewang ara. Arare

nung buro ninae-una atu kasa yenu samo dao buro yewa amimene ge nana awiya ge iwao oko yena. Na ge me gege niye eno sinona, deka ayero susuwa ninae Tito eno sewang, awiya me gege yena ara. ¹⁵ Tito nung ninae-una bunu niye apakana awang yero nung kora yero nasani ge nanato dimuwa, awiya kotupunasani dubo nuna ninae-una tau-tataware yero mitiya ara. ¹⁶ Niye yeme tani iwaing gege yero nasani narineya, ayero kotupunasani yawa yawa nena.

8

Ge nigao dubu ena mene otao mani soremuwa.

¹ Otao mani, Tuwara dubu Masedonia provinsra atu nowa awong eno Tuwa Bayau mene mono pumaora putoung pugaina auna ge sanane nigipu. ²⁻⁴ Tuwara dubu ena mene Tuwara dubu Yudaya tawingna atu soremao aung bogamasa ine yero nowa awong awiya soremari sero moni pu dekaongna gatinowa. Arare Tuwara dubu Masedonia provinsra atu mitowa amimene yaya-biyaya bainakama auna tame atu nasani bogamasa ine yero nowa, arata saineba gera yawa yawa bainakama nunae-una atu mitiya, arare awong otao mani ena eno mono pupunasani moni mene soremari sero sosero kora yero pugaiwa be kiziba gairo yasa gaina. Na awong eyero giro baingtinitena: awong nuka nuyetope eo yero kotumao nunae dekaongka yero nona pugaora putoung nunae teng mitoiya, arare nona pugaora putoung nunae awiya daigatinasani bainakama pugaiwa ara. Awong dubu awiya soremari sero nae niganenese isa tau-tataware yao sewa. ⁵ “Awong moni maingkoka ine pugarineita,” ayero sewangne. Arata aung ara. Awong bere gitau dubu nunae Tuwa eno pugairo aune Tuwa Bayaura ara tamao ago nasani dubo nunae nae eno dema pugaiwa ara. ⁶ Awong ayero yewa, arare Tito mene ninae-una atu moni pu dekaongna gaora buro zayero yero nete agewa yangduna, awiya besugaise sinenane ara. ⁷ Tumo diyaore nao auna putoung, ge tugata yaora putoung, gera susuwa giro baingtaora putoung, burora putoung, dubora mono nae eno pumao auna putoung – nao ayao auna putoung ninae-una atu zapunoia, arare bogamasa soremaora putoung awiya dema ninae-una atu zamai aune niye dubo eo yaore dubu bogamasa ine yero Yudaya tawingna atu nowa aeno moni ewezo gurutu yepu.

⁸ Na sao tauyao ge niye eno oko pugatinena. Arata Tuwara dubu ena mene buro amaze yari sero aratapuneya, arare ninae-una atu dubora mono bainakama mitita,

auna susuwa kasa yaise sinena ara. ⁹ Niye Tuwa naname Yesu Kristo mono iwaing nuna auna bowi nigitinowa. Nung zamena simena bainane mene niye eno bogamasa ine yena. Nung bogamasa ine yena awiya niye zamena simenane yaese ayero yena ara. ¹⁰ Arare na ge ewiya tebeba niye tugata nena. Niye dubu ena gitau yero nasani dawang matura atu moni pu dekaongna gari sero eo yero buro zayewa, ¹¹ amaze susuuno yero besugaipu. Ayero yaya buro yero besugaora eo yao ninae mene buro zayaora eo yao ninae auna teng yariniya. Moni pugaora putoung ninae-una atu mitiya, auna teng pugai pu. ¹² Zo nung nona pugari eo yero niya amimene nona pugaora putoung nuna-una mitiya auna teng nona pugai Tuwa Bayau mene gai teng yariniya. Nona nuna-una oko mitiya auna teng pugaise sao oko mitiya. ¹³ Ena mene taung bisi saore naya niye yaya dokowang yao tamaese oko sinena. ¹⁴ Yeme eune zamena simena ninae-una atu mitiya aeno niye awong dora botiyo mokora miteya awiya soremaese sinena. Nete ago zamena simena awena-una atu kasa yai niye dora botiyo mokora mitaya niye soremarineya aeno sinena. ¹⁵ Gitau Yuda emo winasoreung nauwa auna ge gayao zo eyero mitiya era,

Nona daigairo gurutu yena nung emo zamena simenane oko yena. Nupema nona eto gege gurutu yena amimene nuna-una atu dora botiyo oko kasa yena.

Arare niye deka ayero winasoreung nasani neupu.

Paulo mene Tito aune otao nuna etobe Korinti nape iyengtari sero ge nunae gaena.

¹⁶ Tuwa Bayau nung Tito yo dubo uwenu na niye eno yawa yawa bainakama yero nona deka ayero nune yero niya ara. Arare na Tuwa Bayau eno dange sinena. ¹⁷ Nung ninae-una baise sesena nigiya. A gege okowata, ninae-una bumari eo yero baingtiro kotumao nuna ninae-una butuniya ara. ¹⁸ Ge nigao otao nanae zo Tuwara Bowi Iwaing tugata noi Tuwara dubu apakana nung giro aratapunowa, nung dema iyengtena butuneyato ara. ¹⁹ Tuwara dubu apakana awong emo awiya na aune dema nasani moni pu dekaongna gaora buro na soremaise sewa kasa yena. Arare na moni pu dekaongna gaora buro yero nona, awiya ena mene Tuwa bowi yaese, o emo bogamasa soremari eo yero nona auna susuwa awiya keregari sero yero nona. ²⁰ Zo mene ge iwinasani na moni ewiya eno na gera pugoiye sero, moni baina awiya diya wina-ye nasani puro pu

dekaongna gatinonane ara. ²¹ Nae nona yanane Tuwa mene gege gai iwaing yaise okowata, emo mene dema gaya iwaing yaise sinonane.

²² Na awongto aune otao naname zo dema iyengtena butuneya ara. Emo awiya be ena burora gaero gari yero nonane nung emo tau yao auna susuwa kasa yero noiya ara. Nung kara niye eno yawa yawa yero nasani burora tau yero noiya ara. ²³ Niye Tito giro eyero sepu, "Nung Paulora wati mugo. Awongto buro-mani nanae yero nowato." Nupema otao naname etobe awiya giro eyero sepu, "Awongto Tuwara dubu mene iyengtitineya ara. Awongto Kristora yazo de ika gatinowato." ²⁴ Na yazo ninae de ika gatinona auna ge awiya me yaise emo ayao mene ninae-una bumaya otao-gamao yepu Tuwara dubu ena mene nigae.

9

Moni gitau pugairo sosaese sena.

¹ Tuwara dubu ena sorepu nasani moni pugaora buro awiya gosinowa, aeno na ge daigairo niye eno oko gayarinena. ² Niye buro awiya yari eo yero neya, awiya gosinona, arare na yazo ninae de ika gatinasani Masedonia emo hauno eno eyero sinona, "Tuwara dubu Akaya*" provinsra atu nowa amimene moni pugaora buro awiya dawang matura atu zayero sosome mitoiya." Bowi ninae amimene emo ena dubu bainakama awiya uweti buro auna eo neya era. ³ Na niye bowi nasani ge sewang ge awiya ge iwao yoiye sero, otao mani nana iyengtena butuneya ara. Awiya niye moni soseru kora yero pugaiwa mitoiya ayero sewang, awiya me yaise sero iyengtena butuneya ara. ⁴ Na naka natope ago Masedonia emo enane dema bumana niye moni oko sosao yero tebeba mitaya gaya ge nana ge iwao yai na meng gatinana deka ayero niye dema meng gowi sero. ⁵ Aeno emo ato sesena gitau butuneya ara. Buro kasa yaya giro bogamasa soremaora moni baina pugari sero na eno sewa awiya gitau pugairo soseru kora yepu mitae. Moni awiya dubo moure oko, dubo iwaingne pugaise sinena. ⁶ Eyero sinena era: Zo nung nona we eto gege urariniya amimene nona eto gege minariniya. Zo nung nona we daigairo urariniya amimene nona daigairo mininasani nariniya. ⁷ Arare niye nata-nata kotungno baingtiro aune kotumao ninae-una teng moni pugai pu. Dubo mou yaoreta ato saora oko yae. Zo nung yawa yawa nasani dubo eo yaore moni pugainoiya, nung awiya Tuwa Bayau mene giro yawa yawa yero noiya. ⁸ Tuwa Bayau nung

* 9:2: Akaya. Korinti napo awiya Akaya provinsra napo baina.

zamena simenana maung mene mono pao nuna-una nona ipu ewa-gaewa yao niye eno pugai zamena simena ninae-una atu kasa yai niye mininasani mono paora buro daigairo yari sero nona oko kau yarineya.

⁹ Ge gayao zo eyero mitiya era, Nung bono yero nasani bogamasa eno mono pupunoia ara. Arata mono pao nuna awiya mitao gege mitariniya ara.

¹⁰ Tuwa Bayau nung emo eno nona we pugatinoi urinowa, deka aine me tapunoi mininowa amimene niye deka ayero uraese niye eno nona we taungno gao yai mono pao ninae-una me bainakama kasa yariniya. ¹¹ Ayai zamena simena bainakama niye eno pugatinai niye soremao benaung giti yarineya. Ayero yaya otao mani daigairo mene moni ninae amaze wawong nanae-una atu puro Tuwa Bayau eno dange sinasani nung bowi yarineya ara. ¹² Niye Tuwara dubu eno mono pupunasani moni pugarineya amimene dora botiyo nunae tunarineya. A gege oko, amimene Tuwa Bayau eno dange sao auna zamena simena tamai Tuwa Bayaura-una babariniya ara. ¹³ Niye Kristora Bowi Iwaing nigiro dipunowa ayero sinowa auna me awiya mono pumaora buro ninae mene keregariniya. Ayero yai Yerusalem napora buro emota ge nigao apakana amimene Tuwa Bayau bowi yarineya. A gege oko, bogamasa soremaora moni ninae baina awong eno pugatineya amaze puro nung bowi yarineya ara. ¹⁴ Ayero nasani ninae-una atu Tuwa Bayaura soremao bainakama kasa yena awiya gosinasani dubo mene kotupunasani niye eno Tuwa Bayau isa sarineya. ¹⁵ Tuwa Bayau mene Mani nuna dekaongka iyengtina awiya name nung eno abena yaine yao teng oko. Arare name nung bowi nasani dange nung eno sanene.

10

Emo ena mene Paulo puro wosiwa auna ge abena sena.

¹ Na Paulo, Kristo nung dubo-ozaore etutero nasani nauna awiya na naka natope nagibo deka awiya papatinasani sana nigipu. Ena mene na eno eyero sinowa, "Etu buro nasani ge monone sinoiya. Arata nung otu haungno nasani igi gaero name eno ge gorobore sinoiya ara." ² Na ninae-una buro atu nasani ge gorobore tugata yanese auna na dubo oko uwae. Ena mene na eno eyero sinowa, "Nung taungna nona eno gege noiya." Emo ge ayero sinowa aeno ge gorobore tugata yari sero yo nana eo yero noiya ara. ³ Na meba emo ara. Arata na winade yari sero tawing emo mene yero

nowa ayero oko yero nona. ⁴ Gi ami puro nasani iwore winade yero nona, awiya taungna gi ami okowata, Tuwa Bayaura gi ami putoungne ara. Arare amimene iwora goma bezero gorobo putoungne nunae dedunona wowosinoia ara. ⁵ Na emora kotumao ge iwao awiya puro wowosinona. Emo bauno mene Tuwara ge nigowi sero, ena mene taung puro wiwitinasani ge iwao ge sero nowa ge iwao ge nunae mene emo bauno goma abena yero zipunoia. Arare ge iwao ge nunae goma ine awiya kasinona. Gorobo emo mene iwo zo saniro kotumao iwaing pugatinowa aune iwo amimene kotumao meko yangdoro bisi sero ge nunae nigitinoia, deka ayero emo bauno Kristora ge dimaese sero na kotumao ge iwao nunae awiya apakana puro wowosinona. ⁶ Niye ge dimaora eo yero aung yaya aune na emo ena ge dao nunae auna abena pugarinena. Na ayero yari diya mitona ara.

⁷ Nona daung mokera mitiya awiya gipu! Ninae-una atu emo zo mene nuka nutope gosinoi Kristora emo me yero noiya awiya eyero gaise: Nung nata Kristora emo me oko noiya. Name deka dema Kristora emo dubu yero nonane ara. ⁸ Tuwa mene burora putoung na eno pugaina, awiya niye gera yanese oko, soremanese pugaina. Arare na emo ayao amimene naka natope puro wiwitinasani ge mouyao zo sana nana-una atu meko oko yariniya. ⁹ Arata igi niye eno gainona awiya giro awang yaese oko gainena. ¹⁰ Ninae-una ena mene na eno eyero sinowa, "Paulo mene igi name eno gainasani ge tau-tataware yao putoungne gainoiya. Arata nung naname-una buro kasa yero noiya awiya awang yero sime-sime yero noiya, nupema ge awang yaore sinoiya." ¹¹ Emo ayero sinowa amimene eyero gaese: Nae ake atu nasani ge gainonane, ge auna me awiya ninae-una towang atu nasani gipanane garineya ara.

¹² Emo taung puro wiwitinowa awong awiya nane daigatinona, awiya gosinena. Arare na nono yero buro nana ta buro nunae awiya puro pu dekaongna gairo "Zota zo mene iwaing niye, gane," ayero sarineni? Aung ara. Emo ayero nowa amimene buro nunae iwaingta meko niye, awiya gari sero emo enana buro oko kotupunowa. Awong dau mene yaine nasani buro nunae gege kotupunasani buro nunae mene iwaing ayero sinowa. ¹³ Arata nanae mene zo Tuwa Bayau mene burora tano pugaina agege maze ago nasani butunawe ninae-una atu kasa yewangne. Agege eno kotupunasani buro nanae de ika gatine-nane. Tano yauseuno buro yewangne auna okowata, buro nae eno senu yewangne aeno gege taung puro wiwitinane. ¹⁴ Nae burora tano nae eno sao amaze oko yause-

muwangne. Aung ara. Niye tano nanae-una bautara oko miteya. Niye tano mokora atu miteya. Arare nae emo ena gitau yero ninae-una kasa yero Kristora Bowi Iwaing tugata yewangne, awiya tano yause-uno oko yewangne. ¹⁵ Nae emo enana buro tanona toiro buro nunae yewa amaze nanae yewangne ayero sero taung oko puro wiwitononane. Tumo diyao mene ninae-una kasa yero be bumai aune burora maung mene tano seka nae eno pugai aune buro nanae bainakama yaise auna dubo nanae mitoi yero nonane ara. ¹⁶ Buro nanae bainakama yai aune tawing ena ninae-una bautara miteya auna baungno Bowi Iwaing sero babarinene. Emo ninae-una bautara miteya nunae-una atu Bowi Iwaing sero babarinene ara. Nae emo zora burora me topetiro taung puro witaora ge awiya sonine sero, atu babari sinenane. ¹⁷ Ge gayao zo eyero mitiya era, Zo nung bowi yao ge sari yero giro buro Tuwa

mene yero noiya auna bowi yao ge saise.

¹⁸ Zo nung, nuka nung bowi yero noiya, nung awiya oko ganane iwaing yaise. Arata emo Tuwa mene bowi yero noiya, nung awiya zo ganane iwaing yaise.

11

Aposolo ge iwao nasani nauwa auna susuwa Paulo mene keregaina.

¹ Niye nigaya na dau ge ine maingkoka niye eno tugata yane. Sana nigipu. ² Na niye eno kotungno emo ena eno kotumao meko puro nona. Awiya nane gege okowata, Tuwa Bayau mene dema yero noiya. Noeno oko, nane niye Kristora bauno iwaing naya aataise niye emo dekaongka nung eno sero gerewang ara. ³ Arata yi mene bauno Ewa etegaina deka ayero emo ena mene niye etegaya dubo ninae dekaongka awiya gagausai niye emo gerao ninae Kristo yangduwao eno, na kotung-katung nena ara. ⁴ Emo zo mene ninae-una atu kasa yero Yesura susuwa nanae tugata yewangne nigiya deka amaze okowata, ge susuwa zo ewe tugata yariniya, nupema Owenonanae-una atu pumuwa amaze oko, seka zo niye eno pugariniya, o Bowi Iwaing nanae-una atu nigiya amaze oko, ge zo ewe tugata yariniya, awiya niye awang oko sao nung eno yawa yawa yero nasani tebeba nigitinowa teng yero noiya, ama sina. ⁵ Emo ena mene nuka nuyetope gosinowa awong aposolo witao ayero yero noiya. Arata na, naka natope gosinona na nunae wese ayero oko noiya. ⁶ Ge saora putoung nana-una

oko mitiya, ayero sinowa. Arata ewiya gipu. Tuwara gera susuwa awiya na nigiwang nana-una mokora atu mitoiya. Arare susuwa nana awiya puro pu daung gatinasani niye eno be ozaung keregatinona.

⁷ Na gitau ninae-una atu nasani niye emo yazore yaese sero naka natope puro wosiro moni buro yero nasani Bowi Iwaing amaze zuma aung tugata yero naungwa gosin-
auwa pasena yero naunuta? ⁸ Na ninae-una atu nasani Tuwara buro yero yewang Tuwara dubu ena mene moni na eno pugatinauwa, awiya na niye soemari sero moni nunae ugaing yero naungwa, ayao ine niya ara. ⁹ Na gitau ninae-una atu nasani nona ena kau yero niye eno buro zo oko pugaingwa. Na nona ena kau nasani naungwa ge nigao otao mani nana ena Masedonia provinsra atu buro nona na eno pugaiwa teng yena ara. Arare na gitau ninae-una atu naungwa niye na eno yaya oko tamuwa, deka ayero ago na ninae-una atu nana na eno yaya oko tamarineya. ¹⁰ Kristora ge me dubo nana-una atu miti sinena era: Taung puro witaora ge nana amimene Akaya provinsra butunai zo mene oko puro wosariniya. ¹¹ Na noeno ayero sineni? Na dubo ninae-una oko pugao yero nonita? Aung ara. Dubo nana ninae-una atu mitoiya, awiya Tuwa Bayau mene gosinoiya ara. ¹² Nao yero nona amaze nasani narinena. Awiya tebeba oko yarinena. Emo ena awong eyero sinowa, "Paulo mene buro yero noiya deka ayero yero nonane." Ayero sinasani dubo nunae puro witowi sero, na dong* nunae dusugatinona ara. ¹³ Emo ayao amimene aposolo ge iwao ara. Awong ge emo ge iwao buro nasani Kristora aposolo dubu ine yero nowa ara. ¹⁴ Ayao awiya tani sekawa zo oko yero nowa. Sanda nung nuka nutope benaung nuna darawa noi angelo waegao auna diti benaungne ine yero noiya. ¹⁵ Arare buro-mani dubu nuna awong deka ayero benaung darawa yero etutero naora buro-mani dubu auna diti benaungne ine yaya name oko yangka sero wawong di gamarinenane. Awong buro nunae meko auna abena teng tamarineya.

Paulo mene aposolo ge iwao daigati nasani aposolora burora atu yaya-biyaya tapunasani nauna.

¹⁶ Sesena awiya nupema sane. Niye na gaya emo dau ine oko yaise. Nupema na emo dau ayero sari yero giro sepu. Arata nigaya na dema nakana maingkoka gege bowi yane. ¹⁷ Na ge sari nasani nena awiya Tuwara bera oko sarinena. Arata

* **11:12:** Dong. Paulo mene Korinti emora moni pumati siya, awiya aposolo ge iwao mene eyero sateya, "Nae buro Paulo mene yero noiya deka ayero yero nonane." Ayero sowi sero Paulo mene buro nuna-una zuma awiya Korinti emora-na wawengna atu oko pumao yangduna.

aposolo ge iwao mene taung puro witaora ge zayewa, arare saineba dau ge sarinena. ¹⁸ Emo daigairo mene taungna nona eno bowi yao ge sinowa, arare na deka ayero yarinena. ¹⁹ Noeno oko, emo ena mene dau ge tugata yero nowa niye nigao bainane mene nigitinowa teng yero noiya, ama sina! ²⁰ Emo zo mene niye soumani dubu nuna yaese sinoi nigitinowa; nona nung eno pugaeese sinoi pugatinowa; nona ninae sorero pupunoi dotinowa; emo tuwa ninae noi gosinowa teng yero noiya; niye sowena dedunoi awang oko sinowa. ²¹ Na putoung aung awang yaore nona amimene nono yero aune niye eno ayero yarineni? Na niye eno ayero oko yao yewang aeno na meng gatinasani† sinena ara.

Zo nung nona zo eno taung puro witariniya, awiya na deka ayero taung puro witarinena. Na emo dau mene saine yero nena! ²² Awong nuka nuyetope Yuda emo ayero sinowa, na deka ayero sinona ara. Awong nuka nuyetope Isreli emo ayero sinowa, na deka ayero sinona ara. Awong nuka nuyetope Abrahamna saisibuna ayero sinowa, na deka ayero sinona ara. ²³ Awong nuka nuyetope Kristora buro emo ayero sinowa, na saineba dubo dau ge sane: Na awong daigatinasani Kristora buro-mani iwaing yero nona. Buro nana mene buro nunae daigatinoiya, susuwa awiya yaya-biyaya tapunona amimene keregatinoiya. Na awong daigatinasani bunao gare ozaung toitinona. Iwo mene na ozaung waung mene wezinowa. Na ozaung gera yari sero yero nona. ²⁴ Yuda emo awong waung ansi tenao mene na dero zazagatinauwa 39 yero nauna. Tani awiya yewa be 5 yena. ²⁵ Roma emo mene be etama na itu mene dewa. Be zo awiya emo dubu zo mene na daba mene dewa. Be etama wang bezenu witora guterota gutero ayero yewang ara. Wang zo meko yenu ping zo wari zo na wito towang atu newang ara. ²⁶ Na ake-nibamu atu buro baungno ayero nasani wa boung auna atu beba gera yero nona; iwora towang atu na beba gera yero nona; Yuda emora towang atu na beba gera yero nona; emo Yuda okora towang atu beba gera yero nona; nape atu beba gera yero nona; eu yanawira atu beba gera yero nona; witora atu beba gera yero nona; ge iwao ge sao emo dubura-una towang atu beba gera yero nona; ²⁷ na burora atu taung dedunasani waura baina yero nona; ayero nasani ping ena oko awao seka zisinona; meri magayaota ou uwe yaore

yero nona; na ozaung mo kau yero nasani nona ara. ²⁸ Ayero a gege okowata, wari be giti Tuwara dubu sero sero aeno kotungkatung yero nasani nona. ²⁹ Ge nigao zo mene dubo eto nasani tumo diyao nuna besai aune na maung ninae mene noeno yomao aung mitarineni? Ora ge nigao emo zora dubo sisigaya aune na maung ninae mene noeno tini kapao aung yo-ozaore mitarineni?

³⁰ Niye na taung puro witanese sinowa, arare na nona nomaze naka nana-una pugairo sana teng yarinime? Yaya-biyaya burora atu tapunona amimene putoung nana puro wowosinoiya auna ge gege sarinena ami zo teng yarininiya. ³¹ Tuwa Yesura Maung Tuwa Bayau nung bowi yao gege yero nonane nuna-una ditira ge me sinena awiya nigitineya. ³² Damaskas nape atu newang napora gitau yao, nung emo tuwa Areta mene burora pugaina, amimene na bunari sero senu gorobo emo nuna mene napora goma auna towao bera atu umo nasani mitiwa. ³³ Arata otao mani nana ena mene na sakara guguno angsi mene goga gaero garo be maingkoka zo apero angisira atu gururu gururu yewa goma bautara atu wosiro baungno tawing taungno saka goga gayao awiya doro kasa yero bamuwang na oko pumao yewa ara.

12

Paulo mene atiyo yaine yero nona sesekawa gigina.

¹ Na taung puro wiwitanasani ge sinena, ge amimene emo oko sorepuniya, arata saineba, sanese sao mitiya, arare sane. Na gitau atiyo yaine newang Tuwa mene nona sesekawa na eno gipena auna ge ungewe yane. ² Na Kristora buro emo mene nona zo giro nawe dotena dawang 14 aung niya ara. Tuwa mene na topu sero puro suwamuro uriti namba 3* auna atu pugaina. Awiya na aingsoreta aingso aung witiwing, awiya na oko gosinena. Tuwa Bayau mene gege gosinoiya. ³ Na eyero gosinena: Tuwa mene senu na Paradais nape witiwing. Arata na aingsore ta aingso dutugairo witiwing, awiya na oko gosinena. Tuwa Bayau mene gege gosinoiya ara. ⁴ Atu witiro Tuwara susuwa ena gigiwang, awiya tawingna nona zora pugairo saine yao awiya teng oko niya. Nupema Tuwara susuwa awiya tawing emo mene keregonine sero pungyero mitaise sena. ⁵ Na atiyo yaine yero uriti mokora atu nona sesekawa gigiwang aeno na nakana bowi

† 11:21: Meng gao. Paulo nung oko meng gaina. Nung Korinti emo bauno izinasani aeno esega meng gaora yena.

* 12:2: Uriti namba 3. Yuda emo mene eyero sero nauwa: Uriti etama miteya. Zo awiya ni mene yupunasani nowa. Zo awiya inone arasare mene mitowa. Zo awiya Tuwa Bayaura masi me. Arare uriti namba 3 awiya Tuwa Bayaura napo.

yatena awiya teng yatiya. Na nao naka nana-una ge ungwe yari sero yaya-biyaya tapunona auna ge gege sarinena. ⁶Na taung nana puro witari satena, awiya ge memoko satena. Awiya na dau emo ine oko yatena. Na gaya emo witao nibamu yoie sero, na nakana oko bowi nona. Ge sinasani buro nasani ayero nona niye gosinowa amimene gege kotumao ninae una atu mitaise.

Nona zo giginone ine amimene Paulora putoung puro wowosinauna.

⁷Tuwa mene nona sesekawa na eno gipena, aeno taung nana puro witoni sero, nona zo giginone ine dubo nana matura putoung puro wosaise nana-una atu pugainu mitoiya. Awiya Sandara soumani zo ara. Nung taung nana yanakana puro witoni sero, wawong saperso na dedunasani naise sena ara. ⁸Nona amimene na duwaise Tuwa eno isa sewang be etama yena ara. ⁹Arata nung abena na eno ge eyero sena, "Soremao nana mene nina-una atu teng yero noiya. Putoung nana mene emo putoung aung nowa auna atu kasa daung yero baingtinoiya." Tuwa mene na eno ayero sena, arare Kristora putoung mene nana-una atu mitaise dero yawero nona. ¹⁰Kristo eno yero nasani yaya-biyayare nona. Na izinowa; Tuwara ge iwo nasani na gera-gaira nowa; na eno meko yero nowa. Arata saineba dubo yawa yaware yero nona. Na yaya-biyayara atu tau yero nona ara.

Paulora aposolo buro auna susuwa kasa yena.

¹¹Na dau ge sesena ara. Ninae na eno ge seseya giro ge abena sesena ara. Nika niyetope na bowi yateya, awiya teng yatiya. Na emo wosao yero nona, awiya gosinona, arata ena mene nuyetope "aposolo witao" ayero sinowa auna wese oko yero nona. ¹²Na gitau ninae-una atu nasani buro tautataware yao nasani tani diti sekare ena arita tani putoungne ena yetugaiwang amimene aposolo buro nana-una susuwa kere daung gaina ara. ¹³Na Tuwara dubu enana una atu buro yewang, buro auna agewa awiya na ninae una atu oko yao yangduwang, ayero sineya. Awiya me ara. Na meba yaya buro awong eno pugati nasani wau moni nunae pupunaungwa, yaya buro awiya niye eno oko pugao yewang. Arare niye nao meko nana awiya yangdopu.[†]

Paulo nung dubo nuna Korinti emora-una atu tau-tataware yero mitauna.

[†] 12:13: Paulo mene ge ewiya sena awiya nung Korinti emo bauno izinasani sena. Ayero sai aune awong aposolo ge iwao sou nauwa auna susuwa gaese aeno sena ara. Nupema aposolo ge iwao mene ge iwero wau moni awena pupunauwa awiya gaese sena ara.

¹⁴Na be etobe ninae-una bumuwang, arare nupema bumari kora makora nasani nena. Buro taung soga eno niye yaya oko pugarinena. Na wau moni ninae eno oko, niye eno yero nona ara. Mani mamani mene ai maungne eno wau buro yero puro pu dekaongna gaese sao oko mitiya. Ai maungne mene mani awiso eno wau buro yero puro pu dekaongna gaese sao awiya mitiya. ¹⁵Dubo ititire ninae iwaing yaise na wau moni nana gege oko sisigarinena. Na nao nana dema gera yari sero eo yero nona. Dubo nana awiya ninae-una atu tautataware yero mitiya, arare abena dubo ninae awiya nana-una maingkoka gege mitita? ¹⁶Ninae-una ena mene na eno eyero sinowa, "Nona daung atu sorero pumao awiya oko yena. Arata nung pungyero emo etegatinasani nona sorero pumao awiya yenuta nowa." ¹⁷Arare niye gipu. Na emo mani nana ninae-una iyengtiti nasani sewang buro nona zo ninae-una atu oko sorero pumuwa. ¹⁸Tito mene ninae-una bumaise sewang. Ayero nasani ge nigao otao zo iyengtiwang tairo bamuwato ara. Arare niye gipu. Tito mene buro nona ninae zo oko sorero puna. Nung buro atu buro yena, awiya nane gitau yewang deka ayero yenuta nowa. Nato burora nagibo dekaongka patiwingtota nowa.

¹⁹Ge bainakama sero gaetena, awiya na yazo nana ninae-una ditira atu iwaing yaise ge sesena, ayero sineita? Aung ara. Na Kristo aune dema nasani Tuwa Bayaura ditira atu ge sesena. Awiya niye yo dingya nana awiya soga yari sero ge sero gaetena ara. ²⁰Na ninae-una buro niye gana teng oko yao eno, o niye na dema ayero gaya teng oko yao yoie sero, na kotung-katung yero nena. Na ninae-una buro nona eyao ine tamao eno awang nena: Gausero iwo winaye yao, kotumao meko wina-pung yao, tini kapao, be dung yao, izero sao, ge pasao, taung puro witao, ge dao. ²¹Ninae-una ena mene dubo beingtire nasani bauno meko aune dema nasani emo bauno awang oko yao pasena susuwa giti yero nasani dubo nunae oko darawa yao yero nowa. Arare ayero naya na nupema ninae-una bumana Tuwa Bayau nana mene na ninae ditira atu puro wosai, na emo ayao ine awiya eno zirebware yao eno, na kotung-katung nena arauwa.

13

Pasena yangduwaese sero awong dawong gaena.

¹ Arare na ninae-una bumana be etama yariniya. Emo etota etama mene zora pasena keregaya ganane ge me yariniya.

² Na gitau be namba tu ninae-una buro emo pasena yero nowa arita niye ena dema niye eno wini ge sewang, deka amaze yeme ake etu nasani sinena era: Na ago nupema buro niye oko ao-diyarinena. ³ Dubo nana-una ge pugatinoi sinona awiya Kristo ara. Auna susuwa kasa yai gari sinowa, arare na ninae-una kasa yana garineya ara. Kristo mene ninae-una atu buro yari sero putoung aung ine yero oko yero noiya. Nung putoungne yero noiya ara. ⁴ Gitau nung putoung nuna pungyero putoung aung ine yero nenu i pasaora dewa ara. Arata yeme awiya nung Tuwa Bayaura putoungne irop-una noiya ara. Nae te weso nuna papatinasani putoung aung yero nonane ara. Arata nae Tuwa Bayaura putoungna desetiti nasani Kristo aune dema nonane. Arare nae ninae-una kasa yero putoung nuna kereganane garineya.

⁵ Niye ge nigao emo bauno me yero nowita aung ing, awiya kotungno gipu. Niye nika niyeto pe dubo ninae mene kotungno gipu. Yesu Kristo mene dubo ninae-una atu noiya, auna me kau yero nowita? Niye taung gege mene ge nigao emo bauno yarineya, awiya Yesu Kristo mene dubo ninae-una atu oko nariniya. ⁶ Nae awiya taung gege mene nigao emo oko yero nonane. Awiya giro baingtaese kotung-katung nena. ⁷ Tuwa Bayau mene niye diya yai pasena oko tamao naese isa sinasani nonane. Pasena yaya nae Tuwa Bayaura putoungne nonane amimene niye gera pугanane zuwaya aposolo me yero nonane auna susuwa kasa daung yaise oko sinenane. Aung ara. Niye iwaing naya nae aposolora putoung keregari sero nagibo kau yanane teng yariniya. ⁸ Nae eyao emimene ge me puro wosaine yaora putoung oko mitiya. Nae ge me sogayaora putoung gege mitiya. ⁹ Nae putoung keregaora nagibo kau nasani putoung aung ine yero nanane niye putoungne naya dubo nanae iwaing yariniya. Tuwa mene niye korayai iwaing yaese nung eno isa sinonane ara. ¹⁰ Na ninae-una buro putoung na eno pugao amimene niye yanakana dao eno, gitau ake etu nasani wini ge niye eno gainena ara. Tuwa mene putoung na eno pugaina amimene niye gera yanese okowata, niye soga yanese pugaina ara.

Gao ge.

¹¹ Ge nigao otao mani nana, na ge sero besugatinasani eyero sinena. Niye Tuwa aune dema neupu. Wini ge nana nigiro dubo ninae kora-makora yepu. Niye dubo dekaongka yero monone neupu. Ayero

naya Tuwa Bayau nung dubora mono aune yo iwaingna maung mene niye aune dema nariniya.

¹² Niye Tuwara gera wawong wina-ini yepu. ¹³ Tuwara emo bauno apakana emimene niye arugatineya. ¹⁴ Tuwa Yesu Kristora soremao aune Tuwa Bayaura dubora mono aune Oweno pu dekaongna gati-noiya amimene ninae-una mitaise.

IGI PAULO MENE GALATA EMO DUBU ENO GAENA

Paulo mene igi ewiya Tuwara dubu Galata provins auna atu nasani nauwa aeno gaena. Awong Yuda emo okowa. Awong dubu ewe. Gitau Paulo mene nunae-una atu nasani Yesura bowi awong eno tugata nauna. Igi euna susuwa eyao era: Yuda emo ena mene Yesura ge nigiro aune sao tauyao ge Mose mene gaena awiya susuuno puro nasani tawing enana baungno emo ge nigao apakana amimene deka ayero yaese sinauwa. Arare Paulo mene ge iwao nunae puro wowosi nasani igi ewiya gaero susuwa eyero sena: Name Yesu tumo diro aune sao tauyao ge Mose mene gaena awiya dipunasani iwaing yero nonane, awiya ge iwao arauwa. Name tumo diyaora gege iwaing yero nonane. Ayero sero igi ewiya gaena ara.

¹ Na Paulo mene igi ewiya gaitinena. Na aposolo yero nona, arata emo mene na oko iyengtiwa, o emo zo mene na eno buro ge oko sena. Yesu Kristo, Tuwa Bayau Mama mene nung magayaora atu uwenu seka yena, awongto Maungne amimene buro ge ewiya na eno sewato arauwa. ² Na ta otao mani nana ena na aune dema nowa nae amimene Tuwa Yesura dubu Galata provin-sra atu nowa niye eno igi ewiya pugati ne-nane arauwa.

³ Tuwa Bayau Mama aune Tuwa naname Yesu Kristo nunatu na atu bayao monone mene kasaye ninae-una gairo mitaise. ⁴ Yesu nung Mama naname Tuwa Bayaura ge dipunasani name tawingna nao meko auna atu sorero pumari sero meko naname eno nao nuna yangduna. ⁵ Arare Tuwa Bayau bowi yao gege yao awiya mitaise. Yore.

Zo nung Tuwa Yesura Bowi Iwaing okowata bowi iwaing zo ewe sariniya, awiya nung iyaora gerao yariniya.

⁶ Tuwa Bayau mene Kristora mono iwaing eno niye yausero punu nung aune dema nowa amimene mena nung yangdoro bowi iwaing zo ewe aeno mena dawong yawineya aeno gosinena teng oko niya. ⁷ Ora bowi iwaing zo mitita? Aung arauwa. Emo ena mene dubo ninae sisigati nasani Kristora Bowi Iwaing awiya sisigaya bowi zo ewe ine yaise sero neya ayero gosinena. ⁸ Arare nanaeta uritira angelo zo mene Bowi Iwaing keregaingwane awiya doro zo ewe sariniya, nung awiya iyaora gerao yaise sinena. ⁹ Ge gitau sewangne dekaongka awiya nupema sinena era. Zo nung Bowi Iwaing nigitiwa awiya doro zo ewe sariniya, nung awiya iyaora gerao

yaise. ¹⁰ Ge sinena ewiya emo mene na gaya iwaing yaise aeno sinenita? Aung arauwa. Tuwa Bayau mene na gai iwaing yaise aeno sinena. Emo ena mene na gaya iwaing yaise sero buro yateni siya, awiya na Kristora buro-mani oko yero natena.

Ena mene Paulo nung aposolo me oko, ayero sewa giro nung nono yero aposolo yena auna susuwa sena.

¹¹ Otao mani nana, na ge sana nigipu. Bowi Iwaing tugata yewang nigitiwa awiya tawing emora okowa. ¹² Na emora-una atu oko pumuwang, o emo mene na oko sero gipero ayewa. Yesu Kristo nung nutope na eno keregaina ara. ¹³ Na gitau Yuda emora tani puro nasani naungwa auna bowi awiya niye nigitiwa ara. Na Tuwa Bayaura dubu me awiya dedunasani gainasani ayero nasani naungwa ara. ¹⁴ Ayero nasani babuze nanae-una ge awiya wosoiey sero tau tataware yero otao mani nana ena daigaingwa ara.

¹⁵ Arata Tuwa Bayau nung na ayara tiyangna atu buro nuna yanese na mena gerena, arare giginu teng yenu nung mono iwaing nuna-una atu mitoiya aeno na yausero puna. ¹⁶ Ayero yero mani nuna-una Bowi Iwaing emo Yuda oko auna towang atu tugata yanese sero Maina susuwa na eno keregaina. Ayero yenu be aune na emo ena oko atata yewang. ¹⁷ Nupema na iropuro witi Yerusalem nape yero emo gitau aposolo buro zayero nauwa awiya gari oko witiwang. Na Arabia tawingna baungno nete Damaskas nape kapetegaingwa arauwa.

Paulo mene Yerusalem nape witiro nasani nauna.

¹⁸ Atu nawe duwang dawang etama aung yenu aune na Sifas gari sero Yerusalem witiro wari be 15 nung aune dema atu nasani naungwa. ¹⁹ Be aune na aposolo ena oko gao yewang. Arata Tuwa Yesura meta Yakobo gege gigiwang ara. ²⁰ Ge gainena awiya Tuwa Bayaura diti mokora ge me sinasani gainena. ²¹ Arata ago na Siria aune Silisia tawingna baungno atu nasani naungwa. ²² Be aune Kristora dubu Yudaya tawingna atu nasani nauwa amimene benaung nana oko gosinasani nauwa. ²³ Awong bowi ge nana gege eyero nigitiwa, "Name dedunasani gainasani anasani Kristora ge sisigati nauna amimene yeme ge nung gitau sisigari nasani nauna awiya tugata nasani niya." ²⁴ Ayero sinasani susuwa nana giro Tuwa Bayau bowi nasani yawa yawa yewa ara.

2

Paulo mene Yerusalem atu aposolo ena taungno ge ungwe yenu nigitiwa.

¹ Atu nawe duwang dawang 14 aung yenu nato Banabato Yerusalem nape nupema witiwari sero Tito puro dema witiwangne ara. ² Awiya tebeba oko yewang. Tuwa mene na ayero yanese sena auna teng witiwang. Witiro emo gitau yao yazore mene buro yero butunaungwa awiya gaya me aung ine yoiye sero awong gege mitiwa aune na Bowi Iwaing emo Yuda okora-una atu tugata naungwa awiya keregairo ungwe diwang ara. ³⁻⁵ Buro nanae-una mokora atu emo ena mene esewa yero ge nigao mene yaine yero name Yesu Kristo aune tairo sao tauyao ge Mose mene gaena auna bunao aung nonane auna susuwa tamari sero dubu naname-una toiro umo yewa. Awong amimene Yudara sao tauyao ge auna bunaore nupema nanenese sinowa. Arare emo amimene name puro wosari sewa nae Bowi Iwaing mene ninae-una atu mitao gege mitaise tau yero daigaingwane ara. Ayero yewangne emo na aune dema nasani nauna Tito nung Grik emo, arata gitau yao dubu mitiwa amimene ge nanae nigawa teng yenu giro Tito taung aingso nuna kapaise oko sao yewa.

Aposolora gitau yao mene Paulora buro gigiwa teng yena.

⁶ Arata emo gitau yao sao awiya awong yazo bowire nunae noiye? Awong wosaota witao auna ge aung asinena. Tuwa Bayau mene emora yazo oko kotupunoiya. Emo gitau yao amimene ge seka zo oko na eno susumuwa. ⁷ Aung arauwa. Awong eyero gigiwa ara: Tuwa Bayau mene Petoro Yuda emora towang atu Bowi Iwaing sero sero yaise sena, deka ayero na emo Yuda okora towang atu Bowi Iwaing sero sero yanese sena arauwa. ⁸ Ayero nasani Petoro aposolo buro Yudara-una atu yaise Tuwa Bayau nung soreuna, deka ayero Tuwa Bayau mene na soreunu buro nana emo Yuda oko auna dubura atu yewang ara. ⁹ Tuwa buro na eno pugaina awiya Yakoboto Sifas aune Yohane awong Yesura dubura gitau yao yero nasani nauwa amimene giro baingtiwa. Arare awong nato Banabato otao nasani wawong iniwa. Ayero yero nato emo Yuda okora towang atu nasani buro yero nanato awong nuka nuyetope Yuda dubura towang atu buro yari sewa ara. ¹⁰ Ayero nasani bogamasa dubu nunae-una mokora atu nowa awiya soremanenese sewa. Na yemaoko otu buro awiya yari aratapu naungwa ara.

Paulo mene Petorora susuwa keregaina.

¹¹ Ago Sifas mene Antiok nape atu buro pore yenu giro na nung benaungna atu pasero gona yewang. Awiya noeno okowata, nung tani pore yena. ¹² Nung Yuda emo mene emo Yuda oko aune dema

oko tairo naese sao awiya daigairo emo ena Yuda oko taung aingso oko kapao mene Yesura ge nigao dubu yero nauwa aune dema tairo ma dema mininauwa. Ayero nauwa Yesura dubu Yerusalem mitowa auna gitau yao Yakobo amimene buro ena iyengtinu Antiok emo dubura susuwa gari sero baungno kasa yewa. Baungno kasa yewa Petoro awong giro awang yena. Awang nasani ge iwero eyero yena: Awong nung gaya Yudara sao tauyao ge dao emo ine yoiye sero nung emo Yuda oko ge ou suwewa awiya doro oko gao mene yaine nena. ¹³ Ge iwi nasani emo Yuda oko awiya Yesura dubu asero dema tairo nete awong giginu meko yewa giro doro bauno Yuda emo tauna. Anenu Yuda emo ena nung giro deka ayero yewa. Ayero yewa Banaba dema nuye aune dema tairo deka ayero yena. ¹⁴ Awong Bowi Iwaingna nagibo etutero korosero oko patao yewa giro na emo bauno ena auna ditira atu Sifas eno eyero sewang, "Ning Yuda emo mene Yuda emora nao okowata, emo Yuda okora nao auna nosa amimene noeno emo Yuda oko awiya yumasa Yuda emora nao auna naese ayero nesi?" Ayero sewang arauwa.

Zo nung Yesu tumo diyariniya amimene emo pewayao yero nariniya.

¹⁵ Nae emo Yuda oko pasena nasani nowa awong ayao ine oko kasa yewangne. Nae Yuda emo kasa yewangne ara. ¹⁶ Arata nae eyero gosinenane: Zo nung sao tauyao ge dipunoiya nung okowata, zo nung Yesu Kristo tumo didinoyi nung awiya Tuwa Bayau mene nung emo pewayao asinoyi. Nae Yuda emo pewayero nari sero sao tauyao ge dimao nanae auna okowata, Kristo tumo diyao nanae auna pewayero nari sero nae dema Yesu Kristo tumo didinoyi nonane ara. Ayero yero nonane, awiya noeno okowata, sao tauyao ge dimao buro mene emo yai pewayao ine oko mitiya. ¹⁷ Nae Yuda emo mene emo pewayao nari sero Kristo tumo didinonane. Ayero nonane Yuda emo ena mene nao nanae giro nae eno eyero sinowa, "Niye Yudara sao tauyao ge doro tumo diyaore gege nowa aeno niye pasena emo yero nowa." Awong nae eno ayero sinowa awiya giro nono sarinenine? Kristo mene nae yupunoi pasenane yero nonane, ayero sarinenineta? Aung arauwa. ¹⁸ Na pewayao nari sero sao tauyao ge dimaora nagibo yangduwang awiya nupema ago yero narinenina, awiya na pasena emo me yarinena. ¹⁹ Arata na sao tauyao ge dipunawe mag-ayero giro yangduwang. Awiya na Tuwa Bayau aune dema nari sero ayero yewang. Arare na sao tauyao ge nupema dimaora bereya niya arauwa. ²⁰ Na Kristo aune

dema i pasaora atu magayewang. Arare na nao nana nona awiya kotumao nana-una okowata, Kristo mene dubo nana-una atu mitasani aune nao awiya noiya. Arare nao yeme tawingna etu nena, awiya Tuwa Bayaura Mani tumo didinasani aune nao awiya nona ara. Nune na eno dubora mono pupunasani nao nuna na eno yangduna. ²¹ Arare na noeno Tuwa Bayaura mono awiya awang sarinini? Sao tauyao ge dipunasani pewayero nao mitati siya, awiya Kristo nung teba magayena ayao ine yatiya.

3

Sao tauyao gera nagibo patiya.

¹ O Galata dau emo. Niye nono yewa dubu zo mene dubo ninae sigaiwi? Nae Yesu Kristo i pasaora dewa auna ungewe diwangne nigiro baingtiwa ara. ² Nona dekaongkara niye atata yana sepu. Niye Owenona putoung pumuwa awiya nono yero pumuwi? Niye taungna putoung mene sao tauyao ge dipunasani pumuwiwa ge nigiro tumo diyaora atu pumuwi? ³ Niye noeno dau mani mene yaine yero nowi? Niye Owenona putoung mene buro zayero nawe nupema taungna putoung mene buro awiya besugari sineifa? ⁴ Owenona putoungna tani ena gitau ninae-una atu kasa yenu gigiwa, awiya tebeba kasa yenuta? Tani kasa yena awiya kasa yero me aung yenuta? ⁵ Nupema Tuwa Bayau mene Owenoniye eno pugatinasani tani putoungne ninae-una atu yero noiya awiya sao tauyao ge dipunowa aenota nung tumo didinowa aeno ayero noiye? Awiya nung tumo diyao ninae gege eno ayero yero noiya ara.

Abrahamna nagibo patarineya.

⁶ Tumo diyaora ge sesena auna ge gayao zo eyero mitiya. “Abraham nung Tuwa Bayau tumo dinu giro Tuwa Bayau mene nung emo pewayao asena ara.” ⁷ Arare eyero gipu. Tumo diyaore nowa amimene Abrahamna saisibuna me arauwa. ⁸ Tuwa Bayau mene emo Yuda oko awong nung tumo diyaya giro emo pewayao asari yemaoko kotungno Bowi Iwaing Abraham eno eyero senu gaewa ara, “Emo bauno dubu sero awong tumo diyaora nagibo tamasa awiya papatinaya giro na awong gao yarinena.” ⁹ Arare Abraham nung Tuwa Bayau tumo dinu giro nung gao yena, deka ayero emo bauno nung tumo diyarineya awong awiya Tuwa Bayau mene gao yarineya.

¹⁰ Arata sao tauyao gera buro mene poza nunae yai narineya awong awiya waru dimarineya. Noeno okowata, ge zo eyero gayao mitiya, “Sao tauyao ge

dena miteya awiya zo oko daigae. Zo nung sao tauyao ge daigariniya amimene waru dimarineya.” ¹¹ Arare sao tauyao gera mokora nasani Tuwa Bayaura-una atu pasena disao ine oko mitiya, awiya ge amimene sero keregairo pu daung gatiniya. Arata tumo diyaore nasani pewayero narineya amimene nao topetarineya. ¹² Tumo diyaore nowa auna susuwa ewe. Sao tauyao ge Mose mene gaena awiya dipunowa auna susuwa ewe ara. Arare sao tauyao ge dipunowa awiya awong tumo diyaore oko nowata, awong taung gege mene nowa. Aeno eyero sao mitiya, “Zo nung sao tauyao ge apakana dipunariniya amimene nao topetarineya.”

Yesu nung name eno pasena naname auna abena diuna.

¹³ Ge gayao zo eyero mitiya, “Emo ira ikokogao awong awiya warura gerao.” Arare Kristo nung i pasaora atu waru naname diuna ara. Ayero nasani name sao tauyao gera waru auna atu zuma gaero puna ara. ¹⁴ Arare Yesu Kristo eno Abrahamna gao mene emo dubu giti awena-una atu teng yero babaise sero Yesu mene ayero yena ara. Awiya Owenoniye eno sao awiya tumo diyaore mene panenese sero ayero yena ara.

¹⁵ Otao mani, na ge awiya emo zora pugairo sana nigipu. Emo zo mene maganasani wau nuna maina gerao sariniya. Awiya zo mene daigatinasani ge zo oko susumariniya. ¹⁶ Arare nona Tuwa Bayau mene pugari senu tauyena awiya Abraham mani nuna aune awongto aeno sena ara. Mani awiso daigairo aeno oko sena. Mani dekaongka eno sena. Awiya Yesu Kristo eno sena ara. ¹⁷ Ge sinena auna susuwa era. Tuwa Bayau mene gitau Abraham eno ge senu tauyenu dawang 430 aung yenu aune nung sao tauyao ge ena keregainu Mose mene gaena. Arare sao tauyao ge ago keregaina amimene nona gitau pugari senu tauyena awiya dai wosao ine oko mitiya. ¹⁸ Nona pugari senu tauyena awiya sao tauyao ge Mose eno sena awiya dipunasani aune pumanenese sai mitati siya, awiya ge Abraham eno senu tauyena awiya kotupunete aune pumaora nagibo aung yatiya. Tuwa Bayau mene nona Abraham eno pugari senu tauyena aeno nung Abraham eno teba pugaina ara.

Sao tauyao ge Mose eno sena awiya tau yero mitao gege mitaise oko sena.

¹⁹ Sao tauyao ge Mose eno sena awiya susuwa noeno senu gaeni? Awiya ge daora susuwa kasa daung yaise aeno senu gaena. Arata mitao gege mitaise okowata, nona pugari senu tauyena auna maung kasa daung yai aune sao tauyao ge senu gaena awiya

atu tana yaise sena ara. Sao tauyao ge awiya angelora be mene senu Mose mene Tuwa Bayau aune emo bauno auna towang atu dopero puro aune emo bauno eno pugaina ara. ²⁰ Emo zo mene towang atu dopero dubu dekaongka gege eno oko, dubu etobe sikigari sero dopariniya. Arata Tuwa Bayau mene nona Abraham eno pugari sero sena awiya nuka nune Abraham eno sena.

Sao tauyao ge Mose mene gaena awiya dipunete nao iwaing mitao gege mitao awiya oko topetarinesa.

²¹ Sao tauyao ge ago sena amimene nona pugaoora ge gitau sena awiya sisigatinita? Aung ara. "Sao tauyao ge dipunarineya amimene pewa yero narineya," ayero sao mitati siya, awiya name sao tauyao ge dimaora atu pewa yero natenane a mitatiya. ²² Arata Tuwa Bayau mene senu gaewa awiya eyero mitiya, "Emo bauno apakana pasenana bunaora atu mitowa." Awiya name Yesu Kristo tumo diro nonane tumo diyao naname auna atu gege nona pugari senu tauyena auna me panenese sero Tuwa Bayau mene ayero senu gaewa ara.

²³ Awiya name gitau tumo diyao aung naungwane be aune sao tauyao ge Mose mene gaena amimene name bunenu bunaora atu naine nawe duwangne tumo diyaora bowi ge mene kasa yero baingtina. ²⁴ Sao tauyao ge Mose mene gaena amimene diya naname ine yero nete name puro Kristora waweng pugainu aune buro nuna aung yena, awiya tumo diyaora atu pewa yanenese ayero yena ara. ²⁵ Arare tumo diyaora nai seka kasa yenu giro name matu bauta potewangne be aune sao tauyao gera bunao aung yena.

Tumo diyaora atu Tuwa Bayaura mani awiso yewangne.

²⁶ Arare niye Yesu Kristo tumo didinowa amimene apakana Tuwa Bayaura mani emo dire bauno dire yero nowa. ²⁷ Niye ge ou susunasani Kristora-una susuuno Kristora te weso papatinasani nowa. ²⁸ Arare Yuda emo arita emo Yuda oko, witaore wosaore, emore baunone, amimene gagausero nao iwaya aung yenu niye apakana Kristo Yesura-una susuuno susumao dekaongka yewa ara. ²⁹ Niye tumo diyaora atu Kristora dubu yewa, arare Abrahamna saisibuna me yero nowa, aeno nona pugari senu tauyena auna me puro narineya.

4

Nona mekora soumani mene Tuwa Bayaura mani awiso yewangne.

¹ Zo eyero sana nigipu. Mani zo nung maung magayai aune maungna wazawa pumaise maung mene sariniya amimene mani maingkore nai maung magayai aune maungna wazawa pumao ine teng oko. Nung soumani ine yero nete ² bairo aune wazawa maung mene pumaise sena awiya pumariniya. Arare imoo manita dikaing mene wazawa nuna diya naya mani bayai aune pugaya pariniya. ³ Naname-una atu deka ayero mitiya. Name gitau mani maingko dubo puro nasani tawingna nona ewego-papego auna sou nasani naungwane ara. ⁴ Arata ago be pugao awiya kasa yenu Tuwa Bayau mene Mani nuna iyengtinu bauno zora-una atu kasa yena. Kasa yero Yudara sao tauyao ge sou yena. ⁵ Awiya name sao tauyao gera bunaora atu besai Tuwa Bayaura mani emo dire bauno dire yanenese ayero yena ara. ⁶ Name mani emo dire bauno dire nuna yero nonane, arare Tuwa Bayau mene Mani nuna-una Oweno iyengtitinoi wosiro dubo naname-una toiro eyero yau sinoiya, "O Tuwa, ning Mama nana." ⁷ Arare name soumani nuna okowata, mani nuna me yero nonane. Arare mani nuna yero nasani Tuwa Bayaura wazawa auna maung yero nanenese sena ara.

Nao me aung nuwegaiwa awiya nupema oko gipu.

⁸ Niye gitau Tuwa Bayau oko gao nasani tuwa ewego-papego awiya sou nasani nauwa. Tuwa awiya awong tuwa me okowa. ⁹ Arata yeme niye Tuwa Bayau giro baingtitinowa. O eyero sana teng yae: Tuwa Bayau mene niye giro baingtitinoiya arauwa. Niye nono yero Yesu duaine yero kapetegairo sao tauyao ge Mose mene gaena awiya ago yari sinei? Gitau niye nao ninae mene pewa yarinei siya asero tawingna nona putoung aungta me aung awiya sou nasani nauwa. Arare niye sao tauyao ge ago yarineya, awiya niye kotumao matu awiya nupema puro neya ayao ine yariniya. ¹⁰ Niye sao tauyao ge Mose mene gaena awiya ago nasani wari be ena, o ino ena, o iya dang ena, o dawang ena, awiya iya dang baina asero de ika gairo nowa. ¹¹ Aeno buro nana awiya ninae-una atu me aung yoie sero na niye eno kotungkatung daigairo yero nona ara.

Galata emo awong Paulo nuwegari sero yewa.

¹² O otao mani nana, na niye eno zi sinasani aune sane. Na gitau Yuda emora tani puro naungwa amimene doro niye Yuda oko ayao ine yero nona. Arare niye

* 4:3: Tawingna nona noyao. Emo gitau nasani nauwa amimene tawingna nona noyao amaze sou yero nasani nauwa. Awiya iwaeta, biruta, arasata, inota, wari — nona ayao amaze sou yero nasani nauwa.

Yudara tani puro nari sineya awiya doro na ine yaese sinena. Niye meko zo na eno oko yao ara. ¹³ Niye gigiwa. Na yaya nana mene mou yenu giro na niye aune dema mitaungwa, arare na tureru nasani aune niye eno Bowi Iwaing tugata yewang. ¹⁴ Yaya nana mene buro baina niye eno pugaina, arata niye na bereya oko yena. Niye na awang oko yewa. Aung ara. Niye na gigiwa Tuwa Bayaura angelo ine yewang, o Kristo Yesu ine yewang giro na yuno puro baungno kora yewa. ¹⁵ Niye be aune yawa yawa yewa, awiya nono yero aung niye? Na gitau niye aune dema mitaungwa aune niye diti moko ninae zokero na eno pugao ine teng yati siya, awiya ayero yateya, awiya me gosinasani sinena. ¹⁶ Na gitau ge me niye eno tugata yewang, arare yeme na kara gigeya iwo ninae ine nenita? ¹⁷ Yuda emo ena awiya ge ungwe nunae mene niye yumaya name gausero niye nunae-una babaese kotungno yero nowa. Gosineya, ge iwero a saya niye na doro nunae-una babaese yero nowa arauwa. ¹⁸ Ena mene niye iwaing mitaese sero niye yumarineya, awiya nao iwaing ara. ¹⁹ Mani awiso nana, na niye eno bauno mene mani pumari nasani yaya tapunowa yaya ayero tamuwang, yaya deka awiya nupema tapunena. Kristora nao mene dubo ninae-una atu beburo mitaise yaya tapunasani narinena. ²⁰ Na nao ninae giro iwawa nena. Arare na ninae-una buro niye tugata yari igi mene okowata, be nana mene niye tugata yari aratapunena.

Sarara mani aune Hagara mani awongto susuwa awenato zora ewe zora ewe.

²¹ Atata yana sepu. Niye sao tauyao gera sou yari yero nowa amimene sao tauyao ge gayao awiya zazagairo susuwa nuna gosinowita? ²² Auna atu ge zo eyero gayao mitiya: Abrahamna mani emodi etobe kasa yewato, awiya zo sou bauno mene puna, zo aro nuna mene puna. ²³ Sou bauno mene puna nung awiya emora mesara kasa yena. Bauno nuna mene puna ami zo Tuwa Bayau mene kasa yaise senu tau yena auna teng kasa yena. ²⁴ Arare ge auna enabara eyero mitiya. Bauno etobe amimene Tuwa Bayau aune tairo naora nagibo etobe auna etotoma yewato ara. Tairo nao zo Sinai diri atu pumuwa, arare dubu zo ge auna sou buro yewa, auna etotoma awiya Abrahamna sou bauno Haga mene yena ara.

† **4:29:** Abrahamna mani Ismiel mene meta nuna Isaka eno iwo yero nasani nauna, deka ayero Yuda emo pewayero nari sero sao tauyao ge ago yero nowa amimene emo tumo diyaore gege nowa aeno iwo yero nowa. * **5:1:** Mani sosou. Sao tauyao ge ago yero nasani nauwa awong amaze Yuda emo mene bunao ine pupunauwa soumani nunae ine yero nasani nauwa.

²⁵ Sinai awiya diri zo, Arabia tawingna atu mitiya. Haga nung Sinai diri auna etotoma yena. Nupema napo Yerusalem deka ayero Sinai diri auna etotoma niya. Arare Yuda emo bauno gege awong Yerusalem napo mene ai nunae ine yenu awong mani awiso nuna yero nowa, awong awiya Hagara mani ine soumani yero nowa ara. ²⁶ Arata Yerusalem napo zo uritira atu mitiya amimene nung soumani okowata, nung sao tauyao gera bunao aung. Napo amimene aya me naname niya. ²⁷ Sarato Hagara ge gayao zo eyero mitiya, Bauno wagaung. Ning yure wata mani oko pumao nosa, ning awiya yawa yawa ye. Bauno mani pari yaya tapunowa ayao ine nina-una aung, ning dubo nina yawa yawa yaise. Bauno emore auna mani eto gege kasa naya bauno wagaungna mani awiso daigairo kasa yarineya.

²⁸ Otao mani nana, Isaka nung Tuwa Bayau mene kasa yaise senu tau yena auna teng kasa yena. Deka ayero niye Tuwa Bayau mene kasa yaese sena auna teng kasa yewa. ²⁹ Arata gitau mani emora kotumaora kasa yena amimene mani Owenona kotumaora kasa yena awiya iwo yena, deka ayao ine yeme mitiya.† ³⁰ Arare ge gayao zo eyero mitiya era, Sou bauno awiya nung mani nuna aune dema tune babaeto. Sou baunona mani mene bauno mera mani aune dema maungna wazawa oko topetaise.

³¹ Otao mani nana, name sou bauno bunao auna mani awiso okowata, name bauno me bunao aung auna mani awiso arauwa.

5

Name sao tauyao gera bunao aung mene nupema oko bunaoe yanene.

¹ Name bunao aung nanenese Kristo mene sao tauyao gera bunao besena. Arare ena mene niye bunero mani sosou* nunae yaese saya tau yero awang sepu. ² Na Paulo mene sana nigipu. Niye pewa yari sero emo ena mene taung aingso ninae kapaese sarineya, awiya Kristo mene niye soremao ine teng oko yariniya. ³ Nupema sero baingtane. Zo nung Yudara sao tauyao ge dipunasani naise sero taung aingso nuna kapariniya amimene Yudara sao tauyao ge apakana dimaise sao mitiya. ⁴ Arata sao tauyao ge dipunasani pewayero nari sinowa amimene Kristo aune dema tairo

nao awiya kapero mono iwaing nuna doteya, arare ninæ-una atu me aung niya. ⁵ Arata nae mene zo Owenona putoungna atu Tuwa Bayau mene nae sorepunoi tumo diyaora atu nao pewayao tamari sero kotupunasani nonane. ⁶ Kristo Yesu aune dema nasani taung aingso kapaore naota taung aingso kapao aung nao awiya nao me oko. Arata tumo diyaore nasani mono pumao amimene zo nao me arauwa.

Sandara muti mene gera sura oko gutaise.

⁷ Niye tumo diyaora nagibo zayero iwaing patiwa. Papatinewa emo nono yao mene nagibo denu gazenu tumo diyaora ge me awiya yangduwi? Awiya kotungno gipu. ⁸ Tuwa Bayau niye yupunoiya amimene ge mera nagibo oko gazinoyia. ⁹ Wora muti maing-maingkoka amimene ma sura gutoero teng yero duwariniya, deka ayero emo dekaongka mene niye apakana sisigai meko yarineya. ¹⁰ Name Tuwa aune dema nonane, arare niye ge nana oko awang sarineya, awiya gosinena. Arare emo zo mene taung aingso kapaora ge ta sao tauyao ge dimaora ge sinasani dubo ninæ sisigariniya, awiya abena nuna-una atu kasa yariniya. ¹¹ Otao mani, na niye taung aingso kapaese tugata yatani siya, awiya Yuda emo mene yaya buro na eno oko pugateya. Arata na niye taung aingso kapaese oko sao yewang aeno awong yaya buro na eno pugatinowa. Nupema na i pasaora bowi sinona aeno awong kotumao meko na eno pupunowa. Arata na niye taung aingso kapaese satena, awiya awong kotumao meko na eno oko pateya. ¹² Arare dubo ninæ sisigatinowa amimene taung aingso nuka nunæ aero kapaya meko yaise sinena arauwa.

Sao tauyao gera bunao aung nasani nao tebe-tabe oko yanene.

¹³ Otao mani, Tuwa Bayau mene niye sao tauyao gera bunao aung naese yausero puna ara. Bunao aung nowa amimene taungna ara tamao auna ge dimaese okowata, dubora mono pupunasani sou wina-ye naese sero niye yausero puna ara. ¹⁴ Arare Yudara sao tauyao ge apakana auna ge bainakama eyero sao mitiya, "Ning nitope ara tapunosa, deka ayero emo ena eno ye." ¹⁵ Niye giro baingtipu. Niye wina-de yero wina-gae yero anasani niye nika niyetope dero aung kamore yaneya.

Dubo matura me ewe, Owenona me ewe.

¹⁶ Na eyero sinena. Niye Owenona ge dipunasani neupu. Ayero nasani dubo matura dubo-dubo oko yarineya. ¹⁷ Dubo matura ara tamao mene Oweno eno iwo noiya. Nupema Oweno mene dubo matu

eno iwo noiya. Awongto iwo wina-ye yero nowato arare niye nona yari sinowa awiya yao teng oko. ¹⁸ Arata niye Owenona ge dimarineya, awiya niye pewayero nari sero sao tauyao gera soumani oko yarineya. ¹⁹ Dubo matura buro awiya pungyero oko mitoiya. Awiya eyero kasa noiya: Kuma yao, tani meko yao, ge dao, ²⁰ tuwa ge iwao sou yao, kangya yao, iwo wina-ye yao, gematu yao, otao zo eno kotumao meko puro nao, dung duware yao, nona iniro sorao, gausero ewe-pape nao, ²¹ dubo-dubo yao, ou tauyao miniro dau yao, ou tauyao miniro tani meko yao. Ayero nao meko ena — nona ayao ine awiya gitau tugata yewang, awiya nupema tugata yane. Emo pasena ayero yero nowa amimene Tuwa Bayau nata emo tuwa yero noiya auna napora oko towari neya.

²² Oweno mene me eyero tapunoi kasa yero noiya: Dubo bayaore nao, dubo yawa yaware nao, dubo monone nao, a-diyaore nao, mono pumao, kora-makora yao, ge dimaore nao, ²³ dero yawero nao, dubora semini nasani nao. Me awiya Oweno mene tapunoi kasa noiya. Arare sao tauyao ge mene nona me awiya oko awang sinoyia. ²⁴ Kristo Yesura gerao yero nonane amimene nao matu naname dubo-dubore aratamaore awiya i pasaora dewangne aung yena ara. ²⁵ Oweno mene nao seka name eno pugaina, arare Owenona ge dipunasani nagibo nuna patanene. ²⁶ Name taung puro wiwiti nasani wina-se oko yanene. Kotumao meko wina-pung oko yanene.

6

Name otao mani naname ena dubo mi-naore naya giro soremanene.

¹ Otao mani nana, emo zo mene etegaora atu zuwero pasena tamai giro niye Owenone mene eputero nung kora yero pungpu. Ayero nasani etegao dekaongka auna atu ning zuwosi sero nika nitope umo ye. ² Niye dubo minaore nasani giro wina-soreung nasani neupu. Ayero nasani Kristora sao tauyao ge teng dimarineya. ³ Emo wosao zo mene nutope emo baina asariniya, awiya nung nutope etegariniya. ⁴ Niye apakana dekaong-dekaong amimene nao nika ninæ giro baingtipu. Ayero yaya iwaing yariniya, awiya yawa yawa ge emo zo eno okowata, nika niye eno kasa yariniya. ⁵ Buro mou yao awiya maungne maungne yero pungpu. ⁶ Yesura ge niye eno tugata-magata yero nowa emo awong awiya nona iwawaing ninæ-una atu mitai giro awong aeno pugai pu.

Nete nao naname-una me pumari ne-nane.

⁷ Tuwa Bayau etegaya zuwari ni siya sero nika niyetope oko etegaipu. Nona we zo urasa me zo ewe oko kasa yariniya. Nete nona we uretesa auna me gege kasa yai parinesa. ⁸ Zo nung dubo matura we urariniya amimene nete dubo matu nuna-una me pariniya. Me awiya magayero yaya tau tataware yao tamariniya. Arata zo nung Owenona we urariniya amimene nete Owenona me nao me iwaing awiya pariniya. ⁹ Buro iwaing nasani bereya oko yanene. Bereyare oko narinenane, awiya nete me paora be nuna auna atu zamena simena bainakama tamarinenane. ¹⁰ Arare be naname mitiya eune bere-bere emo apakana kora yanene. Ayero nasani otao mani naname Tuwara gera nowa aeno mono panene.

Paulo nung Kristora i pasao eno yawa yawa yena.

¹¹ Niye owe bainakama wawong naka nana mene gainena ewiya gipu. ¹² Yuda emo ge ou suwao ena mene ninae-una atu nasani taung nunae puro witari sero niye taung aingso kapaese ato sinowa. Noeno ayero sinowi? Susuwa nunae eyao era: Awong dubo eto nowa. Awong Kristora i pasao tumo didinowa, arata awong i pasao gege tumo didinasani taung aingso kapao auna sao tauyao ge duwaya Yuda emo ena mene awong iwo yowi sero awang nasani niye dema taung aingso kapaese sinowa arauwa. ¹³ Awong taung aingso kapewa amimene sao tauyao ge oko dipunowa. Awong amimene niye taung aingso kapero nunae-una susumaya taung nunae bowi yari sero sinowa. ¹⁴ Arata nane mene zo nona zo noeno okowata, Tuwa naname Yesu Kristo i pasao nuna-una bowi ge awiya gege de ika gatinasani nona. Yesura i pasao mene tawingna nona auna putoung na eno puro wosinu aung yena ara. Arare na deka ayero i pasao nuna-una atu magayewang be aune tawingna aratamao nana aung yena. ¹⁵ Taung aingso kapaore naota taung aingso kapao aung nao awiya nao me oko. Arata nao seka mene zo nao me ara. ¹⁶ Kotumao awiya puro nonane. Niye dema kotumao awiya puro nowa, arare monone ao-diyaore ninae-una atu kasa yero mitaise. Tuwa Bayaura Isreli emo me yero nowa nunae-una atu dema kasa yero mitaise.

¹⁷ Na Tuwa Yesu sounona aeno sero na dedunowa kunuzu owere taung nana-una mitoi puro nona, arare zo mene nupema na eno yaya buro oko pugaise.

¹⁸ Otao mani nana, Tuwa naname Yesu Kristora mono mene dubo ninae-una atu mitaise. Yore.

IGI PAULO MENE EFESO EMO ENO GAENA

Paulo mene Roma nape atu bunao gare mitasani igi siwongpatige gaena. Zo Efeso emo eno gaena, zo Kolosai emo eno gaena, zo Filipai emo eno gaena, zo Filimon eno gaena. Igi ewiya gitau Efeso nape babai zazagaya aune napo enana babai gaese gaena. Igi emimene Tuwara dubu auna susuwa keregatinoyia. Name Tuwara dubu awiya te-wawong taung ipu nuna ara; ora nune zo gitau ato naname. Name ibu nuna ara; ora nune zo ibura ziwong. Name bauno nuna ine ara; ora nune zo yu naname ine ara.

¹ Na Paulo mene Tuwa Bayaura bera Yesu Kristora aposolo yero nona amimene Tuwara dubu Efeso nape atu mitasani Yesu Kristo iniro taka sero yero nowa niye aeno igi ewiya gaitinena ara. ² Mama naname Tuwa Bayau aune Tuwa Yesu Kristo nunato-una atu bayao monone mene kasaye ninae-una gairu mitaise.

Tuwa Bayau nung name Yesura-una susuuno name eno gao ge pugairo aungyena.

³ Tuwa Bayau nung Tuwa naname Yesu Kristora maung auna yazo de ika ganene. Nung name Kristora-una susuuno ititira soremao susuwa giti uritira atu name eno pugaina ara. ⁴ Nune gitau nibamu tawingna poza oko kasa yaore nuna benaungna be-ingtig aung dubo pewayaoere nanenese sero Kristo eno name yangtaka-betaka yena ara. ⁵ Nung gitau giginu mitauna, arare nung name eno dubora mono pupunasani Yesu Kristora iwaing eno mani awiso nuna yero nanenese dubo eo yaore senu tau yena. ⁶ Nung Mani bouwa nuna eno yero soremao nuna iwaing name eno pugaina, arare nung bowi yao gege nanene. ⁷ Yesu nung yu nuna mene name zuma gaenu pasenana bunao aung nonane. Awiya pasena naname disena ara. Tuwa Bayaura soremao ou kuru ine mitoiya auna teng yena ara. ⁸ Tuwa Bayau mene soremao bainakama name eno pugaina. ⁹ Nung kotumao susuwa giti puro noiya amimene buro ago Kristo mene yarinena awiya mena dubo mene giro denenu pungyero mitauna amaze name eno keregaina. ¹⁰ Buro yari sinoiya awiya eyao era: Be giginu mitoiya awiya nugu nai aune nung nona apakana uritira-ta tawingna awiya pu dekaongna gai aune Kristo mene maung yariniya. ¹¹ Tuwa Bayau nung buro ago kasa yaese kotupu nauna awiya bere gitau dubo mene kotungno deninoini mitoiya auna teng ago kasa yero noiya, arare Kristora iwaing gege eno name dubu nuna

yanenese name awigairo puna. ¹² Awiya name gitau Kristo tumo diro nasani naungwane nonane amimene nung bowi yao gege nanenese aeno yena ara. ¹³ Aeno niye deka ayero yewa ara. Niye ge me nigwiwa, awiya Bowi Iwaing niye kora yena amaze sinena. Niye ge awiya nigiro puro pu dube gatinasani Kristo tumo diwa Tuwa Bayau mene Oweno name eno pugari senu tauyena awiya pugainu pumuwa amimene dubu nuna yaese sero zawang yena. ¹⁴ Oweno awiya nona Tuwa Bayau mene dubu nuna name eno pugari senu tauyena auna agewa gitau pugaina ara. Agewa amimene name nung eno gegeregati noiya ara. Arare nanane Tuwa Bayau mene name sorero pumai nung aune dema narinenane, auna be awiya diya nanenese sero Oweno name eno pugaina ara. Susuwa auna bowi nuna mene bainakama kasa yaese ayero yena.

Paulo mene awong eno isa sena.

¹⁵ Tuwa mene buro ayero nasani name kora noiya. Nupema niye Tuwa Yesu tumo didinasani ge nigao otao mani eno mono iwaing pupunowa auna ge bowi nigiro ¹⁶ niye kotungno isa sinasani be giti dange Tuwa Bayau eno sinasani nona ara. ¹⁷ Anasani niye eno isa eyero sinona ara: Tuwa naname Yesu Kristora Maung Tuwa Bayau, nung simao waegaore auna maung, amimene kotumao ninae zawagai ge nuna nigaese o susuwa nuna keregaina amaze gaya kasa yaese isa sinona. ¹⁸ Kotumao ninae zawagai aune nona eyao auna susuwa gaese: Tuwa mene niye uritira nona ipu ewa-gaewa yao auna mamono yaese yau sena, o nona ipu ewa-gaewa yao simao waegaore awiya dubu nuna name eno pugari senu tauyena, ¹⁹ nupema putoung nuna bainakama mani zo mene giro saine yao teng oko amimene name nung tumo didinonane auna atu mitasani name sorepunoyia – nona ayao auna susuwa gaese isa sinona ara. ²⁰ Nung putoung nuna bainakama amimene gitau Kristo magayaora atu uwero puro pu uritira gainu wawong me nuna-una atu mitoiya ara. ²¹ Ayenu Kristo mene uritira angelo* apakana daigatinoyia – angelo diya-ta angelo putoungne-ta angelo gitau yao – auna gitau yao nunae pugaina ara. Nung emo yazore ena miteya awiya apakana daigatiniya, be yeme eune gege oko, ayero gege mitao gege mitariniya ara. ²² Tuwa Bayau mene nona apakana Kristora wese pugairo name dubu nuna auna gitau yao awiya nung pugaina ara. ²³ Kristo mene emo bauno ena dubu nuna yaese sero yangtagairo puna awong awiya

* 1:21: Uritira angelo. Tuwa Yesu nung angelo iwaingne mekore awiya apakana daigatinoyia.

te-wawong taung ipu nuna ara. Arare name dubu nuna mene nuna-una atu susupunonane te-wawong taung ipu nuna teng kasa yero noiya ara. Nupema nune nona apakana awiya putoung nuna mene initinoi tau yero noiya.

2

Tuwa Bayau mene Kristora iwaing eno nao me name eno tauna.

¹ Niye gitau pasena tebe-tabe nasani nauwa amimene ititi ninae taragairo emo magayao ine yero nasani nauwa ara. ² Awiya tawingna nao meko auna nagibe atu nasani ititi mekora emo tuwa auna ge dipunasani nauwa ara. Ititi meko amimene be yeme eune ge dao emo baunona mokora atu buro noiya. ³ Name gitau ge dao emo bauno aune dema tairo nasani dubo matu naname auna aratamao awiya ago yero nasani naungwane ara. Ayero nasani taung aingso naname aune kotumao naname auna ge dipunasani naungwane ara. Arare name emo memeko aune dema mekora gerao yewangne ara. ⁴ Arata Tuwa Bayau nung mono pumaora maung. Arare nung name eno dubora mono bainakama puro nasani nauna. ⁵ Name ge dao naname mene senu emo ititi magayaore ine yero nasani naungwane be aune nung name Kristo aune dema magayaora atu uwena. Nigitineya: Nung dubo bayao nuna-una niye kora yena ara. ⁶ Nung name Kristo aune dema uwero nung aune dema uriti masira atu adumanenese sero pugaina. Awiya Kristo Yesura iwaing eno ayero yena ara. ⁷ Tuwa Bayau mene name eno mono iwaing pupunasani Kristo Yesu iyengtinu buna. Ayero nasani dubo bayao nuna bainakama ou kuru ine auna susuwa keregaina. Keregai kasayero daung mokera atu mitao gege mitaise yena. ⁸ Nung niye eno mono iwaing pupunasani tumo diyao ninae auna atu niye kora yena. Awiya yao ninae eno oko, Tuwa Bayau nung nuka nutope dubo bayao nuna-una niye eno ayero yena ara. ⁹ Iwaing ninae eno oko yena. Iwaing ninae eno niye kora yati siya, awiya niye teng taung puro witateya. ¹⁰ Nune name yenu kasa yewangne. Nung name nao iwawaing nanenese sero Yesu Kristora iwaing eno nao seka name eno pugaina ara. Nao iwawaing awiya name yerota yero ayero nasani nanenese Tuwa Bayau mene gitau sosena ara.

Kristo mene Yuda emo ena aune emo Yuda oko ena aune awiya puro pu dekaongna gainu dubu dekaongka yewangne.

¹¹ Niye emo Yuda oko mene gitau taung aingso oko kapao aung nasani nauwa, awiya kotupu nasani neupu. Taung aingso

oko kapao aung nasani nauwa Yuda emo taung aingso kapao amimene niye maze “Taung aingso oko kapao” asinaungwane. Taung aingso kapao awiya nona wawong mene yao gege ara. ¹² Arare niye eeno kotupu nasani neupu: Niye be awiya Kristo aune dema oko nasani nauwa. Nupema Isreli dubu nuna kasupuro ake atu nasani nauwa. Nupema soremao Tuwa Bayau mene dubu nuna eno pugari senu tauyena awiya oko tumo didinasani nauwa. Arare Tuwa Bayau aune dema tairo nao awiya oko mitauna ara. ¹³ Arata be yeme eune niye gitau ake atu nasani nauwa amimene Kristo Yesura-una susupuneya Kristora yu mene niye puro baung Tuwa Bayaura-una nugu kasaniya. ¹⁴⁻¹⁵ Nung nuka nutope mono puro bunu name mono nuna-una mokora atu nonane ara. Gitau Yuda emo nae gausero niye emo Yuda oko aune iwo wina-ye nasani naungwane ara. Iwo amimene goma ine yero mitauna ara. Arata Kristo mene taung aingso nuna gera nasani goma awiya denu bezenu name dubu etobe amimene dubu dekaongka yewangne ara. Nung maganasani Yuda emora sao tauyao ge apakana – sao tauyao gere o wini gere – awiya puro wosinu putoung aung yena. Awiya dubu etobe gausero nasani naungwane amimene nuna-una atu susuuno dubu dekaongka yero monone nanenese ayero yena ara. ¹⁶ Nung dubu etobe awiya pu dekaongna gai dubu dekaongka yanenese sero i pasaora atu magayena ara. Ayero nasani dubu etobe gitau iwo wina-ye nasani naungwane iwo auna putoung arita Tuwa Bayaura iwo auna putoung awiya etobe deka ayero denu aung kamore yewato nung name Tuwa Bayau aune dema pugainu tairo nonane ara. ¹⁷ Nung kasa yero niye ake atu nauwa aune nae nugu atu naungwane name apakana aeno monona ge tugata yenu nigiwangne ara. ¹⁸ Kristo mene Maungna garo be awiya apenu nae Yuda emo ge nigao aune niye emo Yuda oko ge nigao name dubu etobe amimene Oweno dekaongka awiya puro aune Maungna-una kasa yero nonane.

Name dubu nuna mene Tuwara ibu yero nonane.

¹⁹ Arare be yeme eune niye emo Yuda oko ge nigao mene waina tawingna atu oko nowa. Arata niye Tuwa Bayaura natopo tawing auna atu nowa ayao ine niya ara. Niye ge nigao emo enane susuuno Tuwa Bayaura dubu yero nowa ara. Niye Tuwa Bayaura mani awiso yero nowa ara. ²⁰ Niye garo zo Tuwa Bayau mene gapunoiya ayao ine ara. Aposolo arita porofete awong garo auna ziwong ine ara. Awong niye diungno

nowa dodopinowa ara. Ora Yesu Kristo mene zo garo autura ziwung yero mitoiya ara. ²¹Nune emo apakana garora soo sagiya ine yero tairo didinoi Tuwara ibu dang kasa yero bautunoiya. ²²Niye deka ayero Tuwa Bayau mene Kristora-una susupunoi Owenona mitao ibu yero nowa.

3

Paulo nung Bowi Iwaing awiya emo Yuda oko eno tugata yaise sao.

¹Aeno na Paulo mene niye emo Yuda oko iwaing yaese sero Kristo Yesura burora bunao emo yero nona amimene niye kotungno Tuwa Bayau eno isa sinona ara. ²Tuwa Bayau mene mono iwaing nuna-una bowi niye eno tugata yanese sena awiya niye nigiwita nowa. ³Tuwa Bayau mene ge nuna pungyao na eno keregaina. Auna ge maingkoka ika atu gaetena ara. ⁴Niye ge awiya zazagati nasani aune na Kristora ge pungyao giro baingtinitona ayero garineya. ⁵Ge pungyao nuna awiya gitau emo nasani nauwa awong eno oko keregaina ara. Ago Oweno mene aposolo aune porofete nuna name eno keregaina ara. ⁶Ge pungyao nuna awiya eyao era: Niye emo Yuda oko mene Bowi Iwaing nigiro Yuda emo nae aune dema teng Tuwa Bayaura nona ipu ewa-gaewa yao auna mamono yero narineya. Nupema name dema dubu dekaongka yero narinene. Anasani niye nona Tuwa Bayau mene pugari senu tauyena amaze Kristo Yesura-una atu susuuno nae aune dema topetari nenane ara. ⁷Na Bowi Iwaing auna buro yanese Tuwa Bayau mene na eno mono iwaing pupunasani putoung nuna na eno pugainu Bowi Iwaingna buro-mani yewang ara. ⁸Na Tuwa Bayaura dubu auna wosao nibamu nona, arata saineba Tuwa Bayau mene buro iwaing awiya na eno pugaina. Awiya Kristora-una atu zamena simena baina mitao gege mitoiya auna ge ou kuru ine amaze emo Yuda oko eno sero keregane aeno buro iwaing ewiya na eno pugaina. ⁹Ge pungyao nuna awiya sero keregana emo bauno apakana amimene gaese sena ara. Tuwa Bayau nung nona apakana yena amimene gitau buro ago yari kotupu nauna awiya dubu nuna-una atu pungyero puro nauna ara. ¹⁰Noeno dubu nuna-una atu gege pungyero puro nauni? Auna susuwa eyao era. Tuwa Bayaura kotumao baina noyao ou kuru ine awiya yeme eune dubu nuna naname-una atu kasa yai uritira angelo diya aune angelo putoungne amimene gaese sero gitau dubu nuna-una atu gege puro nasani nauna. ¹¹Tuwa Bayau nung gitau nibamu otu dubu nuna mene ge senu tau yena auna me awiya pu Tuwa

naname Kristo Yesu auna-una gainu kasa yena ara. ¹²Ayero nasani nagibo nuna kora yenu name nung tumo didinasani awang yao aung tau yero Tuwa Bayaura nugu bautunonane. ¹³Arare eyero sana nigipu. Na niye eno yero yaya-biyaya tapunona auna dubu ninae mene oko wosaise. Yaya nana mene yazo ninae de ika gatinoiya.

Paulo mene Efeso emo bauno eno isa sena.

¹⁴⁻¹⁵Arare na ge pungyao nuna awiya kotupu nasani Mama naname-una benaungna atu boma gaero niye eno isa sinona. Mama awiya nung uritita tawingna mamono auna maung ara. Arare ge "mama" ayero sinonane awiya zayaora atu zayero sewa amimene butunoiya ara. ¹⁶Arare na nuna benaungna atu boma gaero niye eno isa sinasani eyero sinona ara: Tuwa Bayau simao waegaore nuna bainakama mitiya auna teng Oweno niye eno pugai Oweno mene niye putoung bainakama pugai dubo ititire tau-tataware yaese; ¹⁷nupema Kristo tumo diyaya nung dubu ninae-una atu mitao masi yaise; o niye dubu bayao nuna-una atu tatai pugairo tauyero dopaese. ¹⁸Dubu bayao nuna-una atu dodopinasani ge emo bauno apakana awong aune dema dubu bayao nuna-una susuwa awiya susuwa ipu botore bowang papatu gomine apakana gosinonane ayero gaese isa sinona ara. ¹⁹Awiya niye Kristora bayao mene emora nigao daigatinoiya awiya saineba giro baingtaese isa sinona. Ayero naya nona apakana Tuwa Bayaura-una atu zauno mitoiya amimene ninae-una atu zapunasani mitariniya. ²⁰Buro name eno yaise sero isa sinonane o kotupunonane, buro awiya apakana putoung nuna mene naname-una atu mitasani buro yero noiya amimene yao teng ara. Awiya gege oko, buro ena babuze name nung yaise oko kotupunonane awiya nung yao teng ara. ²¹Aeno name emo bauno dubu nuna Kristora yazora Tuwa Bayau bowi nasani yazo nuna de ika gatinasani nao gege nanene. Awiya me yaise.

4

Oweno mene name pu dekaongna gainu Kristora te-wawong taung ipure yewangne.

¹Arare na Tuwa eno bunao emo yero nona amimene kotumao ninae uwinasani sana nigipu. Tuwa Bayau mene niye doedoe yero nagibo me niye eno gipena, nagibo auna teng neupu. ²Ayero nasani taung puro wosiro baingtiro yo-ozaore neupu. Nupema wina-ao didinasani etutero dubu monone neupu. ³Ayero Oweno nung mono taungno niye pu dekaongna

gairo monona angsi mene tairo dinu dubu dekaongka yewa, angsi awiya daya kapao eno, tau yero diya wina-ye nasani neupu. ⁴ Name dubu nuna dekaongka gege ara; name Oweno dekaongka gege puro nonane; name uritira wau dekaongka gege pumanenese sero doedoe yena; ⁵ Tuwa naname dekaongka gege ara; tumo diyao naname-una susuwa dekaongka gege mitiya; ge ou suwao naname dekaongka gege mitiya; ⁶ Tuwa Bayau naname dekaongka gege ara; nung dubo naname sero auna maung yero nasani, dubo naname sero diya nasani, dubo naname sero auna atu buro nasani, dubo naname sero auna atu mitao gege mitoiya.

Tuwa mene uritira gera buro-mani noyao pugaina.

⁷ Kristo nung burora putoung awiya aratamao nuna-una teng bono yero name ge nigao emo eno pugainu teng puro nonane ara. ⁸ Auna ge gayao zo eyero mitiya, Nung bunao emo puro witi ika daung nibamu yena.

Ayero yero emo eno bayao nasani yo iwaing pugaina ara.

⁹ “Nung witi ika daung nibamu yena,” ge auna susuwa nono yero mitiye? Susuwa nuna eyao era: Nung gitau wosina. Awiya wosi tawingna yena. ¹⁰ Nung wosina amimene nupema kapetegairo uriti sero mitauwa awiya daigairo witi. Awiya uritire tawingne topetari witi ara. ¹¹ Nung amimene burora putoung bono nasani emo ena aposolo pugaina, ena porofete, ena Bowi Iwaing tugata yao emo yazo ewenselis, ena pasto aune gipao emo pugaina. ¹² Awiya niye Tuwara dubu awiya kora-makora yanane niye Tuwara dubu auna sou yao buro yaya name Kristora te-wawong taung ipure amimene bairo tau yanenese buro emo ayero pugaina ara. ¹³ Name ayero bautu nete tumo diyaora susuwa dekaongka aune Tuwa Bayaura Mani auna susuwa dekaongka awiya tamarinanane. Tauno dubo dekaongka yarinanane. Ayero aune emo me yarinanane. Awiya name bairo Kristo ine teng yarinanane. ¹⁴ Name emo me yero aune nupema oko mani maingkoka ine yero narinanane. Emo ena awiya kotumao nunae mani mamanikakara ine ara. Arare etegao emo mene etegairo nowa ge iwao nunae awiya hisi baina ine yero emo auna dubo puro kipiti-kapete yero noi wang mene gigeru-gegeru yero bautunoiya ayero bautunowa. Etegao emo amimene etegao susuwa giti taungno emo etegatinowa. ¹⁵ Ora name zo tani me gege yero nasani dubora mono pupunasani taungne ititire

deka ayero baitinete gitau yao naname Kristo auna-una susuuno nung ine yanene. ¹⁶ Nung dubu nuna-una gitau ato ine yero noi agegewa pu dekaongna gatinonane uro mene susupunoi te-wawong taung ipure nuna kasa noiya. Arare taung agegewa nuna ine yero nonane amimene buro name eno sao awiya teng yarinanane, awiya te-wawong taung ipu botore nuna ine yero baitinasani dubora mono wina-pung nasani narinanane.

Digara nao ine oko nanene.

¹⁷ Na Tuwara be puro eyero sinena. Niye digara kotumao puro nona me aung piti gege oko puro neupu. ¹⁸ Awong ge iwao mene kotumao nunae be buro mume yena, arare awong kotumao nunae oko tangsao ara. Awong dau ine ara. Tuwara ge nigiro oko nigaine yero nowa, arare nao Tuwa Bayau mene pugatinoiya awiya oko puro nowa. ¹⁹ Arare awong meng gao aung nasani pasena apakana awiya yari dubo-dubo pupunasani pasena benaung giti bereya yao aung nasani nowa.

²⁰ Niniae Kristora ge ayero oko nigaiwa. ²¹ Niye susuwa nuna gipao, nupema ge me Yesura-una atu mitoiya awiya gipewa nigaiwa ara. ²² Eyero nigaiwa ara: Niye tani gitau yero nasani nauwa auna dubo matu niniae mene pasenana dubo-dubo yero nasani nuka nutope meko yero noiya awiya dutugairo dopu. ²³ Ayero dubo kotumaore niniae kapetegaipu seka aiware yae.

²⁴ Dubo seka aiware wosogaese. Dubo seka aiware awiya Tuwa Bayau mene tapunoi benaung nuka nuna ine dang pewayao kasa yero noiya ara.

²⁵ Arare niye ge iwao yangdoro ge me gege wina-se nasani neupu. Noeno oko, name Kristora te-wawong taung ipure dekaongka auna agewa. ²⁶ Tini kapao pupunasani pasena oko yae. Dung yero giro oko puro neupu wari dusupae. ²⁷ Dung yao niniae amimene garo be iwai Sanda towoiye sero. ²⁸ Ugaing yao emo mene ugaing yangdoro wawong nuna mene buro tau yao yero waure nonane taungno emo bogamasa eno mono pumaise. ²⁹ Ge meko be niniae-una atu oko kasa yaise. Ge iwaing emo bauno sorepunoiya amaze gege sinasani neupu. Ayero sinaya ge iwaing niniae mene emo bauno ge nigarineya awong awiya soremariniya. ³⁰ Niye Tuwa Bayaura Oweno eno dubo minao buro oko pugaiyu. Noeno okowata, Tuwa Bayau mene name be bainana atu saore gaise sero Oweno nuna mene name zawang yena ara. ³¹ Dung yao, o tini kapao, o dubo meko yao, o ge betao, o ge bautara sao, aune otao eno kotumao meko puro nao, amimene niniae-una towang atu oko mitaise. ³² Niye mono

wina-pung nasani, yo wina-apu nasani, pasena wina-yangdoro neupu. Tuwa Bayau mene Kristora iwaing eno pasena ninae yangduna, deka ayero yepu.

5

Name waegaora nanene.

¹ Tuwa Bayau mene niye aratapunoi niye mani nuna yero nowa. Arare niye te wesu nuna papatinasani neupu. ² Ayero yero dubo monone dema neupu. Kristo nung deka ayero name eno dubora mono pupunasani taung aingso nuna pugainu gera yewa amimene Tuwa Bayau eno zawing me iwaing sereyao pugaina ayero niya.

³ Tani meko — kuma yaota, pasena mekota, giro dubo-dubo yao — pasena ayao oko yae. Nupema pasena auna ge ungewe awiya Tuwara dubu ninae-una towang atu oko kasa yaise. ⁴ Nupema, ge meng gaoreta, dau geta, imeti atoore iza, awiya oko sae. Ayero saya meko yariniya. Tuwa Bayau eno dange sinasani nung bowi yaya teng yariniya. ⁵ Niye eyero gosinowa: Emo zo nung kuma yero noiya, o emo memekomameko, o emo zo nung Tuwa Bayau pu ago gairo nung tawingna nona pu gitau gairo nona aeno dubo-dubo yero noiya, nung amimene Kristo aune Tuwa Bayaura napo auna oko babariniya.

⁶ Zo niye etegati nasani ge iwari yai oko gipu me yae. Meko ayao eno Tuwa Bayau mene abena ge dao emo eno pugariniya.

⁷ Arare niye awong oko soremarineya.

⁸ Niye gitau mumena atu nasani nauwa. Arata yeme awiya niye Tuwara-una atu kasa yero waegaora atu neya. Arare emo waegaore yero neupu. ⁹ Nane ayero sinena, noeno oko, waegaora nowa amimene me eyero tapunowa: tani iwaingne nao, arita etutero nao, aune ge me sao. ¹⁰ Niye nona zo yari yero giro Tuwa mene nigai iwaing yarinita awiya gitau giro baingtiro aune yepu. ¹¹ Ena mene mumena nao meko awiya yari yaya oko soreungpu. Niye auna susuwa meko keregati nasani awang sepu. ¹² Tani meko pungyero yero nowa auna ge ungewe yarinene, awiya ge meng gaore yariniya. ¹³ Nona awiya kereganane waegao mene gayai susuwa nuna kasa yariniya. Noeno oko, nona daung mokera kasa yariniya amimene waegao tamariniya. ¹⁴ Arare aeno eyero sao mitiya,

Auriti awinosa awiya doro iropung. Nupema magayaora atu iropuro dope. Ayero yasa Kristora waegao mene ning waegariniya.

¹⁵ Ayero nasani emo kotumao aung mene nowa ayero oko neupu. Niye emo kotumaore mene nowa ayero neupu. ¹⁶ Be

euna atu meko mene zauno mitiya, arare iwaing yaora be ena oko yangduwae. Buro putoungne dema tau yero yepu. ¹⁷ Niye dau emo mene nowa ayero oko neupu. Tuwa mene buro ge niye eno sinoiya awiya giro baingtipu.

¹⁸ Ou wain miniro dau oko yae. Nona amimene dubo sisigati noiya ara. Ou wain oko, Oweno mene ninae-una atu beburo topetiro mitaise. ¹⁹ Niye ge wina-se yero nasani yereta Samta zebuye Oweno mene niye eno pugatinoiya amaze dubore kotumaore mene gapunasani Tuwa bowi yepu. ²⁰ Ayero nasani Tuwa Bayau Mama naname mene nona noyao benaung giti pugatinoiya aeno be giti Tuwa naname Yesu Kristo auna yazo yau sinasani dange nung eno sinasani neupu.

Yu aro yero nao auna ge.

²¹ Niye Kristo samo dedunasani ge winadiung yepu.

²² Angsi, niye Tuwara ge dipunowa deka ayero ibono ninae-una ge diungpu.

²³ Kristora dubu awiya te-wawong taung ipure nuna ara. Nung dubu nuna-una kora yao emo yero noiya. Arare nung dubu nuna-una gitau yao yero noiya, deka ayero ibono mene angsira gitau yao yero naese sao ara. ²⁴ Arare Tuwara dubu mene Kristora ge dipunowa ayero angsi mene ibono nunae-una ge apakana dimaese.

²⁵ Kristo nung dubu nuna eno dubora mono pupunasani dubu nuna eno magayena, deka ayero ibono niye angsi eno dubora mono pupunasani neupu. ²⁶ Awiya nung dubu nuna name awiya meko naname ge ou mene sayai pewa yanane name Tuwa Bayau eno gerari sero ayero yena ara. ²⁷ Nung dubu nuna name awiya beingti aung, taung iso aung, meko zo aung, pewa yao aune simaore nuna benaungna pugari sero ayero yena. Arare ibono, niye Kristo mene dubu nuna eno dubora mono pungna, deka ayero angsi ninae eno dubora mono pungpu. ²⁸ Ibono awong taung aingso nunae ara tapunowa, teng deka ayero angsi nunae ara tamaese. Zo nung bauno nuna ara tapunoiya amimene taung aingso nuna dema ara tapunoiya. ²⁹ Emo awe mene taung aingso nuka nuna maze iwo noiye? Aung ara. Name taung aingso naname uninasani diya nasani nonane ara. Deka ayero Kristo mene dubu nuna name eno ayero nasani noiya. ³⁰ Noeno oko, name te-wawong taung ipure nuna yero nonane.

³¹ Ge gayao zo eyero mitiya,

Arare emo zo mene ai maungne nuna yangdoro bauno nuna aune tayai awongto dubore taungne dekaongka yero narineyato.

³² Awiya ge me nuna pungyao, susuwa nuna ou kuru baina ine ara. Arata nane gigena Kristo aune dubu nuna awiya gapuniya ara. ³³ Nupema ge amimene niye apakana dekaong-dekaong ayero gapuniya. Arare ibono, niye apakana taung aingso ninae ara tapunowa, deka ayero angsi ninae ara taungpu. Nupema angsi mene ibono nunae samo daese.

6

Ai maung aune mani awiso auna ge.

¹ Mani mamani, niye Tuwa aune dema nasani ai maung ninae-una ge diungpu. Noeno oko, ayero yaese sao mitiya. ²⁻³ Ge gayao zo eyero mitiya, Ning ai maung nina sou ye.

Tuwa Bayau mene sao tauyao ge apakana pugatinasani sao tauyao ge ewiya sero aune ge susuuno eyero sena, "Ning sao tauyao ge ewiya dimarinesa, awiya na abena iwaing ning eno pugarinena." Abena iwaing pugari sena awiya eyao era: "Ning nimoi-namoi tawingna atu iwaing narinesa."

⁴ Mamono, mani awiso ninae mene tini kapao pumowi sero, awong eno tebe-table oko yae. Niye awong Tuwara ge gipinasani iwaing diya yepu bayae.

Emo tuwa aune soumani auna ge.

⁵ Soumani, niye tawingna emo tuwa ninae awang nasani dubo dekaongka yero awong samo dedunasani eyero kotungpu. Nae Kristo nanae samo dedunenane.

⁶ Awong niye anuwing naya be aune gege buro oko yae. Niye awong etegari sero ayero oko yae. Name Kristora soumani asero Tuwa Bayau nagibo sena atu dubo eo yaore neupu. ⁷ Emo eno kotupunasani oko, Tuwa eno kotupunasani sou buro ninae bereya yao aung yero nasani neupu. ⁸ Niye eyero nigitinowa ara: Zo nung soumani yero narinita o soumani oko yero nariniya amimene tani iwaing nasani nariniya auna teng Tuwa mene abena nung eno pugariniya.

⁹ Emo tuwa, niye kotumao deka ayao maze puro nasani soumani ninae kora yero baingtipu. Awong gona-magona oko yae. Arare eyero gipu: Soumanita emo tuwa, niye Tuwa ninae dekaongka uritira atu mitiya. Name nuna benaungna witaota wosao aung, ziyu gomi dekaongka gege mitonane ara.

Tuwa Bayaura gi bemine puro nanene.

¹⁰ Ge sesena besugatinu giro susuuno eyero sinena. Tuwara-una susumaya putoung nuna baina amimene ninae-una semai putoungne dema nae. ¹¹ Ayero nasani Tuwa Bayaura-una atu gire bemine puro, puro naya Sanda mene pungyero iwo yai aune niye tau yero nung tunarineya.

¹² Name iwo taung aingsore awong aune oko winade-wanade yero nonane. Aung ara. Name iwo taung aingso aung, iwo pungyao, aune winade-wanade yero nonane. Iwo awiya awong angelo memekora gitau yao, Sandara soumani putoungne, emo memeko mumena atu nowa, iwae dubu witao nibamu ika uritira atu mitowa ara. Awong aune winade-wanade yero nonane. ¹³ Aeno Tuwa Bayaura-una atu gire bemine puro neupu. Ayero yaya iwora be kasa yai aune niye iwo aune winade-wanade nete putoung nunae puro wosaya awong yaya teng oko yao yai giro yangdoro zanaya niye kaatu dopero mitarineya.

¹⁴ Niye eyero dopepu: Ge me mene ipura geing ninae yero dipu; etutero nao mene taung wori ninae kapa mene yao ayao ine yai wosogairo bautare zazawingne dowepu gi dung zuzae; ¹⁵ monona Bowi Iwaing awiya puro baungno tugata yari sero soseru kora yero dopepu. Amimene te soga ninae ine yaise. ¹⁶ Arare niye nona awiya apakana puro nasani aune nona ewiya dema pungpu: tumo diyao mene bemi ninae yai be giti puro neupu. Puro dodopinaya mekora maung mene tai iyao dungna pugao amaze ninae-una umai apakana zuzaya sikimarineya. ¹⁷ Tuwara korayao awiya kopeti aeni mene yao ine puro dipu. Ora Owenona winade yaora iwi awiya pungpu. Winade yaora iwi awiya Tuwa Bayaura ge ara. ¹⁸ Niye be sero Owenona putoungna isa serota sero nasani Tuwa atata yepu. Ayero nasani timara yao aung neupu. Ora Tuwara dubu napo sero sero mitowa awong aeno isa sinasani neupu. ¹⁹ Ayero nasani na eno dema isa sinaya na ge sari yana Tuwa mene na sore-uno ge nuna dubo nana-una pugai na tau yero Bowi Iwaing pungyenu mitauna awiya keregairo pu daung garinena. ²⁰ Na Bowi Iwaing eno Tuwara buro-mani yero nona amimene bunao gare etu mitona. Niye na isa mene soremaya na awang yao aung, tau yero ge awiya keregairo pu daung gane. Ayero yanese sao mitiya.

Besugaora ge.

²¹ Niye nao nana-una susuwa aune buro yero nona auna susuwa awiya kau yowi sero, Tikikas mene ninae-una buro ge ungwe yai garineya. Nung ge nigao otao naname iwaing aune Tuwara buro-mani ge dimaore. ²² Nune ge ungwe nanae nasani kotumao iwaing niye eno pugaise iyengtena butuniya ara.

²³ Tuwa Bayau Mama aune Tuwa Yesu Kristo nunato-una atu dubo monone tumo diyaore dubo-ozao awiya ge nigao otao mani nana niye eno pugasetose. ²⁴ Tuwara

mono iwaing mene emo bauno Tuwa
naname Yesu Kristo aratapunowa, auna-
una atu mitaise.

IGI PAULO MENE FILIPAI EMO DUBU ENO GAENA

Paulo mene Roma nape bunao gare atu mitasani igi siwongpatige gaena. Zo Filipai emo dubu eno gaena, zo Kolosai emo dubu eno gaena, zo Efeso emo dubu eno gaena, zo Filimon eno gaena. Nung gitau Filipai nape atu nasani nauna. Nung igi ewiya susuwa eyao eno gaena: Tuwara dubu Filipai nape atu nasani nauwa amimene moni ena pu dekaongna gairo Epafoditora waweng pugaiwa puro baungno Paulo eno pugainu pungna ara. Aeno Paulo mene awong eno dange sari sero igi ewiya gaena. Nung bunao gare atu mitauna arata saineba yawa yawa yena, deka ayero awong Yesu eno be giti yawa yawa naese sena ara.

Gao ge.

¹ Nato Pauloto Timoti Yesu Kristora buromani amimene niye Filipai napora Kristo Yesura gerao emo bauno aune simaire gitau yaore nana niye aeno igi ewiya gaitinenato era. ² Mama naname Tuwa Bayau aune Tuwa Yesu Kristo nunato-una atu bayao monone mene kasa ye ninae-una gairo mitaise.

Paulo nung Tuwa eno dange sena.

³ Na be ozaung niye kotupu nasani Tuwa Bayau nana eno dange sinona. ⁴ Niye Bowi Iwaing nigitinasani nae aune dema tairo buro yero butunowa, ⁵ aeno be ozaung isa sinona awiya niye apakana aeno dubo nana iwaing noi Tuwa Bayau eno dange sero nona. ⁶ Ayero nasani eyero gosinona. Tuwa Bayau mene buro iwaing dubo ninae-una atu zayena amimene nete buro awiya besugatinai aune Yesu Kristo baora be nuna kasa yariniya. ⁷ Na niye apakana ayero gosinona teng yero noiya, noeno okowata, na bunao gare atua daung atu Bowi Iwaing eno ge buro nasani nona awiya na Tuwa Bayaura soremao puro nona awiya niye dema puro nowa. Arare na dubo mene niye kotupunona. ⁸ Yesu Kristora dubo naname-una atu tauyao mitoiya, deka ayero dubo nana ninae-una atu mitoiya, awiya Tuwa Bayau mene gosinoiya. ⁹ Dubora mono ninae mene dubo kotumaore aune nigao ninae awiya pumai tauyaise be giti isa sinasani nona. ¹⁰ Arare niye nao iwaing naiye meko naiye awiya giro baingtiti nasani nao meko doru nao iwawaing puro nasani Yesu Kristora kasa yao be awiya kotupunasani dubo iwaingne pasena aung neupu. ¹¹ Ayero yaya Yesu Kristo mene niye soremai etutero naora me zamena simenane awiya taungno naya ena

mene giro Tuwa Bayau bowi nasani yazo nuna de ika gatinae.

Paulo bunao gare atu mitauna amimene Bowi Iwaing soreuna.

¹² Otao mani nana, niye eyero gaese sinena. Na bunao gare pugaiwa awiya Bowi Iwaing aung yaise okowata, kasa yero baingtaise yewa ara. ¹³ Noeno okowata, na Kristo eno bunao emo yero mitena auna bowi amimene Sisara gorobo emo arita emo ena nunae-una daweng toiro aung yetiya. ¹⁴ Arare bunao gare etu mitena giro otao mani naname agewa bainane mene Tuwa kotupunasani awang yao aung eo yero Tuwa Bayaura ge tugata nasani nowa ara. ¹⁵ Emo ena kotumao meko na eno pupunasani na puro wosaora ge sinasani Kristora bowi tugata yero nowa. Arata ena mene zo dubo iwaingne na eno dubora mono pupunasani Kristora bowi tugata yero nowa. ¹⁶ Awong ayero yero nowa awiya iwo mene Bowi Iwaing nuna puro wosowi sero Tuwa Bayau mene gina auna teng na bunao gare etu mitona aeno ayero yero nowa. ¹⁷ Arata na puro wosaora ge sinowa amimene yazo nuka nunae baina yaise sero taung puro wiwitanasani eyero sinasani Kristora bowi tugata yero nowa, "Name Paulora bunao awiya nupema susupunasani yaya nung eno puganene." Asero ayero nowa. ¹⁸ Awong buro taung mene nowita dubore nowi, arata saineba, Kristora bowi ayero sinowa bautunoiya, aeno dubo nana mene yawa yawa yero noiya.

Paulo nung naore magayaore eno yawa yawa yena.

¹⁹ Na yawa yawa yao gege nasani narinena. Noeno okowata, na eyero gosinena: Niye na eno isa buro yaya Yesu Kristora Oweno mene na soremai Tuwa Bayau mene na mekora atu sorariniya. ²⁰ Na meng gao oko tamarinena. Na tauyero butunona ayero bauto nasani narinena. Na narinenita magayari neni, auna teng, nao nana meneta magayao nana mene Kristora bowi kere daung gariniya, awiya gosinena. ²¹ Tawingna etu narinena auna teng Kristora buro narinena. Magayao mene nona bainakama na eno tamarininiya. ²² Arata na tawingna etu mitasani narinena, awiya na bowi iwaing tugata yaora buro nupema yana me bainakama kasa yariniya. Arare na nono yarineni, asinasani iwawa nasani dubo gagausinena. ²³ Na magayaota seka nao awongto etobe awiya aratapunena. Tawing doru baungno Kristo taungno nung aune dema nao awiya ara tamao nana bainakama ara. ²⁴ Arata niye bogamasa ine yao eno, na tawingna etu nana teng yariniya. ²⁵ Aeno eyero gosinena. Na niye

soremana tumo diyao ninae be bai yawa bowire dema naese na seka mitasani niye aune dema narinena. ²⁶ Arare na ninae-una nupema buro nana na eno nasani Yesu Kristo bowi yarineya.

Kristo eno tau yero dopanene.

²⁷ Niye nao ninae kora yero Kristora Bowi Iwaing auna teng neupu. Niye otao gamao yero nasani dubo dekaongka yero tairo Bowi Iwaingna nao aeno winade nasani neupu buro gane. Arita na ake atu nasani bowi ninae nigane. ²⁸ Ayero naya iwo dubu ninae mene putoung ninae puro wosari yaya oko awang yepu. Ayero yaya aune susuwa etobe ewiya kasa daung yai iwo ninae mene garineya. Tuwa Bayau mene awong yangduwai gera yarineya, nupema nung niye sorero pariniya, auna susuwa etobe awiya kasa daung yai garineya. ²⁹ Tuwa Bayau mene niye Kristora dubu yaese gigina, awiya niye tumo diyaese gege okowata, nung eno yaya tapunasani naese sero yo-iwaing awiya tauna. ³⁰ Na gitau winade yewang gigiwa, yeme deka ayero nona bowi nana nigitinowa, winade dekaongka amimene niye tapunoiya arauwa.

2

Dubo dekaongka yero mono wina-pung yepu.

¹ Na kotumao ninae uwari sero ge ewiya sana nigipu. Niye Kristo aune tairo nasani tauyero nowa. Nung niye ara tapunasani onngo sero kora noi dubo iwaingne nowa. Niye Oweno puro nasani dubora mono wina-pung nasani nowa. ² Aeno dubo nana-una atu yawa yawa bainakama kasa yero mitaise sero kotumao ninae pu dekaongna gaipu. Ayero nasani dubora mono wina-pung yero nona dekaongka aeno dubo uwi nasani neupu. ³ Niye taung ninae oko puro wita. Nupema taung puro witaora tani zo oko yae. Niye nika niyetope puro wowosi nasani otao mani ninae puro witipu. ⁴ Niye nona ninae gege yaya iwaing yaise gege okowata, otao maina nona dema iwaing yaise kotungpu.

Yesu mene nao nuna puro wosiro nauna, deka ayero nanene.

⁵ Kotumao Kristo Yesu mene puro nauna, deka ayao puro neupu.

⁶ Nung Tuwa Bayau ine yero nauna, arata nung Tuwa Bayau ine yero nao awiya oko sorena. Aung ara.

⁷ Nung uriti nao nuna awiya dutugairo doro emo ine yero kasa yero soumaina nao puna ara. Ayero yenu benaung nuna gigiwa awiya tawing emora be-naung ine yena.

⁸ Nung emo wosao yero nasani ge dimaora nagibo patiro bautunete mag-ayao tauna. Magayao tauna, awiya i pasaora atu magayao awiya tauna.

⁹ Ayero yena, arare Tuwa Bayau mene nung puro witiro emo tuwa bainakama pugaina ara. Pugairo yazo bowire nuna mene emo bauno apakana auna yazo bowire daigaise sena.

¹⁰ Tani eyero ago kasa yaise sero aeno ayero yena: Uritira atu nowa, o tawingna etu nowa, o tawing tura atu nowa,

awong apakana amimene boma gaero Yesu bowi yaese.

¹¹ Emo bauno apakana mene, “Yesu Kristo nung nata Tuwa niya,” ayero saese. Ayero saya Tuwa Bayau Maungna yazo bowire ika nibamu mitaise sero ayero yena ara.

Tuwara ge eno tau-tataware yanene.

¹² Otao mani nana, niye be giti ge dimaore nowa, awiya na niye aune dema naungwa be aune nauwa awiya daigati nasani na ake etu mitena eune yero baingtipu. Tuwa Bayau mene niye kora yenu iwaing yewa ayero nari yero giro nung awang nasani buro nuna tau tataware yero yepu. ¹³ Buro nung gosinoi iwaing noiya awiya niye yao ine teng, noeno okowata, Tuwa Bayau nung nutope name eno buro yaora aratamao aune buro yaora putoung awiya pugatinoiya. ¹⁴⁻¹⁵ Niye emo dubu memeko auna towang atu nasani Tuwa Bayaura mani awiso yero etutero pasena aung dubo iwaingne nari kotungno giro gugumama sao aune wina-se yao awiya doro buro nasani neupu. Niye nunae-una tawingna atu nasani ¹⁶ nao pugaora ge awiya kere daung gatinasani arasa ine yero waegati nasani neupu. Ayero naya aune nete Kristo kasa yaora bera atu na yaya bainakama teba oko tamuwang, o buro nana me aung oko yena, auna susuwa kasa yai yawa yawa yane. ¹⁷ Niye tumo diyao ninae mene zawing ine nasani Tuwa Bayau eno pugatinowa, arare awong na dero yu nana dema zawing ninae-una tame yasagarineya, awiya saineaba, yawa yawa yarinena. Ayero yaya na niye aune dema yawa yawa yepu. Niye na aune dema yawa yawa yepu.

Timotira ge.

¹⁹ Tuwa Yesu mene nigai teng yariniya, awiya na Timoti mena ninae-una iyeng-tana bariniya. Awiya eeno. Nung buro ninae-una atu ge bowi zo nigiro kapete-gairo na sai nigiro dubo nana iwaing yaise sero iyengitari sinena. ²⁰ Emo zo nung ine

mene na aune dema oko noiya. Nune arata-mao nuna doro niye eno kotung-katung nasani yero noiya. ²¹ Emo apakana awiya nona nunae gege kotupunasani Yesu Kristora buro oko kotupunowa. ²² Arata Timoti awiya niye nao nuna-una susuwa gosinowa. Mani mene maung nuna sorepunoiya, ayero nung na Bowi Iwaingna burora sorepunoiya. ²³ Arare nana-una atu nona nomi mene kasa yariniye, awiya giro baingtiro aune nung mena iyengtana ninae-una bariniya. ²⁴ Arita Tuwa mene nigai na naka natope mena ninae-una dema bari kotupunena.

Epafoditora ge.

²⁵ Na nona kau nasani newang giro niye Epafodito iyengtiwa buro nonana na sorepuniya ara. Nung otao nana, o soremao nana, o Kristora winade yao emo yero noiya. Arata na nung iyengtana ninae-una kapetegaise sao mitiya, arare iyengtinenena. ²⁶ Nung yaya punu bowi nuna nigaiwa. Ge nuna nigaiwa giro nung niye eno kotungkatung nasani niye eno sinoiya. ²⁷ Nung yaya mou-mesa yao puro beba magayari yenu Tuwa Bayau mene nung yo auno kora yena ara. Nung eno yo auna, awiya nung eno gege okowata, na eno dema yo auna. Na dubo minao bainakama tamoni sero Tuwa Bayau mene ayero yena. ²⁸ Aeno niye benaung nuna nupema giro dubo iwaing yaise, o na deka ayero kotungkatung aung nari sero mena nung pugena butuniya ara. ²⁹ Arare nung ninae-una kasa yai yawa yawa baina nasani Tuwa eno deka ayero yero nung otao yepu. Niye emo eyao awiya de ika yepu. ³⁰ Noeno okowata, nung Kristora buro eno nasani beba magayena. Nung niye sorepu nasani na sou nasani nao nuna beba gera yena ara.

3

Emo Kristo tumo didinowa awong awiya ge emo me.

¹ Otao mani nana, ge zo sana nigipu. Tuwa eno nasani yawa yawa nasani neupu. Ge matu sero gaewa awiya nupema gayari sero nasani gosinena meko oko niya. Ge amimene niye soremai iwaing mitarineya. Ge awiya eyao era: ² Yuda emo ena eu sino mene yaine yero nowa awong awiya umo nasani neupu. Ge sisigao emo ge iwi nasani taung aingso kapinowa, awong awiya umo yepu. ³ Noeno okowata, Yuda emo taung aingso kapao awiya awong zawang yao dubu nuna me oko yero nowa. Arata name ge nigao mene zawang yao dubu nuna me yero nonane ara. Name Owenona putoungna Tuwa Bayau bowi yero nonane, nupema Kristo Yesu aune tairo nasani yawa yawa yero nonane. Name taungna nona

oko tumo didinonane. ⁴ Emo ena awong taungna nona tumo didinasani iwaing mitari sarineya, awiya na taungna nona tumo didinasani awong daigarinenena. Na natope taungna nona tumo diyari sero yatena, awiya susuwa eno yana teng yatiya. ⁵ Aya na punu mitiwang wari 8 aung yenu aune taung aingso nana kapewa ara. Na Isreli emo dubura atu kasa yewang. Na Benzaminna saisibuna. Na Yuda emo. Na Yuda emora-una atu kasa yewang ara. Na sao tauyao gera maung yero Farisayo emo yero nasani naungwa. ⁶ Na Tuwa Bayaura sao tauyao ge eno tau-tataware nasani Yesura dubu iwo yewang. Sao tauyao ge ago nasani etutero naungwa ara. ⁷ Na gitau tani puro naungwa awiya gosinaungwa me nauna, arata tani awiya ago Kristo eno gigiwang piti yena. ⁸ Awiya gege okowata, Tuwa nana Kristo Yesura susuwa giro baingtiwang amimene nao yero bumuwang awiya daigaitiniya asero nona apakana awiya gosinona piti noiya. Na Kristo iniro baingtari sero nung eno nona apakana gigiwang gau ine yenu giro yangduwang ara. ⁹ Na nuna-una desetiti nasani nari sinena. Na sao tauyao ge dipunasani pewa yero nari sero okowata, Kristo tumo didinasani pewa yero nari sero aratapunena. Na tumo diyaore nana Tuwa Bayau mene pasena nana disai aung yaise sinena. ¹⁰ Na Kristo giro baingtari sinona. Iropao nuna-una putoung dema giro baingtari sinona. Yaya tauna auna susuuno nung aune dema yaya tamari sinona. Kotumao puro magayena, kotumao dekaongka awiya puro nari sinona. ¹¹ Ayero nasani bautunete magayaora atu seka yero iropao awiya tamari sero aratapunona ara.

Tau yero sungno simao panene.

¹² Na naka natope eyero oko sinena: Na mena tanona kasa yero simao awiya taungno iwaing tena ayero oko sinena. Arata Yesu Kristo mene na puna, arare na simao pumari sero supunona. ¹³⁻¹⁴ Otao mani nana, nane simao tamuwang ayero oko sinona. Eyero gege yero nona: Nona bautara mitiya, awiya nuwegati nasani nona simao gitau mitiya awiya pumari sero diti gitau yero supunona. Simao awiya eyao era: Tuwa Bayau mene senu Yesu Kristo mene name yung uritira yero noiya. ¹⁵ Kotumao nana eyao mitiya, aeno name kotumao tau yaore nonane amimene deka ayero kotupunasani nanene. Arata niye kotumao zo ewe puro narineya, awiya Tuwa Bayau mene kotumao meko ninae awiya niye eno keregai giro baingtarineya. ¹⁶ Arare nagibo patiro bumuwangne dekaongka awiya patiro babanene.

Name uriti napora gerao.

¹⁷ Otao mani nana, niye apakana tani nana awiya giro deka ayero nasani neupu. Emo ena nao nane yero nona ayero nowa awong awiya gosinasani nao awena narineya deka ayero teng etutero nasani neupu. ¹⁸ Arata emo ena susuwa awiya niye tugata yero butunona deka ayero nupema zi sinasani dubo minaore tugata yane. Emo witao amimene Kristora i pasao aeno iwo nasani nowa. ¹⁹ Emo ayao awiya awong kowa iyaore auna gerao yero mitarineya. Awong taungna aratamao nunae awiya gosinowa tuwa nunae ine noiya. Aune nao meng gao tapunoiya awiya nasani bowi pasore yero nowa. Tawingna nona mene dubo kotumaore nunae topetiro aung noiya. ²⁰ Arata name mene zo uriti napora gerao. Arare Sorao Emo naname Tuwa Yesu Kristo mene uritira atu wosiro name paise diya mitonane ara. ²¹ Nung emo bauno aune nona apakana auna putoung awiya puro wosiro nuna-una tera atu gurutu yao auna putoung awiya nuna-una atu mitoiya ara. Putoung amimene taung naname simao aung awiya puro kapetegai taung nuna ine sinaore yarinene ara.

4

Paulora otao maine auna ge.

¹ Otao mani, na niye eno yo apunona. Dubo nana ninae-una atu mitoiya. Niye awiya ziyo simaora nona nana. Na niye giro aratapunona. Niye Tuwara-una atu desetirotau yero baingtipu. ² Bauno etobe Yuodiato Sintike kasugairo nowato amimene Tuwa eno nasani dubo dekaongka yero naetose sinena. ³ O soremao mani nana me, bauno etobe awiya kora yase sinena. Noeno okowata, awongto aune Kelemente aune otao mani ena awong Bowi Iwaingna buro auna na soremuwa. Arare yazo nunae awiya nao me iwaing auna bukura atu gayao miteya ara.

Yawa yawa yaora ge.

⁴ Niye Tuwa eno nasani yawa yawa nasani neupu. Na nupema sana nigipu. Yawa yawa yepu. ⁵ Emo bauno apakana amimene dubo monone nao ninae awiya gaese. Tuwara kasa yaora be nugu niya. ⁶ Arare nona zo eno kotung-katung oko yae. Nupema nona zo kau yero giro Tuwa eno keregairo isa sinasani dange susuuno sinasani neupu. ⁷ Ayero yaya dubo ozao Tuwa Bayau mene tapunoiya, dubo ozao awiya emora kotumao daigatinoiya, amimene dubo kotumaore ninae pu dekaongna gairo diya nai dubo kotumaore ninae mene Kristo Yesura-una atu tau yero mitariniya.

⁸ Otao mani, ge zo susuuno sane. Nao me, nao pewayao, etutero nao, nao iwaing-kawaing, nao yazo bowire de ika yao, nao awiya apakana be giti kotupunasani neupu. ⁹ Na ge sero tugata yero sero gipero ayewang giro baingtiwa, deka ayero nasani neupu. Ayero naya Tuwa Bayau dubo iwaingna maung mene niye aune dema nariniya.

Filipai emo mene taungna nona Paulo eno pugaiwanung yawa yawa yena.

¹⁰ Niye na soremari kotungno yewa teng oko yao yenu giro yangduwa. Ayero yero nawe nupema na kotungno bayao ninae-una na kora yewa, awiya giro Tuwa eno yawa yawa bainakama nena. Niye na soremari sero kotupu nasani nauwa, arata dekaongka, nagibo gege kau yero nasani nauwa ara. ¹¹ Na bogamasa nona aeno oko sinena. Tani benaung giti nana-una atu kasa noi zuwero urero nasani aeno dubo oko mininona. ¹² Na bogamasa yero naota zamena simenane nao awiya gosinena iwaing gege niya. Nupema na nona minaora zamena-simenane naota dora botiyo tame nao – auna susuwa dema gosinena iwaing gege niya. ¹³ Arare Kristo mene putoung na eno pugati noiya putoung amimene buro apakana awiya yao teng nena.

¹⁴ Niye na dubo minaore newang giro na kora yewa, awiya gigena iwaing niya. ¹⁵ Filipai napora emo bauno, niye nigiti-nowa. Na Bawi Iwaing eno buro zayaora bera atu Masedonia provins duwang be auna atu Yesura dubu ena mene tebeba nauwa niye nata na aune dema winapiti nauwa ara. ¹⁶ Na Tesalonika nape atu naungwa be aune dema niye taungna nona mene na sorepu nasani nauwa ara. ¹⁷ Na wau moni pumari oko sinena. Aung arauwa. Moni pasbukura mitiya auna susumao moni kasa yero moni bainakama noiya, deka ayero buro ninae-una me mene Tuwa Bayaura benaungna atu bainakama yaise sinena. ¹⁸ Arare nona na pumuwang awiya daigairo mitiya. Nona na eno pugaiwa awiya Epafodito mene ninae-una atu puro buro pugainu pumuwang, arare zamena simenane yero nona ara. Niye na eno nona pugaiwa awiya gigiwang zawing iwaing sereyaore Tuwa Bayau eno pugatinowa ayero yena. Tuwa Bayau mene zawing ayao awiya gosinoi iwaing-kawaing noiya. ¹⁹ Tuwa Bayau nana nung zamena simena tapunoiya amimene Kristo Yesura iwaing eno niye soreuno nona kau nowa awiya teng pugariniya. ²⁰ Tuwa Bayau Mama naname-una bowi mene mitao gege mitaise. Yore.

Besugaora ge.

²¹ Na Kristo Yesura emo bauno apakana arugatinena, awong awiya sepunigae. Ora otao mani nana ena na aune dema nowa awong amimene deka ayero niye arugatineya.²² Yesura emo bauno apakana amimene niye arugatineya. O Sisara emo dubu amimene niye arugatineya, awiya nigaese sero serota sero neya.

²³ Tuwa Yesu Kristora soremao mene ninae-una mitaise. Yore.

IGI PAULO MENE KOLOSAI EMO ENO GAENA

Paulo mene Roma nape atu bunao gare mitasani igi ewiya Tuwara dubu Kolosai nape atu nasani nauwa aeno gaena. Gaenu Tikikasto Onesimo mene puro bamuwato. Igi ewiya susuwa eeno gaena: Epafara mene gitau Roma nape kasa yero Paulo taungno ge iwao sao emo ena Kolosai dubura-una towang atu nasani nauwa auna ungwe yenu giro Paulo mene ge iwao nunae puro wosari sero igi ewiya gaena. Ge iwao nunae eyao era: Tuwa Bayau mitiya, emo mitenane auna towang atu nona putoungne, angelota tuwa ena miteya, arare name awong bowi yanene. Nupema, Yesu nung Tuwa Bayaura wese. Nung angelo zo ine gege. Nupema, nona minao ena semini nasani taung aingso kapinasani nanenese sao mitiya, ayero sero nauwa. Arare Paulo mene ge iwao nunae awiya puro wowosinasani Kristo nung nona apakana auna gitau yao ayero sena ara.

¹ Na Paulo, Tuwa Bayau mene aratamao nuna-una na Yesu Kristora aposolo pugainu nona. Na otao naname Timoti ² aune dema Kolosai nape atu Tuwara dubu ge nigao otao mani nanato Kristo aune dema susu-uno nowa niye aeno igi ewiya gaero pugatinenato. Tuwa Bayau Mama naname auna-una atu bayao monone mene kasaye niniae-una gairo mitaise.

Paulo mene awong eno Tuwa Bayau eno dange sena.

³⁻⁸ Bowi Iwaing awiya ge me susuware ara, arare ge amimene niniae-una atu kasa yenu niye nigiro Tuwa Bayaura mono iwaing auna susuwa gigiwa me yena ara. Be auna atu zayero Bowi Iwaing amimene niniae-una atu zapunoi me kasa yero bautunoiya. Awiya niniae-una gege oko, tawing sero deka ayero noiya. Ge amimene nona Tuwa Bayau mene niye eno pugari senu tauyenu uritira atu mitoiya auna susuwa keregainu giro niye Kristo Yesu tumo didinasani ge nigao otao mani apakana aeno dubora mono pupunowa. Bowi Iwaing awiya buro otao iwaing nanato Epafara nung Kristora soumani yero ge dipunasani noiya amimene niye gipenu gigiwa ara. Nung deka amimene niniae-una atu Oweno mene dubora mono tauna auna ge ungwe nato eno yena. Arare nato ge niniae ayero nigiro niye eno isa sinasani Tuwa naname Yesu Kristora Maung Tuwa Bayau aeno dange sinonato ara.

Tuwa Bayau mene putoung awong eno pugai tau yaese Paulo mene isa sena.

⁹ Arare nato ge ungwe niniae nigiro aune zayero niye dubore kotumaore mene Tuwa Bayaura aratamao nigaese, o kotumaore nigaore Oweno mene tapunoiya amimene niniae-una be bumaise isa sero butunonato ara. ¹⁰ Tuwa mene niye eno ayero yai aune Tuwara nagibo nanenese sao auna teng narineya. Ayero naya Tuwa mene gai iwaing yariniya. Nupema sorema buro benaung giti mitiya awiya nasani auna me tamarineya. Ayero nasani Tuwa Bayaura susuwa nigiro bautunasani narineya. ¹¹ Nato niye eno isa sinasani Tuwa Bayaura putoung bainakama amimene niye inai dopero putoung baina puro naya yaya benaung giti awiya witi niniae tame yai niye iyang oko yao tau yaese isa sinonato. Niye tau yero yo amao aung yaya dipunasani yawa yawa yaese sero isa sinonato ara. ¹² Mama naname nung nona name eno pugari sero pugainu waegaora atu nung aune dema mitoiya, awiya dubu nuna naname topetanenese sero kora yena ara. Arare nung bowi yaese sero isa sinonato. ¹³ Tuwa Bayau nung name mumena maung auna putoungna atu sorero puro Mani bouwa nuna auna putoungna pugaina. ¹⁴ Mani nuna amimene name pasenana bunaora atu besena ara. Awiya pasena naname disena arauwa.

Kristora nao bureore.

¹⁵ Kristo nung awiya Tuwa Bayau pungyao auna ititi ara. Nung nona apakana oko kasa yaore nasani nauna. Arare nung nona apakana auna gitau yao yero noiya. ¹⁶ Yao nuna-una nona apakana uritira ta tawingna atu mitoiya awiya kasa yero aung yena – nona gaore oko gaore, angelo witaore wosaore – awiya apakana deka ayero putoung nuna-una atu gerao nuna yero kasa yena ara. ¹⁷ Nung nona apakana oko kasa yaore nasani nauna. Nupema nona apakana awiya putoung nuna-una mitasani butunoiya. ¹⁸ Nung dubu nuna auna gitau ato ine yero noiya. Dubu nuna awiya te-wawong taung ipure nuna ara. Nung dubu nuna-una susuwa. Nung magayaora atu gitau yero iropuna. Ayero nasani nona apakana auna gitau yao yena. ¹⁹ Tuwa Bayau nung naore putoungne nuna awiya Mani nuna-una atu bebung mitaise niginu teng yena. ²⁰ Ayero nona apakana uritira ta tawingna awiya Mani nuna-una burora nung aune dema otao-gamao yaese sero senu Mani nuna i pasaora atu yu nuna mene nagibo tauna, ayero Tuwa Bayau aune otao yewa ara.

²¹ Niye gitau nibamu Tuwa Bayau aune oko tairo nio akepari yero nasani tani

memeko-mameko benaung giti awiya nasani nung iwo nasani nauwa. ²² Arata Kristo tawing taung puro kasa yero magayenu magayao nuna mene niye Tuwa Bayau aune dema susuunu otao yero nowa ara. Nung niye puro pu Tuwa Bayaura benaungna gai dubo pewayero ge aung o pasena aung kasa yero naese ayero yena. ²³ Arare niye Bowi Iwaing nigiro tumo diwa, tumo diyao amaze besao eno, iniro taka sinasani tau yero dodopinasani iyang oko yae. Bowi Iwaing awiya emo sero tawing sero baungna ara. Na Paulo, na auna buro-mani nona arauwa.

Paulo nung Yesura dubu sorepunasani nauna.

²⁴ Na niye eno yaya-biyaya tame nasani nupema yawa yawa dema yero nona. Kristora dubu awiya te-wawong taung ipure nuna ara. Arare nung dubu nuna eno yaya-biyaya tauna, yaya auna agewa awiya oko aung yao ka atu mitoiya, arare na taung aingso nana mene yaya agewa amaze diungno besugatinena. ²⁵ Tuwa Bayau mene niye eno na Yesura dubu auna buro-mani pugainu nona. Na ge nuna gipinasani keregairo baingtane sena ara. ²⁶ Ge sero gipinona awiya bui nuna pungyao ara. Gitau ge auna susuwa awiya pungyao mitaunu oko nigao nasani nauwa ara. Arata be yeme eune nung dubu nuna name eno keregaina ara. ²⁷ Bui nuna pungyao amimene wori kerero emo Yuda okora-una atu zapunasani ewezo kasa yero noiya, awiya Tuwa Bayau mene ge emo dubu nuna eno sero keregatinia. Buira susuwa eyao era: Kristo dubo ninae-una atu noiya, aeno niye Tuwa Bayaura simao waegaore topetarineya. ²⁸ Arare nae Kristora susuwa keregairo sinasani emo bauno apakana tugata yero nonane. Ayero nasani wini ge sinasani nigao benaung giti puro yero nasani emo bauno apakana aeno gipinonane. Awiya emo bauno apakana Kristora-una susuuno emo bauno me yaya aune nuna-una nugu atu gurutu yari sero ayero nonane. ²⁹ Putoung nuna me na sorepunoi aune buro awiya putoung bainane tau-tataware yero yero nona ara.

2

Kristora susuwa nigiro baingtiri aune ge iwao awang sanene.

¹ Eyero sana nigipu. Niye Kolosai emo bauno aune Leodisia emo bauno aune emo bauno ena benaung nana oko gao nowa, na niye eno buro bainakama yero nona. ² Niye dubora mono wina-pung nasani dubo dekaongka yero tau yero naese buro bainakama nona. Tuwa Bayaura bui awiya wau me ara. Arare niye wau awiya

puro naese buro bainakama nona. Tuwa Bayaura bui awiya Kristo ara. ³ Kristo Yesura una atu nigao kotumaore apakana amimene nuna-una atu beburo mitoiya.

⁴ Zo mene niye egetati nasani dubo ninae sisigao eno, ge awiya sinena ara. ⁵ Na niye yangdoro etu nona arata kotumaore nana awiya ninae-una atu mitoiya. Nupema niye tumo diyaora atu dubo dekaongka yero tairo nowa giro dubo nana yawa yawa yero noiya ara.

Nao me topetari sero Kristo aune dema tairo nanene.

⁶ Niye Kristo Yesu mene Tuwa ninae yaise pumuwa, arare nung aune tairo neupu.

⁷ Ayero nasani nuna-una atu tatai pugairo aune nao iwaing nuna-una atu butunoiya awiya pungpu. Nupema tumo diyaora nag-ibo niye eno sero gipero yewangne awiya patiro tau yepu. Ayero nasani Tuwa Bayau bowi yao awiya ninae-una be buro zapunai nae.

⁸ Zo mene emora bera ge iwao ge sinasani dubo ninae sisigao eno, umo yero baingtipu. Ge ayao awiya Kristora-una atu oko butunoiya. Ge awiya ayawowora ge gege, nupema iwaera una atu butunoi sinowa ara. ⁹ Tuwa Bayaura susuwa apakana awiya teng Kristora-una atu beburo mitiya. ¹⁰ Nune angelo witaore wosaore auna tame ara. Arare Tuwa Bayau mene niye nuna-una susuunu niye nao me topetiwa. ¹¹ Nuna-una susuuno zawangne yewa. Zawangne yewa awiya wawong mene taung aingso kapinowa auna zawang okowata, nao ninae matu amaze Tuwa Bayau mene dutugairo yangdoro nao sekawa wosogainu puro Kristora zawang yao dubu nuna yewa ara. ¹² Zawang yao dubu nuna yaese ge ou suwewa magayao nuna aune mutao nuna aune auna susuwa. ¹³ Niye emo Yuda oko mene gitau taung aingso kapao aung nasani pasena tebetabe nasani nauwa amimene nao me aung emo magayao ine yero nasani nauwa ara. Ayero nawe duwa Tuwa Bayau nung pasena naname doro niye Kristo aune dema uwenu seka yewa. ¹⁴ Sao tauyao ge dao naname papiara denero gayao amimene name gera pugati nasani ge buro yanenese sinauna awiya Yesu i pasaora maganenu Tuwa Bayau mene papia awiya kerenu aung yena. ¹⁵ Ayero nasani angelo meko iwaere auna putoung nunae awiya i pasao mene puro wosiro baingtiri susuwa nunae pu daung gaina. Ayero nasani iwora ge mene iwo ena bunero izero nowa ayao ine nung awong bunero puro ang nasani emo baunona benaungna atu izena ara.

Name Kristo aune dema magayewangne ayero niya.

¹⁶ Susuwa ayero mitiya, arare emo zo mene “niye wo mare emaze semini nasani neupu, nupema dawangta ino o Sande eune oregati nasani neupu,” ayero sai niye ge nuna oko diungpu. ¹⁷ Nona ayao awiya etotoma gege ara. Nona me ago kasa yari nena auna etotoma nuna amimene gitau buna ara. Auna me awiya Kristora-una atu kasa yena mitiya era. ¹⁸ Emo ena mene dubo nunae puro wosiro eyero saya oko nigae, “Nae atiyo yero nona me susuware gosinonane, arare nae niye daigairo emo baina yero nonane.” Emo ayero sinowa amimene nao matura kotumao puro nasani taung nunae tebeba puro wiwitinowa. ¹⁹ Awong amimene gitau yao naname Kristo awiya oko iniro takasinowa. Nung awiya gitau yao naname, ora name mene zo te-wawong taung ipure nuna ara. Arare gitau yao amimene te-wawong taung ipure awiya diya noi te-wawong taung ipure awiya tau noiya. Mugo urore mene te-wawong taung ipure awiya susuuno pu dekaongna gatinoi aune Tuwa Bayau gigina auna teng bairo tau yaore putoungne kasa yero noiya ara.

²⁰ Niye Kristora magayao auna susuupo nasani nung aune dema maga yaine yero tawingna iwae auna bunao kapewa aung yena. Arare niye noeno tawingna etu napo mera nasani yaine yero nowi? Niye noeno sao tauyao ge ewiya dipunowi? ²¹ “Oko inase! Oko miniro gase! Oko ding yase!” ²² Sao tauyao ge amimene tawingna nona puro yero nonane mena aung yero noiya aeno gege sinoiya. Sao tauyao ge awiya emora kotumao mene sero gipero nowa ara. ²³ Sao tauyao ge eyao awiya soremao baina ayero sero emo bauno mene gosinowa me yero noiya ara. Bowi yaora yowuwaota seminiro nasani taung aingso puro wosao auna ge soreuno yero noiya ayero sero nowa, arata aung ara. Sao tauyao ge eyao amimene nao matura dubo-dubo yao awiya gazao ine teng oko arauwa.

3

Nona me ika atu mitoiya awiya pari putoungyanene.

¹ Niye Tuwa Bayau mene Kristo aune dema magayaora atu uwenu iropuro nao me pumuwa. Aeno nao mera nona ika uritira atu mitiya awiya pumari sero putoung nasani neupu. Uritira atu Kristo mene Tuwa yero Tuwa Bayaura wawong mera atu adungno mitoiya. ² Dubo kotumaore niniae awiya nona tawingna mitiya auna okowata, nona ika uritira atu mitiya auna pugaipu mitae. ³ Niye magayewa ayero niya. Arata nao niniae sekawa awiya daung mokera oko mitiya. Kristo nung nao nuna sekawa awiya Tuwa Bayaura-una

atu pupunoiya deka ayero niye nao niniae sekawa awiya Kristora-una atu pupunowa. ⁴ Nete Kristo nung naora maung naname mene kasa daung yai aune niye deka ayero nung aune dema simao waegaore nuna aune dema kasa daung yarineya.

Nao matu doru nao seka puro nanene.

⁵ Arare tawingna nao matu auna dubo-dubo yao noyao benaung giti niniae-una mitiya awiya augaipu aung yore yae. Nao eyao eno sinena: Kuma yao, tani meko yao, taungna dubo-dubo meko yao, nona meko eno dubo-dubo yao, wau moni eno dubo-dubo yao. Wau moni eno dubo-dubo yero nowa awiya tuwa etegao bowi nowa ayero niya ara. ⁶ Nao ayao eno Tuwa Bayau mene ge dao emo bauno apakana auna abena pugarinia. ⁷ Gitau otu niye deka ayero nao ayao nasani nauwa. ⁸ Arata yeme mene zo niye nao ewiya apakana yangdoro baingtipu: Be dung yao, tini kapao, otao eno kotumao meko puro nao, emo zora yao puro wosao, ge memeko-mameko sao. Nao ayao awiya apakana yangdoro aung yoreyare yepu. ⁹⁻¹⁰ Niye nao matu niniae aune tani-butani mamatu awiya taung wori aso ine yero dudutugairo yangdoro nao sekawa niniae taung wori sekawa ine awiya wosogaiwa ara. Arare otao niniae eno ge iwao ge oko sepu. Nao sekawa awiya Tuwa Bayau mene tauna ara. Ayero yero name susuwa nuna giro baingtiro nung ine yanene nao sekawa awiya kora noiya. ¹¹ Name nao sekawa puro nonane, arare naname una atu gausero nao awiya aung yena ara. Emo dubu giti — emo Yuda oko aune Yuda emo, o emo taung aingso kapao aune taung aingso oko kapao aune, o wito emo aune eu emo, o souyao emo aune emo bunao aung — emo dubu giti amaze Kristo mene name apakana auna gitau yao naname yero naname-una atu noiya arauwa.

Uritira gera nao auna ge.

¹² Niye awiya Tuwa Bayaura gegeregao dubu ara. Nung nuka nutope niye eno dubora mono pupunasani dubu nuna yaese yangtaka-betaka yero pungna. Arare niye tani eyao amaze taung wori sekawa ine yero wosogairo puro neupu: Ao-diyao, mono iwaing pumaore, dubo puro wosao, yo-ozaore, wina-de yao aung. ¹³ Niye eno nao meko yaya abena ge oko sae. Ora niniae-una towang atu ge kasa yai giro ge awiya dopu aung yae. Tuwa mene pasena niniae yangduna deka ayero pasena wina-yangdopu. ¹⁴ Ayero yero tani iwawaing auna tame dubora mono puro naya amimene tani iwawaing awiya pu dekaongna gai iwaing yariniya. ¹⁵ Niye mono dubo-ozaore Kristo mene puro buna awiya puro naese Tuwa Bayau mene niye

yau sero pu dekaongna gainu te-wawong taung ipure dekaongka ine yero nowa ara. Arare mono dubo-ozaore amimene dubo ninae diya yaise. Niye Tuwa Bayau eno dange sinasani neupu. ¹⁶ Kristora ge mene ninae-una towang atu waegaise. Niye kotumao baina puro nasani otao mani eno wina-gipe nasani wina-sorema yepu. Ayero yero dubora kotumao mene Tuwa Bayau eno dange sinasani yere noyao benaung giti – Sam aune yere ena aune zebuye Oweno mene niye eno pugatinoiya – yere amaze dubore kotumaore mene gapunasani neupu. ¹⁷ Niye ge meneta wawong mene nona apakana yari yero giro Tuwa Yesura-una atu desetiro aune yepu. Ayero nasani Tuwa Bayau Maung eno dange sinasani neupu.

Yu arore ai maung aune mani awiso auna ge.

¹⁸ O mani bauno, niye ibono ninae-una ge dipunasani neupu. Tuwara gegeregao mene ayero yaya teng yariniya.

¹⁹ O mani emo, niye angsi ninae eno dubora mono pungpu. Tini kapao awong eno oko pumae.

²⁰ O mani baunodidi emodidire, niye ai maungna ge saya teng diungpu. Ayero yaya Tuwa mene gai iwaing yariniya.

²¹ O mamono, mani awiso ninae dung yero yauwa yao eno, niye yo dubo nunae oko uwae.

Soumani aune emo tuwa auna ge.

²² O soumani, niye tawingna emo tuwa ninae-una ge diungno baingtipu. Awong niye anuwing naya be aune gege buro oko yae. Awong mene niye giro iwaing ayero saese gege oko yae. Niye Tuwa naname awang nasani awong eno kotumao iwaing pupunasani awong sou yepu. ²³ Buro ni-nae apakana yarineya awiya emo eno oko, Tuwa eno yero dubo eo yaore yepu. ²⁴ Sou buro nunae yero nasani eyero kotungpu: Niye Tuwa Kristo sou nowa, arare nung nona dubu nuna eno pugari sero soseru pugainu mitoiya, awiya buro ninae-una abena sero niye eno pugariniya. ²⁵ Tuwa Bayau mene name zo witao zo wosao ayero oko gosinoiya. Arare zo nung buro nuna yai meko yariniya, awiya nung deka abena meko pariniya.

4

¹ Emo tuwa, niye soumani ninae teng kora yero baingtiro neupu. Noeno oko, Tuwa ninae uritira atu nasani niye anuwing noiya, awiya gosinowa.

Wini ge ena.

² Niye tau yero isa sinasani neupu. Dubo diti ninae seka mitai isa sinasani Tuwa Bayau eno dange sinasani neupu. ³ Ayero nasani nae eno dema isa saya Tuwa Bayau

mene nagibo nanae tamai Kristora Bowi Iwaing kereganene. Ge aeno na bunaora mitona era. ⁴ Isa mene na soremaya na ge awiya kere daung gairo sana teng yae.

⁵ Digara towang atu nasani etutero kotumaore neupu. Ayero nasani bowi ge saora be oko daigae. ⁶ Ge ungwe ninae iwaing gege nasani neupu. Ayero nasani emora ge eyaota ayao sarineya auna abena kapetegari sero nete putoung oko kau yarineya.

Paulo mene Tikikasto Onesimo iyengtinu bamuwato.

⁷ Ge ungwe awiya Tikikas mene niye eno yariniya. Nung ge nigao otao naname ge dimaore, nung na sorepunoiya. Nupema nung Tuwara buro-mani ara. ⁸ Nung amimene nao nanae-una ge ungwe yero nasani niye inai dopaese ninae-una pugena butuniya ara. ⁹ Onesimo mene nung aune dema butuniya. Nung ge nigao otao naname iwaing o nung dubu nika ninae nibamu ara. Awongto tani nanae-una atu kasa yena auna ge ungwe sero aung yayato garineya.

Paulo mene Kolosai emo bauno arugaina.

¹⁰⁻¹¹ Bunao emo otao nana Aristako, aune Banabara meto Mak, aune Yesu yazo nuna zo Zastas, awong amimene niye arugatineya. Mak nung aeno ge gitau eyero sewang gigiwa: “Ninae-una buro kasa yai giro otao yepu.” Yuda emo awong etama amimene gege Tuwa Bayaura burora na sorepunowa dubo nana iwaing noiya.

¹² Napo nika ninae-una emo zo yazo nuna Epafara, nung Kristora buro-mani, amimene niye arugatinia. Nung niye eno isa sinasani niye tau yero Tuwa Bayaura bera ge teng dipunasani aratamao nuna giro baingtiro naese be giti isa mene niye sorepunoiya. ¹³ Na susuwa nuna gosinona. Nung niye aune Leodisia napo aune Hirapolis napo auna emo bauno apakana aeno buro maingkoka oko, buro bainakama noiya. ¹⁴ Luka dokta nanae iwaing aune Dimas awongto amimene niye arugatineyato.

¹⁵ Na ge nigao otao mani nana Leodisia nape atu nowa aune bauno Nimfa, aune Yesura dubu nuna-una atu augatinowa awong awiya arugatinena, awiya sepu nigae. ¹⁶ Igi ewiya zazagaya emo bauno nigiro aung yaya aune pugaya baung Leodisia nape yai dubu omimene zazagarineya. Ora igi zo gaero awong eno pugaingwa awiya deka ayero niye eno pugae niye zazagairo gae. ¹⁷ Niye Akipo eno eyero tugata yepu nigae: Tuwara buro nung eno pugao awiya kora-makora yero besugaise. Agewa zo oko yangduwaise.

¹⁸ Na naka natope yazo nana-una owe ewiya wawong nana mene gainena era. Na Paulo. Bunao emo na kotungpu.

Tuwara soremao mene ninae-una atu mitaise.

IGI NAMBA WAN PAULO MENE TESALONIKA EMO DUBU ENO GAENA

Paulo mene Korinti nape atu nasani igi ewiya Tuwara dubu Tesalonika nape atu nasani nauwa aeno gaena. Nung gitau Tesalonika nape atu nasani nauna. Nung igi ewiya susuwa eyao eno gaena: Yuda emo ena mene Tuwara dubu eno iwo nasani nao meko awong eno yero nasani nauwa, aeno tauyero dopaese sero igi ewiya awong eno gaena. Nupema Yesu mene kapete gairo bariniya, auna ge ena dema susuuno gaena.

Paulo mene isa sinasani awong kotungno giro Tuwa Bayau eno dange sena.

¹ Na Paulo aune Siluano aune Timoti amimene niye Tesalonika napo ge nigao dubu aeno igi ewiya gainenane. Niye Tuwa Bayau Mama aune Tuwa naname Yesu Kristora emo dubu yero nowa. Bayao monone mene kasaye niniae-una gairo mitaise.

² Nae be giti niye eno yero nasani Tuwa Bayau eno dange sinonane. Ayero nasani isa saora bera atu niye apakana aeno isa sinonane. ³ Tumo diyao niniae mene yero noi buro me nowa. Nupema dubora mono pumao auna buro yero nowa. Aune Tuwa naname Yesu Kristo be giti tumo didinasani tau yero nowa. Aeno dubo nanane mene Tuwa Bayau Mama naname-una be naungna tani awiya mena ozaung-zaung kotungno nung eno sinonane. ⁴ Otao mani, niye Tuwa Bayaura yo diyang. Nae eyero gosinonane: Tuwa Bayau mene niye eno dubora mono pupunasani niye yangtagairo puna ara. ⁵ Ayero gosinenane awiya noeno okowata, nae Bowi Iwaing puro buro ge mene gege okowata, putoungne Owenone dubo eo yaore mene sewangne ara. Be nae niniae-una atu naungwane aune nae niye kotungno giro tani ena yero naungwane gosinauwa ara. ⁶ Giro niye nae ago yewa. Nae ago nasani Tuwa dema ago nasani nauwa nowa. Ayero nasani uritira ge awiya puro pu dube gaiwa ena mene niye iwo yero yewa dubo mininasani Owenona yawa yawa yao aune nasani nauwa ara. ⁷ Niye ayero nasani Masedonia aune Akaya provinsra ge nigao dubu auna gitau yao yero susuwa gipewa ara.

Tesalonika emora-una atu Tuwara ge mene teng yena.

⁸ Niniae-una atu Tuwara ge mene teng yero bautunasani Masedonia aune Akaya provinsra kasa yena. Awiya gege okowata, niye Tuwa Bayau tumo diwa auna bowi awiya napo sero baungnu nigiro aung yewa, arare nae bowi awiya nupema

sao ine teng oko nenane. ⁹ Awong nuka nuyetope niniae-una atu buro yewangne me yena auna ge sinowa. Ayero yero niye tuwa etegao pu bautara gairo Tuwa me naore auna-una baungno nung sou yero nowa, ayero sinowa ara. ¹⁰ Ayero sinasani niye Tuwa Bayaura Mani uritira atu wosai gari sero kora yero diya mitowa, ayero sero nowa. Nung magayenu Tuwa Bayau mene magayaora atu uwenu iropuna. Na Yesu eno sinena. Nung amimene be Tuwa Bayau mene name awega-ziwega yero abena pugariniya be aune name Tuwa Bayaura tini kapaora atu sorariniya.

2

Paulo nung Tuwa mene gai iwaing yaise auna gege sena.

¹ Otao mani nana, niniae-una atu kasa yero buro yewangne buro awiya me aung oko yena auna susuwa awiya niye nika niyetope gosineya. ² Gitau nae niniae-una atu oko kasa yaore Filipai nape atu awong nae dero gona yewa awiya nigitinowa. Ayero yewa, arata saineaba, oko turewangne. Aung ara. Tuwa naname mene nae soreuno putoung pugainu tau yero niniae-una buro yaya tapunasani Tuwa Bayaura Bowi Iwaing awiya sero keregaingwane ara. ³ Dawong gayao ge sewangne auna susuwa awiya ge iwao saora atu oko mitiya. Niye pasena yaese oko sewangne. Niye etegari oko yewangne. ⁴ Tuwa Bayau mene nae giginu teng yenu giro Bowi Iwaing sero sero yanenese sena auna teng sinonane. Emo mene nae gaya iwaing yao auna okowata, Tuwa Bayau nung dubo gaora maung mene nae gai iwaing yari aeno gege sinonane. ⁵ Niye nae gosinowa. Nae dawong gayao ge zo niye eno oko sewangne. Nupema uritira gera desetiro wau moni eno zo oko yewangne, awiya Tuwa Bayau mene nigitini aune sinena. ⁶ Ninaeta emo ena mene nae bowi yaese oko sewangne. Nae Kristora aposolo yero nonane, arare nae niniae-una atu emo babuze yero mitasani niye yanakana dedunasani kora yanane teng yatiya. Arata saineaba, ayero oko yewangne. ⁷ Aung arauwa. Bauno zo mene mani nuna zo kora noiya aine nae niniae-una atu etutero naungwane ara. ⁸ Dubora mono nanane mene niniae-una mitauna, arare Tuwa Bayaura Bowi Iwaing niye eno tugata yao awiya gege okowata, niye eno yero nao nanane gerayao auna dema eo yewangne. Awiya dubo nanane mene niye eno yena aeno ayero yewangne.

Paulo mene maung nunae ine yero uritira ge gipena.

⁹ Otao mani, gitau otu nae ninae-ina atu nasani taungna nona eno buro baina niye eno pugonine sero, nae pingne iyare taungna buro dema kokoniyao nibamu nasani dopewangne. Ayero nasani Tuwa Bayaura Bowi Iwaing niye eno sewangne, awiya niye kotupunowita? ¹⁰ Nae daung mokera atu etutero pewayero pasena aung nasani ge nigao dubu niye eno tani ena yewangne. Auna niye aune Tuwa Bayau aune amimene susuwa nanae nigitinowa. ¹¹ Ayero yero eyero gosinowa. Mama zo mene mani awiso nuna eno yero noiya aine nanae niye eno deka ayero yewangne. Nae niye dekaong dekaong aeno wini ge aune ato sao ge ena aune awiya sinaungwane. Nae ge eyero sinasani niye eno sewangne: ¹² Tuwa Bayau mene napo nuna aune simao nuna aune auna maung yaese sero niye yau sinoiya, aeno niye nao nuna auna teng neupu.

Uritira ge nigitinewa iwo kasa yena.

¹³ Nae Tuwa Bayaura ge sewangne nigwi emora ge ine oko yena. Ge awiya Tuwa Bayaura ge me ayero sero puro pu dube gaiwa. Ge awiya Tuwa Bayaura ge me ara. Ge awiya ge nigao dubu ninae-una atu buro yero noiya. Aeno nae be giti Tuwa Bayau eno dange sero nung bowi yero nonane. ¹⁴ Otao mani nana, Tuwa Bayaura dubu Kristo Yesura yazo nigiti nasani Yudaya tawingna atu nowa aine niye ara. Awong eno yewa deka ayero niye eno yewa. Awong Yuda emo mene dewa taung yaya tamuwa, deka aine otao mani ninae ena mene niye dewa taung yaya tamuwa ara. ¹⁵ Yuda emo awong Tuwa Yesu aune porofete dewa magayewa. Ayero yero nae dema dero tunero ayewa. Awong emo dubu giti awiya iwo nasani nowa. Ayero nowa Tuwa Bayau mene awong gosinoi meko yero noiya ara. ¹⁶ Ayero emo Yuda oko eno ge sanane nigaya Tuwa Bayau mene awong kora yao eno, nagibo nanae gazari yero nowa. Awong ayero yerota yero ayero nasani nao meko daigairo nawe duwa pasena nunae mene witao yenu giro Tuwa Bayaura tini kapao nunae-una kasa yena ara.

Paulo nung awong eno yawa yawa yena.

¹⁷ Otao mani, nae niye yangduwangne, arata dubo mene oko duwangne. Taung mene gege yangduwangne. Be maingkoka gege bogamasa ine yero nawe benaung ninae nupema gari ara tapunasani nupema tera ninae-una kapetegairo bari sero nasani naungwane. ¹⁸ Buro niye gari sewangne. Na Paulo naka natope ozaungzaung bari yewang Sanda mene na nagibo gazinauna. ¹⁹ Niye gari sero aratapnonane awiya susuwa euna. Tuwa

naname Yesu kasa yariniya be aune nona nomi mene buro nanae auna me, o yawa bowire nanae, o simao nanae, yarinei? Niye amimene yarineya. ²⁰ Arare niye amimene yazo bowire nanae, nupema yawa yawa yao nanae yarineya.

3

Paulo nung awong eno kotung-katung yero Timoti iyengtinu baungna.

¹ Na niye eno dubu nana mene aratapunawe giro na saineba sero na nata Atens nape atu nasani ² Timoti iyengtiwang ninae-una buna. Nung otao naname. Nung Tuwa Bayaura buro-mani yero nasani Kristora Bowi Iwaing sinoiya amimene ninae-una buro tumo diyao ninae eno niye soremai tau yaese sero iyengtiwang buna. ³ Niye zini tame atu nasani tumo diyao ninae besowi sero ayero yewang. Niye nigitinowa. Name awiya zini tame atu nanenese sao mitiya. ⁴ Arare nae gitau ninae-una towang atu nasani ge eyero sewangne, "Name yaya tamanenese sao mitiya." Arare ge awiya me yena, awiya nigitinowa. ⁵ Arare etegaora maung mene niye puro wosinu buro nana-una me aung yenuta ayero sero kotung-katung yero giro emo amimene tumo diyao ninae-una susuwa gaise sewang buna ara.

Timoti mene kapetegairo buro ge ungwe yena.

⁶ Arare Timoti kapetegairo buro tumo diyao aune dubora mono pumao ninae auna bowi iwaing sena. Ayero niye nae kotupunowa aune nae niye gari sinonane niye deka ayero nae gari sinowa, ge awiya apakana nae eno sero aung yena ara. ⁷ Otao mani, nae zinine moko yayare mene puro wosiro baingtinu nawe duwangne tumo diyao ninae-una ge awiya puro buro senu ge amimene dubo nanae kora yenu iwaing yero baingtina ara. ⁸ Niye Tuwara-una atu desetiro tau yero nowa awiya gosinasani dubo nanae yawa yawa niya ara.

Uritira ge nunae-una atu kasa yero baingtiro mitaise Paulo mene isa sena.

⁹ Nae niye eno kotungno Tuwa Bayau naname-una benaungna atu yawa yawa yero nonane, aeno nae Tuwa Bayau eno dange nono yero sanane teng yariniye? ¹⁰ Nae ninae-una buro wina-gi yero ge ena miteya awiya susumanane tumo diyao ninae tau yaise sero pingne iyare isa sinonane. ¹¹ Mama naname Tuwa Bayau aune Tuwa naname Yesu nung nutope nagibo yai aune ninae-una barinenane. ¹² Ninae-una atu awiya Tuwa mene dubora mono ninae uwai emo ena aune o nika niyetope dubora mono wina-pung yepu. Nanae niye eno yero nonane deka ayero

yepu. ¹³ Ayero yaya Tuwa Bayau mene dubo ninæ inai tau yai Tuwa naname Yesu dang dubu nuna aune kasa yai aune niye Mama naname Tuwa Bayau auna benaungna atu pasena aung pewayao doparineya.

4

Dubo beingtire nao okowata, pewayero nao.

¹ Otao mani nana, na Tuwa Yesu eno yero niye eno ge ewiya sinasani ge osina zo eyero sana nigipu. Uritira gera nao ninæ mene Tuwa Bayau otao yaise susuwa sero gipero ayewangne, dekaongka auna gege iwaing nowa. Arata nao awiya tau tataware yero naese sinenane. ² Tuwa Yesura bera wini ge serota sero ayewangne awiya oko kau nowa. ³ Tuwa Bayau nung eyero sinoiya, "Dubo pewayao neupu." Pewayero naora susuwa eyao ara: Kuma yao duwaese. ⁴ Ninæ-una atu mani seka ena awong bauno atari yero giro awong tani iwaing pewayao emo baunona benaungna atu nowa amimene bauno ataese. ⁵ Dubo-dubo nasani atao awiya emo diga Tuwa Bayau oko gao yero nowa amimene ayero nowa. ⁶ Zo mene gazao ge awiya yau seuno otao nuna-una bauno ugaing oko yaise. Tuwa nung nona auna abena pugairo aung yariniya. Næ ge awiya gitau yemaoko mena niye eno sero gipero ayewangne ara. ⁷ Name dubo beingtire nanenese okowata, dubo pewayao nanenese Tuwa Bayau mene name yau sena. ⁸ Arare zo mene ge awiya awang sariniya, awiya nung amimene emora ge okowata, Tuwa Bayau nung Oweno nuna niye eno pugati-noi pupunowa auna ge awang sariniya.

Dubo bayaore nasani buro tau-tataware yero yao.

⁹ Niye ge nigao mene dubo mene mono wina-pung yaese noeno aune yanakana sarinenine? Tuwa Bayau nung nuka nutope dubora mono wina-pung yaese susuwa sero gipero ayena ara. ¹⁰ Ayero yenu niye Masedonia provinsra napo sero ge nigao atu nowa awong dubora mono pupunasani nowa. Arata saineba. Nupema seka susuuno kasa yaise sinenane. ¹¹ Anasani ge zo eyero serota sero nenane. Niye dubo monone neupu. Nona ninæ gege diya yepu. Wawong mene buro yero puro mininasani neupu. ¹² Ayero naese sewangne, noeno okowata, niye ayero nasani digara benaungna dora botiyo aung kara naya gaya iwaing yaise.

Yesu kasa yaora be nuna auna ge.

¹³ Otao mani, niye mamagayao ninæ-una susuwa kau yero diga emo tumo diyao aung amimene dubo gazingi zi saore yo amaore

yero nowa niye ayero yao eno sanane nigipu. ¹⁴ Name Yesu magayero iropuna ge awiya iniro taka sero nonane. Arare deka ayero ge ewiya ganane me yae. Yesu tumo diro nema mamagayero nowa awong awiya Tuwa Bayau mene Yesu aune dema puro bariniya. ¹⁵ Arata zo awiya Tuwara bera ge awiya niye eno sanane. Tawingna etu mitanane Tuwa kasa yai aune name mamagayao awong awiya daigao ine teng oko. ¹⁶ Noeno okowata, Tuwa Bayaura ge bewing tore kasanai aune angelora gitau yao ge sinai be aune Tuwa nuka nune uritira atu wosariniya. Wosai Kristo tumo diro nawe mamagayewa awong amimene gitau iropari neya. ¹⁷ Iropaya seka nenane amimene awong aune dema bautunanane bereze mene name mena puro witai towang atu Tuwa tamari nenane. Ayero yero Tuwa aune dema mitao gege mitari nenane. ¹⁸ Arare niye ge awiya otao mani aune sero nigiro nasani wina soreung nasani dubo monone neupu.

5

Tuwa kasa yaora be oko gosinenane, aeno kora-makora nasani mitanene.

¹ Be nazi o tani no kasa yai aune ge awiya me yariniye? Awiya niye eno sanane gaese sao awiya oko mitiya. ² Niye nika niyetope eyero giro baingtinowa. Ugaing yao emo mene pingne kasa yero nowa, deka ayero Tuwara be bariniya. ³ Arare emo mene, "Mono bago baina mitiya, arare iwaing mitenane," ayero sinasani naya aune sisigaora nona amimene nuna-una mena kasa yariniya. Awiya bauno mesare mene mani pari nasani yaya tapunowa deka aine sisigaora nona amimene emora-una atu kasa yariniya. Nona ayero nuna-una mena kasa yai nono nono yero daigarinei? Daigao ine oko mitiya. ⁴ Arata niye mene zo mumena atu oko nowa, arare Tuwara be mene ugaing yao emo ine yero mena kasa yai wawong di oko gamarineya. ⁵ Niye waegaora o iyara dubu yero nowa. Niye pingna ta mumena dubu okowa. ⁶ Emo ena mene auriti awinowa, aine yero name auriti oko awanene. Name umo nasani dubo kora nasani nanene. ⁷ Name gosinonane. Auriti awinao awong awiya pingne auriti awinowa. Nupema ou miniro dau nowa awong awiya pingne ou miniro dau yero nowa. ⁸ Waegaora dubu name kora-makora nasani mitanene. Ayero nasani tumo diyaore arita dubo monone mene bemi naname yaise, nupema Tuwa Bayau mene name mekora atu soraise tumo didinonane tumo diyao amimene ziyora kopeti tau yao naname yaise. ⁹ Tuwa Bayau nung dubo meko nuna-una me

pumanenese okowata, Tuwa naname Yesu Kristo mene name soraise sinoiya. ¹⁰ Nung amimene name eno magayena. Arare nung bariniya be aune name magayerota seka nasani nung aune dema tairo nanenese ayero yena ara. ¹¹ Arare niye nika niyetope kora yao ge wina-se yero dubo wina-ini nowa tau yero noiya, deka ayero nasani neupu.

Gitau yao sou nasani emo ena dema souyao.

¹² Otao mani, emo ninae-una atu Tuwara buro eno taung dedunasani niye gitau yero nowa, arita emo Tuwara ge sero gipero ayero nowa, awong awiya sou yaese sine-nane. ¹³ Awong buro ayero yero nowa aeno awong eno dubora mono pungpu. Niye awong gipu witao yai mono wina-pung nasani nae. ¹⁴ Otao mani, na niye dawong gaero sana nigipu. Emo bauno tebetabe yero nowa awong awiya ge gipepu. Emo bauno kotung-katung nasani nowa awiya kora yepu. Emo bauno tumo diyao maingkoka gege puro nowa awiya sore-ungpu. Ayero yero emo bauno apakana aune dema dubo ozaore neupu. ¹⁵ Zo mene ning eno meko yai abena nung eno meko oko yase. Abena yaora tani awiya ninae-ina mitao eno, niye diya yepu. Nika niyetope wina-kora ye nasani neupu. Ayero nasani emo ena eno deka aine yero neupu.

Kora yaora ge.

¹⁶ Dubo yawa yaware neupu. ¹⁷ Isa zo oko duwae. ¹⁸ Nona apakana eno dange sero Tuwa Bayau bowi yepu. Kristo Yesu mene ayero yaese Tuwa Bayaura bera sinoiya ara.

¹⁹ Owenona iyao oko daya sikimae. ²⁰ Tuwa Bayaura bera ge porofete mene saine yero keregatinowa awiya oko awang sero gona yae. ²¹ Nupema ge apakana nigitinowa awiya kora-makora yero iwaing yai giro puro neupu. ²² Memeko-mameko awiya yangdopu.

Gao ge.

²³ Tuwa Bayau monona maung nung nuka nutope niye zere tutupore ayero saero baingtaise. Ititi ninae aune dubo ninae aune taung ninae awiya zere tutupore ayero pasena aung mitaya Tuwa naname Yesu Kristora kasa yao bera atu pewayao dopaese isa sinena. ²⁴ Niye yau sinoiya amimene niye oko duwariniya. Nung buro kara yero besugariniya.

²⁵ Ge kara. Otao mani, niye nae eno isa sepu.

²⁶ Otao mani, niye na eno Yesura gerao emo bauno auna wawong wina-ini yepu. ²⁷ Na Tuwara benaungna sana tau yae. Niye igi ewiya ge nigao emo bauno auna benaungna atu zazagaipu nigae.

²⁸ Tuwa naname Yesu Kristora mono mene ninae-una atu mitaise.

IGI NAMBA TU PAULO MENE TESALONIKA EMO ENO GAENA

Paulo mene Korinti nape atu nasani igi ewiya Tuwara dubu Tesalonika nape atu nasani nauwa aeno gaena. Nung susuwa eyao eno gaena: Awong Be Baina auna ge pore nigiro be awiya yemaoko kasa yena ayero sinasani nauwa ara. Arare Paulo mene ge iwao nuna awiya aung yaise sero Tuwara Be Baina auna ge nupema gaena ara.

¹ Paulo, Siluano, aune Timoti, nae niye Tesalonika nape atu Mama naname Tuwa Bayau aune Tuwa Yesu Kristora emo dubu yero nowa, niye aeno igi ewiya gaero pugatinenane.

² Tuwa Bayau Mama aune Tuwa Yesu Kristo nunato-una atu bayao monone mene kasaye niniae-una gairo mitaise.

Paulo nung awong kotupu nasani Tuwa Bayau eno dange sinauna.

³ Otao mani, dubo nanae mene wiga-wiga yero noi niye eno be giti Tuwa Bayau eno dange sanenese yero noiya. Nupema Tuwa Bayau eno dange sinonane teng yero noiya. Noeno oko, tumo diyao niniae awiya tautataware yao kasa yero noiya, ora mono wina-pung yao mene zo niniae-una atu zapunoiya ara. ⁴ Aeno nae naka naetope Tuwa Bayaura dubu sero auna atu nasani yazo niniae de ika gatinonane. Emo niye iwo yero nowa yaya tamaore dubo minaoore nasani aune sainebe sero tau yero nasani tumo diyao niniae oko besinowa, auna ge ungwe napo sero Tuwa Bayaura dubura-una atu yero nonane.

Tuwa nung iwo niniae auna abena teng pugariniya.

⁵ Tani niniae-una atu kasa yero noiya amimene susuwa eyero gipinoiya: Tuwa Bayau nung abena iwaing niye eno pugari sero pore oko yariniya. Nung abena iwaing pugai me gege yariniya. Niye Tuwa Bayau nata Tuwa yero naise auna yaya tapunowa, arare yaya amimene nao niniae kora yai aune napo nuna awiya topetaya teng yariniya ara. ⁶ Tuwa Bayau nung tani me gege yero noiya. Arare nete awong niye eno yaya kokoni yao pugatinowa awong aeno yaya kokoni yao abena pugariniya. ⁷ Orata yaya kokoni yao tapunowa niye awiya Tuwa Bayau mene nae aune dema gurutu yero oregao name eno pugariniya. Awiya nete Tuwa Yesu nung angelo dubu nuna putoung bainane iyao baina aune uritira atu wosiro kasa daung yai aune name eno ayero yariniya. ⁸ Wosiro emo Tuwa Bayaura susuwa kau yero nowa aune

emo Tuwa naname Yesura Bowi Iwaing nigiro oko dimao yero nowa auna abena awong eno pugariniya. ⁹ Emo awiya awong Tuwa mene abena nuna tauyao mitao gege mitao awiya pugati nasani benaung nuna-una atu nupema putoung nuna simao waegaore auna mokora atu musugai demese atu nao gege narineya. ¹⁰ Be baina Kristo bumariniya auna atu emo dubu awiya gera yarineya. Be nuna baina auna atu dubu nuna pewayao auna atu simao waegaore nuna kasa yariniya. Nupema ge nuna nigiro nung tumo didinonane amimene apakana nung giro wawong di gauno yawa yawa yارينenane. Niye dema ayero yarineya, noeno oko, niye awiya ge nanae tugata yewangne awiya nigwa me yena arauwa.

Awong iwaing yero baingtaese Paulo mene isa sinauna.

¹¹ Aeno nae niye eno be giti isa sinasani eyero sinonane. Tuwa Bayau naname nung name yau sero pungna amimene yau sao nuna-una teng naese moko niniae koramakora yaise. Ayero putoung nuna mene niye sorepunai buro iwawaing yari sinowa auna me tamaage, o tumo diyaora buro me taungno aung yaese isa sinonane. ¹² Niye ayero nasani Tuwa naname Yesura yazo bowire awiya de ika garineya ara. Nupema nung deka ayero yazo niniae de ika gariniya. Awiya Tuwa Bayau naname aune Tuwa Yesu Kristo awongto mono iwaing nunato-una teng niye eno ayero yarineyato.

2

Uritira ge gera-gairayao baina amimene kasa yai aune Yesura be nugu yariniya.

¹ Otao mani, Tuwa naname Yesu Kristo kapetegao be nuna una atu name nung aune dema au dekaongna gao auna ge zo sanane nigipu. ² Emo ena awong "Tuwara be baina kasa yetiya" ayero sinasani Oweno mene emo zo eno sena, nupema emo zo mene kotumao nuna-una sena, ayero sinasani nupema nanae igi awong eno ayero sero gaewingne siya, ayero sarineya. Arare etegao ge ayao awiya kasa yai niye mena oko sopine yero kotumao sisigairo yae. Niye ayero yao eno sinenane. ³ Etegaog zo saya oko nigipu. Noeno oko, Tuwa be nuna nugu yari sero nai gitau ge dao baina kasa yariniya. Ayero kasa yai ge dao emo, nung kowa meko iyaore auna gerao, amimene kasa daung yariniya. ⁴ Nung amimene taung nuna puro wiwiti nasani nona emo mene bowi yero nowa, o nona emo mene "Tuwa" ayero sinowa awiya apakana iwo nasani puro wosiro aung yariniya. Ayero witiro Tuwa Bayaura ibu baina auna atu adungno mitasani aune

nung nuka nutope sariniya, “Na Tuwa Bayau ara.”

⁵Na gitau ninae-una atu nasani emo auna ge niye eno tugata yewang. Awiya niye kotupunowita? ⁶Be yeme eune ge dao baina auna gazao mitiya, awiya nigitinowa, awiya daigai ge dao emora be kasa yai aune nung kasa daung yariniya ara. ⁷Be yeme eune ge dao mene buro nuna tura-tura yero niya ara. Ago nagibo gazinoiya nung awiya daigai aune ⁸ge dao emo awiya kasa daung yariniya. Nung kasa daung yai aune Tuwa Yesura be mene oweno pisai emo awiya dai magayariniya ara. Tuwa Yesu nung kasa daung gatinasani waegao nuna baina mene ge dao emo auna putoung awiya puro wosiro aung-kamore yariniya ara.

Etegao witao kasa yarineya.

⁹Ge dao emo auna ge ena susuuno sane. Emo awiya nung Sanda mene maung yai putoung noyao benaung giti aune dema kasa yero tani putoungne ge iwao, o tani benaung sekaware ge iwao awiya nasani ¹⁰emo hauno sisigaora gerao awong awiya tani meko benaung giti mene etegariniya. Awong sisigarineya, noeno oko, awong Tuwa Bayau mene awong sorero pumaise ge me nuna oko nigari aratapunowa ara. ¹¹Ayero yero nowa, arare awong ge iwao ge awiya nigaya me yaise sero Tuwa mene etegaora putoung pugai kasa yai ge iwao ge awiya nigarineya. ¹²Awiya awong ge me gigiwa me oko yao yenu giro doro nona memeko-mameko awiya aratapunowa emo awiya abena nunae kasa yaise sero Tuwa Bayau mene ayero yariniya.

Ninae mene zo tau yepu. Noeno oko, Tuwa Bayau mene niye sorero pumari giginu mitoiya.

¹³Otao mani, Tuwa mene niye zo aratapunoia. Oweno mene niye mekora atu yupunai niye Yesura-una susuuno ge me nigaya me yai iwaing yaese sero Tuwa Bayau mene yemaoko zayaora atu niye yangtagairo pungna ara. Aeno be giti nung eno dange sanenese dubo nanae mene eo noiya ara. ¹⁴Tuwa Bayau nung Bowi Iwaing niye eno sanane nigiro Tuwa naname Yesu Kristora simao waegaore awiya topetiro maung yaese sero niye yau sero kora yena ara. ¹⁵Arare otao mani, niye tau yero ge be nanae mene sinonane arita igi mene sero gipero ayero nonane amaze iniro taka sinasani neupu.

¹⁶Tuwa naname Yesu Kristo nung aune Tuwa Bayau Mama naname, nung name eno yo bainakama auno name sorepu nasani nao bisi sao iwaing mitao gege mitao, o tumo diyao iwaing awiya name eno pugaina, nung amimene ¹⁷dubo naname inai tau yai de ika gatinai aune ge

iwaing sinasani buro iwaing nasani ayero neupu.

3

Emo awong Paulo isa mene soremaese sena.

¹Otao mani, ge zo mitiya ewiya sana nigipu. Nae eno isa saya Tuwara ge mene mena seuno-seuno yero zapunasani ninae-una atu bainakama kasa yena deka ayero kasa yero babaise. ²Ge awiya emo apakana mene oko nigiro pu dube gatinowa. Arare Tuwa Bayau mene emo mekota pasena emora waweng atu nae sorero pumaise isa mene nae soreungpu.

³Arata Tuwa nung ge sinasani nasani noiya. Nung amimene dubo ninae inai tau yaya niye doedoe yero pumai Sanda mene niye pumari kaputariniya. ⁴Ayero ge sero nonane diungnota diungno ayero nasani yero nowa, deka ayero nasani narineya. Awiya Tuwa mene dubo nanae-una atu sinoi giro niye eno dubo etobe oko yero nonane. ⁵Tuwa mene kotumao ewiya dubo ninae-una atu pugaise: Tuwa Bayau mene niye eno yo apunoia, nupema Kristo mene niye initinoi tau yero nowa.

Taungna buro doro timara nasani uritira ge puro nao ine oko mitiya.

⁶Otao mani, nae Tuwa naname Yesu Kristora bera wini ge ewiya sanane nigipu. Ge gipewangne amaze ge nigao otao mani ena mene oko dimao timara yero nasani tebe-tabu yero nowa, emo aune dema oko nae. ⁷Nae nagibo zayero patiwangne deka amaze patari sero oko kau yero nowa. Nae ninae-una atu timara zo oko nasani naungwane. ⁸Ayero ninae-una atu nona zuma aung zo oko miniwangne. Aung ara. Nae taungna nona eno yaya niye eno pugao eno, pingne warire wawong mene taungna buro kokoni yaore yero nasani tamuwangne. ⁹Niye eyero oko sae, “Paulo otao maine etu nasani awong kora yanenese saora putoung awiya nunae-una aung, arare nuka nuyetope taungna soremao eno wawong nunae mene buro yero yewa.” Niye ayero oko sae. Nae kora yaese saora putoung nanae-una mitiya, arata saineba, nae niye gipanane awiso nanae aune dubu nanae yero naese sero aeno ayero yewangne ara. ¹⁰Ninae-una atu nasani eyero sinaungwane, “Timara nariniya awiya nung eno nona oko pugaya minae.”

¹¹Ayero sinenane, noeno oko, ninae-una atu ge ena eyero bunu nigiwangne, “Emo ena mene buro nunae doro timara nasani ge pasaora buro gege nasani yero nowi

siya.”¹² Emo ayao awiya Tuwa Yesu Kristora bera wini ge eyero sanane nigiro baing-taese: Dubo monone buro nunae yaya me kasa yai puro mininasani naese.

¹³ Otao mani, niye zo buro iwaing yaora bereya oko yae.

¹⁴ Yeme ge gainenane, awiya emo zo mene nigao awang sai giro susuwa nuna keregairo sero puro pu daung gairo yang-duwaya nung nata nasani meng gaise.

¹⁵ Nung eno iwo yaese oko sinena. “Nung ge nigao otao naname” ayero sero nung gona yero wini ge saese sinena ara.

Besugaora ge.

¹⁶ Tuwa nung dubo monone naora maung mene dubora mono tamai ninae-una atu teng yero mitaise. Tuwa nung niye aune dema naise.

¹⁷ Na Paulo, na naka natope niye arugati nasani wawong nana mene yazo nana gainena. Igi gainona teng owe nana amimene kasa yero noiya ara. Ayero gaero nona owe nana saore gosinowa be nana-una ge yero noiya.

¹⁸ Tuwa naname Yesu Kristora mono iwaing mene ninae-una atu mitaise.

IGI NAMBA WAN PAULO MENE TIMOTI ENO GAENA

Paulo mene igi ewiya buro-mani nuna Timoti eno gaena. Gitau Paulo mene Timotini nung Tuwara dubu Efeso nape atu diya yaise senu diya nasani mitina aeno Paulo mene igi ewiya gaena. Eeno gaena: Ge iwao ge sinao emo ena mene Efeso dubu etegowi sero umo yaise sena. Nupema Tuwara dubu auna simai gitau yaore burora pugaise sena.

¹ Na Paulo. Tuwa Bayau Korayao maung naname aune Kristo Yesu diya yero nonane awongto amimene sewato na Kristo Yesura aposolo yero nona. ² Ge nigao mani nana me Timoti, ning eno igi ewiya gainena era. Tuwa Bayau Mama aune Tuwa naname Kristo Yesu nunato-una atu bayao monone ao-diyaore mene kasa ye nina-una gairo mitaise.

Emo ena Tuwara ge agewa gege puro nasani ge iwi nasani nowa auna ge puro wosanene.

³ Na Masedonia provinsra babari sero nasani ge gitau ning eno sewang, deka amaze nupema sinena era: Ning Efeso nape atu nupema susuuno nasani emo ena mene Tuwara ge agewa gege puro nasani ge iwi nasani nowa awiya awang se yangduwae. ⁴ Awong ungwe tutura auna ge ungwe nowa awiya yangduwaese. Ayero nasani emo dubu sero kasa yero bumuwa auna yazo denoro gaewa auna ungwe awiya dema yangduwaese se. Ungwe ayao amimene ge matu yao kasanoyia. Tuwa Bayau tumo diro iwaing nao awiya ge ungwe amimene oko sorepunoyia. ⁵ Na susuwa eyao eno ayero sasese sero sinena: Tuwara dubu ning aune nowa amimene dubo pewa yero yawa yaware tumo diyaore nasani dubora mono pumao tamaese. ⁶ Emo ena mene gera nagibo awiya doro demese baungno ge piti gege me aung awiya taungno puro nowa. ⁷ Ayero nuka nuyetope eyero sinowa, "Nae sao tauyao ge Mose mene gaena auna gipao mamono." Arata awong sao tauyao ge auna susuwa oko gosinasani ge tauyao sinowa auna susuwa dema kau yero nowa. ⁸ Name sao tauyao gera susuwa eyero nigiti nonane ara: Sao tauyao ge awiya buro nung eno sao mitiya.* Arare name sao tauyao gera nagibo sao mitiya auna teng sao tauyao ge puro narinenane, awiya sao tauyao ge iwaing mitariniya. ⁹ Susuwa nuna eyero mitiya ara: Sao tauyao ge awiya emo bauno etutero nowa

awiya eno oko gaewa mitoiya. Aung ara. Sao tauyao ge awiya emo bauno meko eyao eno sero gaewa mitoiya: Emo bauno wini ge arita kikiyongnena ge dedunowa; awong Tuwa bauta potero nasani pasena yero nowa; emo awong Tuwara ge awang sero tawingna nona aratapu nasani yero nowa; ai maung dedunowa maganowa; emo bauno mani dedunowa maganowa; ¹⁰ emo kuma yero nowa; emo ena awong emo ena eno tani meko yero nowa; emo awong dubu zo mene moni awong eno pugaease sero mani ugaing saniro bebero puro bautunowa; emo bauno ge iwinowa; emo bauno ge iwi nasani aune "ge me ara" ayero sero nowa. Emo bauno meko ayao aune emo bauno ge me iwo yero nasani pasena noyao benaung giti yero nowa awong ayao aeno sao tauyao ge awiya gaewa mitoiya ara. ¹¹ Ge me iwo yero nowa awiya Bowi Iwaing tugata yanese sao aune awongto dekaongka ara. Tuwa Bayau yawa yawa yaora maung nung simao waegaore puro noiya amimene buro ewiya na eno sena arauwa.

Yesu mene Paulora pasena dotinasani buro ge nung eno sena.

¹² Tuwa naname Kristo Yesu amimene burora putoung na eno pugaina, arare na nung eno dange sinena. Nune na giginu teng yewang giro na puro buro na eno pugaina ara. ¹³ Gitau na yazo nuna puro wowosi nasani emo dubu nuna iwo nasani dero kaputewang, arata saineba na pungna. Na Tuwara susuwa kau nasani tumo diyao aung nasani ayero naungwane, aeno nung na ao-dina ara. ¹⁴ Ayero Tuwa naname-una mono iwaing mene na be bunu na Kristo Yesu tumo didinasani nung eno dubora mono pupunona. ¹⁵ "Yesu Kristo mene pasena mani name kora yari sero tawingna wosina," ge awiya me ara. Arare apakana amimene nigaya teng yariniya. Pasena maingna gitau yao awiya na ara. ¹⁶ Susuwa aeno Yesu Kristo mene na ao-dina. Ayero nasani ao-diyao nuna bainakama mitiya, auna susuwa awiya na pasena maingna gitau yao nana-una atu keregaina ara. Awiya tebeba oko yena. Ago emo mene tani awiya nana-una atu giro nung tumo diro nao me iwaing pumaese nana-una atu ayero yena ara. ¹⁷ Arare Emo Tuwa mitao gege mitao magayaine yao teng oko, aune emo mene gaine yao teng oko, nung Tuwa Bayau bainakama dekaongka, yazo nuna de ika gatinasani nung bowi yero nasani nao gege nanene. Yore.

* 1:8: Sao tauyao gera buro awiya eyao era: Name sao tauyao ge ago yero iwaing yanese sao okowata, name meko naname amaze ganenese aeno sao tauyao ge awiya pugaiwa mitoiya ara.

Paulo mene Timoti Tuwara gera tau yero naise sena.

¹⁸ Mani nana Timoti, gitau Tuwara ge emo ena mene porofete mene saine nasani buro ge ning eno sewa, ayero kotupunasani buro ge ewiya ning eno sinena ara. Arare ge gitau sewang awiya puro nasani Tuwara iwo aune dema winade iwaing ye. ¹⁹ Tumo diyao nina tau yero mitaise. Dubo nina deka ayero diya ye pewa yero mitae. Emo ena mene dubo pewa yaore nao awiya musugairo yangduwa, arare tumo diyao nunae besenu sisigairo meko yewa ara. ²⁰ Nunae-una etobe yazo nunato Haimenioto Alesanda, awongto pasena nunato-una susuwa giro Tuwa eno ge meko sinowato awiya yangduwaetose sero na awongto Sandara waweng pugaingwa ara.

2

Tuwara augaora nao auna ge.

¹ Arare niye buro me baina ewiya yaese sero sana nigipu: Niye Tuwa eno isa saorata, Tuwa yau saorata, Tuwa eno dange sao amimene emo bauno apakana soreungpu. ² Niye isa mene emo tuwa diya apakana awiya soreungpu. Ayero yaya aune awong diya buro nunae yaya name mono iwaingne Tuwara gera iwaing nanane emo bauno ena mene gaya iwaing yaise. ³ Isa ayero sao amimene iwaing yariniya. Nupema Tuwa Bayau nung name koranoiya amimene isa awiya gai teng yariniya. ⁴ Nune emo bauno apakana iwaing yero ge me susuware ewiya nigiro puro pu dube gaese sinoiya ara. ⁵ Tuwa Bayau naname dekaongka noiya ara. Tuwa Bayau aune emo bauno naname-una towang atu emo dekaongka Yesu Kristo mene dopero Tuwa Bayau aune emo bauno name puro pu dekaongna gatinoiya. ⁶ Nune nao nuna yangdoti nasani emo bauno apakana auna bunao besari sero magayena. Tuwa Bayau mene emo bauno apakana iwaing yanese sero noiya auna susuwa awiya Yesu mene be nuna bunu giro magayero keregaina ara. ⁷ Auna bowi sao emo aune aposolo nanese pugaina ara. Emo Yuda oko mene ge me susuware nigiro puro pu dube gaese gipao buro na eno sena. Ge awiya ge iwao okowa. Ge me nibamu sinena. ⁸ Emo awong eno eyero sinena: Awong napo sero tini kapaota ge matu yao yangdoro dubo pewa yaore nasani aune wawong nunae awiya puro yunu ye Tuwa Bayaura-una gairo* isa saese.

Baunona ge.

* **2:8:** Wawong yunu yao. Yuda emo mene isa sinasani nona Tuwa Bayaura waweng atu pumari yaine yero wawong yunu ye uritira gairo nasani nauwa. Arare ge nigao name deka ayero yanese sena. Ora wawong pasena-ganena yero nowa amaze oko, wawong pasena-ganena aung awiya yunu yero yanese sena.

⁹ Mani bauno awong eno eyero sinena era: Awong kotumaore nasani more taung worire kora yero wosogati nasani naese. Mo bauno mene puro naese sao amaze puro naese. Nupema giti ai nunae-una owe kakawe yaota wau zuma bainakamane dube duwaota taung wori gaese seka-seka wosogao awiya oko yaese. ¹⁰ Ora bauno Tuwara gera nari sinowa amimene mono pumaora buro yaya buro amimene simao nunae ine yai teng yariniya ara. ¹¹ Bauno awong emora wese yero nasani yerera atu bora-bora yero dawong yawero ge nigaese. ¹² Bauno mene emo eno ge gipao maze awang sinena. Awong emo daigati nasani witao yao amaze awang sinena. Awong yerera atu bora-bora gege yero mitima naese. ¹³ Noeno okowata, Tuwa Bayau mene Adam gitau yero aune ago Ewa yena ara. ¹⁴ Nupema, Adam nung etegaora maungna ge oko nigina. Bauno mene zo nigiro ge dao tauna. ¹⁵ Ora mani bauno awong mani pupunasani narineya amimene tumo diyaore dubora mono pumaore aune dubo pewa yaore narineya, awiya awong iwaing yarineya.

3

Gera gitau yao emo auna ge.

¹ Zo nung gera gitau yao emo yero nari sariniya, nung buro iwaing yari arata-punoiya ayero sarineya. Ge awiya me ara. ² Gera gitau yao mene emo pewayao nasani bauno dekaongka aune naise; nung kotumao iwaingne naise; dena-betena yao aung iwaing naise; esewa kora-makora yero nasani naise; emo gipaora putung puro naise; ³ nung ou wain yanakana oko minaise; tini kapao ge sao aung dero yawero monone naise; wau moni eno dubo-dubo oko yaise; ⁴ dubu nuna diya yero baingtaise; nung mani awiso nuna eno wini ge sero kora-makora yai nung samo dedunasani ge dimaore naese. ⁵ Noeno okowata, zo nung mani awiso nuna diya oko yero baingtao yariniya, nung ayao amimene nono yero Tuwa Bayaura dubu auna maung yariniye? ⁶ Ora ge nigao sekawa zo mene gera gitau yao emo oko yero naise. Ayao amimene taung puro witiro nagibo Sanda mene patiro zuwena deka auna patiro zuwoiye sero. ⁷ Emo bauno ena ge nigao dubura mokora oko towao awong amimene nung gaya teng yai aune gera gitau yao emo yaise. Awong nung gaya meko yariniyata saineba gera gitau yao emo yariniya, awiya nete yazo nuna

puro wosaya aune Sandara geta mene nung dumariniya.

Emo wawong mugo yero nowa auna ge.

⁸ Emo wawong mugo yero nowa awong deka ayero etutero naese; ewawa etobere oko naese; ou wain yanakana oko minaese; wau moni eno oko dubo-dubo yaese; ⁹ Tuwara ge me susuware pungyero mitawe kasaye daung gaina amaze dubo dekaongka yero nasani puro naese. ¹⁰ Susuwa nunae gitau giro baingtaya teng yai aune burora pugarineya ara. ¹¹ Angsi nunae deka ayero etutero naese; ge oko pasaese; dubora semini nasani nona apakana sero yero ayaya me gege yaise. ¹² Emo wawong mugo yero nowa awiya awong bauno dekaongka gege atiro aune dema naese; mani awiso nunaeta dubu nunae awiya diya yero baingtaese. ¹³ Emo wawong mugo yero nowa auna zo nung buro nuna yai iwaing yai nung yazore yariniya. Ayero yero Kristo Yesura ge me susuware sariniya, awiya tau yero sariniya.

Gera ziwong.

¹⁴⁻¹⁵ Na mena nina-una bumari kotupunena, arata nona zo mene na gazai nana be imoko yai, niye Tuwa Bayaura mani awiso auna towang atu nari nasani susuwa kau yowi sero na igi ewiya gaero kotumao ena niye eno pugatinena. Tuwa Bayau putoungne auna dubu name awiya ibu nuna ara. Dubu nuna mene ziwong ine yero ge me susuware nuna awiya dipunasani diya yero nonane. ¹⁶ Tuwara ge iniro takasero nonane auna susuwa awiya ou kuru nibamu ine ara. Susuwa awiya zo mene bewae yao ine teng oko. Nung tawing taung puro wosiro tawingna atu kasa

yenu gigiwa.

Nung emo pewa yao awiya Oweno mene keregaina.

Angelo dubu mene nung gigiwa.

Ge nuna dubu sero sero auna baungna.

Tawingna emo bauno mene nung tumo diwa.

Tuwa Bayau senu witi ika yero simao wae-gaore puro noiya.

4

Emo ge iwinowa auna ge.

¹ Oweno mene susuwa eyero keregati-noiya ara: Nete ago emo ena mene ge me yangduwarineya. Ge me doro iwae ge iwinaora ge nigiro iwae mekora ge dimarineya. ² Iwaera ge iwao ge awiya emo ge iwinowa amimene iwaing sao yero nasani aune ge awiya tugata yero nowa. Dubora kotumao nunae awiya iyao mene mani awinoi koropupunoiya ayero awenu

koropunu pasena yero nowa auna susuwa oko gosinowa kasa noiya ara. ³ Awong ena mene kasa yero name bauno atao awang sero nowa. Nupema nona minao ena awiya awang sero nowa. Arata nona minao awiya Tuwa Bayau mene pugairo name tumo diyaore nasani ge me nigiro puro pu dube gairo nonane amimene nung eno dange sinasani minanene sero sena ara. ⁴ Nona apakana Tuwa Bayau mene yena awiya iwaing gege. Arare name awang saine yao teng oko, name nung eno dange sero aune mininonane iwaing yero noiya. ⁵ Awiya Tuwa Bayaura gere isare sero nonane amimene nona awiya gao yero noi iwaing yero noiya.

Timoti nung Kristora buro-mani iwaing.

⁶ Ning ge awiya ge nigao dubu eno tugata-magata yarinesa, awiya ning Kristo Yesura buro-mani iwaing narinesa. Ayero tumo diyaora ge-ta Tuwara ge me susuware nigiro diungno bumasa amimene dubo nina-una atu nona minao ine yai tau yero neu. ⁷ Ora ungewe tutura emo bauno zazai mene didinowa, awiya piti gege, arare auna ge awiya awang se. Ning Tuwara nagibora nari sero emo ge tuwari sero etotoma yerota yero ayero nasani putoung pupunowa, ayero dubo nina mene ye. ⁸ Noeno okowata, ge tuwaora putoung pumari sero etotoma yero nowa amimene soremoo maingkoka tapunowa. Arata Tuwara nagibora nao auna putoung pumari sero etotoma yero nowa amimene soremoo susuwa giti tapunowa. Noeno okowata, Tuwara nagibora nao auna putoung mene tawingna etu-ta nete uritira atu nao tapunoiya. ⁹ Ge awiya memoko nibamu ara. Emo apakana mene nigiro puro pu dube gao ine teng. ¹⁰ Auna me awiya pumari sero yaya buro yero nonane. Nae Tuwa Bayau putoungne awiya tumo didinonane. Nung amimene emo apakana awiya kora yari sero noiya. Nupema nung amimene tumo diyaore nonane name awiya kora yero baingtitinoiya.

¹¹ Ge sinena awiya apakana sero gipero ayero ye. ¹² Ning mani seka nesa, arata emo ning gaya wosao oko yase. Ge tugata yao nina, arita nao nina, aune dubora mono pumao ninata, tumo diyao ninata, dubo pewa yao nina – amimene ge nigao dubu eno nagibo gipasa te weso nina patiro ning ago yaese. ¹³ Na diya nasani, Tuwara ge augaora atu zazagairo tugata yero nasani gipinasani ayero nasani neu. ¹⁴ Burora putoung Oweno mene ning eno pugaina awiya oko yangduwasa me aung yae. Putoung awiya emo ena mene porofete mene saine yero sewa simai dubu

mene wawong nunae nina-una tame pugaiwa pumasa ara. ¹⁵ Buro ge ning eno sewa awiya yasa emo bauno gaya iwaing yaise sero dubo nina auna pugairo yerota yero ayero nasani neu. ¹⁶ Dubore taungne nina diya nasani gera susuwa nina-una atu mitiya awiya dema diya ye. Wini ge nana ewiya puro neu. Ayero yarinesa, awiya ning aune ge nina nigitinowa awong aune dema niye nao iwaingna kasa yarineya.

5

Ge nigao dubu diya yao auna ge.

¹ Emo zazai eno ge yanakana oko sase. Mama nana ayero sinasani ge eyare sero kora ye. Mani taung seka awiya metamani nana ayero sinasani kora ye. ² Bauno zazai awiya ai amono nana ayero sinasani kora ye. Bauno taung seka awiya numono nana ayero sinasani nika nitope nao nina umo nasani aune awong kora ye.

Bauno ibono mamagayetugao kora yaora ge.

³ Mani bauno ibono mamagayetugao awiya samo dedunasani neu. Na bauno gagamo ibono mamagayetugao awiso aung aeno sinena ara. ⁴ Bauno gamo yu magayao zora mani awisota imono samono narineya, awiya awong gitau gera nagibo papatinasani didikaing nuka nunae auna ai maung bata mani yabeing mani auna buro naese. Ayero nasani aune gitau awong samo dewa auna abena awong samo daese. Tuwa Bayau mene tani ayao awiya gosinoi iwaing yero noiya ara. ⁵ Bauno gamo yu magayao me awiya awiso aung nuka nata nasani Tuwa Bayau tumo didinoiya. Anasani Tuwa Bayau mene nung soremaise pingne warire isa sinasani noiya. ⁶ Arata bauno gamo yu magayao taungna aratamao aratapu nasani noiya amimene bauno ititi aung mene yaine yero noiya. ⁷ Wini ge awiya tugata yero baingtasa bauno ibono mamagayetugao auna mani awiso nigiro naya ena mene awong gaya pasena aung yaese. ⁸ Zo nung dubu nunata didikaing nuna giro oko soremao yariniya, awiya nung Tuwara ge doro emo ge oko nigao awiya daigairo diga nibamu yena ayero sarineya. ⁹ Bauno ibono mamagayetugao auna yazo awiya dubura bukura* gayari sero susuwa nunae eyero giro aune gaepu: Bauno gamo yu magayao zo dawang nuna 60 ayao yena, ayero emo dekaongka aune nasani nauna, bauno ayao auna yazo gege maze bukura atu gaepu. ¹⁰ Nung buro iwaing naunuta oko nauna auna susuwa kasa yaise atata

eyero yepu: Mani awiso puro uninasani gera yupunaunuta aung ing? Esewa nuna-una kasa nauwa masi zuwero mono iwaing pupunaunuta aung ing? Ge nigao emo bauno nuna-una kasa nauwa kora yero naunuta aung ing? Emo bauno bogamasa awiya kora yero naunuta aung ing? Mono pumao buro susuwa giti yero naunuta aung ing? Susuwa nunae ayao ine giro aune yazo nunae bukura gaero aune awong soreuno diya yepu.

¹¹ Mani bauno ibono mamagayetugao taung seka awong yazo nunae dubura bukura witaise saya awiya awang se. Bauno gagamo ayao amimene nema taung nunae iropupunoi emo zo atari kotupu nasani Kristora buro timara yero emora taung eno yero nowa. ¹² Ayero nasani gitau nata nari ge sewa tau yena awiya daigati nasani pasena yero nowa. ¹³ Awong timara nasani bereya gaung yero garo sero toiro toiro nasani yero nowa. A gege okowata, ge iwao ge piti gege arita ge me aung amaze sinasani ge pasinasani nowa. ¹⁴ Arare na eyero sinena era. Bauno ibono mamagayetugao taung seka awong emo zo nupema atiro mani awiso seka pupunasani awiso nunae diya yaese. Ayero nasani naya iwo mene name eno pasenana ge sari yero ge kau yero yangduwae. ¹⁵ Bauno ibono mamagayetugao ena mene yemaoko Tuwara nagibo yangdoro demese baungno Sanda ago nasani nowa. ¹⁶ Bauno ge nigao zora dubura atu bauno ibono mamagayetugao ena naya giro bauno ge nigao amimene awong soremaise. Awong awiya Tuwara dubu mene soreuno nete yaya tamowi sero. Bauno ge nigao mene awong sorepunai Tuwara dubu mene bauno ibono mamagayetugao mani awiso aung awong awiya soreuno diya yaese.

Simai dubura ge.

¹⁷ Simai dubura-una atu simai ena mene buro nunae yaese sao awiya ago yero naya niye aratapu nasani giro yo iwaing nunae puro wiro pugai pu pumae. Awiya ge tugata yaota gipao buro yao gege yero nowa awong aeno ayero yepu. ¹⁸ Auna ge gayao zo eyero mitiya era, Bulimakao mene buro nina nasani wuit patiro mozaise kotungno giro be nuna oko sikigase. Nung buro nasani ena mininasani aune buro yariniya. Nupema ge zo era, Buro emo mene zuma nuna buro yetiya auna teng pariniya.

¹⁹ Emo dekaongka mene simai zo gera pugari sai oko nigase. Emo eto-ta etama

* 5:9: Dubura buku. Ge nigao dubu sero mene ge nigao emo bauno auna yazo bukura gainasani nauwa. Ayero yero nasani bauno ibono mamaga yetugao auna yazo yangtagairo bukura gaero aune samo dedunasani nauwa.

mene ge benaung dekaongka auna nung puro gera gari saya giro ge buro nuna ye. ²⁰ Pasena auna susuwa kasa daung yai giro emo awiya otao maingna benaungna atu pugairo gona yasa awong awiya giro awang yae.

²¹ Na Tuwa Bayau aune Yesu Kristora benaungna-ta angelo dubu nuna dang auna benaungna sana tau yae. Wini ge sinena ewiya kora yero diya ye. Wini ge ewiya emo bauno eno sari sero emo zo oko gasa witao yai zo oko gasa wosao yae. Emo bauno apakana gasa dekaongka ine gege yaya giro wini ge ewiya se. ²² Ning emo ena Tuwara burora pugari sero wongto-wongto oko yero awong gao yase. Pasena nunae mene ning pumoiye sero. Dubore taungne nina diya ye pewa yero mitae.

²³ Tinina yaya aune yaya ena mena be ozaung-zaung pupunosa, arare ning ou gege oko minase. Ou wain maingkoa dema mininasani neu.

²⁴ Emo enana pasena awiya pungyero nowa, arata kasa ye daung gatinoi gosinowa. Ora enana awiya pungyero nowa emo bauno ena mene oko gosinowa amimene mitima ago kasa ye daung gatinoiya. ²⁵ Nupema buro iwaing awiya deka ayero kasa ye daung gatinoiya. Arata buro iwaing ena kasa ye daung oko gao amimene pungyero mitao ine teng oko ara. Mitete ago kasa ye daung gariniya.

6

Soumaina ge.

¹ Soumani ge nigao apakana amimene diya dubu nunae gaya witao yai naese. Tuwa Bayaura yazo bowire puro wosao-ta ge nuna izao awiya kasa yoiye sero ayero yaese. ² Ora soumani ena mene diya dubu nunae emo ge nigao naya giro “Nung ge nigao otao nana” ayero sero gaya oko wosao yaise. Awong eno eyero saese, “Diya dubu nanae awong Tuwa tumo diro nowa nung awong aune otao-gamao yero noiya, arare name deka ayero awong aune dema otao-gamao yero nonane. Arare ge nigao otao naname mene buro naname-una me pumarineya.” Ayero sinasani sou buro iwaing dubo eo yaore yaese.

Gipao emo ge iwao arita wau me auna ge.

Ning ge awiya sero gipero ayero nasani neu. ³ Zo nung Tuwa naname Yesu Kristora ge me arita Tuwara nagibo awiya yangdoro ge zo ewe gipinoiya, nung amimene kotumao nuna paso didinasani ⁴ taung nuna tebeba puro wiwitinoiya. Nung kotumao aung. Nung ge pore nigitinasani ge matu yaora dubo uwinoi meko yero noiya. Ayero yero noi nona eyao ine kasa yero noiya:

Ge bautara sao, dung yao, otao zora yazo puro wosao, ⁵ ge matu yao. Emo ayao awiya awong dubo nunae dau yero noi ge me nunae-una aung yero noi awong Tuwara ge tugata yaya wau moni awena-una atu kasa yarini siya, ayero sinasani Tuwara ge puro tugata yari sero nowa.

⁶ Zo nung Tuwara nagibo papatinasani tawingna nona eno dubo-dubo oko yao nona puro noiya awiya gosinasani “nona na tewang” ayero sinoiya, nung amimene wau moni sayao-oko puro noiya ayero niya. ⁷ Eyero kotumanene: Name tawingna etu kasa yewangne awiya name nona zo oko puro aune kasa yewangne. Deka ayero tawing doro babarinenane awiya nona zo oko puro babarinenane. ⁸ Arare name nona minoare more mitai giro ganane teng yai nanene. ⁹ Wau moni bainakamane nari sero nowa amimene etegaora getara dumarineya ara. Awong taungna nona susuwa giti auna dubo-dubo yero nete meko yero gera yarineya ara. ¹⁰ Wau moni eno dubo-dubo yao mene pasena susuwa giti auna me tapunoiya. Emo ena mene wau moni eno dubo-dubo yero nasani Tuwara gera nagibo yangdoro haung demese yero nuka nuyetope dubo minao bainakama tapunowa ara.

Paulo mene wini ge Timoti eno sena.

¹¹ Ning Tuwa Bayaura emo me yero nosa amimene nona ayao ine awiya awang se. Ayero nasani dubo pewa yaore nao aune, Tuwara nagibora nao aune, tumo diyaore, dubora monone, putoungne nao aune, borabora yero nao, awiya nina-una atu mitaise tau-tataware ye. ¹² Ayero tumo diyaora nao iwaing auna gewera yero neu. Nao me iwaing iniro puro neu. Tuwa Bayau mene nao me iwaing topetasese yunu nika nitope ayero yari sero emora augaora atu dopero tumo diyao nina-una susuwa keregasa nigiwa ara. ¹³ Tuwa Bayau nung nona apakana naore aeno nao tapunoiya auna benaungna-ta, Kristo Yesu nung Pontias Pilatora benaungna atu dopero susuwa nuna keregaina awongto auna benaungna ge ewiya ning eno sana tau yae. ¹⁴ Tuwara buro ning eno pugaiwa puro nosa awiya oko sisigai, nupema oko ye meko yae. Buro nina yasese sewa awiya etutero dipunasani neu Tuwa naname Yesu Kristo kasa yae. ¹⁵ Kasa yaora be nuna awiya Tuwa Bayau yawa yawa yaora maung amimene pugainu diya mitoiya, arare nung gai teng yai aune kasa yariniya. Tuwa Bayau nung emo tuwara Tuwa; nung gitau yaora Gitau yao baina; ¹⁶ nung mitao gege mitoiya, magayao ine teng oko ara; nung simao waegaore auna atu noiya auna mokora emo zo mene towaine yao teng oko;

nung emo zo mene oko gosinoiya; nupema, emo zo mene nung gaine yao teng oko. Bowi yao putoungne nuna-una atu mitauna amimene mitao gege mitariniya ara. Yore.

Emo wau moni ewezo puro nowa auna ge.

¹⁷ Emo tawingna wau moni ewezo puro nowa aeno ge eyero tugata ye. Awong tawingna wau moni daigairo awiya eno taung nunae oko puro witaese. Tawingna wau moni awiya nona iyangyao gege. Mena sisingati noiya. Arare awong nona amaze oko tumo diyaese. Tuwa Bayau nung zamenasimena pugatinoi mininasani yawa yawa yero nasani yero nonane nung awiya gege tumo diyaese. ¹⁸ Awong sasa depo yao yangdoro mono iwaingne buro yero nasani gera me daigairo tamae. ¹⁹ Ayero nasani dubora wau me dowaya amimene poza nunae ine yero tau yero mitariniya. Ayero yai aune nao me awiya topetae.

Ning buro nina diya yero baingti.

²⁰ O Timoti, Tuwara buro ning eno pugao awiya diya yero baingti. Ge piti gege me aung, emo ena mene puro nasani yazo nuna "nigao bainakama" ayero sero nowa, awiya awang se. ²¹ Emo ena mene ge auna desetiti nasani tumo diyaora nagibo yangdoro demese bamuwa.

Tuwara mono iwaing mene ninae-ina atu mitaise.

IGI NAMBA TU PAULO MENE TIMOTI ENO GAENA

Paulo mene Roma nape atu bunao gare nupema toiro mitasani dubo kapaora be nuna nugu yenu giro igi ewiya buro-mani nuna Timoti eno gaena. Timoti nung Efeso dubo auna gitau yao yero nenu giro Paulo mene wini ge ena sinasani nung Tuwara gera tau yero naise sena.

¹⁻² Na Paulo. Na Yesu Kristora aposolo yero nona amimene igi ewiya mani iwaing nana Timoti ning eno gainena era. Tuwa Bayau mene Kristo Yesura iwaing eno nao me name eno pugari senu tauyena aeno nung aratamao nuna-una na puro aposolo buro pugainu nona ara. Tuwa Bayau Mama aune Tuwa naname Kristo Yesura-una atu bayao monone ao-diyaore mene kasaye nina-una gairo mitaise.

Timotira-una atu tumo diyao me mitauna.

³ Aya ewowo nana awong dubo dekaangka yero Tuwa Bayau sou yero butu nawe duwa mani nunae na deka ayero yero nona amimene dange Tuwa Bayau eno sero nona. Na be giti pingne warire isara ning kotupu nasani dange nung eno sero nona. ⁴ Nao wina-yangdoti newangno ning na eno zi sasa aeno kotungno ning nupema gosinasani yawa yawa bainakama yari sero aratapunena. ⁵ Tumo diyao me nina-una atu mitiya awiya maze kotupunena. Tumo diyao awiya ewowo bauno nina Loisto ai nina Yunis nunato-una atu mitauna amimene nina-ina atu mitoiya awiya gosinona. ⁶ Aeno na kotumao nina nupema uwero sana nigi. Na wawong nana ziyu nina-ina atu pugaingwa Tuwa Bayau mene buro yaora putoung ning eno pugaina, awiya iyao moko pisinonane dang-dang yero kasa yero noiya ayero buro yaora putoung nina-ina atu mitiya awiya ye kasa yae. ⁷ Ayero nasani eyero kotung: Tuwa Bayau nung Oweno pugatinasani timara yanenese sero oko pugaina. Name putoungne dubora monone dubora seminaore dema nanenese sero pugaina.

⁸ Arare ning Tuwa naname-una bowi sero keregari yero meng gaore oko yase. Nupema na nung eno bunao emo yero nona, aeno meng gaore oko nase. Ning Tuwa Bayau mene putoung pugaina auna teng na aune dema Bowi Iwaing eno yero nasani yayara tame neu. ⁹ Nune name kora yero dubu nuna pewa yao yero nanenese sero name yau sero puna. Awiya iwaing naname-una okowata, nuka nutope

giginu mitina, arare mono iwaing nuna-una teng name eno ayero yena ara. Mono iwaing awiya gitau tawing oko kasayaore Kristo Yesura burora name eno pungna. ¹⁰ Arata yeme zo Korayao Emo naname Kristo Yesu tawingna wosinu aune mono iwaing awiya kasa ye daung gaina. Nune magayaora putoung puro wosiro baingtiro nao me iwaing mitao gege mitao auna Bowi Iwaing awiya tugata yero nasani name eno keregairo puro pu daung gaina ara.

¹¹ Arare Tuwa Bayau mene na Bowi Iwaing tugata yao emo, o aposolo, o gipao emo yero nanese pugainu nona ara. ¹² Na aeno yayara tame nona ara. Ayero nasani meng oko gatinona. Na tumo didinona nung eno dubo etobe oko yero nona. Aung ara. Na eyero gosinona: Nung putoungne mene buro na eno pugaina, buro awiya teng diya nai be baina bumariniya ara. ¹³ Ge iwaing ning eno gipewang, ge amimene nagibo patasese sao awiya gipinoiya, arare ge deka amaze ago nasani neu. Yesu Kristo tumo didinasani dubora mono pupunasani ge awiya niro baingtiro neu. ¹⁴ Oweno dubo naname-una atu noiya amimene ning soremai ge me Tuwa Bayau mene wawong naname-una pugairo diya yanenese sena, awiya etutero diya yasa nina-ina atu mitaise.

Onesiforora ge.

¹⁵ Otao mani nana Asia provinsra atu nauwa amimene apakana na yangdoro zanewa, awiya nigasa ara. Fazeloto Hemozeni awongto dema na yangduwato ara. ¹⁶ Tuwara ao-diyao Onesiforora dubo auna atu mitaise. Maung nunae mene bunao emo na eno meng oko gao dubo iwaing yaora buro nauna. ¹⁷ Nung Roma nape etu kasa yero na kau nasani nete aune ago na gigina. ¹⁸ Tuwa mene nigai be bainana atu nung Tuwara-una atu ao-diyao tamaise. Nung Efeso atu sou buro etoka oko yena, awiya nika nitope gigasa ara.

2

Ning Tuwara gorobo emo putoungne yero neu.

¹ O Mani nana, Kristo Yesu mene mono iwaing ning eno pungna, awiya puro nasani emo putoungne ye. ² Emo daigairo auna be-naungna atu buro yasese sero sero gipero yewang buro awiya nasani emo ena ge dimaore nasani ge tugata yaora putoung puro nowa awong aeno burora susuwa nane ning eno gipewang deka ayero gipe emo amimene emo bauno ena gipae.

³ Ning Kristo Yesura gorobo emo iwaing yero nasani yaya ning eno sao awiya teng dipunasani neu. ⁴ Zo nung gorobo emo yero noiya awiya nung taungna buro susuwa giti

awiya dema oko arase gairo puro nariniya. Nung gitau yao nuna mene buro nuna gai iwaing yaise aratapuniya. ⁵ Zo nung otao mani ena aune wina-zakita sumari nasani wina-zakita nono yero sumaese sao awiya teng ago yero sungno mani ena daigariniya awiya zuma nung eno pugarineya. Ora nung supunasani nono yero sumaese seseya awiya daigariniya, awiya zuma nung eno oko pugarineya. ⁶ Emo zo nung ma nuna mene me iwaing iyaise buro tautataware yao yariniya amimene ma awiya gitau minaise sao mitiya. ⁷ Ge sinena amaze gagausero gi. Tuwa nune dubo nina inai tauyai aune ge sinena auna susuwa giro baingtarinesa.

⁸ Ning Yesu Kristo kotupunasani neu. Nung Dawidira sai zo mene magayaora atu seka yero iropuna. Bowi Iwaing nuna tugata yero nona amimene ayero sinoiya. ⁹ Bowi Iwaing awiya eno yero nasani yaya bainakama tapunona. Ayero na pasena mani bunaine yeteya mitena era. Arata Tuwa Bayaura ge amaze oko bunewa. ¹⁰ Arare yaya buro apakana awiya Tuwa Bayaura emo bauno gerao aeno yaya awiya dipunasani nona. Awong Kristo Yesura korayao aune simao waegaore mitao gege mitao awiya nao aune dema topetaese sero ayero yero nona. ¹¹ Ge eyero mitiya awiya me ara,

Magayao nuna-una susumuwangne, arare nao nuna-una deka ayero susumari-nenane.

¹² Yaya tapunasani oko tamaine yarinene, awiya nung aune dema emo babuze yero diya yao buro yarinene. Nung bewae yarinene, awiya nung deka ayero name bewae yariniya.

¹³ Sao tauyao naname iyang yariniya, aeno saineba sao tauyao nuna mene zo tau yariniya. Ge zo sero zo sero ayao awiya nuna-una oko mitiya.

Tuwara buro-mani Tuwa Bayau mene gosinoi iwaing yero notiya auna ge.

¹⁴ Dubu nina mene ge sinena amaze nuwegao eno, kotumao nunae uwe. Ayero nasani Tuwa Bayaura benaungna atu awong ge me aung piti aeno ge matu oko yaese sero se tauyae. Tani ge me aung piti gege aeno ge matu yao awiya nona iwaing zo oko tapuniya. Tani ayao amimene emo ena ge matu yao nigitinowa awiya gera yariniya.

¹⁵ Tuwa Bayau mene ning gai teng yaise putoungne nasani buro nina ye. Ayero yero nasani ge me susuware kere daung gatinasani nasa ge bowi amimene iwaing kawaing babai meng gao mene buro emo nina-una atu oko kasa yaise. ¹⁶ Ora ge me aung piti gege aeno ge betaya giro ning

ge awiya tema ye. Ge me aung amimene emo bauno yumai awong Tuwa Bayaura ge yangdoro nagibo mekora babarineya. ¹⁷ Ge iwao ge sao nunae awiya oko tema yao yarinesa, awiya ge amimene bozo mena pusupuro bainakama yero noiya ayero yero niye gera yariniya. Emo ayao ine awiya Haimenio aune Failito ara. ¹⁸ Awongto ge me yangdoro eyero sinowato, “Seka yero iropao awiya yemaoko kasa yena.” Ayero sero nowato emo bauno ena mene tumo diyao nunae besinowa. ¹⁹ Arata Tuwa Bayau mene dubu nuna ibu ine pugaina amimene tau yero dopero mitoiya. Auna tame atu ge zo eyero gayao mitiya, “Tuwa mene dubu nuna gosinoiya.” Nupema ge zo eyero gayao mitiya, “Tuwara yazo puro yero nowa awong apakana nao meko awiya awang saese.”

²⁰ Emo wau monine auna gare atu atao gol silvare mene yao agege okowata, i mene-ta tawing mene yao awiya dema mitiya. Au-tao ena awiya bayau mitao zuma bainane. Arata ena zo zuma aung, augaora gerao ara. ²¹ Arare zo nung emo bauno nagibo mekora yero nowa awong awiya awang sero nagibo mera nariniya amimene au-tao zuma bainane ine yariniya. Ayero yai garo maung mene nung gao yero puro nasani amimene buro iwaing susuwa giti yariniya ara.

²² Mani seka mene nona susuwa giti aeno dubo-dubo yero nowa, nao ayao awiya awang se. Iwaing yaota tumo diyaota dubora mononeta yo iwaingne nao awiya nina-una atu kasa yero wisika saise tau ye. Awiya emo dubo nunae pewayao mene Tuwa arugatinowa awong aune dema tairo deka ayero ye. ²³ Dau ge-ta ge me aung piti gege sinasani nowa awong ayao awiya awang se. Ge me aung piti gege auna me awiya ge matu yao gege kasa yero noiya, awiya gosinosa. ²⁴ Tuwara buro emo mene ge matu yao awiya awang sao mitiya. Tuwara buro emo mene emo bauno apakana otao yaise. Nung ge be eo yaore gipaise. Nung eno meko yaya abena tini kapao oko pumaise. ²⁵ Nung emo bauno ge dao auna kotumao kora yari sero tugata yaise. Ayero yai Tuwa Bayau nigai teng yariniya, awiya awong dubo nunae darawa yero ge me giro baingtarineya. ²⁶ Ayero Sanda mene ge nuna dimaese geta nuna mene awong duna, bunao awiya kotumao zawagairo besarineya ara.

3

Be besugatnai aune pasena zamariniya.

¹ Ning eyero nigi. Be aung yari sero nai aune yaya-biyaya noyao benaung giti

kasa yariniya. ² Emo tani eyao ine yetugarineya; Awong nuka nuyetope gege kopunasani depo yero narineya; awong wau moni eno dubo-dubo yarineya; awong taung puro wiwitasani nuka nuyetope bowi yarineya; awong Tuwa aune emo ena aune awiya giro sero izarineya; awong ai maungna ge darineya; emo ena mene awong eno mono iwaing pumaya abena yo iwaing ge oko sarineya; awong Tuwa emo ena aune awiya ise-kaingse yarineya; ³ awong dubora mono aung; awong yo iwaing aung, iwo wina-ye yao gege yero nasani narineya; awong ge bautara sao aune ge pasaore narineya; awong taung nuka nunae-una dubo-dubo yao awiya oko puro wosarineya; awong wo gorobo yao ine yero narineya; awong nona iwaing iwo yero nasani narineya; ⁴ awong otao mani nunae awiya iwora waweng pugarineya; awong nagibo mekora atu diti guma yao mene yaine narineya; awong ge iwero nasani nuka nuye awiya gaya emo babuze yariniya; awong Tuwa Bayau okowata, tawingna nona aratapu nasani narineya; ⁵ awong taung mene Tuwara ge nigao emo ine yero narineya, arata moko nunae mene zo ge me awiya gaya me aung yariniya ara. Awong ayao awiya naya giro ning kasupuro ewe neu. ⁶ Emo dubu sinena auna ena mene saingtiro baungno dubu enana mani bauno kotumao aung awiya etegatinowa. Emo ayao amimene mani bauno ena pasenana moyao meneta taungna dubo-dubo yao mene kotumao nunae sisigatinoiya, mani bauno awiya ge iwao nunae ago yaese etegatinowa ara. ⁷ Bauno ayao amimene be giti ge susuwa giti nigari yero nasani ge me susuware auna susuwa oko giro baingtinoiya. ⁸ Gitau Zanisto Zambris* awongto Mosera ge awang sewato, ayao ine awiya emo sinena amimene ge me susuware awiya awang sinowa ara. Kotumao nunae meko, arita tumo diyaora nagibo gipinowa awiya ge iwao gege ara. ⁹ Zanisto Zambris auna ge iwao kasa daung yena, deka ayero ge iwao nunae-una susuwa kasa daung yai emo bauno apakana mene giro aung yarineya. Arare buro nunae-una me oko baina yariniya.

Tau yero Tuwara ge puro nao auna wini ge.

¹⁰ Arata nine mene zo te weso nana papatinosa. Ning ge tugata yao nana, nao nana, buro yao nana, tumo diyao nana, ao-diyao nana, dubora mono pumao nana, tau-tataware yao nana, ¹¹ iwora yaya-biyaya nana, auna nagibo papatinasani

na ago nosa. Antiok napeta Aikoniam napeta Listera nape atu awong na dero kaputewa yaya mou yao baina tamuwang awiya gosinosa. Arata Tuwa mene saineba yaya apakana auna towang atu na sorena. ¹² Zo nung Kristo Yesura-una atu desetiro gera nagibo patariniya, awiya nuna-una atu dema iwora yaya kasa yariniya. ¹³ Arata emo mekota ge iwao emo awong amimene emo ena etegatinowa abena etegatinowa ayero yero bautunete meko yero baingtarineya. ¹⁴ Ora nine mene zo ge me susuware ning eno gipewang awiya iniro taka sero yero nosa, ge auna desetiro neu. Ge ana-una atu pumasi, awiya oko kau yero nosa. ¹⁵ Susuwa ewiya dema giro baingtinosara ara: Ning mani maingkore Tuwara ge dang amaze zaza-gairo nigiro ayero butunasani yero nosa. Ge amimene dubo naname waegai Kristo Yesu tumo didinasani nete ago iwaing yarineneane, auna putoung awiya ge buku dang auna atu mitiya. ¹⁶ Tuwara ge gayao apakana awiya Tuwara Oweno mene keregainu gaewa kasa yena ara. Ge amimene ge me susuware name eno gipinoiya, duwadawa ge name eno sinoiya, name kora yero noiya, name etutero naora nagibo gipinoiya. ¹⁷ Name Tuwa Bayaura emo dubu mene buro iwaing susuwa giti teng yero baingtanelese ge gayao auna putoung ayero mitoiya.

4

Ning Tuwara ge me keregatinasani neu.

¹ Kristo Yesu nete ago kasa ye daung gairo Tuwa baina yero nasani emo bauno magayaore seka naore ge naname sai aung yariniya. Aeno na nuna benaungna aune Tuwa Bayaura benaungna atu sana nigi. ² Ning Tuwara ge tugata yero baingti. Ayero nasani emo ge nina aratamari neita oko aratamarinele, awiya saineba, gewera yero tugata ye. Emo dubo darawa yaese sero ge mene moko nunae uwe; pasena yaya giro duwa-dawa se; Tuwara nagibo me pataese dubo nunae uwe. Ayero nasani gipao buro nina bereya yao aung yero nasani neu. ³ Nete be zo bumai aune emo ge iwaing nigaora bereya yai giro yangduwarineya. Awong ge iwaing yangdoro ge zo ewe nigaese yo dang-dang yai giro gipao emo ena yangtagairo pumaya ge aratapunowa awiya teng giparineya. ⁴ Ayero nasani Tuwara ge me awiya bauta potero ungwe tutura ge me aung awiya iniro taka

* **3:8:** Zanisto Zambris. Mosera dubu Izip tawingna atu nasani nauwa be aune Zanisto Zambris awongto amimene Fero soreuno kayangne goe isika aune yero nasani nauwito siya. Awongto Mosera putoung puro wosari sero tani putoungne ena yewito siya ara.

sarineya. ⁵ Arata nine mene zo be giti kotumao nina ini tau-tataware yai nase; yaya-biyaya nina-una tame witariniya, arata tau ye; Bowi Iwaing tugata yaora buro awiya susuuno yao gege nasani neu; buro ge ning eno sao awiya yero besugai.

Paulo buro nuna besugaora be nugu yena.

⁶ Pirisa emo zawing pugao buro nunae yero nasani awang ou wainne zo awiya zawing ine yero Tuwa Bayau eno pugari sero maingko-maingko yasagati nema buro besugairo aune agewa apakana yasagatinowa aung yero noiya, ayero nao nana mene aung yari sero niya. Uritira babaora be nana nugu niya. ⁷ Na wina-zakita supunawe besugatinasani Tuwa mene tano nana pugaina auna kasa nena. Bowi Iwaing tugata yaora buro na eno sao awiya yewang teng yero baingtina ara. ⁸ Arare emo pewayao zijo simaora nona na eno sero worira dowao mitiya, awiya nete be bainana atu Tuwa nana nung zaz buro me gege yariniya amimene na eno pugariniya. Awiya na eno gege okowata, kasa yao be nuna aratapu nasani nowa awong aeno dema pugariniya ara.

Besugaora ge.

⁹ Ning mena ozaung-zaung nana-una bung. ¹⁰ Dimas nung tawingna nona aratapu nasani na yangdoro Tesalonika nape baungna. Kresens nung Galata baungna, nupema Tito nung Dalimesia tawingna baungna. ¹¹⁻¹² Tikikas awiya iyengtena Efeso nape babiya. Luka nata na aune dema noiya. Mak taungno sero dema bungputo. Nung burora na soremariniya. ¹³ Bumari nete giro taung wori nana zo Troas nape atu Kapasra gare atu yangduwang awiya dema puro bung. Ayero buku nana pepa mene yao awiya pupunasani buku wo aingso mene yao awiya oko nuwegase. Awiya dema apakana puro bung. ¹⁴ Alesanda nung bras mene nona yao emo amimene na eno tani meko daigairo yena, arare nete Tuwa mene ago auna abena nung eno pugariniya. ¹⁵ Nung ge nanae daigairo puro wosina, aeno ning nika nitope nung umo yero baingti. ¹⁶ Koto nana gitau kasa yena be aune otao zo mene gera na oko soreuna. Aung ara. Awong apakana na yangduwa ara. Pasena nunae awiya Tuwa Bayau mene oko kotumaise! ¹⁷ Arata Tuwa mene na ge nuna tugata yero besugana emo Yuda oko apakana awong nigiro aung yaese na soreunu tau yero ge tugata yewang nigitiwa. Nung ayero nasani na wo layonna bera atu sorero pungna ara. ¹⁸ Tuwa nung na meko apakana auna atu sorero puro uriti mokora pugariniya. ¹⁹ Na Priskato Akuila aune Onesiforora

mani awiso awong arugatinena, awiya se nigae. ²⁰ Erasto nung Korinti nape atu yangduwang mitoiya ara. Trofimo nung yaya pungnu giro na nung Maillitas nape atu yangduwang mitoiya. ²¹ Ning wito witaora be oko bumaore mena ozaung bung. Yubulas mene ning arugatininya. Pudén, Lainas, Klodia aune otao mani apakana awong amimene dema ning arugatininya.

²² Tuwa mene ititi nina aune dema naise. Tuwara soremao mene ninnae-una atu mitaise.

IGI PAULO MENE TITO ENO GAENA

Paulo mene igi ewiya buro-mani nuna Tito eno gaena. Tito nung Grik emo zo. Nung Paulo aune dema nawe dunu Paulo mene nung iyengtinu Krit gutura baungno Tuwara dubu atu nasani nauwa auna gitau yao yero nasani nauna. Atu naunu Paulo mene wini ge ena tugata yai Tuwara ge iniro taka saese sero igi ewiya gaena. Wini ge ewiya I Timotira ine ara.

Korayao ge aune gao ge.

¹ Na Paulo mene ge ewiya gainena ara. Na Tuwa Bayaura buro-mani aune Yesu Kristora aposolo. Aposolora buro ge na eno sao awiya eyao era. Tuwa Bayaura gegeregao dubu auna tumo diyao naname mene kasa yero bainakama yaise, o nao mera ge me susuware awiya ganenese aposolo buro na eno senu nona ara. ² Tuwa Bayau nung ge iwao ge sao emo oko amimene gitau tawing oko kasa yaore nao me iwaing awiya name eno pugari sena, nao awiya pumari sero kotung-kotung nasani buro yero nona ara. ³ Tuwa Bayau Korayao Emo naname mene be pugainu kasa yenu Bowi Iwaing nuna awiya keregaina. Bowi awiya tugata yanese sero wawong nana-una pugainu puro nasani tugata-magata yero nona ara.

⁴ O Tito, na ge ewiya ning eno gainena. Tumo diyao naname dekaongka mitiya, awiya nane ning eno tugata yewang, arare ning mani nana me yero nosa. Tuwa Bayau Mama aune Korayao Emo naname Kristo Yesu nunato-una atu bayao monone mene kasaye nina-una gairo mitaise.

Simai aune gitau yao emo auna ge.

⁵ Buro agewa mitina awiya yero besugasese sero na ning Krit gutura atu yangduwang ara. Arare na ning tugata yewang deka ayero yero nasani simai napo sero pugairo pugairo baung. ⁶ Zo nung emo baunona benaungna atu pasena aung noiya, o bauno dekaongka aune gege noiya, o mani awiso nuna mene Yesu tumo didinasani nowa, o mani awiso nuna mene tebe-tabe nao aung etutero nowa, o ge dao aung, emo ayao ine amaze simai pugai. ⁷ Gitau yao zo nung Tuwa Bayaura buro diya yero noiya amimene emo baunona benaungna atu pasena aung naise. Ayero nasani ge dao aung, taung puro witao aung, ge dedunasani nao aung, tini kapao aung, ou tauyao yanakana minao aung, gorobo yero mani dao aung, wau moni eno dubo-dubo yao aung, ayero naise. ⁸ Ayero nasani esewa kora yaise. Tani iwaing gege yari aratapu naise. Etutero naise. Nao

iwaing ago yero nasani naise. Nao nuna-una semini nasani naise. ⁹ Tuwara ge sero gipero ayero nonane, ge awiya poza tautataware yao ara. Ge amaze iniro taka sero naise. Ayero yero nasani nao me auna ge sero gipero ayero nasani emo bauno atobuwato sai teng yariniya. Ora nung emo ge me puro wowosinowa auna ge puro wosai teng yariniya ara.

Ge iwaora ge.

¹⁰ Emo daigairo mene ge me oko ago yero nowa. Awong emo gitau yaora ge dero ge me aung piti gege awiya sinasani emo bauno etegatinasani yero nowa ara. Yuda emo daigairo mene ge nigao mene yaine nasani ge iwao ge ayero sinasani niye sisi-gatinowa. ¹¹ Emo amimene wau moni eno dubo-dubo yero nasani ge saine yao oko awiya sinasani emo bauno mani awisore usi-besi yero nowa. Emo ayao awiya be nunae de gaza. ¹² Krit emora-una atu emo kotumaore zo mene eyero sena, "Krit emo awong ge iwao emo. Awong gorobo wo ine. Awong timara yero nasani nona yanakana mininowa ara." ¹³ Ge awiya me ara, arare meba sena. Aeno awong Tuwa Bayaura ge me awiya iniro taka saese sero ning awong gona yero wini ge sero baingiti nasani neu. ¹⁴ Awong Yuda emora ungwe tutura amaze oko nigaese. Emo ge me yangdotinowa auna seminao ge awiya oko nigaese. ¹⁵ Dubo pewayaoere yero nowa amimene nona apakana awiya gosinowa iwaing yero noiya. Arata emo tumo diyao aung dubo be-ingtire yero nowa amimene nona apakana awiya gosinowa meko yero noi giro semininowa ara. Ayero yero nowa, noeno okowata, nigao nunae aune dubo nunae aune awiya meko gege yena. ¹⁶ Awong eyero sinowa, "Nae Tuwa Bayau aune dema nonane." Awong be mene ayero sero nowa, arata yao nunae mene Tuwa Bayau bewae yero nowa. Tuwa Bayau mene awong gosinoi meko yero noiya. Awong ge dao emo. Awong buro iwaing zo yao ine teng oko ara.

2

Emo bauno zazai auna ge.

¹ Aeno nine mene zo nao mera ge mitiya auna teng sero gipero ayero ye. ² Awong eno eyero sero nasani neu. Emo zazai mene ou tauyao awiya yanakana oko minae. Awong tani iwaing gege puro naya emo bauno mene gaya iwaing yaise. Kotumao iwaingne naese. Tumo diyao tau yaore naese. Dubora monone nasani gewera naese.

³ Deka ayero bauno zazai eno eyero sero nasani neu. Tuwara ge bauno me yero naese. Awong ge pasao aung. Awong ou tauyao eno dubo-dubo oko yaese. Nao

iwaing awiya gipinaese. ⁴ Ayero nasani bauno taung seka awiya sero gipero ayaya ibono mani awiso nunae eno mono iwaing pupunasani naese. ⁵ Bauno taung seka mene kotumao iwaingne naese. Awong pasena aung pewayero nasani ibu-gara nunae-una nona diya yero nasani mono iwaing pupunasani ibonona ge dimaese. Awiya emo ena mene Tuwa Bayaura ge izaio eno, bauno taung seka mene ayero yero naese.

Mani seka aune soumani auna ge.

⁶ Mani seka eno ge deka ayero sinasa awong kotumao iwaing gege puro naese. ⁷ Ning nika nitope buro iwaing apakana auna gitau yero nasani nasa ena mene buro nina awiya giro ning ago naese. Ning emo bauno ge tugata yari sero giro ge me gege sero gipero ayero ye. Ge iwao ge zo oko susumase. Tani iwaing gege kotupunasani gipao buro yero nasa emo bauno mene gosinaya iwaing naise. ⁸ Ge iwaing gege sineu. Ayero nasa iwo mene name eno ge iwao ge ena sari yero ge kauyero giro yangdoro meng garineya.

⁹ Soumani eno eyero sero nasani neu. Gitau yao nunae-una ge dipunasani naese. Sou buro iwaing yero baingtinyinaya gitau yao nunae mene buro nunae giro awong aratapuna. Awong gitau yao eno ge abena oko saese. ¹⁰ Awong gitau yaora nona ena awiya oko ugaing pumaese. Awong gitau yaora nona giro kora-makora yaya gitau yao mene awong gaya teng yae. Tuwa Bayau Korayao Emo naname auna ge bainakama yaise sero soumani mene buro apakana ayero yero nasani naese.

Name pewa yero nasani be baina diya nanene.

¹¹ Tuwa Bayau mene tawing sero sero auna emo bauno sorero pumari sero mono iwaing nuna keregainu Yesu kasa yena ara. ¹² Mono iwaing nuna mene gipao emo naname ine yero nasani name eyero nanenese nagibo gipinoiya. Digara nao meko awiya puro pu ago gairo tawingna nona eno dubo-dubo yao awiya yangdoro tawing euna atu kotumao iwaing puro nasani Tuwa Bayaura buro iwaing-kawaing yero nasani nanenese nagibo gipinoiya. ¹³ Name simao waegaore nuna kasa daung yaora be awiya diya yero nasani yawa yaware yero nonane. Tuwa Bayau bainakama aune Korayao Emo naname Kristo Yesu auna simao waegaore nunato aeno sinena ara. Be awiya kotupunasani ayero yero nasani nanene. ¹⁴ Nung amimene name pasenana mokora atu sorari sero abena naname magayena ara. Nung name sayai dubu nuna

gege yero nasani buro iwaing yari sero aratapu nasani nanenese sero name eno magayena.

¹⁵ Ge amaze sero gipero ye. Ning tauyero emo bauno ge tugata yero nasani burora putoung Tuwa mene ning eno pugaina auna teng awong gona yero wini ge sinasani neu. Ayero yero nasa emo zo mene ning oko yausemae.

3

Tani iwaing gege yero nanene.

¹ Ning dubo nunae uwero ge ewiya awong eno sero nasani neu. Awong gavman aune diya emo auna sou buro yero nasani ge nunae dipunasani naese. Ayero yero buro iwaing susuwa giti mitiya auna eo yero naese. ² Awong emo zo giro sero izaota ge matu yao awiya oko yaese. Awong yo-ozaore nasani wari be giti awiya emo bauno apakana eno mono pupunasani naese. ³ Name deka ayero gitau dau mene yaine nasani ge dero naungwane. Sanda mene etegainu nagibo me yangdoro kotumao sisigairo dau yewangne ara. Ayero dubo-dubora susuwa benaung giti auna sou yero nasani ge bautara wina-se yero nasani kotumao meko wina-pung yero nasani naungwane. Emo ena name iwo yero nasani nauwa. Nupema name naka nametope iwo winaye yero nasani naungwane ara. ⁴ Ayero nasani naungwane, aune Korayao Emo naname Tuwa Bayau auna dubo bayao monone kasa daung yenu ⁵ nung name sorero pungna. Awiya name etutero nasani naungwane auna okowata, mono iwaing nuna eno name sorero pungna ara. Nung name saenu kasa yao sekawara kasa yewangne, Oweno mene nao sekawa name eno pugaina ara. ⁶ Ayero yenu Tuwa Bayau mene Korayao Emo naname Yesu Kristo eno Oweno bereke gainu wosiro dubo naname-una atu sukuna. ⁷ Awiya Tuwa Bayau mene mono iwaing nuna eno name pewayao ayero senu name nao me iwaing awiya tumo didinasani nete pumanenese sero ayero yena ara. ⁸ Ge awiya ziwong tautataware yao ara.

Arare emo bauno Tuwa Bayau tumo didinasani yero nowa amimene kotumao nunae buro iwaingna pugairo tau yero naese nine tau yero ge me amaze keregati nasani nasese sero sinena. Ge me amimene ge iwaing ara. Ge amimene emo bauno sorepunoiya. ⁹ Arata ge eyao ine ami zo awang se. Ge susuwa aung auna ge matu oko yae. Taung puro witari sero aya-ewowo nunae-una yazo oko zazagae. Mosera sao tauyao ge eno gagausero wina-se oko yae. Ge ayao awiya awang se. Ge ayao amimene

emo bauno oko sorepunoiya. Ge awiya sero tetere yero nowa ge auna me oko kasa yero noiya. ¹⁰ Emo zo mene dubu gausari sero yai nung be dekaongkata etobe ayao gona yero wini ge sasa oko nigao yai giro puro pu bautara gai. ¹¹ Ning nigitinosa, emo ayao awiya nung nagibo me yangduna, arare buro yero noiya amimene pasena nuna awiya keregatinoiya.

Besugaora ge.

¹² Na Atemas ta Tikikas iyengtana nina-una buro kasa yai giro ning mena ozaung bung. Ning Nikopolis nape atu na taung. Noeno okowata, na napo auna atu baungno nana wito iropaora be aung yariniya. ¹³ Sao tauyao ge nigao emo Zinas aune Apolo awongto buro-mani babaetose nona nunato soseru kora yero pugai. Awongto nagibe atu nona kau yero erewawa yao eno. ¹⁴ Nine gege okowata, emo mani naname awong amimene dema mono pumaora buro yero nasani nete mono pumaora susuwa gaese. Ayero yaya ena mene taungna soremao awiya kau yaya giro awong amimene bayao buro yaese. Tuwara ge awiya nunae-una atu me aung yoiye sero.

¹⁵ Emo na aune dema yero nowa awong apakana amimene ning arugatineya ara. Tuwara gera name otao yero nowa awong awiya arugatinenane, awiya se nigae.

Tuwara soremao mene ninae-una atu teng yero mitaise.

IGI PAULO MENE FILIMON ENO GAENA

Paulo mene Roma nape atu bunao gare atu mitasani aune igi ewiya otao nuna Filimon eno gaena. Filimon, nung emo wau monine. Napo nuna awiya Kolosai. Tuwara dubu Kolosai nape atu nasani nauwa amimene garo nuna-una atu augati nasani nauwa. Paulo mene susuwa eyao eno igi ewiya gaena: Filimonna soumani zo yazo nuna Onesimo mene gitau Filimonna nona zo ugaing puro awang yero sungno baung Roma nape yena. Atu kasa yero nasani nawe Paulo taungno dubo kapete gairo Tuwara ge nigao emo yena. Arare Paulo mene Onesimo nupema Filimonna-una iyengtai babaise senu niginu giro igi ewiya gainasani Filimon mene Onesimona pasena awiya yangduwaise sena. Gaenu Onesimo mene igi ewiya puro kapete gairo Filimonna-una baungna ara.

¹ Na Paulo. Na Kristo Yesu eno bunao gare mitona. Na aune ge nigao otao naname Timoti nato Filimon ning yo diyang nanato aune soremao nanato aeno igi ewiya gaitinenato ara. ² Nato igi ewiya Akipas aune bauno zo ge nigao otao nanato Apia aeno dema gaitinenato ara. Nung nae aune dema Yesura gorobo emo mene yaine noiya. Yesura dubu garo nina-una atu augatinowa awong eno dema gaitinenato ara. ³ Mama naname Tuwa Bayau aune Tuwa naname Yesu Kristo nunato-una atu bayao monone mene kasaye ninnae-una gairo mitaise.

Paulo nung Filimon eno Tuwa Bayau eno dange sinasani isa sena.

⁴⁻⁵ Ning Tuwa Yesu tumo didinasani dubu nuna eno dubora mono pupunosa, awiya nigitinona. Arare na isa saora bera atu ning kotupunasanani Tuwa Bayau eno dange sero nona. ⁶ Ning tumo diyao nina-una ge nigao otao nanae yero nosa. Arare tumo diyao nina mene kotumao iwaing ning eno pugai nona iwawaing Kristo mene name eno pugatinoiya, awiya gasese isa sinona. ⁷ Otao nana, ning Yesura emo dubu eno dubo iwaing yaora buro yero nosa, arare na dubora mono pumao nina eno dubo nana eo noi yawa yawa etoka oko yero nona.

Soumani Onesimona ge.

⁸ Buro yasese sao mitiya, awiya na Kristora be puro sana tauyaise sero teng eo yero satena. ⁹ Arata saineba. Ning dubora mono pupunosa, arare na dubora mono eno teba yawa yawa nasani ge monone

sane. Na emo zai Paulo na erawa. Be yeme ewiya na Kristo Yesu eno bunao gare mitena amimene ning eno yawa yawa nasani sinena era. ¹⁰ Mani nana eno sinena. Na bunao gare mitasani nagibo me nung eno gipewang na ago yero noiya awiya na maung nuna ine yewang ara. Na Onesimo eno sinena. ¹¹ Nung gitau soumani nina yero nasani buro mitauna auna agewa gege nasani nauna. Arata yeme awiya nung buro nanao soga yao teng yero niya ara. ¹² Arare na nung iyengtena nina-una butuniya. Yo diyang nana nung ara. ¹³ Na Bowi Iwaing eno nasani bunao gare mitena nung ning sorepunasani buro nana yaise sorari kotupunena. ¹⁴ Arata ning oko nigao aune nung sorari oko kotupunena. Mono pumaora buro na eno yasese sinena awiya ato saora okowata, aratamao nina-una yasese sinena. ¹⁵ Nung niye be maingkoka yangdunu niye nata nowa, awiya susuwa eeno ta nowa. Tuwa Bayau mene nung nina-una kapetegairo ning aune dema nao gege naise nigina. ¹⁶ Gitau nung soumani gege ayero sinauwasa, arata yeme zo nung soumani nupema ge nigao otao naname ayero sarinesa. Na nung eno dubora mono pupunona, arata nine mene zo nung taungna soumani nina nupema ge nigao otao nina yero nariniya awiya giro nung eno dubora mono baina pumarinesa. ¹⁷ Ning na gasa otao nina yarinena, awiya nung giro aune "Soumani okowata, Paulo era," ayero se. ¹⁸ Onesimo mene nona nina zo gera yenuta, o zo teba punuta, awiya yazo nuna awiya disero abena igira atu yazo nana gae. ¹⁹ Na Paulo ara. Nane wawong nana mene ge ewiya gainena. Abena nuna awiya nane ning eno pugarinena. Arata abena nine na eno pugasese sao awiya zo bainakama mitiya. Nao seka nina awiya dema abena nana niya. Arata abena na eno pugasese sao aeno oko sarinena. ²⁰ Otao nana, ning Tuwa kotupu nasani mani iyengtena butuniya awiya kora ye. Ning Kristo kotupu nasani ayero yasa dubo nana iwaing yaise ara tapunena. ²¹ Ning ge dimao nina mitiya, awiya teng gosinasani ge ewiya ning eno gainena. Ayero gosinasani nona yasese sesena awiya gege okowata, buro ena iwaing awiya dema susuuno yarinesa, awiya gosinena. ²² Ora ge zo sana nigi. Awao masi zo na eno kora ye. Ayero sinena, noeno okowata, niye na eno isa sinaya Tuwa Bayau mene nigai na ninnae-una kapetegairo barinena, awiya tumo didinona.

Besugaora ge.

* **1:14:** Mono pumao buro. Mono pumao buro awiya eyao era: Filimon mene soumani nuna Onesimo iyengtai nupema tera kapetegairo baungno Paulo soremaise sena.

²³ Epafara nung Kristo Yesu eno na aune dema bunao gare mitiya amimene ning arugatiniya. ²⁴ Soremao dubu nana Mak, Aristako, Dimas, aune Luka, awong deka ayero ning arugatineya.

²⁵ Tuwa Yesu Kristora soremao mene ninae-una atu mitaise.

IGI HIBRU EMO ENO GAEWA

Igi ewiya Yuda emo ge nigao aeno gaewa ara. Arata emo awe mene gaeni, awiya name oko gosinenane. Eeno gaewa ara: Tairo nao seka Yesu mene puro buna amimene tairo nao matu Mose mene tauna awiya daigatiniya. Yesu mene sao tauyao ge Mose mene gaena awiya diungno besugainu aung yena. Noeno okowata, Yesu nung Tuwa Bayaura Mani me. Nung porofete aune angelo aune Mose aune dema daigatinasani Tuwa baina yero noiya. Nupema nung aung yao ine teng oko. Yuda emora pirisa dubu awiya nema mamagayero nowa. Arata Yesu mene zo nao gege noiya. Nung pirisa baina naname mene pasena naname disero baingtinu aungkamore yena ara. Gabu 11 mene tumo diyaora susuwa keregatiniya.

Yesu mene Tuwa Bayaura ge name eno keregairo tugata yena.

¹ Tuwa Bayau mene gitau porofete eno ge benaung gitita nagibo susuwa giti awiya tugata naunu awong ewowo naname eno tugata nasani nauwa. ² Ora aung yaora be yeme eune zo nung Mani nuna senu name eno ge tugata yena. Mani nung nona apakana auna maung yero naise sena. Gitau Maung mene senu Mani amimene nona apakana yero aung yena. ³ Mani mene asisi ine yero Tuwa Bayaura simao waegaore awiya naname-una pugatinoyi. Nung buro apakana Maung mene noiya deka ayero noiya, arare ge putoungne nuna mene nona apakana soganoi mitowa. Nune pasena disao buro yero besugairo aune witi uritira yero Tuwa Bayau putoungne auna wawong mera atu adungno mitoiya ara.

Angelo awong wosao, arata Tuwa Bayaura Mani nung witao.

⁴ Yazo bowire nuna mene angelora yazo bowire daigatinoyi, deka ayero nune angelo apakana daigatinoyi. ⁵ Tuwa Bayau mene angelo zo eno eyero oko sena,

Ning awiya Mani nana. Na yeme Maung nina nena.

Nupema angelo zo eno eyero oko sena,
Na Maung nuna yero narinena.
Nung Mani nana yero naise.

Tuwa Bayau mene ge awiya angelo zo eno oko sena. Nung Mani nuna eno sena. ⁶ Nupema nung muwo Mani nuna tawingna iyengtari sero ge eyero senu gaewa,

Tuwa Bayaura angelo dubu awong yazo nuna de ika naese.

⁷ Angelo awong eno eyero sao ara,
Nung angelo dubu nuna eno sinoi benaung nunae kapetegairo bisi ine yero

nowa. Nung soumani dubu nuna eno sinoi benaung kapetegairo iyao ine yero nowa.

⁸ Ora Mani nuna eno eyero sero gaewa,

O Tuwa Bayau, Tuwa yero nao nina awiya tau-tataware yero mitao gege mitariniya. Ning dubu nina iwaing-kawaing diya nosa. ⁹ Ning tani iwawaing yari ara tapunosa. A nasani tani meko yao awang yero nosa. Arare Tuwa, awiya Tuwa nina, nune ning gao nasani yawa yawa bainakama nina-una atu kasa yaise ning kara puro uweri ning eno suwena. Awiya otao mani nina yazore aeno suwaese sao awiya daigati nasani bainane ning eno suwena.

¹⁰ Ge zo nung eno eyero sero gaewa,

O Tuwa, ning tawing yasa. Nupema uriti awiya wawong nina mene yasa.

¹¹ Arare uritire tawingne sisigarineyato, arata nine mene zo nao gege narinesa. Taung wori aso yero nowa deka ayero uritire tawingne aso yarineyato.

¹² Taung wori aso ine yayato nine wiving yarinesa. Uritire tawingne ewe yarineyato, arata nine mene zo ewe oko yarinesa. Nosa deka ayero narinesa. Nao nina oko aung yariniya.

¹³ Tuwa Bayau mene angelo zo eno eyero oko sena,

Ning buro wawong me nana-una atu adungno mitasa na iwo dubu nina awiya benaung nina-una pugana te paka yero isi yase.

Ge awiya angelo zo eno oko sena. Nung Mani nuna eno sena. ¹⁴ Angelo awong nona noiye? Awong Tuwa Bayaura soumani dubu gege. Emo bauno Tuwa Bayau mene sorero pumari sena awiya soremaese iyengtiniya ara.

2

Tuwa Bayau mene name kora noiya, awiya nona bainakama ara.

¹ Arare ge nigiwangne awiya yangdoro wang ine yero darasero babonine sero, name ge awiya iniro tau-tataware yanene.

² Gitau angelo mene Tuwa Bayaura be yero sao tauyao ge puro bumuwa, arare emo bauno ge awiya yausepunauwita dedunauwa awiya abena nuna tapunasani nauwa ara. ³ Arare name yeme korayao bainakama auna ge awang sanane Tuwa Bayau mene abena pugai name nono yero daigarinenine? Name daigao ine teng oko ara. Noeno oko, ge awiya angelo wosao mene oko, Tuwa Yesu mene nung nuka nutope gitau keregaina. Keregainu dawong me nunae mene nigwa amimene name eno sero butunawe duwa gigiwangne me yena.

⁴ Tuwa Bayau nung nuka nutope ge awiya ganane me yaise sero tani putoungne be-naung giti nasani Owenona buro benaung giti awiya aratamao nuna-una zuma aung bono yenu pumuwangne.

Yesu nung angelo dubura wese ine yero nasani nauna.

⁵ Tawing zo ago kasa yariniya auna ge sanene. Tuwa Bayau mene tawing awiya angelo mene diya yaese oko sena. ⁶ Auna ge emo zo mene keregaina awiya eyero gaewa mitiya era,

Nae emo ewiya nono yao ing ayero sero kotupunosi? Nae emo wosao ewiya nono yao ing ayero sero diya nosi?

⁷ Nae angelo dubura wese yero nane-nese sasa. Ning nae

emo tuwa ine waegaore yazo bowire mene simasa emo tuwa ine yewangne.

⁸ Ayero nasani nona apakana auna maung yanenese te nanae-una wese atu pugasa ara.

Ge gayao zo ayero mitiya. Tuwa Bayau nung nona apakana emora wese pugari sena, amaze gagausi nasani okowata, zere tutupore ayero diriyegari sena. Ora be yeme ewiya nona apakana emora wese atu dubure gurutu yao awiya oko gosinonane.

⁹ Arata name Yesu nung emo yazore simao waegaore puro noiya awiya gosinonane. Tuwa Bayaura mono iwaing mitiya, arare Yesu mene emo bauno apakana aeno magayaise sero Tuwa Bayau mene nung name ine yero angelo dubura wese ine yero naise sena. Aeno ayero nasani magayaora atu yaya tauna.

Yesu nung name metamani nuna ayero sari sero nete meng oko gaina.

¹⁰ Tuwa Bayau mene yazo bowire nuna eno nona apakana yena. Nung amimene Yesu mene mani awiso daigairo yumai simao waegaore nuna-una atu kasa yanenese sero korayao emo naname amimene yaya taungno aune gitau yao yaise senu teng yena. ¹¹ Yesu mene name saenu Tuwa Bayaura dubu yewangne, arare name Yesu aune Maung naname dekaongka gege ara. Aeno Yesu mene name eno "metamani nana" ayero sari sero nete meng oko gaina.

¹² Ge nuna eyero gaewa mitoiya,

O Tuwa Bayau, na yazo bowire nina metamani nana eno keregairo tugata-magata yarinena. Na dubura towang atu

yere gapunasani ning bowi yarinena.

¹³ Nupema zo eyero sena,

Na dema Tuwa Bayau tumo didinasani narinena.

Deka aine zo era,

Ewiya gipu! Na mani awiso Tuwa Bayau mene

na eno pugaina aune dema nenane ara.

Yesu nung name ine yena, aeno nung name sorepunoiya.

¹⁴ Name mani awiso nuna mene tawing taung puro nonane, aeno nung tawing taung puro wosiro buro kasa yero name ine yena. Ayero magayao nuna mene magayaora maung Sanda auna putoung dai aung yaise nung tawing taung puro kasa yena. ¹⁵ Emo bauno magayao awang nasani nauwa awong amaze magayaora awang yao mene bununu be giti mitauwa, awong awiya besari sero ayero yena. ¹⁶ Nung angelo soremari sero awong ine oko yena. Nung tawing emo yero Abrahamna saisibuna name sorepunoiya ara. ¹⁷ Arare nung metamani nuna ine yaise sao ara. Nagibo zo oko mitauna. Aeno Yesu nung pirisa baina iwaing, aodiyaore, ge dimaore, yero nasani Tuwa Bayaura ditira atu zawing pugao buro yero nasani emo bauno meko naname disari sero ayero yena noiya. ¹⁸ Etegao nuna-una kasa nauwa nung nuka nutope yaya tapunasani nauna, aeno nung name etegaora atu sorero pumaora putoung mitoiya auna teng name sorepunoiya ara.

3

Yesu nung Mosera witao.

¹ Ge nigao otao mani nana, niye dema uritira gerao, arare name kotumao puro pu Yesura-una gairo ge nuna sanene. Nung amimene ge iniro taka-takamo sero nonane auna aposolo buro aune pirisa bainana buro dema noiya. ² Mose mene Tuwa Bayaura gare atu nasani ge teng dipunasani nauna. ³ Garo yao emora yazo bowire mene garora yazo bowire daigatinoiya, deka ayero Yesura yazo bowire mene Mosera yazo bowire daigatinoiya. ⁴ Garo apakana awiya maungne. Nupema Tuwa Bayau nung nona apakana auna maung. ⁵ Mose nung Tuwa Bayaura gare atu nasani ge dimao emo yero nauna. Ayero nasani ge ago kasa yari nauna, ge awiya ganane me yaise sero gitau otu sinasani soumani ine yero nasani nauna. ⁶ Arata Kristo mene zo nung soumani oko, nung Maungna Mani me yero nasani Tuwa Bayaura garo diya nasani noiya. Garo nuna awiya name ara. Awiya susuwa aung okowa. Nona name eno pugari senu tauyena awiya kasa yaise sero iniro taka-takamo sero nasani tau yero narinene, awiya garo nuna o dubu nuna yarinene.

Isreli emo Tuwa Bayau yangdoro dero detero nauwa ayero oko yanene.

⁷⁻⁸ Arare Oweno mene ge eyero sena awiya niganene:

Gitau Tuwa Bayau mene eu yanawira atu Isreli emo gaero gari sero ge senu awong ge dewa. Arare Tuwa Bayau mene yeme ge niye eno sariniya, awiya deka ayero oko yepu. ⁹ Aya-ewowo ninae awong eu yanawira atu na gero gari nauwa na awong eno tani iwaing nawe duwang dawang 40 aung yena. ¹⁰ Awong na gaero gari yewa gigiwang meko yenu tini kapenu girowong eno eyero sewang, "Awong dubo nunae be giti sisigati nasani yero nowa ara. Awong nagibo nana zo za oko giro baingtiwa." ¹¹ Na aeno tini kapenu sao tauyao ge nana eyero sewang, "Awong oregao nana-una zo za oko towarineya." Ayero sewang ara.

¹² Otao mani nana, ninae-una zo nung Tuwara ge awang sinasani tumo diyao aung kotumao meko puro Tuwa Bayau putoungne awiya yangduwowi sero, diya wina-ye nasani neupu. ¹³ Ayero niye wari be giti awiro gorata ogora be mitao gege mitariniya teng sogawina-ye yepu. Mekora etegao mene ninae-una atu emo zo ato sai nung Tuwa yangdoro bauta potoiye sero.

Isreli emora susuwa giro awang yanene.

¹⁴ Name Kristora ge awiya zayero gitau nung tumo diwangne, tumo diyao awiya iniro baingtiti nasani puro nete magayarinene, awiya name Kristo aune dema nona ipu ewa-gaewa yao pumarinenane. ¹⁵ Ge gayao susuwara atu gigenane awiya nupema ganene,

Tuwa Bayau mene yeme ge niye eno sariniya, awiya ena mene nigiro dero detero nauwa aine oko yepu.

¹⁶ Awong nami mene ge nuna nigiro dewi? Awiya zo ewe mene okowata. Mose mene gitau yenu Izip tawingna atu bumuwa, emo bauno dubu apakana amimene ayero yewa ara. ¹⁷ Arata awong namaze Tuwa Bayau mene giginu meko nanu dawang 40 aung yeni? Awiya pasena nasani eu yanawira atu mamagayewa awong aeno ayero yena. ¹⁸ Ayero sao tauyao ge eyao sena awiya emo dubu na eno seni?

Awong oregao masi nana-una zo za oko towarineya.

Awong ge nuna dedunasani nauwa aeno sena ara. ¹⁹ Arare eyero gosinonane ara: Awong nung tumo oko diyao yewa, aeno awong oregao masi nana-una towaine yao teng oko yewa.

4

Oregao masi nuna-una towanenese sao ara.

¹ Aya-ewowo mene oregao masi nuna-una oko towao yewa. Ora towanenese

sao tauyao ge kara mitiya, arare ge bowi amaze oko aung yaore ninae-una zo mene oko towao mene yaine yoiye sero, awang yanene. ² Ge bowi awiya aya-ewowo naname mene nigwiwa, deka amaze nigiwangne ara. Awong ge awiya nigiro oko tumo diyao nasani nauware, aeno nunae-una me aung yena ara. ³ Name ge nigiro tumo didinonane amimene oregao masi nuna-una toitinonane ara. Nung emo tumo diyao aung aeno eyero sena,

Na awong eno tini kapenu sao tauyao ge eyero sewang, "Awong oregao masi nana-una zo za oko towarineya." Ayero sewang ara.

Awiya oregao masi nuna emo bauno eno sosenu mitauna aeno okowata, awong ge nuna nigiro oko tumo diyao yewa aeno ayero sena. Be nung tawing yena aune nona apakana yero aung yero aune oregao nuna dema pugaina. ⁴ Arare wari be namba 7 auna ge zo eyero sena,

Tuwa Bayau nung nona apakana yero besugairo wari be namba 7 aune oregaina.

⁵ Arare ge susuwara atu gigenane awiya eyero sena,

Awong oregao masi nana-una zo za oko towarineya.

⁶ Ayero emo ena mene oregao masi nuna-una towao auna nagibo awiya mitiya, arata gitau towaora ge bowi nigwiwa amimene awang sinasani oko towao yewa giro Tuwa Bayau mene ⁷ be zo nupema pugatinasani be awiya "yeme" ayero sena ara. Ge ika atu gigenane, ge awiya ago agomo dawang daigairo aung yenu aune Dawidira bera pugainu eyero sena,

Tuwa Bayau mene yeme ge niye eno sariniya,

awiya dero detero oko neupu.

⁸ Yosua mene Isreli emo ena gitau nasani oregao masi me tawingna etu tamati siya, awiya Tuwa Bayau mene ago be zo auna ge oko satiya. ⁹ Aeno eyero ganene. Oregao masi name eno senu mitoiya. Tuwa Bayau mene be namba 7 aune oregaina, oregao deka ayero emo dubu nuna name eno sosenu mitoiya. ¹⁰ Arare Tuwa Bayau mene buro besugairo oregaina, deka aine emo zo Tuwa Bayaura oregao masira towariniya amimene buro yangdoro oregariniya.

Tuwa Bayaura ge awiya iwi ine.

¹¹ Arare naname-una zo mene emo ge daora nagibo patiwa deka auna patiro sisigoie sero, oregao masi nuna-una towari sero tau-tataware yanene. ¹² Noeno oko, Tuwa Bayaura ge awiya nao putoungne. Nung buro yao gege noiya. Di nuna awiya iwi di yore bautare auna di daigatiniya. Ge amimene iwi ine yero

baungno ititire dubore gausinoiya. Ge amimene iwi ine yero wetura susumao kapero batagatinoiya. Nupema wetu kapinoi wetura weingsa kasa daung noiya. Ayero nasani dubora kotumao aune aratamao auna susuwa keregatinoiya. ¹³ Nona yena auna zo mene Tuwa Bayaura diti mokora atu pungyao ine oko mitoiya. Diti moko nuna-una atu nona apakana awiya daung mokera wori aung mitoiya. Arare nuna-una atu ge buro yarinene ara.

Yesu nung pirisa baina naname.

¹⁴ Pirisa naname baina zo mitoiya, nung witiro uriti mokora toiro mitoiya, nung Yesu Tuwa Bayaura Mani ara. Nung pirisa naname yero mitoiya, arare tumo diyao naname be mene keregatinonane, awiya iniro taka-takamo sanene. ¹⁵ Ayero pirisa naname baina nung name iyang yero nonane giro name giro diti ewe oko noiya. Naname-una etegao kasa yero noiya, deka aine nuna-una etegao benaung giti kasa yero nauna, arata nung etegaora atu iyang yero pasena zo za oko yena. ¹⁶ Arare yaya zo mene naname-una atu kasa yai giro Tuwa Bayau name soremari sinoiya amimene name ao-didinasani name soremase sero name nuna benaungna atu awang yao aung, dubo eo yaore kasa nasani nanene.

5

Yesu nung yaya buro nenu Tuwa Bayau mene nung pirisa baina pugaina.

¹ Tawing emo naname-una atu pirisa babuze tapunowa kasayero mitowa auna susuwa awiya eyao era. Nung emo dubu nuna eno Tuwa Bayaura benaungna atu kasa nasani zawing pugaise nupema pasena disari wora yu pugaise Tuwa Bayau mene nung pupunoiya. ² Pirisa ayao awiya nung tawing emo gege ware etegao nuna-una atu dema kasa yero nowa. Susuwa aeno nung emo Tuwara nagibo sisigairo nowa, arita emo ena gitau Tuwara nagibo yangdoro baung demese yewa awong awiya teng kora yero noiya ara. ³ Nung emo iyang yao ware aeno emo enana pasena auna gege oko, pasena nuna eno dema zawing pugaise sao ara. ⁴ Buro baina awiya emo zo mene kotumao nuna-una atu oko puro yariniya. Emo Aron nung Tuwa Bayau mene pirisa buro nung eno senu aune buro pungna, deka ayero Tuwa Bayau mene emo zo puro pirisa buro nung eno sai aune teng yariniya. ⁵ Aeno Kristo nung deka ayero nung nuka nutope taung puro wiwiti nasani pirisa baina oko yena. Awiya Tuwa Bayau mene ge ewiya nung eno sena amimene buro awiya nung eno pugaina.

Ning awiya Mani nana. Na yeme Maung nina yero nona.

⁶ Ayero ge zo eyero sena, Nine pirisa buro Melkisedek mene yena auna teng yasa.

Pirisa buro awiya ayero nasani nao gege narinesa.

⁷ Yesu nung tawingna atu nasani nauna be aune Tuwa Bayau Maung nuna mene nung magayaora atu seroro pumaine yao teng, nung aeno isa sinasani zire-buware bainakama yena. Ayero nasani Tuwa Bayaura aratamao kasa yaise aratauna. Ayenu Tuwa Bayau mene nigina ara. ⁸ Nung zo Tuwa Bayaura Mani yero naunata saineba, yaya buro nasani ge dimaora susuwa giro baingtina ara. ⁹ Nung yaya buro yenu nao nuna teng yero baingtina nung korayao mitao gege mitao auna maung yena. Anasani korayao awiya ge nuna dipunowa aeno pugatinoyia. ¹⁰ Nung amimene pirisa baina yero Melkisedek ine yero naise Tuwa Bayau mene sena ara.

Name mani wuire ine oko yero nanene.

¹¹ Arare ge nuna-una susuwa daigairo nibamu awiya mitiya, arata niye kotumao ninae awiya mani maminina ine, arare nae niye eno ge tugata yari sero nasani gosinenane mou niya ara. ¹² Niye be imoko-kaungkaung ge nigiro butunowa amimene ena gipaya teng yatiya. Arata niye gipao emo yao ine teng oko. Zo mene niye eno Tuwa Bayaura ge poza nibamu awiya nupema gipai teng yariniya ara. Niye kotumao tauyao puro nawe yangdoro nupema mani wuire ine yero neya, arare niye ma tauyao minao teng oko ara. Aming gege minao ine teng yero nowa ara. ¹³ Aming mininowa awong ayao eno mani wuire ayero sarineya. Deka ayero ena mene aming mininasani pewayaora ge ou kuru ine awiya nono nono yero nigiro baingtarinei? ¹⁴ Ma tauyao awiya babuzera gege. Deka ayero ge ou kuru ine awiya Yesura emo me auna ara.

6

Tuwa Bayau yangdoro baingtiro aune dubo darawa yao ine oko mitiya.

¹ Arare Kristora ge auna poza pugai-gwane mitoiya, ge awiya oko sero sero yanene. Name zayaora ge auna tame dopero Kristora emo me yanene. Name garo sekawa yari sero garora ziwong pugairo zokero pugairo zokero ayero nonineta? Aung ara. Deka ayero name gera poza oko sero sero yanene. Na gera poza emaze sinena: dubo darawa yero nao matu yangduwao-ta, Tuwa Bayau tumo diyao-ta, ² ge ou suwao-ta, wawong ziye pugao-ta, magayaora atu seka yero iropao-ta,

pasenana abena tamao gege tamao, auna ge nupema oko sero sero yanene. ³ Tuwa Bayau mene nigai teng yai giro Kristora emo me yanene. ⁴ Emo Tuwa Bayaura waegao mene dubo nunae waegainu dubo gatenu uritira ma miniro gigiwa, o Oweno nunae-una wosina, ⁵ nupema Tuwa Bayaura ge gigiwa iwaing yenu be iwaing bumariniya auna putoung giro yawa yawa yewa, emo ayao amimene ge yangdoro baingtarineya, ⁶ awiya awong dubo nupema darawa yao ine teng oko. Noeno oko, awong ayero nasani Tuwa Bayaura Mani kotumao nunaeuna atu nupema i pasaora dedunasani emo bauno mene nung izaese yarineya. Awong amimene dubo darawa yao ine oko mitiya. ⁷ Arare na nona zora pugairo sana gipu. Tawing zo wa ozaung-zaung didinoini bebeta noi emo mene urero morero nowa tawing amimene awong eno mare zawing puzawing gire tamariniya, awiya tawing auna atu Tuwa Bayaura gao me kasa yariniya. ⁸ Arata tawing amimene mawe angsi giginone gege gayariniya, awiya Tuwa Bayau mene waru yariniya. Ayero yai pugaya iyao mene awariniya.

Tuwara ge iniro taka-takamo sanene.

⁹ Otao mani, nae ge sinenane awiya niye gera yarineya awiya gosinasani oko, Tuwa Bayaura korayao me iwaing tamarineya, ayero gosinasani sinenane ara. ¹⁰ Tuwa Bayau nung nao iwaing gege name eno yero noiya. Arare niye nung eno emo mani nuna sorepu nasani awong eno mono pumao buro putoungne yero nowa, arare awiya nono yero nuwegariniye? Aung ara. ¹¹ Niye eyero yaese ara tapunonane. Niye apakana tumo diyao ninai me kasa yero mitao gege mitai be aung yaise sero teng deka ayero putoungne neupu. ¹² Ayero yarineya, awiya niye bereya yao aung Tuwara emo ena tumo diyaore nasani nona name eno pugari senu tauyena awiya diya yaora bereya aung nasani topetitinowa, nagibo nunae deka awiya patarineya. ¹³ Tuwa Bayau mene sao tauyao ge zo Abraham eno sari sero emo zora benaungna sai tau yaise emo zo nung ine aung giro nuna-una pugairo senu tauyena ara. ¹⁴ Ayero nasani eyero sena,

Na ning gao yana saisibuna nina wisika sarineya.

¹⁵ Ayero senu Abraham nung sao tauyao ge auna diya bereya aung nawe me puna ara. ¹⁶ Name emo mene ge naname sanane

tauyaise sero emo baunona benaungna ayero sinonane tauyero noiya. Ayero noi-yare yangduwaota puro wosao ine teng oko. ¹⁷ Arare Tuwa Bayau mene eyero kotuna, “Emo sao tauyao ge nana-una me pumaese sewang, awong eno tani yoi sinena auna ge sana awong dubo etobe yowi sero, na sao tauyao ge nana sogana nasani na naka natope ge memoko sana tau yariniya.” Tuwa Bayau mene ayero kotungno yena ara. ¹⁸ Tuwa Bayau nung ge oko iwinoiya amimene ge tauyao etobe awiya naname-una atu pugairo sena. Arare name meko yangdoro awong yero baungno nuna-una degene uno nonane amimene ge etobe awiya nigiro tau yero nona name eno pugari senu tauyena auna ge awiya iniro taka-takamo sanenese ayero sena ara. ¹⁹ Arare nona name eno pugari senu tauyena auna ge mene dubo naname auna angga ine yero noiya. Angga awiya tau-tataware yao. Nung gauno baingtao, batagao ine teng oko. Noeno oko, angga amimene ibu mokora atu mo gazao auna bautara atu mitoiya ara. ²⁰ Na ibu moko emaze sinena. Yesu nune gitau nasani name eno toi uritira mokora yena. Nung Melkisedek ine yero pirisa baina yero nao gege noiya ara.

7

Melkisedekra susuwa.

¹ Melkisedek nung awiya Salem napora emo tuwa, nupema nung Tuwa Bayau bainakama auna pirisa ara. Abraham mene baungno napo enana emo babuze ena dero aung-kamore yero kapetegairo butunenu nung amimene baungno nagibe atu taungno gao yena. ² Ayero yenu Abraham mene iwora nona sorero pungna awiya gagausero dubu wawong etobe gurutu yena auna dubu zo nung eno pugaina ara. Melkisedekra yazo awiya naname gere Pewa Yero Naora Maung. Ora Salem napora emo tuwa awiya naname gere Monona Maung. ³ Melkisedek nung ai maung aung, aya-ewowo aung.* Nung nao nuna zayao aung arita besugao aung, arare nung Tuwa Bayaura Mani ine yero nasani pirisa buro yao gege noiya ara.

Melkisedek nung emo ago pirisa yero nauwa auna teng okowa.

⁴ Niye gipu. Melkisedek nung emo witao, awiya gosinonane. Noeno oko, ewowo naname Abraham mene iwora nona ipu ewa-gaewa yao ena pungna

* **7:3:** Melkisedek nung ai maung aung auna susuwa eyao era: Tuwara ge gitau gaewa mitoiya auna atu ai maung nuna-una ge zo oko mitoiya. Nupema ai nung pungna auna ungwe zo aung. Nupema nung magayena auna ungwe zo aung. Arare ge Hibru emo eno gaena amimene eniya ge sero gaena: Melkisedek nung zayao aung, o aung yao aung, deka ayero Yesu mene pirisa yero nao gege nasani nauna, noiya, nariniya.

amaze kora yero dubu wawong etobe auna atu dekaongka puro nung eno pugaina, arare Melkisedek nung emo witao ayero gosinonane. ⁵ Abrahamna saisibuna auna zo Lewi amimene dubu zo tauna. Arare Lewira saisibuna mene pirisa buro nasani zawing pugao buro yaese sao, awong amimene emo bauno otao mani nunae auna-una atu monine nona minaore tapunowa, auna dubu wawong etobe auna atu dekaongka pupunaese Mosera sao tauyao ge mene ayero sao mitiya ara. Emo bauno otao mani nunae awiya awong dema Abrahamna saisibuna dubu, arata saineba pupunaese sao mitiya ara. ⁶ Ora Melkisedek mene zo Lewira-una dubura atu oko kasa yena. Arata Abraham mene dubu wawong etobe auna atu dekaongka pugainu pungna. Puro Abraham Tuwara sao tauyao ge puro nasani nauna nung awiya gao yena ara. ⁷ Name eyero gosinonane. Witao mene wosao gao yero noiya, awiya awe mene bewae yariniye? Arare eyero gosinonane ara: Melkisedek nung Abraham daigati nasani emo witao yero nasani nauna ara. ⁸ Yeme Lewira saisibuna awong pirisa buro nasani dubu wawong etobe auna atu dekaongka pupunema magayero nowa. Ora Melkisedek zo nung deka pirisa yero nasani dubu wawong etobe auna atu dekaongka pungnata nung oko magayao mitoi siya sero ge mene ayero siniya. ⁹ Na gosinena eyero niya. Lewira saisibuna mene pirisa yero nasani dubu wawong etobe auna atu dubu dekaongka pupunowa, auna ewowo Lewi nung amimene oko kasa yaore ewowo nuna Abraham auna mokora atu mitasani nona awiya Melkisedek eno pugaina ara. ¹⁰ Noeno oko, nung ewowo nuna-una mokora atu mitinu aune Melkisedekto Abraham wina-taung yewato, arare Abraham mene pugaina, awiya Lewi mene pugaina ayero niya ara.

Tuwa Bayau mene pirisa matura buro aung yaese sena.

¹¹ Zawing pugao buro awiya sao tauyao ge Tuwa Bayau mene emo bauno eno pugainu Mose mene gaena, auna sogayao nuna ara. Zawing pugao buro awiya Lewira saisibuna auna zo Aron mene za-yenu nasani nauwa yero nowa. Buro pirisa mene yero nauwa amimene emo bauno kora yero Tuwa Bayau aune dema susumati siya, awiya ago pirisa zo Aron ine okowata, Melkisedek ine oko kasa yatiya. ¹² Tuwa Bayau mene pirisa dubu matu buro yang-duwaya pirisa seka zo mene masi nunae pumaise sero sao tauyao ge matu awiya aung yai sao tauyao ge seka awiya kasa

yaese sena. ¹³ Ge amimene Tuwa naname Yesu gapuniya. Nung awiya Lewira dubu zawing pugao ibura atu buro yaese sao auna dubura atu oko kasa yena. Nung dubu zora atu kasa yena. ¹⁴ Tuwa naname Yesu nung ewowo yazo Lewi auna dubu okowa. Nung ewowo yazo Yuda auna dubura atu kasa yena, awiya gosinonane ara. Ayero ewowo Yudara dubu awong awiya zawing pugao buro yaese Mose mene zo oko sena. ¹⁵ Pirisa zo Melkisedek ine teng amimene kasa yena. Nung awiya Yesu ara. Arare name auna susuwa eyero giro baingtiti-nonane: Tuwa Bayau mene sao tauyao ge matu yangdoro sao tauyao ge seka pugainu mitoiya. ¹⁶ Arare Yesu mene Lewira saisibuna ine yero kasa yai aune sao tauyao ge mene nung pirisa yaese sao auna oko, nao nuna mitao gege mitao auna putoungna nung pirisa yero noiya. ¹⁷ Nung eno ge eyero keregairo sao,

Nine Melkisedek ine teng yasa. Arare ning
pirisa buro nasani nao gege narinesa.

Yesu nung tairo nao me auna maung.

¹⁸ Arare sao tauyao ge matu zawing pugao buro yaese sao, awiya putoung aung arita soremao aung yena, aeno Tuwa Bayau mene disenu aung yena. ¹⁹ Mosera sao tauyao ge mene emo zo oko kora yenu iwaing yena. Aeno auna abena Tuwa mene nagibo zo wosewa gatena amimene sao tauyao ge matu daigaina, arare name nagibo auna baung Tuwara-una nugu yarine-nane ara. ²⁰ Yesu mene pirisa emo yero kasa yena, awiya tebeba oko kasa yena. Tuwa Bayau mene senu tauyena auna teng kasa yena. Pirisa mamatu awong Tuwa Bayau mene oko sao tauyao aune pirisa buro nasani nauwa. ²¹ Arata Yesu mene zo Tuwa Bayau mene senu tauyena aeno pirisa buro yena noiya ara. Tuwa Bayau mene ge nung eno eyero senu gaewa,

Nine pirisa buro yero nasani nao gege narinesa.

Tuwa mene ning eno ge senu tauyena awiya oko yangduwariniya. ²² Tuwa Bayau mene senu tauyena, aeno Yesu mene tairo nao me auna maung yena ara. Tairo nao me amimene tairo nao matu awiya daigatinowa. ²³ Pirisa mamatu awong maganowa seka susumao gege susuuno butunowa, arare daigairo mene buro awiya yero butunowa. ²⁴ Arata Yesu mene zo nung nao gege noiya nariniya, aeno nung zawing pugao buro nuna susumao gege susuuno mitao gege mitariniya. ²⁵ Nung name kotungno Tuwa Bayau eno isa sinasani nao gege noiya ara. Arare name Yesu tumo didinasani

Tuwa Bayaura-una nugu kasa yero nonane, name amaze sorero puro doedoe yero aune nao mitao gege mitao awiya pugatinoyia ara.

Yesu nung pirisa baina me.

²⁶ Yesu nung dang. Meko zo nuna-una oko mitauna mitoyia. Nuna-una pasenana beingti aung. Nung pasena mani ine aung. Nung uriti daigairo ika nibamu baungno noiya ara. Arare nung ayao amimene pirisa baina naname yero noi teng yero baingtiti-noi ya ara. ²⁷ Nung pirisa babuze mamatu awong aine okowa. Awong awiya gitau pasena nunae disari sero zawing pugairo aune ago emo enana pasena disari zawing pugatinauwa. Arata nune mene zo wari be giti zawing oko pugatinoyia. Aung ara. Nung emo enana pasena disari sero taung aingso moko nuna aune be dekaongka gege zawing pugainu teng yena ara. ²⁸ Arata Mosera sao tauyao gera atu emo ena pirisa babuze yero naese sao ara. Awong emo gege, awong putoung aung. Arare Mosera sao tauyao ge kasa yero mitawe dunu Tuwa Bayau mene senu tauyero mitauna aeno Mani nuna eno buro ge sena ara. Nung amimene buro yenu nao nuna teng yero baingtina, aeno nao gege nariniya ara.

8

Yesu nung uritira ge ibu mera atu buro nuna yero noiya.

¹ Ge sinenane auna susuwa eyao era: Pirisa baina naname niya. Nung ika Tuwa Bayaura adumao masi simaore auna wawong mera atu adungno mitoyia ara. ² Nung ibu dang auna buro emo yero noiya. Ibu dang awiya etegao ibu oko, ibu me ara. Ibu awiya emo mene oko, Tuwa nung nuka nutope yena ara. ³ Pirisa babuze awong ofata pasena disaora nona amimene zawing pugaise sao ara. ⁴ Arare nung tawingna etu nati siya, awiya zawing oko pugati natiya. Noeno oko, nung Lewira dubu auna atu oko kasa yena. Sao tauyao ge mene pirisa buro yaese sinoi ya auna teng yero nowa ara. ⁵ Awong ibu me uritira mitiya auna etotoma ibu gege auna sou buro nowa. Ayero sinena, noeno oko, Mose nung Tuwara seli ibu yari sero yenu Tuwa mene eyero tugata yena, “Sinai diri atu nona apakana auna ititi gipewang gigasa auna teng ye.” ⁶ Yesu mene pirisa buro pungna. Buro nuna amimene buro matu awiya daigaina. Noeno oko, nung mono puro tairo naora nao seka auna maung yero noiya. Aeno tairo naora nao seka amimene tairo naora nao matu awiya daigatiniya. Noeno oko, tairo naora nao seka auna nona me pugari sena amimene tairo naora nao matura nona me awiya daigatiniya.

Tairo naora nao seka mene tairo naora nao matu awiya daigatiniya.

⁷ Gitau tairo nao mitauna amimene teng yati siya, awiya ago zo kasa yaise auna ge Tuwa Bayau mene oko sati ya. ⁸ Tuwa

Bayau nune emo awong giginu teng oko yao yenu giro eyero senu gaewa ara,

Tuwa mene eyero siniya, “Nete be zore na Isreli dubu aune Yuda dubu awong aune dema tairo naora nao seka zo tamarinena. ⁹ Gitau na aya-ewowo nunae Izip tawingna atu yumari sero wawong nunae ininitasani awong eno tairo nao zo tamuwang ara. Orata tairo naora nao seka tamarinena, awiya ayao ine oko tamarinena. Noeno oko, awong tairo naora nao matu auna mokora atu tauyero oko nauwa, aeno nane awong bauta potewang ara.

¹⁰ Arata be zo kasa yai aune na Isreli dubu awong aune dema tairo naora nao seka tamarinena, awiya eyao era:

Na sao tauyao ge nana sana awong me puro pu dube gairo kotung-kotung yero nasani narineya. Ayero yaya na ge nana dubo nunae-una atu gaewang ayero yariniya. Na Tuwa nunae yero narinena, aune awong dubu nana yero narineya.

¹¹ Awong otao mani nunaeta dubu nunae eno eyero sinasani ge oko tugata yarineya, ‘Ning Tuwara susuwa nigi.’ Ayero oko sarineya, noeno oko, awong witaota wosao mene apakana susuwa nana nigiro aung yarineya ara.

¹² Na awong ao-didinasani pasena nunae yangduwarinena, arita meko nunae nupema oko kotumarinena. Aungkamore ara.” Tuwa mene ayero siniya ara.

¹³ Ge gayao auna atu Tuwa nung tairo naora nao sekawa auna ge sinasani tairo nao gitau mitauna “awiya matu” ayero sena ara. Arare nona matu meko yao amimene aung yari sero nasani niya.

9

Gitau zawing pugatinasani nauwa awiya wora yu gege.

¹ Tairo nao matura atu Tuwara yere isare sao auna wini ge mitauna, nupema seli ibu dema mitauna ara. ² Selu ibu awiya eyero yewa ara: Moko zo towao bera auna yazo nuna masi dang mitauna. Masi auna atu nona eyero mitauna: damana zo aune ame igiyao Tuwara benaungna atu pugati nauwa awiya tewo zora tame atu mitauna. ³ Ora mo towao be gazao namba tu auna bautara moko zo auna yazo nuna masi dang nibamu pewayao mitauna ara. ⁴ Masi auna

nona etobe eyao mitauwato ara: aita bongsa sereyaore kouyaora masi gol mene yao, aune Tuwa Bayau aune dema tairo naora maguro gol mene dowao awiya mitauwato ara. Maguro mokora atu nona eyero pugaiwa mitauwa ara: Au zo gol mene yao auna mokora atu nona minao yazo nuna mana amimene mitauna, aune Aronna tung gitau osisi gaena, aune tape etobe tairo naora sao tauyao ge tame atu gayao. Nona amimene maguro mokora atu mitauwa ara. ⁵ Auna tame awiya Tuwara waegao me auna kerebim etobe auna ititi kewao mitauwato. Wati nunato etobe mene maguro abana worero dopero mitauwato ara. Magurora tame awiya pasena disaora masi ayero sinauwa. Orata auna ge awiya na yeme apakana sero besugao ine teng oko.

⁶ Nona ayero pugaiwa awiya mitaunu pirisa ena mene ibu moko towao bera mitauna auna atu be giti witiro wosiro nasani buro nunae yero nauwa ara. ⁷ Ora ibu moko namba tu auna atu pirisa baina nung nata toitinasani nauna. Nupema, nung dawang zora mokora atu wari be dekaongka gege toiro nasani nauna. Nung yu aung tebeba oko toitinauna. Wo yu puro toiro pasena nuna aune pasena emo bauno diti aung mene yaine nauwa dema kotungno wo yu mene zawing pugatinauna ara. ⁸ Nona auna susuwa Oweno mene name eno eyero gipinoiya: Ibu matu kaatu mitai, name daigairo uritira masi dang nibamu auna kasa yao ine teng oko. Deka ayero tairo nao matu auna tani yaneneso sao awiya mitai, name Tuwa Bayaura benaungna kasa yao ine teng oko. ⁹ Tani masi towao bera atu yero nauwa amimene emo Mosera sao tauyao ge ago nasani gitau nasani nauwa awong eno eyero gipinasani nauna ara: Emo bauno mene Tuwa Bayaura benaungna atu tebeba kasa yao ine teng oko. Seli ibura atu emo mene ofa aune pasena disaora nona awiya Tuwa Bayau eno pugatinasani nauwa. Orata buro amimene pasenana mou yao puro nasani nauwa awiya korayao ine teng oko. ¹⁰ Noeno oko, buro awiya taungna wini ge gege — nona minao, ou minao, taung sayao — auna ge gege ara. Buro awiya mitai dipunaya ago me zo mene kasa yero musugai aung yaise sao mitauna ara.

Kristo nung yu nuna mene zawing pugao buro me yena.

¹¹ Kristo nune nona iwawaing ipu ewa-gaewa yao kasa yero mitowa auna pirisa baina yero kasa yena ara. Ayero nasani masi dang namba wan, wawong mene yao oko, tawingna nona zo oko, tawingna seli ibu daigatiniya, awiya daigairo masi dang

nibamu namba tu auna toina. ¹² Ayero nung memeta bulimakao mani auna yu mene oko, yu nuka nuna mene masi dang nibamu auna atu be dekaongka toiro name zuma gaero korayao mitao gege mitao awiya name eno tauna. ¹³ Tairo nao matura ge dipunasani eyero nasani nauwa ara: Emo ena mene sao tauyao ge dero dubo beingtire yaya giro pirisa mene wo memeta bulimakao dire auna yu puro bulimakao ai zo igiyaya awero aung yai aune awetu nuna puro emo sao tauyao ge dero dubo beingtire yeteya auna tame sesariniya ara. Ayero yaya eme auna taung awiya Tuwa Bayaura benaungna atu pewa yariniya. Tairo nao matura ge dipunasani ayero nasani nauwa. ¹⁴ Orata buro Kristora yu mene yero noiya amimene buro matu awiya daigairo baina yero noiya. Kristo nung Oweno nao gege noiya amimene sore-unu taungne moko nuna aune beingti aung zawing iwaing Tuwa Bayau eno pugaina. Arare yao naname piti gege dubo naname-una atu beburo mitoi moyao puro nonane, awiya Kristora yu mene teng sayai pe-wayero Tuwa Bayau putoungne awiya sou yarinene ara.

Kristora yu mene tairo naora nao sekawa awiya ininu tauyena.

¹⁵ Aeno Kristo nung mono puro buro tairo naora nao sekawa auna maung yena ara. Pasena tairo naora nao matura atu nasani tamuwa awiya aung yaise magayena, arare gerao dubu nuna awong nao me iwaingna wazawa pumaese sao, auna teng pumaese sero Kristo nung mono pumao emo yena ara. ¹⁶ Emo magayaora wazawa pumao auna tani awiya name tawingna emo mene eyero yero nonane: Emo zo mene magayao be nuna nugu noi giro “mani na-ami mene wazawa nana pumarinei?” ayero kotungno giro yazo nunae igi zora gainoi ge awiya tau yero noiya ara. Arare nung magayai aune mani nuna mene maungna wazawa pumari yero giro gitau awong maung magayao auna ge awiya keregaya gaya aune maungna wazawa pumarineya. ¹⁷ Wazawara maung mene oko magayao seka mitai aune wazawa nuna-una ge sena auna me oko kasa yariniya. Ago nung magayai giro aune ge auna me awiya kasa yariniya ara. ¹⁸ Susuwa ayero mitiwa, arare tairo naora nao sekawa gege oko, tairo naora nao matu awiya dema yu mene ininu tau yena. ¹⁹ Mose nung sao tauyao ge susuwa giti nung eno tugata yao auna teng emo bauno tugata yero besugairo aune bulimakao maine wo memena yu aune puro ore dema dawero lamana taung tumiza yuyao puro i sopo zora ewero yura dusero ibegainu sao tauyaora gera buku aune emo

baunone dema suwewa ara. ²⁰ Ayero nasani eyero tugata yena, “Tuwa Bayau mene tairo naora ge niye eno sesiya auna yu era. Yu amimene ge awiya ini tauniya ara.” ²¹ Ayero sero zawing pugaora seli ibu aune zawing pugao buro yaora nona owi awiya apakana wo yu mene suwero aung yena. ²² Sao tauyao ge mitauna auna teng nona apakana yu mene etotoma saitinauwa pewa yero nasani nauna. Nupema yu aung awiya pasena disao ine oko mitiya.

Kristo nung pasena naname disari sero nao nuna be dekaongka zawing ine yero pugainu teng yena.

²³ Nona me uritira atu mitoiya awiya tawingna nona seli ibura atu mitauwa amimene etotoma niya, arare tawingna nona awiya wora yu mene sayai pewa yaise sao mitauna, arata uritira nona me awiya wora yu mene sayao ine teng oko. Zawing bainakama zo wora yu awiya daigatiniya amimene gege sayai teng yariniya. ²⁴ Noeno oko, Kristo nung ibu dang emo mene yao auna oko toina. Ibu emo mene yao awiya ibu me auna etotoma gege ara. Nung uriti mokora toina. Toiro atu Tuwa Bayaura benaungna atu name eno mitoiya. ²⁵ Yudara pirisa baina mene dawang giti masi dang nibamu auna toitinasani nauna ara. Ayero nasani yu nuna oko, wora yu puro ibu mokora toitinasani nauna. ²⁶ Arata Kristo mene zo nung nuka nutope zawing ine yari sero mena ozaung oko toina. Nung ayero yati siya, awiya tawing kasa yena auna atu etoka oko magayero butunatiya. Nung ayero oko yao. Nao mamatu auna be besugatinenu aune abena naname maganasani pasena musugari sero kasa daung gainu aung yena. ²⁷ Emo bauno name awiya be dekaongka gege magayanenese sao ara. Magayero aune Tuwa Bayaura benaungna atu ge buro yanenese sao. ²⁸ Arare Kristo nung deka ayero, emo daigairo auna pasena auna abena dipunasani be dekaongka magayena amimene nupema pasenana buro yaise oko, nung kotung-kotung nasani nowa awong awiya pumari sero nupema kasa daung yariniya ara.

10

Sao tauyao ge ago nasani zawing pugao buro nauwa amimene pasena disaine yao teng oko.

¹ Sao tauyao ge awiya nona me kasa yaise sao auna etotoma gege ara. Arare zawing pugao emo awong sao tauyao ge dipunasani dawang giti zawing pugairota pugairo nasani nauwa, arata emo Tuwa Bayau tairo nari sinauwa amimene dubo pewayaoere oko nasani nauwa. ² Zawing

pugao amimene emo kora yati siya, awiya zawing pugao buro awiya yangduwaya aung yatiya. Nupema, Tuwa Bayau aune dema tairo nari sinauwa awong amimene dubo pewayaoere nateya, awiya pasena nunae eno kotung-kotung nupema oko yateya. ³ Zawing pugao buro awiya dawang giti kasa naunu pasena nunae eno kotupunasani nauwa. ⁴ Noeno oko, wo memene bulimakaora yu aune mene pasena disaine yao teng oko. ⁵ Aeno Kristo mene wosi tawingna yero Tuwa Bayau eno ge eyero sena,

Zawing pugao buro benaung giti amaze oko aratapunosa.

Taung aingso awiya pumanese sero sosero kora yasa.

⁶ Wo zere tutupore igiyaota pasenana zawing pugao

awiya gosinosa iwaing oko yero noiya.

⁷ Ayero ge bukura atu ge nana gayao mitiya

auna teng kasa yaise eyero sewang,

“O Tuwa Bayau, na be nina dimari sero kasa yero mitena.”

⁸ Ika atu ge eyero senu mitiya, “Zawing pugao buro benaung giti-ta wo zere tutupore igiyao-ta pasena disaora zawang auna oko aratapunosa, arita awiya gosinosa iwaing oko yero noiya.” Nona awiya sao tauyao ge auna teng pugatinasani nauwa, arata saineba, ayero sena. ⁹ Ayero sero aune ge eyero susuuno sena, “Ge nina dimari sero kasa yero mitena.” Arare zawing pugaora tani matu musugairo zawing pugainu masi auna dopena ara. ¹⁰ Yesu Kristo mene Tuwa Bayaura bera ge nung eno sao awiya diungno baingtiti nasani be dekaongka gege taung aingso nuna zawing ine yero pugainu aung yena. Auna name dubo pewayero Tuwa Bayau aune tairo nonane arauwa.

Yesu nung name eno zawing me pugaina.

¹¹ Yudara pirisa apakana awong wari be giti dopero buro nunae yero nasani zawing deka amaze igiyao gege igitinasani nauwa ara. Orata zawing amimene pasena zo disao ine teng oko. ¹² Ora Kristo mene zo pasena naname eno zawing be dekaongka pugainu aung yenu witiro baungno Tuwa Bayaura wawong mera atu aduna ara. ¹³ Atu adungno mitasani Tuwa Bayau mene iwo dubu nuna benaung nuna-una atu pugai izari sero diya mitoiya. ¹⁴ Name dubo pewayero Tuwa Bayau aune tairo nanenese sero nung name eno zawing be dekaongka gege pugatinasani name kora yenu buro besugaina ara. ¹⁵ Arare Oweno gege mene auna ge name eno keregatinoiya ara. Gitau ge eyero senu gaewa,

¹⁶ Tuwa mene eyero siniya, “Be zo kasa yai aune na tairo nao zo awong eno tamarinena. Tairo nao auna susuwa eyao era: Na sao tauyao ge nana sana awong me puro pu dube gairo kotung-kotung nasani narineya. Ayero yaya na ge nana dubo nunae-una atu gaewang ayero yariniya.”

¹⁷ Ayero sero aune ge susuuno eyero sena, Na pasena nunae aune meko nunae awiya nupema oko kotumarinena.

¹⁸ Arare nung pasena aune meko aune awiya disero aung yai aune pasena eno zawing pugao buro deka dema ayero aung yariniya arauwa.

Nagibo Yesu mene tauna auna atu patiro Tuwa Bayau aune tairo nanene.

¹⁹ Otao mani, Yesu nung yu nuna mene nagibo baungno Maungna una yao gatena, arare name dubo eo yaore Tuwa Bayaura benaungna atu kasa yanenese sao mitiya.

²⁰ Nagibo awiya sekawa naore Yesu nung nuka nutope name eno tauna. Nung tawing taung puro magayenu mo kerenu nagibo sekawa awiya kasa yena. ²¹ Pirisa naname baina Yesu nung Tuwa Bayaura ibu auna maung yero noiya. ²² Yesu nung yu nuna awiya dubo naname-una ibegainu yu suwero pewa yewangne ayero niya. Ayero yenu name pasena naname-una abena awiya oko kotung-katung yao yangduwangne ara. Nung ayero yero taung naname awiya ou iwaing tangsao mene saena. Arare name ge iwao aung pirisa naname baina awiya tumo diro baingtiti nasani Tuwa Bayau aune tairo nanene.

²³ Nona name eno pugari senu tauyena auna ge keregatinonane ge awiya iniro baingtiti nasani bereya aung tau yanene. Noeno oko, emo name eno ge senu tauyena awiya oko duwariniya, aeno. ²⁴ Name naka nametope diya wina-ye nasani dubora mono aune korayao buro aune awiya bainakama yaise dubo wina-uwe yaora nagibo tamanene. ²⁵ Ayero nasani Tuwara gera augao awiya ena mene yangdotinowa, ayero oko yanene. Be baina nugu niya, ayero gosinasani putoungne wina-sorema yanene.

Name Tuwa Bayaura Mani awiya oko bauta potanene.

²⁶ Ayero sinena, noeno oko, name ge me susuware mene dubo naname gayai waegatinai gosinasani aune saineba sero pasena yaora eo yero pasena yero aune zawing Yesu mene pugaina awiya awang sarinenane, awiya pasena auna zawing pugao nai zo oko mitariniya. ²⁷ Ayero nanane abena mou-mesa yao arita iyao dangdang yao bainakama amimene gege name diya mitai awang yarinenane. Iyao

dangdang yao amimene Tuwara iwo dubu awero aung yariniya ara. ²⁸ Emo zo mene Mosera sao tauyao ge dariniya, awiya emo etota etama mene keregaya giro awong emo awiya oko ao-diyao mena dedunowa magayero noiya. ²⁹ Arare emo zo nung Tuwa Bayaura Mani puro wowosinasani tairo naora yu suwero dubo pewa yena, awiya me aung piti gege ayero sinasani ao-diyaora maung Oweno awiya izariniya, auna abena mou-mesa yao nono yao mene nuna-una atu kasa yariniye? ³⁰ Ge eyero sena auna susuwa name gosinonane,

Pasenana abena yao awiya buro nana.

Abena pugao awiya nane yarinenane.

Ayero ge gayao zo eyero mitiya,

Tuwa nung emo mani nuna-una ge sai aung yariniya.

³¹ Tuwa Bayau putoungne auna wawing witao eno awang nibamu yanene.

Tumo diyao naname tau yaise.

³² Niye nao gitau nasani nauwa amaze kotungpu. Be auna atu Bowi Iwaing mene dubo ninae gaenu dubo zawagainu yayara tame atu buro bainakama yero nasani tau yero yewa ara. ³³ Be ena niye yaya-biyaya dubo minaoere ninae-una tame witinu emo haunona benaungna atu meko yewa ara. Nupema be ena awiya otao mani ninae eno nao ayero newa niye yaya nunae dema tamuwa. ³⁴ Niye otao mani ninae bunao gare toiwa awong eno yo auno kora yaora buro yewa, nupema iwo mene nona-owi ninae sorero pumuwa niye wau me tau yero mitao nanae mitiya ayero gosinasani dubo yawa yaware yewa ara.

³⁵ Arare putoung ninae oko besaise. Noeno oko, putoungne nete zuma bainakama pumarineya. ³⁶ Arare niye tau yero Tuwa Bayaura bera ge dipunasani nete nona name eno pugari senu tauyena auna me pungpu. ³⁷ Ge gayao zo eyero mitiya,

Auna be apungka zo mitiya awiya aung yai aune

bumaise sao amimene kasa yariniya.

Nung ake atu masi dero oko mitariniya.

³⁸ Ora dubu nana pewa yao awong awiya tumo diyao nunae mene nao topetarineya. Arata awong awang yero kapetegarineya, awiya gana iwaing oko yariniya.

³⁹ Name awiya awang yero kapetegairo gera yaora dubu okowata. Name tumo didinasani dubore ititire naname sorao auna dubu arauwa.

11

Tumo diyaora ge.

¹ Tumo diyaora susuwa eyao era. Nona zo pumari yero giro nona awiya dubo mene iniro baingtiti nasani diya naota, nona diti

moko mene oko gao dubora diti mene gosinasani “na diya mitiya” ayero sinasani nao, amimene tumo diyao me niya. ²Ge emo matu awong tumo diyao eyao aune dema nasani nauwa aeno Tuwa Bayau mene awong gosinaunu iwaing yero nauwa ara.

³Tawing awiya Tuwa Bayaura bera kasa yena, susuwa amaze tumo diyaore nasani giro baingtintonane ara. Tuwa Bayau ge senu nona apakana benaung giti diti moko mene gosinonane awiya nona oko gosinonane auna atu kasa yena ara.

Abel, Inok, aune Noa.

⁴Abel mene tumo diyaore nasani Tuwa Bayau eno zawing iwaing pugaina, awiya zawing nuna mene Kainna zawing awiya daigaina ara. Tumo diyao nuna-una Tuwa Bayau mene giginu nung emo pewayao yenu zawing nuna pupunasani susuwa nuna keregaina. Nung magayena, arata saineba tumo diyao nuna-una ungwe mene name tugata yero noiya ara.

⁵Inok nung tumo diyaore nasani nauna, arare magayao mene nung tamai magayoiye sero, Tuwa Bayau mene nung seka puro witina. Ayero yenu nung tara yenuta asero emo mene nung kau yewa ara. Auna ge gayao eyero mitiya,

Nung oko witaore Tuwa Bayau mene nao nuna giginu iwaing yena.

⁶Tumo diyao aung nanane Tuwa Bayau mene gai oko teng yariniya. Name tebeba Tuwa Bayau aune tayao ine oko mitiya. Name Tuwa Bayau aune tairo nari yero giro gitau Tuwa Bayau noiya, o Tuwa Bayau emo nung kau yero nowa aeno abena iwaing pugatinoiya, ge awiya iniro baingtiro aune nung aune tairo narinene.

⁷Noa nung tumo diyaore nasani nauna, arare Tuwa Bayau mene tani ago kasa yari nena auna bowi gitau tugata yenu giro ge dipunasani awiso nuna seka naese sero wang gauna ara. Ayero nasani emo bauno ge dao nunae-una susuwa keregaina. Tumo diyao nuna-una teng nung pewa yaora me topetina.

Abraham.

⁸Abraham nung tumo diyaore nasani nauna, arare nung tawing nuna yangdoro zo topetaise auna ge nuna-una kasa yenu diuna ara. Ge dipunasani tawing naeno seni, awiya iwawa nasani saineba baungna ara. ⁹Nung tumo diyaore nasani nauna, arare tawing nung eno sena auna baungno kasa yero esewa ine yero nasani nauna. Esewa ine yero nasani seli bogara gege atu mitao-masi yero atu nasani nauna. Isakato Yakobo awongto dema tawing awiya punaetose sao, arare deka ayero yewato ara. ¹⁰Abraham nung seli bogara gege mitasani uritira napo tau-tataware

yao Tuwa Bayau mene yenu tauyero mitoiya auna kasa yari kotupunasani nauna.

¹¹Sara nung deka ayero tumo diyaore nasani nauna. Nung zai yero mani pumaora be daigaina, arata mesa yaora putoung kasa yenu aune mesa yena. Noeno oko, nung eyero sinauna, “Tuwa mene mani panese senu tauyena, arare ge nuna me yariniya.” Ayero sena ara. ¹²Arare emo dekaongka amimene mani pumai wisika saora putoung nuna aung yena, arata saineba nuna-una atu saisibuna wisika sewa. Awong uritira arasa miteya ayao ine. Nupema wito bagora yowangsa miteya, emo mene zazagao ine teng oko, ayero teng kasa yewa ara.

¹³Abraham imono samonone amimene tumo diyaore nawe magayero aung yewa ara. Awong oko magayaore nona awong eno pugari senu mitauna auna me oko pumao ake mitinu giro dubo mene yawa yawa nasani nauwa. Ayero nasani susuwa nunae eyero gigiwa, “Nae tawingna etu paka yero esewa nenane.” ¹⁴Emo ayero sinowa auna susuwa eyero gosinonane ara: Awong tawing susuwa nunae tamari sero yero neya. ¹⁵Ayero tawing nunae yangduwa awiya oko kotumuwa. Tawing susuwa nunae matu awiya kotumatei siya, awiya yesese yari sero yesese yateya.

¹⁶Arata awong ayero oko kotumuwa. Awong kotumao nunae tawing iwaing zora pugaiwa ara. Tawing awiya uritira atu mitiya. Auna pugaiwa ara. Arare Tuwa Bayau awiya nung Tuwa Bayau nunae ayero sewa nung giginu meko oko yena. Aung ara. Nung nuka nutope napo baina zo awong eno sosena. ¹⁷⁻¹⁸Abraham nung tumo diyaore nasani nauna, arare Tuwa Bayau mene nung gaero gari yenu nung Isaka dero Tuwa Bayau eno zawing pugari sero yena. Tuwa Bayau mene nung eno eyero sena, “Isakara saisibuna nunae gege mene dubu nina yarineya ara.” Nung bowi ge awiya pungna amimene saineba mani nuna dekaongka awiya Tuwa Bayau eno pugari sero yena ara. ¹⁹Awiya eyero sinasani yena. “Tuwa Bayau nung emo magayaora atu uwaora putoung nuna mitiya.” Ayero sero mani nuna zawing pugari sero yena. Arare mani nuna magayaora atu kapetegainu pungna ayero yena ara.

Isaka aune Yakobo aune Yosefe.

²⁰Isaka nung tumo diyaore nasani nauna, arare nung Yakoboto Esau gao nasani nona iwaing ago kasa yari nena auna ge gitau tugata yena ara.

²¹Yakobo nung tumo diyaore nasani nauna, arare nung magayari sero nasani Yosefera mani emodi etobe gao yena ara.

Ayero nasani tung diro mitasani Tuwa Bayaura-una koing gaina ara.

²² Yosefe nung tumo diyaore nasani nauna, arare nung magayari sero be nuna nugu yenu Isreli emo awong nete ago Izip tawing yangdoro babarineya aeno kotungno wetu nuna natu mutarinei, awiya dema kotungno ge gitau sero tugata yena ara.

Mose.

²³ Mose kasa yenu maung aire nuna awongto tumo diyaore nasani nauwato, arare awongto mani giro aratapu nasani emo tuwara ge oko awang yao mani awiya ino etama pungywato ara.

²⁴ Mose nung tumo diyaore nasani nauna, arare nung bainu Ferora mani baunodi auna mani emodi ayero sari sewa nung awang sena. ²⁵ Nung pasenana yawa yawa yao mena sisigairo aung yero noiya awiya awang sero Tuwa Bayaura dubu aune dema yaya tamari sero arataungna. ²⁶ Nung Yuda emora Sorao Emo Kristo eno emora izao ge dipunasani nao amimene Izip tawingna atu wau moni zamena simenane puro nao awiya daigatiniya, ayero sinasani ayero yena. Noeno oko, nung nona me ago kasa yariniya awiya kotupunasani nauna ara.

²⁷ Nung tumo diyaore nasani nauna, arare emo tuwa tini kapena, arata saineba nung awang yao aung Izip tawing yangduna ara. Ayero nung Tuwa Bayau gaine yao teng oko amaze diti moko nuna mene gosinasani yaine yero bereya aung tau yero nasani nauna. ²⁸ Mose nung tumo diyaore nasani nauna, arare angelo gorobore mene Yuda emora muwo mani emodidi awiya dao yangdoro ao-diro daigaise sero senu lama dero aero yu mene garo bera dope suwewa ara.

²⁹ Isreli emo awong tumo diyaore nasani nauwa, arare awong Wito Yuyau awiya ika babaine yero bautunete buwagaiwa. Ayewa Izip emo awong deka ayero buwagari sero yewa wito mene tapu dero worena ara.

³⁰ Isreli emo awong tumo diyaore nasani nauwa, arare awong Yeriko napora goma zipunewa wari be 7 yenu bezero wosina ara. ³¹ Pasena bauno Rehap nung tumo diyaore nasani nauna, arare Yuda emo etobe awongto esewa yero iwora tawing gari baungno newato otao yena. Arare ago Isreli emo mene Tuwa Bayaura ge dao emo dedunasani nung ao-diwa oko gerayao yena.

Ge emo enana ge.

³² Ayero na nono yero sero aung yarineni? Gidion, Berak, Samson, Yefita, Dawidi, Samuel, o porofete enana ungwe nunae awiya diro aung yatena, awiya

imoko-kaungkaung yatiya. ³³ Awong tumo diyaore nasani nauwa, arare awong emo dubu bainakama puro wosiwa; buro ge iwao yao ena awiya kora yero baingtiwa; nona awong eno sao auna me pumuwa; wo layonna be gazewa; ³⁴ iyao towang dopewa iyao mene awong oko awao yena; iwora waweng wiwiti nasani magayao daigairo seka nasani nauwa; putoung aung mene tau yewa; winade-wanadera atu gorobo putoungne yewa; iwo dubu tawing enana awiya dero tunewa. ³⁵ Bauno ena mene mani nunae magayao awiya magayaora atu seka yero iropumuwa pumuwa ara. Orata emo ena awiya iwo mene awong iniro petegairo bunero aune itu mene daya magayaese sero sinema Tuwa Bayau yangduwaya aune awong ao-diyari sinauwa arata awong nao me iwaingna atu seka yero iropari kotupunasani awang sinauwa. ³⁶ Emo ena awiya iwo mene yaya mou-mesa yao pugati nasani waung mene dero kaputi nasani te-wawong nunae seni mene bunero bunao gare pugaiwa ara. ³⁷ Ena awiya daba mene dewa mamagayewa; [ena awiya gaero gari sero dero kaputewa;] ena awiya so i businowa amimene busewa mamagayewa; ena awiya iwi mene dubo kapewa mamagayewa; awong lamane memene auna aingso puro gaero wosogairo nona minao kau nasani bogamasa yero nona mou-yao auna tame atu nasani nauwa. ³⁸ Awong Tuwa Bayaura benaungna atu etutero nasani emo ena daigaiwa, arata emo ena mene awong gigiwa meko yewa awang sewa ara. Awang sewa awong dirita tawing nona aung auna atu nasani towang atu sisiuna yero nasani daba umata kote mokora mitasani atu awinasani nauwa.

³⁹ Awong apakana awiya tumo diyao nunae-una Tuwa Bayau mene giginu iwaing yena. Arata saineba, nona awong eno pugari senu mitauna auna me oko tamao yewa. ⁴⁰ Noeno oko, Tuwa Bayau nung naname-una atu nona bainakama pugari senu tauyero mitauna. Arare emo gitau nung tumo diro nasani nauwa amimene name gitau yero nao iwaing awiya tamaese oko sena. Aung ara. Awong aune name aune dema tairo apakana nao iwaing dema tamanenese sena.

12

Yesu mene name gitau yena, arare nung ago nasani tau yanene.

¹ Ge emo bauno gitaura dubu bainakama amimene name ziuno ditiye naname-una gatinasani tumo diyaora susuwa awiya name eno gipineya ara. Arare name nona mou yao apakana puro pu demese gairo

pasenana angsi mene name buninoiya, awiya kapero aune wina-zakita yaora nag-ibo name eno gipao auna bereya aung sumao gege suno babanene. ² Ayero nasani Yesu tumo diyaora gitau yao emo arita tumo diyaora me tamao emo, awiya diti moko pu nuna-una gairo supunasani nanene. Nuna-una atu yawa yaware dubo iwaingne kasa yaise sao awiya nung kotupunasani i pasaora meng gao awiya giginu wosao yenu i pasaora atu yaya diuna. Ayero Tuwa Bayaura adumao masi simaore auna wawong mera atu adungno mitoiya.

Tuwa Bayau mene mou yao name eno pugatinasani nupema kora noiya.

³ Arare susuwa nuna kotungno baingtiro gipu. Pasena mani awong etoka oko mene nung maze sero izero yewa, arata saineba tau yena ara. Niye nung eno kotupunasani bereya gaung yaya dubo ninae oko iyang yaise. ⁴ Niye pasenana yumao awiya awang sero winade nasani winade auna yu oko gutinowa. ⁵ Niye tau yaese sero Tuwa Bayau mene niye mani awiso nuna ayero sinasani wini ge zo niye eno sena, ge awiya nuwegairo nowita? Ge awiya eyero mitiya era,

Bouwa nana, Tuwa mene nao nina kora yari sero mou yao zo ning eno pugai gasa wosao oko yae. Arata nao nina kora yari sero yaya ning eno pugai dubo nina oko sisigae.

⁶ Noeno oko, Tuwa nung mani yo diyang nuna kora yari sero mou yao awong eno pugatinoiya. Nupema emo awiso nana ayero sero pupunasani giro mou yao awong eno pugatinoiya.

⁷ Yaya ninae-una atu kasa yero mitiya, awiya “Mama mene name kora yari sero mouyao pugaiya,” ayero sero tau yepu. Tuwa Bayau mene niye gosinoyi mani awiso nuna nowa giro ayero niye eno yero noiya ara. Maung awe mene mani nuna oko kora yao yariniye? ⁸ Tuwa Bayau mene mou yao pugairo korayao awiya mani mamani nuna apakana aeno pugatinoiya. Arare niye korayaora mou yao aung nateya, awiya mani nuna me oko yateyata towangna mani ine yero nateya. ⁹ Nupema zo sane. Tawingna mamono naname awong name dedunasani kora nasani ayero yewa name awong samo dedunaungwane ara. Arare ittira Maung nung deka ayero name dedunasani kora nasani ayai aune nung puro witiro samo danane teng yai nao me tamanene. ¹⁰ Tawingna mamono naname mene kotumao nuna-una teng dawang be apungka gege name dedunasani kora nasani ayero nawe duwa baiwangne ara. Arata Tuwa Bayau mene zo nona me iwaing naname-una atu kasa yaise aeno name kora

nasani mou yao pugatinoiya ara. Name pewa yero nung ine yanenese ayero noiya ara. ¹¹ Maung mene mani nuna kora yari sero mou yao pugatinoiya be aune mani mene yawa yawa oko noiya. Aung ara. Nung dubo mininoiya. Arata ago awiya mou yao tame atu nema iwaing nowa amimene mou yaora me tapunowa. Mou yaora me awiya dubo monone etutero nao ara. ¹² Arare ninae-una atu ena mene mou yao diungno dubo minao tapuneya awiya pu taungna gairo sane. Wawong ninae beberu gairo miteya awiya soga yepu buro inae. Nupema boma ninae tarara yai giro soga yepu tau yero dopae. ¹³ Emo ena ititi asama yao mene niye ago nasani nagibo me yangdoro meko yowi sero, niye gera nagibo papati nasani gegetu yao aung darama koro-karo sero bautunasani neupu.

¹⁴ Niye emo bauno apakana awong aune dema monona naora buro yepu. Anasani dubo pewayero nari sero yo-dubo uwepu. Dubo pewayao aung nete Tuware dema tairo nao ine oko mitiya. ¹⁵ Ninae-una zo mene Tuwa Bayaura mono iwaing awiya yangduwoiye sero, diya wina-ye yepu. Ayero ninae-una towang atu emo zo mene eu goini mene taung aingso naname dedunoi meko yero noiya ayero nune iropuro niye apakana ayero dai beingtira yowi sero, umo yepu. ¹⁶ Ninae-una zo mene kuma oko yaise. Ninae-una zo mene Esaura nagibo oko pataise. Ayero nasani uritira gao amaze gai wosao oko yaise. Esau nung su awang dekaongka gege aeno muwo maina wazawa apakana yangduna. ¹⁷ Niye susuwa nuna gosinowa ara. Nung ago gao pumari senu sorena ara. Nung nona yena awiya musugai aung yaise dubo kapetegairo zi sero tetere yenu teng oko yao yena ara.

Tairo naora nao matu aune tairo naora nao seka awiya susuwa nunato zo ewe zo ewe.

¹⁸ Isreli emo tairo nao matu puro nasani nauwa amimene Mose aune dema nawe Sinai diri atu kasa yewa, awiya niye diri ayao ine auna atu oko kasa yewa. Sinai diri awiya inigi-sapegi yao teng ara. O diri awiya iyao bainane ara. Diri awiya mume bainane, bisi bainane, ¹⁹ to pisaore ara. Ge zo bibiyara bewing ine kasa yenu nigiro awang yero ge zo sai nigowi sero awang yero isa sewa. ²⁰ Noeno oko, awong sao tauyao ge eyero sao amaze nigitiwa mou-mesa yena,

Emota wo zo mene diri auna atu wesoyai giro
daba mene daya magayariniya.

²¹ Nona awiya giro awang yewa Mose mene eyero sena, “Na awang nasani te wawong nana ipiniya.”

²² Niye tairo naora nao seka puro nowa amimene diri ayao auna atu oko, niye Zaiyon diri atu kasa yero nowa, ayero noiya. Tuwa Bayau putoungne auna napo bainakama nuna auna atu kasa yewa ara. Napo awiya uritira Yerusalem ara. Napo auna angelo dubu awiya zazagao ine teng oko. Awong augairo yawa yawa bainakama nasani mitowa ara. ²³ Niye Tuwara awiso dubu yazo nunae uritira atu gayao auna augaora mokora toiwa. Niye Tuwa Bayau emo apakanana zaz yero noiya auna-una atu kasa yewa. Niye emo pewa yetugao Tuwa Bayau mene kora yenu iwaing yewa auna ititi dubura-una atu kasa yewa. ²⁴ Niye Yesu tairo nao sekawara maung auna-una atu kasa yewa. Niye yu nuna mene tairo nao seka inai tau yaise name eno ibegaina yu auna-una atu kasa yewa. Yu amimene Abelra yu mene Tuwa Bayau abena pugaise wawa sena ayao ine oko, Abelra yu daigati nasani Tuwa Bayau mene pasenana abena pugao awang sinoiya ara.

Tuwa Bayau mene tawing ipai wururu sero aung yariniya.

²⁵ Niye ge tugata yero noiya auna ge nuna nigiro oko nigaine yowi sero, kotungno nao niniae umo nasani neupu. Gitau tawingna atu ge tugata yenu awang sewa abena nunae-una atu kasa yena. Orata yeme eune uritira atu ge name eno tugata yero noiya, arare naname ge nuna nigiro oko nigaine yero nete aune ago nono yero abena oko pumao yarinene? ²⁶ Gitau ge senu tawing ipena. Arata yeme awiya ge eyero senu tau yena,

Na nete ago tawing nupema be dekaongka gege

ipinasani uriti dema iparinena.

²⁷ “Nupema be dekaongka iparinena,” ayero sena, awiya nona yena amaze ipai wururu sero aung yaise kotupunasanani sena ara. Wururu sero aung yai aune tau yero mitao gege mitao awiya kasa yero mitaise sero matu yena amaze ipariniya.

²⁸ Name napo zo wururu sero aung yaine yao teng oko, mitao gege mitao awiya topetari bautunasani nonane narinene, arare yawa yawa nasani Tuwa Bayau eno dange sinasani nung bowi yanene. Ayero nasani koing gairo yere isare nung nuka nutope gosinoyi iwaing yero noiya auna teng nung sou yanene. ²⁹ Noeno oko, Tuwa Bayau naname awiya nung iyao nona awero aung yero noiya ayao ine ara.

13

Wini ge ena.

¹ Otao-gamao yero nasani mono winapung yero nowa awiya niniae-una atu okowosaise. ² Esewa kora yari sero timara oko yepu. Ena mene esewa kora yero nasani “emo kora yero nenane” ayero sinasani angelo eno yewa ara. ³ Ge nigao otao mani niniae bunao gare miteya awiya awong eno kotupunasanani gaya niye dema bunao gare miteya ayero yaise. Niye dema tawing taung puro nowa, arare gera otao mani niniae iwo mene dero gera-gaira yero nowa awong aeno dema kotungpu.

⁴ Niye apakana yu aro yero nao awiya gaya nona me bainakama yaise. Tani daigati nasani beingtore nao okowata, tani atiro baingtiro nao amimene tau yaise. Ora yai awiro yero nowa arita atiro yangdoro ayero nowa awong awiya Tuwa Bayau mene abena pugariniya ara.

⁵ Dubo niniae mene wau moni eno dubo-dubo oko neupu. Nona nina mitiya awiya teng puro nasani aune oko puro nao mene saine yao awiya yangdoro mitiya auna teng puro nasani yawa yawa neupu. Noeno oko, Tuwa nung nuka nutope eyero sena, “Nane ning oko duwarinena, arata giro oko gaine oko yarina.” ⁶ Arare name tau yero eyero sanene,

Tuwa nung soremao nana. Na oko awang yarina. Emo awong na eno no yaya meko yariniye? Aung ara.

Tuwara ge name eno gipewa awiya puro nasani Yesu ago yanene.

⁷ Gitau yao dubu niniae Tuwa Bayaura ge niye eno tugata-magata yewa awong amaze kotupu nasani neupu. Gera nagibo tumo diyaore papatinawe magayewa auna nagibo awiya gosinasani tumo diyaore neupu. ⁸ Yesu Kristo susuwa nuna be zo ewe be zo ewe okowa. Susuwa nuna mitauna, mitoiya, deka ayero mitao gege mitariniya.

⁹ Nona minaora sao tauyao ge dimao auna nagibo papati nasani nauwa amimene soremao zo oko tamuwa ara. Arare ge zo seka awiya niye gitau oko nigao niye eno tugata yaya amimene dubo niniae oko sisingaise. Dubo niniae awiya nona minaora sao tauyao ge mene okowata, Tuwara soremao mene sinai tau yero mitai iwaing yariniya.

¹⁰ Zawing naname pugao mitiya auna me nuna awiya Yuda emora ibu sou yero nowa awong amimene minao ine teng oko.

¹¹ Niye eyero gosinowa ara: Wo dero aero yu nunae pirisa baina mene pasena disaise masi dang nibamu auna puro wiwiti nauwa me awiya puro napo atura atu iyao mene igiti nauwa awero aung yero nasani nauwa ara. ¹² Susuwa aeno Yesu nung deka ayero, yu nuna mene emo dubo naname sayai pewa yaise napo atura atu yaya taungno

magayena. ¹³ Arare name deka ayero iropuro Yuda emora nao matu awiya yangdoro nuna-una baungno nune meng gao tauna deka ayero yanene. ¹⁴ Eyero gosinasani nanene: Napo tau yao mitao gege mitao naname zo awiya tawingna etu oko mitiya. Zo ago kasa yaise sao awiya tamari sero nonane. ¹⁵ Arare name Yesura-una atu desetiro Tuwa Bayau bowi yao gege nasani nanane amimene zawing naname yaise. Zawing awiya begiti naname mene yazo bowire nuna awiya keregati nasani nao ara. ¹⁶ Niye buro iwaing yero nasani mono iwaing pumaora bereya oko yepu. Tuwa Bayau nung ayao maze gosinoin zawing pugao me yero noiya ara.

¹⁷ Gitau yao dubu ninae mene dubore ititi ninae aune gosinasani diya yero nowa, noeno oko, nete buro nunae auna susuwa Tuwa Bayaura benaungna atu keregarineya. Arare niye ge nunae dipunasani awong sou yepu. Ayero yaya buro nunae dubo iwaingne yarineya. Arata buro nunae dubo minaore yaya burora me ninae-una atu iwaing oko kasa yariniya.

¹⁸ Niye nae eno isa sepu. Nae iwaing gege nari sero tau yero nonane amimene dubo nanae-una atu pasena kau yero nonane ara. ¹⁹ Niye isa mene na soremaya Tuwa mene nigiro na soremai ninae-una mena yesese yari sero ge tauyao niye eno sinena.

²⁰ Tuwa Bayau monona maung nung Tuwa naname Yesu awiya magayaora atu uwenu iropuna ara. Yesu nung tairo naora nao sekawa mitao gege mitao auna ge yu nuna mene ininu tau yena, arare iropuro lama dubura diya bainakama yero noiya.

²¹ Tuwa Bayau nune ge nuna dimaora buro yaese sero burora nona iwaing benaung giti niye eno pugaise. Ayero yero tani ena nuka nutope gosinoin teng yero noiya awiya Yesu Kristora iwaing eno naname-una atu kasa yaise. Bowi nuna mitao gege mitaise. Yore.

Besugaora ge.

²² Otao mani, na ge imoko daigairo oko gaetena, arare niye soremao ge gaetena awiya dubo eo yaore nigipu.

²³ Arare zo sana nigipu. Otao naname Timoti nung besewa ara. Arare nung nana-una mena oko bumao yariniya, awiya na nata ninae-una bumarinena.

²⁴ Gitau yao dubu ninaeta ge emo bauno apakana awiya arugatinena ara. Otao mani ninae Itali tawingna awong deka ayero niye arugatinena.

²⁵ Tuwara mono iwaing mene ninae-una atu mitaise.

IGI YAKOBO MENE GAENA

*Yakobo nung Yesura meta amimene
Tuwara dubu Yerusalem nape atu nasani
nauwa auna gitau yao yero nasani nauna.
Nung igi ewiya Yuda emo ge nigao sisi-
bura-bura yero nasani nauwa aeno gaena.
Nung iwaing naora wini ge ewe-pape gaena.
Awiya susuwa eyero gaese sero gaena: Tumo
diyao naname auna susuwa awiya sao
naname mene okowata, yao naname mene
keregatinoiya.*

¹ Na Yakobo mene igi ewiya gaitinena. Na Tuwa Bayau aune Tuwa Yesu Kristora buromani Isreli emo dubu 12 tawung susuwa ninae doro tere-tare baungno yero nowa niye aeno yawa yawa nasani igi ewiya gaitinena ara.

² Otao mani nana, ninae-una atu etegao benaung giti kasayai giro saineba dubo ninae iwaing yaise. Noeno okowata, name eyero gosinonane. ³ Nona ayao amimene tumo diyao ninae gaero gari sero noiya, awiya tumo diyao ninae tauyai niye yaya-biyaya dimaora putoung puro naese ayero yero noiya. ⁴ Arare yaya-biyaya dimaora putoung ninae-ina atu kasa yero tauyaise. Ayero yai aune niye putoung zo oko kau yarineya. Niye iwaing yawa yaware mitasani Tuwara ge nigao dubu me yero narineya.

Nigao kau yero giro Tuwa Bayau eno isa sepu.

⁵ Ninae-ina zo mene nigao kau yero giro Tuwa Bayau eno isa saise. Ayero yai nung name emo apakana aeno awang oko sao nona pugao gege pugatinoyiya amimene nung eno pugarinoyiya. ⁶ Isa awiya dubo eto nasani okowata, tumo didinasani aune isa saise. Dubo eto yariniya amimene kotumao eto puro nasani be zo kotumao zo ago yero nupema be zo kotumao zo ago yariniya. Awiya bisi mene be zo saungtinoiya, nupema be zo wiwitinoiya, kotumao nuna mene ayero yariniya. ⁷ Emo ayao amimene "Na Tuwara-ina atu nona zo pumarinena," ayero oko saise. ⁸ Emo dubo eto nasani nowa amimene Tuwara-una atu nona paine yao teng oko ara.

Wau monine nao amimene nona me oko niya.

⁹ Emo ge nigao zo nung emo yazo aung ine yero nasani "Tuwa Bayau mene yazo nana de ika gatinoi na nuna benaungna atu emo yazole yero nona," ayero sinasani yawa yawa yaise. ¹⁰ Deka ayero emo ge nigao zo wau monine, nung gitau emo baunona benaungna atu emo yazole yero nauna

amimene eyero saise, "Tuwa Bayau mene na puro wosenu emo yazo aung ine yero nona." Ayero sinasani yawa yawa yaise. Noeno okowata, i wui mene mena wururu sero noiya, deka ayero wau monine mene mena sisigairo aung yarineya. ¹¹ Wari nung gora kasa yero kokoni nuna mene i wui kokoni noi irara yero wururu sinoi simao nuna aung noiya, deka ayero wau emo awong moni buro gege kotupunasani nete aung yarineya.

Etegaora ge.

¹² Zo nung etegaora atu oko zuwao tauyero nariniya amimene yawa yawa yariniya. Nung tau yero dopariniya awiya Tuwa mene abena nuna nung eno pugarinoyiya. Abena awiya nao me iwaing. Tuwa Bayau mene abena awiya emo nung aratapunowa aeno pugari senu tauyena ara. ¹³ Mekora etegao mene emo zora-ina atu kasa yai giro eyero oko saise, "Tuwa Bayau mene na etegatinoyiya." Meko mene Tuwa Bayau oko etegatinoyiya. Nupema Tuwa Bayau mene emo zo pasena yaise oko etegatinoyiya. ¹⁴ Etegao awiya eyero kasa yero noiya. Aratamao meko naname mene name pasena yanenese yupu noiya. ¹⁵ Arare aratamao mene mesa yero mani yazo nuna pasena awiya pupunoyiya. Pasena mene bainakama yero me nuna magayao awiya tapunoyiya. ¹⁶ Otao mani nana, awong etegao awiya Tuwa Bayaura-una atu butunoyiya ayero saya niye gaya me oko yae. ¹⁷ Nona iwawaing apakana arita bayao me apakana awiya uritira atu gege butunoyiya. Nona ayao amimene waegaora Maung auna-una atu wowosinowa. Nuna-una atu kipiti-kapete yaota utung zo oko mitiya. ¹⁸ Tuwa Bayau giginu mitauna auna teng nung ge me nuna name eno keregainu name nigiro mani awiso nuna yewangne. Nona apakana yena auna gitau yao awiya naname yanenese sero ayero yena ara.

Ge nigao awiya me aung, arata ge dimao mene me.

¹⁹ Otao mani nana, sana nigipu. Name apakana ge nigari sero eo yanene. Arata ge saota tini kapao pumao auna mou yanene. ²⁰ Name tini kapao puro narinenane, awiya Tuwa Bayaura benaungna oko pewa yero narinenane. ²¹ Arare niye tani meko apakana arita pasena ganena gewaoko ninae-ina atu mitoiya awiya doro etutero nasani ge nuna dubo ninae-ina atu urenu mitoiya awiya puro neupu. Ge amimene ititi naname sorero pumao auna putoung nuna-una mitiya.

²² Niye uritira ge dipunasani neupu. Ge awiya nigaya dawongna ge gege yariniya, awiya dubo ninae dema etegari neya. ²³ Zo nung uritira ge nigiro sisigati

nasani timara yariniya, awiya nung name benaung asisira giro aune ²⁴ baungno mena nuwegatinonane ayao ine yariniya. ²⁵ Sao tauyao ge seka Yesu mene puro buna amimene name pasenana bunaora atu besena awiya asisi ine ara. Arare zo nung sao tauyao ge awiya ozaung-zaung gosinasani oko nuwegao giro dipunariniya, nung amimene yawa yawa yariniya.

Uritira gera nao auna ge.

²⁶ Zo nung “Na uritira gera nena” ayero sinasani begiti nuna diya oko yao noiya amimene dubo nuna etegatinoyia. Emo ayao awiya Tuwara gera nari noi teng oko yero noiya. ²⁷ Uritira gera nao me awiya eyero mitiya. Bogamasa mani arita bauno ibono mamagayetugao amimene nona kau yero naya giro kora-makora yanene. Ayero nasani pasenana beingt nana-una atu mitoiye sero etutero nanene. Tani ayao awiya Tuwa Bayau Mama mene gosinoi gera nao me o gera nao wosewa noiya ara.

2

Wau emo aune bogamasa, awongto ziyi gomi dekaongka ara.

¹ Otao mani nana, niye Tuwa Bayau nana Yesu Kristo waegaora Tuwa awiya tumo didinowa amimene emo witao pu gitau gairo emo wosao pu ago gairo ayero oko yae. ² Na eyao eno sinena. Es-ewa etobe mene augao ninae auna to-wari neyato. Emo zo wau dube duwero taung wori simaore wosogairo ninae-una bumai aune nuna bautara emo bogamasa zo taung wori kekeregaore awiya dema bumariniya. ³ Ayero yayato niye diti ye emo taung wori simaore auna-ina gairo eyero sarineya, “Ning etu bung, sopira adumase.” Ayero sero bogamasa eno eyero sarineya, “Ning otu dope. Ora watora adung.” ⁴ Niye kotumao meko ninae-una nika niyetope gagausinowa. Arare tani ayao awiya yero nowa meko yero noiya. ⁵ Otao mani nana, ge sana nigipu. Tuwa Bayau mene emo bauno tawingna etu bogamasa ine yero nowa awong amimene tumo diyaore nete uriti napo topetaese yangta-gairo pungna ara. Napo awiya emo bauno dubo nuna nuna-ina atu mitoiya amimene gege topetaese senu tauyena. ⁶ Arata ninae mene zo emo bauno bogamasa awiya giro gona nasani nowa. Ora nami mene niye puro kotora bautunowi? Waure mene ayero nasani niye eno nao meko yero nowa ara. ⁷ Niye Yesura yazo puro nowa, arata waure mene yazo awiya puro wowosinowa ara.

Ge ena dipunasani ena dao awiya teng oko noiya.

⁸ Sao tauyao gera baina zo eyero gayao mitiya era, “Ning nitope aratapunosa, deka ayero emo ena eno ye.” Ge awiya dipunasani iwaing yarineya. ⁹ Arata niye emo zo puro witiro zo puro wosiro ayarineya, awiya pasena yarineya. Ayero yaya sao tauyao ge mene ge dao ninae auna susuwa awiya keregariniya. ¹⁰ Zo nung sao tauyao ge ena dipunasani sao tauyao ge muto dekaongka dariniya, awiya nung sao tauyao ge apakana detiya ayero yariniya. ¹¹ Tuwa Bayau mene sao tauyao ge ewiya pugaina ara: “Yu aro, nito wina-yangduwao awiya oko yaeto.” Ayero sena amimene nupema “Emo oko dasa magayae,” ayero sena. Arare ning bauno nina oko duwarinesa, arata ning mani zo dasa magayariniya, awiya ning ge dao emo yarinesa. ¹² Susuwa keregaora bera atu Tuwa Bayau mene name sao tauyao ge sekawara awega-ziwega yariniya. Sao tauyao ge amimene bunao nana besena. Arare sao tauyao ge sekawa awiya kotupunasani ge sinasani ayero nasani neupu. ¹³ Zo nung otao nuna oko ao-diyaoy yariniya nung awiya Tuwa Bayau mene name awega-ziwega nete abena oko ao-diyariniya. Zo nung ao diyaore dema nasani nariniya amimene susuwa keregaora bera atu awang yao aung dopariniya.

Tumo diyaore nasani soremao buro yanene.

¹⁴ Otao mani nana, zo mene “Na Yesu tumo didinona” asinasani soremao buro oko yao nariniya, awiya Tuwa Bayau mene tumo diyao nuna awiya gai teng yarinita? Aung ara. Tumo diyao ayao amimene nono yero nung gera yaora atu soremariniye? ¹⁵⁻¹⁶ Emota bauno otao ninae zo mene mo taung worire aune wo mare ayao awiya kau nasani nai giro ninae-una zo mene nung eno eyero sariniya, “Ning yawa yaware baung nase. Ayero taung yayaung yao eno, taung ninae dowe. O nona minao awiya mini taung ninae inai tudiro nase.” Zo nung be mene gege ayero sinasani soremao buro oko yao yariniya, awiya teng yarinita? Aung ara. ¹⁷ Zo nung tumo diyaore nasani soremao buro oko yao yariniya aeno tumo diyao nuna auna me aung yariniya.

¹⁸ Arata emo zo mene na eno eyero sariniya, “Ning tumo diyaore nosa, nane zo soremao buro nona.” Emo amimene ayero sai na abena eyero sarinena, “Ning tumo diyao ninae soremao buro aung nono yero nosa awiya na eno gipe. Na tumo diyaore nao nana soremao buro nana mene gipane.” Ayero sarinena ara. ¹⁹ “Tuwa dekaongka gege mene mitoiya awiya Tuwa Bayau,” ayero sinasani iniro taka sinosa,

awiya iwaing. Iwae deka ayero sero iniro taka sinasani awang yero ipinasani nowa ara. ²⁰ O darabi emo, ning Yesu tumo didinosa arata ning soremao buro oko yao yero nosa, arare tumo diyao nina awiya nona piti gege noiya. Arare susuwa ewiya nigi.

Abrahamto Rehap mene tumo diyaora me tamuwaato.

²¹ Ewowo naname Abraham nung mani nuna Isaka awiya Tuwa Bayau eno zawing pugari sero aitaria atu pugaina aeno Tuwa Bayau mene giro nung emo pewayao ayero sena ara. ²² Arare eyero gosineya. Abraham nung tumo diyao nuna awiya yao nuna mene soreuna. Ayero nasani tumo diyao nuna awiya yenu tauyena. ²³ Ayenu aune ge nung eno gayao zo eyero mitiya awiya me yena, "Abraham nung Tuwa Bayau tumo dinu nung giginu emo pewayao yena." Arare yazo nuna Tuwa Bayaura otao ayero sena. ²⁴ Arare eyero gosineya. Tuwa Bayau nung emo zo tumo diyao nuna auna gege gai pewayao oko yariniya. Nung tumo diyaore nasani soremao buro dema nariniya, awiya Tuwa Bayau mene gai nung emo pewayao yariniya ara.

²⁵ Pasena bauno Rehap nung deka ayero yena. Tuwa Bayau mene tumo diyao nuna aune soremao buro nuna auna me awiya giro sorena ara. Ayero yena, noeno okowata, bauno nung emo etobe tawing temuwaato amimene nuna-una kasa yewato otao gamao yero nagibo pungyao zora pugainu opene bamuwaato ara.

²⁶ Arare tumo diyaora susuwa eyero mitiya era: Mani maganowa oweno aung noi taung aingso gege mene teba mitoiya, deka ayero tumo diyao mene soremao buro aung awiya teba mitariniya.

3

Ewawa naname diya yanene.

¹ Otao mani, niye daigairo mene gipao buro yari oko sae. Nigitineya. Tuwa Bayau mene name apakana awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune nung nae gipao emo awiya gera pugati nasani ge sero baingtariniya. ² Name apakana be giti nona yero nonane meko yero noiya. Zo nung ge meko zo oko sao yariniya, awiya nung emo iwaing-kawaing nibamu asari nenane. Nung taung aingso nuna diya yao ine teng. ³ Wo osi mene ge naname nigaese aeni bera gamao pugati nonane. Arare nona maingkoka amimene wo baina awiya puro kipiti-kapete yero nonane. ⁴ Wang deka dema gosinonane. Awong babuze nibamu. Bisi babuze nibamu mene pisinoi bautunowa, arata saineba. Wang ago yao emo nung wana wang ago yao maingkoka awiya puro kipiti-kapete noi nagibo sinoiya

teng wang mene bautunoiya. ⁵ Arare emora ewawa nung deka ayao ara. Nung nona maingkoka, arata nupema buro etoka oko yero noiya.

Nigitineya. Masisi awiya nona maing maingkoka, arata nung amimene yeko baina awiya awinoi aung yero noiya, awiya gosinowa. ⁶ Arare ewawa naname awiya masisi ine. Nung amimene te wawong taung ipu naname ena daigairo mekora ai yero noiya. Nung amimene taung aingso naname noi siwing siwing nibamu yero noiya. Nung nao naname pugati noi awinoi name pasena yero nonane. Nupema nung awiya Sanda mene kounoi awinoiya ara. ⁷ Wo ewego-papego ikara aune witora nupema nire yire awiya emo mene kokowang yari yero giro gaga dero kora yanane aune name tayarineya. ⁸ Arata ewawa nung emo mene puro wosao ine teng oko. Nung oregao aung. Kipiti-kapete gege yero nasani mitoiya. Nung nao nuna meko. Gaima mene emo bauno gera noi mamaga yero nowa deka ayero ewawa mene emo baunona nao gera noiya ara. ⁹ Ewawa naname mene Mama naname Tuwa Bayau awiya bowi yero nonane, nupema name ewawa dekaongka amimene emo Tuwa Bayau mene yena benaung nuka nuna ine awiya waru yero nonane. ¹⁰ Be dekaongka auna atu bowi yaore waru ge saore kasa yero noiya. Otao mani nana, tani ayao awiya teng oko yero noiya. ¹¹ Ou gubigubi noiya auna atu ou minao dokowang yaore kasa yero nowitota? Aung ara. ¹² Otao mani, i isima mene me ewa iyarinita? Aung ara. Ora ona mene ganuga iyarinita? Aung ara. Deka ayero wito mene ou minao ine yao awiya teng oko ara.

Kotumao iwaing awiya Tuwa Bayaura-ina atu butunoiya.

¹³ Ninae-ina towang atu emo bauno kotumao iwawaingne ena nasani giro etutero naese. Ayero yaya emo bauno mene nao iwaing nuna awiya giro eyero sarineya, "Emo bauno owiya kotumao iwaing mene yupunoi dubo monone nasani buro iwaing yero nowa." ¹⁴ Arata niye emo ena eno dubo meko puro nasani kotumao ninae mene yazo ninae de ika gaese sero sinasani narineya, awiya kotumao ninae iwaing siya sero taung ninae oko puro wita. Ge me puro wosiro ge iwao ge oko saya ge me ine yae. ¹⁵ Dubora kotumao ayao awiya ika atu oko wosina. Aung ara. Kotumao ayao awiya tawing emora gege. Awiya Sandara-ina atu butunoiya. ¹⁶ Dubo meko aune yazo puro witaore ninae-ina atu mitariniya, awiya deka ayero gagausao tani mekore ninae-ina atu mitariniya. ¹⁷ Dubora kotumao ikara awiya wosewa pewayao gege. Arare nung

nona eyao tapunoia: Gitau dubo pewayao, aune mono, dero yawero nao, ge dimao, monone nao, buro iwaing yao tapunoia. Arata nung dubo gewaoko o ewawa etore nao awiya oko tapunoia. ¹⁸ Mono puro nari sinowa amimene monona we urinowa me nuna nao iwaing pewayao kasa yero noiya.

4

Tawingna nona aeno gewera nasani me oko tamao narinesa.

¹ Ninae-ina wina-de yaore iwo yaore mitoiya, awiya natu kasanoye? Awiya moko ninae-ina atu kasanoyia. Noeno okowata, dubo-dubo gewaoko mene ninae-ina mokora atu mitasani niye winawatiung yero nowa tani wina-de yaore iwo yaore awiya ninae-una mokora atu buro daung atu kasa yero noiya. ² Niye nona zo pumari aratapunowa, arata nona auna maung oko yero nowa, arare emo dari sero nowa. Niye dubo-dubo yero nowa, arata nona me oko pupunowa, arare wina-de yero iwo wina-ye yero nowa. Niye nona zo pumari aratapunowa, arata nona aeno Tuwa eno isa oko sinowa, arare niye nona awiya oko pupunowa. ³ Niye aratamao ninae-ina me awiya tamari sero isa sinowa, arata kotumao ninae meko. Arare nona eno isa sinowa awiya oko pupunowa.

⁴ Oiyee, emo mene bauno daigatinowa ayao awiya emo niye arauwa. Tawingna nona aune otao yero narineya, awiya niye Tuwa eno iwo yero nowa ayero yariniya, awiya gosineita? Arare zo nung tawingna nona memeko-mameko aune otao yari sariniya amimene Tuwa eno iwo yariniya. ⁵ Arata ge gayao zo eyero mitiya awiya teba senuta, "Tuwa mene nung ititi name eno pugaina awiya gerao nuna gege naise gewera baina yero noiya." Ge awiya teba oko sena. ⁶ Arare Tuwa mene name eno soremao bainakama yero noiya. Auna ge gayao zo eyero mitiya, "Tuwa Bayau nung emo taung puro wiwitinowa auna dong dusugati noiya. Arata nung emo dubo wosaore nowa awiya sorepunoia." ⁷ Arare niye dubo wosaore nasani Tuwara ge diungpu. Ayero nasani Sanda esegaipu. Ayero yaya aune nung niye awang yero sumariniya. ⁸ Niye Tuwa iniro baingtarineya, awiya nung deka ayero niye iniro baingtariniya. Niye pasena emo, wawong ninae saepu iwaing-kawaing yae. Niye dubo etore, niye dubo ninae Tuwa Bayaura-una gege pugairo neupu. ⁹ Niye pasena ninae giro meng gatinasani dubo miniro zi be nasani zi me sepu. Gero iyao ninae meko awiya duwaya dubo minao mene kasa yaise. Nupema yawa yawa

ninae ge iwao awiya aung yaise. Meng gao awiya kasa yaise. ¹⁰ Tuwara benaungna atu dubo ninae puro wosiro naya aune nune yazo ninae de ika gariniya.

Name zaz mene yaine oko yanene.

¹¹ Otao mani nana, niye otao mani ena oko puro wosae. Zo nung otao nuna puro wosariniya amimene sao tauyao ge dema puro wosariniya. Nung otao nuna meko asinasani sao tauyao ge awiya meko asariniya. Ning sao tauyao ge awiya meko asarinesa, awiya ning sao tauyao ge dimao emo oko yarinesa. Ning zaz emo yarinesa. ¹² Sao tauyao ge pugaina amimene gege zaz emo dekaongka ara. Arare ititi soraota gera yao buro awiya nune gege yariniya. Ning no nina eno otao nina meko asarinesa?

Tuwa mene nigai aune name buro yari-nenane.

¹³ Ge zo ewiya nigipu. Niye eyero sinowa, "Name yemeta gora napo auna baungno wau moni buro nanane dawang zo aung yai aune kapetegairo barinenane." ¹⁴ Ori, niye gora nona nomi kasayariniye, awiya oko gosinowa. Nao ninae awiya iyao boingsa mene kasa yero mena sisigairo aung yero noiya ayao ine ara. ¹⁵ Arare niye eyero saya aune teng yariniya, "Tuwa mene nigai aune seka nasani buro zota zo awiya yarinenane." ¹⁶ Ninae taung puro witaora ge sinasani yawa yawa yero nowa. Yawa yawa yao awiya nona meko ara. ¹⁷ Emo zo buro iwaing yari sero giro baingtariniya arata saineba duwariniya, awiya nung eno eyero sanene, "Nung pasena yetiya."

5

Emo wau moni eno dubo-dubo yero nowa auna ge.

¹ Emo wau moni zamena simena noi puro nowa aeno sana nigipu. Yaya-biyaya ninae-ina atu kasa yariniya, awiya giro zi sinasani be kerepu. ²⁻³ Tawingna be aung yari nasani niya, arata saineba, niye wau buro yeteya be bumi puro pu dekaongna gatinewa mitiya ara. Wau moni zamena simena ninae awiya wururu sero aung yariniya. Mo taung worire ninae awiya ziri mene minaya meko yarineya. Moni ninae kayai yariniya. Ayero yai kayai amimene susuwa ninae meko keregatinasani iyao ine yero taung aingso ninae awero aung yariniya. ⁴ Nigitineya. Buro-mani mene buro ninae nasani ma gamuwa, arata burora zuma agewa awiya ninae sorero ugaing pumuwa amimene be kerinasani susuwa ninae meko awiya keregati noiya. Ayero noi ma buro yao emora zi amimene uritira gorobo emora Tuwa auna daweng toitinoia. ⁵ Niye tawingna etu nasani nona zapunoi mininasani yawa

yawa yero nowa. Arata niye napo pu ine. Niye nona mininasani baina baeya, arare ayaora be ninae nugu daung niya. ⁶ Niye emo dang awiya gera pugairo dedunowa magayero nowa. Arata awong taung nunae oko sorero nowa.

Name tau yero Tuwa diya nanene.

⁷ Otao mani nana, niye Tuwa kasa yaise, bereya aung diya neupu. Nigitineya. Burora maung zo mene ma urero me kasayaise diya noiya. Ayero nasani ware warire teng yayato ma iyaise, bereya yao aung, diya noiya. ⁸ Deka ayero niye Tuwa kasa yaora be diya nasani bereya yao aung dubo ninae inipu tudiro mitae. Noeno okowata, Tuwa kasa yaora be nugu niya. ⁹ Otao mani, Tuwa Bayau mene niye gera pugao eno, niye ge matu abena winase oko yae. Nigitineya. Awega-ziwega yaora maung, nung bumaora be nugu niya. ¹⁰ Otao mani nana, porofete mene Tuwara bera ge sinauwa amimene yaya tapunasani bereya yao aung nauwa, deka ayero niye te weso nunae awiya papatinasani neupu. ¹¹ Nigitineya. Awong yayara mokora atu gewera nasani nauwa awiya giro yawa yawa yanene. Emo yazo Yobe nung yayara mokora atu tauyena auna ge nigitinowa. Arata nupema ago Tuwa mene nung eno zamena simena taungna, awiya dema nigitinowa. Ao-diyao monone awiya Tuwara una atu butunoiya awiya gosinowa ara.

Ge me sao tauyao auna ge.

¹² Otao mani nana, ge tauyao zo erauwa. Niye uritira ikogairo sao tauyao o tawingna pugairo sao tauyao o nona enana pugairo sao tauyao awiya dopu. Ayero oko yae. Niye “Yore” sari sero giro “Yore” gege sepu. Nupema “Aung” sari sero giro “Aung” gege sepu. Tuwa Bayau mene niye gera pugao eno, ayero yepu.

Yayare mene iwaingyao auna ge.

¹³ Ninae-ina zo mene yo amao dubo minaore nariniya, nung amimene Tuwa Bayau eno isa saise. Zo mene yawa yawa nariniya, nung amimene bowi yaora yere gamaise. ¹⁴ Ninae-ina zo mene yaya puro mitariniya, nung amimene dubura diya yausai nuna-una buro nung eno isa saese. Ayero nasani Tuwara yazo yau sinasani aune emo yayare awiya uweri suwaese. ¹⁵ Awong isa tumo diyaore sarineya, awiya Tuwa mene emo yayare awiya kora yai iwaing yero iropariniya. Anasani gitau pasena yenuta awiya dema disai aung yariniya. ¹⁶ Arare niye yaya aung nari kotungno giro pasena wina-keregairo aune isa mene wina-soreung yepu. Emo pe-wayao auna isa awiya putoung bainane.

¹⁷ Eliya nung emo name ine. Arare nune wa wosoyiye sero awang sinasani isa tauyao nibamu senu dawang etama aune zo age-ware wa tawingna oko wosao mitauna ara. ¹⁸ Arata ago nung isa senu uritira atu wa wosinu tawingna atu nona we kosoyero iropuro baiwa ara.

Emo Tuwara nagibo taragairo nowa awiya kora yanane kapetegae.

¹⁹ Otao mani nana, ninae-ina zo nung ge mera nagibo daigai otao zo mene nung inai kapete gairo nagibo me tamariniya, awiya nung otao soremariniya amimene ge eyero gaise: ²⁰ Nung pasena emo zo nagibo mekora atu kora yai kapete gariniya amimene ititi nuna magayaora atu sorero pumariniya. Ayero yai Tuwa Bayau mene pasena nuna witao disariniya.

IGI NAMBA WAN PETORO MENE GAENA

Petoro mene igi ewiya Tuwara dubu ena iwo towang atu nasani yaya-biyaya tapunasani nauwa aeno gaena. Nung susuwa eeno gaena: Yesura dubu yaya mokora atu nauwa amimene Yesura Bowi Iwaing kotupu nasani tauyero naese. Nupema Yesu yaya taungno i pasaora atu pasena naname-una abena magayena awiya kotupu nasani nung tumo didinaese aeno gaena ara.

¹ Na Petoro. Na Yesu Kristora aposolo yero nona amimene igi ewiya gainena. Niye Tuwa Bayaura yangtagao dubu yero nasani zanero Ponto, Galata aune Kapadusia, Asia arita Bitinia provins auna atu esewa ine yero baungno nowa niye aeno igi ewiya gainena era. ² Tuwa Bayau Mama mene niginu mitauna, arare nung niye yangtagaina ara. Niye awiya Oweno mene korayai pewa yaese, nupema Yesu Kristora ge dimaese, aune yu nuna suwaese ayero yena ara. Ninae-una atu Tuwa Bayaura bayao monone mene kasa yero zapunasani mitaise.

Nao me iwaing uritira atu name diya mitoiya.

³ Name Tuwa Bayau, nung Tuwa naname Yesu Kristora Maung, nung awiya bowi yanene. Yesu Kristo magayaora atu irop-una susuwa aeno Tuwa Bayau mene mono iwaing nuna bainakama auna eno nao sekawa name eno taunu kasa yewangne ara. Arare name nao sekawara nasani nung name sorero pumariniya ayero sinasani kotung-kotung nasani nonane ara. ⁴ Arare nete tumo diyaora me topetanenese nao sekawa name eno tauna ara. Tumo diyaora me awiya sisigairo aung yao ine teng oko, nupema beingtire yao ine teng oko. Tumo diyaora me awiya niye eno uritira atu pugainu mitoiya ara. ⁵ Niye deka amaze tumo diyao ninae-una Tuwa Bayaura putoung mene niye doe-doe yero diya yero noiya. Awiya korayao me tamaese ayero yero noiya ara. Korayao awiya be aung yai aune kasa ye daung gaise sosenu mitoiya.

⁶ Niye aeno yawa yawa yero nasani nowa. Arata Tuwa Bayau mene nigai yaya-biyaya benaung giti ninae una atu kasayariniya. Arare kasayai giro niye “saineba, name be maingkoka gege yaya tamarinenane,” ayero sero yawa yawa yepu. ⁷ Eyeru nigitinowa: Gol awiya mitete sisigairo aung yariniya, arataaineba emo mene beingtire aung yaise iyao mene igitinowa aune me kasa yero mitoiya. Arare deka ayero Tuwa Bayau mene tumo diyao ninae me yaise

sero yaya tapunasani naese sero ayero noiya. Tumo diyao ninae awiya gol ine okowa. Gol awiya zuma wosao ara. Arata tumo diyao mene zo nona zuma bainane ara. Arare niye yaya tapunasani naya tumo diyao ninae me yai Yesu Kristo kasa yai aune Tuwa Bayau mene niye bowi nasani yazo ninae de ika gairo simao waegaore niye eno pugariniya ara. ⁸ Niye Yesu benaung nuna oko gao yewa amimeneaineba dubo ninae nung eno pugatinowa. Be yeme eune niye nung diti ninae mene gao teng oko, arataaineba nung tumo didinowa ara. Ayero nasani tawingna etu yawa yawa bainakama emora be mene keregairoaineba yao teng oko awiya yero nowa. ⁹ Arare niye tumo diyao ninae-una me tapunowa ara. Me awiya niye mekora atu sorero puro koranoiya ara.

¹⁰ Soremao ninae-una kasa yaise sao awiya oko kasa yaore porofete mene soremao auna ge sero nasani nauwa ara. Ayero sinasani “Korayao awiya nono yero kasa yariniye?” ayero kotungno awong gitau gatau otu atata yero tamaora buro nasani kau yero nauwa ara. ¹¹ Kristo nung yaya kokoni yao pupunete simao waegaore nuna puro nariniya auna ge Oweno nuna mene dubo nuna-una pugatinaunu awong “be nounne ing, ora tani nono yao ine kasa yai aune Kristo kasa yariniye?” ayero sero nasani nauwa ara. ¹² Awong buro yero nasani nauwa auna me awiya nuna-una atu okowata, ninae-una atu kasa yaise sao, awiya Tuwa Bayau mene awong eno keregaini ara. Porofete awong Bowi Iwaing yeme nigitineya auna ge gitau sero nasani nauwa ara. Bowi Iwaing awiya Oweno uritira atu wosina amimene emo ena soreunu aune niye tugata yewa ara. Ge auna susuwa awiya angelo mene nigari aratapunowa ara.

Dubu pewa yaore etutero nanenese sao ara.

¹³ Arare niye kotumao ninae kora yero etutero nao ninae umo nasani neupu. Ayero nasani Yesu Kristo kasa daung yai aune uritira simao pumarineya auna eno tumo didinasani kotupunasani neupu. ¹⁴ Tuwa Bayaura ge dimao mani yero neupu. Niye gitau diga nasani pasenana yumao ago yero nasani nauwa, nao deka ayero yeme oko neupu. ¹⁵ Tuwa Bayau niye yau sena nung awiya pewa yero naora maung ara. Arare niye deka ayero teng nung ine yero pewa yero neupu. ¹⁶ Ge zo eyero gayao mitiya, Na pewa yero nona, arare niye deka ayero pewa yero neupu.

Nona zuma baina amimene name zuma gaena.

¹⁷ Niye Mama ayero sinasani arugatinowa nung awiya zaz naname yero noiya. Nung amimene emo awega-ziwega yari yero name emo witaota wosao ing, awiya saineba nao naname-una teng ge naname sai aung yariniya. Arare niye tawingna etu esewa ine yero narineya teng nung awang yero nasani eyare etutero neupu. ¹⁸ Niye eyero nigiro baingtinitinowa ara: Niye aya-ewowo niniae-una nagibo me aung piti gege awiya papatinasani nauwa aune nona sisigao golta silva amimene niye oko zuma gaena. ¹⁹ Kristora yu zuma bainane amimene niye zuma gaena ara. Nung amimene lama zo taung iwaing bozo aung beingti aung ayao ine yero nasani nauna ara. ²⁰ Gitau tawing oko kasa yaore buro awiya Kristo eno sao ara. Nung kasa yena awiya yeme be aung yari sero niya eeno niye eno wosiro buro kasa yena ara. ²¹ Niye buro nuna eno Tuwa Bayau tumo didinowa. Tuwa Bayau amimene nung magayaora atu uwenu iropunu simao waegaore nung eno pugaina ara, arare tumo diyao niniae aune iniro taka sao niniae aune awiya Tuwa Bayaura-una atu mitiya ara.

Uritira ge mene name uwena, arare name dubora mono wina-pungyanene.

²² Niye ge me dipunauwa aeno dubore ititire niniae pewa yena ara. Awiya otaogamao yaese ayero yena ara. Arare dubo tairo tiro otaogamao me yero neupu. ²³ Niye nao sekawara kasa yewa. Awiya nona we suwero aung yao auna okowata. Nona we suwero aung yao ine teng oko, auna atu kasayewa. Niye Tuwa Bayaura ge naore arita mitao gege mitao auna atu kasa yewa ara. ²⁴ Ge gayao zo eyero mitiya, Emora nao awiya kaing ine ara. Nupema simao nunae awiya i wuzi ine ara. Kaing nung be nimoire oko mena zorinoiya. Deka ayero i wuzi mene mena basinoiya ara.

²⁵ Arata Tuwa Bayaura ge awiya mitao gege mitarininya ara.

Tuwa Bayaura ge awiya Bowi Iwaing niye eno tugata yewa arauwa.

2

Yesu nung ziwong naname naore ara.

¹ Niye Tuwa Bayaura gera nao sekawa puro yero nowa, arare niye tani memekomameko apakana yangdopu. Etegaora tani apakana aune ge iwaora tani enane, emo eno tini kapao, emo enana nona eno dubo mou tamao auna tani aune, emo eno ge bautara sao, awiya apakana yangdopu. ²⁻³ Niye Tuwara mono iwaing auna sau miniwa be mege yena ayero niya, arare mani wuire mene aira aming dubo yero noiya ayao ine niye aming mung iwaing awiya dubo yaise.

Aming mung amimene ititi niniae diya yero noiya. Amaze mininasani bairo uritira gera emo me yarineya.

⁴ Tuwa nung naora maung yero noiya amimene ziwong naore ine ara. Emo mene gigiwa meko yenu au demese gairo yangduwa ara. Arata Tuwa Bayau mene zo giginu iwaing yenu giro pungna ara. ⁵ Arare niye daba naore ine yero nasani nuna-una buro susuuno-ta susuuno ayaya Owenona ibu dopariniya ara. Nupema Tuwa Bayau mene niye yangta gairo pumai niye pirisa dubu mene yaine yero nasani dubo mene Tuwa Bayau eno zawing pugatinaya nung Yesu Kristora iwaing eno gai iwaing yariniya ara. ⁶ Ayero sinena, noeno okowata, ge eyero gayao mitiya, Eyero gipu! Na daba iwaing zo sosero kora yero garo

autura ziwong yaise Zaiyon atu pugatinena. Emo zo mene nung tumo diyarininya amimene oko meng gaore dubo minaore nariniya.

⁷ Arare niye nung tumo didinowa amimene nung gosinowa nona zuma bainane ine yero noiya ara. Arata nung tumo oko diyao yero nowa awong aeno eyero sao ara,

Daba garo yao emo mene gigiwa meko yenu yangduwa amimene garo autura ziwong yena, arare dopero mitiya era.

⁸ Nupema awong eno ge gayao zo eyero mitiya,

Daba auna atu te nunae gayarininya.

Daba auna atu emo mene te gaero zuwarineya.

Awiya awong Tuwara ge dedunowa susuwa aeno awong te gaero zuwarineya. Awong ayero yaese sao mitiya.

Name Tuwa Bayaura dubu yero nonane.

⁹ Niye awiya Tuwara yangtagao dubu ara. Niye awiya Tuwara pirisa dubu ara. Niye awiya Tuwara gegeregao dubu ara. Niye awiya Tuwara emo bauno me ara. Awiya niye Tuwa Bayaura tani iwawaing-kakawaing auna bowi sero sero yaese sero niye yangtagaina ara. Nung niye mumena atu puro pu waegao nuna iwaing auna gaina ara. ¹⁰ Niye gitau Tuwa Bayaura dubu oko yero nasani nauwa. Arata yeme ewiya niye dubu nuna yero nowa ara. Gitau awiya niye Tuwa Bayaura mono iwaing aung nasani nauwa, arata yeme zo niye mono iwaing nuna-una atu yero nowa ara.

Name Tuwara soumani yero nasani tawingna emo babuze auna ge dimanene.

¹¹ Otao mani nana, sana nigipu. Niye waina tawing euna atu paka yero nowa amimene nao matura dubo-dubo yao awiya bauta potepu. Nao matura dubo-dubo yao

amimene dubore ititire ninae eno iwo yero noiya ara. ¹² Nao matura dubo-dubo yangdoro diga emo mene niye giro pasena emo ayero sowi sero niye nunae-una towang atu etutero neupu. Ayero yero nasani naya Tuwa Bayau mene nunae-una kasa yai aune awong nao ninae iwaing auna nung bowi yarineya ara.

¹³ Emo mene sao tauyao ge benaung giti niye eno pugaya giro niye Tuwa kotupu nasani diungno aung yepu. Emo tuwa witao noiya aune ¹⁴ emo tuwara wese yero nowa auna ge diungpu. Emo tuwara wese awong amimene pasena mani eno pase-nana abena pugaese sao ara. Nupema nao iwaing yero nowa awong awiya bowi yaese sao ara. ¹⁵ Tuwa Bayau mene niye etutero nasani aune emo darabi mene sero yaine nowa awong awiya puro wosaya ge no saine yero giro yangduwaese sero noiya ara. ¹⁶ Niye emo zora soumani oko yero nowa. Awiya me ara. Arata niye “Na emo zora soumani oko,” ayero sero pasena oko yepu. Tuwa Bayau mene niye sorinoiya awiya kotupu nasani giro soumani nuna yero neupu. ¹⁷ Niye emo dubu apakana awiya samo dedunasani neupu. Ayero yero nasani kotumao puro pu Yesura otao maingna-una gaipu. Ayero yero nasani Tuwa Bayau awang yepu. Nupema emo tuwa witao nung awiya sou yero samo dedunasani neupu.

Yesura te weso papatinasani yaya tame nanene.

¹⁸ Soumani, niye emo tuwa ninae sou yero nasani ge nunae diungpu. Awiya emo tuwa iwaing dubo-ozaoe aeno gege oko, kokoniyao aune eno dema yepu. ¹⁹ Awong niye pasena oko yao aune yaya tebeba niye eno pugaya giro saineba niye Tuwa Bayau kotupu nasani be dung oko yao doro yaya awiya dipunasani naya Tuwa Bayau mene gai iwaing yariniya ara. ²⁰ Ora pasena tamaya niye daya yaya tapunasani be dung oko yao doro naya awe mene gai iwaing yariniye? Arata etutero nasani aune yaya tauno dipunasani be dung oko yao doro naya Tuwa Bayau mene gai teng yariniya ara. ²¹ Niye ayero yaese Tuwa Bayau mene niye yau sena ara. Kristo nung deka ayero pasena aung nasani niye aeno yaya tapunasani gitau yena. Arare niye deka ayero te weso nuna amaze gosinasani patiro neupu. ²² Nung pasena oko tauna, nupema ge iwao ge zo nuna-una bera atu oko kasa yena. ²³ Awong nung izinasani ge meko sewa abena ge meko oko sena. Awong yaya nung eno pugaiwa arata auna abena yari oko sena. Nung ge nuna awiya zaz buro ge iwao aung me gege yero noiya auna-una pugaina ara. ²⁴ Pasena naname mene

taung ipu nuna-una witinu nung nuka nutope diungno puro i pasaora pugairo puro witina ara. Awiya pasena yangdoro dubo pewa yero iwaing nanenese ayero yena ara. Taung kuruwa busao nuna mene niye kora yena ara. ²⁵ Niye wo sipsip ine sisi-burabura yero nasani nauwa. Arata yeme zo niye dubore ititire ninae auna diya yao maung ninae una yesese yero bumuwaa.

3

Yu aro yero nao auna ge.

¹ Deka ayero niye mani bauno eno eyero sinena. Niye emo ninae-una ge dipunasani neupu. Ayero naya emo ninae ena Tuwara ge yangdoro tebeba yero nowa awong aeno ge oko sao Tuwa Bayau awang yero nasani etutero naya ² emo ninae mene nao ninae giro aune dubo nunae darawa yaese ayero yepu. ³ Niye nika niyetope simari sero taungna simao oko kotumae — giti ai simaota nona zuma bainane duwaota, taung wori owere wosogairo nao — taungna simao ayao ine awiya oko kotumae. ⁴ Taungna simao okowata, dubora simao kotungpu. Dubo-ozaoa me moko ninae una atu pungyao amimene simao ninae yaise. Simao awiya sisigao teng oko ara. Simao awiya Tuwa Bayau mene gosinoi zuma bainane yero noiya ara. ⁵ Tuwara bauno gegeregao gitau nasani nauwa awong Tuwa Bayau tumo didinasani simao deka aine puro nuka nuyetope sipunasani nauwa ara. Ayero yero nasani ibono nunae sou yero nasani nauwa ara. ⁶ Nunae-una zo Sara mene Abrahamna ge dipunasani nauna ara. Ayero yero nasani nung emo tuwa ayero sinasani yero nauna ara. Arare niye tani iwaing yero nasani sao awang yao aung o kotung-katung yao aung narineya, awiya niye ai ninae Sarara same babarineya.

⁷ Emo, niye eno eyero sinena. Bauno awong putoung wosao ara, arare emo niye awong aune dema etutero kotumaore neupu. Ayero nasani awong kora yero nasani neupu. Noeno okowata, niye gege oko, awong dema nao me iwaing pugao awiya topetarineya ara. Isa ninae witiro beu doiyero sero ayero neupu.

Otao-gamao yero nao auna ge.

⁸ Ge ika atu sesena auna me era. Niye apakana dubo dekaongka yero yo wina-apu nasani neupu. Ayero yero nasani ge nigao otao mani ninae aune mono pupunasani taung puro witao aung neupu. ⁹ Tani meko niye eno yaya abena oko yae. Niye giro sero izaya abena oko izae. Niye abena sari yero giro gao ge pugaiwu. Noeno okowata, niye Tuwa Bayaura gaore naese nung niye yau sena ara. ¹⁰ Auna ge gayao zo eyero mitiya,

Zo nung nao iwaing ara tapunoiya, nupema be iwaing tamari kotupunoiya, amimene ewawa nuna diya nasani ge meko zo oko saise. Be nuna mene ge iwao zo oko saise. ¹¹ Nung pasena yangdoro bauta potero tani iwaing yaise. Ayero yero monone nasani aune buro tau yero yaise. ¹² Noeno okowata, Tuwa nung diti moko nuna pu emo pewa yero nowa auna-una gairo noiya. Nung dawong yawe nunae-una gairo isa nunae nig-itinoiya. Arata pasena emo awiya Tuwa mene giro be dung yero noiya.

Iwo yaora ge.

¹³ Arare niye etutero nari sero tudiro narineya, awiya ena mene noeno niye eno nao meko yarinei? Ayero oko mitiya. ¹⁴ Arata etutero narineya aeno ena mene niye iwo yarineya, awiya gipu dubo iwaing yae. Iwo niye eno yaya niye awang oko yepu. Nupema kotumao oko sisigaipu. ¹⁵ Dubo ninae mene “Kristo nung Tuwa dang ara” ayero sinasani neupu. Ayero naya “Niye noeno Tuwa tumo didinowi?” auna susuwa amaze zo mene gari sero niye atata yai giro eo yero auna ge abena sepu. Etutero dubo-ozaore ge abena sepu. ¹⁶ Moko ninae mene niye gera pugoie sero etutero neupu. Ayero yaya Kristo aune dema nasani tani iwaing yero nowa niye eno ge bautara sero nowa emo awiya ge iwao sao nunae-una susuwa kasa daung yai giro meng garineya. ¹⁷ Niye tani iwaing yero nasani naya aune Tuwa Bayau mene nigai auna teng ena mene yaya niye eno pugarineya awiya gosinena eo niya. Arata niye pasena tamaya aune ena mene meko niye eno yarineya, awiya zo gosinena mou niya ara.

¹⁸ Kristo nung pewa yao amimene nuka nutope pasena naname eno auna be dekaongka magayenu aung yena ara. Nung pewa yao amimene emo memeko-mameko name eno ayero yena ara. Nung name Tuwa Bayaura-una susumanenese sero ayero yena ara. Nung tawing taung puro nauna aeno dewa magayena. Arata ititi nuna awiya seka mitina. Arare nung uritira taung aingso puro seka yero iropuna. ¹⁹ Ititire nasani emo enana ititi bunaora mitauwa awong auna-una baungno ge tugata yena. ²⁰ Awong amimene gitau Noa wang gapunasani naunu Tuwa Bayau mene awong ao-didinasani diya yenu ge nuna dewa ara. Arare emo bauno agi oko, 8 gege ara, awong amimene wangna witiwa ou mene sogu yenu oura atu oko sisigao yewa. ²¹ Tani Noa mani awisorera-una atu kasa yena awiya tani ge ou suwao amaze etotoma yena ara. Niye ge ou susunasani iwaing yewa ara. Ge ou mene taung beingti

oko sainoiya. Niye ge ou susunasani Tuwa Bayau mene dubo ninae sayai pewa yaise nung yau sinowa ara. Korayao awiya Yesu Kristo mene magayaora atu seka yero iropupunasani aune tauna ara. ²² Nung nuka nutope uritira witiro Tuwa Bayaura-una wawong mera atu mitoiya. Ayero mitoi angelo putoung bainaneta wosaore awong apakana wese nuna yero mitowa ara.

4

Kristo mene yaya tauna, arare name deka ayero nasani pasena yangduwanene.

¹ Kristora taung mene yaya tauna, arare niye deka ayero yari sero tau yepu. Noeno oko, zo nung taung nuna mene yaya tapunoiya amimene pasena yangdotinoiya. ² Arare niye tawingna etu narineya auna teng nona duru tawingna aeno dubo dubo oko nasani neupu. Niye Tuwa Bayaura be gege dipunasani neupu. ³ Gitau niye digara tani eyero yero nasani nauwa ara: pasena memeko-mameko, dubo-dubo yao, ou tauyao miniro dau yao, ana-bonene yero ou miniro dau yao, Tuwa Bayaura ge dero tuwa ge iwao sou yao. Pasena ayao ine awiya niye diga nasani ayero nauwa, arare yangdopu aung yae. ⁴ Yeme ewiya diga awong pasenana mokora mitowa yeme miteya ayero sero niye awong aune dema oko tairo nao yero neya, arare gosinowa ewe yero noi niye eno ge meko sero nowa. ⁵ Arata awong nete ago Tuwa Bayaura-una atu ge buro yarineya. Nung amimene emo seka naore magayaore awega-ziwega yari sero diya yero noiya ara. ⁶ Arare susuwa eyao eno Bowi Iwaing mamagayao eno dema sewa ara: Awong enaba emora nagibo mitiya auna teng taung mene abena pumaese. Arata enaba Tuwa Bayaura nagibo mitiya auna teng awiya ititi mene pumaese.

Burora putoung ning eno pugao auna tengburo ye.

⁷ Tawingna nona apakana auna besugaora be nugu niya. Arare niye dubore kotumaore nasani isa sinasani neupu. ⁸ Dubo ninae mene mono wina-pung yero baingtipu. Dubora monone nao awiya tani iwawaing auna gitau yao yero ninaeuna atu bainakama kasa yaise. Noeno oko, dubora mono pumao amimene pasena daigairo worinoiya ara. ⁹ Niye gugumama sao aung wina-kora yepu. ¹⁰ Niye Tuwa Bayau mene burora putoung noyao tauna, awiya niye emo sero dekaong-dekaong yero nowa auna teng tauna ara. Arare burora putoung niye eno pugao amaze teng puro nasani sogu wina-ye yero nasani neupu. ¹¹ Zo nung uritira ge sariniya awiya Tuwa Bayaura ge me yaise. Zo nung

korayao buro yariniya awiya Tuwa Bayau mene putoung pugariniya auna teng yaise. Niye Yesu Kristora-una atu desetiro buro nomaze yarineya amimene Tuwa Bayaura yazo de ika gaise. Simao waegaore aune putoungne nuna-una atu mitauna, mitoiya, mitariniya. Awiya me yaise.

Yesu eno yero yaya tapunasani aune yawa yawa tamao.

¹² O otao mani nana, ninae-ina atu yaya zo iyao bainakama ine amimene inao ninae gaero gari sero kasa yero mitoiya. Arare niye nona benaung seka kasa yero niya ayero sinasani oko yangka sero wawong di gamae. ¹³ Niye yawa yawa yepu. Noeno oko, yaya Kristo mene tauna ayao ine niye tapunasani nowa. Awiya nete simao waegaore nuna kasa daung yai aune deka ayao ine dubo iwaing tapunasani yawa yawa yari sero ayero yepu. ¹⁴ Niye Kristora mani awiso yero nowa susuwa aeno niye eno ge meko saya giro yawa yawa yepu. Noeno oko, Tuwa Bayaura Oweno waegaore mene ninae-una atu noiya ara. ¹⁵ Ninae-ina ena mene pasena eyaora mokora toiro yaya tamowi sero sinena – mani dao magayota, nona ugaing pumao-ta, tebe-tabe nao-ta, gitau yaora buro nung eno oko sao amaze puro nao – pasena ayao auna mokora toiro yaya tamowi sero sinena. ¹⁶ Ora zo mene Kristora emo me yero noiya susuwa aeno yaya tamariniya aeno meng oko gaise. Nung yazo awiya puro nasani aune Tuwa Bayau bowi yaise.

¹⁷ Tuwa Bayau abena pugariniya auna be kasa yero mitiya. Abena pugao awiya dubu nuna naname-una atu zayariniya. Arare naname-una gitau zayero yero bautunete emo Bowi Iwaing nuna awang sinowa awena-una atu kasa yai aune atu nono nono yao kasayariniye? ¹⁸ Ora,

Emo pewa yetugao mene yaya-biyaya tapunete beba sisigari yero aune iwaing yarineya, arare emo uritira ge awang sinowa o pasena yero nowa amimene nono yero iwaing yarinei?

¹⁹ Susuwa aeno Tuwa Bayau mene nigai teng yai iwora mokora towarineya awong iwaing yero nasani dubore ititire nunae awiya emo awong yena auna waweng pugae. Awong yena amimene ge nuka nune sena awiya ago yero noiya ara.

5

Emo gitau yao mene Tuwara lama dubu diya yero baingtaese.

¹ Ninae-ina atu gitau yao yero nowa niye aeno na gitau yao otao ninae mene ge sane. Na Kristo yaya kokoni yao taunu diti moko nana me mene gigiwang amimene nete simao waegaore nuna kasa daung yai aune

na dema auna maung zo yarinenana. Arare na dubo ninae uwero ge sero zawagairo yana nigipu. ² Tuwa Bayaura lama dubu diya yaese sao awiya diya yero baingtipu. Buro awiya niye ayero yaese sao auna okowata, dubo ninae mene eo yariniya auna teng yepu. Ayero yero wau moni pumao kotupunasani oko, burora yo dubo witai auna teng yepu. ³ Arata dubu ninae awiya duwa-dawa sinasani oko, lama diya mene lama gitau nowa ayero niye uritira gera nagibo gitau yepu emo bauno niye ago yae. ⁴ Ayero yero naya ago diya baina mene kasa yai aune niye ziyu simaora nona aung yaine yao teng oko amaze puro narineya ara.

⁵ Emo taung seka niye eno deka ayero tugata nena ara. Niye emo babuzera wese yero neupu. Ayero nasani niye apakana dubo puro wosiro nasani sou buro wina-ye yero nasani neupu. Noeno oko, ge gayao zo eyero mitiya,

Tuwa Bayau nung emo taung puro wiwiti-nowa

auna dong dusugatinoyia.

Anasani nung emo dubo wosaore nowa awiya sorepunoyia.

⁶ Tuwa Bayaura waweng mitowa, arare dubo puro wosipu. Ayero yaya aune ago nune gai teng yai aune nung dekaongka amimene yazo ninae de ika gariniya. ⁷ Nona nomaze ninae-ina atu mou yero noiya awiya apakana Tuwa Bayau eno pugaiyu. Noeno oko, dubo nuna ninae-ina atu mitoi niye iwaing diya yero nasani koramakora yero noiya.

⁸ Niye dubo seka nasani nika niyetope nao ninae umo yepu. Iwo ninae baina Sanda nung wo layon gang-gaga sero noiya ayao ine yero diti dati nasani “awe nukarineni?” ayero sero baungno otu kasa yero buro etu kasa yero ayero nasani noiya. ⁹ Arare niye tumo diyaore tau yero dodopinasani nagibo nuna gazepe. Noeno oko, niye eyero gosinowa ara: Otao mani ninae tawing sero sero mitowa auna-una atu yaya kokoni yao deka ayao ine kasa yero mitoiya ara. ¹⁰ Tuwa Bayau soremao giti auna maung nung simao waegaore nuna mitao gege mitao amaze Kristora iwaing gege eno topetaease niye yausero puna ara. Arare niye yaya kokoni yao be apungkaka gege tapunaya aune nune niye kora yariniya ara. Ayero yero inai tau yarineya. ¹¹ Putoung awiya nuna-una atu mitauna, mitoiya, mitariniya. Awiya me yaise.

Besugaora ge.

¹² Na ge maingkoka Siluano eno sesena gainiya. Nung gigena otao nana me yero niya. Ge me susuware nigiya awiya Tuwa

Bayaura soremao me ara, awiya gaese na igi ewiya gaero niye uwinasani ge awiya sogana nena ara. Arare niye Tuwara soremao awiya puro tau yero neupu.

¹³ Yesura dubu Babilon* nape etu yero nowa awong Tuwara dubu yaese Tuwa Bayau mene name aune dema yangtagabetaga yena amimene niye arugatineya. Gipao mani nana Mak nung dema niye arugatineya. ¹⁴ Niye uritira gera otao-gamao yero nowa, awiya keregari sero wawong winaini yero aung yepu. Kristo aune dema yero nowa ninae-ina mono mitai dubo-ozaore neupu.

* **5:13:** Babilon. Petoro nung Roma nape atu mitasani igi gaena. Arata napo Roma awiya pasena napo baina, arare nung Roma napo auna yazo awiya puingti nasani napo matu meko zo yazo nuna Babilon auna yazo amaze senuta noyena.

IGI NAMBA TU PETORO MENE GAENA

Petoro mene ge me susuware ena amimene Tuwara dubu auna kotumao uwari sero igi ewiya gaena. Awong ge iwao ge sinao emo amaze umo yaese sena. Awong Tuwara susuwa aune Tuwara Ge auna susuwa nigiro baingtaya aune ge iwao ge sinao emo mene dubo nunae sisigari yaya teng oko yariniya. Igi ewiya YUDA auna ge ine.

¹ Na Simon Petoro, Yesu Kristora buromani nupema aposolo, amimene ge ewiya gainena. Niye tumo diyao nanae ine puro yero nowa niye aeno ge ewiya gainena. Tumo diyao awiya Tuwa naname aune Korayao Emo naname Yesu Kristo mene pugainu puro yero nowa ara. Arare nung tumo diyao naname gosinoi iwaing yero noiya ara. ² Niye Tuwa Bayau aune Tuwa naname Yesu auna susuwa nigiro baingtiti nasani pu dube gaya aune bayao monone mene ninae-ina atu kasa yero zapunasani mitaise.

Tuwa Bayau mene name yau sero pungna, aeno abena Tuwara ge me puro nanene.

³ Nung putoung nuna baina mene nao mera soremao aune nona apakana awiya name eno pugaina. Nung name simao waegaore nuna aune etutero nao nuna topetanene name yau sero pungna. Arare name susuwa nuna nigiro baingtiro aune nao mera soremao aune nona apakana awiya pumarinenane. ⁴ Simao waegaore nuna aune etutero nao nuna mitiya, arare nung nona iwawaing name eno pugari senu tauyena awiya teng pugaina. Awiya name nona pugari sena awiya puro nasani sisi-gaora nagibo dubo-dubo yao mene tapunoi tawingna atu mitoiya awiya giro awang yero sungno baungno nao nuna me awiya topetanene ayero yena ara.

⁵ Awiya eno niye tau yero etutero nao awiya tumo diyao ninae-ina susuuno puro neupu. Ayero kotumao iwaing awiya etutero nao ninae-ina susuuno puro neupu. ⁶ Anasani dubora seminao awiya kotumao iwaing ninae-ina susuuno puro neupu. Nupema nao tauyao putoungne awiya dubora seminao ninae-ina susuuno puro neupu. Ayero Tuwara nagibora nao awiya tauyao putoungne ninae-ina susuuno puro neupu. ⁷ Anasani otao-gamao me yero nao awiya Tuwara nagibora nao ninae-ina susuuno puro neupu. Ayero dubora mono pumao awiya otao-gamao me yero nao ninae-ina susuuno puro neupu. ⁸ Nona apakana awiya ninae-ina atu mitasani zapunai niye Tuwa naname Yesu Kristora

susuwa nigiro baingtiro nasani buro yaya me aung oko yariniya. ⁹ Zo nung nona awiya aung nariniya, awiya nung eno eyero sanene: Nung diti guma yao ine. Nona ake atu mitiya awiya nung gaine yao teng oko. Tuwa mene gitau pasena nuna disero nung saero kora yena awiya oko kotumao nuwegairo noiya.

¹⁰ Otao mani, Tuwa Bayau mene niye yangtagairo yau sero pungna. Arare yangtagairo pumao nuna awiya me yaise niye buro apakana sesena awiya tauyero puro neupu. Niye tauyero puro narineya, awiya niye iyangsao yao aung, iwaing nao gege narineya. ¹¹ Ayero nete Tuwa aune Korayao Emo naname Yesu Kristo auna napo mitao gege mitao auna toitinaya nung niye eno yowe mawe sinasani niye arugariniya ara.

¹² Nona apakana awiya niye eno gipero aung yewa gigiwa ara. Ge me nigiswa awiya puro tauyero dodopinowa, awiya na nig-itasani aune saineba ge deka awiya nupema sero uwinasani narinena. ¹³ Na seka nasani aune ge amaze kotumao ninae-ina atu uwana teng yariniya. ¹⁴ Noeno oko, magayaora be nana nugu niya, awiya na gosinena. Ge awiya Tuwa naname Yesu Kristo mene na eno sero keregaina. ¹⁵ Na niye yangduwana niye ge awiya nigirota nigiro ayero nasani naese yeme kora-makora yarinenana.

Petoro nung gitau diri agira atu nasani Yesura simao waegaore gigin.

¹⁶ Nae gitau Tuwa naname Yesu Kristora putoung aune kasa yao nuna auna ge awiya niye eno tugata yewangne, awiya ungwe tutura emora kotumaora atu kasa noiya amaze oko tugata yewangne. Nae nugu daung atu dopero mitasani Tuwa simao waegaore nuna aune dema kasa yenu daung mokera gigiwangne. ¹⁷ Awiya Tuwa Bayau Mama mene Maina yazo de ika gatinasani nung bowi yero ge eyero senu waegao baina auna mokora atu wosi nuna-una yena: "Awia Mani nana. Na nung eno yawa yawa yero nona." ¹⁸ Nae nung aune dema diri dang auna atu newangne ge awiya uritira atu wosinu nigiwangne.

¹⁹ Arare nae aeno ge porofete mene gitau gaewa mitoiya awiya nigitinonane me nibamu yero noiya ara. Ge amimene damana ine yero mumena atu waegatinoiya, arare niye diti moko auna pugatinasani naya iwaing yariniya. Ge awiya damana naname ine ayero sero puro naya iya gaine nai aune gobu mene ninae-ina kasa yero dubo ninae waegariniya. ²⁰ Bere gitau susuwa zo eyero nigiro baingtibu: Tuwara ge gitau bukura atu gaewa mitoiya auna susuwa awiya emo zo mene dubo nuna-una atu tebeba keregao ine teng oko ara. ²¹ Ge

awiya emo mene kotumao nunae-una oko sero gaewa. Emo awong Oweno mene dubo nunae uwenu aune awong Tuwa Bayaura-una atu ge awiya nigiro sero gaewa ara.

2

Ge sisigao emo auna ge.

¹ Isreli emora-una atu porofete me gege oko, porofete ge iwao ena awiya dema kasa yero nasani nauwa. Deka ayero ninae-ina atu gipao emo ena ge iwao dema kasa yarineya. Awong Tuwara dubu sisigaora ge iwao ge awiya puro buro ninae-ina atu saingtiro buro kasa yarineya. Ayero aune Tuwa mene awong zuma gaena awiya bewae yarineya. Ayero yaya abena nunae mena ozaung kasa yai awong nuka nuyetope sisigarineya. ² Emo ayetugao amimene pasena buro yaya Tuwara emo bauno daigairo amimene giro awong ago yarineya. Ayero yaya emo bauno ena mene gera nagibo me awiya izarineya. ³ Ge iwao ge sinao emo ena amimene wau moni eno dubo-dubo yero nasani kotumao nunae-una ge iwao ge mene niye etegati nasani nona ninae sorero pumaora buro yarineya. Arata gitau Tuwa Bayau mene awong abena tamaese be pugainu mitoiya. Nupema awong sisigaese sena amimene oko auriti awinoiya. Aung ara. Nung sisigaora be nunae diya yero nasani mitoiya.

Abena ena gitau kasa yewa auna ge.

⁴ Gitau otu angelo ena mene pasena yewa giro Tuwa Bayau mene awong oko ao-dina. Aung ara. Nung awong musugainu kowara bamuwa. Baungno kote wamao mume baina auna atu baungno be baina diya nasani mitowa. ⁵ Nung gitau emo bauno nona apakana aune oko ao-dina. Aung ara. Nung etutero naora bowi sao emo yazo nuna Noa aune emo bauno 7 awong agege ao-dinu seka newa emo memekomamekora-una atu wabamu denu ou mene tawing apakana topetina ara. ⁶ Nupema napo etobe Sodomto Gomora emo bauno apakana aune dema sisigairo aung yae-tose senu iyao wa mene wosaine yero awenu aung yewa. Awiya emo memekomameko ago kasa yero narineya amimene giro awang yaese ayero yena ara. ⁷ Ayero yero aune emo iwaing Loto nung pasena emo baunona mokora atu nasani dubo mou nauunu nauna aeno Tuwa Bayau mene sorero pungna ara. ⁸ Loto nung emo iwaing amimene nunae-una towang atu nasani nauunu awong pasena tebe-tabe yero

nauwa wari be giti gosinasani nupema ge nunae nigitinasani mou maingkoka oko puro nasani nauna. ⁹ Tuwa mene gitau Loto ao-diro sorero pungna, arare name Tuwa eno eyero gosinonane: Nung emo bauno nung tumo didinowa awong etegaora atu sorero pumaora putoung oko kau yero noiya. Nupema, nung Sodomto Gomorara emo bauno auna abena teng pugaina, arare nung emo bauno meko awong yaya-biyaya tapunasani naya Tuwa Bayau mene emo awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune ge buro yero yangduwaese sariniya auna putoung oko kau yero noiya, awiya dema gosinonane. ¹⁰ Emo taung nunae-una dubo-dubo meko awiya ago nasani yero nowa, nupema Tuwa aune emo babuze auna ge puro wowosinowa awong awiya Tuwa mene bunao mou-mesayao awong eno pugariniya ara.

Emo ayao amimene aratamao nunae gege ago nasani taung puro wiwitasani angelo waegaore awong awiya awang yao aung puro wowosinowa ara. ¹¹ Ora angelo awiya putoung nunae bainakama mene ge iwao ge sao emo auna putoung daigatinoiya, arata awong Tuwa ise-kaingse yowi sero ge iwao ge sao emo awiya oko usi-besi yero nowa. ¹² Ge iwao ge sao emo awong kotumao aung; wo gaero mininonane awong aine ara; awong taungna ato sao gege nigitinowa. Awong wo mene yasinowa aine be bainana atu yasero aung yarineya. ¹³ Ayero nasani tebe-tabe yao nunae-una abena pumarineya. Awong meko. Awong niye aune dema nona mininowa be aune awong ge iwao nunae eno yawa yawa yero nasani ana bonene ninae beingti yero nowa. ¹⁴ Awong diti moko nunae mene mani bauno tamari kau yero nowa. Awong pasena yaora bereya oko yero nowa. Awong emo ena inao tauyaore oko awiya yuno nowa nuye tairo nowa. Awong wau moni eno dubo-dubo yero nawe duwa dubo nunae auna baungna. Emo ayao amimene kowara gerao ara. ¹⁵ Awong nagibo me awiya yangdoro baungno tarara yewa. Awong Belam*, nung Beorira mani, auna te weso patiro ago yewa ara. Nung pasena yero moni pumari ara tauna. ¹⁶ Arata Tuwa mene ge dao nuna-una nung gona yena ara. Arare wo dongki ge aung amimene emo mene ge saine yero nasani porofete Belam auna kotumao meko awiya gazenu aung yena ara.

¹⁷ Emo ouwe noi giro ou minari oura baungno ou yumao giro dubo mininowa,

* 2:15: Belam. Mosera dubu Izip tawing yangdoro tawing nunae sekawa auna babari newa be aune Belam nung porofete yero nasani nauna, arata saineba, nung moni eno dubo-dubo nasani Isreli emo dubura iwo soreuno awong waru yari yena. Waru ge sari sero yena auna teng gao ge be nuna-una atu kasa yena.

deka aine emo ena mene emo ayao auna-una atu soremao tamari baungno kau yero giro dubo mininowa. Nupema, awong gumo ine. Bisi mene gumo pisinoi baungno aung yero noi emo wa eno dubo mininowa ayao ine awong ara. Emo awiya awong mume bainakama auna atu mitaese sero Tuwa mene masi amaze awong eno kora yenu mitoiya. ¹⁸ Awong taung puro witiwasani ge me aung piti gege awiya emo bauno mene gaya me yaise sero esega emo kotumaore auna ine yero emo bauno tugata yero nowa. Ayero nasani emo ena mene digara nagibo patiro gera yarinema aune iwaing yero nowa amimene nupema kapete nagibo matura gaese sero taung iropaora ge mene yumao buro yero nowa. ¹⁹ Emo memeko-mameko amimene eyero sero nowi siya, "Niye nae ago yero nona zora soumani oko yarineya. Niye bunao aung yero narineya." Ayero sero nowa, arata awong nuka nuyetope tani meko gera yao auna soumani yero nowa. Awiya noeno oko, nona zo mene emo zo puro wosariniya, awiya nung nona nung puro wosiro besiniya auna soumani yariniya. ²⁰ Awong Tuwa aune Korayao Emo naname Yesu Kristo auna ge nigiro pu dube gairo aune digara tani meko amaze yangdoro nete nupema tera kapete gairo tani mekora babaya tani meko amimene awong wao mene daine yai awong eno eyero sarine-nane, "Gitau nao nunae awiya maingkoka meko yena. Ora ago nao nunae awiya meko yore yero baingtitiniya." ²¹ Emo ayao amimene gitau etutero naora nagibo oko patao yateya, awiya abena maingkoka gege tamateya. Ora etutero naora nagibora atu nauwa amimene Tuwara sao tauyao ge awong eno gipewa awiya yangdoro nagibo matura yesese yero nowa aeno abena meko nibamu tamarineya. ²² Emo ayao aeno ge eyero sewa awiya me yero noiya, "Sino nung bero tiro aune nupema kapetegairo mininoiya ara." Ora, "Pu ou susunonane aune nupema baungno angze susunoiya ara."

3

Tuwa kapetegairo bumari sena, awiya meyariniya.

¹ Otao mani nana, igi niniae ewiya gainena be etobe niya. Na igi niniae etobe deka ayero gainasani dubo niniae pewayero naese auna teng niye uwana uritira ge nigwiwa amaze nupema kotumaese yetena ara. ² Arare niye ge porofete pewa yetugao mene gitau sewa aune wini ge Tuwa Korayao Emo naname mene senu aposolo niniae nae amimene niye eno

sewangne, ge awiya kotupunasani neupu. ³ Ayero niye bere gitau ge eyero nigipu tau yae: Tawingna be besugatinai* aune ena mene kasa yero taung nunae-una ara tamao awiya ago nasani Tuwara ge izinasani ⁴ eyero sarineya, "Tuwa kapetegairo bumari sena auna me niaye? Aya-ewowo naname mene ge nuna sero gaero ayero nawe mamagayero nauwa nung bumariniya ayero sinasani nawe duwangne nung oko bumao yero niya. Nona apakana tawingna atu kasa yena auna atu kasa yero butunauna, deka ayero butunasani mitiya." ⁵ Awong susuwa ewiya gosinasani aune oko gao mene saine yero nowa ara: Gitau otu Tuwa Bayau mene ge senu uriti tawingne kasa yena mitoiya. Tawing oura atu kasa yero ou towang atu mitauna ara. ⁶ Arare ago ou amimene tawing topetiro emo aune nona apakana aune deka ayero sisigairo dero aung kamore yena. ⁷ Arata uriti tawingne yeme miteyato emimene zo Tuwa Bayaura ge mene soretu iyaora gerao yero miteyato. Tuwa Bayau mene emo awegaziwega nasani abena pugariniya be aune emo memeko-mameko Tuwara kotora atu zuwero yasaese sero diya miteyato ara.

⁸ Otao mani nana, nona zo ewiya oko nuwegae: Tuwa mene wari be dekaongka awiya maze gosinoi dawang 1,000 ine yero noiya ara. Ora nung dawang 1,000 awiya maze gosinoi wari be dekaongka ine gege yero noiya ara. ⁹ Emo ena mene Tuwa eno eyero sero nowa, "Tuwa nung ge sena auna me tamari sero titiye zaruwe yero nasani aune be susupunoiya." Emo ena mene gosinowa ayao ine noi giro nung eno ayero sero nowa, arata aung ara. Nung emo ena mene sisigao eno, emo apakana teng dubo darawa yero nao meko yangduwaese sero niye ao-didinoiya.

Uriti aune tawing ago aung yarineyato.

¹⁰ Tuwara be baina awiya ugaing emo mene kasa yero nowa aine yero mena ozaung kasa yariniya. Kasa yai uriti nung bewing duruka baina sasani aung yariniya. Ora uritira nona apakana gosinonane awiya deka dema ayero iyao mene awero aung yariniya ara. Tawing aune tawing tame nona apakana miteya awiya deka ayero dema iyao mene awero aung yariniya ara. ¹¹ Nona apakana awero aung yariniya, arare niye iwaing pewayao nasani uritira ge diya yero baingtiro puro neupu. ¹² Ayero nasani Tuwa Bayaura be diya yero nasani mena ozaung kasa yaise sero tau-tataware yero neupu. Be nugu nai uriti nung iyao mene awero

* 3:3: Soremao Ge zo Aposolo 2:17 auna atu mitiya awiya gi.

aung yariniya. Ora uritira nona apakana gosinonane awiya deka ayero dema iyao mokora baungno tiwero aung yarineya. ¹³ Name awiya uriti sekawa aune tawing sekawa Tuwa Bayau mene pugari sena amaze diya yero nonane. Auna atu etutero nao gege mitariniya.

¹⁴ Otao mani nana, niye nona ayao awiya diya yero nasani nuna benaungna atu iwaing pasena aung etutero nung aune dema otao naya gai teng yaise sero gewera yero neupu. ¹⁵ Tuwa naname mene be nuna susumai imoko-kaungkaung yai giro aune eyero sepu, "Nung name kora yari sero ao-didiniya." Otao naname Paulo nung kotumao nung eno pugao auna teng ge deka eyao amaze niye eno gaena. ¹⁶ Nung igi gainoiya teng ge awiya keregairo gainoiya ara. Igi nuna-una ge ena mitiya auna susuwa awiya pungyero mitiya. Arare ge aine amaze emo ena nigao aung o emo ena inao iyangyaore mene ge awiya kasuna-busuna yero nasani sero nowa meko yero noiya ara. Paulora igi auna gege okowata, Tuwara ge gayao ena auna ge deka dema kasuna-busuna yero nasani gera yao tapunowa.

¹⁷ Otao mani nana, na niye bere-bere tugata yetena nigeya, arare emo tebe-tabe nao auna ge iwao ge sao mene tumo diyao ninae besai iyangyero zuwao eno, umo yero nasani neupu. ¹⁸ Ayero nasani soremao kotumaore Korayao Emo naname Tuwa Yesu Kristo amimene pugatinoiya amaze puro nasani bairo tau yepu. Nung simao waegaore mitoiya mitiya, mitariniya.

IGI NAMBA WAN YOHANE MENE GAENA

Yohane mene susuwa etobe eyao eno igi ewiya gaena: Zo awiya eyao era: Nao me iwaing puro nao auna susuwa keregari sero gaena. Name Tuwa Bayau aune Yesu Kristo aune awongto aeno dubora mono pupunasani otao mani naname aeno dema dubora mono pumanenese sena. Zo awiya eyao era: Ge iwao ge sao emo ena mene kasa yero Tuwara ge nigao emo auna dubo sisigati nasani eyero sinauwa, "Tawing taung awiya meko. Awiya pasenana taung ara. Arare Yesu mene tawing taung oko puro kasa yena. Nung emo mene naine nasani nauna, arata nung tawing taung oko puro nauna. Nung Tuwa Bayaura Mani me okowa." Ge iwao ge sao emo mene ayero sinauwa, aeno Yohane mene ge iwao ge nunae puro wosari sero igi ewiya gaena.

Nao me iwaing auna Maung.

¹ Nao me iwaing auna Maung* nung susuwara atu butu nasani nauna auna ge keregairo niye eno tugata yero nonane. Nae ge nuna dawong nanae mene nigiwangne. Nae nung diti moko nanae mene gigiwangne. Nae nung giro baingtiwangne. Nae nung wawong nanae mene iniro gigiwangne. ² Nao me iwaingna Maung kasa daung yenu gigiwangne ara. Nao me iwaingna Maung nung amimene Maungna-una atu buro naname-una atu kasa ye daung gaina. Aeno nae naora Maung awiya niye eno keregairo tugata yero nonane. ³ Awiya nona gigiwangne o ge nigiwangne deka awiya niye eno tugata yero nonane. Tugata yanane tairo nao naname kasa yai name dubu dekaongka yero nasani nari sero aeno sinonane. Tairo nao naname awiya Maung aune Mani Yesu Kristo aune dema tairo yero nonane ara. ⁴ Yawa yawa yao naname iwaing kasa yero baingtaise aeno igi ewiya niye eno gaitinena era.

Waegaora atu nasani pasena oko pungyero puro nanene.

⁵ Ge bowi Yesura-una atu eyero nigiwangne, aeno niye eno tugata yero nonane. Tuwa Bayau nung waegao gege. Mume zo nuna-una oko mitiya. ⁶ Name mumenana atu nasani "Na Tuwa Bayaura-una desetitinona" ayero sarinenane, awiya ge iwao yariniya. Ayero nasani ge me oko puro narinenane. ⁷ Arata Tuwa Bayau nung nuka nutope waegaora atu noiya deka

aine name waegaora atu nasani narinenane, awiya dema tairo otao iwaing yarinenane. Ayero yanane Mani nuna Yesu Kristora yu mene pasena naname apakana sayai iwaing pewayao narinenane. ⁸ Name pasena aung ayero sarinenane, awiya dubo naname etegari nenane. Ayero yanane dubo naname auna ge me oko mitariniya. ⁹ Tuwa Bayau nung iwaing dang gege. Arata name pasena disaise nung tumo diyanane teng yariniya. Aeno pasena naname keregari nenane, awiya nung pasena naname disero meko naname apakana sayai iwaing pewayao narinenane. ¹⁰ "Name pasena oko yao nonane," ayero sarinenane, awiya name Tuwa Bayau ge iwao emo ayero sarinenane. Ayero yanane ge nuna dubo naname-una atu oko mitariniya.

2

Kristo nung soremao naname.

¹ Mani awiso nana, niye pasena yowi sero ge ewiya niye eno gaitinena. Arata emo zo mene pasena zo yariniya, amimene eyero gaise: Soremao emo* naname Maungna benaungna atu mitasani name sorepunoiya. Soremao emo awiya Yesu Kristo ara. Nung emo iwaing pewayao. ² Nung amimene Tuwa Bayaura tini kapao aung yaise sero pasena naname eno abena magayena. Ayero pasena naname gege okowata, tawing sero emo bauno name apakana auna pasena diungna. ³ Aeno name ge nuna dimarinenane, awiya nung giro baingtiti nonane awiya garinenane. ⁴ Arata emo zo mene ge nuna oko dimao nasani "Na Tuwa Bayau gao" ayero sariniya, awiya nung ge iwao emo yariniya. Emo ayao ine awiya ge me mene dubo nuna-una atu oko mitiya. ⁵⁻⁶ Zo nung Tuwa Bayaura ge nigiro dimariniya amimene Tuwa Bayau ara tapunoiya. "Name Tuwa Bayaura-una atu desetiro nonane" ayero sero nonane amimene Yesu nasani nauna ayao ine teng nanene. Ayero yarinenane, awiya name Tuwa Bayaura-una atu meba desetiro nonineta aung ing, auna susuwa garinenane.

Waegaora nasani otao eno dubora mono pumao awiya sao tauyao ge sekawa.

⁷ Otao mani nana, na sao tauyao ge sekawa zo oko niye eno gainena. Awiya matu Yesura ge nigiwangne auna atu nigiro butunowa ara. Bowi ge nigiya awiya sao tauyao ge matu ara. ⁸ Nupema ge gainena awiya sao tauyao ge sekawa niya. Ge awiya Yesura-una atu ta ninae-ina atu dema me

* 1:1: Nao me iwaing auna Maung awiya Yesu.

* 2:1: Soremao emo auna susuwa awiya soremao nona enana sorepunoiya okowata, Yesu mene ge bera atu name soreuno Maungna benaungna atu ge naname sinoiya.

niya. Auna susuwa eyao era. Mume daigatinoi waegao mene kasaye daung gairo waegati nasani noiya. ⁹ Zo nung otao nuna iwo noiya amimene “Na waegaora nona,” ayero sariniya, arata nung mumena atu nao gege noiya. ¹⁰ Zo nung otao nuna dubo mene mono pupunoiya amimene waegaora atu noiya. Ayero yero noiya amimene pasenana wao auna baruma nuna-una oko mitiya. ¹¹ Arata zo nung otao nuna iwo yero noiya amimene mumena atu mitoiya. Nung mumena atu nasani nung natu natu bautuniya auna susuwa awiya oko gosinoiya. Noeno okowata, mume mene diti moko nuna gazenu diti guma yaine yenu noiya.

¹² O mani mamani nana, Tuwa Bayau mene pasena ninae Yesura iwaing eno disena, aeno na ge ewiya niye eno gainena. ¹³ O mamono, niye nung nao gege nasani nauna noiya awiya giro baingtiti nasani nowa, aeno na ge ewiya niye eno gainena. O mani taung seka, niye mekora maung awiya puro wosiwa, aeno na ge ewiya niye eno gainena. O mani mamani, niye Maung giro baingtiti nowa, aeno na ge ewiya niye eno gainena. ¹⁴ O mamono, niye nung nao gege nasani noiya auna susuwa giro baingtiti nowa, aeno na ge ewiya niye eno gainena. O mani taung seka, niye putoung ninae mitiya, o Tuwa Bayaura ge dubo ninae-ina mitiya, nupema mekora maung puro wosiwa, aeno na ge ewiya niye eno gainena.

Dubo naname mene tawingna nonana atu oko mitaise.

¹⁵ Dubo ninae tawingna ta tawingna nonana atu oko pugae. Zo nung dubo nuna tawingna nona eno pugariniya amimene dubo nuna Maungna-una atu oko pugariniya. ¹⁶ Tawingna nona apakana, — taung mene dubo-dubo yao, nupema wau moni eno taung puro witao — awiya Maungna okowata. Kotumao awiya tawingna gege. ¹⁷ Arare tawing awiya aung yariniya, o tawingna nona eno dubo-dubo yero nowa awong awiya dema aung yarineya. Arata zo nung Tuwa Bayaura ge nigiro dimariniya amimene nao gege nariniya.

Kristora iwo kasa yero mitiya.

¹⁸ Mani awiso nana, tawingna be kara aung niya. Kristora iwo bumariniya awiya niye nigwa, arata Kristora iwo daigairo mena yemaoko kasa yero nowa, arare tawingna be aung niya, awiya gosinenane. ¹⁹ Awong dubu naname auna towang atu kasa yero bamuwa, arata awong otao mani naname me yero nao awiya oko nauwa. Awong otao mani naname me yero natei siya, awiya name oko yangduwateya. Name yangduwa, auna susuwa nunae

eyero gosinenane. Name aune dema nawe yangduwa amimene otao mani naname me okowa. ²⁰ Ninae mene zo Yesu mene Oweno iyengtinu wosinu puro nowa, aeno niye apakana ge me nigiro nowa ara. ²¹ Niye ge me nuwegati nowita ayero sero igi ewiya oko gainena. Aung ara. Niye ge me nigitinowa, aeno na ge ewiya niye eno gainena. Ge iwao apakana awiya ge mera-una mokora atu oko kasa yero noiya, awiya gosineya.

Tuwa Bayau Maung Maingne oko gau-sanene.

²² Ge iwao ge sao emo awiya awe sarinei? Zo nung, “Yesu awiya Sorao Emo naname Kristo me okowa,” ayero sariniya, awiya nung ge iwao ge sao emo ayero sepu. Nung awiya Kristo iwo yero niya ara. Nung Maungne Maingne bewae yero niya. ²³ Zo nung Mani bewae yariniya amimene Maung dema bewae yariniya. Arata zo nung Mani tumo diyariniya amimene Maung dema tumo diyariniya. ²⁴ Arata niye ge susuwara atu nigiro butunowa awiya pu dube gairo neupu. Pu dube gairo narineya, awiya Maingne Maungne ayero niye aune dema narineyato. ²⁵ Yesu mene name eno ge eyero senu tauyena, “Na nao me iwaing niye eno pugarinena.”

Oweno mene ge me name eno gipinoiya.

²⁶ Niye etegari sineya auna susuwa gaese eyero gainena era.

²⁷ Yesu mene Oweno iyengtinu wosinu pumuwa ninae-ina atu mitoiya. Arare emo zo niye gipaise oko sae. Oweno pumuwa amimene ge apakana niye eno tugata-magata yero noiya. Ge awiya ge iwao oko, ge me ara. Arare nagibo Oweno mene gipena deka auna teng papati nasani Yesu aune dema neupu.

Tuwa Bayaura mani awiso yero nonane auna susuwa.

²⁸ Mani awiso nana, niye Yesu aune dema neupu. Nung kasa yai aune name be-naung nuna-una atu meng gairo nung oko tema yao tauyero dopari sero yeme nung aune dema neupu. ²⁹ Tuwa Bayau nung etutero noiya, niye ayero nigitinowa, arare emo zo deka ayero etutero nai giro eyero sepu, “Nung Tuwa Bayaura-una atu kasa yao arauwa.”

3

¹ Maungna dubora mono pumao bainakama awiya gipu. Nung dubora mono name eno bainakama pupunasani mani emo dire bauno dire nuna ayero sinoiya. Arare ayero yero nonane ara. Emo Tuwara ge aung yero nowa amimene Tuwa Bayaura susuwa oko gosinowa, aeno awong susuwa naname oko giro baingtutinowa. ² Otao

mani nana, name yeme Tuwa Bayaura mani yero nenane. Arata nete nono yero narinenine, awiya yeme oko kasa daung niya. Arata eyero gosinenane: Kristo kasa yai aune name benaung nuna giro nung ine yarinene. ³ Arare zo nung kasa yaora be nuna diya yero nasani nariniya amimene nung dang pewayao nibamu noiya deka aine nari sero giro dubo nuna sainasani nariniya.

Pasena yero Sandara mani yarineya.

⁴ Zo nung pasena yero noiya amimene Tuwa Bayaura sao tauyao ge awiya daigati nasani noiya. Pasena yao awiya sao tauyao ge daigao ara. ⁵ Arare niye Yesura susuwa eyero nigitinowa. Nung pasena disari sero kasa ye daung gaina. Nung pasena aung nasani nauna, awiya gosinowa. ⁶ Zo nung Yesu aune dema noiya amimene pasena oko yero noiya. Arata zo nung pasena yero noiya amimene Yesura susuwa oko gosinoya. ⁷ Mani awiso nana, zo mene dubo ninae sisigari sai oko nigipu. Yesu nung pewayao gege. Deka aine zo nung etutero noiya amimene emo pewayao yero noiya. ⁸ Arata zo nung pasena yero noiya amimene Sandara mani yero noiya. Sanda nung pasena susuwara atu yero nasani nauna nasani noiya. Tuwa Bayaura Mani mene Sandara buro disero aung yari sero kasa yena.

Tuwa Bayaura mani yero nasani giro pasena oko yero nanene.

⁹ Zo nung Tuwa Bayaura-una atu kasa yero noiya amimene pasena nasani oko noiya. Noeno okowata, Tuwa Bayaura nao nuna-una mitiya. Nung Tuwa Bayaura-una atu kasa yena, arare pasena oko nasani nariniya. ¹⁰ Arare Tuwa Bayaura mani awisota Sandara mani awiso ing, auna susuwa nunae eyero kasa yai garineya. Zo nung etutero oko nao yariniya, awiya niye nung Tuwa Bayaura mani ayero oko sarineya. O zo nung otao nuna eno dubora mono oko pao yariniya, awiya niye nung eno deka ayero sarineya.

Yesu mene name eno dubora mono puna, arare name deka ayero yanene.

¹¹ Tuwa Bayaura ge susuwara atu ni-giro butunowa awiya eyao era: Dubo mene mono winapung yanene. ¹² Arata Kaingna nagibo oko patanene. Nung Sandara mani yero meta nuna denu magayena. Awiya nono yero denu magayeni? Awiya susuwa eyao eno. Nung nao nuna mene meko, arata meta nuna-una nao mene iwaing, aeno meta nuna denu magayena ara. ¹³ Arare otao mani nana, emo Yesu tumo oko diyao yero nowa amimene niye iwo yaya giro oko yangka

sero wawong di gamae. ¹⁴ Name otao mani naname eno dubora mono pupunonane, arare name naka nametope eyero gosinonane: Name emo ititi aung mene yaine yao auna tani awiya yangdoro nao me topetiwangne ara. Arata zo nung dubora mono oko pumao yero noiya amimene ititi aung mene yaine yero noiya. ¹⁵ Zo nung otao nuna iwo yariniya, awiya nung mani dao magayao emo ara. Arare niye mani dao magayao emo auna susuwa gosinowa. Nao me iwaing awiya nunae-una oko mitiya. ¹⁶ Yesu nung name eno nao nuna me yangduna, arare dubora mono pumaora susuwa gigiwangne ara. Arare name deka ayero otao mani naname eno nao naname me yangduwanenese sao mitiya ara. ¹⁷ Emo zo nung tawingna wau moni zamena simena bainakama nuna-una mitai aune otao nuna bogamasa nai giro oko gaine yero depo yariniya, awiya nung eno eyero sepu, "Nung Tuwa Bayau oko aratapunoia." ¹⁸ Mani awiso nana, name mono pao awiya be mene gege okowata, wawong mene o dubo mene mono me pumanene.

Tuwa Bayaura benaungna atu awang yao aung nanene.

¹⁹ Ayero yero Tuwa Bayaura ge me auna dubu yero nonineta awiya garinenane. Arare kotumao naname mene pasena matu eno name gera pugari sai giro name Tuwa Bayaura benaungna atu pasena matu kotungno awang yao auna kotumao puro wosanene. ²⁰ Noeno okowata, name eyero gosinonane. Tuwa Bayaura kotumao mene kotumao naname daigatinoia. Nung nona apakana auna susuwa gosinoia. ²¹⁻²² Otao mani nana, name sao tauyao ge nuna dipunasani nao naname yero nonane awiya benaung nuna-una atu iwaing yero noiya. Ayero noi kotumao naname mene name gera oko pugao yero noi name benaung nuna-una atu awang yao aung tauyero nonane. Anasani nona zo no eno isa sinonane awiya name eno pugatinoia. ²³ Sao tauyao ge nuna awiya eyero mitiya era: Mani nuna Yesu Kristo tumo didinasani dubo mene mono winapung yanene. Ayero yanenese sena ara. ²⁴ Zo nung Tuwa Bayaura sao tauyao ge dipunoia amimene Tuwa Bayau aune dema noi Tuwa Bayau nung aune dema noiya. Tuwa Bayau aune dubo dekaongka yero nonane awiya Oweno pugaina amimene name eno keregati noi gosinonane ara.

4

Oweno susuwa giti yero nowa.

¹ Otao mani nana, porofete ge iwao daigairo mene tawingna etu kasa yero nowa, arare emo apakana “Tuwa Bayaura Oweno nana-ina mitiya,” ayero sero nowa auna ge oko nigaya me yaise. Oweno nunae Tuwa Bayaura-una atu baota ayero sero awong gaero gari yepu. ² Tuwa Bayaura Oweno eyao awiya saore garineya. Zo nung “Sorao Emo naname Kristo nung tawing taung puro kasa yena, nung awiya Yesu ara” ge awiya nigiro iniro taka sariniya amimene Oweno Tuwa Bayaura-una atu bao awiya puro noiya, ayero garineya. ³ Arata zo nung “Yesu tawing taung puro kasa yena” awiya oko iniro takasao yariniya amimene Oweno Tuwa Bayaura-una atu bao awiya oko puro noiya, ayero garineya. Nung oweno zo ewe puro noiya. Oweno zo ewe awiya Kristora iwo bainakama auna-una mokora atu bumao. Gitau ge nuna nigawa; nung tawingna atu kasa yaise sao. Arare nung awiya mena yemaoko tawingna atu kasa yero noiya. ⁴ Mani awiso nana, niye Tuwa Bayaura mani awiso, arare porofete ge iwao awiya puro wosiwa. Ayero yewa, noeno okowata, Tuwa Bayaura Oweno auna putoung awiya ewe, o emo Yesu tumo oko diyao yero nowa auna owenona putoung awiya ewe. Arare Tuwa Bayaura Oweno auna putoung mene oweno nunae auna putoung awiya daigatinoiya. ⁵ Porofete ge iwao awong tawingna gege. Arare tawingna ge gege sinowa. Ayero sinowa tawingna emo bauno mene dawong yawero nigitinowa. ⁶ Name mene zo Tuwa Bayaura, arare zo nung Tuwa Bayau gosinoiya amimene ge naname nigitinoiya. Arata Tuwa Bayaura-una atu oko kasa yao amimene ge naname awang sinowa. Awong ayero yero nowa ge mera Oweno aune ge iwao ge saora oweno auna susuwa kasa yero noi gosinonane ara.

Tuwa Bayau nung dubora mono pumao auna maung.

⁷ Otao mani nana, name dubora mono wina-pung yanene. Noeno okowata, dubora mono pao awiya Tuwa Bayaura-una atu butunoiya. Arare zo nung dubora mono pupunoiya amimene Tuwa Bayaura mani me yero noiya. Nung Tuwa Bayau giro baingtitinoiya. ⁸ Arata zo nung dubora mono oko pumao noiya amimene Tuwa Bayau oko gosinoiya. Noeno okowata, Tuwa Bayau nung dubora mono pumao auna maung. ⁹ Tuwa Bayau mene Mani nuna dekaangka awiya name eno nao tamaise iyengtinu wosi tawingna yena. Auna atu dubora mono pumao nuna name eno pugainu kasa daung yena ara. ¹⁰ Dubora mono pumao auna susuwa eyero mitiya. Name Tuwa Bayau eno dubora

mono oko pumuwangne. Aung ara. Nune name eno dubora mono pupunasani Mani nuna iyengtinu wosiwo pasena naname auna abena magayena.

Tuwa Bayaura dubora mono gosinasani deka ayero yanene.

¹¹ Otao mani nana, Tuwa Bayau nung name eno dubora mono bainakama puna, arare name deka ayero dubora mono wina-pung nasani nanene. ¹² Zo mene Tuwa Bayau diti moko nuna mene oko gigina. Arata dubo mene mono wina-pung yarinene, awiya Tuwa Bayau mene naname-una atu nariniya. Ayero nai dubora mono nuna mene naname-una atu kasa yero baingtariniya. ¹³ Nung Oweno nuna name eno pugaina, arare eyero gosinonane. Nung name aune dema noiya, deka ayero name nung aune dema nonane. ¹⁴ Mama nung Mani nuna tawing sero sero auna emo bauno name mekora atu soraise iyengtinu wosina, awiya diti moko naname me mene giro baingtiwangne, arare ge awiya sero keregati nonane ara. ¹⁵ Arare zo nung “Yesu nung Tuwa Bayaura Mani me” ayero sero iniro taka sariniya nung amimene Tuwa Bayau aune dema tairo nariniya. Ayero yai Tuwa Bayau deka ayero nung aune dema tairo nariniya. ¹⁶ Tuwa Bayau dubora mono nuna naname-una kasa yena awiya gigiwangne me yena.

Tuwa Bayau nung dubora mono pumao auna maung, arare zo nung dubora monone nariniya, awiya nung amimene Tuwa Bayau aune dema tairo nariniya. Ayero yai Tuwa Bayau mene nung aune dema tairo nariniya. ¹⁷ Tawingna nao naname awiya Yesura nao ine, arare Tuwa Bayau mene emo bauno awega-ziwega nasani abena pugariniya be aune name kotora kasayero awang yao aung tauyero dopanene dubora mono nuna me awiya naname-una atu teng kasayena. ¹⁸ Awang yao aune dubora mono aune awongto dema tairo mitao ine teng oko. Dubora mono bainakama mene awang yao musugati noiya. Awang yaora susuwa eyao era. Zo nung pasena nuna-una abena pao awang yero noiya amimene yaya tapunoiya. Emo Tuwa Bayau awang yero nowa auna-una atu dubora mono pumao nuna auna me awiya oko kasa yero baingtitinoiya, arare awong nung awang yero nowa. ¹⁹ Tuwa Bayau mene gitau name eno dubora mono pungna, arare name dubora monone dema yero nonane. ²⁰ Zo nung “Na Tuwa Bayau eno dubora mono pupunona,” ayero sinasani otao nuna iwo noiya amimene ge iwao ge sao emo yero noiya. Noeno okowata, nung otao nuna diti nuna mene gosinoiya aeno iwo noiya amimene Tuwa

Bayau diti nuna mene oko gosinoiya aeno dubora mono pumao ine oko mitiya. ²¹ Yesura sao tauyao ge eyao mene naname-una atu mitiya: Zo nung Tuwa Bayau eno dubora mono pupunoiya amimene otao nuna eno dubora mono dema paise.

5

Tumo diyaore mene tawingna etegao puro wosariniya.

¹ Emo zo mene “Yesu nung Kristo” ayero sinasani tumo diyariniya nung amimene Tuwa Bayaura-una atu kasayena. Zo nung Maung eno dubora mono pumariniya amimene deka ayero awiso nuna eno dubora mono pumariniya. ² Name Tuwa Bayaura mani awiso eno dubora mono pupunonineta aung ing? Awiya Tuwa Bayau eno dubora mono pupunasani sao tauyao ge nuna awiya dimanane amimene susuwa keregariya. ³ Tuwa Bayau eno dubora mono pumao auna susuwa eyao era. Name sao tauyao ge nuna dipunasani narinenane. Sao tauyao ge nuna awiya mouyao oko ware name dimao teng nenane. ⁴ Noeno okowata, mani awiso Tuwa Bayaura una atu kasa yao amimene tawingna tani puro wowosinonane. Arata putoung nomi mene tawingna tani puro wowosinonane? Tumo diyao naname auna putoung mene tawingna tani puro wowosinonane ara. ⁵ Awemene putoung yero tawingna tani apakana puro wosari niye? Zo nung, “Yesu awiya Tuwa Bayaura Mani” ayero sinasani tumo diyariniya amimene ayero yariniya.

Tuwa Bayau mene Yesura susuwa keregaina.

⁶ Yesu Kristo nung ou suwaore yu i pasaora wosao aune dema kasayena ara. Ou gege okowata, oure yure dema kasayena ara. Oweno mene Yesura susuwa keregati noiya. Noeno okowata, Oweno nung ge me susuware auna maung. ⁷⁻⁸ Arare nona etama – Oweno aune ou aune yu – amimene susuwa dekaongka ewiya keregatinowa: Yesu nung Tuwa Bayaura Mani. ⁹ Tawing emo name ge me tamari sero nonane emo ena mene ge benaung dekaongka kamaze sinowa nigitinonane me yero noiya. Dekka ayero Tuwa Bayau mene nasani nona etama mene Mani nuna-una susuwa pu daung gaina. Ge me nuna mene emora ge me daigatinoiya. ¹⁰ Zo nung Tuwa Bayaura Mani tumo diyariniya auna dubora atu Tuwa Bayaura ge me mitariniya. Zo nung ge Tuwa Bayau mene Mani nuna sorepu nasani sena awiya gai me aung yariniya amimene Tuwa Bayau eno ge iwao ge sao emo ayero sariniya. ¹¹ Susuwa keregaina awiya eyero mitiya.

Tuwa Bayau nung nao me iwaing name eno pugaina. Nao me iwaingna maung awiya Mani nuna. ¹² Arare zo nung Mani nuna aune dema tairo nariniya amimene nao me iwaing pumariniya. Arata zo nung Tuwa Bayaura Mani aune dema oko tauyao yariniya amimene nao me iwaing oko pumariniya.

¹³ Niye Tuwa Bayaura Mani tumo didinowa amimene eyero gaese sero igi ewiya gainena. Niye nao me iwaing puro nowa, awiya gaese sero gainena. ¹⁴ Name eyero gosinonane: Name Tuwa Bayaura ara tamao awiya tauno aune isa sarinenane, awiya nung nigariniya. Arare isa sari sero awang nasani okowata, tauyero nuna-una butunonane. ¹⁵ Nona zo no eno isa sanane nigari niya, awiya gosinenane. Arare nona eno nung isa sinonane awiya pugati noiya, awiya dema gosinonane.

¹⁶ Zo nung otao nuna mene pasena yai gariniya, pasena awiya soma mekora babao awiya okowata, pasena eo yao zo yai giro nung eno isa saise. Isa sai, Tuwa Bayau mene nao iwaing otao nuna eno pugariniya. Pasena soma mekora gerao auna okowata, pasena eo yao eno sinena. Pasena mou yao soma mekora gerao awiya mitiya. Pasena ayao aeno isa saese oko sinena. ¹⁷ Nao meko apakana awiya pasena gege. Arata pasena ena awiya soma mekora gerao oko yero noiya.

¹⁸ Name eyero gosinonane: Tuwa Bayaura-ina atu kasayao mene pasena oko yero nowa. Tuwa Bayaura Mani mene awong gosinasani diya yero noiya, arare pasenana maung mene awong gera yao ine oko mitiya.

¹⁹ Name eyero gosinonane: Name Tuwa Bayaura-ina atu kasayao, arata Tuwara ge aung nowa awong awiya pasenana maung auna waweng atu mitowa.

²⁰ Name eyero gosinonane: Tuwa Bayaura Mani mene wosiro kotumao name eno pugaina, aeno name Tuwa me Tuwa Bayau awiya giro baingtiti nonane. Name Tuwa Bayaura Mani Yesu Kristo aune dema tairo nonane, aeno name Tuwa Bayau aune dema tairo nonane. Nung awiya Tuwa me ara. Nune nao me iwaing auna maung ara. ²¹ Mani awiso nana, tuwa etegao awong awiya umo yepu.

IGI NAMBA TU YOHANE MENE GAENA

Yohane mene igi ewiya Tuwara dubu zo eno gaena. Awong dubora mono wina-pung nasani naese sena. Nupema dubu amimene ge iwao ge sao emo awiya umo yaese sena.

¹ O Tuwa Bayaura gerao dubu, na gitau yao zo mene niye eno igi ewiya gainena. Na niye eno dubora mono me pupunona. Awiya nane gege okowata, ge me susuware nigiro pu dube gairo yero nowa awong amimene dema yero nowa. ² Noeno okowata, ge me dubo naname-ina mitoiya mitiya mitariniya. ³ Name ge mere dubora monone puro nanane, Tuwa Bayau Mamato Yesu Kristo, Maungna Mani, nuna-una atu bayao monone ao-diyaore awiya kasa ye naname ina gairo mitaise.

Dubora mono wina-pung yaora ge.

⁴ Mama mene ge nuna name eno pugaina awiya dubu ninae-ina ena mene dipunasani ge me susuware puro yero nowa awiya tamuwang. Susuwa nunae ayero taungno dubo nana mene yawa yawa iwaing bainakama yena. ⁵ Aeno na ge zo sana nigipu. Sao tauyao ge sekawa zo okowata, matu susuwara atu nigiro butunonane dekaongka awiya sane. Dubora mono wina-pung nasani nanene. ⁶ Tuwa Bayaura sao tauyao ge dipunasani nao amimene dubora mono me yero niya. Tuwa Bayaura sao tauyao ge susuwara atu nigiro butunasani yero nowa auna susuwa eyao era. Name dubora mono wina-pung yero nasani nanene.

⁷ Ge ewiya gainena awiya noeno okowata, etegao emo daigairo kasayero yero nowa. Awong Yesu Kristo tawing taungne dema kasayena, auna ge awiya puro nigao awang sinowa. Emo ayao awiya etegao emo ara. Awong amimene Kristo eno iwo nasani yero nowa. ⁸ Buro yewangne ninae-ina atu me yena, awiya ninae-ina atu aung yao eno, niye nika niyeto pe diya nasani yero neupu. Ayero nasani nete ago me nuna bainakama tamarineya. ⁹ Ge Kristo mene tugata yero nasani nauna ge awiya zo mene oko iniro takasao doru ge zora babariniya, nung amimene Tuwa Bayau aune dema oko tayariniya. Zo nung Kristora ge me susuware puro nariniya amimene Mama aune Mani aune dema tairo nariniya. ¹⁰ Arata zo nung ge me susuware awiya oko puro nao yero noiya amimene ninae-ina bumari sai garo sorero oko arugao yangdopu. ¹¹ Zo nung emo ayao awiya arugariniya amimene buro nuna meko awiya soremariniya.

Besugaora ge.

¹² Ge daigairo mitiya arata na igi euna gayanese oko niya. Na ninae-ina buro be mene sero nigiro yero yari sinena. Ayero nasani yawa yawa iwaing bainakama yanene. ¹³ Tuwara gerao dubu na aune dema miteya amimene niye arugatineya.

IGI NAMBA TRI YOHANE MENE GAENA

Yohane mene igi ewiya otao nuna zo yazo nuna Gayas aeno gaena. Ge gainasani Gayas mene gera buro-mani ena awiya kora yaise sena. Nupema emo Daiotrefe auna pasena keregari sero gaena.

¹ O Gayas, na gitau yao zo mene igi ewiya ning eno gainena. Ning otao nana me. Na meba ning aratapunona. ² Dubo nina iwaing mitoiya, deka ayero taung nina iwaing mitaise, o buro nina apakana kasayero zamena simena yaise isa sinena. ³ Ning ge me susuware puro nasani dipunosa, awiya otao mani ena mene nana-una etu buro ge ungwe yeteya nigiro dubo nana iwaing niya. ⁴ Niye mani awiso nana ge me susuware auna nagibo papatinowa auna ge awiya nigiro dubo nana mene yawa yawa bainakama niya.

Gayas mene Yesura buro-mani ena kora yena.

⁵ Otao nana, ning gitau ge nigao emo enana benaung oko gao, arata saineba nina-ina kasayero nowa kora yero nosa, arare na buro nina giro nona iwaing yero noiya. ⁶ Emo amimene etu kasa yero Tuwara dubu auna benaungna atu mono pumao nina auna ge sero ning bowi yewa. Emo amimene nupema nina-ina kasa yaya awong Tuwa Bayaura buro-mani ayero sero kora-makora yero iyengtasa babaya teng yariniya. ⁷ Noeno okowata, awong Yesura yazo de ika gari sero Tuwara buro-mani yero nasani tawing nunae yangdoro digara wau moni oko pumao yero nowa, aeno kora yarinesa. ⁸ Name ge me soremari sero emo ayao awiya kora yero nasani sore-uno yero yanenese sao mitiya.

Daiotrefe nung emo iwo yena.

⁹ Na ge zo Tuwara dubu eno gaewang, arata Daiotrefe nung gitau yao nunae yari sinoiya amimene ge nanae awang sinoiya. ¹⁰ Arare na atu kasayero nao nuna-una susuwa keregarinena. Nung ge iwi nasani ge memeko sinasani nae gona yero noiya. A gege okowata, otao mani bautunowa nune oko korayao yero noi ena mene korayari nowa awang sinoiya. Awang sinasani es-ewa kora yari sinowa awong awiya dubura benaungna atu awang sinoiya.

Demitrio gigiwa teng yena.

¹¹ Otao nana, ning emo tani memeko yero nowa auna oko ame-ame yero nase. Emo tani iwaing yero nowa awiya giro ame-ame yero ye. Zo nung tani iwaing nasani noiya auna yao mene nung Tuwa Bayaura-una atu kasa yena auna susuwa keregati noiya.

Arata zo nung tani memeko nasani noiya auna yao mene nung Tuwa Bayau oko gosi-nasani yero noiya auna susuwa keregati noiya. ¹² Emo bauno apakana amimene Demitriora yazo de ika gatinowa. Oweno nung ge me saora maung amimene dema yazo nuna de ika gatinoiya. Nae deka ayero nung bowi yero nonane ara. Arare ge nanae me niya awiya gosingesa.

Besugaora ge.

¹³ Ge daigairo mitiya, arata igi euna atu gayari oko kotupunena. ¹⁴ Na mena nina-ina bumari sinena. Buro be mene wina-se yero nigari sinena. ¹⁵ Tuwa aune dema neu. Otao mani nina mene ning arugatineya. Nae otao mani nanae arugatinenane awiya awong dekaong-dekaong aeno se nigae.

IGI YUDA MENE GAENA

Yuda nung Yesura meta zo. Tuwara ge nigao emo mene tauyero nasani ge iwao ge sao emora ge puro wosaese igi ewiya gaena. Nung ge iwao ge sao emora susuwa awiya pu daung gari sero awong pasena emo gitau nauwa aine ayero sena ara. Ge nuna awiya Petorora igi namba tu ine ara.

Gao Ge.

¹ Na Yuda mene ge ewiya gaitinena. Na awiya Yesu Kristora buro-mani o Yakobora meta. Tuwa Bayau Mama mene niye arataungno yangtagairo puro Yesu Kristora iwaing eno diya noi nowa niye aeno igi ewiya gaitinena era. ² Tuwara aratamao aune bayao monone mene ninnae-una atu zapunasani mitaise.

Tuwara ge sisigao emo auna ge.

³ Otao mani nana, Tuwa Bayau mene name koranoiya auna ge awiya niye eno gayari sero aratapunena, arata ge zo ewe niye eno gayanese ni giro gaitinena era. Ge zere tutupore Tuwa Bayau mene gerao dubu nuna name eno pugairo aung yena, ge awiya ena mene aung yaise saya giro niye ge awiya aung yao eno, ge nunae depu. Ayero yaese sero na dubo ninnae uwinena. ⁴ Noeno okowata, Tuwara ge sisigao emo ena mene susuwa nunae puingti nasani ninnae-ina mokora toiro yero nowa. Awong Tuwa Bayaura kotora atu kasa yero zuwarineya auna ge yemaoko mena sero gaewa mitoiya ara. Awong Tuwa Bayau pu bautara gairo yero nowa. Awong Tuwa Bayaura mono iwaing puro kapetegairo yero nowa ewe noi taungna aratamao eno nasani pasena ewezo yero nowa. Awong emo baina naname dekaongka, nung Tuwa Yesu Kristo, awiya awang sinowa.

Emo gitau Tuwa Bayaura ge dewa auna abena nunae-una kasayena.

⁵ Niye ge nigiro aung yero nowa, deka awiya nupema kotumaese sero sinena. Tuwa Bayau nung Isreli emo dubu Izip tawingna atu sorero pungna, arata ago nunnae-una ena mene ge nuna dewa awong awiya dero aung kamore yena. ⁶ Angelo Tuwa Bayaura ge dero diya buro nunnae doro masi nunnae yangduwa awong awiya be bainana koto diya yaese sero Tuwa Bayau mene bunao tauyao mitao gege mitao auna atu bunero mumena pugainu mitowa ara. ⁷ Napo Sodom aune Gomora aune napo ena nugu zimao auna emo

awong pasena angelo mene gitau yewa deka ayero yewa. Awong kuma nasani tani bauno sanao awiya yangdoro emo aune dema nao memeko nasani nauwa. Arare pasena nunnae-una abena tauno iyao awao gege awinoiya auna toiro mitowa ara. Awiya name pasena ayao ine yonine sero Tuwa Bayau mene awong eno ayero yena ara.

Tuwara ge sisigao emo auna ge.

⁸ Arata Tuwara ge sisigao emo deka ayero yero nowa. Awong atiyo benaung giti yero nowa amimene yupunoi taung mene tani memeko yero nowa. Awong Tuwa Bayaura ge dedunasani angelo dema gona yero pusugairo iro nowa. ⁹ Arata Maikel nung angelora gitau yao baina amimene Mosera taung aingso magayao pumari sero Sanda aune dema matu gatinasani Sanda eno ge meko sari yero kotunu beu denu giro eyero gege sena, "Tuwa Bayau mene abena ning eno pugaise." ¹⁰ Emo ayao amimene nona zora susuwa oko gosinasani teba kau yero gona nowa meko yero noiya. Awong wo eura kotumao aung yero nowa aine yero taung nunnae-una ato sao nigiro nuka nuyetope gera yero nowa. ¹¹ Ye!, awong nete natu babarinei? Awong Kaingna nag-ibo patitinowa, nupema awong wau moni eno tau-tataware yero nasani Belamna etegao awiya tapunowa. Kora mene taung nuna puro wiwiti nawe nung nuka nutope sisigaina, aine awong taung puro witao nunnae eno sisigairo aung yero nowa.* ¹² Emo ayao amimene ana-bonene ninnae auna kasa yero awang yao aung tebe-tabe nasani bonene ninnae dena betena yero nowa meko yero noiya. Awong nuka nuye gege kotupunowa. Awong bereze wa oko wosao yero nasani tawing aune emo aune oko soremao tebeba bisi mene pisinoini bauto noi aung yero noiya, aine yero nowa. Awong awiya dema i me iyaora bera atu me oko iyao yero noiya ayao ine. Awong i tataire ipu nuna aune apunoi giro emo mene susuwa zokinowa aine. ¹³ Wito mene kakawa baina dedunasani wori mene poro augati noi witiro darinoiya, deka ayero emo amimene pasena nasani tebe-tabe nowa susuwa awena kasa ye daung gatinoinya. Awong awiya arasa mene tere-taira yero buro baungno ayero nasani nowa aine. Tuwa Bayau mene masi nunnae kora yena, arare awong masi auna mume bainakama auna atu be giti mitao gege mitarineya.

* **1:11:** Kain. Kain nung ofa yaora susuwa oko gosinasani meta nuna Abel tebeba denu magayena. Belam. Soremao Ge zo 2 Petoro 2:15 auna atu mitiya awiya gi. Kora. Kora nung Isreli dubura gitau yao yari sero Mosera ge puro wosari yena. Ayero yenu tawing gausenu nung aune dubu nuna aune awong apakana tawing mokora baungno aung yewa.

Enok mene be bainana ge porofete mene saine yena.

¹⁴ Adamna saisibuna kasa yero bumuwawawong zo aune wawong zora gitau (6) ayao yenu aune Enok kasa yena. Arare nung amimene porofete mene saine yero emo dubu dekaongka deka aeno dema eyero sena, “Ewiya gipu. Tuwa Bayau nung angelo iwawaing pewa yetugao dubu nuna witao aune dema kasa yariniya. ¹⁵ Kasa yero emo bauno apakana gera pugairo awega-ziwega yariniya. Emo bauno Tuwa Bayau bauta potero yero nowa auna pasena apakana keregai awong ge aung yarineya. Pasena emo bauno Tuwa Bayau nuwe-gairo bauta potero ge memeko nung eno sinowa, ge awiya apakana keregai ge aung yarineya.” Ayero sena ara. ¹⁶ Emo bauno ayao amimene gugu-mama sinasani tani ewe-pape nuka nunae-una kasa yero noi sinowa meko yero noiya. Awong ara tamao nunae ago nasani yero nowa. Awong taung nunae puro wiwiti nasani ge sero betinowa ayero yero nowa. Emora nona eno dubo-dubo yero nasani nona pumari sero emo bauno yupunasani nowa.

Wini ge.

¹⁷ Otao mani nana, niye awiya Tuwa naname Yesu Kristo auna aposolo dubu mene ge sewa, awiya kotupu nasani neupu. ¹⁸ Awong eyero sinasani nauwa, “Be besug-atinai emo meko kasa yero Tuwara ge izinasani dubo-dubo yao meko nunae awiya ago yero narineya.” ¹⁹ Emo ayao amimene gagausao tapunowa ara. Awong awiya tawingna gege. Owenonunae-una mokora oko mitiya. ²⁰ Mani awiso nana, niye iniro takasaora ge me iwaing-kawaing amimene dong niniae yero soga yero mitaise tauyero nae. Ayero nasani Owenona yumao ago nasani isa sinasani neupu. ²¹ Ayero nasani Tuwa Bayaura monona neupu. A nasani Tuwa naname Yesu Kristo mene name ao diro nao me iwaing name eno pugariniya, be awiya diya neupu. ²² Emo bauno uritira ge pumaine duwaine yero nowa awong awiya soreungpu. ²³ Ora ena mene nete ago iyaora gerao yowi sero mena sorero pungpu. Ora ena mene pasenana atu nasani meko yari naya giro soremari sero eyare keketero sorero pungpu. Ayero nasani mo nunae pasena mene beingti yena awiya niye ding yao eno awang bainakama yepu.

Tuwa Bayau bowi yaora ge.

²⁴ Tuwa Bayau mene niye diya yai okoturarineya, nung niye sogayai pasena aung yawa yaware nuna benaungna atu pugai doparineya auna putoung nuna-una teng mitiya. ²⁵ Tuwa Bayau dekaongka nung Tuwa naname Yesu Kristora iwaing eno

name kora yena auna simao waegaore aune diya yaora putoung aune sao kasa yaora putoung gitau be aung auna atu mitauna deka aine be yeme mitoiya mitariniya. Awiya me yaise.

NONA AGO KASA YARINIYA AWIYA YOHANE MENE KEREGAINA

Yohane mene gutu zo yazo Patimos auna atu bunao gare mitaine nasani atiyo yaine yero Yesu mene nona benaung giti nung eno keregainu giginu. Nupema Tuwara dubu mene iwo towang atu nasani tau yero Tuwara ge iniro taka sinasani naese sero Yohane mene ge ewiya gaena. Yesu mene iwo nuna-una putoung apakana puro wosiro baingtiro Sandara putoung dema puro wosariniya. Ayero yero aune dubu nuna eno nona iwawaing pugariniya. Susuwa awiya ge emimene keregatiniya. Nupema tani ena ago tawingna atu kasa yarineya awiya dema ge emimene keregatiniya.

¹ Nona Yesu Kristo mene keregaina auna ungewe.

Nona be apungka gege aung yai aune kasa yariniya awiya dubu nuna name eno keregaise Tuwa Bayau mene Yesu eno gipena. Arare Yesu mene keregari sero angelo zo iyengtinu buro na buronmani nuna Yohane eno sero gipero yena ara. ² Ayero yenu nane diti nana mene gigiwang, aeno Tuwa Bayaura ge aune Yesu Kristora ge nigiwang awiya ge me nibamu ayero sinena. ³ Ge emimene nona ago kasa yariniya auna ge ara. Arare zo nung ge gayao ewiya keregairo yanakana zazagariniya, nung arita zazagatini ena mene nigiro dube pugairo dimarineya, awong amimene yawa yawa yaese. Noeno okowata, ge emimene me yaora be nuna nugu daung niya. ⁴⁻⁵ Na Yohane mene Tuwara dubu 7 Asia provins auna mokora atu miteya niye eno ge ewiya gainena.

Tuwa Bayau, nung gitau mitauna, mitoiya, mitariniya, aune Oweno 7 nuna benaungna atu mitowa, aune Yesu Kristo nung Tuwa Bayaura ge sao emo me, o nung gitau magayaora atu iropuna, o nung tawingna emo tuwa auna gitau yao yero noiya, awong Tuwa Bayau Maung, Mani, Oweno auna-una atu bayao monone mene kasa ye ninae-una gairo mitaise.

Nung name eno dubora mono pupunoiya. Nupema yu nuna mene pasena naname disena. ⁶ Ayero yero dubu nuna yanenese sero pungna. Awiya name Tuwa Bayau Maung nuna auna pirisa dubu yanenese ayero yena ara. Arare nung emo yazore putoungne mitao gege mitoiya. Awiya me yaise. ⁷ Ewiya gipu! Nung berezere dema butunai emo bauno apakana amimene diti moko nunae mene garineya. Awong nung gaewa amimene

dema nung garineya. Emo dubu giti amimene nung giro awang yero dubo mininasani zi sarineya. ⁸ Ge awiya me nibamu ara. Tuwa Bayau putoungne nung mitauna, mitoiya, mitariniya amimene eyero siniya, "Na nona zayaora arita aung yaora maung."

Yohane mene atiyo yaine nasani Emora Mani giginu.

⁹ Na ge nigao otao ninae Yohane amimene Yesura-una susuuno niye aune dema iwo tame nasani Tuwa Bayaura nao sekawa puro nasani tau yero nona. Na Tuwa Bayaura ge aune Yesura ge ungwe awiya tugata newang giro na puro bunero gutu yazo Patimos auna atu pugaiwa mitaungwa ara. ¹⁰ Atu mitiwang Tuwara iya be kasa yenu Oweno mene dubo nana topetinu nana-una bautara atu ge bewing zo to mene saine yenu ge eyero kasa yenu nigiwang ara. ¹¹ "Nona gosinesa ewiya bukura gaero pugasu dubu nana 7 awong euna-una babae: Efeso, Semena, Pegamam, Tayataira, Sadis, Filadefia, aune Leodisia." ¹² Emo na eno ge sinena awiya gari sero kapetegaingwa ara. Kapetegauro nona damana pugao dopaora susuwa 7 gol mene yao awiya gigiwang. ¹³ Damana pugao dopaora susuwa auna towang atu nona zo awiya benaung Emora Maingna ine amimene dopero mitinu gigiwang. Nung taung wori imoko-kaungkaung wosogao, ayao amimene susuwara atu ipura geing nuna gol mene yao awiya diyao, ¹⁴ ziyo giti aire nuna awiya neyang kaingkaing yao, wo sipsipra taung tumiza ine, nupema bereze ine; diti moko nuna awiya iyao awero dang-dang noiya ayao ine ara; ¹⁵ te nuna awiya aeni iyaora atu awinasani orokaka noiya ayao ine ara; ora ge nuna-una bewing awiya ou sasa mene burugu-burugu sinasani ge sinoiya ayao ine. ¹⁶ Wawong me nuna mene arasa 7 awiya iniro dopero mitina; ora be moko nuna-una atu winade yaora iwi zo di yore bautare di wisu yao ami kasa yena; ora benaungne diti moko nuna aune awiya wari tau-tatawara yao posinoini zayang-zayang noiya ayero waegaina ara. ¹⁷ Na ititi nuna ayao giro zuwero te nuna-una nugu atu magayaine yewang. Ayero mitiwang nung wawong me nuna mene nana-una tame pugairo eyero sena, "Ning awang oko yase! Na nona zayaora arita aung yaora maung ara. ¹⁸ Na naora maung. Na magayero seka yewang amimene nao gege nona narinena. Arare magayao aune magayaora napo auna towao be nunato auna ki awiya nane puro nona. ¹⁹ Arare ning nona gigesa aune nona yemeneka keeune kasa niya aune nona ago kasa yariniya aune awiya apakana gaero aung ye. ²⁰ Ning wawong me nana-una atu

arasa 7 giges aune damana pugao dopaora susuwa 7 gol mene yao giges awiya nona pungyao ara. Arare auna susuwa sana nigi. Arasa 7 awiya dubu 7 auna angelo nunae ara. Ora damana pugao dopaora susuwa 7 awiya dubu 7 ara.”

2

Tuwara dubu Efeso nape atu nasani nauwa auna ge.

¹ Yesu mene ayero sero ge susuuno na eno eyero sena, “Dubu nana Efeso nape atu nowa auna angelo” eno ge eyero gaero pugai babae: Arasa 7 wawong me nana mene puro dodopi nasani damana pugao dopaora susuwa 7 gol mene yao auna towang atu buro baungno yero nona amimene niye eno eyero sinena. ² Na yao ninae eyero gosinona. Niye buro bainakama yero nowa arata saineba bereya yao aung tau yero nowa auna susuwa awiya gosinona. Ninae emo memeko-mameko awiya gosinowa meko yero noiya. Nupema emo ena mene ge iwao ge sinasani nuka nuyetope ‘Nae aposolo’ ayero sinowa, auna ge iwao nunae nigwi kasa yenu awong ge iwao ge sao emo awiya gigiwa. ³ Niye yazo nana puro nowa aeno iwo mene niye iwo nowa, arata niye timara yao aung putoungne nasani yazo nana puro nowa, awiya gosinona. ⁴ Arata na susuwa eyao eno niye gosinona meko yero noiya. Niye gitau na aratapu nasani nauwa awiya yangdoro yero nowa. ⁵ Arare niye awiya kotungno dubu ninae darawa yero nagibo ninae matu awiya nupema patipu. Ayero oko yao yaya giro na ninae-una kasa yero damana pugao dopaora susuwa ninae puro demese atu pugarinena. Dubu ninae oko darawa yao yaya giro ayero yarinena. ⁶ Ora susuwa zo eyero yero nowa gosinona teng yero noiya: Nikola awisore pasena yero nowa auna iwo yero nowa, na deka ayero yero nona ara. ⁷ Oweno mene Tuwara dubu eno ge siniya ewiya dawongne mene nigiro baingtaese. Zo nung Sanda aune winade nasani gewera nariniya na nung eno nao me iwaing auna i me awiya pugana minariniya ara. I me awiya oregaora masi yazo Paradais Tuwa Bayau mene yena auna atu kasa noiya ara.

Tuwara dubu Semena nape atu nasani nauwa auna ge.

⁸ Dubu nana Semena nape atu nowa auna angelo eno ge eyero gaero pugai babae: Na nona zayaora arita aung yaora maung. Na magayaora atu seka yero irop-umuwang amimene niye eno eyero sinena:

⁹ Niye iwora mokora atu bogamasa yero nowa, awiya na gosinona. Arata wau ninae mitiya. Nupema emo ena mene nuka nuyetope ‘Nae Yuda emo’ ayero sinasani ge meko niye eno sinowa, awiya nigitinona. Awong Yuda emo me oko ara. Awong Sandara emo dubu ara. ¹⁰ Be apungkaka gege yaya-biyaya ninae-una atu kasa yariniya, aeno awang oko yae. Sanda mene niye gaero gari sero ninae-una atu ena bunao gare pugariniya ara. Ayero yai ninae-una atu wari be 10[†] auna mokora atu iwo kasa yariniya ara. Arare niye tau yero ge nana puro nete magayaya na nao me niye eno pugarinena. ¹¹ Oweno mene Tuwara dubu eno ge siniya awiya dawongne mene nigiro baingtaese. Zo nung Sanda aune winade nasani gewera nariniya, nung awiya magayao namba tu mene oko gera yariniya. Aung ara.

Tuwara dubu Pegamam nape atu nasani nauwa auna ge.

¹² Dubu nana Pegamam nape atu nowa auna angelo eno ge eyero gaero pugai babae: Winade yaora iwi di yore bautare di wiso yao puro nona amimene niye eno eyero sinena: ¹³ Napo niye nowa auna susuwa gosinona. Napo auna atu Sanda mene emo tuwa yero mitiya. Arata niye yazo bowire nana iniro puro nowa. Nupema sao dimao emo nana iwaing Antipa nung napo ninae Sanda mene mitao masi yero noiya auna atu iwo mene dewa, arata saineba niye be auna atu na iniro taka sinasani oko awang yewa. ¹⁴ Arata na ge ena ninae-una atu mitiya. Ninae-una napora emo ena neya, awong profete Belamna nagibo papatinowa ara. Belam mene emo Yuda okora emo tuwa Belek aeno kotumao zo pugainu nung Isreli emo pasena yaese etegaina. Etegati nasani tuwa etegao auna ana-bonene aune mani bauno aune mene yunu auna mokora toiro pasena yewa ara. ¹⁵ Nupema ninae-una napora emo ena mene Nikola awisore auna nagibo awiya papatinasani tani deka ayao ine yero nowa ara. ¹⁶ Aeno niye dubu darawa yepu. Ayero oko yao yaya giro na kara ninae-una mena ozaung kasa yero emo dubu aeno iwo nasani winade yaora iwi be moko nana-una atu kasa noiya amimene awong darinena ara. ¹⁷ Oweno mene Tuwara dubu eno ge siniya awiya dawongne mene nigiro baingtaese. Zo nung Sanda aune winade nasani gewera nariniya nung aeno na nona minao pungyao uritira atu mitoiya yazo nuna ‘mana’ awiya pugana minariniya ara. Ayero yero daba neyangyao

* 2:1: Dubura angelo. Nung angelo me zo eno senuta dubura gitau yao emo eno seni, awiya name oko gosinenane. Ge dekaangka awiya Keregao 2:8, 2:12, 2:18, 3:1, 3:7, 3:14 auna atu mitiya. † 2:10: Nung wari be 10 aeno oko, be apungka aeno sena.

zo nung eno pugarinena, auna tame yazo sekawa zo gayao mitariniya. Yazo sekawa auna susuwa awiya emo daba pumariniya amimene nung nuka nutope gege gariniya ara.

Tuwara dubu Tayataira nape atu nasani nauwa auna ge.

¹⁸ Dubu nana Tayataira nape atu nowa auna angelo eno ge eyero gaero pugai babae: Na Tuwa Bayaura Mani, diti moko nana iyao beriberi noiya aine, nupema te nana aeni iyaura atu awero orokaka noiya aine, amimene niye eno eyero sinena: ¹⁹ Na yao ninae ta mono pumao ninae ta tumo diyao ninae ta buro ninae aune yaya dimaora putoung ninae auna susuwa gosinona. Niye gitau buro iwaing nasani nauwa, arata yeme ewiya buro matu awiya daigairo buro iwaing-kawaing yero neya, awiya gosinena. ²⁰ Arata na ge ena ninae-una atu mitiya: Niye bauno yazo Zesabel awiya giro ao-didinowa nune 'Na porofete bauno' ayero sinasani soumani dubu nana ge gipinasani dawong gainoi towangna bauno aune dema nasani tuwa etegao auna ana-bonene yero mininowa ara. ²¹ Nung dubo darawa yaise nung ao-diwang mitoiya. Arata nune mene zo dubo nuna darawa yero pasena nuna yangduwari oko kotupunoiya. ²² Arare sana gipu. Na aeno sana yaya bainakama nuna-una atu kasa yero mitariniya ara. Ora nung aune dema ugaing yero nowa amimene yaya tame naese sarinena. Buro bauno amimene zayena awiya oko yangduwao yaya giro ayero yarinena ara. ²³ Na mani awiso nuna maze zo sana yaya meko zo mene dai mamagayarineya ara. Ayero yana dubu nana napo sero nowa amimene nane dubo nunae deka ayero giro aung nena ayero garineya ara. Na emo bauno apakana aeno nao nunae-una abena teng tere-tare pugarinena. ²⁴ Tayataira napora emo ena niye ge iwao ge awiya awang sinowa, na niye eno ge eyero sinena: Sandara kotumao ena pungyao ayero sinowa, awiya niye oko giro puro nao yero nowa, aeno na niye eno sana nigipu. Na buro mou yao ena niye eno oko pugatinena. ²⁵ Dekaongka gege ewiya pugatinena. Ge nana ninae-una atu mitiya awiya tau yero puro naya aune na bumane. ²⁶ Zo nung Sanda aune winade nasani gewera yero buro yaise sinona awiya yero bautunai be aung yariniya, nung nane putoung pugana emo dubu sero auna gitau yao yero ²⁷ tung aeni mene yao awiya pugana puro nasani awong diya yariniya. Ayero nasani au puro nasani dedunonane bezinoiya ayao ine awong eno yariniya. ²⁸ Na Mama nana mene putoung na eno pugaina ayao ine na nung eno pugarinena.

Ayero yero gora gobu nung eno pugarinena. ²⁹ Oweno mene Tuwara dubu eno ge siniya awiya dawongne mene nigiro baingtaese.

3

Tuwara dubu Sadis nape atu nasani nauwa auna ge.

¹ Dubu nana Sadis nape atu nowa auna angelo eno ge eyero gaero pugai babae: Na Tuwa Bayaura Oweno 7 aune arasa 7 puro nona amimene niye eno eyero sinena: Na yao ninae-una susuwa awiya gosinona ara. Emo mene niye gosinowa seka naya ayao ine noiya ara. Arata niye mamagayao ine mitowa, awiya gosinona. ² Aeno niye seka yero nao ninae umo yepu. Tani iwawaing ena ninae-una towang atu mitoiya awiya aung yari sero niya, aeno dubo uwi nasani puro neupu. Noeno okowata, na Tuwa Bayaura benaungna atu yao ninae gosinena teng oko niya. ³ Ge gitau niye eno tugata yero gipewa gigiwa awiya kotungpu. Kotupu nasani diya yero baingtiro puro nasani dubo ninae darawa yepu. Niye seka yero nao ninae oko umo yao yaya giro na ugaing emo mene yaine yero ninae-una mena ozaung bumarinena. Niye be nana bumaora bowi oko nigarineya. ⁴ Sadis napora emo mani ninae ena neya, awong tawingna meko mene watimari noi oko nigitinowa. Awiya emo zo mo awiro buka towang atu yero noiya arata mo oko siwingnoiya, ayao ine awiya awong ara. Arare ayao amimene nete taung wori neyangyao pugana puro nasani na aune dema mitao gege mitarineya ara. Awong ayero yaese gosinona teng yero noiya. ⁵ Zo nung Sanda aune winade nasani gewera yariniya aeno na taung wori neyangyao pugana puro nariniya ara. Emo bauno nao me topetarineya auna yazo nunae nao bukura gayao miteya. Arare zo nung gewera yariniya auna yazo awiya buku auna atu oko disarinena. Aung ara. Nung mani nana me yero noiya auna susuwa awiya na Mama nana-una benaungna ta angelo dubu nuna-una benaungna atu sero keregarinena ara. ⁶ Oweno mene Tuwara dubu eno ge siniya awiya dawongne mene nigiro baingtaese.

Tuwara dubu Filadefia nape atu nasani nauwa auna ge.

⁷ Dubu nana Filadefia nape atu nowa auna angelo eno ge eyero gaero pugai babae: Na pewayero nao aune etutero nao auna maung. Na Dawidira ki puro nasani garo be iwana awe mene dai gamariniye? Ora dana gamai awe mene iwariniye? Na ayao amimene niye eno eyero sinena: ⁸ Na yao ninae-una susuwa gosinona. Ewiya

gipu! Na ninae benaungna atu ge nana tugata yaora nagibo awiya garo be iwao ine pugaingwa mitoiya. Nagibo awiya zo mene gazao ine teng oko. Niye putoungka maingkoka gege mitiya awiya gosinena, arata saineba, niye ge nana diya yero baingtiro puro nasani yazo bowire nana oko bewae yewa. ⁹ Sandara dubura atu emo ena awong nuka nuyetope Yuda emo ayero sinowa, arata awiya ge iwao ara. Arare na awong tugata yana aune awong na niye aune otao yewang auna susuwa awiya giro baingtarineya. Giro baingtiro ninae-una atu kasa yero meng gatinasani boma gaero niye dubu nana me ayero sarineya. ¹⁰ Niye putoungne yero diya yaese sewang ge nana awiya diungno puro nowa, aeno yaya bainakama mene emo tawing sero sero awiya ipero gari yariniya be aune nane niye sorero pumarinena. Yaya amimene tawing sero emo bauno apakana auna-una atu teng kasa yariniya. ¹¹ Na be apungkaka gege aung yai aune bumarinena. Arare uritira wau niye eno sao awiya zo mene pumao eno, ge puro nowa awiya iniro taka-takamo sero nasani neupu. ¹² Zo nung Sanda aune winade nasani gewera yariniya, nung awiya Tuwa Bayau nana-una ibu auna ziwong yaise sero nane urana dopero mitariniya. Ayero yana nung kasa daung oko yariniya. Nung ayero mitao gege mitariniya ara. Na nuna-una tame atu Tuwa Bayau nana-una yazo gayarinena. Ayero yero Tuwa Bayau nana-una napo auna yazo awiya deka ayero nuna-una tame atu gayarinena. Awiya Yerusalem napo sekawa ara. Napo awiya uritira atu Tuwa Bayau nana mene pugai wosariniya. Nupema na yazo nana sekawa awiya dema nuna-una tame atu gayarinena. ¹³ Oweno mene Tuwara dubu eno ge siniya awiya dawongne mene nigiro baingtaese.

Tuwara dubu Leodisia nape atu nasani nauwa auna ge.

¹⁴ Dubu nana Leodisia nape atu nowa auna angelo eno ge eyero gaero pugai babae: Na ge me saora maung. Na Tuwa Bayaura ge dimao emo yero nasani ge me gege sero kere daung gatinona. Na nona Tuwa Bayaura-una atu kasa yena auna susuwa yero nona, amimene niye eno eyero sinena: ¹⁵ Na yao ninae-una susuwa gosinona. Emo mene ouwe noi giro ou me mininowa, arata ou wito pepe awiya miniro giro tuwagatinowa. Ayero niye ge nana awiya puro putoungne oko yero nowa. Nupema oko awang sinowa. Arare niye ou wito pepe ine yero nowa ara. ¹⁶ Niye ge nana-una putoung yateya, awiya teng yatiya. Nupema ge awang sateya, awiya teng yatiya. Arata niye ayero oko yao

yero nowa, aeno niye ou wito pepe ine yeteya giro tuwagari nasani nena. ¹⁷ Niye nika niyeto pe eyero sinowa, 'Nae zamena simena daigairo nanae-una atu mitiya. Nae nona etoka oko pumuwangne. Arare nae nona zo kau yao ine teng oko.' Niye susuwa ninae oko gosinowa. Niye bogamasa. Niye diti guma yao. Niye mo dero yugairo nowa, awiya oko giro baingtinowa. ¹⁸ Arare na niye eno sana nigipu. Niye gol gitau iyaora pugaingwa iwe awero aung yenu me gege mitoiya awiya nana-una atu zuma gaero puro aune niye waure yarineya ara. Nupema taung wori neyangyao nana-una atu zuma gaero wosogairo meng gao ninae worepu. Ayero diti moko pagaora gawi nana-una atu zuma gaero diti moko ninae suwaya pumai diti pagae. ¹⁹ Na emo bauno aratapunona awong awiya dero betero nasani kora nasani yero nona ara. Aeno niye putoung yero dubo ninae darawa yepu. ²⁰ Ewiya gipu! Na garo bera atu dopero mitasani taing-taing dedunena ara. Arare zo nung ge nana nigiro garo be iwai aune na garo nuna-una toiro nona nung aune dema minarinena. Nupema nune na aune dema nona minariniya. ²¹ Zo nung Sanda aune winade nasani gewera yariniya, nung awiya nane puro pu nana-una nugu gairo adumao masi simaore nana auna atu na aune dema adumarinenato. Na deka ayero winadera gewera yero nawe Mama nana-una adumao masi simaore auna atu adungno mitona ara. ²² Oweno mene Tuwara dubu eno ge siniya awiya dawongne mene nigiro baingtaese."

4

Yohane mene Tuwa Bayaura adumao masi simaore gigina. Ayero bowi yao yere dema nigina.

¹ Na nona awiya giro aung yero aune diti yero uritira towao be zo iwao mitinu gigiwang. Aune gera bewing gitau tora bewing ine nigiwang aine benaung dekaongka amimene kasa yero na eno ge eyero tugata yena, "Ning etu witasaa aune nona ago kasa yariniya awiya ning eno sero gipero yana gase." ² Ayero sinenu Oweno mene mena dubo nana topetinu uritira atu adumao masi simaore zo mitina auna tame atu zo mene adungno mitinu gigiwang ara. ³ Adumao masi simaore auna atu mitina, nung benaung nuna zayang-zayang noyaore sau iro yuyao ara. Nupema giti bauta nuna-una atu mozi zo taung doba bungge ine amimene ziuno mitina ara. ⁴ Aune adumao masi simaore baina auna deungbera adumao masi simaore 24 amimene nuna-una atu ziuno mitiwa ara. Adumao masi simaore auna atu

buro-emo tutuwa 24 amimene adungno mitiwa ara. Awong taung wori neyangyao gege wosogairo mitiwa ara. Ora emo tuwara giti simaora nona zo gol mene yao amimene ziyo nunae-una atu diyao mitina ara. ⁵ Aune adumao masi simaore baina auna atu peperi-peperi yero nenu bibiya bezinenu bewing duruka sinasani ayero nena ara. Ora adumao masi simaore auna benaungna izira 7 mene awero beriberi newa gigiwang. Awiya Tuwa Bayaura Oweno 7 ara. ⁶ Adumao masi simaore auna benaungna atu nona zo wito yo nazi ine, tangsao, ayao amimene mitina ara.

Nona seka naore 4 amimene adumao masi simaore awiya ziuno mitiwa. Awong awiya zazawingne tipare awiya apakana diti moko gege. ⁷ Zo awiya wo layonna benaung ine; zo awiya wo bulimakaora benaung ine; zo awiya emora benaung ine; aune zo awiya ni bouga yupunoiya auna benaung ine. ⁸ Nona seka naore 4 awong auna zora wati 6 zora wati 6 ayao gege ara. Nupema taung nunae tura tamere awiya diti moko gege mitina. Arare pingne warire awiya wawa sero eyero sinowa, "Tuwa Bayau nung putoungna maung. Nung dang gege. Nung nasani nauna, noiya, nariniya." ⁹ Nona seka naore 4 mene adumao masi simaore auna atu adungno mitoiya, nung nao gege noiya, nung aeno dange sero bowi nasani yawa yawa nowa teng ¹⁰ buro-emo tutuwa 24 mene adumao masi simaore auna atu adungno mitoiya, nung nao gege noiya, auna benaungna atu boma gaero koiing gairo nung bowi yero nowa. Ayero nasani emo tuwara ziyo simaora nona nunae dutugairo te nuna-una pugairo eyero sinowa, ¹¹ "O Tuwa nanae Tuwa Bayau, simao arita yazo bowire putoungne awiya ning eno gege pugatinonane teng yero baingtinoiya. Noeno okowata, nine gege nona apakana awiya yero aung yasa. Nupema be nina-una nona apakana kasa yero mitowa."

5

Yohane mene papia ewao zo gigina.

¹ Arare adumao masi simaore auna atu mitoiya nung amimene papia ewao zo iniro puro mitinu gigiwang. Papia awiya tipare zazawingne deka ayero owere gege mitina. Pika mene takasao 7 amimene mitiwa. ² Aune na angelo baina zo gigiwang ara. Nung wawa sero eyero sena, "Awe mene papia auna pika awiya kougairo papia besao teng niye?" ³ Ayero senu aune uritirata tawingna, arita tawingna wese atu zo nung papia pika kougairo besero gaine yao teng awiya oko kasa yena ara. ⁴ Arare zo mene kougairo gaine yao teng oko yenu giro

na dubo nana mou yenu zi baina sewang ara. ⁵ Ayero yewang buro emo tutuwa auna zo mene na eno eyero sena, "Zi oko sase. Ewiya gi! Yudara saisibuna auna wo layon nung Dawidira sai amimene winadera gewera yero daigaina, arare nung dekaongka amimene papia pika 7 kougairo papia besao teng niya."

Yohane mene Lama mani gigina.

⁶ Aune na diti buyagairo adumao masi simaore aune nona seka naore 4 awong aune buro emo tutuwa auna towang atu Lama zo dewa magayero nupema seka yena amimene dopero mitinu gigiwang ara. Komu nuna 7, nupema diti moko nuna deka ayero 7. Diti moko nuna 7 awiya Tuwa Bayaura Oweno 7 awong tawing sero iyengtina ara. ⁷ Arare Lama amimene baungno adumao masi simaore auna atu mitina auna wawong mera atu papia ewao awiya pungna ara. ⁸ Papia ewao awiya pungnu nona seka naore 4 aune buro emo tutuwa 24 awong Lama auna nugu baungno boma gaero kokoinggaiwa ara. Awong gita dero yere gamao nunae aune awang nunae gol mene yao awiya dema puro nuna-una bamuwa ara. Awangna mokora atu boingsa sere iwaingne mene be buro mitina. Boingsa awiya Tuwa Bayaura emo dubu auna isa ara. ⁹ Arare awong yere seka zo eyero gamuwa, "Nine papia ewao awiya puro pika nuna kougasa teng yariniya. Noeno okowata, ning dewa yu nina mene emo dubu sero tawing sero, taung aingso nunae owe ewe-pape aune ge nunae benaung giti, awong apakana awiya zuma gayasa Tuwa Bayaura gerao yewa ara. ¹⁰ Ayero puro pu dekaongna gasa Tuwa Bayau naname-una pirisa dubu yewa ara. Arare awong tawingna atu emo babuze yero mitarineya."

Uritira atu bowi yaore yawa yaware kasayena.

¹¹ Na diti yero angelo daigairo nibamu gosinasani aune gera bewing nunae nigiwang. Awong adumao masi simaore aune nona seka naore aune buro-emo tutuwa awiya ziuno dopewa ara. Zare nunae zazagaine yao teng oko amimene ten tausen dubu sero dopewa, wan tausen dubu sero dodopinasani aune ¹² ge zo eyero sinasani wawa sero sewa, "Putoungne, zamena simenane, kotumao tauyaore, yazo bowire, simaore, sero de ika yaore, awiya Lama dewa magayena amimene pumai teng yero baingtariya." ¹³ Ayero sewa aune uritira, tawingna, tawing wese, aune witora nowa awong apakana amimene eyero sewa nigiwang, "Adumao masi simaore auna atu mitiya, nung aune Lama aune awongto auna-una atu bowi yaore,

yazo bowire, simaore, putoungne mitiya amimene mitao gege mitaise.”¹⁴ Ayero sewa nona seka naore 4 awong eyero sewa, “Yore, meba ara.” Aune buro emo tutuwa mene awong boma gaero koing gairo bowi yewa ara.

6

Lama mene papiara pika 6 kougaina.

¹ Arare na diti buyagairo eyero gigiwang ara: Lama mene papiara pika 7 mitiwa auna zo kougaina. Kougainu nona seka naore 4 auna zo mene ge nuna bainakama bibiya mene saine nasani wawa sero eyero sena, “Bung!”² Ayero sinenu wo osi neyangyao zo mene kasa yenu gigiwang. Auna tame atu emo zo adungno mitinu gigiwang awiya nung tai aire. Nung eno emo tuwara ziyo simaora nona zo pugaiwa puro diro gorobo yero iwo dari baungna ara.³ Nupema Lama mene pika namba 2 kougainu nona seka naore namba 2 mene wawa sero eyero sena, “Bung!”⁴ Ayero senu wo osi yuyao zo kasa yena ara. Auna tame atu emo zo adungno mitina nung awiya tawingna mono sorero pumai aune wina-de yero mamagayaese auna putoung nuna-una mitiya. Nupema winade yaora iwi bainakama awiya nung eno pugaiwa pungna ara.⁵ Lama mene pika namba 3 awiya kougainu nona seka naore namba 3 mene wawa sero eyero sena, “Bung!” Ayero senu na diti yero gosinewang wo osi siwingyao zo mene kasa yena. Emo zo tame atu adungno mitina nung awiya sikeri nona sikeri yao zo waweng puro mitina.⁶ Aune na nona seka naore 4 nunae-una towang atu emora ge ine eyero senu nigiwang, “Ma etobe zuma nuna awiya 10 kina. Nupema ame deka ayao ine igi yao 6 auna zuma nuna 10 kina. Ora uweri ou wainne amimene zo ao-di mitae.”⁷ Arare Lama mene pika namba 4 kougainu nona seka naore namba 4 mene wawa sero eyero sena, “Bung!”⁸ Asenu na diti yero gosinewang wo osi taung oiwora ine zo kasa yena. Auna tame atu emo zo adungno mitina awiya yazo nuna Magayao. Kowa iyaore mene nuna ago atu kasa yena. Arare awongto tawingna emo bauno awiya gausayato dubu siwongpatige yaya aune dubu zora emo bauno awiya iwora gi amingne dora botiyore yaya mou-mesa yao tawingna wo gorobore amimene gera yaetose sero auna putoung awongto eno pugaiwa ara.

⁹ Lama mene pika namba 5 kougaina. Ayero yenu aune emo bauno Tuwa Bayaura ge puro nasani bowi nuna kere dang gatinowa dedunauwa mamagayero nasani nauwa amimene ititi nunae aita susuwara

atu mitiwa gigiwang ara.¹⁰ Awong wawa sero eyero sewa, “O Tuwa, ning dang gewe. Ning sao putoungne yao. Ning me gege yero nosa. Be nazigo aung yai aune nae dewa auna ge sero aung yero pasena awiya emo bauno tawingna atu yero nowa auna abena pugarinesi?”¹¹ Ayero sewa nung taung wori neyangyao tere-tare awong eno pugairo aung yero aune eyero sena, “Buromani otao mani ninae ena deka ayero daya mamagayaya namba ninae gitau sewang tauyena awiya witiro teng yaise oregatinasani diya maingkoka yepu.”

¹² Lama nung pika namba 6 awiya kougainu aune na nona zo eyao awiya gigiwang. Dumi baina ipenu aune wari siwing yero aura taung ine yena; ino awiya yuyero yu ine yena;¹³ arasa awong bisi mene nemuya me ipinoi wururu sero wowosinowa ayero uritira atu wururu sero wosi tawingna yewa;¹⁴ uriti awiya papia wiwingnonane ayero wiwingyero baungno aung yena; nupema dirire guture zo mitao masi nunae awiya yangduwa ara.¹⁵ Nona ayero kasa yenu tawing sero emo tutuwa aune emo babuze aune gorobo emora gitau yao aune emo wau monine ta putoungne, emo witaota wosao apakana amimene pungyari sero daba umanata tawing enora toiro¹⁶ aune isa eyero sewa, “O tawing, O daba, wosiro nae worayato adumao masi simaore auna atu adungno mitiya ouna benaungna oko babanene. Arita Lamana tini kapao awiya oko ganene.¹⁷ Tini kapao nunato-una be mene nugu niya, arare emo awe mene dopero daigariniye?”

7

Isreli emo 144,000 Tuwa Bayaura owere yarineya.

¹ Na nona awiya giro aung yero aune angelo 4 gigiwang ara. Awong tawing agewa sero auna dopero mitasani tawingna bisi 4 sorinasani mitiwa ara. Awiya bisi zo tawingnata witorata ira atu oko sumaise ayero yewa.² Arata na gosinewang aune wari witaora atu angelo zo kasa yero buna. Nung Tuwa Bayau putoungne auna owe yaora nona puro nasani aune angelo 4 tawingne witore gera-gaira yaese sao awong awiya wawa sero eyero sena,³ “Niye tawingta witota i awiya mena oko gera-gaira yae. Nae gitau Tuwa Bayaura soumani dubu megoto nunae-una owe puganane aune yepu.”⁴ Ayero senu aune emo owere auna namba nunae eyao sewa nigiwang ara: Isreli emo dubu giti auna-una 144,000 awiya owe yao ara.⁵ Awong eyero yewa ara:

Yudara dubu auna 12,000 owe yewa;

Rubenna dubu auna 12,000 owe yewa;

Gadera dubu auna 12,000 owe yewa;

⁶ Asera dubu auna 12,000 owe yewa;

Naftalira dubu auna 12,000 owe yewa;

Manasara dubu auna 12,000 owe yewa;

⁷ Simionna dubu auna 12,000 owe yewa;

Lewira dubu auna 12,000 owe yewa;

Isakara dubu auna 12,000 owe yewa;

⁸ Sebulonina dubu auna 12,000 owe yewa;

Yosefera dubu auna 12,000 owe yewa;

Benzaminna dubu auna 12,000 owe yewa.

Emo dubu witao amimene Tuwa Bayaura benaungna atu dopewa.

⁹ Na dubu awiya giro aung yero aune nupema zo deka eyero gigiwang ara. Tawing sero sero emo dubu giti taung aingso nunae benaung giti nibamu, ora ge nunae deka benaung giti nibamu, auna agewara dubu ewezo nibamu, emo zo mene zazagao ine teng oko, awong amimene adumao masi simaore aune nupema Lamana-una nugu atu dopero mitiwa gigiwang ara. Awong mo taung wori neyangyaore gege. Awong wawong nunae mene sibiya puro dopero ¹⁰ ge be kerero wawa sero sinasani eyero sewa, “Korayao awiya Tuwa Bayau naname adumao masi simaore auna mitoiya auna atu ta Lamana-una atu butunoiya.” Ayero sewa ara. ¹¹ Arare angelo apakana adumao masi simaore aune buro emo tutuwa aune nona seka naore 4 awiya ziuno dopewa ara. Dopero Tuwa Bayau adumao masi simaore auna atu mitina aeno boma gaero koing gairo nung bowi nasani eyero sewa, ¹² “Name Tuwa Bayau naname auna yazo de ika gatinasani nung bowi yanene. Kotumao iwawaing awiya apakana nuna-una atu mitoiya. Aeno name nung eno dange sanene. Nung putoungna maung. Putoung apakana nuna-una atu mitoiya. Bowi amimene kasa yero mitao gege mitaise. Awiya me yaise.”

Awong yaya tamaore dubo minaore auna mokora atu kasa yero bumuwa.

¹³ Arare buro emo tutuwa auna zo mene na atata yero eyero sena, “Mo taung wori neyangyao puro neya awong nami ing? Awong natu bumuwi?” ¹⁴ Na atata yenu ge abena eyero sewang, “Emo tuwa nana, na auna susuwa awiya oko gosinena. Ning nika nitope gosinesa.” Ayero sewang nung na eno eyero sena, “Awong yaya tamaore dubo minaore bainakama auna mokora atu bumuwa ara. Awong more taung worire nunae awiya Lamana yu mene saewa neyang-kaingkaing yena ara. ¹⁵ Arare yeme awong Tuwa Bayaura adumao masi simaore auna nugu atu nasani pingne warire awiya ibu nuna-una atu sou buro nuna nasani nowa ara. Arare adumao masi simaore auna atu mitoiya amimene awong

doe-doe yero gurutu nasani nariniya. ¹⁶ Awong wo ma eno meri magayaota ouwe yao awiya ago nupema oko yarineya. Wari mene awong oko awariniya. Arita bisi kokoni yao mene oko nunae-una atu kasa yariniya. ¹⁷ Noeno okowata, Lama nung adumao masi simaore auna nugu atu dopero mitiya amimene awong wo sipsip diya yaine yariniya. Ayero nasani nao tauyaora ou tawing tura atu kasa nasani gubi-gubi noiya auna atu nung gitau bautunai awong nung ago yarineya. Ayero yai Tuwa Bayau mene ziziung nunae dupero aung yariniya arauwa.”

8

Lama mene pika namba 7 kougaina.

¹ Lama nung pika namba 7 kougainu aune uritira atu bewing aung soma bisi-bisi sero yowiwi yena. Ayero yenu be 30 minit ayao mitete aung yena. ² Aung yenu angelo 7 Tuwa Bayaura benaungna atu mitowa awong awiya gosinewang ena mene to 7 awiya awong eno pugaiwa ara. ³ Ayero yewa angelo zo mene boingsa sereyao dumaora awang gol mene yao awiya puro baungno aita nugu atu dopenu ena mene boingsa sere iwaingne daigairo nung eno pugaiwa. Awiya adumao masi simaore auna benaungna aita gol mene yao mitina auna tame atu pugatinasani ge nigao emo apakana auna isara susumaise ayero yewa ara. ⁴ Arare nung iyaora pugainu wawong nuna-una atu boingsa sere iwaingne amimene ge nigao emora isare dema tairo otao yero Tuwa Bayaura-una witina ara. ⁵ Angelo amimene ayero yero aune aitara atu iyao puro pu awang nuna-una gainu awang be bunu tawingna wiyekagainu wosina ara. Wowosi nasani papari-papari yenu bibiya bewing durukare bezenu dumi ipena ara.

Angelo 4 awong to pisewa.

⁶ Arare angelo 7 awong eno to waweng pugaiwa amimene to pisari sewewa. ⁷ Ayero yero angelo namba wan mene to pisenu wa aisi tau-tataware yao aune iyao yure dema tairo dawao amimene tawingna wosina ara. Wosinu tawingn agewa 1/3 iyao mene awero aung yena ara. I agewa 1/3 awiya dema iyao mene awero aung yena. Yeko sisikore apakana iyao mene awero aung yena ara. ⁸ Ayero yenu angelo namba tu mene to nuna pisena ara. To pisenu nona zo diri baina iyaore zo ine awiya augaiwa witora gutena ara. ⁹ Gutenu wito agewa 1/3 yu gege yero aung yena ara. Ayero yenu witora wo agewa 1/3 awiya dema magayero aung yewa ara. Wang agewa 1/3 bebezegairo aung yewa ara. ¹⁰ Angelo namba 3 mene to nuna pisenu arasa baina

zo uritira atu zokero wosiro izira ine yero awero heriberi yero ou ipu ena 1/3 aune ou tawing tura atu kasa nasani gubi-gubi noiya auna atu gutena ara. ¹¹ Arasa auna yazo nuna awiya Dokowang yao. Arare ou ena awiya dokowang yenu emo mene miniwa dokowang yenu daigairo mene magayero aung yewa ara. ¹² Angelo namba 4 mene to nuna pisenu wari agewa 1/3 aune ino agewa 1/3 aune arasa ena 1/3 auna atu waru kasa yenu waegao nunae agewa 1/3 mume yena. Waegao nunae siwing-siwing yena, arare iya gatinaunu wari mene pore waegati nauna ara. Nupema ping deka ayero inone arasare pore waegati nauwa ara. ¹³ Na diti ika yero ni bouga baina zo gigiwang. Nung ika-kakamo nibamu otu yupunasani aune wawa sero eyero sena, “Yei, Yei, Yei. Angelo etamara to mitiya, awiya pisaya tawingna emo bauno awong nono yarinei?”

9

Angelo namba 5 mene to pisena.

¹ Arare angelo namba 5 mene to pisenu na diti yero arasa zo uritira atu zokero wosiro bung tawingna yero mitina awiya gigiwang ara. Nung kowara kote be apaise ki nung eno pugaiwa ara. ² Ayewa nung kowara kote be apenu boingsa baina iropuna ara. Buro awinoi boingsa iropupuniya ayao ine teng iropuro witiro warire uritire worero aung yena ara. ³ Boingsa auna mokora atu bubuzi babuze di nunae mani wekinoiya amimene kasa yero tawingna wosiwa ara. ⁴ Arata awong tawingna yokore nonane i gomine awiya iwo yaese sao okowata. Emo Tuwa Bayaura owe megoto nunae-una aung awiya gege iwo yaese sao. ⁵ Nupema daya magayaese okowata. Tebeba gamaya ino 5 ayao yaya tapunasani naese ayero gege sao ara. Yaya awiya guye mene mani gainoi yaya tapunowa ayao ine. ⁶ Arare be auna atu emo awong magayari sarineya, arata oko magayarineya. Magayao watimarineya, arata magayao mene awong yangdoro awang yero babariniya. ⁷ Bubuzi babuze awiya gigiwang wo osira atu nasani winade yari sero nona wo osira dube atu dudunowa pupunowa ayero yewa ara. Gitau ato nunae-una atu nona zo mitina awiya gigiwang ziyo simaora nona gol mene yao aine yena ara. Ora diti benaungne nunae awiya emora ine. ⁸ Giti ai nunae awiya bauno neyangyaora giti ai ine imokokaungkaung. Di nunae awiya wo layonna ine. ⁹ Zawong nunae bemi kapa mene yao ine mitina ara. Wati nunae mene bewing duruka sinena awiya wo osi daigairo amimene iwora babari sero kares watiuno

puro bautunowa bewing sinoiya ayao ine. ¹⁰ Yungtu nunae awiya gugumi mene mani wekinoiya ayao ine ara. Di nunae awiya yungtu auna atu mitiya, amimene ino 5 auna mokora atu emo bauno gapunasani yaya pugatinasani narineya ara. ¹¹ Angelo kowa diya noiya amimene emo tuwa nunae ara. Yazo nuna Yuda gera Abadon, ora Grik emora gera awiya Apolion. (Naname gera awiya nona sisigairo aung yao emo.) ¹² Ni bouga mene be etama “Yei” ayero sena, auna zo aung yeti etobe miteyato.

Angelo namba 6 mene to pisena.

¹³ Arare angelo namba 6 mene to pisena. To pisenu aita gol mene yao Tuwa Bayaura benaungna atu mitoiya oko nuna siwongpatige ¹⁴ auna atu ge zo kasa yero angelo namba 6 to puro dopero mitina aeno ge eyero tugata yenu nigina, “Ou Yufretis baina auna paora atu angelo 4 bunaora atu mitowa, awong awiya bese babae.” ¹⁵ Awong amimene dawang awiya, o ino awiya, o wari awiya o aua awiya nugu yai tawing sero emo agewa 1/3 daya magayaese auna be bumai gari kora makora nasani mitauwa, awong awiya besena ara. ¹⁶ Arare gorobo emo nunae wo osi tame mitaese sao auna namba nunae 200 milion ayero sewa nigiwang. ¹⁷ Na atiyoyaine nasani emo arita wo osi auna benaung nunae awiya eyao ine gigiwang ara. Emo awong taung wori nunae kapa mene yao – wuyaore, bunggere, nozayaore – awiya wosogairo newa ara. Ora wo osira ziyo ato awiya wo layonna ziyo ato ine. Be moko nunae-una atu iyao boingsare tawing awero heriberi yao yazo sopa dema kasa yena ara. ¹⁸ Arare nona kokoni yao etama amimene tawingna emo agewa 1/3 gera-gaira yero aung yewa ara. Wo osira-una be mokora atu iyao boingsare tawing awero heriberi yaore kasa yena amimene ayero yena ara. ¹⁹ Wo osira putoung nunae awiya be nunae-una aune yungtu nunae-una atu mitina ara. Yungtu nunae awiya yi ine ziyo atore amimene yaya emo bauno eno pugatinasani nauwa ara. ²⁰ Arare emo bauno agewa magayero aung yewa emo bauno agewa oko magayao mitiwa amimene nao nunae meko auna atu dubo oko darawa yao yewa. Awong iwae puro nasani nauwa ara. Ayero nasani tuwa etegao – gol mene yao, silva mene yao, kapa mene yao, daba mene yaota i mene yao – nona auna sou buro awiya oko yangduwao yewa. Nona awiya nao aung, diti aung, ge nigao ine teng oko, nupema puma sauma yao ine teng oko. ²¹ Awiya gege okowata, emo amimene tani nunae meko ena – mani dao magayao, o kayangta goe isika yao, o kuma yao, o nona ugaing yao – tani meko awiya oko yangduwa.

10

Angelo zo mene papia besao zo ewero Yohane eno pugainu minina.

¹ Na nona awiya giro aung yewang aune angelo baina zo uritira atu wosinu gigiwang. Nung bereze zo maze mo abena yero awiro mitina. Nupema giti gomi nuna-una atu mozi mene ziuno mitina ara. Benaung nuna wari diti ine. Te nuna etobe iyaora bebe ine ara. ² Nung wawong mene papia maingkoka zo besao awiya puro dopena. Ayero yero te me nuna awiya wito tame pugairo te mepo awiya tawingna pugairo dopena. ³ Dodopinasani wawa baina wo layon mene saine yena. Wawa senu bibiya 7 awong ge sewa ara. ⁴ Ge sewa besugainu na nigiro bukura gayari sero newang uritira atu na eno wawa eyero sewa wosina, “Bibiya 7 ge seseya awiya oko gayasa. Nuka yangdo mitae.” ⁵ Ayero senu aune angelo witora arita tawingna te pugairo dopena amimene wawong me nuna yunu ye uritira gatinasani ⁶ Tuwa Bayau nao gege noiya, nung nona yero aung yena – uriti aune nona uritira mitiya, o tawing aune nona tawingna mitiya, o wito aune nona witora mitiya – auna-ina ikogatinasani eyero senu tau yena, “Be nupema zo oko mitiya. ⁷ Angelo namba 7 to nuna pisai bewing kasa yariniya be aune Tuwa Bayaura ge pungyao porofete dubu nuna eno keregairo sena auna me kasa yero aung yariniya.”

⁸ Ayero senu ge gitau uritira atu wosinu nigiwang dekaongka amimene nupema kasa yero na eno ge eyero tugata yena, “Ning baung, papia besao angelo wito aune tawing auna tame dopero iniro puro mitiya, awiya pumase.” ⁹ Ayero senu na angelora-una baungno papia pugaise sewang na eno eyero sena, “Puro mini. Minasa be nina-una atu mege pika mene yaine yariniya, arata tini nina-una atu dokowang yariniya.” ¹⁰ Ayero sero papia pugainu miniwang ara. Miniwang be nana-una atu pika mene mege yaine yena, arata nukewang tini nana-una atu dokowang yena ara. ¹¹ Ayenu na eno eyero sewa, “Ning emo dubu witao, taung aingso nunae owe ewepape apakana arita ge benaung ewepape apakana aune emo tuwa nunae eno dema ge nupema keregairo se.” Ayero sewa ara.

11

Tuwara ge keregao emo etobe.

¹ Aune zo mene teumaora itu zo tung ine awiya na eno pugatinasani eyero sena, “Ning iropu, Tuwa Bayaura ibu aita nuna aune awiya teuno emo mokora atu isa buro nasani nowa awong awiya zazagase. ² Arata ibura kakamo awiya oko temaisa

ara. Kakamo awiya oko temao yangdo mitae. Awiya diga emo eno pugaiwa ara. Awong amimene napo dang Yerusalem awiya ino 42 auna mokora atu usi-besi nasani narineya. ³ Arare na ge keregao emo nana etobe sana beki agewa mene mo abena yero awiro emo bauno eno Tuwara ge tugata nasani nayato wari be 1,260 ayero aung yariniya.” ⁴ Awongto i oliwa etobe aine, nupema damana piyao auna pugao dopaora susuwa etobe tawingna atu Tuwara benaungna dodopinowa aine ara. ⁵ Emo zo nung awongto eno iwo yari sai nunato-una be mokora atu iyao kasa yero emo awiya awero aung yariniya ara. Arare emo zo mene awongto eno iwo yariniya amimene ayero magayariniya. ⁶ Emo etobe awiya wa wosinoiya awiya gazao auna putoung awongto eno pugaiwa, arare sayato wa oko wosao aung mitai Tuwara wini ge sinasani narineyato ara. Nupema sayato ou mene yu yaise auna putoung awiya dema awongto eno pugaiwa. Arare kotumao nunato-una sero nayato teng kasa yero nariniya. ⁷ Arare uritira ge sero keregao be nunato aung yai aune kowara wo gorobo yao amimene kasa yero awongto iwo yero puro wosiro dai magayarineyato. ⁸ Magayayato emo mene aingso nunato awiya yangduwaya napo bainana kakame atu mitarineyato ara. Napo auna yazo pungyero Sodom ayero sero nowa, nupema Izip ayero sero nowa. Tuwa nunato napo dekaongka auna atu i pasaora dewa magayena ara. ⁹ Arare tawing sero sero auna emo taung aingso owe ewepape, ge benaung ewepape, amimene aingso nunato awiya wari be etama aune zo ageware ayao awiya gosinasani narineya. Anasani ena mene mutari saya, ena mene awang sarineya ara. ¹⁰ Arata porofete etobe yaya mou-mesayao emo bauno eno pugarineyato amimene magayayato aune tawingna emo bauno mene aeno yawa yawa bainakama nasani anabonene nasani wau wina-piti yarineya ara.

¹¹ Arare wari be etama aune zo ageware aung yenu aune Tuwa Bayaura-una atu nao tamaora oweno mene aingso nunato-una toinu seka yero iropumuwato. Iropumuwato emo awong giro awang baina yewa ara. ¹² Ayero yewa aune uritira atu wawa baina zo eyero nuto eno wosinu nigiwato, “Nito eyero witiro hungputo.” Ayero senu iwo dubu nunato awongto gosinewa aune awongto bereze mene pungnu uritira witiwato ara. ¹³ Awongto uritira witiwato be dekaongka aune atu dumi baina ipena ara. Ipenu napo bainana ibu niya ena (1/10) bezero wosiro emo bauno 7,000 dewa magayewa ara. Ayero yenu seka newa awiya awong awang yero Tuwa Bayau uri-

tira Maung awiya bowi yewa ara.

¹⁴ Ni bouga mene be etama “Yei” ayero sena, auna etobera me kasa yeti dekaongkara gege mitiya. Arata mena kasa yariniya.

Angelo namba 7 mene to pisena.

¹⁵ Arare angelo namba 7 mene to pisena. To pisenu uritira atu ge baina betewa ara. Betinasani eyero sewa, “Tuwa naname aune Kristo Tuwa Bayau mene Emo Tuwara burora gerena, awongto yeme Tuwa yaora putoung puro tawing sero sero auna Tuwa yero nowato. Ayero Tuwa yero nao gege narineyato.” ¹⁶ Ayero sewa buro emo tutuwa 24 Tuwa Bayaura benaungna adumao masi simaore nuna-e-una atu adungno mitowa amimene boma gaero koing gairo Tuwa Bayau eno eyero sinasani nung bowi yewa, ¹⁷ “O Tuwa Bayau, ning putoungna maung, nao gege nosa. Ning putoung bainakama nina amimene Tuwa yaora buro nina zayetesa, arare nae ning eno dange sinasani ning bowi nenane. ¹⁸ Emo bauno apakana amimene ning eno tini kapaore nowa auna tini kapao nina mene kasa yetiya. Emo mamagayao auna ge sasa aung yaise auna be nugu niya ara. Mani sou dubu nina porofete aune ge nigao emo – emo witaota wosao ning samo dedunowa – awong aeno zuma pugaora be nugu niya. Ora tawing gera yero nowa awong awiya abena gera yarinesa auna be nugu niya ara.”

¹⁹ Awong ayero sewa aune uritira atu Tuwa Bayaura ibu bezenu taitro naora maguro ibu mokora mitoiya awiya daung kasa yena ara. Ayero yenu bibiya bezinenu dumi ipenu wa sigoru aisi ine awiya kasa yero wosina ara.

12

Bauno zo aune ugama bainakama zo auna ungwé.

¹ Uritira atu kotumao tamaora etotoma zo eyero kasa yena ara. Bauno zo dopena, nung awiya wari maze mo abena yero awiro nena, te nuna-una wese awiya ino mitina, nupema ziyo nuna-una atu arasa 12 amimene ziuno ziyo simaora nona aine yero mitiwa ara. ² Nung mesa yero mani pumari sero yaya tapunasani zi sinasani mitina ara.

³ Nung ayero nete dodopinenu aune uritira atu kotumao tamaora etotoma zo nupema kasa yena, awiya ugama baina zo mitina. Awiya taung nuna yu konakona yao; gitau ato nuna 7; ora komu nuna awiya 10; gitau ato nuna emo tuwara ziyo simaora nona 7 teng ine yero pugao mitiwa ara. ⁴ Nung too nuna mene uritira arasa ena 1/3 denu zokewa aune tawingna

augainu wosiwa. Ugama nung ayero yero bauno mani pumari sero nenu giro eyero kotungno baungno nugu atu mitina: “Mani pumai nukarinena ara.” ⁵ Arare mani emodi pungna, awiya nung tawing sero sero auna emo dubu giti awiya tung aeni mene diya yaise sao ara. Arare mani kasa yenu puro witiro Tuwa Bayaura-una adumao masi simaore auna zora atu pugaiwa ara. ⁶ Ora bauno awiya awang yero sungno eu yanawira baungna ara. Nung wari be 1,260 ayao nai aune nung eno bayao yero nona pugatinaese Tuwa Bayau mene mitao masi zo taungna ara.

Sanda uritira atu musugaiwa wosina.

⁷ Uritira atu winade bainakama kasa yena. Maikel angelo dubu nuna aune awong ugama dero tunari sero winade yewa, ugama aune angelo dubu nuna aune awong enaba dopewa ayero winade yewa ara. ⁸ Arata tau oko yewa. Maikel dubu nuna aune mene ugamara dubu awiya puro wosiro uriti sorewa. ⁹ Ayero nasani ugama baina awiya musugaiwa wosi tawingna yena ara. Nung awiya yi gitau otu nasani nauna noiya. Nung awiya emo gera pugao emo. Yazo nuna Sanda ayero sinowa. Nung tawing sero sero auna emo bauno etegatinasani noiya. Nung musugairo angelo dubu nuna dema musugaiwa wosi tawingna yewa ara.

¹⁰ Arare uritira atu wawa zo eyero kasa yenu nigiwang, “Tuwa Bayau naname auna korayao putoungne aune nupema emo tuwa yao buro nuna awiya yeme kasa daung niya era. Ora emo tuwa nuna Kristo auna emo tuwa yaora buro dema yeme kasa daung niya era. Noeno okowata, otao mani naname eno iwo nasani Tuwa Bayaura benaungna dopero pingne warire awong gera pugatinoiya, nung awiya yeme musugeya wosiya ara. ¹¹ Lama mene yu nuna ge nigao otao mani naname eno yangduna, nupema awong ge awiya iniro taka sero keregatinauwa, aeno awong iwo nunae awiya puro wosiwa. Awong nao nunae oko sorewa. Nao yangdoro magayari eo yewa. ¹² Arare uriti aune niye uritira atu nowa amimene dema yawa yawa yaese. Arata wito tawingne, oiye, nito nono yarineito? Yeme ewiya Sanda mene ninae-una wowosiniya. Wosiro be nuna aung niya awiya gosinasani tini kapao pupuniya ara.”

Ugama mene bauno iwo yena.

¹³ Arare ugama nung musugaiwa wosi tawingna yero giginu kasa yenu giro nung bauno mani emodi pungna awiya iwo yero tunenu suna. ¹⁴ Ayenu bauno eno ni bouga baina auna wati pugaiwa puro yi awang yero yuno baungno mitao masi nuna

eu yanawira atu mitina auna baungno pungyena ara. Atu mono pupunaya mitai dawang etama aune zo ageware aung yariniya ara. ¹⁵Bauno awang yero baungnu yi nuna ago bautara atu butunasani ou tuwagainu be nuna-una atu wosiro ou baina mene wosaine yena ara. Awiya bauno ou baina amimene daise sero ayero yena ara. ¹⁶Arata tawing mene bauno awiya sorinasani be nuna gausenu ou ugama mene tuwagaina awiya auna baungno aung yena ara. ¹⁷Ayenu ugama nung bauno eno tini kapao baina tauna. Ayero yero baunona awiso dubu awiya dari sero baungna ara. Tuwa Bayaura wini ge dipunasani Yesu kere daung gatinowa awong awiya dari sero baungna ara. ¹⁸Ayero nasani wosi bage yero dopena ara.

13

Wito tura atu wo gorobo yao baina zo kasa yena.

¹Arare na a gosinewang aune wito tura atu wo gorobo yao baina zo mene kasa yena. Nung komu nuna 10, ora gitau nuna awiya 7. Aune komu nuna awiya emo tuwara ziyo simaora nona 10 amimene mitiwa ara. Arata gitau nuna awiya yazo memeko-mameko gayao mitiwa ara. ²Wo gorobo yao baina gigiwang awiya benaung nuna eu pusi yazo lepat auna ine ara. Te-wawong nuna awiya eu wo yazo bea auna ine ara. Ora be nuna awiya wo layonna ine. Arare ugama nung putoung nuna aune emo tuwara adumao nuna aune diya yao buro nuna bainakama awiya wo baina eno pugaina ara. ³Arata wo gorobo yao baina auna gitau zo dao magayao ine gigiwang. Arare amimene bozo nuna soyenu iwaing yena. Ayero yenu aune tawing sero sero auna emo bauno awong wo awiya giro wawong di gauno aratapu nasani nuna-una ame nasani nauwa. ⁴Ugama nung gorobo bainane putoungne pugaina, arare emo bauno mene ugama bowi yewa ara. Ayero nasani wo gorobo yao baina awiya dema bowi nasani eyero sewa, "Wo gorobo yao baina awiya nung aine zo mene oko niya. Arare awe mene nung eno iwo yao teng niye? Aung ara." ⁵Tuwa Bayau mene wo awiya ao-diyai wo amimene ge memeko-mameko sinasani Tuwa Bayaura yazo dena-betena nasani diya buro nuna nai ino 42 aung yaise sao ara. ⁶Arare wo amimene Tuwa Bayau nung nutope arita yazo howire nuna arita uritira mitao masi yero nowa awong auna yazo awiya puro dena-betena nasani nauna ara. ⁷Ayero yero

Tuwa Bayaura emo dubu iwo yero dero dero ayaise Tuwa Bayau mene nigina. Arare tawing sero sero emo bauno taung nunae owe ewe-pape arita ge benaung ewe-pape auna emo tuwa yaise sero auna putoung pugaina. ⁸Arare tawingna emo bauno apakana amimene nung bowi yarineya. Emo bauno yazo nunae Lama dewa magayena auna bukura oko gayao mitao, awong amimene wo eno ayero yarineya ara. Buku awiya emo bauno nao me pumaese sao auna yazo awiya tawing oko tamaore atu gayao ara. ⁹Dawongne mene ge ewiya nigiro baingtaese:

¹⁰Zo nung bunaora gerao yero noiya amimene

bunao gare towariniya.

Zo nung dubo kapaora gerao yero noiya amimene dubo kapaya magayariniya.

Ge amimene Tuwara dubu awong be auna atu tauyaore putoungne iniro taka saore naese siniya.

Tawing mokora atu wo baina zo kasa yena.

¹¹Be aune wo baina* zo tawing mokora atu kasa yenu gigiwang. Nung lama ine, komu etobe ara. Ge nuna awiya ugama gitau kasa yena auna ge ine ara. ¹²Arare wo amimene wo gorobo yao baina gitau kasa yena auna benaungna atu mitasani diya buro nuna gege yena. Ayero nasani senu tawingna emo mene wo baina gitau bozore nawe magayero iwaing yero iropuna aeno boma gaero nung bowi yewa. ¹³Wo baina tawing mokora atu kasa yena amimene tani putoungne ena yena. Ayero nasani senu tawingna emo gosinewa uritira atu iyao wosina ara. ¹⁴Tani putoungne ayero yaise Tuwa Bayau mene nigina, arare wo amimene wo gorobo yao baina gitau kasa yena auna benaungna atu tani putoungne nasani tawingna emo bauno apakana etegaina ara. Ayero nasani senu wo gorobo yao baina awiya iwi mene dewa beba magayero iropuro noiya auna ititi zo kewewa ara. ¹⁵Ititi awiya puro pugaiwa dopenu Tuwa Bayau mene niginu wo ago kasayena amimene oweno pisenu ititi kewaoora toinu seka yero iropuro ge sena ara. Ge sinasani senu emo bauno nung eno boma oko gayao yewa awong awiya dedunaunu mamagayero nasani nauwa ara. ¹⁶Ayero nasani emo witaota wosao, waureta bogamasa, aune emo tuwata soumani, awong apakana awiya senu wawong me nunae-unata megoto nunae-una taroro owere zo pugaiwa ara. ¹⁷Taroro owere awiya wo gorobo yao baina auna yazota namba nuna ara. Arare emo taroro

* 13:11: Wo baina awiya porofete ge iwao. Keregao 16:13 awiya zazagairo gi. Nupema Keregao 19:20 arita 20:10 awiya dema gi.

awiya oko puro nao yewa amimene nona wina-piti yao teng oko yewa ara. ¹⁸ Emo zo kotumao mitai giro wora namba tamaise. Namba awiya emora yazo ine ara. Namba awiya 666.

14

Lama dubu nuna aune dema Zaiyon diri atu dopewa.

¹ Arare na diti yero Lama Zaiyon diri atu dopero mitinu gigiwang. Emo bauno 144,000 mene nung aune dema dopero mitiwa gigiwang. Megoto nunae-una Lamana yazo aune Maung nuna-una yazo awiya gayao mitina ara. ² Arare uritira atu ge zo nigiwang, awiya ou sasa mene wowosinasani bewing sinoiya ayao ine, arita bibiya mene zorogatinoyia ayao ine. Nupema gera bewing awiya emo saoyao-oko mene gitara yere gamari sero dedunowa ge sinoiya bewing ayao ine nigiwang ara. ³ Awong adumao masi simaore aune nona seka naore 4 aune buro emo tutuwa auna benaungna atu dopero yere seka zo gamuwa. Yere awiya emo bauno ena mene gauno nigao ine teng oko ara. Emo bauno 144,000 awiya Tuwa Bayau mene tawingna emo bauno enana-una atu zuma gaena awong amimene gege yere awiya nigaine yao teng ara. ⁴ Awong amimene baunone oko tayao nasani nauwa. Awong amimene Lama nayero babariniye, awiya teng ago nowa. Awong awiya Tuwa Bayau mene tawingna emo bauno enana-una atu zuma gaero awong Tuwa Bayau arita Lamana dubu yaese gitau awong amaze zayero puna ara. ⁵ Be nunae-una atu ge iwao oko kasa yena. Awong emo bauno pewayao ara.

Angelo etama mene ge sero wawa sewa.

⁶ Arare na diti ika yero angelo zo ika ikamo atu yuno bautunenu gigiwang ara. Nung bowi iwaing zo mitao gege mitao awiya tawing sero sero emo bauno, taung nunae owe ewe-pape, ge nunae benaung ewe-pape, awong aeno sari sero puro nena ara. ⁷ Nung amimene wawa sero eyero sena, "Niye Tuwa Bayau awang yero yazo nuna de ika gaipu. Noeno okowata, abena yaora be nuna kasa niya ara. Uritire tawingne witore oure yena, nung awiya bowi yepu!"

⁸ Ayero sero baungnu nuna-una bautara atu angelo zo mene buro wawa zo eyero sena, "Babilon* napo baina awiya bezero aung yetiya. Bezero aung yore nibamu yetiya. Napo auna mamono awong tawing sero sero auna emo bauno apakana awiya pasenana yupunasani

nauwa. Arare awong arita mani ge nunae nigiuwa amimene Tuwa Bayaura abena tamarineya, awiya emo imao mung miniro dau yero nowa ayero yarineya."

⁹ Ayero sero baungnu nuna-una bautara atu angelo otao nuna zo mene buro wawa sero eyero sena, "Zo nung wo gorobo yao aune ititi nuna aune bowi yariniya, arita nupema megoto nuna-unata wawong nuna-una atu taroro owere pumariniya, ¹⁰ nung amimene Tuwa Bayaura abena awiya tauno ou imao mung ine minariniya. Imao mung awiya ou mere dema oko tibiritabara yao, arare imaona putoung awiya tutupo mitiya. Tuwa Bayau mene tini kapao pupunasani abena nuna awiya imao mung ine emo auna mokora yasagai minariniya. Miniro aune angelo dubu dang auna-una ta Lamana benaungna atu iyao tawing awero beriberi yao aune auna mokora atu baungno yaya-biyaya tapunasani mitariniya. ¹¹ Arare iyao mene emo ayao ine awiya yaya pugatinai auna boingsa awiya wita gege wiwitasani mitariniya ara. Arare emo bauno wo gorobo yao arita wora ititi awiya bowi yarineya awong aune emo bauno ena wora taroro owere puro narineya, awong awiya yaya mene oko yangduwariniya. Be giti pingne warire awiya yaya mokora oregao aung mitao gege mitarineya ara."

¹² Arare ge amimene susuwa eyero gipiniya: "Tuwa Bayaura dubu ge nuna dipunasani Yesu iniro taka sinowa awong amimene iyang yao aung tauyero naese."

¹³ Nupema na uritira atu ge zo eyero wosinu nigiwang, "Ning ge ewiya gae: Be yeme eune zayero Tuwa iniro taka sero nete magayarineya, awong amimene yawa yawa yarineya." Oweno mene deka ayero siniya, "Yore. Awiya me nibamu ara. Awong yaya buro nunae yangdoro oregatinasani iwaing narineya. Noeno okowata, nao nunae-una me iyariniya awiya puro babarineya ara."

Tawingna atu emo asugairo pumarineya auna etotoma kasa yena.

¹⁴ Ayenu na diti ika yero bereze neyangyao kasa yenu gigiwang. Bereze auna tame atu mitina, nung benaung nuna emora ine. Ziyu nuna-una atu emo tuwara ziyu simaora nona zo gol mene yao puro mitina ara. Ora wawong nuna mene zo iwi gegeruyao zo di wiso yao awiya puro mitina ara. ¹⁵ Arare ibu mokora atu angelo zo mene kasa yero bereze tame atu mitina aeno wawa sero eyero sena, "Ning iwi nina mene burora me kapero puro gurutu ye! Tawingna buro auna me iro mitiya,

* **14:8:** Babilon. Ge nigao ena mene gosinowa Roma napo yero noiya. Ge Petoro mene gaena, ayao ine. (1 Petoro 5:13). Arata ena mene gosinowa Kristora iwo dubu yero noiya.

arare kapero pumaora be kasaniya ara.”
¹⁶ Ayero senu bereze tame mitina amimene iwi nuna augainu tawingna me apakana kapero aung yena ara.

¹⁷ Ayero yenu aune angelo zo mene uritira ibu mokora atu kasa yena. Nung deka ayero iwi gegeruyao di yao zo puro nena.

¹⁸ Arare nungbutunenu angelo otao nuna zo mene aita mitina atu buna ara. Nung iyaora diya mene otao nuna iwi di yao puro nena aeno wawa sero eyero sena, “Ning iwi nina di yao puro nesa amimene tawingna wain me kapero aung ye! Me nuna sau iro aung yero mitiya.”
¹⁹ Ayero senu angelo otao nuna mene iwi augainu wain me kapenu puro gurutu yero augainu tenk baina auna toina. Tenk baina awiya Tuwa Bayaura tini kapao auna etotoma ara.
²⁰ Ayero yenu napo bautara atu wain me awiya patywa pusupuro ou yero tenk mokora atu yu ine yero toto zora atu wowosinena. Wowosinete kuru baina yero wo osira te wawong nukero soma topetiro 320 kilomita ayero baungna arauwa.

15

Angelo 7 awong putoung emo daigairo gerayao awiya puro dopewa.

¹ Arare na uritira atu kotumao tamaora etotoma baina zo giro wawong di gamuwang. Awiya angelo 7 awong putoung emo daigairo gerayao 7 awiya puro dopewa ara. Nona awiya Tuwa Bayaura abena gitau kasa yena auna agewa nuna ara. Nona awiya kasa yero aung yai aune Tuwa Bayaura tini kapao aung yaise sao ara.

² Arare na wito nazi zo gigiwang, awiya glas mene yao ayao ine iyaore dema tibiritabara yao ine mitinu gigiwang. Arare emo winadera eo yero wo gorobo yao baina arita ititi nuna yazo nuna-una taroro owere awiya awang sero puro wosiwa amimene wito nazi glas ine auna tame dopero gita dero yere gamao Tuwa Bayau mene awong eno pugaina awiya puro mitiwa gigiwang ara.
³ Awong Tuwa Bayaura buro-mani Mose auna yere arita Lamana yere eyero sinasani gapunewa,

O Tuwa Bayau, ning putoungna Maung, ning buro witaos yero nosa giro nonane iwaing yero noiya.

O emo bauno apakana auna emo tuwa, ning ge iwao aung tani me gege yero nosa.

⁴ O Tuwa, emo bauno apakana ning samo daese sao ara.

Nupema emo bauno apakana yazo nina de ika

gaese sao ara.

Ning dekaongka amimene dang ara.

Emo bauno dubu giti amimene nina-una buro

ning bowi yarineya;

noeno okowata, ning abena pugao buro me yetesa

susuwa kasa daung gatiniya.

⁵ Arare na diti yero gosinewang uritira atu Tuwa Bayaura seli ibu auna masi dang nibamu auna towao be gausena ara.
⁶ Gausenu angelo 7 awong putoung emo daigairo gerayao 7 awiya puro newa amimene masi dang nibamu auna mokora atu kasa yewa ara. Awong taung wori iwaing neyangyao puro newa ara. Orata ipura geing diyao nunae gol mene yao awiya zawong nunae-una atu mitina ara.

⁷ Arare nona seka naore 4 dopewa auna zo mene awang 7 gol mene yao awiya angelo 7 aeno pugainu pumuwa ara. Awang 7 auna mokora atu Tuwa Bayau nao gege noiya auna tini kapao awiya beburo kiziba gairo mitina ara.
⁸ Arare ibura masi dang nibamu auna atu Tuwa Bayaura waegao aune Tuwa Bayaura putoung auna boingsa kasa yero bebuna ara. Arare zo mene masi dang nibamu auna towao ine teng oko yena. Angelo 7 awong putoung emo daigairo gerayao 7 awiya yasagaya kasa yero aung yai aune towao ine teng yariniya.

16

Angelo 7 awong Tuwa Bayaura tini kapao awiya awang nunae-una atu yasagaiwa wosi tawingna yena.

¹ Arare na ibura masi dang nibamu auna mokora atu wawa baina zo wosinu nigiwang. Awiya angelo 7 eyero tugata yena, “Niye baungno Tuwa Bayaura tini kapao awang 7 auna atu yasagaya wosiro baungno tawingna yae.”

² Ayero senu angelo namba wan mene baungno awang nuna-una atu nona yasagainu tawingna wosina ara. Wosinu emo wo gorobo yao bainana taroro owere puro nasani ititi nuna bowi nasani nauwa nunae-una atu taungna bozo tauyao ewepape witaos kasa yena ara.

³ Ayero yenu angelo namba 2 mene awang nuna-una atu nona yasagainu witora wosina. Wosinu wito mene yuyero emo magayaora yu ine yero aung yena ara. Ayero yenu witora wo apakana magayero aung yewa ara.

⁴ Ayero yenu angelo namba 3 mene awang nuna-una atu nona yasagainu wosi ou ipure gomine auna yenu yu gege yero aung yena ara.
⁵ Ayero yenu angelo oura diya sao amimene eyero senu nigiwang, “O Tuwa dang, ning dekaongka nauwasa nosa. Abena awong eno pugatinasani ge iwao aung tani me gege yero nosa.
⁶ Noeno okowata, awong emo dubu nina ta porofete dubu nina auna yu gera yewa, arare

nine abena yu pugesa minineya ara. Arare awiya teng awong eno nesa ara.”⁷ Aune aita nuka nune ge zo eyero senu nigiwang, “O Tuwa Bayau, putoungna maung. Awiya me ara. Yao abena yao nina ge iwao aung, me gege ara.”

⁸ Ayenu angelo namba 4 mene awang nuna-una atu nona yasagainu warira atu wosina. Warira atu wosinu Tuwa Bayau mene niginu wari kokoni nibamu yero emo bauno awena ara.⁹ Ayero yenu emo bauno warira kokoni mene yanaka awenu awong Tuwa Bayau be nuna-una yaya meko nibamu awiya kasa yena auna yazo bowire nuna dena-betena yewa ara. Ayero nasani dubo nunae oko darawa yero Tuwa Bayau bowi yewa.

¹⁰ Ayero newa angelo namba 5 mene awang nuna-una atu nona yasagainu wosi wo gorobo yao baina auna emo tuwara masira yena ara. Wosinu emo bauno dubo nuna mume mene apakana worero duna ara. Ayero yenu emo awong yaya-biyaya tapunasani ewawa di mene gamuwa ara.¹¹ Ayero nasani yaya-biyaya nunae aune bozo ewe-pape noyao nunae aune aeno sero Tuwa Bayau uritira maung auna yazo dena-betena yewa ara. Arata awong nao nunae meko auna dubo oko darawa yewa.

¹² Ayenu angelo namba 6 mene awang nuna-una atu nona yasagainu wosi ou Yufretis baina auna yena ara. Nona awiya oura wosinu ou itiro aung yena ara. Awiya nagibo kasayai wari witaora atu emo tuwa kasayaese aeno ayero kasa yena ara.¹³ Ayenu na gosinewang ugamara be mokora atu ta wo gorobo yaora be mokora atu ta porofete ge iwaora* be mokora atu iwae meko nibamu etama gereku ine amimene kasa yewa ara.¹⁴ Awiya awong iwae me. Awong tani putoungne benaung giti yaora putoung mitiya. Awong amimene ge diro tawing sero sero auna emo tuwa dubo gayaya Tuwa Bayau putoungna maung auna be bainana atu iwo puro puro yero kasayero winade-wanade yurineya.

¹⁵ “Ewiya gipu! Na ugaing yao emo mene mena kasa yaine yarinena. Zo nung taung wori aung nete meng gao tamao eno, dubo sekare nasani taung wori nuna diya yero baingtaise. Ayero yai aune gana yawa yawa yariniya.”

¹⁶ Arare iwae awong garawi zo yazo nuna Yuda gera Amagedon asinowa auna atu emo tuwa babuze awiya pu dekaongna gaiwa.

¹⁷ Aune angelo namba 7 mene awang nuna-una atu nona yasagainu sawara atu wosina. Ayero yenu ibura adumao masi simaore mitina auna atu ge zo eyero

wosina, “Aung-kamore yetiya!”¹⁸ Ayero sinenu paparire bewing durukare bibiyare kasa yenu aune dumi bainakama ipena. Gitau dumi ayao ine zo mene emo bauno kasa yero nasani nauwa auna-una atu oko ipao ara.¹⁹ Ayenu napo baina awiya gausenu etama yena ara. Nupema tawing sero auna napo babuze apakana disero aung yena ara. Babilon napo baina auna mamono awiya Tuwa Bayau mene oko nuwegao kotupu nasani tini kapao nuna-una imao mung pugainu miniro aung yewa ara.²⁰ Ayero yenu gutu apakana aung yewa, nupema diri apakana tara yewa ara.²¹ Ayewa uritira atu aisi wa ine, mouyao nuna beki rais ine 50 kilo, amimene wa mene wosaine yero emo bauno dena ara. Ayero yenu awong aisi wa meko nibamu auna atu yaya baina tapunasani Tuwa Bayau eno ge memeko sewa ara.

17

Pasena yao bauno baina amimene yaya meko pungna.

¹ Arare angelo 7 awang 7 puro newa auna zo mene nana-una buro na eno eyero sena, “Pasena bauno baina ou daigairo auna tame adungno mitoiya, nung abena nuna kasa yariniya, arare bung, gipana gase.² Tawing sero sero auna emo tuwa mene nung aune dema pasena yero nowa. Nupema tawing sero sero auna emo awong nuna-una atu pasena nuna-una ou wain miniro dau yero nowa.”³ Ayero senu Oweno mene dubo nana topetinu angelo mene na yuno puro tawing emo aung auna baungna ara. Ayenu atu na bauno zo gigiwang, nung gorobo wo zo yuyao auna tame atu adungno mitina. Wora taungna atu yazo meko benaung giti awiya gayao mitina. Wo auna gitau 7 aune komu nuna awiya 10.⁴ Ora bauno awiya nung taung wori zuma baina, yuyaore yurezaz-inane, awiya wosogairo mitina ara. Arata simao benaung giti noyaore golre daba iwawaingne waubebe zuma bainane mene yao awiya duduwegairo mitina ara. Nung wawong nuna mene awang zo gol mene yao awiya puro mitina, awiya pasena nuna-una nona meko kaungwayao amimene be bumao.⁵ Megoto nuna-una atu yazo zo susuwa nuna pungyao awiya eyero gayao mitina, “Babilon napo baina, pasena bauno apakana auna ai. Nupema tawing sero sero auna pasena memeko-mameko auna ai.”⁶ Bauno amimene Tuwara emo Yesura bowi sao emo yero newa dewa mamagayewa auna yu mininawe dau nibamu yero mitinu gigiwang ara.

* 16:13: Porofete ge iwao. Soremao Ge zo Keregao 13:11 auna atu mitiya awiya gi.

Giro na yangka sero wawong di gamuwang ara. ⁷ Ayero yewang angelo mene na eno eyero atata yena, “Nono yero wawong di gapunesi? Na haunona susuwa ta wo gitau ato nuna 7 o komu 10 amimene bauno dipuniya auna susuwa sana nigarinesa. ⁸ Gorobo wo baina gigesa awiya gitau nasani nauna, arata yeme oko niya, ago awiya kowara atu yesese yero witiro buro gera yao tau-tataware yao tamariniya. Arare wo gitau nasani nauna, yeme awiya oko niya, nete ago yesese yariniya, nung awiya tawingna emo mene giro wawong di gauno nung aratamarineya. Tawing zayero kasa yena be aune yazo nunae nao bukura atu oko gayao emo dubu amimene ayero yarineya ara.

⁹ Emo kotumao bainane mene gege susuwa ewiya nigao ine teng ara: Wora gitau ato 7 awiya diri 7 ara. Bauno mene auna tame adungno mitiya ara. ¹⁰ Nupema gitau ato 7 awiya emo tuwa 7 ara. Auna mokora atu 5 yemaoko kasa yero nawe aung yewa, arata zo awiya yeme eune niya, ora zo awiya ago nete kasa yariniya. Kasa yero be apungkaka gege naise sao ara. ¹¹ Wo gitau nasani nauna, yeme oko niya, amimene emo tuwa 7 auna-una atu susuuno namba 8 yariniya ara. Ayero yero gera yao tamariniya ara.

¹² Wora komu 10 gigesa awiya emo tuwa 10 ara. Arata awong diya buro nunae be yeme eune oko zayao. Awong nete emo tuwara putoung puro diya buro nunae zayero gorobo wo aune dema be apungkaka gege narineya. ¹³ Awong kotumao nunae dekaongka, arare awong diya buro yaora putoung nunae awiya wo gorobo yao eno diriyegarineya ara. ¹⁴ Ayero nasani aune Lama eno iwo yero winadewanade yarineya ara. Ayero yaya Lama mene tauyero awong puro wosiro dariniya ara. Nung amimene emo babuzera Emo Baina, arata nupema emo tuwara Emo Tuwa. Ora dubu nuna nune yausero punu nung iniro tau-tataware yero nowa, awong amimene nung aune dema nasani iwo puro wosiro darineya.”

¹⁵ Ayero sero aune eyero susuuno na eno sena, “Pasena bauno nung ou daigairo auna tame atu adungno miti gigesa, ou awiya emo dubu giti tawing giti taung benaung ewe-pape ge benaung ewe-pape noyao ara. ¹⁶ Ora komu 10 gigesa, awong aune wo gorobo yao awong amimene pasena bauno awiya iwo nasani gera yero mo nuna apakana sorero puro goi nuna miniro aung yero iyaora igiyarineya ara. ¹⁷ Arata tebeba oko yarineya. Nona Tuwa Bayau mene kasa yaise sinoiya awiya nung dubo nunae-una atu sai, teng awong ge nuna dimaine

yero yarineya. Awong dubo dekaongka yero emo tuwara putoung nunae awiya wo gorobo yao eno pugairo sou buro nuna nasani naya Tuwa Bayaura ge awiya me yariniya ara.

¹⁸ Arata ning bauno gigesa, awiya napo baina ara. Nung amimene tawing sero auna emo tuwa diya yero noiya.”

18

Babilon napo disariniya auna ge.

¹ Arare nona awiya kasa yenu gigiwang aune angelo zo uritira atu wosinu gigiwang. Nung putoung bainane, nupema waegao nuna mene tawing waegairo aung yena. ² Nung wawa sinasani eyero sena, “Babilon napo baina awiya disero aungkamore yetiya. Yeme napo awiya iwaera mitao masi niya. Iwae memeko-mameko mene waro motu nuna auna puingnowa. Ni mamani memeko-mameko mene auna atu paung yero nowa ara. ³ Tawing sero sero auna emo mene pasena nuna-una ou wain gorobo yaore mininasani nauwa, nupema tawing sero sero auna emo tuwa awong buro nung aune dema nasani emo mene bauno daigaine yero nasani nauwa ara. Tawing sero sero auna bisnis emo buro zamenana simena nuna-una atu desetiti nasani buro yero wau moni witao tapunauwa.”

⁴ Ayenu na uritira atu wawa zo eyero wosinu nigiwang, “O emo bauno dubu nana, niye napo awiya yangdoro zanepu! Atu nete pasena nuna meko soremaneya, nupema ninae-una atu abena nuna-una yaya-biyaya mene ninae-una semaniya. ⁵ Napo auna pasena mene gorogoru yero uritira atu kasa niya, arare Tuwa Bayau mene pasena nuna awiya oko yangduwariniya. ⁶ Arare bauno amimene niye eno yena deka ayero abena yepu. Ayero nasani abena puro witiro yepu. Nune imao mung niye eno pugainu miniwa, auna abena pugari sero imao mung tau-tataware yao pugaipu minae. ⁷ Nung taung puro wiwitinasi arata nuna ago nasani nauna, arare auna teng yaya-biyayare dubo minao pugaipu pumae. Nung dubo nuna mene eyero sinoiya, ‘Na bauno tuwa baina yero nona. Na bauno gamota bogamasa okowa. Dubo minao mene nana-una atu kasa yao ine teng oko.’ ⁸ Ayero sinoiya, arare wari be dekaongka auna atu nuna-una atu nona meko — yaya magayao aune dubo minao ta dora botiyo — amimene kasa yariniya ara. Arita nupema iyao mene nung awai aung yariniya. Noeno okowata, Tuwa Bayau nung putoungna maung mene pasena nuna-una abena pugatiniya.”

⁹ Tawing sero sero auna emo tutuwa nung aune dema pasena nasani ana-bonene yero

nauwa awong amimene iyaora boingsa nuna witai giro zire-buware yarineya ara. ¹⁰ Ayero nasani yaya nuna tapuniya awiya giro awang yero ake atu dodopinasani eyero sarineya, “Oiyee, Oiyee, napo baina Babilon. Napo tauyao. Abena nina mena kasa yariniya ara.”

¹¹ Ora tawing sero sero auna bisnis emo awong “Awe mene nona naname zuma gayariniye?” ayero sero deka ayero zi sinasani dubo mininasani mitarineya ara. ¹² Wau eyao ine wina-piti yewa: Gol, silva, waubebe zuma bainane, mo simao bainane neyangyao yure zazinanane ine, mo silika, mo yuyao, i benaung giti noyao sere iwawaingne, nona elefant di mene yao, nona i zuma bainaneta barasita aenita daba owe-kakawere mene yao. ¹³ Nona ayao aune i posa tata, nona minao sereyao, nona iyao boingsa sere iwaing yaore, ou sereyao aune ou wainne, uweri, plawa iwawaing, wuit, wo bulimakao, wo sipsip, wo osi kares nuna aune, aune soumaina taung ititire.

¹⁴ “Nona arataungno pumari sero yero nosa amimene ning yangdoro aung yetiya. Nupema nona minao ipu ewa-gaewa yao ta simao ewezo puro nosa awiya tara yero aung yetiya. Kaunete nupema oko tamari-nesa.”

¹⁵ Arare bisnis emo nona ayao ine awiya nung aune dema wina-piti yero nasani wau baina tamuwa, awong amimene napo disero aung nena awiya giro awang nasani akepari yero dodopinasani zi sinasani yo apunasani eyero sarineya, ¹⁶ “Oiyee, Oiyee, napo baina. Ning taung wori iwaing – neyangyaore yuyaore yure zazinanane – awiya wosogairo nauwasa. Ayero yero simao benaung giti noyaoere – golre daba owere waubebe zuma bainane – nona amimene taung nina sipunasani nauwasa. ¹⁷ Yeme awiya zamena simena nina apakana noyewa yero aung yetiya.”

Wangna mamono ta wangna kapten soumaine ta buro emo witora atu wangna buro baungno ayero nasani nowa awong deka ayero akepari yero dopero ¹⁸ iyaora boingsa iropunu giro zi waware yanakana sinasani eyero sewa, “Napo baina ayao ine zo oko mitiya.” ¹⁹ Ayero sero awetu suwero zi sinasani eyero sewa, “Oiyee, Oiyee, napo baina. Wangna mamono mene zamena simena nina-una atu wau monine yewa ara. Arare yeme ewiya disero mena meko yetesa.”

²⁰ “Arare uriti aune Tuwara emo baunota aposolo ta porofete, ninane mene zo disero aung niya aeno yawa yawa yepu. Noeno okowata, napo baina pasena niye eno nauna, auna abena Tuwa Bayau mene yeti aung niya ara.”

²¹ Ge ayero kasa yenu aune angelo tautataware yao zo mene daba baina zo puro witora augainu tura baungna ara. Tura baungnu eyero sena, “Babilon napo baina deka eyero yanakana musugaya wosai emo kaunete nupema oko tamarineya. ²² Be aune emo to pisi nasani gogoing dedunowa auna bewing awiya nina-una nupema oko kasa yariniya. Nupema moni tamaora buro ewe-pape awiya deka ayero bisi binono dero aung yariniya. Nupema u soyao araora bewing nupema oko kasa yariniya. ²³ Damanana waegao nina-una nupema oko kasa yariniya. Ora emo baunona gero-gaira getuwao deka awiya zo oko kasa yariniya. Noeno okowata, bisnis emo nina mene tawing sero sero auna baungno emo babuze yero goe isika nina mene tawing sero sero auna emo bauno etegairo puro aung yewa. ²⁴ Porofete ta Tuwara emo ena ta tawing sero sero auna emo bauno apakana dedunauwa mamagayero nauwa auna yu awiya nina-una atu mitoiya, arare ning eno ayero yariniya ara.”

19

Yohane nung uritira atu yawa yawa baina kasa yenu nigina.

¹ Ayenu na uritira atu emo dubu bainana duruka nigiwang. Awong bowi nasani eyero sewa, “Haleluya! Korayao, simao waegaore, putoung, awiya Tuwa Bayau naname-una atu mitiya. ² Nune abena pugatinasani ge iwao aung tani me gege yero noiya. Pasena bauno baina nung tawing sero auna emo pasena gipinasani gera yena aeno pasena abena pugaiya ara. Ayero nasani soumani dubu nuna-una yu awiya bauno mene gera yena auna abena yeti teng yetiya.” ³ Ayero sero aune eyero sewa, “Haleluya! Napo baina auna boingsa mene be giti witao gege wiwitanasani mitariniya.” ⁴ Ayero sewa buro-emo tutuwa ²⁴ aune nona seka naore 4 awong boma gaero koing gairo Tuwa Bayau adumao masi simaore auna atu mitoiya awiya bowi nasani eyero sewa, “Me memoko ara. Haleluya!”

⁵ Arare adumao masi simaore auna atu ge eyero kasa yena, “Tuwa Bayaura sou emo niye, niye apakana nung bowi yero aung yepu! Witaota wosao amimene nung awang nasani ayero yepu.”

Lama mene dubu nuna maze bauno ataine yenu ana-bonene bainakama nasani yawa yawa yewa.

⁶ Arare emo diti bainane mene ge betinewa gaga nigiwang, awiya ou sasa mene wowosi nasani bewing sinoiya ayao ine, arata nupema bibiyara bewing ine yena ara. Awong ge eyero sewa, “Haleluya! Tuwa naname Tuwa Bayau

nung putoungna maung amimene diya yao buro nuna daung mokera zaniya.⁷ Aeno name yawa yawa nasani yazo nuna de ika gatinasani nung bowi yanane iwaing yae. Noeno okowata, Yesu nung Tuwa Bayaura Lama amimene dubu nuna maze bauno abena yero atari sero niya auna ana-bonenena be nugu niya. Arare bauno nuna mene nuka nutope sosero kora yero mitiya.⁸ Tuwa Bayau mene taung wori neyangyao iwaing-kawaing awiya wosogairo puro naise pugaina ara.” Taung wori neyangyao awiya Tuwara emo dubu auna nao iwaing-kawaing awiya etotoma niya.⁹ Arare angelo mene ge zo na eno eyero sena, “Ning ge eyero gae: Lamana ana-bonenena bumaese sao awong amimene yawa yawa yaese.” Ayero sero sena, “Ge ning eno tugata nena awiya Tuwa Bayaura ge memoko ara.”¹⁰ Ayero senu na nung eno boma gaero nung bowi yari yewang nung awang sero eyero sena, “Ayeroko oko yase! Na soumani otao nina gege. Otao mani nina ena awang yao aung Yesu iniro taka sero nasani yero nowa auna otao na deka dema ara. Ning Tuwa Bayau gege bowi ye.” Oweno mene porofete uwinoi ge sinowa Oweno deka amimene emo sorepunoi Yesura yazo keregatinowa ara.

Yohane mene Yesu aune gorobo emo dubu nuna awiya gigina.

¹¹ Aune na diti yero uriti gausenu wo osi neyangyao zo gigiwang. Auna tame atu mitina nung awiya yazo nuna eyero sewa nigiwang: “Emo buro nuna diya yero baingtiti noiya,” arita, “Emo tani me gege noiya.” Nung emore baunone gera pugairo ge me gege sinoiya. Nupema nung winade yari yero giro emo awigairo aune winade yero noiya.¹² Diti moko nuna etobe awiya iyao beriberi yero noiya ayao ine; ziyo nuna-una atu emo tuwara ziyo simaora nona witao mitiwa; yazo nuna zo nuna-una atu gayao auna susuwa awiya nung nuka nutope nata gosinoiya.¹³ Taung wori nuna imoko-kaungkaung awiya yu suwao. Yazo nuna awiya, “Tuwa Bayaura ge” ara.¹⁴ Bautunenu uritira atu gorobo emo dubu giti awong wo osi neyangyao auna tame atu adungno nung ago yewa. Taung wori nunae iwaing-kawaing wosewa neyangyao beingti aung.¹⁵ Be moko nuna-una atu winade yaora iwi diyao zo kasa yena amimene emo dubu giti awiya dariniya. Ayero yero tung zo aeni mene yao awiya puro nasani awong diya yariniya. Ayero nasani Tuwa Bayau putoungna maung auna tini kapao baina awiya keregatinasani abena pugaora buro yariniya. Awiya emo mene wain me tenkra

pugairo papatinowa ou nuna wowosinoiya ayero iwo nuna patariniya.¹⁶ Taung wori nuna-una towang atu ta apapa deungbera atu yazo nuna eyero gayao mitiya, “Emo tutuwara Emo Tuwa, nupema emo babuzera Emo Baina.”

Yesura be mokora atu winade yaora iwi mene wosiro iwo dubu nuna dero aung yariniya.

¹⁷ Na diti yero angelo zo warira atu dopenu gigiwang. Nung atu dopero ni mamani ika atu yuno buro baungno newa awong amaze yausero eyero sena, “Tuwa Bayau mene nona minao niye eno tapuniya, arare niye apakana bungpu augae!”¹⁸ Ayero nasani emo tuwa babuzera taung aingso goire gorobo emora diya auna taung aingso goire ta emo kikiyongnena taung aingso goire aune wo osire iwo dubu nunae aune auna taung aingso goire aune emo apakana – emo tuwa ta soumani, witaota wosao – auna taung aingso goire awiya miniro aung-kamore yae.”

¹⁹ Arare na wo gorobo yao ta tawing sero sero auna emo tuwa gorobo emo dubu nunae aune amimene apakana augaiwa gigiwang. Awong emo wo osi neyangyao auna tame atu adungno mitina nung aune gorobo emo dubu nuna awong aune iwo yari sero kasa yewa.²⁰ Iwo yari sero kasa yewa arata wo gorobo yao aune porofete ge iwao awongto awiya saniro puro bunewa. Porofete ge iwao nung gitau tani putoungne benaung giti noyao wo gorobo yao auna benaungna atu nasani emo wo gorobo yao auna yazo diungno puro nasani nauwa, o nupema ititi nuna eno boma gaero bowi yero nasani nauwa, emo dubu awiya etegati nasani nauna. Aeno wo gorobo yao aune porofete ge iwao awongto oko magayao seka ayero saniro puro au iyao awinasani mitoiya auna gaiwa wosiwato ara.²¹ Ena awiya emo wo osi neyangyaora tame atu mitina auna be mokora atu iwi mene wosiro dero aung-kamore yena ara. Ayero yenu ni mamani mene kasa yero taung aingso goire nunae miniwa oti beba yena ara.

20

Nete Sanda bunaya dawang 1,000 mitariniya.

¹ Uritira atu angelo zo wosinu gigiwang. Nung kotera ki aune seni baina zo dema puro nena.² Nung ugama awiya yazo nuna “Yi matu” nung “Emo gera pugao emo” nupema “Sanda,” nung awiya saniro puro seni mene bunero dawang 1,000 bunaora atu mitaise sero³ musugainu kowara wosina ara. Wosinu kote be awiya ki yenu gaunu aune sao mung yasagainu gauna

ara. Awiya Sanda mene tawing sero serora emo bauno awiya etegao ine teng oko yero mitai dawang 1,000 aung yaise sero ayero yena ara. Aung yai besaya kasa yero be apungkaka gege nariniya.

Emo bauno gitau iroparineya auna ge.

⁴ Na adumao masi simaore ena mitiwa gigiwang. Emo auna tame atu adungno mitiwa gigiwang awong awiya ge kora yao emo ara. Nupema emo bauno ena Yesura bowi sinasani Tuwa Bayaura ge awang yao aung puro nauwa aeno dubo nunae kapewa auna ititi dema gigiwang. Awong gitau wo gorobo yao arita wo auna ititi awiya oko bowi nauwa. Nupema wo auna taroro owere nunae-una megotorata wawongna atu oko dero puro nasani nauwa. Emo bauno amimene biritira atu iropumuwa gigiwang. Awong iropuro Kristo aune dema emo tuwa buro nasani nawe duwa dawang 1,000 aung yena. ⁵ Arata mamagayao ena mene zo awong oko iropao dawang 1,000 aung yai gari diya mitiwa. Iropumuwa gigiwang awiya iropao namba wan ara. ⁶ Iropao namba wan auna iroparineya awong amimene yawa yawa nasani dubo pewayao narineya. Emo dubu ayao awiya magayao namba tu mene puro wosao ine teng oko. Awong Tuwa Bayau ta Kristo auna pirisa dubu nunato yero narineya ara. Ayero yero nung aune dema emo tuwa buro nasani naya dawang 1,000 aung yariniya ara.

Sanda bunao kotera atu kasa yero aune aung yariniya.

⁷ Dawang 1,000 aung yai aune Sanda bunao kotera atu besaya nupema kasa yero bumariniya. ⁸ Kasa yero emo dubu sero awong tawing agewarata agewara ikata enaka auna dubo sisigairo Gogo dubu arita Magogo dubu auna emo yo-dubo nunae uwai awong iwo dubu puro bumarineya. Awong namba nunae awiya yowangsa ine, zazagaine yao teng oko. ⁹ Kasa yero tawing garawi baina auna baungno witiro emo pewa yetugao mene napo pugairo mitiwa awiya zimuwa ara. Napo awiya Tuwa Bayau mene giro aratapunoiya. Ayero nawa aune uritira atu iyao wosiro Sandara dubu awenu mamagayero aung yewa ara. ¹⁰ Aune Sanda nung dubo nunae sisigati nasani nauna nung awiya iyao awinasani mitao gege auna augaiwa wosina ara. Wo gorobo yao aune porofete ge iwao awongto masi dekaongka auna atu mitiwato ara. Arare awong etama pingne warire yaya kokoni yao tau-tataware yao tapu nasani mitao gege mitarineya ara.

Ago koto baina kasa yariniya.

¹¹ Adumao masi neyangyao baina zo gigiwang. Adumao masi auna atu emo zo adungno mitina, nuna benaungna atu uritire tawingne awang yero bamuwato mitao masi nunato aung yena. ¹² Ayero yewato aune emo bauno mamagayao witaore wosaore amimene nuna benaungna atu adumao masi simaore auna susuwara atu dopewa gigiwang. Dodopinewa aune buku ena apena ara. Apero bautunete zo apena amimene zo nao mera buku. Arare nung mamagayaora nao auna ge bukura gayao mitina awiya gosinasani ge nunae senu aung yena ara. ¹³ Arare be auna atu wito mene mamagayao nuna-una mokora atu mitauwa awiya yangdunu kasa yewa ara. Nupema biriti deka ayero emo mamagayao awiya yangdunu kapetegaiwa ara. Kowa nung deka ayero emo mamagayao yangdunu kapetegaiwa ara. Ayero yewa adumao masira atu mitina amimene mamagayaora nao auna susuwa awiya gosinasani abena nunae-una ge kora yenu aung yena ara. ¹⁴ Ayero aune Magayaoto Kowa awongto awiya puro au iyao awinasani mitoiya auna gainu wosiwato ara. Iyao amimene magayao namba tu niya ara. ¹⁵ Arare emo zo dema yazo nuna nao mera bukura atu kau yero giro augaiwa iyaora wosina.

21

Uriti sekaware tawing sekaware kasa yarineyato.

¹ Na uriti sekaware tawing sekaware gigiwang. Noeno okowata, uriti mature tawing mature yemaoko mena aung yewato. Wito deka ayero yemaoko mena aung yena. ² Arare napo dang Yerusalem Tuwa Bayaura-una uritira atu wowosinenu gigiwang. Napo auna simero amero yao awiya gigiwang bauno gerao zo emo eno pugari sero sipunonane ayao ine yena ara. ³ Arare adumao masi simaore auna atu ge baina zo eyero kasa yenu nigiwang, “Ewiya gipu! Tuwa Bayaura mitao napo emo baunona una atu kasa niya. Nune nunae-una towang atu mitao-masi yai awong emo bauno dubu nuna yero narineya ara. Tuwa Bayau nung nuka nutope nunae-una atu nasani ⁴ ziziung nunae dupero aung yariniya. Magayaota dubo minaota zi be kerero saota yaya tamao amimene atu zo oko kasa yariniya. Noeno okowata, nao matu awiya aung yena ara.”

⁵ Arare adumao masi simaore auna atu mitina amimene eyero sena, “Ewiya gipu! Na nona benaung giti apakana awiya seka-aiware tapunena.” Ayero sero na eno eyero sena, “Ge awiya memoko nibamu, arare gae.” ⁶ Ayero sero na eno eyero sena,

“Yetena kasa yetiya. Na zayaore aung yaore auna maung. Na nona benaung giti apakana yero aung yewang. Arare zo nung ouwe yai sai giro na naora ou kurura atu dungno zuma aung pugana minariniya. ⁷ Zo nung winadera gewera yero bautunete besugariniya amimene nona auna maung yariniya ara. Ayero yai nane Tuwa Bayau nuna yero nana nung deka ayero mani nana yero nariniya ara. ⁸ Arata emo eyao ine amimene iyaora baungno mitarineya: winade yaora putoung awong aung, sero duwao emo, emo moko meko, mani dao magayao emo, kuma yao emo, doo kayang yao emo, tuwa etegao bowi yao emo, aune ge iwao ge sao emo ara. Awong apakana iyao awinasani mitoiya auna babaese sao ara. Iyao awiya magayao namba tu ara.

Yerusalem napo sekawa uritira atu wosarininya.

⁹ Angelo 7 awong amimene gitau emo daigairo disaora nona 7 awangna puro dopewa auna zo mene nana-una buro eyero sena, “Ning bung, Lamana bauno gerao awiya gipana gase.” ¹⁰ Ayero senu Oweno mene dubo nana topetinu diri baina zo auna na yuno punu witiro baungno dang napo Yerusalem awiya Tuwa Bayaura-una uritira atu wowosinenu na gipenu eyao ine gigiwang ara: ¹¹ Tuwa Bayaura simao waegaore mene napo awiya waegairo duwao. Waegao nuna awiya zo, daba zuma bainane mene pipiri-peperi yaine nena. ¹² Goma daba mene ziuno gaero baungno ika-kaka yao. Goma auna towao be 12, aune angelo towao be sero diya yero nowa awiya deka ayero 12. Towao be sero Isreli emo dubu 12 auna yazo nunae tere-tare gayao mitiwa ara. ¹³ Wari witaora ina atu towao be etama mitiwa, wosi bage ina yaora auna atu etama mitiwa, witi ika ina yaora deka ayero etama mitiwa, wari wosaora deka ayero etama mitiwa ara. ¹⁴ Napo gomara poza awiya daba 12 ziwong pugaine yewa. Arare daba 12 auna deungbera Lamana aposolo 12 auna yazo nunae 12 deka ayero gayao mitina ara.

Yerusalem napo sekawa auna ititi.

¹⁵ Angelo na eno ge sena amimene teumaora itu zo gol mene yao awiya puro dopena amimene napo towao be nuna aune goma nuna aune awiya teuna. ¹⁶ Napo awiya imoko nuna aune birigao nuna aune nupema ikapari yero witao nuna auna teumao deka dekaongka gege ara. Arare angelo mene napo awiya ziuno teumaora itu nuna amimene teunu 2,400 kilomita ayao yena ara. Imoko nuna enabare enabare deka dekaongka gege ara. Auna nupema agewa nuna awiya deka ayao ara. We-sera imoko nuna mitiwa deka dekaongka

ikara mitiwa ayao ara. ¹⁷ Goma auna dopao nuna awiya teunu 70 mita ayao yena ara. Emo mene itu puro nasani teupunonane ayao ine awiya angelo mene itu puro nasani napo teuna ara. ¹⁸ Napo goma awiya daba iwaing mene yao ara. Nupema napo awiya gol mene yao. Napo awiya tangsao glas ine, gasa ziwarininya. ¹⁹ Napora goma auna daba ziwong pugaiwa auna atu daba mamaniwaka zuma bainane amaze tame atu pugaiwa tataka sero waegati nasani mitiwa. Ziwong namba wan awiya daba iwaing glas ine yazo nuna zaspamimene yao. Ziwong namba 2 awiya daba bungge ine yazo nuna sapaiya mene yao. Ziwong namba 3 awiya daba neyangyao yazo nuna aget mene yao. Ziwong namba 4 awiya daba gesayao yazo nuna emeral mene yao. ²⁰ Ziwong namba 5 awiya daba neyangyaore yuyaore yazo nuna sadonikis mene yao. Ziwong namba 6 awiya daba yuyao yazo nuna konilian mene yao. Ziwong namba 7 awiya daba nozayao yazo nuna krisolait mene yao. Ziwong namba 8 awiya daba bungge ine yazo nuna beril mene yao. Ziwong namba 9 awiya daba nozayao yazo nuna topas mene yao. Ziwong namba 10 awiya daba nozayao zo yazo nuna krisopres mene yao. Ziwong namba 11 awiya daba buruma yao zo yazo nuna haiyasin mene yao. Ziwong namba 12 awiya daba yuyao zo yazo nuna ametis mene yao ara. ²¹ Gomara towao be 12 awiya waubebe zuma bainane amimene yao ara. Towao be zo awiya waubebe zo mene yao ara; towao be zo deka ayao waubebe zo mene yao; ayao gege yero babao. Napora nagibo awiya gol iwaing tangsao, glas ine amimene yao.

²² Tuwara ibu baina awiya napo mokora atu oko mitinu gigiwang. Noeno okowata, Tuwa Bayau putoungna maung nung nuka nutope ibu baina nunae niya. Lama mene dema ibu baina nunae ara. ²³ Napo awiya inone warire mene oko waegatinoyi, arata saineba waegao oko kau yero nowa. Noeno okowata, Tuwa Bayaura simao waegaore nuna mene waegatinoyi. Nupema Lama mene izira ine yero waegatinoyi. ²⁴ Tawing sero sero auna emo bauno awong napo auna waegaora narineya. Tawing sero sero auna emo tutuwa awong deka ayero simao nona nunae puro napo auna babarininya. ²⁵ Napo awiya ping zo oko iyarininya. Arare gomara towao be awiya oko gazarineya, arata be iwaya ayero mitao gege mitarininya ara. ²⁶ Emo dubu sero auna nona ipu ewa-gaewa yao zuma bainane awiya puro napo auna baungno aung yarineya ara. ²⁷ Arata nona beingtire zo puro napo auna babao ine teng oko ara. Nupema emo zo mene nona mekota ge iwao

zo puro nete napo auna babao ine awiya deka teng oko ara. Yazo nunae Lamana-una atu nao mera buku auna atu gayao mitiya amimene gege napo auna mokora babarineya ara.

22

Naora ou aune naora i auna ge.

¹ Angelo zo mene naora ou gipenu gigiwang. Ou awiya tangtangmo sero mitiya. Awiya Tuwa Bayau aune Lamana adumao masi simaore mitina auna susuwara atu wowosinoiya. ² Wosiro naporu nagibo towang daung singsang gairo bautuniya. Ou pao enabare enabare auna atu naora i doperu miteya. I amimene ino sero me benaung giti iro nowa. I auna gi awiya tawing sero sero auna emo bauno mene puro iwaing yarineya. ³ Nona warure zo napo auna atu oko mitariniya. Tuwa Bayau aune Lama auna adumao masi simaore napo auna atu mitai emo bauno dubu nuna awong amimene sou buro nuna nasani nung bowi nasani narineya. ⁴ Awong benaung nuna gosinasani narineya. Yazo nuna awiya nunae megete atu gayao mitariniya. ⁵ Napo awiya ping oko iyariniya. Nupema damanata warira waegao eno oko sarineya. Noeno okowata, Tuwa Bayau nung nuka nutope waegao nunae yariniya ara. Ayero yai napo auna emo bauno awong diya buro yao gege yero bautunasani narineya.

Yesu mena kapetegairo bumariniya.

⁶ Angelo mene na eno eyero sena, “Ge awiya memoko ara. Tuwa Bayau mene Oweno nuna porofetera-una iyengtinoiya amimene angelo nuna iyengti mani sou nuna niye nona be imoko aung mena kasa yaise sao awiya sero gipero ayetiya ara.”

⁷ Yesu mene eyero siniya, “Ewiya gipu! Na nimoi oko, mena kapetegairo bumarinena. Arare zo nung buku euna ge gayao awiya puro nariniya amimene yawa yawa yariniya ara.”

⁸ Na Yohane, na natope nona awiya giro aung yewang ara. Giro aung yero angelo na eno tani awiya gipena nung aeno boma gaero nung bowi yari yewang ⁹ nung awang sero eyero sena, “Ayeru oko yase! Na soumani otao nina, nupema porofete otao mani nina-una otao, arare buku euna ge diya yero baingtiro puro narineya auna otao dema yarinena. Ning Tuwa Bayau gege bowi ye.” ¹⁰ Ayero sero na eno eyero sena, “Ning buku euna atu tani ago kasa yariniya auna ge mitiya awiya oko gazeru pungyase. Ge awiya me yaora be nuna nugu niya ara. ¹¹ Arare emo zo nung tani meko yero noiya amimene tani meko yari yero giro ayero yaise. Ora dubo beingtiro yao

mene dubo beingtiro nari yero giro ayero naise. Ora Tuwara gera noiya amimene Tuwara gera deka ayero naise. Nupema dubo pewayao noiya amimene dubo pewayao deka ayero naise.”

¹² Tuwa Yesu mene eyero siniya, “Ewiya gipu! Na nimoi oko, mena kapetegairo bumarinena. Emora yao auna abena puro bumarinena. Puro buro nao ninae-una teng pugarinena ara. ¹³ Na gitau yaore agore; na susuware gomine; na nona zayaore aung yaore auna maung.”

¹⁴ Taung wori nunae sainowa iwaing-kawaing noiya awong ami yawa yawa yarineya. Noeno okowata, awong awiya Tuwa Bayau mene sai naora i auna me minarineya ara. Awong napo auna mokora toiro mitarineya. ¹⁵ Napo atura emo eyao ine mene narineya: emo memeko-mameko sino ine, emo doo kayang nowa, emo kuma yero nowa, emo mani dedunowa magayero nowa, emo tuwa etegao bowi nasani puro yero nowa, aune emo ge iwao ge puro nasani gosinowa me gege yero noiya ara. Awong ayao amimene napo atura atu narineya.

Yesu mene kapetegairo bumari sinoiya, arare name abena nung bumaise sanene.

¹⁶ “Na Yesu, na natope angelo nana iyengtiwang nung amimene keregao ge awiya dubu nana niye eno keregaina ara. Na Dawidira sai, nupema osisi nuna ine ara. Na gobu baina waegaore.”

¹⁷ Oweno aune Yesura gerao dubu awong Yesu eno eyero sinowa, “Ning bung.” Zo mene ge ewiya nigiro deka ayero saise, “Ning bung.” Zo mene ouwe yai giro etu bumaise. Ora zo nung naora ou eno sinoiya amimene buro ou awiya zuma aung minaise.

Yohane mene wini ge sena.

¹⁸ Buku euna keregao ge gayao mitiya awiya zazagairo nigiro ayero yarineya niye eno wini ge sana nigipu. Zo nung kotumao nuna-una ge zo buku euna susumariniya, emo awiya nung Tuwa Bayau mene yayabiyayare nona gorobore buku euna gayao mitiya awiya nuna-una atu susumariniya. ¹⁹ Zo nung ge euna agewa awang sero disariniya, awiya Tuwa Bayau mene naora i aune dang napo awiya buku euna gayao mitiya deka ayao ine nuna-una atu sorariniya. ²⁰ Keregao ge ewiya soga yero noiya amimene eyero siniya, “Memoko, na mena bumarinena ara.”

Memoko, Tuwa Yesu, ning bung!

²¹ Tuwa Yesura mono iwaing mene ninae-una atu mitaise.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matiu 1:1-2:12
2	Matiu 2:13-3:6
3	Matiu 3:7-4:11
4	Matiu 4:12-25
5	Matiu 5:1-26
6	Matiu 5:27-48
7	Matiu 6:1-24
8	Matiu 6:25-7:14
9	Matiu 7:15-29
10	Matiu 8:1-17
11	Matiu 8:18-34
12	Matiu 9:1-17
13	Matiu 9:18-38
14	Matiu 10:1-23
15	Matiu 10:24-11:6
16	Matiu 11:7-30
17	Matiu 12:1-21
18	Matiu 12:22-45
19	Matiu 12:46-13:23
20	Matiu 13:24-46
21	Matiu 13:47-14:12
22	Matiu 14:13-36
23	Matiu 15:1-28
24	Matiu 15:29-16:12
25	Matiu 16:13-17:9
26	Matiu 17:10-27
27	Matiu 18:1-22
28	Matiu 18:23-19:12
29	Matiu 19:13-30
30	Matiu 20:1-28
31	Matiu 20:29-21:22

date	Scripture
1	Matiu 21:23-46
2	Matiu 22:1-33
3	Matiu 22:34-23:12
4	Matiu 23:13-39
5	Matiu 24:1-28
6	Matiu 24:29-51
7	Matiu 25:1-30
8	Matiu 25:31-26:13
9	Matiu 26:14-46
10	Matiu 26:47-68
11	Matiu 26:69-27:14
12	Matiu 27:15-31
13	Matiu 27:32-66
14	Matiu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51-8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24-13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42-14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36-16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22-19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37-22:16
4	Aposolo 22:17-23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17-3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23-4:20
19	Galata 4:21-5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Efeso 1:1-23
23	Efeso 2:1-22
24	Efeso 3:1-21
25	Efeso 4:1-16
26	Efeso 4:17-5:2
27	Efeso 5:3-33
28	Efeso 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Filimon 1:1-25
30	Hibru 1:1-14
31	Hibru 2:1-18

date	Scripture
1	Hibru 3:1-19
2	Hibru 4:1-13
3	Hibru 4:14-5:14
4	Hibru 6:1-20
5	Hibru 7:1-19
6	Hibru 7:20-28
7	Hibru 8:1-13
8	Hibru 9:1-10
9	Hibru 9:11-28
10	Hibru 10:1-18
11	Hibru 10:19-39
12	Hibru 11:1-16
13	Hibru 11:17-31
14	Hibru 11:32-12:13
15	Hibru 12:14-29
16	Hibru 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petoro 1:1-12
23	1 Petoro 1:13-2:10
24	1 Petoro 2:11-3:7
25	1 Petoro 3:8-4:6
26	1 Petoro 4:7-5:14
27	2 Petoro 1:1-21
28	2 Petoro 2:1-22
29	2 Petoro 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Keregao 1:1-20
10	Keregao 2:1-17
11	Keregao 2:18-3:6
12	Keregao 3:7-22
13	Keregao 4:1-11
14	Keregao 5:1-14
15	Keregao 6:1-17
16	Keregao 7:1-17
17	Keregao 8:1-13
18	Keregao 9:1-21
19	Keregao 10:1-11
20	Keregao 11:1-19
21	Keregao 12:1-18
22	Keregao 13:1-18
23	Keregao 14:1-20
24	Keregao 15:1-8
25	Keregao 16:1-21
26	Keregao 17:1-18
27	Keregao 18:1-24
28	Keregao 19:1-21
29	Keregao 20:1-15
30	Keregao 21:1-27
31	Keregao 22:1-21

GE TAUYAORA SUSUWA

adumao masi simaore Tawingna emo tuwa mene emo wowosigaora ge saya aung yaise sero adumao masi simaore auna atu adungno ge buro yero nauwa. Nupema awong emo putoungne awiya emo bauno mene gaya kasayaise sero atu aduno nauwa.

Agewa 1/3 Ge awiya Keregao 8, 9 auna atu mitiya. Nona etama auna zo amaze wan-tad (1/3) ayero sero nowa. Arare tawingna nona apakana gagausero dubu etama yai aune auna atu zo aung yai etobe gege mitarineyato. Ayero yai aune "Agewa 1/3 aung yetiya," ayero sarinenane.

aita Aita auna susuwa etobe. Zo awiya daba mene porero gamao. Zo awiya i mene gamao ara. Yuda emo mene zawing Tuwa Bayau eno pugari sero wota nona minao zo pu aita tame gairo aune igitinauwa.

Angelo Tuwa Bayaura soumani uritira atu mitasani Tuwa Bayaura buro yero nowa. Ena awiya Tuwa Bayaura ai mani yero nowa. Arata ena mene zo Tuwa Bayau eno iwo yewa giro uritira atu awang senu Sanda aune dema zuwewa.

Aposolo Apsolora susuwa awiya burora iyengtao. Yesu mene emo ena Bowi Iwaing tugata yaora buro auna babaese sero yangtagairo puro burora pugaina. Buro-mani nuna 12 awiya gege oko, Paulo, Sila, Banaba, arita emo ena dema – awong apakana aposolo ayero sao ara.

Asia Paulo mene buro yero nasani nauna be aune Roma emo mene tawing zo yazo nuna Asia amaze diya yero nasani provins baina ayero sero nauwa. Auna mokora provins mamantikaka ena mitauwa.

Asisi Benaung gaora nona. Ewowo naname awong u awangtu mene ou duno benaung glas mene gaine yero nauwa, deka ayao ine emo ena kapa puro kora nauwa glas ine naunu benaung nunae gosinauwa. Glas mene benaung giro baititintonane ayao ine okowata, maingkoka gege gosinauwa.

Be baina Be baina awiya wari be dekaongka okowata. Awiya be imoko ine ara. Be baina kasayai aune Tuwa Yesu mene kapetegairo dubu nuna sorero pumai nung aune dema nao gege narineya. Be aune Tuwa Bayau mene abena meko pasena emo eno pugariniya.

Bielsebul Iwae dubu auna gitau yao yazo nuna zo Sanda.

Bozo tauyaore Yaya meko zo yazo nuna lepra. Yaya awiya Ziara una aung, arata Papua Nu Gini agewa enana-una atu mitiya. Yuda emo zo nung yaya amaze puro nasani nauna amimene emo baunona ditira atu nao teng oko. Nung akepari yero naise sao mitauna. Yuda emo mene emo ayao ine amaze gosinauwa waru yao ine yero nauna, arare tema yero nasani nauwa. Arata Yesu mene emo bozo tauyaore ena amaze dingyero kora yena.

Bunao Tuwara Gera atu bunao wawong zo miteya. Siwongpatige awiya bunao meko.

Zo awiya pasenana bunao. Pasena yero nowa awong amaze Sanda mene buninoi soumani nuna yero nowa. (Yohane 8:34; Roma 6:22)

Zo awiya sao tauyao gera bunao. Sao tauyao ge ago yero pewayero nari sinauwa awong awiya Yuda emo mene buninauwa soumani nunae ine yero nasani nauwa. (Galata 5:1)

Zo awiya emo zo souyao auna bunao. Emo gitau nasani nauwa amimene iwo nunae puro wosiro ena soumani nunae yaese sero buninauwa taungna sou buro zuma aung yero nauwa. Soumani ayao ine daigairo nasani nauwa. (1 Korinti 7:21-22; Efeso 6:5-8; Kolosai 3:22-25; 1 Timoti 6:1-2; Tito 2:9-10)

Zo awiya gung-kaungwa saora bunao. (Roma 8:21)

Zo awiya etutero naora bunao. Name pasenana bunao yangdoro nao sekawa puro aune Yesura una susuuno soumani nuna yero nanenese sao mitiya. Awiya bunao iwaing ara. (Roma 6:18-20)

Dawidira sai Awiya Mesiya, o Kristo, auna yazo zo.

Dubo-ozao Zia ge amimene Grik ge etama pupuniya. Zo awiya eyao era: Tuwa Bayau mene ning gao yai nona zamena simenane nase. Zo awiya eyao era: Tini kapao aung, monone nase. Zo awiya eyao era: Awang yao aung, etutero dubo iwaingne nase.

Emora Mani Yesu mene Yuda emora Sorao Emo yazo Kristo yero nasani nauna, arata nung nuka nutope Kristo asati siya, awiya Yuda emo mene gorobo yero nung mena dateya. Arare nung yazo nuna Kristo amaze puingti nasani nuka nutope na Emora Mani ayero sero nauna.

Ewenselis Bowing Iwaing sao emo.

Farisayo Yuda emo awong dubu etobe mitauwato. Dubu zo awiya emo bauno wowosigao, dubu zo awiya

emo babuze. Ora emo babuze mene gausero dubu etobe yero nauwa. Dubu baina awiya Farisayo, dubu maingkoka awiya Sadukayo. Farisayo awong Mosera sao tauyao ge dipunasani aune kotumao nunae ena susuuno puro nasani dipunauwa, arare awong nuka nuyetope gosinauwa emo iwaing yero nauwa. Arata awong emo bauno dubu baina, wini ge apakana oko dimao nauwa, awong ami zo gosinauwa pasena emo bauno yero nauwa. Arare Farisayo emo mene aeno taung puro wiwintinasani nauwa.

Ge ewe-pape Oweno mene tapunoia

Oweno mene emora mokora toitinoui dau yaine nasani ge ewe-pape sinowa. Awiya emo ou tauyao miniro dau yero ge memeko-mameko sero nowa ayao ine okowata. Oweno mene dubu nunae topetitinoi awong tawingna ge zota uritira ge zo sero nasani Tuwa Bayaura yazo de ika gatinowa. Awong ge awiya oko nigao amimene ge susuwa mene saine yero nowa.

Ge gayao zo mitiya Tuwa Bayaura ge porofete mene gitau nigiro gaewa mitoiya auna agewa zo.

Geing Siru ipura diyao.

Ge ou suwao Baptais. Baptais awiya kiawa ge okowata, Grik ge ara. Gera susuwa eyao era: Oura dusao. Yohane mene emo bauno dubo darawa yero nauwa oura dusinauna. Ago Yesu magayero iropuro witi uritira yenu aune ge nigao emo mene Yesura dubu auna susumari sero ge ou susunasani nauwa, deka ayero yeme yero nenane. Yeme ge nigao dubu ena mene emo bauno ge ou suwari sero oura dusero nowa. Ora ge nigao dubu ena mene mani wuire ge ou susunowa.

Gewera Ge nigao emo zo mene Sanda aune dema winade nete oko yangduwao, o Yesu oko bewae yao, tauyero dopariniya, nung awiya gewera emo. Keregao 2,3 auna atu gi.

Gitau yao dubu Yuda emora gitau yao apakana – pirisa babuze, arita Farisayo babuze, arita Sadukayo babuze – amimene au dekaongna gairo Yuda emo bauno diya yero nasani nauwa.

Haleluya Ge awiya Yuda ge. Ge naname-una atu eyero sao: “Tuwa Bayaura yazo de ika ganene!” Keregao 19:1, 3, 4, 6.

Herode Herode awiya emo zora yazo okowata, dubu zora yazo, arare Herode sayako nasani nauwa. Zo awiya Herode Baina ayero sero nauwa. (Matiu 2). Zo awiya Herode Antipas. Nung Yohane ge ou zayero suwao

emo auna dubo kapena. Nupema Yesu mene benaung nuna-una atu dopena. Zo awiya Agripa Namba Wan. Nung Yakobora dubo kapero Petoro bunao gare pugaina. (Aposolo 12). Zo awiya Agripa Namba Tu. Paulo mene benaung nuna-una atu dopena. (Aposolo 25–26).

Herodera Pati memba Yesu tawingna atu nasani nauna be aune Yuda emo ena mene eyero sero nauwa, “Roma emo zo okowata, Herodera dubu auna zo mene nae diya yaise.” Ayero sero nauwa amimene kotumao pu dekaongna gairo nuka nuyetope Herodera Pati ayero sero nauwa ara. (Matiu 22:16; Mak 3:6; Mak 12:13).

Hibru Awiya Yuda emora yazo zo. Yazo nunae etama: Yuda emo, Isreli, Hibru.

Ibu Yuda emora ibu susuwa etobe mitauwato. Zo yazo nuna Tuwa Bayaura ibu baina awiya Yerusalem nape atu mitauna. Auna mokora atu pirisa mene zawing pugao buro yero nasani nauwa. Tuwa Bayau mene ibu bainana atu mitoiya ayero sero nauwa. Ora Yuda emora yere ibu mamanikaka napo sero mitauwa auna susuwa zo. Ibu mamanikaka auna atu Yuda emo Sabat iya be sero augati nasani Tuwa Bayaura ge zazagairo sero nigiro ayero nasani nauwa. Ibu mamanikaka nunae awiya yere ibu naname ine ara.

Iskeriot Yuda nung napo yazo Keriot auna atu kasa yena, arare yazo nuna Yudas Iskeriot ayero sero nauwa. Ge naname-una, “Keriot natopo.”

Isreli Yuda emo dubu auna yazo zo ara. Ewowo nunae Yakobo auna yazo zo Isreli, ora ewowo nunae zo auna yazo awiya Yuda. Arare be ena Yuda emo ayero sero nasani be ena Isreli emo ayero sero nasani nauwa, deka ayero sero nonane. Nupema yazo nunae zo awiya Hibru.

Iwae Emo mamagayaora ititi okowata, Sandara soumani.

Izip Kai ge Aigita. Tawing baina zo Yuda emora-una nugu atu mitiya.

Korayao Yesu mene name kora yena auna susuwa eyao era: Tuwa Bayau mene pasena naname auna abena name eno pugoie sero Yesu mene abena awiya diuna. Arare zo nung Yesu tumo didinoia amimene pasena nuna-una abena oko tamariniya. Awiya gege oko, zo nung Yesura-una susuuno noiya amimene pasenana putung puro wowosinasani noiya. Noeno oko, Yesu mene nung Sandara waweng atu sorero puna. Awiya gege oko, zo nung Yesu tumo didinariniya awiya kowa

iyaore auna baboiye sero Tuwa Bayau mene be bainana atu nung sorero puro pu nuna-una gariniya.

Kowa iyaore Kiawa ge hel. Awiya masi meko nibamu zo. Zo nung Yesu oko tumo diyao nete magayariniya amimene masi auna baungno yaya-biyaya tapunasani nao gege nariniya.

Kristo Yuda emo mene emo zo emo tuwa nunae yaise sero emo baunona benaungna atu uweri nuna-una tame yasagati nauwa. Ayero nauwa emo bauno eyero gosinawu, "Nung emo tuwara buro auna gerao." Emo ayao ine amaze Yuda gera "Mesia" ayero sero nauwa. Ora Grik gera mene zo "Kristo" ayero sero nauwa. Ge naname auna mene zo "Burora gerao yari sero uweri suwao." Arare Tuwa Bayau mene Mani nuna Yesu emo bauno mekora atu sorero puro korayaise sero senu porofete mene "Tuwa yaise sao amimene bumariniya," ayero sari sero "Kristo bumariniya," ayero sero nauwa. Ayero sinawu Yuda emo daigairo mene nigiro eyero kotupunasanani nauwa, "Tuwa yaise sao yazo nuna Kristo amimene buro gorobo emora gitau yao yero name iwora waweng atu sorero puro iwo naname tunai aune name mono bagora atu mitarinene." Ayero kotupunasanani nawe duwa Yesu kasa yena. Arata nung gorobo emora gitau yao oko yao yena, arare awong nung gigiwa Sorao Emo nunae Kristo me oko yena. Awong susuwa ewiya oko gao yewa: Sorao Emo Kristo mene Yuda emo bauno awiya Roma emora-una waweng atu sorero pumari sero oko buna. Nung tawing sero sero auna emo bauno pasenana atu sorero pumari buna.

Lama Wo sipsip auna mani.

Magayao mene awong Daigaina auna oregao Yuda emo bauno Izip tawingna atu nawe duwa Tuwa Bayau mene awong Izip emora waweng atu sorero pumari sero ge senu awong lamana yu mene garo be towao suwewa angelo gorobore zo mene muwo mani apakana dari sero kasa yero yu awiya giro Yuda emora muwo mani ao-diro oko dao daigaina. Ayero yena, arare dawang sero Yuda emo bauno mene be awiya kotungno oregao be pugairo oregati nasani nauwa.

Mana Mose mene Yuda emo bauno dubu bainane awiya yuno puro eu yanawira baungno atu nasani nauwa be aune Tuwa Bayau mene nona minao zo yazo nuna "mana" amaze uritira atu pu-

gati naunu wowosi naunu mininasani nawe duwa dawang 40 ayero aung yena. Mana awiya Yuda ge. Ge naname auna mene zo "A noiye?"

Mesia Mesia awiya Yuda ge. Kristo awiya Grik ge, arare ning ge Kristo auna susuwa keregaora ge tauno zaza-gairo ge Mesia auna susuwa garinesa. Yohane 1:41 arita Yohane 4:25 auna ge dema zazagairo gi.

Nao me iwaing Emo bauno apakana nao gege narinenane. Ena mene Tuwa Bayau aune dema nasani nao me iwaing tauno puro nao gege narineya. Arata ena mene zo nao meko yaya-biyayare awiya tauno puro nao gege narineya.

Napo Paradais Tuwa Bayaura napo iwaing uritira atu mitoiya. Yazo Paradais arita Uriti awongto dekaongka ara.

Oweno Tuwa Bayaura Oweno dang.

Pentekos Pentekos awiya Yuda emora iya be baina zo. Gitau Yesu oko kasa yaore awong Tuwa Bayaura benaungna atu ma pugaora iya be ayero sinawu. Arata ago mene zo Oweno mene iya be aune wosi tawingna yena, arare yeme Oweno wosina auna iya be ayero sinonane.

Pewayao Dubo pewayao arita nao pewayao arita nona pewayao auna susuwa dekaongka awiya eyao era: Tuwa Bayaura gerao.

Dubo pewayao. Pewayao auna enaba awiya beingtire. Pasena mene emora dubo beingtire yero noi Tuwa Bayau mene gosinoi meko yero noiya. Yesu yu nuna mene emo bauno nung tumo didinowa auna dubo sainoi pewayero noi Tuwa Bayau mene gosinoi iwaing yero noiya.

Nao pewayao. Yesura yu mene pasena naname sainoi Tuwa Bayau mene name gosinoi pasena oko yao mene yaine yero nonane.

Nona pewayao. Mose mene nona apakana amaze yangtaka-betaka yero ena pewayao ena beingtire ayero sero gaenu mitaunu Yuda emo bauno mene sao tauyao ge nuna ago yero nasani nona ena awiya semini nasani ena puro nasani nauwa.

Pirisa Pirisara susuwa awiya era: Awong zawing pugao emo. Awong Tuwa Bayaura ibu baina auna mokora atu buro yero nauwa. Awong sao tauyao ge Mose mene gaena awiya ago yero nasani emo baunona pasena nuwe bautara gaise sero wore nona enane Tuwa Bayaura benaungna atu aita tame pugairo igitinauwa.

Pirisa babuze Pirisa baina mature sekare amimene pu dekaongna gairo

dubu zo yazo pirisa babuze ayero sero nasani nauwa.

Pirisa baina Nung Yuda emora pirisa apakana auna gitau yao. Dawang sero auna mokora atu nung wari be dekaongka aune Tuwa Bayaura ibu baina auna masi dang nibamu auna atu toiro Tuwa Bayau mene pasena nunae nuwegaise sero wora yu mene zawing pugati nauna.

Porofete Porofetera susuwa awiya eyao era. Gitau otu Yesu oko kasa yaore porofete emo nasani nauwa. Awong ge Tuwa Bayaura bera atu nigiro puro kapetegairo emo bauno eno tugata yero nauwa. Awong Yesu ago kasa yariniya auna ge bere gitau keregairo gaewa mitauna awiya yeme mitiya.

Sabat iya be Sabat awiya Yuda emora oregao iya be zo. Fraide ture 6 kilok zayero bautunema Sarere ture 6 kilok aune aung yero noiya. Be aune awong buro zo oko nauwa, nupema ake-akemo oko bautunauwa.

Sadukayo Yuda emo baunona emo babuze gauzero dubu etobe yero nasani nauwa. Dubu baina awiya Farisayo, dubu maingokoka awiya Sadukayo. Sadukayo awong Farisayo daigati nasani emo babuze yero nasani nauwa. Pirisa baina nung Sadukayo zo. Sadukayo awong magayaora atu iropao awiya gigiwa ge iwao yena. A gege oko, awong name emo bauno awiya ititi aung ayero sinauwa. Nupema angelo aung ayero sinauwa. Aposolo 23:8 awiya zazagairo gi.

Sam Sam awiya Yuda emora yere ena. Awong gita dedunasani yere yazo Sam amaze gapunauwa.

Sanda Sanda nung Tuwa Bayaura iwo. Nung iwae apakana auna gitau yao.

Sao tauyao ge Sao tauyao ge 10 Tuwa Bayau mene Sinai diri atu Mose eno pugaina, awiya gege okowata, sao tauyao ge apakana awiya pu dekaongna gairo sao tauyao ge ayero sero nauwa.

Sifas Sifas awiya Petorora yazo zo. Yazo nuna zo awiya Saimon.

Siluanu Luka mene Aposolo Buro Yero Nauwa auna ge gainasani Siluanona yazo amaze kapero Sila ayero sena.

Simao waegaore Kiawa ge glori. Tuwa Bayaura una atu waegao bainakama mitoiya, arare emo zo mene benaung nuna gao ine teng oko. Arata name simao waegaore nuna awiya kotupunasani susuwa nuna eyero gosinonane: Nung putoung bainane; nung dang nibamu; nung etutero noiya; nung nona apakana auna Maung.

Sipsip Sipsip awiya wo zo wo meme ine. Wo meme awiya nuka nuyetope diya yero nowa, arata wo sipsip mene zo nuka nuyetope diya yao ine teng oko. Diya emo nunae mene nona minao nunae tapunasani iwo nunae tuninasani ayero noiya.

Tairo naora nao sekawa aune tairo naora nao matu T-u tauyena. Ago Mose kasa yero nenu aune Tuwa Bayau mene nung puro Tuwara dubu auna gitau yao yaise sena. Ayero sero sao tauyao ge witao Mose eno senu gaena ara. Arare tairo naora nao matu auna sao tauyao ge awiya Mose mene gaenu Yuda emo puro dimari yero nasani nauwa. Arata emo zo za oko Mosera sao tauyao ge diungno baingtao yero nauwa, arare Mosera sao tauyao ge auna emo zo mene iwaing oko yero nauwa. Ayero nawe duwa aune Yesu mene tairo naora nao sekawa auna ge puro wosi tawingna yena. Name iwaing yero dubu nuna yanenese sero Tuwa Bayau mene Mani nuna Yesu amaze iyengtinu buro nawe abena naname magayero irop-unu iwaing yewangne. Arare tairo naora nao sekawa auna susuwa eyao era: Zo nung Yesu tumo didinoiya amimene Tuwara dubu auna zo yero noiya.

Takis Roma emo mene tauyero Yuda emo puro wosiwa soumani ine yero nauwa. Arare Roma emora emo tuwa yazo nuna Sisa mene Yuda emo apakana takis moni nung eno pugaese sena ara. Senu gigiwa teng oko yao yena, arata awong putoung aung, arare saineba pugati nasani nauwa ara.

Takis pumao emo Roma emora emo tuwa Sisa mene Yuda emo apakana takis moni nung eno pugaese sero Yuda emo ena mene angyero pumaese sena. Arata awong moni pugaese sao auna teng oko pupunauwa. Moni ena tebeba pupunauwa. Puro agewa Sisa eno pugairo agewa sorero emo wau monine yero nauwa. Ayero yero nauwa Yuda emo bauno otao mani nunae mene gosinauwa pasena yero nauna.

Taung aingso kapao Yuda emo mene sao tauyao ge Mose mene gaena awiya dipunasani mani emo didi nunae auna woya dung auna taung aingso kapinauwa. Amimene awong tairo nao matu auna susuuno nasani nauwa auna susuwa awiya keregati nauna.

Tenina atu dekaongka Yuda emo awong 10 kina tauno wan kina Tuwa Bayau eno pugatinauwa. Moni gege okowata, nona apakana benaung giti

tapunauwa auna agewa dema Tuwa Bayau eno pugatinauwa. Matiu 23:23; Luka 11:42; Luka 18:12; Hibru 7:5-9 auna atu gi.

Tuwa Bayau nata tuwa yero nao Yesu mene tawingna atu nasani nauna be aune Yuda emo bauno awong Roma emora emo tuwa mene diya naunu awong awena wese yero nasani nauwa. Awiya gosinawuwa oko teng yero nauna. Tuwa Bayau nata Tuwa nunae yero nasani awong diya yaise aratapunauwa. Awong nuka nuyetope eyero kotupu nasani nauwa: "Tuwa Bayau nata Tuwa yero nai aune name Yuda emo mene tawing sero sero auna emo bauno diya yarinene." Ayero kotupu nasani Tuwa Bayau nata Tuwa yero nao auna be tawingna kasa yaise diya nauwa.

Name tawingna emo bauno mene tuwa etobe puro nao oko mitiya. Tawingna etu nonane amimene iwo towang mitonane. Enaba awiya Tuwa Bayau, enaba awiya Sanda. Awongto etobe amimene name pumari sero wina-sore yero nowato. Arare awe mene Tuwa naname yero nariniye?

Zo nung Yesu tumo didinasani nao nuna Tuwa Bayaura waweng pugariniya, nung amaze Tuwa Bayau mene Tuwa nuna yero nariniya. Awiya ago uritira atu gege oko, tawingna etu nariniya teng deka ayero Tuwa nuna yero nariniya. Yeme tawingna atu Tuwa Bayau nata Tuwa oko yero noiya. Arata ago mene zo Tuwa Bayau nata uritire tawingne auna atu emo bauno aune nona apakana auna Tuwa yero nariniya.

Wawong mera adumao Ge euna susuwa awiya Tuwa Bayau nung putoung patoungna maung mene mani nuna Yesu Kristo magayaora atu uwenu iropunu puro pu uriti masi me auna gainu mitoiya. Ayenu nung masi auna atu Maungna wese yero angelo witaota wosao, emo tuwa bainata maingko, uritirata tawingna, iwaingta meko, apakana auna gitau yao yero mitoiya.

wuit Wuit awiya nona minao zo me nuna rais ine. Yuda emo mene urero mininasani nauwa. Awong wuit me kowero mozero plawa yero puro buro brete igiyero nauwa.

Yis Yis awiya nona minao zo. Emo mene brete yari sero yis puro plawa auna dema tairo pugairo dawero nowa titiser baina yero noi aune igitinowa. Yis toiro sinero plawa zere tutupore apakana ayero pupunoiya, deka ayero pasena mene toi emo baunona mokora noi pasenane nonane. Arare Yuda emo mene pasena maze yisra pugairo sero nauwa. Awong oregao be baina auna

atu mitari sero yis semini nasani aune oregao be auna atu mitauwa.

Yohane Yohane etobe nasani nauwato. Zo awiya Yohane ge ou zayero suwao emo. Ora zo awiya Yohane Yesura buro-mani 12 auna zo. Maung nuna Zebedi, ai nuna Salome, aune tato nuna Yakobo. Nung YESU KRISTORA BOWI IWAING YOHANE MENE GAENA amaze gainasani yazo nuna pungyena. Nung yazo nuna puingti nasani nuka nutope "Petorora otao" arita "Yesura buro-mani iwaing" ayero sena ara. Yohane 18:15-16, 20:3-8, arita Yohane 13:23, 19:26-27, 20:2, 21:7, 21:20-24 awiya zazagairo gi.

Yuda oko Emo bauno awong Yuda dubura atu oko bumao o ewowo awena emo Yuda oko amaze "Yuda oko" ayero sinauwa. Arare Papua New Guinea name Yuda oko ara. Yuda emo bauno mene emo bauno Yuda oko amaze gosinawuwa emo bauno wosao yero nauwa.

Zaiyon Napo Yerusalem awiya diri yazo Zaiyon auna tame atu diwa mitauna mitoiya. Nupema napo Yerusalem awiya Yuda emora napo baina. Arare porofete ena mene Yuda emo dubu auna yazo puingti nasani Zaiyon ayero sero nauwa. Ora Hibru 12:22 awiya uritira yazo puingti nasani "Zaiyon" ayero siniya.

Zaz Zaz awiya koto nigaora emo. Nung kotora atu emo enana ge sero aung yero noiya. Name be ena zaz awiya mazistret o zastis ayero sinonane.

Ziyi simaora nona Ziyi simaora nona auna susuwa etobe. Susuwa zo awiya eyao era: Tawingna emo tuwa mene putoung nunae pu daung gari sero angsi tenao zo gol mene yao puro ziye wosogairo puro nasani nauwa. Yeme deka ayero nowa. (Keregao 12:3, 13:1, 19:12). Gorobo emo mene Yesu izinasani angsi dungne puro tenero emo tuwara ziyi simaora nona ayao ine etotoma Yesura una ziye atu wosogaiwa. (Matiu 27:29; Mak 15:17; Yohane 19:2, 5).

Susuwa zo awiya eyao era: Grik mani seka getutu nauwa amimene wina-zakita sumaota getuwao zo yero nauwa zo mene daigati naunu giro angsi tenao zo i gi mene yao amaze puro nuna-una ziye pugatinauwa. Awiya emo bauno mene gaya getuwaora yawa yawa yao mani iwaing yaise sero ayero yero nauwa. Arata angsi tenao awiya i gi mene yao gege, arare mena irara yero soyeroy aung yero nauna. Arata name Sanda aune winade-wanade yero gewera yero nasani narinenane, awiya

Tuwa Bayau mene angsi tenao irara yero
soyao teng oko awiya name eno pugariniya.

Ge ewiya zazagairo gi: 1 Korinti 9:25; 2
Timoti 4:8; Yakobo 1:12; 1 Petoro 5:4.